ΕΛΛΗΣ Γ. ΒΟΡΕΑΔΟΥ

1905- 1980

ΕΡΓΑ





Ἔλλης Γ. Βορεάδου (1905- 1980): ΕΡΓΑ
(τά βιβλία καί ἀδημοσίευτα κείμενα)
καί στό διαδίκτυο: https://elliswritings.weebly.com

ἐπιμέλεια: Ροδιανή Βορεάδου
vrodiani@hotmail.com
Μάϊος 2023

Σημείωση:

Αὐτά τά βιβλία ταιριάζει νά διαβαστοῦν ἀκούγοντας νοερά τόν ἦχο τῶν φράσεων. Σάν νά βγαίνουν ἀπό τό στόμα κάποιου ὁμιλητοῦ, ὅπου ἡ φωνή ρέει καί στέκεται, ἀναλόγως μέ τό νόημα πού θέλει νά τονίσει κάθε φορά. Γι᾽ αὐτό συχνά συναντᾶμε τελεία, ἐκεῖ πού κάποια φράση δέν ἔχει τελειώσει.

Ἐπισημαίνεται, ἐπίσης, ὅτι ἔννοιες ὅπως: αἰσθήματα, τό ἐγώ, πνεῦμα, πνευματικός ἄνθρωπος, κοινωνικός λειτουργός, ἐμφανίζονται μέ τό νόημα πού διαφαίνεται ἀπό τά κείμενα καί πού κάποτε διαφέρει ἀπό αὐτό πού ἴσως ἔχουμε συνηθίσει νά μᾶς πρωτοέρχεται στόν νοῦ, ὅταν τίς ἀκοῦμε. Ἡ λέξη «κανείς» συχνά σημαίνει «κάποιος», καί τό «καμμιά φορά» συχνά σημαίνει «κάποτε», «κάποια φορά».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

κλικ στόν τίτλο γιά νά βρεθεῖτε ἐκεῖ

Η ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ



ΑΘΗΝΑΙ 1952

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ
Στό σπίτι μου πού με παρουσίασε

Στή μνήμη των γονέων μου
Στόν ἀδελφό μου

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Τό πορτραῖτο τοῦ ἔργου πού ἔχουμε στά χέρια μας



ΒΡΗΚΕ στό δρόμο του ἀγκάθια, θάλασσες, λιθάρια, βουνά νά σχίσει καί νά ὑπερπηδήσει, ποτάμια νά γεφυρώσει καί βάλτους νά ἐπιχωματίσει. Μά δέ σταματοῦσε, τραβοῦσε ὁλόϊσια πρός τήν διεύθυνση πού μιά φωνή τόν καλοῦσε, κι ἄλλη μιά τόν ἔσπρωχνε ἀπό μέσα του. Μπροστά σέ κάθ' ἐμπόδιο δέ ρωτοῦσε τό γιατί, ἀλλά ἐρευνοῦσε τί εἶναι καί πῶς θά τό περάσει. Κι ὅσο ἄκουγε πώς κάθε μιά ἀπό τίς φωνές ἦταν καί ἡ ἠχώ τῆς ἄλλης, ἔνοιωθε πώς εἶναι μέσ' στό δρόμο του. Στό δρόμο πού ἔχει ἕνα τέρμα, ἐκεῖ πού οἱ δυό φωνές θά γίνουν μία. Ἐκεῖ πού τόν περιμένει ὁ ἑαυτός του. Κι αὐτόν τόν ἑαυτό του, ἀφοῦ τόν γνώρισε, ἔβαλε γιά ὁδηγό στό δρόμο του καί κράτησε γιά σύντροφο αὐτός τήν πειθαρχία.

Μεγάλο μυαλό. Ξέρει νά διαλέγει συντρόφους.

Κατάλαβε πώς ὁ ἄνθρωπος δέ χωρίζει ποτέ ἀπό τή σκιά του, ὁ τόνος ἀπ' τή χροιά του, ὁ καθρέφτης ἀπ' τό εἴδωλό μας, ὁ χῶρος ἀπ' τό χρόνο, τό πεπερασμένο ἀπ' τ' ἄπειρο. Ξέρει πώς εἴμαστε δεμένοι μέ τό δρόμο πού παίρνουμε.

Μά νά, ὁ δρόμος συντομεύει. Τό τέρμα ἔφθασε. Σπεύδει καί τ' ἀγκαλιάζει. Οἱ δυό φωνές γίνονται μία. Μά μιά φωνή πού δέν προστάζει, πού δέν σπρώχνει, μόν' τραγουδάει, τό τραγούδι τῆς χαρᾶς, τοῦ φωτός, τῆς λευτεριᾶς. Ἡ καρδιά του λευθερώθηκε, τά μάτια του ἀνοίξανε. Βλέπει. Μά τί βλέπει;

Ἀνατριχίλα τρόμου στό πρῶτο ἀντίκρυσμα. Λιθάρια, ἀγκάθια, βουνά καί θάλασσες φυτρώσανε μέ μιᾶς πάλι μπροστά του.

Κι ἐγώ τί ἔκανα τόσο καιρό; Ρωτιέται...

Ὤ, σκίρτημα χαρᾶς ἀνέκφραστο!

Αὐτός, πού τώρα ὁ λογισμός του ξεπερνιέται στή δύναμη καί τήν τρεχάλα ἀπό τά μάτια του, βλέπει πώς ὅλ' αὐτά τά ἐμπόδια ἦταν μέσα του κι ὁ δρόμος ὅπου ἔστρωνε ἦταν ὁ ἑαυτός του. Φωνή, ἠχώ καί δρόμος

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἦταν ἕνα, πού σάν ἑνώθηκαν, γίνηκ' ἕνα τραγούδι ξωτικό καί πέταξε.

Κι αὐτός γίνηκε ὕλη εὔπλαστη καί καλοδουλεμένη. Γίνηκε τό καθάριο τό χαρτί, πού κλέβει τ' ἀχνάρια τῆς καρδιᾶς καί τοῦ μυαλοῦ μέ τό χέρι τοῦ σοφοῦ καί τ' ἀκαμάτη. Κλέβει τ' ἀχνάρια τοῦ βουνοῦ καί τοῦ βυθοῦ τῆς θάλασσας σάν τό νερό καί τόν ἀέρα.

- Τώρα πού τά 'κλεψε, τί θά τά κάμει;

- Πάνω σ' αὐτά χαράζει ἕνα μονοπάτι πού θά περνᾶς τή θάλασσα μά δίχως νά βουλιάζεις, καί τό βουνό δέν θέ νά στέκεται μπροστά σου σάν ἐμπόδιο, μά οὔτε κι ἡ ἀσπράδα τοῦ χαρτιοῦ θά σέ τρομάζει μή τή μαυρίσεις μέ τήν πέννα σου.

Ἔτσι γραφήκανε οἱ νόμοι.

- Μά ἀπό ποιούς γραφήκανε. Αὐτά πού λές δέν γίνονται στήν ἐποχή πού ζοῦμε. Δέν εἶδ' ἀνθρώπους πού νά 'χουν μέσα τους ἀγκάθια καί λιθάρια. Κι οὔτε νά γίνονται ἀέρας καί χαρτί. Μά οὔτε καί τραγούδια ξωτικά ν' ἀκοῦνε.

- Ποῦ νά τούς δεῖς, αὐτοί χαθήκανε. Τούς πνίξανε καί ρούφηξαν τό αἷμα τους γιά νά τούς δυναμώσει. Δέν ξέρεις λοιπόν τήν ἱστορία τους;

Ζοῦσαν μακρυά στή χώρα τῶν γιγάντων κι εἶχαν κεφάλια τρία ὁ καθένας τους. Τό 'να τό λέγαν μαθητή, τ' ἄλλο παιδαγωγό καί τ' ἄλλο ἄρχοντα. Καί ζοῦσαν καί τά τρία γιά ν' ἀναστήσουν τό μικρό πού βρισκόταν στή μέση. Ἔτρωγ' ἀπό τίς σάρκες τους κι ἀπό τά κόκκαλά τους ὥς πού τά τέλειωνε κι ἔμενε μοναχό του. Τότε αὐτοί ἐρχότανε στόν τόπο μας γιά δοῦλοι. Κι ἐμεῖς οἱ ἀφεντάδες, γέλια, χαρές ζητούσαμε νά μᾶς κερνοῦν καί τίποτ' ἄλλο. Στόν ὦμο τους τά πόδια τους νά φέρνουν γιά νά μᾶς πᾶν' ὅπου ἡ καρδιά τοῦ καθενός ζητοῦσε. Καί ζοῦσαν ὅλοι εὐτυχισμένοι.

Μά νά, μιά μέρα βουλήθηκαν οἱ ἀφεντάδες τούς δρόμους γιά νά μάθουν. Τούς μάθανε, κι εἴδαμε πῶς, Μά πῶς νά τούς περάσουν μοναχοί τους; Ποῦ νά 'βρουνε τή δύναμη τά πόδια νά σηκώσουν;

- Κι αὐτή ἐμεῖς θά σᾶς τή δώσουμε, τούς λέν' οἱ δοῦλοι. Καί πρῶτ'

ἀπ᾽ ὅλα μάθετε τ᾽ ὄνομά της. Τή λένε Πειθαρχία. Χαρά σ᾽ ἐκεῖνον πού τήν ἔχει. Βαστάει σωτήρια δύναμη ἐπάνω της. Κρατῆστε το καλά αὐτό πού θά σᾶς ποῦμε. Τούς σώφρονας σώζει ἡ πειθαρχία(1).

- Καί ποῦ εἶν᾽ αὐτή ἡ δύναμις;

- Κυλάει στό αἷμα τῶν γιγάντων, εἶναι ἡ δύναμή τους.

- Γιγάντων; Ποιοί εἶν᾽ αὐτοί οἱ γίγαντες;

- Ἐμεῖς οἱ δοῦλοι σας.

Αὐτό σάν ἄκουσαν, ὁρμήσανε, τούς πνίξαν καί τό ρούφηξαν.

- Καί δέν φοβήθηκαν πού τά ᾿βαλαν μέ γίγαντες πού ᾿χουν μεγάλη δύναμη;

- Κουτέ, ποιός θέ νά φοβηθεῖ τό βράχο σάν τόν κρατεῖ τό χέρι γίγαντος, φοβήσου τον ὅταν βρεθεῖ σέ νάνο.

Τό αἷμα αὐτό ρουφώντας, ἀκούσανε τῆς πειθαρχίας τά λόγια τά πρῶτα καί στερνά καί μάθαν᾽ ἀπ᾽ τό στόμα της ποιά εἶναι καί τί κάνει.

- Ἐγώ εἶμαι ἐκείνη πού σᾶς ὁδηγεῖ στήν εὐτυχία, ἐγώ αὐτή, πού τή θρονιάζει μέσα σας καί σᾶς ἁπλώνει τό χέρι γιά νά τή σκορπίσετε. Ἐγώ εἶμαι ἡ πιό πλούσια στή γῆ.

Εἶμαι μητέρα εὐπραγίας (2).

26 Ὀκτωβρίου 1932

---

(1) Σοφοκλῆς, Ἀντιγόνη 676.

(2) Αἰσχύλος, Ἑπτά ἐπί Θήβας 224.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Η ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ



Σ᾽ ΑΥΤΗ τή μελέτη θά δοῦμε τήν οἰκιακή οἰκονομία ἀπό πολύ κοντά. Θά δοῦμε τόν μηχανισμό της, μέ ποιό πνεῦμα ἐργάζεται καί τί περιμένουμε ἀπό αὐτή.

Ἀκόμα θά δοῦμε τήν εἰκόνα πού παρουσιάζει ἡ ὀργανωμένη σύγχρονος πολιτεία ὅταν φθάσει στήν τελείωσή της. Θά δοῦμε τά ἄτομα πού τήν ἀποτελοῦν. Καί τέλος θά δοῦμε, πῶς θά μᾶς βοηθήσει ἡ οἰκιακή οἰκονομία σ᾽ αὐτή τήν ὀργάνωση.

Μία φράσις τοῦ Νίτσε θά μᾶς βοηθήσει γιά ν᾽ ἀρχίσουμε αὐτή τήν ἐργασία.

Δέν λέμε ὅτι ἔγραψε ὁ Νίτσε αὐτή τή φράση γιά ᾽μᾶς σήμερα. Οὔτε θά θέλαμε νά ἐξακριβώσουμε ἄν τήν ἔγραψε κἄν ὁ Νίτσε αὐτή τή φράση. Ἀκόμη λιγώτερο δέν ζητᾶμε νά τήν ἑρμηνεύσουμε. Γιατί δέν θά ᾽χαμε νά ποῦμε τίποτε ἐνάντια σ᾽ ἐκεῖνον πού θά μᾶς ἔλεγε πώς σ᾽αὐτή τή φράση βρήκαμε ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού δέν ἔχει. Οὔτε σ᾽ ἐκεῖνον, πού θά μᾶς ἔλεγε πώς λέμε λιγώτερα ἀπ᾽ ὅσα ὑπάρχουν ἐκεῖ μέσα, ἐξετάζουμε μία πλευρά ἐνῶ ὑπάρχουν περισσότερες.

Τήν πληρότητα τῆς εἰκόνος τήν βρίσκει ὁ καθένας μέσα σ᾽ ἕνα δικό του βίωμα. Ἐκεῖ αἴρονται οἱ ἀντιφάσεις, ἀποστρογγυλεύονται οἱ πλευρές καί προβάλλεται ἡ στιγμή αὐτή τῆς ζωῆς, πού μέσα της ἐμεῖς δέν βλέπουμε παρά τόν ἑαυτόν μας.

Αὐτή ἡ φράσις θά μᾶς χρειασθεῖ σάν ὤθησις γιά νά ἀρχίσουμε τήν ἐργασίαν μας.

Εἶναι δέ ἡ ἑξῆς: «*Und wenn dir nun alle Leitern fehlen so musst du verstehen noch auf deinen Kopf zu steigen, wie wolltest du anders aufwärts steigen?*»

Πού θά μποροῦσε ἴσως νά μεταφρασθεῖ κατά λέξιν: Καί τώρα ἄν σοῦ λείψουν ὅλες οἱ σκάλες πρέπει νά καταλάβεις καί στό κεφάλι σου ἀκόμα ν᾽ ἀνεβαίνεις, πῶς ἀλλοιῶς θά ᾽θελες ν᾽ ἀνεβεῖς πρός τά ἐπάνω;

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἔρχεται στόν κόσμο, βρίσκεται περικυκλωμένος ἀπό ἕνα πλῆθος ἀπό πρόσωπα καί πράγματα, πού ὅλα ζητοῦν νά τοῦ προσφέρουν τίς ὑπηρεσίες τους.

Τό λίκνο του εἶναι ἕτοιμο νά τόν δεχθεῖ, στοργικά χέρια νά τόν περιποιηθοῦν, τό μεγαλοπρεπές του ἁμάξι νά τόν βγάλει περίπατο. Σέ λίγους ὅμως μῆνες ὅλ᾽ αὐτά ἀπομακρύνονται.

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά στηριχθεῖ στά πόδια του. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο σταθερό βῆμα τῆς προόδου του.

Ἡ ἐπιστήμη ὅμως μᾶς λέγει, πώς ἡ βιολογική ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ ὅπως ἐπάνω ἀπό τόν ἄνθρωπο ἐξαρθεῖ ὁ ἄνθρωπος-διανόησις.

Κατ᾽ ἀναλογίαν λοιπόν, ὅταν ὁ ἄνθρωπος-διανόησις φθάσει σέ μιά ὡρισμένη ἡλικία, θά χρειασθεῖ νά σταθεῖ στά δικά του πόδια, νά στηριχθεῖ στίς δυνάμεις του.

Ἀλλ᾽ ὅπως ὁ ἄνθρωπος-σῶμα γιά νά σταθεῖ ἔχει ἀνάγκη ἐδάφους στερεοῦ, σταθεροῦ, ἔτσι κι ὁ ἄνθρωπος-διανόησις, ἄν ὑποθέσουμε πώς ἔχει φθάσει σέ αὐτό τό σημεῖο, ἔχει αἰσθανθεῖ τίς δυνάμεις του ἱκανές νά τόν στηρίξουν, ἔχει κι αὐτός ἀνάγκην στερεοῦ ἐδάφους γιά νά σταθεῖ.

Ὥστε ἡ εὐστάθειά του εἶναι ταυτόσημος μέ τήν σταθερότητα τοῦ ἐδάφους.

Αὐτό τό ἔδαφος εἶναι ὁ ἄνθρωπος-σῶμα.

Τό στερεό ἔδαφος εἶναι τό γερό σῶμα. Τό σῶμα πού θά μπορέσει νά κρατήσει τόν ἄνθρωπο-διανόηση, ὅταν θελήσει νά σταθεῖ στά πόδια του.

Κι αὐτή ἡ στιγμή εἶναι, ὅταν κάθε βοήθεια ἀπ᾽ ἔξω λείψει καί πρέπει νά μεταχειρισθοῦμε τίς δικές μας δυνάμεις γιά νά προχωρήσουμε στή ζωή, τό δικό μας μυαλό, τό λογικό μας. Καί κατά τέτοιο τρόπο ὥστε οὔτε τόν ἑαυτόν μας νά ζημιώσουμε, οὔτε τήν ἰσορροπία τοῦ περιβάλλοντος νά ταράξουμε.

Τό λογικόν σ᾽ αὐτές τίς περιστάσεις λειτουργεῖ ἀλάνθαστα. Τό ζήτημα εἶναι, ἄν ἔχουμε τή δύναμη νά τό ἀκολουθήσουμε. Ἄν θά μπορέσουμε νά σηκώσουμε τό βάρος αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου πού μᾶς ἐμφανίζεται. Ἄν θά μπορέσουμε νά φέρουμε εἰς πέρας τό τιτάνειον ἔργο, γιά τό ὁποῖον προοριζόμεθα.

Ἄν ἔχουμε τή δύναμη νά στηρίξουμε καί διαθρέψουμε ὡς ἄλλη μητέρα γῆ τό νεογνόν. Ἄν ἀντέχουμε νά αἰσθανόμεθα τό πέλμα του νά μᾶς πιέζει καί τήν σκα-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πάνην του νά μᾶς πλήττει.

Ὁ ἄνθρωπος, πού θά ἔχει προνοήσει γι᾽ αὐτή τή στιγμή. Ὁ ἄνθρωπος, πού θά μπορέσει νά κρατήσει τόν ἄνθρωπο-διανόηση καί θά τόν ἀφήσει νά ριζώσει μέσα του γιά νά τραφεῖ καί ν᾽ ἀναπτυχθεῖ ἕως ὅτου γευθεῖ τόν καρπόν του. Ὁ ἄνθρωπος, πού θά ἔχει ὁλοκληρωθεῖ, πού θά ἔχει λάβει τή μορφή του καί θά μπορεῖ νά τήν παρουσιάσει καί ἡ ὁποία θά εἶναι ξεχωριστή πάντα ἀπ᾽ ὅλες τίς ἄλλες. Ὁ ἄνθρωπος, πού θά μπορεῖ νά κάνει χρήση τοῦ λογικοῦ του, ὁ σκεπτόμενος ἄνθρωπος. Ὁ ὑγιής ἄνθρωπος. Αὐτός ὁ ἄνθρωπος μέ αὐτά τά ἐφόδια καί αὐτήν τήν προετοιμασίαν εἶναι ἕτοιμος νά ἀποτελέσει στέλεχος εἰς τήν ὀργάνωσιν τῆς συγχρόνου πολιτείας. Καί τοῦτο ἕως ὅτου ἡ σύγχρονος πολιτεία φθάσει εἰς τήν πλήρωσίν της, ὁπότε στελέχη καί ἄτομα θά εἶναι ἕνα καί τό αὐτό.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος δέν ζεῖ μέ νοσταλγίες καί ὁραματισμούς. Θέλει νά ζήσει μέ τήν ἐποχήν του, νά ἱκανοποιηθεῖ ἀπ᾽ αὐτή, νά συμφιλιωθεῖ μαζί της. Νά τή χαρεῖ.

Ποιός θά τόν βοηθήσει; Αὐτός πού τόν διευθύνει σήμερα.

Τήν ἐπιστήμη ἔχει σήμερα ὡς ὁδηγόν ὁ ἄνθρωπος στίς πράξεις του. Ἐπάνω σέ βάσεις ἐπιστημονικές θέλει νά βαδίσει. Ἐπάνω σέ βάσεις τῆς ἀλήθειας.

Ἡ ἐπιστήμη, πού ἔχουμε γιά ὁδηγό σήμερα στήν μελέτη μας, εἶναι ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη. Βασική ὑπόθεσις τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης εἶναι ἡ ἀρχή τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας. Δηλαδή νά κατορθώνουμε κάθε φορά νά ἔχουμε μεγαλύτερο ἀποτέλεσμα μέ ὅσον τό δυνατόν μικρότερη προσπάθεια, μικρότερες θυσίες. Αὐτή εἶναι ἡ οἰκονομική ἀρχή.

Μ᾽ αὐτό τόν τρόπο ὁ ἄνθρωπος θέλει νά ἀντιγράψει τήν φύση στό ἔργο της. Μέσα στό ἀέναο γίνεσθαι θέλει νά συλλάβει τό σταθερό, πού τό παράγει καί μένει πάντα τό ἴδιο. Θέλει νά πατήσει στόν ἄξονα τῆς ρόδας τῆς ζωῆς γιά ν᾽ ἀκολουθήσει τόν ρυθμό της, πού ὅσο πάει γίνεται γρηγορώτερος, καί νά μή συντριβεῖ ἀπό τό πέρασμά της καί νά μή λαχανιάζει κυνηγώντας την.

Θέλει νά μάθει, πῶς ζεῖ τό δένδρο μέ διπλωμένα τά περήφανα κλαδιά του μέσα σέ χώρους σχεδόν ἀνύπαρκτους γιά τά δικά μας μάτια καί δέν πνίγεται καί δέν στενοχωρεῖται καί δέν χάνει τίποτε ἀπ᾽ τή δροσιά του.

Μ᾽ αὐτή τήν προσπάθεια νομίζει κανείς, πώς θέλει νά ξεπεράσει τά ὅρια

τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων. Θέλει νά μᾶς δείξει πόσο μακρυά μπορεῖ νά φθάσει ὁ ἄνθρωπος, πού θά κάνει καλή χρήση τῶν δυνάμεών του. Ὁ ἄνθρωπος, πού θά δώσει τήν εὐκαιρία σέ κάθε κύτταρο τοῦ σώματός του ν᾽ ἀναπτυχθεῖ καί νά ζήσει, καί ἕνα μικρό περίσσευμα ἀπ᾽ τή ζωή τοῦ καθενός νά συγκεντρώσει ἔξω ἀπό τό σῶμα του γιά νά πατήσει καί ν᾽ ἀντικρύσει τή ζωή ὁλόκληρη στό σύνολό της, ἐνῶ συγχρόνως θά βρίσκεται στό κέντρον της.

Αὐτός εἶναι ὁ ἄνθρωπος, πού ἀποτελεῖ τό ἄτομον τῆς συγχρόνου πολιτείας στήν πλήρωσή του. Ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος, πιεζόμενος ἀπό τό βάρος τῆς εὐθύνης, θά κατορθώσει μέ δικές του δυνάμεις νά ἀνακύψει, καί τήν ἐργασία αὐτή δέν λογαριάσει είς βάρος τῆς ζωῆς καί γίνει ἀρνητής της, ἔστω καί ἄν δέν τό ἐκδηλώσει φανερά, ἀλλά θά τήν χρησιμοποιήσει σάν μελέτη γιά καλύτερη προσαρμογή, κατάκτηση καί προαγωγή τῆς ζωῆς.

Ὁ ἄνθρωπος, πού στίς ἀποτυχίες του δέν θά βρίσκει τήν ἀπογοήτευση, ἀλλά τά ἀσθενῆ του σημεῖα πού θά δυναμώσει, τήν ἔλλειψη προνοητικότητος πού θά συμπληρώσει. Ὁ ἄνθρωπος, πού θά ἐνδιαφέρεται γιά τήν βελτίωση καί τήν τελειοποίησή του. Ὁ ἄνθρωπος, πού τάς γνώσεις του θά ἀντλεῖ ἀπ᾽ τή ζωή καί ἡ σοφία τῶν βιβλίων θά εἶναι γι᾽ αὐτόν ἕνα κριτήριο καί μία ἀπόλαυσις. Κριτήριο, γιατί θά βρίσκει ἐκεῖ μέσα τή σωστή λύση ἀπ᾽ τά προβλήματα πού τόν ἀπασχολοῦν. Ἀπόλαυσις, γιατί θά ᾽χει βρεῖ αὐτός πρῶτος τή λύση.

Θά μπορεῖ νά αἰσθανθεῖ τήν ὀμορφιά τους. Θά μπορεῖ νά ἐκτιμήσει τήν ἀξία τους γιατί θά ᾽χει δοκιμάσει τόν κόπο πού χρειάσθηκε γι᾽ αὐτά. Ἡ σύγχρονος πολιτεία θέλει γιά ὄργανόν της τόν ἄνθρωπον πού θά ᾽χει ἱκανοποιήσει τόν ἑαυτόν του, οἱ δέ ζητήσεις καί ἀνησυχίες του θά εἶναι γιά τό συμφέρον τῶν ἄλλων, γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ὁλότητος.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τόν χυμόν τῆς σκέψεώς του θ᾽ ἀποκρυσταλλώσει σ᾽ ἕνα ἄνθος καί θά τόν προσφέρει στήν πολυποίκιλον ἀνθοδέσμην τῆς πολιτείας γιά ν᾽ ἀντικαταστήσει ἕνα τεχνητό.

Δέν θά λυώσουμε τό σίδερο γιά νά παρουσιάσουμε τήν ρευστή κατάσταση τῶν σωμάτων. Εἶναι ἕτοιμη στή φύση, ἀρκεῖ νά βροῦμε τήν πηγή της.

Ζωντανή θέλει ἡ ἐποχή μας τήν ἀνθοδέσμη τῆς πολιτείας καί κάθε λουλοῦδι στή μοναδική γι᾽ αὐτό θέση, στή θέση πού θ᾽ ἀποδίδει περισσότερο. Ἡ καλαισθητική ἐμφάνισις τῆς ἀνθοδέσμης θά εἶναι καί ἡ ἀληθινή διάρθρωσις τῆς

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πολιτείας. *«Ὅ,τι αἰσθανθήκαμε ἐδῶ σάν ὀμορφιά, θά τό συναντήσουμε κάποτε σάν ἀλήθεια»*, λέγει ὁ Σίλλερ στούς καλλιτέχνας του.

Ἔτσι ἔχουμε τήν ἐξειδίκευση μετά τήν ὁλοκλήρωση, τήν τυποποίηση καί ἑνοποίηση χωρίς τή σχηματοποίηση. Τήν προσαρμογή μέσων πρός τό σκοπό σέ βαθμό ταυτίσεως.

Τό δίκαιον γεννιέται, δέν γίνεται. Παληά συστήματα μέ τόν καιρό γίνονται σχήματα καί πιέζουν. Ὅπως ὑπάρχουν συστήματα πού τά ζοῦμε σχηματικά, ὥσπού νά τά ζήσουμε συνειδητά. Τά συστήματα ὑπάρχουν γιά νά ἐξυπηρετήσουν μία ἰδέα. Φορεῖς ἰδεῶν καί συστημάτων εἶναι οἱ ἄνθρωποι. Μιά γενικωτάτη ἰδέα εἶναι ἡ ἰδέα τῆς ζωῆς.

Ξεχωριστό εἶναι τό σύστημα τῆς ζωῆς, πού καθένας ἐλεύθερα θά συνθέσει μέσα στά ὅρια τῶν μέσων πού διαθέτει κάθε φορά ἡ ἐποχή του, ὁ ἑαυτός του, ἡ ἐλεύθερη δρᾶσις τοῦ περιβάλλοντος. Ὅπως ξεχωριστός εἶναι καί ὁ τρόπος, πού θά συνειδητοποιήσει ὅτι ζοῦσε ὥς τώρα σχηματικά. Ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, πού θά κλείνει μέσα του αὐτές τίς δύο τάσεις, θά εἶναι ταυτόσημος μέ τήν ἐξάσκηση τῶν καθηκόντων του. Ἡ ἐργασία του θά εἶναι τά ἴχνη τῆς ζωῆς του. Τό ἔργο του δέν θά ἐξυπηρετήσει μόνον τή στιγμή πού ἔγινε, ἀλλά θά μείνει γιά νά μᾶς χρησιμεύσει γιά συγκριτικές μελέτες καί γιά νά βγάλουμε γενικώτερα συμπεράσματα ἀπ᾿ αὐτό, πού ἐπάνω του νά μποροῦν νά στηρίζονται καί ν᾿ ἀναπτύσσονται τά ἔργα τῆς προόδου. Περιέχει μέσα του κάτι τό ἀναλλοίωτο. Ἕνα μέρος τῆς ζωῆς. Ἡ ἐργασία πού θά μᾶς δώσει βγῆκε ἀπ᾿ τή ζωή του. Ἔτσι δέν θά παύσει νά ζεῖ ἔστω κι ἄν δέν τήν χρησιμοποιήσουμε, ὅπως δέν παύουν νά ζοῦν τά φυτά πού ζοῦν ἔξω ἀπ᾿ τόν δικό μας κύκλο, πού δέν τά χρειασθήκαμε γιά κανένα σκοπό.

Ὁμοιογενής καί ὁλοκληρωμένη θά εἶναι ἡ ἐργασία του, ὅπως τοῦ φυτοῦ, πού πάντα τό ἴδιο λουλούδι ἀνοίγει καί πάντα μέ χαμόγελο ἀντικρύζει τόν κόσμο.

Αὐτά τά χαμόγελα θέλει νά μαζέψει ἡ σύγχρονος πολιτεία γιά ν᾿ ἀκούσει τό πηγαῖο τους γέλιο.

Ὀργανωμένα σώματα θέλει τά ἄτομά της ἡ πολιτεία, πού ἡ μυϊκή ἴς [=ίνα] θά παράγει πάντα τούς μῦς καί ὁ νευρικός ἄξων τά νεῦρα καί θά περιμένουν νά μποῦν στήν κατάλληλη καί μοναδική γι᾿ αὐτά θέση γιά νά περάσει ἡ πνοή τοῦ ὀργανισμοῦ καί νά ζήσουν.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Μέσα στό θαῦμα τοῦ ἀνθρώπου πού θά μᾶς δώσουν μέ τή ζωή τους, θά ᾽δοῦμε τήν εἰκόνα τῆς ὀργανωμένης πολιτείας ([1]).

Κουρδισμένες χορδές στήν ὀρχήστρα τῆς πολιτείας θέλει τούς πολίτας ἡ ἐποχή μας. Πού ἡ φωνή τους, ἄν καί δεμένη στήν ἴδια θέση καί σ᾽ ἕνα ρυθμό, θά μοιάζει πάντα μέ τό τραγούδι πού τό ἐλεύθερο πουλί τραγουδάει τή χαρά τῆς ζωῆς.

Κι ἄν ἡ χαρά τῆς ζωῆς προέρχεται ἀπ᾽ τήν πνευματική, ψυχική, σωματική, οἰκονομική εὐφορία, ἡ χαρά τῆς ζωῆς σ᾽ αὐτούς τούς ἀνθρώπους θά πηγάζει ἀπ᾽ τήν ἁρμονική συμβίωση, θ᾽ ἀναβλύζει ἀπ᾽ τήν εὐφορία τοῦ συνόλου.

Αὐτή εἶναι ἡ εἰκών τῆς συγχρόνου πολιτείας, ὀργανωμένης μέ τάς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς μας, ὅταν φθάσει στήν πλήρωσή της. Ἀρχίζοντας ἀπό περιωρισμένα ὅρια ὥσπου νά φθάσουμε στήν καθολικότητα.

Καί τώρα, πῶς θά βοηθήσει στό ἔργο της ἡ οἰκιακή οἰκονομία; Ποιό εἶναι τό μέσο πού θά τῆς δώσει; Ποιά εἶναι ἡ χορδή; Ποιό τό ὀργανωμένο σῶμα;

Ποιό εἶναι τό ξεχωριστό ἐκεῖνο ἄνθος, πού θ᾽ ἀντιπροσωπεύσει στήν ἀνθοδέσμην τῆς πολιτείας τήν οἰκιακήν οἰκονομίαν; τόν οἰκονομικόν; Κανένα.

Ὁ οἰκονομικός, συνεργάτης καί βοηθός τῆς ζωῆς, ἀνέλαβε τόν βαρύ ρόλο νά καλλιεργήσει τό ἔδαφος πού θ᾽ ἀναπτυχθοῦν καί θ᾽ ἀνθίσουν αὐτά τά ἄνθη.

Ὁ οἰκονομικός, τόν χυμό πού ἀπεκρυσταλλώθη σ᾽ ἕνα ἄνθος θά τόν στάξει ἐπάνω σ᾽ ἕνα ἐμπόδιο, γιά να τό διαλύσει κι ἔτσι ν᾽ ἀφήσει ἐλεύθερη τή ζωή νά περάσει. Εἶναι ὁ Ἄτλας πού βαστάζει τή γῆ. Εἶναι ὁ θεματοφύλαξ, πού κρατεῖ τούς κόσμους στήν τροχιά τους. Ἀδιαφορεῖ γιά τό ἄν θά συντριβεῖ, ὅταν πρόκειται νά προλάβει μίαν σύγκρουσιν. Ἀφανής στό ἔργο του, ὅπως ἀφανής εἶναι καί ἡ ζωή στό δικό της. Γιά νά φθάσουμε στή χώρα του πρέπει ν᾽ ἀντικαταστήσουμε τή συντροφιά τοῦ θορύβου καί τῆς ταραχῆς μέ τή συντροφιά τῆς γαλήνης καί τῆς σιωπῆς. Ἐκεῖ θ᾽ ἀκούσουμε τή μελωδία μιᾶς ἀδιάκοπης ρυθμικῆς, παραγωγικῆς, πολύπλοκης ἐργασίας, πού δυναμώνει μέ τήν αὔξηση τῆς ζωῆς γύρω του.

Τί χρειάζεται ὅμως ὁ ἄνθρωπος γιά νά ζήσει; Τροφή; Γιατρούς; Μόρφωση; Ὑπάρχουν, γιά ὅλα αὐτά, τά ἀντίστοιχα ἱδρύματα στήν πολιτεία. Τί εἶναι ἐκεῖνο τό

---

(1) Ὁ Πλάτων ἐθεώρει τήν πολιτείαν ὡς «ἄνθρωπον ἐν μεγάλῳ».

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ξεχωριστό πού τό σπίτι δίνει στόν ἄνθρωπο;

Ἡ ἀτμοσφαῖρα. Τό θυμίαμα τοῦ βωμοῦ τῆς Ἑστίας, πού γεμίζει τό σπίτι, δίνει τό κλῖμα πού χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος γιά νά ζήσει. Ἐκεῖ μέσα θά γίνει τό θαῦμα τῆς ἀφομοιώσεως, θά ἐπανορθωθοῦν οἱ φθορές, θ᾽ ἀνανεωθοῦν οἱ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου. Μέσα στή θαλπωρή τοῦ σπιτιοῦ ὁ ἄνθρωπος θ᾽ ἀναπαυθεῖ πραγματικά, θ᾽ ἀναπνεύσει ἐλεύθερα. Στό σπίτι θά ξεμουδιάσουν τά μέλη τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος. Ἐκεῖ θά νοιώσει τόν κλοιό ἀπ᾽ τό σῶμα του νά διαλύεται, τά ὅριά του πού τό ἐπίεζαν νά χάνονται. Θά ζήσει στήν ἀνυπαρξία, στήν εὐρυχωρία τοῦ ἀπείρου. Θά ἀνανεωθεῖ.

Στό σπίτι θά ποτισθεῖ μέ τό φίλτρο, πού θά τόν μαγέψει γά νά δεῖ τήν ὀμορφιά τῆς ζωῆς στήν πηγή της, τήν ὀμορφιά πού πηγάζει ἀπό τήν ὑγεία.

Αὐτός εἶναι ὁ πλοῦτος, πού θά μᾶς δώσει ἡ οἰκιακή οἰκονομία.

Ἕνα ὑγιές ἄτομο, πού ἡ πολιτεία τό πέρασμά του θέλει νά χαρεῖ.

Γιά νά μᾶς παρουσιάσει ὅμως αὐτό τό ἄτομο, τό σπίτι εἶναι συνδεδεμένο μέ μιά οἰκονομική ἐνέργεια πού ἔχει τόν ἀντίκτυπό της καί μακρύτερα. Ἀκόμη καί στήν ἐθνική οἰκονομία μιᾶς χώρας. Ὅσο κι ἄν εἶναι ἀνεξερεύνητο ἀκόμα τό ἔδαφος τῆς οἰκονομικῆς αὐτῆς ἐνεργείας, θά ρίξουμε μιά ματιά νά δοῦμε ποιό πνεῦμα τουλάχιστον πρέπει νά ἐπικρατεῖ στή διεκπεραίωσή της. Θά προσπαθήσουμε νά βροῦμε ἀρχές πού νά ἐφαρμόζονται σέ κάθε σπίτι, σ᾽ ὅλα τά σπίτια, ὅσο διαφορετικά κι ἄν εἶναι μεταξύ τους. Γιατί διαφορετική εἶναι ἡ φύσις κάθε ἀνθρώπου, διαφορετικές οἱ τάσεις του, διαφορετικό τό περιβάλλον πού ζεῖ. Ὅπως διαφορετική εἶναι ἡ σύνθεσις κάθε οἰκογενείας, διαφορετικές οἱ ἀρχές της. Διαφορετικό τό πρόσωπο τό ἐνεργοῦν τήν οἰκονομία. Ὅλα διαφορετικά μεταξύ τους, ἀλλά καί τά ἴδια διαρκῶς μεταβαλλόμενα.

Σ᾽ αὐτή τήν ἐργασία θά μᾶς βοηθήσουν οἱ παρατηρήσεις μας καί ἡ ἐπιστήμη πού ἀπασχολεῖται μέ κάθε οἰκονομία, ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη. Ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη, ὅσον καί ἄν ἐκτείνεται, παντοῦ κράτησε στήν ὀνομασία της τό

ὄνομα τοῦ τομέως τοῦ ἀναφερομένου στόν οἶκον. Ὥστε αἱ σχέσεις τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας μέ τήν οἰκονομική ἐπιστήμη εἶναι στενώταται. Ἀλλά ἄς ἔλθουμε πιό κοντά στίς ἔννοιες πού ἀντιπροσωπεύουν αὐτές οἱ λέξεις, πού μεταχειριζόμεθα σήμερα.

Εἴπαμε ἐπιστήμη. Τί εἶναι ἐπιστήμη; Κάθε σύνολο γνώσεων πού ἀνάγεται

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

σ᾽ ἕνα ὀργανικό σύστημα ἀπό γενικές ἀλήθειες. Ἐπιστήμη εἶναι ἡ ἐξερεύνησις ἐσχάτου λόγου ἰδεῶν καί πραγμάτων μέ σκοπό τήν ἐξυπηρέτησιν κάποιας ἀνάγκης τοῦ ἀνθρώπου (σωματικῆς ἤ πνευματικῆς ἤ ψυχικῆς). Ἐμεῖς θά κάνουμε χρήση τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης.

Σκοπός κάθε οἰκονομίας εἶναι ὁ πλοῦτος. Ὥστε ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη ζητεῖ νά ἐρευνήσει τίς ἐνέργειες πού κάνουν οἱ ἄνθρωποι, γιά νά φθάσουν σ᾽ αὐτό τόν σκοπό. Τόν πλοῦτο. Οἱ ἐνέργειες αὐτές δέν θά ἔρχονται ἡ μιά ἔπειτα ἀπ᾽ τήν ἄλλη ἁπλᾶ καί τυχαῖα, ἀλλά θά καθορίζεται ὁ δρόμος τους ἔτσι, ὥστε νά φθάσουν σ᾽ ἕνα σκοπό.

Ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη εἶναι ἐπιστήμη σκοπῶν.

Ἔτσι, κάθε φαινόμενο οἰκονομικό ἔχει μέσα του δυναμικῶς αὐτό πού ἔρχεται κατόπιν καί τό τελευταῖο κατ᾽ ἀνάγκην θά βρίσκεται δυναμικῶς στό πρῶτο. Αὐτό μᾶς λέγει ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη. Ὥστε προνοητικότης εἶναι τό πρῶτο καί κύριο γνώρισμα τοῦ οἰκονομικοῦ. Αὐτό τό τελευταῖο φαινόμενο ζητάει ὁ οἰκονομικός μαζί μέ τήν οἰκονομική ἐπιστήμη νά βρεῖ, νά μᾶς παρουσιάσει καί νά τό βάλει γιά σκοπό, σάν τέρμα στίς ἐνέργειές του, σάν τελική μορφή πού πάει νά φθάσει.

Μαζί ὅμως μ᾽ αὐτό, ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη ζητεῖ νά μᾶς καθοδηγήσει καί στό πῶς νά τή φθάσουμε αὐτή τή μορφή.

Πλοῦτος εἶναι ὁ σκελετός αὐτῆς τῆς τελευταίας μορφῆς πού ντύνουμε κάθε φορά ἀνάλογα μέ τή φύση τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας. Τόν πλοῦτον ἔλεγαν οἱ πρόγονοί μας πώς εἶναι προϊόν ἐπιμελοῦς καλλιεργείας. Καλλιέργεια = προϊόν ὡραίας ἐργασίας. Ὡραίας = μιᾶς ἐργασίας πού γίνεται στήν ὥρα της. Καί καθώς τοποθετοῦσαν κάθε πρᾶγμα στή θέση πού ἡ αἰσθητική τους τήν ἔλεγε ἀληθινήν, τοποθέτησαν καί τόν πλοῦτον ἐκεῖ πού οἱ αἰῶνες δέν μπόρεσαν νά τόν ἀλλάξουν, πού οἱ ἐποχές στό πέρασμά τους τόν ἑδραιώνουν περισσότερο. Τόν τοποθέτησαν στίς ἀγκάλες τῆς εἰρήνης. Ἐκεῖ τόν τοποθετεῖ καί ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη σήμερα. Τό φόρεμα τῆς ἐννοίας μόνον ἔχει ἀλλάξει, γιά νά συμβαδίζει μέ τήν ἐποχήν μας. Ἄλλως ἡ οὐσία τῆς ἐννοίας καί ὁ δρόμος πού μᾶς φέρνει ἐκεῖ εἶναι τά ἴδια, καθώς θά ᾽δοῦμε.

Ὁ σκοπός, πού θέλουμε νά φθάσουμε ἐμεῖς σήμερα ἀκολουθοῦντες τάς ἀρχάς τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, εἶναι ἕνα ὑγιές ἄτομο σωματικῶς καί διανοητι-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

κῶς. Ἕνα ὁλοκληρωμένο, ἕνα ζωντανό ἄτομο.

Βέβαια, στή σύνθεση ὅλων τῶν σπιτιῶν αὐτή τή στιγμή δέν εἶναι τό παιδί. Ὅλοι ὅμως περνοῦν ἀπ᾽ αὐτή τή σύνθεση κατά ἕνα ὁποιονδήποτε τρόπο, καί αὐτήν θά ἐξετάσουμε σήμερα.

Ἀνθρώπους ἐν πλήρει ἐξελίξει θέλουμε νά μᾶς δώσει ἡ οἰκιακή οἰκονομία. Ἀνθρώπους, πού ν᾽ ἀντέχουν στά πλήγματα τοῦ φυσικοῦ καί κοινωνικοῦ περιβάλλοντος. Ἀνθρώπους, πού αὐτά τά πλήγματα θά τούς δυναμώνουν καί δέν θά τούς ἐκμηδενίζουν, πού θά τούς προάγουν χωρίς νά τούς μαλθακώνουν, πού θά τούς πετοῦν σ᾽ ἕνα ἀνώτερο πολιτισμό μέ τά λακτίσματά τους. Ἄν τό σπίτι ἔκτισε ὁ ἄνθρωπος γιά νά προφυλαχθεῖ ἀπ᾽ τἰς δύσκολες στιγμές τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καί νά ζήσει. Κι ἄν τό ἔφθασε στήν ἐποχή μας μέ τίς μηχανικές προόδους σέ ἱκανοποιητική θέση. Τώρα, πού ἐξελίσσεται συνειδητά σέ διανοητικό ἄνθρωπο, πρέπει νά φροντίσει νά προφυλάξει καί ἐκεῖνον ἀπ᾽ τίς ἀνωμαλίες τοῦ περιβάλλοντος. Τό σπίτι τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος. Περιβάλλον του ἡ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι, ὅταν βελτιώνει τόν ἑαυτόν του, βελτιώνει καί τό περιβάλλον.

Οἱ ἐνέργειες, λοιπόν, τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας θά στραφοῦν γύρω ἀπ᾽ τή σωματική καί διανοητική ὑγιεινή.

*
* *

ΚΑΙ ΠΡΩΤΑ θά μιλήσουμε γιά τό σῶμα, γιά τίς ἐνέργειες πού σκοπό ἔχουν τήν ἀνάπτυξή του.

Τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, γιά ν᾽ ἀναπτυχθεῖ μαζί μέ τ᾽ ἄλλα, ἔχει ἀνάγκη ἀπό τροφές. Αὐτές τίς τροφές, ὅταν τίς πάρει, τίς κατεργάζεται κατά τόν δικό του τρόπο, ὑποβάλλον αὐτές σέ χημικές μεταβολές. Καί ἀπ᾽ αὐτές ἕνα μέρος τό ἀφομοιώνει ἤ τό χρησιμοποιεῖ γιά ν᾽ ἀπελευθερώσει ἐνέργεια, ἕνα δέ μέρος τό ἀποβάλλει σάν περιττό. Ἡ σωματική ὑγιεινή τοῦ σπιτιοῦ, μέσα στά ὅρια πάντοτε τῶν δυνατοτήτων της, μέ ὁδηγόν τίς ἐπιστῆμες πού ἀσχολοῦνται μ᾽ αὐτά τά πράγματα, θά φροντίσει γιά τήν πρόσληψη καί καλύτερη ἀφομοίωση τῶν τροφῶν, ὅπως ἐπίσης καί γιά τήν ἀπομάκρυνση τῶν περιττῶν καί βλαβερῶν στόν ἀνθρώπινο ὀργανισμό οὐσιῶν, ἀπ᾽ ὅπου κι ἄν προέρχονται αὐτές. Ἡ ἐνέργεια πού ἐκλύεται ἀπ᾽ τό σῶμα εἶναι τό σημεῖο πού διακλαδοῦται ἡ σωματική ὑγιεινή μέ τή

διανοητική. Αὐτό θά μᾶς χρησιμεύσει καί γιά τίς δύο πλευρές.

Οἱ τροφές, γιά νά γίνουν ἀφομοιώσιμες, χρειάζονται κάποια προετοιμασία καί μ᾽ αὐτή εἶναι συνδεδεμένο ἕνα πολύπλοκο σύστημα ἐργασίας, ὅπως ἐπίσης ἕνα ἄλλο σύστημα ἐργασίας ἔχουμε γιά τήν ἀπομάκρυνση τῶν περιττῶν - γιά τήν καθαριότητα, θά ἐλέγαμε.

Οἱ δυνάμεις, πού ἔχει στά χέρια του ὁ οἰκονομικός γιά νά φθάσει στόν σκοπό του, εἶναι τό χρῆμα, ὁ χρόνος, ὁ χῶρος, ἡ ἐνέργεια ἡ σωματική, ἡ διανοητική, ἡ ψυχική, ἡ μηχανική, ἡ φυσική.

Πῶς θά διευθύνει τώρα αὐτές τίς δυνάμεις πού ἔχει στά χέρια του γιά νά φθάσει στόν σκοπό του; Γιά ν᾽ ἀνταποκριθεῖ ὁ οἰκονομικός στίς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου. Γιά νά ἐξασφαλίσει στό σπίτι τήν μᾶλλον ἐνδεδειγμένην ὑγιεινήν τροφήν καί καθόλου ζωήν. Κατάλληλη ἐνδυμασία, ἀπόλυτη καθαρότητα, ψυχαγωγία, ἄφθονη ἐκπαίδευση, κοινωνική ζωή καί κοντά σ᾽ ὅλα αὐτά νά ἐξασφαλίσει καί ἕνα μικρό περίσσευμα γιά ἀποταμίευση. Γιατί κι αὐτό χρειάζεται. Ὅσο κι ἄν πληροῦνται ὅλες οἱ ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, τό περίσσευμα χρειάζεται. Γιατί οἱ ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου γίνονται διαρκῶς μεγαλύτερες, ὅπως μᾶς λέγει καί ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη, καί γιατί ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά διαθέτει ἕνα μέρος ἀπ᾽ τίς δυνάμεις του γιά ἕνα ἔργο ἐποικοδομητικό, γενικωτέρας σημασίας καί πού θά τό ἀπολαύσει ὅταν θά περάσει πολύς καιρός. Γι᾽ αὐτό χρειάζεται ἡ ἀποταμίευσις. Ἀλλά καί γιά κάτι ἄλλο. Ἡ πεῖρα μᾶς διδάσκει πώς ὁ ἄνθρωπος στή ζωή του πρέπει νά φεύγει καμμιά φορά ἀπό τό μέτρο. Ἔχει ἀνάγκη ἀπό κάτι ἄφθονο γιά νά ζήσει: ἄλλοτε ἀπό χρῆμα, ἄλλοτε ἀπό χρόνο, ἄλλοτε ἄλλης δυνάμεως ἤ ἐνεργείας. Ἡ ζωή μᾶς διδάσκει πώς ἡ ἀφθονία μᾶς χρειάζεται καί πρέπει νά προνοήσουμε γι᾽ αὐτή, γιά νά τή χαροῦμε ὅταν ἔλθει καιρός νά κάνουμε χρήση της καί νά μᾶς ἀφήσει τά καλά της. Ὄχι νά μᾶς κλονίσει καί νά μᾶς καταστρέψει, ἀλλά νά μᾶς προαγάγει. Αὐτός ἄλλωστε εἶναι καί ὁ σκοπός της. Εἶναι κάτι πού δέν μποροῦμε νά τό ἀποφύγουμε, ἀλλά κι οὔτε θέλουμε νά τό ἀποφύγουμε, γιατί εἶναι ἕνα κομμάτι ἀπό τόν κύκλο τῆς ζωῆς μας, γιατί μᾶς εὐχαριστεῖ ὅταν τό ζήσουμε συνειδητά καί τοῦ ἐξασφαλίσουμε ἄνετη θέση. Ἔρχεται στιγμή στή ζωή μας πού τό σπίτι μας, ὅσο μεγάλο κι ἄν εἶναι, δέν μᾶς ἱκανοποιεῖ· ζητοῦμε τό ὕπαιθρο, τήν ἀπέραντη ἔκταση. Ὁ μετρημένος χρόνος τῆς διασκεδάσεως δέν μᾶς ἀρκεῖ, θέλουμε νά ζήσουμε σέ μιά ἀφθονία ψυχαγωγίας πού νά μᾶς διαποτίσει ὁλόκληρο τό

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

σῶμα. Ὁ ἄνθρωπος, στά χρόνια τῆς σπουδῆς του, ξοδεύει ὁλόκληρη τήν ἀνύπαρκτη περιουσία του σ᾽ αὐτή τήν πλευρά. Ἔρχονται ἐποχές, πού πρέπει νά ἐργασθοῦμε τόσο ἐντατικά, πού ἀποροῦμε, ποῦ βρίσκουμε τή δύναμη.

Γιά νά τά ἐξοικονομήσουμε ὅλα αὐτά χρειάζεται ἕνας ὑπολογισμός κατά τή διεκπεραίωση τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας, ἕνα μέτρο. Χρειάζεται ν᾽ ἀκολουθήσουμε ἀπ᾽ τήν ἀρχή ἕναν ἀσφαλῆ δρόμο, πού θά μᾶς φέρει στό τέρμα τῶν προσπαθειῶν μας καί τήν ἐπίτευξη τῶν ζητήσεών μας.

Ἄς ᾽δοῦμε, τί μπορεῖ νά μᾶς ᾽πεῖ ἡ ἴδια ἡ οἰκονομική ἀρχή γιά τήν πορεία τῶν ἐνεργειῶν μας.

Ἡ οἰκονομική ἀρχή ζητεῖ νά ἐπιτύχουμε μέγιστο ἀποτέλεσμα μέ κατά τό δυνατόν ἐλάχιστες θυσίες. Ὥστε ὅταν θυσιάσουμε κάτι, ὅταν ἐξοδεύσουμε κάτι ἀπ᾽ αὐτά πού ἔχουμε στά χέρια μας γιά κάποιο σκοπό, πρέπει πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα νά ᾽χουμε ἀποτέλεσμα. Αὐτό μέ τήν πρώτη ματιά φαίνεται αὐτονόητο. Ἄν τό σκεφθοῦμε ὅμως, ἄν παρατηρήσουμε τί γίνεται στή ζωή μας, θά δοῦμε πώς δέν κατορθοῦται πάντοτε, εἶναι δέ καί ἀρκετά δύσκολο. Χρειάζεται μιά ἰδιαίτερη προσπάθεια καί τοποθέτηση τῆς σκέψεώς μας πρός τά ἐκεῖ. Κι ὅταν τό κατορθώσουμε, ἔχουμε ἤδη μπεῖ στό πνεῦμα τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας, γιατί αὐτό εἶναι ἡ βάσις της. Ἄς φέρουμε ἕνα παράδειγμα.

Ἄν εὕρουμε καί ἀγοράσουμε ἕνα πλυντήριο πού ἐξυπηρετεῖ ἀρκετά καλά τίς ἀνάγκες μας: εἶναι φθηνό, μέ φθηνή καύσιμη ὕλη, χρειάζεται μικρό χῶρο καί λίγο σωματικό κόπο νά λειτουργήσει, τό ἀφήνουμε ὅμως ἀχρησιμοποίητο γιατί ἡ πλύση τοῦ σπιτιοῦ γίνεται ἔξω, τότε δέν ἔχουμε κανένα ἀποτέλεσμα ἀπ᾽ τίς θυσίες πού κάναμε γιά νά τό προμηθευθοῦμε. Ὄχι μόνο δέν μᾶς ἐξυπηρετεῖ στόν σκοπό μας, ἀλλά μᾶς ἐμποδίζει. Ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη εἶναι ἐπιστήμη σκοπῶν: ἐφ᾽ ὅσον δέν ἐξυπηρετεῖ τόν σκοπό μας, παύει νά εἶναι οἰκονομία.

Ἄς φέρουμε ἕνα ἄλλο παράδειγμα. Ὁ οἰκονομικός ἔχει ἑτοιμάσει τό ὑγιεινότερο διαιτολόγιο, ἀνταποκρινόμενο πλήρως στίς ἀπαιτήσεις τῆς οἰκογενείας. Ἡ ἐπιτυχία στήν παρασκευή τῶν φαγητῶν εἶναι πλήρης, ἡ καθόλου ἐμφάνισις τοῦ τραπεζιοῦ ἱκανοποιητική. Κατά τήν ὥρα τοῦ φαγητοῦ, ὅμως, ἡ ἐπιλογή τῶν θεμάτων τῆς ὁμιλίας ἐκ μέρους του ἦταν τόσο ἄστοχη, ὥστε, μέ τή δυσθυμία πού προκάλεσε, οἱ συνδαιτυμόνες ἤ διέκοψαν τό φαγητό τους, ἤ τό συνέχισαν μέ πολύ κόπο, καί πολύ ὑπέφεραν κατά τή χώνευση. Βλέπουμε καί ἐδῶ, πώς δέν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

φθάσαμε στόν σκοπό μας. Τό μεγαλύτερο μέρος τῶν προσπαθειῶν δέν ἔφθασε ἕως τήν τελεία ἀφομοίωση, ἀλλ᾽ οὔτε κἄν εἰς τήν ἀφομοίωσιν, μπορεῖ δέ, ὅταν αὐτό ἐπαναλαμβάνεται, νά δημιουργήσει καί ἀρρώστιες, πού θά χρειασθεῖ ἴσως μέ πολλές θυσίες νά ὑπερνικήσουμε.

Ἀπ᾽ τά δύο αὐτά παραδείγματα, ἀπ᾽ τήν ἴδια τήν οἰκονομική ἀρχή καί ἀπό τό πνεῦμα τῆς καθόλου οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, μποροῦμε νά βγάλουμε τίς ἑξῆς γενικώτατες ἀρχές στήν ἐξάσκηση τῆς οἰκονομίας.

1) Νά θέτωμεν σκοπούς.
2) Νά εὑρίσκωμεν τόν τελικόν σκοπόν καί τόν σκοπόν τῆς στιγμῆς πού ὑπαγορεύει ἡ ἀνάγκη κάθε φορά, καί νά τόν ἀκολουθοῦμε.
3) Ἡ ὁποιαδήποτε ἐργασία μας νά προσπαθεῖ νά προσεγγίζει τό τέλειο, ἔστω καί εἰς ἕνα περιωρισμένον σημεῖον.
4) Οἱ ἐνέργειές μας νά πραγματώνονται.
5) Νά μή παρεκκλίνουμε τοῦ σκοποῦ πού ἐθέσαμε.
6) Μία ἄστοχη ἐνέργεια νά μή ἀναιρεῖ μιάν ἐπιτυχημένη τοιαύτη.
7) Προνοητικότης εἶναι τό πρῶτο καί κύριο γνώρισμα τοῦ οἰκονομικοῦ.

Τώρα ἄς ἔλθουμε πλησιέστερα στό ἔργο τοῦ οἰκονομικοῦ καί ἄς τό ἀναλύσουμε κάπως.

Τί ἔχει νά κάνει ὁ οἰκονομικός γιά τό σπίτι;

1) Νά ἐπιλέξει τό οἴκημα καί νά προμηθευθεῖ τό ὑλικό. Ἔπιπλα, σκευή, ρουχισμό, τρόφιμα.
2) Νά τά τοποθετήσει σέ μία θέση.
3) Νά κινηθεῖ μέσα σ᾽ αὐτά.

*
* *

ΚΑΙ ΠΡΩΤΑ θά μιλήσουμε λίγο γιά τό οἴκημα, τό σπίτι.

Για τό σπίτι θά φροντίσει νά εἶναι σέ ὑγιεινό μέρος καί νά ἔχει ἥλιο καί ἀέρα. Ἡ διαίρεσίς του καί οἱ ἀποστάσεις του νά εἶναι τέτοιες, πού νά εὐκολύνουν τή διεξαγωγή τῆς ἐργασίας καί νά ζοῦμε καί κινούμεθα ἄνετα ἐκεῖ μέσα. Νά ἔχει ὑδραυλικές, ἀποχετευτικές, ἠλεκτρικές καί ἄλλες ἐγκαταστάσεις, πού νά μποροῦν νά ἐξυπηρετοῦν ὅσον τό δυνατόν περισσότερο. Ἄν εἶναι δυνατόν σ᾽ ὅλα τά δωμάτια ἐν μέτρῳ καί στήν κατάλληλη θέση, ὥστε κάθε δωμάτιο νά κάνει γιά ὅλες τίς

δουλειές, ὅταν θέλουμε. Στήν κουζίνα δέ καί τό λουτρό πολύ περισσότερες, ὑπολογίζοντας πάντα καί τό ὕψος. Ὅπως π.χ. στήν κουζίνα θά πρέπει νά προστίθεται μία βρύση μέ ἀποχέτευση στό ὕψος τοῦ κουβᾶ πού χρησιμεύει γιά τό καθάρισμα τῶν δαπέδων κλπ. Ἀκόμη τό σπίτι νά εἶναι ἔτσι κτισμένο, πού νά καθαρίζεται εὔκολα καί καλά. Νά προφυλάσσει ὅσο τό δυνατόν περισσότερο ἀπ᾿ τό κρύο, τή ζέστη, τήν ὑγρασία.

Τώρα τό πόσο μεγάλο θά εἶναι, αὐτό θά ἐξαρτηθεῖ ἀπ᾿ τίς ἀνάγκες καί τά εἰσοδήματα τῆς οἰκογενείας.

Τώρα ἄς ρίξουμε μιά ματιά στά ἔπιπλα καί σκεύη.

Τό μέγεθος καί τό πλῆθος τους ἐξαρτᾶται ἀπ᾿ τίς ἀπαιτήσεις τῆς οἰκογενείας, ἀπ᾿ τόν χῶρο πού διαθέτει τό σπίτι, ἀπ᾿ τήν οἰκονομική ἀντοχή τοῦ οἰκονομικοῦ. Ἡ ποιότης τους, ἀπ᾿ τή στερεότητά τους ἐν συνδυασμῷ πάντοτε μέ τό χρῆμα πού διαθέτουμε. Τό σχῆμα τους, ἀπ᾿ τόν εὐκολώτερο καί ἐντελέστερο τρόπο καθαρισμοῦ. Ἔπιπλα καί σκεύη μέ πολλές διακοσμήσεις καί γωνιές, πολύ καιρό παίρνουν γιά νά καθαρισθοῦν καί δέν καθαρἰζονται καί καλά. Τοὐναντίον τά ἁπλᾶ καί ἀποστρογγυλευμένα. Γιά τόν τόπον ὡρισμένων ἐπίπλων, πού τό περιεχόμενό τους διαρκῶς αὐξάνει, νά εἶναι τέτοιος πού νά δέχεται μιά μεγέθυνση μέ προσθήκη. Τέτοια μπορεῖ νά εἶναι π.χ. οἱ βιβλιοθῆκες. Ἐπίσης νά διαλέγουμε ἔπιπλα πού νά ἐξυπηρετοῦν διαφόρους σκοπούς καί νά εἶναι ὅλος ὁ χῶρος τους ἐκμεταλλεύσιμος. Ὅπως εἶναι οἱ τουαλέτες πού μετατρέπονται σέ γραφεῖο. Ὅπως εἶναι τραπέζια πού ἔχουν συρτάρια, ντουλάπες ἐταζέρες. Ἐντοιχισμένα ἔπιπλα ἐξυπηρετοῦν ποικιλοτρόπως. Ἰδιαίτερη φροντίς θά ληφθεῖ γιά τά ἔπιπλα τῆς κουζίνας καί τά λοιπά ἐξαρτήματά της. Καλόν θά εἶναι τά ντουλάπια τῆς κουζίνας νά μποροῦν νά παίρνουν μέσα ὅλα ὅσα ἔχει ἡ κουζίνα. Τά ἐξαρτήματα τῆς καθαριότητος θά τά διαλέγουμε τέτοια, πού νά μή μᾶς κουράζουν καί νά μή μᾶς ἀναγκάζουν νά κάνουμε πολλές κινήσεις. Ἐπίσης νά εἶ ναι τέτοια, ὥστε κατά τήν διεξαγωγήν τῆς ἐργασίας νά μᾶς κρατοῦν μακρυά ἀπό τόν ρύπον πού καθαρίζουν. Νά μή ἀφήνουν τό σῶμα νά ἔρχεται εἰς ἐπαφήν μέ αὐτόν. Τά ἠλεκτρικά μηχανήματα, ὅπου εἶναι δυνατόν, εἶναι τά προτιμώτερα. Τό μῆκος, τό βάρος καί τό σχῆμα ἀπ᾿ τά ἐξαρτήματα τῆς καθαριότητος νά εἶναι ὑπολογισμένα. Ἕνα ξεσκονιστήρι π.χ,. πού εἶναι στήν ἄκρη κεκαμμένο, διευκολύνει τό ξεσκόνισμα τοῦ ἐπάνω μέρους ἀπ᾿ τά ὑψηλά ἔπιπλα ὅπως εἶναι οἱ ντουλάπες, οἱ βιβλιοθῆκες, χωρίς νά

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

εἴμεθα ἀναγκασμένοι κάθε φορά ν᾽ ἀνεβαίνουμε κάπου. Ἐπίσης ὁ κουβᾶς, πού προσδένεται στό ἐπάνω ἄκρον τῆς φορητῆς σκάλας, ἐξοικονομεῖ πολλές κινήσεις. Καί ἄλλα παρόμοια. Τό ὕψος τοῦ τραπεζιοῦ ἐργασίας καί τῶν καθισμάτων νά εἶναι τέτοιο, πού νά διευκολύνει τήν ἐργασία. Γιά νά εὐκολύνουν τήν ἐργασία τῆς κουζίνας καί μαζί νά τήν κάνουν ἐντελέστερη, ἔχουν προταθεῖ διάφοροι τύποι κουζίνας, ἀλλά καί δέν εὑρέθη καί ὁ τέλειος. Ὅπως εἶναι κουζίνες χωρίς πόδια γιά τόν εὐκολώτερο καί ἐντελέστερο καθαρισμό τοῦ δαπέδου. Τραπέζια καί καθίσματα στερεώνονται στόν τοῖχο. Τά ντουλάπια εἶναι μέσα στόν τοῖχο. Ἐπίσης κουζίνες μέ φορητά τραπέζια ὅπου ὑπάρχουν συγκεντρωμένα ὅλα ὅσα χρειάζονται γιά τήν παρασκευή τοῦ φαγητοῦ.

Αὐτά περίπου θά ἔχουμε ὑπ᾽ ὄψιν γιά τά ἔπιπλα καί σκεύη.

Για τόν ρουχισμό θά διαλέγουμε, ὅ,τι χρειάζεται συχνή χρήση καί καθάρισμα συχνά, νά εἶναι ἀπό ὕφασμα στερεό καί εὐκολομεταχείριστο. Ὅ,τι δέ γιά μιά ἐμφάνιση, αὐτό θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τήν οἰκονομική ἀντοχή τοῦ σπιτιοῦ.

Γιά τά τρόφιμα θά φροντίσουμε νά τά προμηθευόμεθα ἐν καλῇ καταστάσει, φρέσκα, καί νά τά διατηροῦμε διαλέγοντες ὅσον εἶναι δυνατόν αὐτά πού ἀποδίδουν περισσότερο στόν ὀργανισμό.

Καί τώρα, ποῦ θά τά τοποθετήσει ὅλ᾽ αὐτά ὁ οἰκονομικός.

Κατάλληλη θέση γιά τήν τοποθέτηση ἑνός πράγματος εἶναι ἐκείνη πού μᾶς διευκολύνει περισσότερο στὴν ἐργασία μας· εἶναι ἐκείνη πού μᾶς ἐπιτρέπει νά τό βρίσκουμε εὐκολώτερα, πού θά ἔχουμε ἀπόδοση ἐργασίας μεγαλύτερη. Εἶναι ἐκείνη πού μᾶς ἀφήνει χῶρο ἐλεύθερο περισσότερο, εἶναι ἐκείνη πού τά διατηρεῖ σέ καλή κατάσταση. Ὑπάρχουν πράγματα πού ἡ ὑγρασία τά βλάπτει, ἄλλα βλάπτει τό πολύ φῶς, ἄλλα ἡ σκόνη. Πράγματα, πού τά μεταχειριζόμεθα συχνά, τά βάζουμε σέ μιά θέση πού νά τά βρίσκουμε εὔκολα. Τή θέση τῶν πραγμάτων θά φροντίζουμε νά μή τήν ἀλλάζουμε χωρίς λόγο, γιά νά μήν εἴμεθα ἀναγκασμένοι κάθε φορά νά χάνουμε καιρό ψάχνοντας καί κουράζουμε τή σκέψη μας ἄδικα. Ὅπως ἐπίσης νά φροντίζουμε νά τοποθετοῦμε κάθε πρᾶγμα ἀμέσως στή θέση του ἀφοῦ τελειώσουμε τήν ἐργασία μας, γιά τόν ἴδιο λόγο. Δι᾽ ἐργασίες πού χρειάζονται ὡρισμένα καί τά ἴδια ὑλικά πάντοτε, ἄς τά ἔχουμε συγκεντρωμένα. Ἄν εἶναι ἀνάγκη νά μεταφερθοῦν ὡρισμένα πράγματα γιά νά γίνει ἡ ἐργασία, ὅπως εἶναι ἡ καθαριότης ἑνός δωματίου, ἄς τά ἔχουμε ὅλα μαζί σ᾽ ἕνα κουτί:

ξεσκονόπανα, βοῦρτσες, σκόνες, ἀλοιφές, σύρματα, καί τά παίρνουμε ὅλα μαζί ὅταν πηγαίνουμε σέ κάθε δωμάτιο. Γιά ἐργασίες πού τά ὑλικά τους δέν μεταφέρονται καί πού γίνονται στήν κουζίνα, τά ἔχουμε ἐκεῖ συγκεντρωμένα καί καθισμένοι κοντά τους τελειώνουμε τήν ἐργασία. Γιά φαγητά πού ἐπαναλαμβάνουμε συχνά μέ τίς ἴδιες δόσεις, μποροῦμε νά ἔχουμε τά ὑλικά τους συγκεντρωμένα καί μετρημένα καί νά προμηθευόμεθα κάθε φορά ὅ,τι χρειάζεται φρέσκο. Γιά ἐργασίες πού χρειάζονται νά γίνουν ἐκεῖ πού καθήμεθα, ἅς ἐξασφαλίσουμε μιά θέση γιά τά ὑλικά τους ἐκεῖ κοντά.

Καί τώρα, πῶς θά κινηθεῖ μέσα σ᾽ αὐτά ὁ οἰκονομικός. Μέ ποιό πνεῦμα θά ἐνεργήσει γιά νά τελειώσει ὅσον τό δυνατόν καλύτερα τήν ἐργασία πού θέλει τό σπίτι καί ὅσα ὑπάρχουν σ᾽ αὐτό. Τήν ἀπόλυτη καθαριότητα καί συντήρησή τους καί τήν καλύτερη προετοιμασία τους γιά τή χρήση τῆς οἰκογενείας.

Μιά ἐργασία γιά νά γίνει χρειάζεται χρόνον, ἕνα ὡρισμένο χρονικό διάστημα, χρειάζεται χῶρον, χρειάζεται χρήματα γιά τήν προμήθεια τῶν ὑλικῶν πού ἀπαιτοῦνται, χρειάζεται ἐνέργεια σωματική, ψυχική, διανοητική, ὅπως ἐπίσης μηχανική ἤ φυσική. Ὅλ᾽ αὐτά τά διαθέτει ὁ οἰκονομικός, ἀλλ᾽ ὄχι σέ βαθμό ἀπεριόριστο. Ἡ οἰκιακή οἰκονομία ὡς ἐπιστήμη ἔχει τούς περιορισμούς της. Δέν μποροῦμε νά διαθέτουμε ὅλη τήν ἡμέρα μας γιά μιά δουλειά. Οὔτε νά ἐξοδεύουμε ὅλα μας τά χρήματα γιά τήν προμήθεια ἑνός εἴδους. Γιά τοῦτο, τό πρῶτο πού ἔχει νά κάνει ὁ οἰκονομικός εἶναι νά γνωρίσει τά ὅρια τῶν μέσων πού διαθέτει καί τά ὅρια πού χρειάζεται μιά ἐργασία γιά νά γίνει. Ἀλλά τά μικρότερα δυνατά ὅρια γιά νά ἔχει μεγαλύτερα ἀποτελέσματα μέ τά μέσα πού διαθέτει. Ἄς ρίξουμε μιά ματιά νά δοῦμε πῶς σκέπτεται γι᾽ αὐτή τήν ἐργασία, πῶς θά ἐνεργήσει γιά νά βρεῖ π.χ. τά χρονικά ὅρια.

Τί χρόνο ἐξοδεύουν οἱ κινήσεις πού κάνουμε γιά νά ἐκτελέσουμε μία ἐργασία. Πῶς θά περιορίσει ὁ οἰκονομικός αὐτές τίς κινήσεις; Τί εἶναι ἐκεῖνο πού θά τίς κάνει λιγώτερες ἤ μικρότερες. Αὐτό θά ᾽λεγε κανείς ὅτι ἐπιτυγχάνεται, ἄν προσπαθήσει ν᾽ ἀφαιρέσει τίς περιττές κινήσεις. Ἄν φροντίσει νά ἔχει συγκεντρωμένα κοντά του τά μέσα πού χρειάζεται μιά ἐργασία γιά νά γίνει. Ἄν προσπαθήσει νά βρεῖ τή σειρά, πού πρέπει νά ἀκολουθήσει μιά ἐργασία, γιά νά μήν ἀφήνουμε τό ἕνα καί πιάνουμε τό ἄλλο, καί ν᾽ ἀκολουθεῖ πάντοτε τήν ἴδια. Ἀλλά καί ἐπαναλαμβανομένη νά γίνεται συνήθεια καί ἔτσι ἐλαφρύνει τή σκέψη. Ἄν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

κρατεῖ σημειώσεις πού διευκολύνουν τή μνήμη πού εἶναι τόσο φορτισμένη στόν οἰκονομικό. Ἄν φροντίσει νά μή λερώνει τραπέζια, καθίσματα, πετσέτες παραπάνω ἀπ᾽ ὅσο πρέπει, ἐξ ἀπροσεξίας, κι ἔτσι ν᾽ αὐξάνει τόν φόρτον τῆς ἐργασίας. Ἐπί-σης σ᾽ αὐτή τή δουλειά θά τόν βοηθήσει, ἄν γνωρίσει τήν χωρητικότητα τῶν σκευῶν τῆς κουζίνας. Ἄν γνωρίσει τίς ἀναλογίες πού χρειάζονται. Ἄν γνωρίσει τί ποσόν ἀπαιτεῖται γιά κάθε μερίδα. Ἐπίσης ἄν φροντίσει νά βρεῖ τήν ἀναπαυτικώτερη στάση καί θέση. Ἔτσι σκέπτεται γιά νά βρεῖ τά ἐλάχιστα χρονικά ὅρια μιᾶς ἐργασίας, ἄν αὐτή ἐξαρτᾶται μόνον ἀπ᾽ τή δική του, τήν προσωπική του προσπάθεια. Ὅπως εἶναι ὁ καθαρισμός ἑνός ἐπίπλου, ἡ προετοιμασία τοῦ φαγητοῦ. Ἄν ὅμως ἐνεργήσει μιά ἄλλη δύναμις, ὅπως ἡ φωτιά, γιά τήν ἑτοιμασία τοῦ φαγητοῦ, ὁ ἥλιος γιά τό στέγνωμα τῶν ρούχων. Αὐτά τά βρίσκει μέ τό ρολόϊ του. Ζητώντας ὅμως τά ἐλάχιστα χρονικά ὅρια μιᾶς ἐργασίας βρίσκουμε μαζί καί τά ὅρια τοῦ χρόνου πού γίνεται μία δουλειά, τά ὅρια τῆς σωματικῆς ἐνεργείας πού ξοδεύεται, τά ὅρια τῆς μηχανικῆς ἐνεργείας πού εἶναι συνδεδεμένη μέ τήν καταβολή χρήματος γιά τήν προμήθεια τῆς καυσίμου ὕλης, μέ τά χρηματικά ὅρια πού πρέπει νά βροῦμε ἀπ᾽ αὐτή τήν πλευρά. Ἔτσι πρέπει νά σκεφθεῖ ὁ οἰκονομικός γιά νά βρεῖ τά χρονικά ὅρια.

ΤΩΡΑ ΑΣ ρίξουμε μιά ματιά νά δοῦμε πῶς θά βρεῖ τά χρηματικά ὅρια. Τί θά ἔχει ὑπ᾽ ὄψιν του ὅταν ἐξοδεύει χρῆμα καί ὅταν ἐξοδεύει κάτι τό ὁποῖον ἀπέκτησε μέ χρῆμα. Στήν καύσιμη ὕλη θά φροντίσει νά κάμει καλή καί μετρημένη χρήση, νά μή ἐξοδεύει χωρίς νά χρησιμοποιεῖ, πρᾶγμα πού θά ἔλεγε κανείς βέβαια γιά τό κάθε τι πού διαθέτει. Ἐπίσης θά βρεῖ μέ πόση ἔνταση γίνεται αὐτό πού θέλει κι ἔτσι νά μή καίει ἄδικα πιό πολύ. Γιά τήν προμήθεια τῶν εἰδῶν ὑπάρχουν διάφορες τιμές ἀλλά αὐτές συνδέονται μέ τίς ποιότητες. Προτιμᾶ τήν συμφέρουσα τιμή μέ τήν καλύτερη ποιότητα. Ὅσον ἀφορᾶ τά σκεύη καί ρουχισμόν, νά εἶναι στερεά καί εὐκολομεταχείριστα. Ὅσον ἀφορᾶ τά φαγώσιμα, νά εἶναι φρέσκα. Γιά νά βρεῖ τά χρηματικά ὅρια ἀπό τά μέσα καθαριότητος καί συντηρήσεως, βρίσκει τήν ἐλαχίστη δυνατή ποσότητα τοῦ ὑλικοῦ πού θά διαθέσει γιά νά μᾶς δώσει τό ἀποτέλεσμα πού θέλουμε. Ἐπίσης οἰκονομία ὑλικῶν γίνεται μέ τή χρησιμοποίηση τῶν αὐτῶν ὑλικῶν σέ διάφορες δουλειές. Ὅπως εἶναι τό νερό τοῦ μπάνιου γιά τό πλύσιμο πραγμάτων ὅπως δαπέδων π.,χ., ἤ γιά τό πότισμα τοῦ κήπου. Ἔτσι βλέ-

πουμε πώς στό σπίτι ὑλικά, πού ἔπαυσαν νά χρησιμεύουν γιά ὅ,τι στήν ἀρχή τά προσδιορίσαμε, δέν εἶναι καί γιά πέταμα. Τό νερό, πού ἀναφέραμε παραπάνω. Παλαιά φορέματα κάνουν γιά ὑλικά καθαρισμοῦ, καί οὕτω καθ᾽ ἑξῆς. Ἄς μή πετᾶμε κάτι γιά περιττό, ἄν δέν ἐξαντλήσουμε τήν ἀποδοτικότητά του. Στόν περιορισμό τοῦ χρήματος κλπ. ὠφελεῖ ἡ προσεκτική χρῆσις τοῦ σπιτιοῦ καί τῶν ἐν αὐτῷ. Νά μή κάνουμε ζημιές καί φθορές.

ΕΤΣΙ ΘΑ ἐργασθεῖ ὁ οἰκονομικός, γιά νά βρεῖ τί θά ἐξοδεύσει σέ χρῆμα, χρόνον, χῶρον, ἐνέργεια γιά μιά ἐργασία. Γιά νά μπορεῖ νά χρησιμοποιήσει καλύτερα τά μέσα πού ἔχει στά χέρια του κάθε φορά. Ὁ χρόνος πού ἔχω στή διάθεσή μου σήμερα δέν φθάνει γιά τήν ἐνδελεχῆ καί γενική καθαριότητα ὅλου τοῦ σπιτιοῦ. Τά χρήματα πού ἐκέρδισα σήμερα δέν φθάνουν γιά νά καλύψουν ὅλας τάς ἀνάγκας μου. Ἔτσι θά τοποθετήσουμε στόν χρόνο πού διαθέτουμε τίς ἐργασίες πού μποροῦν νά γίνουν, ἐφ᾽ ὅσον ξέρουμε τά χρονικά τους ὅρια. Μέ προτίμηση τίς ἐργασίες πού εἶναι σήμερα ἀπαραίτητες. Θά καθαρίσω σήμερα ἕνα δωμάτιο καλά, τά δέ ἄλλα πρόχειρα, γιά νά συνεχίσω αὔριο. Θά ἀγοράσω σήμερα ἕνα μέρος τῶν πραγμάτων πού ἔχω ἀνάγκην, ἀρχίζοντας ἀπό τά πιό ἀναγκαῖα, ἄλλοτε ἄλλο καί οὕτω καθ᾽ ἑξῆς. Κατ᾽ αὐτόν τόν τρόπον σκέπτεται ὁ οἰκονομικός γιά νά βρεῖ τά ὅρια, χρονικά, χρηματικά κλπ., πού χρειάζεται μιά ἐργασία γιά νά γίνει.

Ἀφοῦ μαζέψει ὅλα αὐτά τά στοιχεῖα, δηλαδή γνωρίσει πόσα μέσα διαθέτει καί βρεῖ τί θέλει μία δουλειά γιά νά γίνει, ἀρχίζει νά κινεῖται, νά χρησιμοποιεῖ τίς δυνάμεις του. Ἡ ἐξέτασις καί αὐτῆς τῆς πλευρᾶς θά τόν βοηθήσει νά συνθέσει ἕνα πρόγραμμα ἡμερήσιο, ἑβδομαδιαῖο, μηνιαῖο, ἐτήσιο, πού νά περιλαμβάνει ὅλες τίς ἐργασίες πού πρέπει νά γίνονται στό σπίτι μέσα σέ μιά μέρα, μέσα σέ μιά ἑβδομάδα, μέσα σ᾽ ἕνα μῆνα, μέσα σ᾽ ἕνα χρόνο. Καί κατά τόν καλύτερο δυνατό τρόπο. Κατά τήν σύνθεση τοῦ προγράμματος θά φροντίζει, ἡ διαδοχή τῶν ἐργασιῶν νά μή κουράζει. Ἔπειτα ἀπό μιά βαρειά δουλειά θά βάλει μιά ἀναπαυτική. Μιά πνευματική ἐργασία ἄς ἀκολουθήσει μιά σωματική. Ἔτσι ὁ οἰκονομικός θά διαθέτει καί κατά τόν προσφορώτερο τρόπο τά μέσα πού ἔχει στά χέρια του, γιά τίς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου. Δέν ξοδεύουμε κάτι γιά νά τό ξοδεύσουμε, ἀλλά γιά νά ἐξυπηρετήσουμε κάποιο σκοπό. Δέν ἐξοδεύω χρήματα γιά νά ἐπιδείξω τό χρῆμα μου. Δέν τρέχω ὅλη τήν ἡμέρα γιά νά δείξω ὅτι ἐργάζομαι. Ἀλλά κάνω κάτι,

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἐξοδεύω κάτι, γιά νά ἐξυπηρετήσω τίς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου. Φαγητό, ὕπνο, καθαριότητα, ἐνδυμασία, ψυχαγωγία, ἐκπαίδευση, κοινωνία, ἀποταμίευση. Δέν πρέπει ὅμως νά ξεχνᾶμε πώς ἀπαραίτητος προϋπόθεσις γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου εἶναι ἡ ἑξῆς:

Βοηθοί τοῦ οἰκονομικοῦ καί ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ νά ἐμφοροῦνται ἀπό τό ἴδιο πνεῦμα.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ἄς δοῦμε, πῶς κινεῖται ὁ οἰκονομικός, πῶς χρησιμοποιεῖ τάς δυνάμεις του μέ τά στοιχεῖα πού μάζεψε.

Εἴπαμε πώς σήμερα ἐνεργοῦμε μέ βάση τήν οἰκονομική ἀρχή. Δηλαδή ζητοῦμε ὅσο τό δυνατόν μεγαλύτερο ἀποτέλεσμα μέ τίς ἐλάχιστες δυνατές θυσίες. Ἕνας τρόπος γιά νά τό ἐπιτύχουμε καί σ᾽ αὐτή τήν πλευρά τῆς ἐνεργείας μας εἶναι νά βρίσκουμε κοινά σημεῖα ἀνάμεσα στίς ἐργασίες. Σημεῖα πού νά ἐφάπτονται. Ἔτσι, ἀντί νά ἐπαναλάβω δύο ἤ τρεῖς φορές τά ἴδια, τά ἀντικαθιστῶ μέ μία φορά. Π.χ. ἕνα φαγητό θέλει εἴκοσι λεπτά νά βράσει. Τό καθάρισμα ἑνός παραθύρου διαρκεῖ εἴκοσι λεπτά. Τά ροῦχα θέλουν εἴκοσι λεπτά νά μουσκέψουν. Ὅταν ἔχω νά κάνω αὐτές τίς τρεῖς δουλειές, βλέπω πῶς μπορῶ νά χρησιμοποιήσω τό κοινό σημεῖον τῶν εἴκοσι λεπτῶν μία φορά χωρίς νά παραβλάψω καμμιά ἀπ᾽ τίς τρεῖς. Τό φαγητό καί ἡ πλύσις δέν χρειάζονται τήν προσωπική μου ἐνέργεια, αὐτά τά εἴκοσι λεπτά μέ ἀντικαθιστᾶ ἡ φύσις, ἡ μηχανή. Τήν προσωπική μου ἐνέργεια τήν διαθέτω σέ μιά δουλειά πού τελειώνει σέ εἴκοσι λεπτά, δεδομένου ὅτι γνωρίζω τόν χρόνο πού χρειάζεται μιά ἐργασία γιά νά γίνει. Ἔτσι βλέπουμε πώς πρέπει νά συνδυάζουμε τίς ἐργασίες μας, ὥστε ὁ χρόνος, ἔστω καί ὁ ἐλάχιστος πού μᾶς μένει ἐλεύθερος, ὁ χρόνος πού μπορεῖ νά ἐνεργήσει μόνη της ἡ φύσις, ἡ μηχανή, νά χρησιμοποιηθεῖ στήν ἐκτέλεση μιᾶς ἄλλης ἐργασίας πού νά ἐφαρμόζει ἀκριβῶς, ὁπότε δέν ὑπάρχει κίνδυνος πλημμελοῦς διαξεγωγῆς τῆς μιᾶς ἐξ αὐτῶν.

Προχωροῦντες στόν συνδυασμό τῶν ἐργασιῶν στήν οἰκονομικήν ἐνέργεια στό σπίτι, βλέπουμε πώς μποροῦμε νά βροῦμε περισσότερα κοινά σημεῖα καί ἀπό διάφορες κατηγορίες: χρόνου, χρήματος, ἐνεργείας κλπ. γιά νά ἀπαλείψουμε. Π.χ. ἄν θέλω νά ἀγοράσω κάτι, νά ἐπισκεφθῶ μία ἔκθεση, νά μείνω λίγο στό ὕπαιθρο, νά δῶ μία φίλη μου καί αὐτά ὅλα εἶναι περί τήν πλατεῖα τοῦ Συντά-

γματατος. Ἡ ἀπόστασις ἀπό τό σπίτι μου στήν πλατεῖα εἶναι κοινή γιά ὅλες αὐτές τίς δουλειές. Ἄν τήν κάνω μία φορά, ἐξοικονομῶ χρόνο, χρῆμα, ἐνέργεια.

ΑΥΤΑ ΤΑ ὀλίγα θά ἤθελα νά πῶ, γιά νά δοῦμε κάπως τό πνεῦμα πού θά πρέπει νά ἐπικρατεῖ στόν μηχανισμό τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας στό σπίτι.

Ἔτσι ἐνεργοῦντες, ἐργαζόμενοι συνθετικῶς, φθάνουμε στόν πυρῆνα τῆς ἐπιστήμης τῆς οἰκονομίας ὡς ἐπιστήμης τῆς φύσεως, τοῦ ἐνστίκτου, τῆς μοίρας. Ἡ σύνθεσις εἶναι τό χαρακτηριστικό τῆς οἰκονομίας. Νά συνθέτουμε. Νά δένουμε κόμβους. Νά δένουμε, νά συνδυάζουμε ἀνόμοια πράγματα, νά βρίσκουμε «τόν κτῦπον πού γεννᾶ χίλιους συνδυασμούς», γιά νά θυμηθοῦμε λίγο τόν Γκαῖτε στόν Φάουστ.

Στούς κόλπους τῆς συνθέσεως τοποθετεῖ ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη τό παιδί τῆς οἰκονομίας, τόν πλοῦτον. Στούς κόλπους τῆς εἰρήνης τόν τοποθετοῦσαν οἱ πρόγονοί μας. Ἄν θέλαμε αὐτές τίς δυό λέξεις νά τίς παραβάλουμε ἐτυμολογικῶς χωρίς νά θέλουμε νά στηρίξουμε τίποτε ἐπάνω σ᾽ αὐτό, θά βλέπαμε ὅτι ἡ λέξη «εἰρήνη» προέρχεται ἀπό τό εἴρω, πού συναντᾶται πάντοτε μετά τοῦ συνείρω, πού θά πεῖ συνθέτω.

Ὥστε μιά ἀπό τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ μας τοῦ τελικοῦ, γιά νά φθάσουμε στό τέρμα τῶν συζητήσεών μας, γιά ν᾽ ἀποκτήσουμε τόν πλοῦτον ὑπό τήν μορφήν ἑνός ὑγιοῦς, ὁλοκληρωμένου ζωντανοῦ ἀτόμου, εἶναι ἡ εἰρήνη. Ἀλλά ποιά εἰρήνη; Ἡ εἰρήνη τῆς ἀποτελματώσεως; Ἡ εἰρήνη τῆς ναρκώσεως καί τῆς ἀναισθητίσεως; Ὄχι: ἡ εἰρήνη, πού πρέπει καθημερινῶς νά ἀγωνιζόμεθα γιά νά τήν κεδίζουμε. Αὐτή ἡ εἰρήνη προάγει τόν πνευματικόν ἄνθρωπο καί κρατεῖ ἐν ἰσορροπίᾳ, ἐν ὑγείᾳ, τόν σωματικόν. Αὐτή ἡ εἰρήνη εἶναι ἐκείνη πού φέρει τόν πλοῦτο, τήν ὑγεία, τή χαρά. Ἡ ψυχική γαλήνη θ᾽ ἀφήσει ἐλεύθερο τόν νοῦ νά σκεφθεῖ, τό σῶμα νά κινηθεῖ. Αὐτή θά τό ἀπαλλάσσει κάθε φορά ἀπό τόν περιττό φόρτο τοῦ κόπου πού δίνει ἡ διασάλευσίς της. Ἡ εἰρήνη θά κάμει ν᾽ ἀνθίσει τό χαμόγελο στό πρόσωπο τοῦ οἰκονομικοῦ, πού θά μᾶς δώσει τήν ἀτμοσφαῖρα τοῦ σπιτιοῦ. Τήν ἀτμοσφαῖρα πού θά μᾶς δώσει τό συναίσθημα τῆς ἀσφαλείας καί ἀνέσεως.

Εἰρήνη. Ἡ λέξεις αὐτή καί μόνη θά ἦτο ἱκανή νά γεμίσει τίς σελίδες τῆς σημερινῆς μας μελέτης.

Ἡ διατήρησις τῆς ὑγείας καί τῆς εἰρήνης τοῦ σπιτιοῦ εἶναι ὁ δείκτης τῆς ἐπιτυχημένης οἰκονομικῆς ἐνεργείας στό σπίτι.

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΕΣ ὅσα εἴπαμε ὥς τώρα σ᾽ αὐτό τό κεφάλαιο, βρίσκουμε πώς, γιά μιά ἐπιτυχημένη οἰκονομική ἐνέργεια στό σπίτι, χρειάζεται νά ἔχουμε ὑπ᾽ ὄψιν μας τά ἑξῆς στοιχεῖα:

1. Ἡ κατοικία πού θά ἐκλέξουμε νά εἶναι σέ ὑγιεινή τοποθεσία μέ ἥλιο καί ἀέρα. Νά προφυλάσσει ἀπό τό κρύο, τή ζέστη, τήν ὑγρασία. Νά εἶναι μέ ἀποστάσεις πού νά διευκολύνουν τήν ἐργασία. Μέ ἐξυπηρετικές ὑδραυλικές, ἀποχετευτικές, ἠλεκτρικές ἐγκαταστάσεις.

2. Νά ἔχουμε ὑπ᾽ ὄψιν μας τά ὅρια τῶν μέσων πού διαθέτουμε. Χρῆμα, χρόνον, χῶρον, σωματικήν ἐνέργειαν, ψυχικήν, πνευματικήν, φυσικήν, μηχανικήν.

3. Νά βροῦμε τά ὅρια μέσα στά ὁποῖα γίνεται μιά ἐργασία (χρηματικά, χρονικά, κλπ.,)

4. Νά μάθουμε ποιά εἶναι ἡ ὑγιεινή διατροφή καί ἡ καθόλου ὑγιεινή ζωή.

5. Νά μάθουμε νά ἐκλέγουμε τά ὑλικά.

6. Νά μάθουμε μέ ποιά ὑλικά, μέ ποιές ἀναλογίες καί μέ ποιό τρόπο ἐκτελεῖται κάθε ἐργασία. (Ἡ συντήρησις καί καθαρισμός τῶν εἰδῶν τοῦ σπιτιοῦ καί αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καί ἡ προετοιμασία τους γιά χρήση τῆς οἰκογενείας.)

7. Νά ἐξαντλοῦμε τήν ἀποδοτικότητα τῶν ὑλικῶν.

8. Νά ἐκλέγουμε ἔπιπλα καί σκεύη πού νά καθαρίζονται εὔκολα καί τελείως.

9. Νά ἐκλέγουμε τά ἔπιπλα καί ἄλλα χρειώδη τῆς ἐργασίας σύμφωνα μέ τίς σωματικές ἀπαιτήσεις τοῦ ἐκτελοῦντος τὴν ἐργασίαν (ὕψος τραπέζης, καθισμάτων κλπ.).

10. Νά ἐκλέγουμε ἔπιπλα πού ἐξυπηρετοῦν πολλούς σκοπούς.

11. Νά τοποθετοῦμε τά πράγματα τοῦ σπιτιοῦ στή θέση πού ἐξυπηρετεῖ τήν καλύτερη διεξαγωγή τῆς ἐργασίας. Πού τά βρίσκουμε εὔκολα, πού τά παίρνουμε εὔκολα. Στὴ θέση πού διατηροῦνται καλύτερα. (Μερικά βλάπτει τό φῶς, ἄλλα ἡ ὑγρασία κ.ο.κ.).

12. Νά ἔχουμε συγκεντρωμένα ὅ,τι χρειάζεται γιά κάθε δουλειά.

13. Νά βρίσκουμε μιά μόνιμη θέση γιά κάθε πρᾶγμα.

14. Νά τοποθετοῦμε τά πράγματα στή θέση τους ἀμέσως μετά τή χρήση τους.

15. Ν᾽ ἀκολουθοῦμε πάντοτε τήν αὐτήν σειράν ἐργασίας, ἀρχίζοντες ἀπό τό σημεῖον πού πρέπει νά προηγεῖται.

16. Νά εἴμεθα προσεκτικοί κατά τήν ἐκτέλεση μιᾶς ἐργασίας, νά μή λερώνουμε ἄδικα τραπέζια, καθίσματα, δάπεδον, πετσέτες καί αὐξάνουμε τόν φόρτον τῆς ἐργασίας. Ὅπως ἐπίσης νά μή κάνουμε ζημιές καί ἀδικαιολόγητες φθορές.

17. Νά ξέρουμε τή χωρητικότητα τῶν σκευῶν τῆς οἰκιακῆς χρήσεως.

18. Νά ξέρουμε τί ποσότης χρειάζεται γιά κάθε μερίδα φαγητοῦ.

19. Τά μέσα πού μεταχειριζόμεθα (χρῆμα, ἐνέργεια) γιά τήν ἐξυπηρέτηση μιᾶς ἀνάγκης νά παραμένουν στή σκιά καί νά φωτίζουμε τό ἀποτέλεσμα.

20. Νά διευκολύνουμε τή μνήμη μέ σημειώσεις, σήματα, μέ μεταφορά τῆς ἐργασίας ἀπό τή σκέψη στή συνήθεια, στόν αὐτοματισμό.

21. Νά βρίσκουμε κοινά σημεῖα στίς διάφορες ἐργασίες πού νά μποροῦν νά ἀπορροφηθοῦν εἰς ἕνα.

22. Νά βρίσκουμε τόν τρόπο νά συνθέτουμε ἀνόμοιες δυνάμεις πού ἔχουμε στά χέρια μας.

23. Νά ἔχουμε πάντοτε ὑπ᾽ ὄψιν μας ὅτι σύνθεσις εἶναι ἡ καθαρά οἰκονομική ἐνέργεια.

24. Νά συνθέτουμε πρόγραμμα ἐργασίας σύμφωνα μέ τό ὁποῖο νά ἐνεργοῦμε.

25. Ἡ διαδοχή τῶν ἐργασιῶν νά εἶναι ἀναπαυτική.

26. Νά φροντίζουμε νά διατηροῦμε τήν ψυχική μας γαλήνη καί τήν ἠρεμία καί γαλήνη τοῦ περιβάλλοντος.

27. Ἡ διατήρησις τῆς ὑγείας καί εἰρήνης εἶναι ὁ δείκτης τῆς ἐπιτυχημένης οἰκονομικῆς ἐνεργείας στό σπίτι.

28. Οἱ βοηθοί τοῦ οἰκονομικοῦ καί οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ νά ἐμφοροῦνται ἀπ᾽ τό ἴδιο πνεῦμα πού διαπνέεται ὁ οἰκονομικός.

29. Προνοητικότης εἶναι τό πρῶτο καί κύριο γνώρισμα τοῦ οἰκονομικοῦ. Κάθε πλημμελής οἰκονομική ἐνέργεια εἶναι ἔλλειψις σκέψεως, ἔλλειψις προνοητικότητος.

30. Ἀκόμη πρέπει νά προσθέσουμε, πώς κάθε ἐργασία πρέπει νά γίνεται μέ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

σοβαρότητα, συγκέντρωσιν καί σιωπήν.

ΟΙ ΓΕΝΙΚΕΣ αὐτές ἀρχές πού δώσαμε, πλουτισμένες μέ τήν προσωπική πεῖρα τοῦ κάθε οἰκονομικοῦ, τήν παρατήρησίν του, τήν εὐφυΐαν του, τά φῶτα τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν, μᾶς βοηθοῦν νά ἐξασφαλίσουμε μέ τά μέσα πού διαθέτουμε κάθε φορά τήν ἀπόλυτη καθαριότητα, πού ζητεῖ ἡ ὑγιεινή τοῦ σώματος, ἐπαρκῆ τροφή καί καθόλου ὑγιεινή ζωή. Μιά ζωή ἐλεύθερη καί ἄνετη. Κατάλληλη ν᾽ ἀναπτύξει τίς νεαρές ὑπάρξεις, ἕως ὅτου ὡριμάσουν καί δυναμώσουν τά φτερά τους καί μπορέσουν νά πετάξουν ἔξω ἀπό τό σπίτι γιά νά κτίσουν τή δική τους τή φωλιά.

Ἔτσι τό ἔργο μας θά προβάλλει ἀπό μακρυά σάν καλλιτέχνημα μέ τίς ἀναλογίες πού αὐτό τό ἴδιο ἐζήτησε. Ἡ εργασία μας θά εἶναι μιά καλλιτεχνική ἐκτέλεσις. Θά εἶναι τέχνη. Μιά ἐργασία μέ ρυθμό καί μέ ἄνεση, μιά ἐργασία εὐχάριστη. Ἕνας χορός μέ πολλές φιγοῦρες.

Τό ἔργο πού θ᾽ ἀποδώσει θά εἶναι πλῆρες καί ἡ καῦσις τοῦ ὑλικοῦ τελεία, γιατί δέν θά ὑπάρχουν περιττά ὑλικά σ᾽ αὐτήν. Καί ἡ τέφρα πού θ᾽ ἀφήσει θά ᾽χει τή θέση της. Γιατί ἡ τέφρα δέν θά εἶναι ὁ κόπος πού θά ζητήσουμε ν᾽ ἀποβάλουμε, ἀλλά ἡ χαρά μας πού θ᾽ ἀκτινοβολήσει μαζί μας καί θά δώσει μιά ξεχωριστή λάμψη στό περιβάλλον.

Αὐτά ὅσον ἀφορᾶ τόν ἄνθρωπο-σῶμα.

*
* *

ΤΩΡΑ ΕΡΧΟΜΕΘΑ στόν ἄνθρωπο-διανόηση. Ὅταν λέμε σήμερα ἄνθρωπο-διανόηση, ἐννοοῦμεν ὁλόκληρο τόν ἐσωτερικόν ἄνθρωπο μαζί μέ τόν ψυχικό καί σωματικό του κόσμο.

Μ᾽ αὐτό τό κεφάλαιο θ᾽ ἀσχοληθεῖ ὁ οἰκονομικός, πού θά ἐνδιαφερθεῖ γιά τή συντήρηση καί ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου-διανόηση.

Εἴχαμε πεῖ γιά τόν ἄνθρωπο-σῶμα, πώς γιά ν᾽ ἀναπτυχθεῖ χρειάζεται τροφές τίς ὁποῖες ἀφομοιώνει ἤ χρησιμοποιεῖ γιά ν᾽ ἀπελευθερώσει ἐνέργεια, ἀπ᾽ αὐτές δέ ἕνα μέρος ἀποβάλλει ὡς περιττό.

Καί ὁ ἄνθρωπος-διανόησις τά χρειάζεται αὐτά. Ἀλλά μαζί μ᾽ αὐτά χρειάζεται νά φροντίσει καί γιά κάτι ἄλλο.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Χρειάζεται νά φτιάσει τό σῶμα πού θά δεχθεῖ καί θά ἀφομοιώσει αὐτές τίς τροφές καί θ᾽ ἀποδώσει κάτι δικό του.

Ὁ ἄνθρωπος-διανόησις δέν γεννιέται ἕτοιμος γι᾽ αὐτή τή λειτουργία. Δέν γεννιέται ὅπως ὁ ἄνθρωπος-σῶμα μέ τό πεπτικό σύστημα, ἄς ποῦμε, στή θέση του. Ἕτοιμο νά λειτουργήσει, ὅπως εἶναι ἕτοιμα ἄλλωστε καί τά ἄλλα συστήματα, καί νά μείνει σ᾽ ἐμᾶς νά ἐκλέξουμε τό εἶδος τῆς τροφῆς ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καί τῆς ἀντοχῆς του, ἀρχίζοντας ἀπ᾽ τίς πιό εὔπεπτες καί κατάλληλες γιά τήν ἡλικία του.

Ὅταν γεννηθοῦμε, ὁ ἄνθρωπος-διανόησις δέν ἔχει γεννηθεῖ ἀκόμα. Δέν ἔχει διαμορφωθεῖ. Ὑπάρχουν μέσα του ὅλα τά ὑλικά πού χρειάζεται. Ἀλλά δέν ἔχουν ἀποτελέσει ἀκόμα ἕναν ὀργανισμόν. Δέν ἔχει μπεῖ κάθε πρᾶγμα στή θέση του. Δέν ἔχουν συνδεθεῖ. Δέν συνεργάζονται. Δέν ζοῦν συντροφικά. Ἀλληλοσυγκρούονται. Οἱ σχέσεις τους δέν εἶναι φιλικές, ἀλλά εἶναι σχέσεις δούλων μέ κυρίους.

Ὁ ἄνθρωπος-διανόησις κατ᾽ αὐτόν τόν τρόπον βρίσκεται ὑπό διαμόρφωσιν, ὑπό κατασκευήν.

Στή ζωή μας παρακολουθοῦμε τό κτίσιμό του καί κάθε πετραδάκι, πού μπαίνει, καί κάθε νέα μορφή, πού ἐμφανίζεται μέ τήν πρόοδό του, βρίσκει τόν ἀντίλαλό της σ᾽ ἕνα πνευματικό ἔργο, σέ μιά πνευματική δημιουργία, σέ μιά πνευματική μορφή πού οἱ αἰῶνες μᾶς ἄφησαν διαβαίνοντας.

Αὐτό τό κτίσιμο, ὅμως, δέν γίνεται μόνο του. Στόν ἄνθρωπο-σῶμα ἕνα καλομαγειρευμένο φαγητό ἀναπτύσσει τόν καθένα καί τόν μεγαλώνει. Στόν ἄνθρωπο-διανόηση δέν γίνεται τό ἴδιο χωρίς κάποια προετοιμασία ἐκ μέρους του. Μιά πνευματική μορφή δέν ἔχει νά μεταβάλει τίποτε, νά προσδώσει τίποτε στή διαμόρφωσή του. Μένει ὅπως τήν πήραμε. Δέν ἀφομοιοῦται γιά νά μᾶς δώσει τόν καρπόν της. Δέν τήν καταλαβαίνουμε γιά νά εὐφρανθοῦμε καί νά φωτισθοῦμε ὁλόκληροι ἀπ᾽ τή χαρά πού θά μᾶς πλημμυρίσει. Ἄν δέν τήν ἔχουμε ζήσει οἱ ἴδιοι πιό μπροστά, ἄν δέν τήν ἔχουμε σκαλίσει ὁ καθένας μέσα του, ἤ τό λιγώτερο ἄν δέν ἔχουμε δουλέψει καλά τό ὑλικό γιά νά μπορεῖ ν᾽ ἀποτυπωθεῖ καί νά την κάνουμε κτῆμα μας.

Πρέπει νά ᾽χουμε καλλιεργήσει τό χῶμα πού θά πέσει ὁ σπόρος, νά τό ᾽χουμε σκάψει, νά τό ᾽χουμε καθαρίσει, νά τό ᾽χουμε ἀερίσει καί φωτίσει, γιά νά

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

μᾶς δώσει αὐτός ὁ σπόρος τούς καρπούς του μέ τήν ἀπόκλιση πάντα, πού θά πάρουν ἀπ᾽ τό καινούργιο ἔδαφος.

Σ᾽ αὐτή τήν καλλιέργεια θά μᾶς βοηθήσει ἡ διανοητική ὑγιεινή τοῦ σπιτιοῦ, ἡ παιδαγωγική τοῦ σπιτιοῦ ὅπως θά λέγαμε, πού εἶναι βέβαια καί μιά πλευρά τῆς καθόλου παιδαγωγικῆς.

Θά κάνει τό ἔδαφος κατάλληλο νά δεχθεῖ τήν σποράν ὑπό μορφήν πνευματικῶν μορφῶν καί νά τήν ἀναπτύξει. Θά κάνει τόν ἄνθρωπο ἱκανό νά παίρνει τίς πνευματικές τροφές καί νά τίς ἀφομοιώνει γιά νά μᾶς ἑτοιμάσει τή δική του μορφή. Θά μᾶς βοηθήσει στή συγκρότηση τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου γιά νά δώσει στόν ἄνθρωπο τήν πληρότητά του, νά μᾶς παρουσιάσει τόν ἄνθρωπο σάν προσωπικότητα. Καί ἡ μορφή αὐτή πού θά ἐμφανισθεῖ, ὅσο κι ἄν διαφέρει ἀπ᾽ τή μορφή τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, θά εἶναι πάντοτε ἡ αὐτή. Θά ἔχει σ᾽ ὅλους καί πάντοτε τό ἴδιο ὄνομα.

Θά ὀνομάζεται ἄνθρωπος.

ΜΕΣΑ ΣΤΟ ἔργον της ἡ διανοητική ὑγιεινή τοῦ σπιτιοῦ θά πρέπει νά περιλάβει καί τή φροντίδα γιά τή σειρά πού θ᾽ ἀκολουθήσουν αὐτές οἱ πνευματικές τροφές ἀπ᾽ τήν πολύ μικρή ἡλικία. Καί γιά μιά ὡρισμένη λειτουργία τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, θά ἐνδιαφερθεῖ πῶς θά τίς παρουσιάσει, μέ ποιό ἔνδυμα. Πῶς θά παρουσιάσει καί πότε τήν ἔννοια τοῦ φόβου τοῦ θανάτου κτλ. Γιά νά μήν προκαλέσει ψυχικά τραύματα, ἀπογοητεύσεις, ἴσως καί ἄλλα τέτοια πράγματα. Ἐμεῖς ὅμως δέν θά ἀσχοληθοῦμε σήμερα μ᾽ αὐτά, ἀλλά μέ τό κατ᾽ ἐξοχήν ἔργο τοῦ οἰκονομικοῦ στήν πλευράν αὐτή, πού εἶναι, ὅπως εἴπαμε, νά μᾶς βοηθήσει νά κάνουμε τόν ἄνθρωπο ἱκανό νά δέχεται τίς πνευματικές τροφές. Καί τό ὁποῖον πρωτεύει.

Ὁ οἰκονομικός, στόν ἄνθρωπο-διανόηση, δέν θά ἀσχοληθεῖ νά ἑτοιμάσει τίς τροφές, ἀλλά θά φροντίσει νά ἑτοιμάσει τόν ὀργανισμό πού θά τίς δεχθεῖ. Καί κατά τόν καλύτερο τρόπο, γιά νά γίνεται ἡ ἀφομοίωσις κάθε φορά πλήρης καί νά μή προσλαμβάνουμε τίς μορφές παραμορφωμένες.

Τί εἶναι ἐκεῖνο πού τρέφει τόν ἄνθρωπο-διανόηση, ἐκεῖνο πού ἀναπτύσσει καί διαμορφώνει τήν ψυχή καί τό πνεῦμα του; Πολλοί καί ποικίλοι παράγοντες, σταθμητοί καί ἀστάθμητοι.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Κοντά στά μεγάλα δημιουργήματα τῆς τέχνης, τῆς ἐπιστήμης, τῆς θρησκείας καί τά ἐλάχιστα. Ἕνα λουλούδι, μιά εἰκών, ἕνα διήγημα, μιά συντροφιά, ἕνα τραγούδι. Τό κλῖμα, τό σπίτι του, τά ἔπιπλά του, τά ροῦχα του. Καί κοντά σ᾽ αὐτά. Τά βιώματά του, ἡ ζωή, ἡ χαρά.

Γιά νά τά αἰσθανθεῖ ὅμως ὅλ᾽ αὐτά ὁ ἄνθρωπος καί νά βροῦν μιά ἀπήχηση μέσα του, χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος, ὅπως εἴπαμε, μιά καλλιέργεια.

Ὁ ἄνθρωπος-διανόησις δέν εἶναι ὅπως ὁ ἄνθρωπος-σῶμα. Δέν τρέφεται καί δέν ἀναπτύσσεται καί δέν προοδεύει μέ τόν ἴδιο τρόπο. Στόν ἄνθρωπο-σῶμα ἔχουμε μιά μορφή, τήν ὁποίαν τρέφουμε, καί κατ᾽ αὐτόν τόν τρόπον ἀναπτύσσεται, προοδεύει καί διατηρεῖται στή ζωή. Στόν ἄνθρωπο-διανόηση δέν συμβαίνει τό ἴδιο. Ἐδῶ δέν ἔχουμε κἄν μιά μορφή. Ἔχουμε τά ὑλικά τοῦ ὑπό διαμόρφωσιν ἀνθρώπου. Ποιά δέ εἶναι αὐτά τά ὑλικά; Αὐτά τά ὑλικά μποροῦμε νά τά διαιρέσουμε σέ τέσσερες κατηγορίες. Αὐτές τίς κατηγορίες εἶναι εὔκολο νά τίς βροῦμε καί νά τίς κατανοήσουμε, ἐάν ἐξετάσουμε μιά μορφή τῆς ἁπτῆς πραγματικότητος. Ἕνα σπίτι. Τί χρειάζεται γιά νά γίνει ἕνα σπίτι; 1) τά ὑλικά, 2) ἕνα σχέδιον, 3) κάπου νά τοποθετηθεῖ καί 4) ἐργάτας διά νά τό χτίσουν. Θά ὑπάρχει λοιπόν μέσα μας, ἐφ᾽ ὅσον εἴμεθα ἀκόμη ἀδιαμόρφωτοι, χωρισμένοι, ἕνας χῶρος διά τούς ἐργάτας καί τά ὑλικά, ἕνας χῶρος πού θά τοποθετηθεῖ ἡ μορφή, ἕνας χῶρος ὅπου θά ὑπάρχει τό σχέδιον τῆς μορφῆς. Ὅσον ἀφορᾶ τά σχέδια τῶν μορφῶν, ὅλοι ξέρουμε ὅτι δέν ὑπάρχουν μόνο μέσα μας, ἀλλά τά δεχόμεθα καί ἔξωθεν.

Τώρα, ὅταν ἐπιτύχουμε μιά μορφή, δέν θά ᾽πεῖ ὅτι ἡ ἐργασία μας ἐτελείωσε. Στόν ἄνθρωπο-διανόηση προχωροῦμε συντρίβοντας τήν προηγουμένη μορφή καί ἀνοικοδομώντας ἄλλη στή θέση της. Κάθε μορφή πού περνᾶ, ἀφήνει ἐπάνω μας τά ἴχνη της. Ἔτσι τρέφεται ὁ ἄνθρωπος-διανόησις. Ἀπ᾽ τά συντρίμμια της ξεπηδάει κάθε φορά μιά νέα μορφή. Θά ᾽λεγε κανείς πώς τό ὑλικό δέν ἀλλάζει ποσοτικῶς, μόνον κατεργασία ὑφίσταται. Ἐκεῖνα πού αὐξάνουν εἶναι τ᾽ ἀποτυπώματα τῶν μορφῶν.

Τό γκρέμισμα ὅμως καί τό κτίσιμο, κατ᾽ αὐτόν τόν τρόπο, δέν εἶναι ἀτελείωτο. Ἄλλωστε ἐκεῖνο πού θέλουμε, εἶναι νά διαμορφώσουμε καί ὀργανώσουμε τόν ἄνθρωπο-διανόηση ὅπως εἶναι διαμορφωμένος καί ὁ ἄνθρωπος-σῶμα. Γι᾽ αὐτό αὐτή ἡ δουλειά σταματάει καμμιά φορά. Δέν εἶναι χωρίς τέλος, χωρίς κά-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ποιο τέρμα. Συνεχίζεται μόνον ἕως ὅτου πάρουμε τήν τελική μορφή. Καί ἡ μορφή αὐτή θά εἶναι ἐκείνη, πού θά ἔχει ὅλες τίς μορφές καί δέν εἶναι καμμιά μορφή. Δέν εἶναι καμμιά μορφή, ἀλλά ἔχει τή δύναμη νά παρουσιάζει τίς μορφές πού πέρασαν καί νά τίς ζωντανεύει καί νά τίς διατηρεῖ στή ζωή, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω. Σάν τό φῶς, πού μᾶς παρουσιάζει ὅλες τίς μορφές χωρίς αὐτό νά ᾽χει καμμιά. Σάν τό καλοκουρδισμένο ὄργανο, σάν τό καλοκουρδισμένο πιάνο, πού μᾶς παρουσιάζει τήν ἀπειρίαν τῶν συνθέσεων χωρίς νά εἶναι καμμιά.

Αὐτές οἱ μορφές, γιά νά ἐμφανισθοῦν, θέλουν κάποια προετοιμασία τοῦ ὑλικοῦ, πού θά τίς παρουσιάσει.

ΓΙΑ ΤΗΝ προετοιμασία αὐτοῦ τοῦ ὑλικοῦ ἔχει γίνει ὁ ἠθικός νόμος. Αὐτό θέλει νά κάνει ἡ ζωή. Σ᾽ αὐτό ἔρχεται νά μᾶς βοηθήσει ἡ παιδαγωγική.

Τά μέσα, πού θά μεταχειρισθεῖ ὁ οἰκονομικός, θά τά βρεῖ μέσα στόν ἄνθρωπο πού θέλει νά παιδαγωγήσει.

Κάθε ἄνθρωπος θέλει τό δικό του μέσον καί τή δική του ἔνταση, ἀναλόγως τῆς καταστάσεως πού βρίσκεται τό ὑλικό πού θέλει νά κατεργασθεῖ. Ἄλλος χρειάζεται φωτιά γιά νά λυώσει τά μέταλλα καί νά τά ξεχωρίσει ἀπό ξένες οὐσίες. Ἄλλος σμίλην, γιά νά σκαλίσει τό μάρμαρο. Ἄλλος δυναμίτη γιά νά σπάσει τίς πέτρες. Ἄλλος λίμα γιά νά λειάνει τίς γωνιές. Ἄλλος κόσκινο, γιά νά πάει κάθε πρᾶγμα στή θέση του. Ἄλλοτε χρειάζονται ὅλα αὐτά στόν ἴδιο ἄνθρωπο ἀλληλοδιαδόχως. Τόν τρόπον πού θά ἐργασθοῦν αὐτά τά μέσα τόν ξέρουν αὐτά τά ἴδια. Ὁ παιδαγωγός, ὁ οἰκονομικός ἐδῶ, πού ἐκτελεῖ χρέη παιδαγωγοῦ, θά τά τοποθετήσει ἐκεῖ πού πρέπει νά ἐργασθοῦν.

Τά μέσα αὐτά εἶναι ἡ ἐνέργεια ἡ ἐκλυομένη ἀπό τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Τό μέρος πού θά τά τοποθετήσει εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Θά τά κλείσει μέσα του. Ἐκεῖνα ξέρουν τή δουλειά τους. Ἡ ἐνέργεια αὐτή θέλει νά καταναλωθεῖ σέ μιά πράξη. Ἡ πρᾶξις ὅμως αὐτή εἶναι πρός βλάβην τοῦ περιβάλλοντος καί τοῦ ἰδίου.

Τί θά γίνει λοιπόν αὐτή ἡ ἐνέργεια;

Διατί νά ἔχουμε ἐπιθυμίες καί τάσεις ἐφ᾽ ὅσον δέν μποροῦμε νά τίς ἐκπληρώσουμε; Γιατί μᾶς ἐδόθη μία πηγή χειμαρρώδους ἐνεργείας μέσα μας κι ἀπ᾽ τήν ἄλλη μεριά αὐστηρά ἀπαγόρευσις ἐκδηλώσεώς της; Ποῦ θά δαπανηθεῖ αὐτή ἡ ἐνέργεια;

Αὐτή ἡ ἐνέργεια θά μείνει μέσα μας νά κατεργασθεῖ τό ὑλικόν τῆς ἀνοικοδομήσεως. Εἶναι οἱ ἐργάτες τοῦ παραδείγματος πού ἀναφέραμε παραπάνω. Ὅσον σκληρότερον εἶναι τό ὑλικόν πού θά κατεργασθοῦν, τόσον καί ἡ ὁρμή τῆς ἐνεργείας μεγαλυτέρα. Ἀλλά καί τόσον ἡ δόνησις ἡ ἰδική μας σφοδροτέρα. Ἀλλά καί ἡ ἐργασία ἀποδοτικωτέρα.

Ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται στόν κόσμο μέ τή μορφή τοῦ ἀνθρώπου μόνον. Ἡ τελείωσίς του δέν ἔχει συντελεσθεῖ. Ἡ μορφή τοῦ ἀνθρώπου, πού βλέπουμε, εἶναι τό καλοῦπι, πού θά δώσει μορφήν στό ὑλικόν πού κλείνει μέσα του. Θά τό πιέσει πολύ τό ὑλικόν αὐτό γιά ν᾽ ἀποτυπωθοῦν ὅλες οἱ λεπτομέρειες. Μή φοβηθεῖ πώς θά τό συντρίψει. Τοῦ δίνει καί ἕνα μεγάλο ἀντιστάθμισμα ἱκανοποιήσεως κάθε φορά. Ἄς τό ἀφήσει μόνον ἐλεύθερα νά ἐνεργήσει. Μή τοῦ φέρει ἀντιρρήσεις. Ἄς τηρήσει ὁ ἄνθρωπος στάσιν παθητικήν. Ἄς ἐξαφανίσει τό ἐγώ του. Ἐάν τοῦ ἐναντιωθεῖ, ἡ συντριβή του εἶναι ἀναπόφευκτος, πρόσκαιρος ἤ τελειωτική. Ἐνῶ θά μποροῦσε κατόπιν μιά ἀνάπαυσις νά φέρει τήν ἰσορροπίαν. Ἔπειτα αὐτή ἡ δουλειά θά τελειώσει. Πρέπει ὅμως νά βοηθήσουμε κι ἐμεῖς. Κι ὅσο πιό πολύ βοηθήσουμε, τόσο πιό γρήγορα θά τελειώσει καί τόσο πιό πολύ καιρό θά ζήσουμε στόν δρόμο τῆς ἀνόδου καί ἀναπτύξεως καί τόσον ἡ πρόοδός μας θά εἶναι μεγαλυτέρα.

Ἡ ἐνέργεια λοιπόν αὐτή εἶναι τό μέσον. Καί πού θά τό βροῦμε μέσα στόν ἄνθρωπο. Αὐτό εἶναι πού θά προετοιμάσει τό ὑλικόν, ἀλλά αὐτό εἶναι καί ἐκεῖνο πού θά δώσει τή μορφή κάθε φορά. Γι᾽ αὐτό τό πλάθει ὅπως τό θέλει κάθε φορά. Εἶναι τό καλοῦπι πού θά δώσει τή μορφή. Εἶναι καί τό μέσο πού θά προετοιμάσει τήν ὕλη νά δεχθεῖ αὐτή τή μορφή. Βλέπουμε κι ἐδῶ ὅτι τά πράγματα εἶναι ὅπως τά θέλει ἡ οἰκονομική ἀρχή. Ἡ ἐνέργεια αὐτή εἶναι τό ἐλάχιστον ὑλικό πού διαθέτουμε γιά νά φθάσουμε στή μεγαλύτερη ἀπόδοση. Ἐλάχιστον γιατί εἶναι ὑπάρχον ὑλικόν, ἐλάχιστον γιατί εἶναι αὐτοφυές, ἐλάχιστον γιατί εἶναι ἕτοιμο πρός χρῆσιν. Ἀρκεῖ νά μή τό ἀφήσουμε νά διαρρεύσει, ἀρκεῖ νά κάνουμε καλή χρήση αὐτοῦ. Ἀκόμη σ᾽ αὐτή τήν ἐργασία ἡ προσαρμογή τῶν μέσων πρός τόν σκοπόν εἶναι τόσο μεγάλη, πού φθάνει σέ βαθμό ταυτίσεως.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ἐπιστήμη ἀποτείνεται μέν πρός γνῶσιν τῶν ὑφισταμένων οἰκονομιῶν, ἀφ᾽ ἑτέρου δέ θέλει νά καθοδηγήσει τήν ἐνέργειαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀποτείνεται τόσον είς τήν γνῶσιν ὅσον καί στή βούληση τοῦ ἀνθρώπου.

Εἴπαμε πώς ὁ οἰκονομικός θά χρησιμοποιήσει τήν ἐνέργεια τήν ἐκλυομένη ἀπ᾽ τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου γιά νά ἐπιδράσει στόν ἄνθρωπο-διανόηση.

Ἡ ἐκλυομένη αὐτή ἐνέργεια θέλει νά ἐνεργήσει, νά δράσει, νά ἐκτελέσει ἔργον, νά προβεῖ εἰς πράξεις, νά ἐκδηλωθεῖ. Οἱ πράξεις, ὅμως, στίς ὁποῖες θέλει νά προβεῖ, δέν εἶναι πάντοτε συμφέρουσες στόν ἄνθρωπο καί στό περιβάλλον του.

Στήν περίπτωση τή δική μας, ὁ ἄνθρωπος κάποτε κινεῖται σέ πράξεις ἀσυμβίβαστες μέ τό πρόγραμμα τῆς ζωῆς πού ἔθεσε ὁ οἰκονομικός, πού σκοπό ἔχει τήν ὑγεία του καί τήν προαγωγή του. Ὁ ἄνθρωπος μᾶς προβάλλει τόν ἑαυτόν του καί τίς γνώσεις του. Ὑπάρχουν κι ἄλλα συστήματα ζωῆς, μᾶς λέγει. Ἀλλ᾽ αὐτό θά τοῦ τό ποῦμε ἐμεῖς πρῶτοι. Δέν εἶναι αὐτό τό ζήτημα. Δέν ἐζητήθη ἀπ᾽ αὐτόν νά ἐκλέξει τή ζωή του, ἀλλά νά προσαρμοσθεῖ σ᾽ αὐτή. Ἡ προσαρμογή εἶναι παράγων τῆς ἐξελίξεως τῶν ὄντων.

Ὁ σκοπός μας εἶναι νά τοῦ ἀναπτύξουμε τήν ἱκανότητα τῆς προσαρμογῆς. Ἡ τιμωρία καί ἡ ἀπειλή γιά τήν παράβαση μιᾶς διατάξεως δέν ὠφελεῖ σέ τίποτε. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς διατάξεως ἔχει σημασία. Καί γιατί ἠκολούθησε κάτι πού θά τόν ὠφελήσει καί γιατί εἶχε τή δύναμη νά τό ἀκολουθήσει.

Θέλουμε νά τόν κάνουμε ἱκανό νά διευθύνει τόν ἑαυτόν του, γιά νά τόν διορθώνει καί νά τόν προάγει. Γιατί ἐκεῖνος τόν ξέρει καλύτερα καί τόν ἔχει πάντα κοντά του. Ἀλλά παράλληλα θέλουμε νά ἔχει δώσει στόν ἑαυτόν του τήν ἱκανότητα νά τόν ὑπακούει. Θέλουμε νά τόν κάνουμε νά μπορεῖ, ὅταν θέλει, νά ἀδρανεῖ τελείως, νά βρίσκεται σέ μία τελεία παθητική κατάσταση, νά ἐξαφανίζει τόν ἑαυτόν του, νά χάνει τό ἐγώ του, νά ἐκμηδενίζει τόν ἐγωϊσμό του, νά εἶναι σάν νά μή ζεῖ, γιά μιά στιγμή. Νά μή ζεῖ μέ τή δική του ζωή. Νά ζεῖ μέ τή ζωή τῶν ἄλλων.

Ἀπ᾽ τή μιά μεριά θά ὑπακούσει στή φύση του καί θά γίνει τό ἄγραφο χαρτί πού παίρνει τούς λογισμούς τοῦ καθενός στή γλῶσσα πού θά τήν καταλαβαίνει καλύτερα. Ὁ ἕνας ἐννοεῖ τήν γλῶσσαν τῆς μουσικῆς, ἄλλος τῆς ζωγραφικῆς, ἄλλος τῆς χημείας, ἄλλος τῆς βιολογίας καί ἄλλος ἄλλη. Ἀπ᾽ τήν ἄλλη μεριά θά ὑπακούσει στάς περιστάσεις καί θά γίνει ὁ ἀδρανής πηλός, πού παίρνει τή μορφή πού θά τοῦ δώσει ὁ καθένας τεχνίτης μέ τό χέρι τῆς ζωῆς, μέ τό χέρι τοῦ ἀνθρώπου.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἔτσι θ᾽ ἀποκτήσει τίς γνώσεις, ἔτσι θά διαμορφωθεῖ ὁ ἴδιος.

Ὁ Πλούταρχος λέγει «τήν παιδείαν εἶναι μελέτην εὐπειθείας».

Πολλές καί μεγάλες ἀλήθειες ἔχουν κατά καιρούς λεχθεῖ καί ἴσως νά μή χρειάζεται νά λεχθοῦν περισσότερες.

Μᾶς τίς ἔχουν δώσει τά μεγάλα θρησκευτικά καί φιλοσοφικά συστήματα. Αἱ περί κόσμου καί ζωῆς ἀντιλήψεις. Ὁ ἠθικός νόμος. Ἡ συνείδησίς μας πολλές φορές τίς συμπληρώνει. Ἡ δυστυχία ἤ ἡ εὐτυχία πού σκορπίζουμε κάθε φορά γύρω μας καί στόν ἑαυτόν μας τίς πλουτίζει. Ἀλήθειες ὑπάρχουν ἄφθονες. Ὁ σκοπός εἶναι, νά μπορέσουμε νά τίς ἀκολουθήσουμε, νά ὑπακούσουμε σ᾽ αὐτές.

Γι᾽ αὐτό οἱ προσπάθειές μας θά στραφοῦν στό νά καταστήσουμε τόν ἄνθρωπο πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα ἱκανό νά ὑπακούει.

Ἡ φράσις αὐτή κλείνει μέσα της ὁλόκληρο τό περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου.

Αὐτό εἶναι τό πρῶτο καί κύριο μέλημα τῆς παιδαγωγικῆς τοῦ σπιτιοῦ.

ΤΩΡΑ, ΠΩΣ θά τό ἐπιτύχουμε, μέ ποιό τρόπο. Ἡ φύσις κάθε ἀνθρώπου εἶναι διαφορετική καί διαφορετικά θά ἐνεργήσουμε κάθε φορά. Πρέπει πρῶτα νά τή βροῦμε κι ἔπειτα νά ἐνεργήσουμε. Ἔπειτα, τό πρόσωπο πού παιδαγωγεῖ κάθε φορά διαθέτει διαφορετικές ἱκανότητες.

Σέ γενικές γραμμές θά λέγαμε, πώς πρέπει ἴσως νά ἐργασθοῦμε μέ κατανόηση, συμπόνια καί ἀνεξάντλητη ὑπομονή, γιά νά μή θίξουμε τό παιδί ἀνεπανόρθωτα. Νά κάνουμε τό παιδί νά καταλάβει, πώς νοιώθουμε τόν πόνο πού αἰσθάνεται, ὅταν τοῦ ζητᾶμε νά κάνει κάτι πού δέν θέλει. Συμπάσχουμε μαζί του, ἀλλά τοῦ ὑποδεικνύουμε πώς αὐτό πρέπει νά γίνει καί σιγά-σιγά τό κάνουμε καί τό ἴδιο νά παραδεχθεῖ πώς πρέπει νά γίνει. Ἀκόμη ἴσως θἀ ᾽πρεπε καμμιά φορά νά τοῦ φερόμεθα μέ κάποια φαινομενική ψυχρότητα γιά τό ἴδιο ζήτημα. Μέ ψυχρότητα μελετημένη καί ὅση χρειάζεται γιά νά μή τό ἀκρωτηριάσουμε, ἀλλά μόνο γιά νά τό προετοιμάσουμε γιά τή ζωή, πού ἀσφαλῶς θά τήν συναντήσει. Νά εἶναι ἕτοιμος, σκληραγωγημένος, ὥστε ὅταν ἔλθει αὐτή ἡ παγωνιά, νά τό δυναμώσει, ὄχι νά τό νεκρώσει. Ἐπίσης νά τοῦ λέμε πώς κι ἐμεῖς βρεθήκαμε πολλές φορές στήν ἀνάγκη νά κάνουμε πράγματα πού δέν θέλαμε, ἀλλά τά κάναμε ἐπει-

δή ἔπρεπε νά γίνουν. Καί νά τό κάνουμε νά ἀντιληφθεῖ τό ἴδιο τό παιδί αὐτό τό πρᾶγμα. Πρᾶγμα δύσκολο, γιατί δέν ξέρουμε πότε ὁ ἄνθρωπος κάνει κάτι μέ τή θέλησή του.

Ἔπειτα πρέπει νά ἔχουμε δυό σοβαρούς παράγοντας στόν νοῦ μας, ἄν θέλουμε νά ἐπιτύχουμε. Πού χωρίς αὐτούς δέν κάνουμε τίποτε. Πρῶτα, νά μή μᾶς βλέπουν νά εἴμεθα ἕρμαια τῶν παθῶν μας. Νά τηροῦμε τή στάση πού θά θέλαμε νά τηρήσουν καί ἐκεῖνα. Ἔπειτα, νά φροντίσουμε νά κινήσουμε τή συμπάθεια τοῦ διευθυνομένου σ᾽ ἐμᾶς. Μιά συμπάθεια ἄμετρη, τυφλή, χωρίς ὑπολογισμό, πού δέν ξέρω ἄν μποροῦμε νά τή δημιουργήσουμε ἤ πρέπει νά πεταχθεῖ ἀπ᾽ τόν ἴδιον. Νά εἶναι ἔμφυτη, γιά νά μή πεθάνει μέ τό πρῶτο φύσημα. Αὐτή ἡ συμπάθεια θά μᾶς ἀφήνει νά ἐνεργοῦμε ἄνετα καί ριζικά. Ἀλλά καί τό παιδί θά ξεκουράζει καί δέν θά ἀφήνει νά μένουν ἴχνη κοπώσεως. Ἐπίσης δέν θά ἀφήνει νά γεννιέται ἡ ἀποστροφή σ᾽ ἐμᾶς. Πού δημιουργεῖ σιγά-σιγά τό μῖσος, πού θά τά ἀνατρέψει ὅλα, ὅταν βρεθεῖ ἡ κατάλληλη στιγμή, καί δέν θ᾽ ἀφήσει νά ριζώσει τίποτε. Μιά τέτοια συμπάθεια γεννιέται μεταξύ τῆς μητρός καί τῶν παιδιῶν.

Ἡ ΚΟΙΝΩΝΙΑ καί ἡ κοινή γνώμη ἐξασκεῖ μιά μεγάλη ἐπίδραση ἐπάνω στούς ἀνθρώπους.

Τό μικρό παιδί βλέπει, ὅτι ἡ κοινωνία ἀκολουθεῖ καί ἐπικροτεῖ κάτι τό ὁποῖον ὁ παιδαγωγός τό ἀπαγορεύει, ἀλλά καί τό ἴδιο ἀντιλαμβάνεται ὅτι δέν εἶναι ὀρθόν. Πῶς νά ἐμφανισθεῖ τό παιδί στήν κοινωνία μέ ἀντίθετες ἰδέες πρός τίς δικές της. Γίνεται περίγελως καί περιφρονεῖται. Πῶς νά ὑποφέρει αὐτή τήν ταπείνωση.

Πῶς θέλουμε τό μικρό αὐτό παιδί, ἕνα μεμονωμένο ἄτομο, νά ἔλθει ἀντιμέτωπο τῆς κοινωνίας ὁλοκλήρου; Μιᾶς δυνάμεως ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρας τῆς ἰδιῆς του. Ἀναγκάζεται νά παραδοθεῖ ἄνευ ὅρων. Ὁ ἄνισος ὅμως αὐτός ἀγών δέν εἶναι φαινόμενον σπάνιον στήν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Καί ξέρουμε τό ἀποτέλεσμα. Αἱ μικραί δυνάμεις, ὅταν εἶναι μέ τό μέρος τους τό δίκαιον καί ἡ ἀλήθεα, νικοῦν. Ἀπίστευτον, ἀκατανόητον καί ὅμως ἀληθινόν. Ἄς μή προσπαθήσουμε νά τό ἐξηγήσουμε μέ τή λογική· θά συντριβοῦμε. Ἡ λογική καμμιά φορά ἀπέχει πολύ ἀπό τήν πραγματικότητα.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἀλλά ἄς ἔλθουμε πιό κοντά σ᾽ αὐτό πού ὀνομάζουμε κοινωνία, γιά νά τήν γνωρίσουμε. Ἡ κοινωνία ἀποτελεῖται ἀπό ἄτομα.

Ἄς τά πλησιάσουμε γιά νά γνωρίσουμε τίς ἰδέες τους.

Ἀπ᾽ τήν πρώτη στιγμή κανείς ἐκπλήσσεται μέ τό ὑγιές τῶν ἰδεῶν, τάς ὁποίας ἔχουν. Καταφέρονται κατά παντός ἀτόπου τό ὁποῖον γίνεται εἰς τήν κοινωνία. Ἀποροῦμε, πῶς ξέρουν καί στίς μικρότερες λεπτομέρειες τήν ὀρθήν ὁδόν πού πρέπει κανείς νά ἀκολουθήσει.

Ἔτσι παρουσιάζεται ἡ κοινωνία ἀπό πολύ κοντά. Καί τώρα ἄς τή δοῦμε ἀπό μακρυά, ἐν τῷ συνόλῳ της.

Μυρμηγκιαί ἀνθρώπων μοχθοῦν νυχθημερόν καί καθημερινῶς καί σ᾽ ὅλη τους τή ζωή. Γιά τί μοχθοῦν; Γιά μιά ἰδέα. Τίποτε ἄλλο.

Πόσον ὑψηλή πρέπει νά εἶναι ἡ καταγωγή αὐτῆς τῆς ἰδέας, γιά νά τήν τιμοῦν τόσο! Πόσον μεγάλη ἡ γοητεία της, γιά νά μᾶς κρατεῖ ὅλους αἰχμαλώτους!

Ὁ ἕνας ἐργάζεται γιά νά συνεχισθεῖ ἡ ζωή στόν κόσμο. Ἄλλος γιά νά ἐλαφρώσει τόν πόνο τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος. Ἄλλος γιά νά βρεῖ τήν ἀλήθεια μέ τήν ἐπιστήμην του. Ἄλλος γιά τήν ἄνεση τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλος γιά τήν καθαριότητά τους. Ἄλλος γιά τήν ἀσφάλειά τους. Ἄλλος γιά τήν ἐκπαίδευσή τους. Ἄλλος γιά τή διεύθυνσή τους. Ἄλλος γιά τή διασκέδασή τους. Ἄλλος γιά τήν ἐνημέρωσή τους στά γεγονότα τῆς ἡμέρας. Ἄλλος γιά τήν κίνησή τους. Ἄλλος γιά τή δικαιοσύνη. Ἄλλος γιά τήν ὀμορφιά. Ἄλλος γιά τή θρησκεία. Ἄλλος γιά τήν ἐλευθερία. Ἄλλος γιά τήν πατρίδα.

Ἀπό τόν ἀνώτατο ἄρχοντα ἕως τόν τελευταῖο πολίτη, ὅλοι ἐργάζονται. Ἐντατικά, συστηματικά, ἀσταμάτητα. Μέ ἀλτρουϊσμόν ἄνευ ὁρίων. Μέ προθυμίαν μέχρις αὐτοθυσίας. Μέ πίστιν ἀκράδαντον χωρίς τό αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας.

Αὐτή εἶναι λοιπόν ἡ κοινωνία, ἐναντίον τῆς ὁποίας καταφερόμεθα καί ἐναντιούμεθα; Αὐτή εἶναι πρότυπον κονωνίας. Ὄχι, δέν εἶναι αὐτή. Ἐκείνη εἶναι ἄλλη κοινωνία. Εἶναι ἡ κοινωνία-φάντασμα.

Ἀλλά ποῦ εἶναι; Πῶς νά τή δοῦμε; Ποιός εἶδε ποτέ φαντάσματα. Δέν ὑπάρχουν καί ὅμως μᾶς κυβερνοῦν μέ τόν τρόμον πού δημιουργοῦν.

Εἶναι πλάσματα τῆς φαντασίας. Μᾶς θολώνουν ὅμως τόσο πολύ τό μυαλό, πού δὲν μποροῦμε νά δοῦμε καθαρά. Τρέμουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Τά πόδια μας ἀδυνατοῦν νά μᾶς στηρίξουν.

Ζητοῦμε κάπου νά στηριχθοῦμε, κάποιος νά μᾶς βοηθήσει. Ἀδιαφοροῦμε ἄν εἶναι ὁ πρῶτος τυχών. Κάνουμε κοινωνούς τῶν μυχιωτέρων μας ἐνεργειῶν πρόσωπα ξένα πρός τό ἐπίπεδον εἰς τό ὁποῖον κινούμεθα ἐμεῖς. Ξένα πρός τάς περιστάσεις, ὑπό τάς ὁποίας ἐταράχθη ἡ ψυχική μας γαλήνη. Ξένα πρός τήν διαπαιδαγώγησή μας. Ξένα πρός τή δική μας νοοτροπία. Τελείως ἀπροετοίμαστα καμμιά φορά γιά τό ὕψος τῆς στιγμῆς, διά τό ὁποῖον τά καλοῦμε νά μᾶς βοηθήσουν. Καί τό ἀποτέλεσμα πολλές φορές, ἡ κατάστασις νά χρονίζει καί νά ἐπιδεινοῦται ἀνεπανόρθωτα.

Κατεχόμεθα ἀπό ἕνα φόβον καί μιά ἀνησυχία ἀδικαιολόγητον, πού μᾶς κάνει νά ὁπλιζόμεθα μέχρις ὀδόντων, ἐνῶ δέν ὑπάρχει κανένας κίνδυνος.

Ἡ ἀνθρωπότης ἐργάζεται, τῆς ἀξίζει ἡ εὐλογία καί ἡ εἰρήνη. Ὄχι ἡ ἀπειλή καί ὁ τρόμος. Ὅλη ἡ ὑπόθεσις φαίνεται νά εἶναι ἡ διάλυσις ἑνός φαντάσματος. Ἀρκετά ἐπλήρωσε ἡ ἀνθρωπότης τήν ἄστοχον διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν της μέ τά φαντάσματα.

Τώρα πού ἡ κοινωνία ἐπέρασε ἀπό τήν παιδική ἡλικία καί ἡ σύγχρονος πολιτεία εἰσῆλθε πλέον συνειδητά εἰς τήν περίοδον τῆς ὡρίμου ἡλικίας.

Τώρα πού τό παιδί ἠνδρώθη, καιρός εἶναι νά ἀπαλλαγεῖ τῶν φαντασμάτων καί νά εἰρηνεύσει.

Γιά νά εἰρηνεύσουμε ὅμως ὡς ἔθνη πρέπει νά εἰρηνεύσουμε πρῶτα ὡς ἄτομα.

Μεταφέροντας τόν ἀγῶνα μέσα μας καί συντρίβοντας καθημερινῶς τόν ἀνατροπέα τῆς ψυχικῆς μας γαλήνης. Ὅπου ὅμως ὁ ἀγών, ἐκεῖ καί ἡ πειθαρχία.

Γι᾽ αὐτό, ὅταν ὁ μικρός διαπαιδαγωγούμενος συναντήσει αὐτό τό δίλημμα πού ἀναφέραμε, νά ξέρει ὅτι δέν τοῦ ὁμιλεῖ ἡ κοινωνία, ἀλλά τό φάντασμά της.

Μέ ἐπίγνωσιν τῆς σοβαρότητος τῆς στιγμῆς καί τῆς ὀρθῆς στάσεως τήν ὁποίαν πρέπει νά λάβει. Μέ αὐτοπεποίθησιν καί θάρρος καί ὄχι μέ συντριβήν, νά ἀντιτάξει τό πρέπον καί τό ὀρθόν καί τό ἀληθές· θά ἔχει διαλύσει γιά πάντα τό φάντασμα.

Ὅταν διαλυθεῖ τό φάντασμα, θά προβάλει ἡ πραγματική εἰκών τῆς κοινωνίας μέ τίς μύριες ὀμορφιές της, πού οὔτε κἄν τίς ὑποπτευόμεθα.

Ὅταν ἀπαλλαγοῦμε ἀπ᾽ τήν αἰχμαλωσία τοῦ φαντάσματος, θά δοῦμε τό τε-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ράστιο λουλούδι τῆς κοινωνίας νά ἀρχίζει νά ξανοίγει σιγά-σιγά, σκορπίζοντας ἀπ᾽ τήν πρώτη στιγμή τό μαγευτικό ἄρωμά του καί τήν ἀσύγκριτη ὀμορφιά του.

Ὅταν τό φάντασμα μαζέψει τή σκιά του καί φύγει, θά πάρει τή θέση του ὁ μεγάλος μαέστρος, πού θά διευθύνει, μέ τή μπαγκέτα αὐτή τή φορά στό χέρι, τήν παναρμονία μουσική τῆς κοινωνίας.

Κι αὐτός ὁ μαέστρος θά εἶναι ἡ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ.

Καιρός ἦταν νά πάρει τή θέση της.

Καιρός ἦταν νά διαλυθεῖ ὁ σκοτεινός πέπλος πού τήν σκέπαζε.

Καιρός ἦταν νά ἐλευθερωθεῖ ἀπ᾽ τό μεγάλο βάρος πού σήκωνε, γιά ν᾽ ἀπαλλαγοῦμε ἀπ᾽ τίς φωνές της.

Καιρός ἦταν νά σωπάσει γιά ν᾽ ἀκουσθοῦμε ἐμεῖς.

Ἔτσι, ὅ,τι θά ἐπικροτεῖ ἡ κοινωνία καί ὅ,τι θά ἀποτελεῖ τήν κοινήν γνώμην θά εἶναι τό πρέπον καί τό ὀρθόν καί τό ἀληθές.

Ἡ κοινή γνώμη θά μᾶς ἱκανοποιεῖ.

Ἡ κοινή γνώμη θά βρίσκει μέσα σ᾽ ὅλους μας μιά ἀπήχηση.

Ἡ κοινή γνώμη θά εἶναι δημιούργημα τοῦ καθενός μας.

Γιατί θά ἐναρμονίζεται μέ τή συνείδησή μας.

Γιατί ἡ συνείδησή μας θά τήν δημιουργεῖ.

Γιατί ἡ συνείδησίς μας θά τήν διευθύνει.

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ᾽χουμε στόν νοῦ μας, πώς ἕνα φάντασμα μᾶς ὁπλίζει πάντα τό χέρι. Μᾶς τό διδάσκει τόσο παραστατικά καί ὁ Σαίξπηρ. Ἕνα φάντασμα ὥπλισε τό χέρι τοῦ Ἄμλετ, αὐτό ὑπῆρξε ἡ καταστροφή του.

Ἕνα φάντασμα μᾶς ὁπλίζει πάντα τό χέρι. Ἄς τό στρέψουμε ἐναντίον του. Ἄς τοῦ μειδιάσουμε καί ἀμέσως θά διαλυθεῖ. Ἡ μάσκα θά πέσει. Θά ἀντιληφθεῖ ὅτι ἀνεγνωρίσθη. Τό παιγνίδι θά ἔχει τελειώσει. Ἄς ἐπιστρέψουμε εἰς τήν ἐργασίαν μας.

Ὁ τρόμος καί ἡ καθόλου διατάραξις τῆς ψυχικῆς μας γαλήνης εἶναι τό σκίρτημα ἑνός ζῶντος ὀργανισμοῦ, πού γεννιέται μέσα μας καί τόν ὁποῖον ἐπροκάλεσε, ἔσπειρε, τό περιβάλλον ἤ ὁ ἑαυτός μας. Ὁ ζῶν αὐτός ὀργανισμός ρίχνει τή σκιά του, προβάλλεται στό περιβάλλον πού τόν προκάλεσε ἤ δέν τόν προκάλεσε. Καί τότε αὐτό τό περιβάλλον τό βλέπουμε ἄλλοτε μαῦρον καί σκοτεινόν καί ἀπαί-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

σιον καί ἐχθρικόν. Ἐγκλεῖον μυρίους κινδύνους. Καί ἄλλοτε πάλιν τό βλέπουμε ἐκπάγλου ὡραιότητος καί ἀνεξάντλητον εἰς καλωσύνην καί ἀρετήν καί πλῆρες πολλῶν ἄλλων προτερημάτων. Αὐτά, διά πάρουμε τά δύο ἄκρα.

Εἰς τήν πρώτην περίπτωσιν, παίρνουμε τό ὅπλον στά χέρια μας καί ζητᾶμε νά καταστρέψουμε καί νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τό κακόν. Πολεμοῦμε δηλαδή μέ φαντάσματα. Ὁ Δόν Κιχώτης τοῦ Θερβάντες μᾶς δίδει μίαν ἰδέαν. Καμμιά φορά τό φάντασμα διαλύεται. Αὐτό πού μένει εἶναι ἐρείπεια νά ἀνορθώσουμε. Ἱκανοποιούμεθα, ὅμως, ὅτι καταστρέψαμε τό κακόν. Δέν ἀργεῖ ὅμως τό κακόν νά παρουσιασθεῖ μεγαλύτερον. Φυσικόν εἶναι νά πολλαπλασιάσουμε τά ὅπλα. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι τό ἴδιο, καί οὕτω καθ᾽ ἑξῆς. Ὥσπου φθάνει ἡ τρομοκρατοῦσα σκιά νά καταλάβει ὁλόκληρον τό περιβάλλον καί θά πρέπει νά ἑτοιμάσουμε ἀντιστοίχου δυνάμεως ὅπλα. Τώρα ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι μέ τούς πολέμους τήν τρέφαμε, τήν μεγαλώναμε. Διότι ἐδίδαμε τροφήν εἰς τό σῶμα πού τήν προκαλοῦσε.

Εἰς τήν δευτέραν περίπτωσιν, ἡ προβολή μᾶς κάνει νά τήν πλησιάσουμε ἀσυλλόγιστα. Ἀλλά ἀργά ἤ γρήγορα ἀντιλαμβανόμεθα τήν ἀπάτην μας. Εἶναι γνωστόν καί περιττόν νά ἀναφέρουμε ἐδῶ, σέ τί ἀνεπανόρθωτες καταστροφές μπορεῖ νά ὁδηγήσει.

Τί θά γίνει λοιπόν αὐτός ὁ ὀργανισμός πού γενιέται κάθε φορά μέσα μας; Αὐτός ὁ ὀργανισμός θά σφαγιασθεῖ μέσα μας γιά νά θρέψει τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου-διανόησις καί νά ἀναπτύξει καί ὀξύνει τόν νοῦν καί τό βλέμμα του, γιά νά βλέπει τό περιβάλλον μέ τό δικό του χρῶμα. Καί θά συνεχισθεῖ αὐτή ἡ κατάστασις ἕως ὅτου γεννηθεῖ ἡ μορφή, ὅπως εἴπαμε, πού δέν εἶναι καμμιά μορφή καί εἶναι ὅλες, γιά νά τούς ἐπαναφέρει στή ζωή καί νά τούς ἐξασφαλίσει τόν ζωτικόν τους χῶρον. Νά ζοῦν ὅλο φῶς καί ζωή. Χωρίς σκιές. Νά γίνουν σώματα αὐτόφωτα.

Καμμιά φορά βλέπουμε ἀνθρώπους ἀνωτάτης διανοήσεως νά ἔχουν σχηματίσει τόσον συγκεχυμένη, μᾶλλον ψευδῆ εἰκόνα τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντος τῆς καθημερινῆς τους ζωῆς, ὥστε ἀποροῦμε πῶς γίνεται αὐτό. Μιά φανταστική ἐμφάνισις τοῦ περιβάλλοντος εἶχε τήν δύναμη νά διαστρέψει τήν εἰκόνα καί νά τούς παρασύρει νά τήν πιστεύσουν. Ἄς φροντίσουμε νά βλέπουμε καθαρά, καί πιό πολύ ἄς χρησιμοποιοῦμε συχνότερα τό λογικό μας. Ἄς κρίνουμε μέ τά ὑπάρχοντα στοιχεῖα. Ὄχι μέ τά φανταστικά.

Ὁ ἄνθρωπος-σῶμα δέν ἔχει ἐξέλιξιν, θά ἐξακολουθεῖ νά τρέφεται πάντοτε μέ σάρκας σφαγιασθέντων ζώων. Ὁ ἄνθρωπος-διανόησις, ὅμως, ἐξελίσσεται. Ἔτσι θά παύσει καμμιά φορά νά ἀντλεῖ τή ζωή καί νά τρέφεται ἀπό τήν πηγή τοῦ πόνου, ἀλλά θά ζεῖ καί θά ἀναπτύσσεται ἀπό τήν πηγή τῆς χαρᾶς.

Ἀνάγλυφον εἰκόνα αὐτῆς τῆς καταστάσεως μᾶς δίδει τό ἔργον τοῦ Σαίξπηρ ἐν τῷ συνόλῳ του. Ἔπειτα ἀπό ἀναριθμήτους σκοτωμούς, ὄχι θανάτους, παρουσιάσθη ἡ μορφή τοῦ Πρόσπερου. Γύρω ἀπ᾽ αὐτή τή μορφή ξαναγύρισαν ὅλοι στή ζωή κι ἔζησαν πλέον εἰρηνικά.

Ἐπίσης αὐτό τό πνεῦμα εὑρίσκουμε στήν ἀρχαία μυθολογία. Είς τόν μῦθον τοῦ Κρόνου, ὁ ὁποῖος κατάπιε τά παιδιά του ζωντανά καί τέτοια παρουσιάσθηκαν πάλιν ὅταν τά ἠλευθέρωσε ὁ ἀδελφός τους Δίας.

Αὐτά τά ὀλίγα θά ᾽θελα νά ποῦμε γιά τόν τρόπο τῆς ἐργασίας τοῦ οἰκονομικοῦ, ὅσον ἀφορᾶ τόν ἄνθρωπο-διανόηση.

*
* *

ΕΚΕΙΝΟ, ΠΟΥ θά ἐξετάσουμε ἐδῶ ἐκτενέστερα, εἶναι τό ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐργασίας. Τό ἐπί μέρους καί τό τελικό. Νά δοῦμε, μέ τήν ὑπακοή ὁ ἄνθρωπος στήν κλίση του καί τόν ὀρθόν λόγον, ποῦ θά φθάσει καί ἀπό ποῦ θά περάσει. Νά δοῦμε τόν ἄνθρωπο-διανόηση ἀπό ποῦ τόν παραλάβαμε καί ποῦ θέλουμε νά τόν φθάσουμε. Νά δοῦμε τά μέρη, ἀπό τά ὁποῖα ἀποτελεῖται, καί νά δοῦμε τήν εἰκόνα πού θά μᾶς δίδουν μετά τήν σύνθεσή τους. Να δοῦμε τί κάνουμε μ᾽ αὐτή τήν τακτική.

Ἐφ᾽ ὅσον σκοπός τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης εἶναι νά μᾶς παρουσιάσει τήν τελική μορφή, πρός τήν ὁποίαν πρέπει νά τείνουμε, καί νά μᾶς καθοδηγήσει, πῶς νά τή φθάσουμε, χρέος μας εἶναι νά δώσουμε αὐτή τήν τελική μορφή. Καί ἡ μορφή αὐτή πρέπει νά εἶναι τό τέρμα πού θέλουν νά φθάσουν ὅλες οἱ ἀλήθειες, ἐφ᾽ ὅσον αὐτές ἀκολουθήσαμε, καί τό τέρμα αὐτό πρέπει νά εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἀλήθεια, ἀφοῦ τόν δρόμο τῆς ἀλήθειας πήραμε.

Αὐτός θά εἶναι ὁ ἔλεγχος τῆς ἐργασίας μας ὁ τελικός. Νά φθάσει ὁ ἄνθρωπος σ᾽ αὐτή τή μορφή καί νά τή ᾽δεῖ. Ἄν ὁ ἐπί μέρους εἶναι ἡ διατήρησις τῆς ἰσορροπίας τοῦ ἑαυτοῦ μας καί τοῦ περιβάλλοντος. Καί ἡ εἰκών αὐτή, πού θά ἔχουμε,

δέν θά πρέπει νά εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ συγκρότησις τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ψυχικοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀνθρώπου-διανόηση. Ἡ ἑνότης τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἑνότης τοῦ ἐν διαστάσει διατελοῦντος ἐγώ μας. Ἡ εἰκών πού μᾶς δίδει ἡ ζωοποίησή του. Ἡ συγκρότησή του εἰς ἕνα ὀργανισμόν. Ὁ σχηματισμός τοῦ πυρῆνος τοῦ ἀτόμου του.

ΕΙΠΑΜΕ ΠΩΣ ἕνα ἀπ᾽ αὐτά πού θά μᾶς βοηθήσουν νά φθάσουμε ἐκεῖ εἶναι τό νά συνηθίσουμε τόν ἄνθρωπο νά ὑπακούει, νά προσαρμόζεται κάθε φορά σέ κάτι. Νά τοῦ ἀναπτύξουμε τήν ἱκανότητα, μιά πράξη ἀσύμφορον νά τήν ἀνακόπτει. Τήν ἐνέργεια, πού θά ᾽θελε νά ἐκδηλωθεῖ μέ τή μορφή μιᾶς τέτοιας πράξεως, νά ἔχει τήν δύναμη νά τήν ἀναχαιτίζει, νά τῆς ἀλλάζει διεύθυνση. Νά μή τήν ἀφήσει ἐλεύθερη νά καταστρέψει καί ἐρημώσει, ἀλλά νά τήν διευθύνει ἐκεῖ πού θά καλλιεργήσει καί θά οἰκοδομήσει. Θά μείνει μέσα μας γιά νά ἑτοιμάσει τό ὑλικόν. Θά βγαίνει ἔξω ὅταν τό περιβάλλον τό ἀπαιτήσει γιά νά δοῦμε τή μορφή της καί τά ἔργα της. Θέλουμε ὁ ἄνθρωπος, τήν ὁρμήν τῶν παθῶν καί τοῦ ἐνστίκτου νά μπορέσει νά χαλιναγωγήσει καί καθοδηγήσει. Τίς τυφλές δυνάμεις νά τίς κρατήσει στά χέρια του καί νά τίς διευθύνει, ἕως ὅτου ἀνοίξουν τά μάτια τους. Σάν τούς ἀνθρώπους στήν κοινωνία πού ἦσαν κάποτε ἀγέλη δούλων. Ἐνῶ τώρα εἶναι ἐλεύθεροι καί ἀνεξάρτητοι. Νά ἀντιληφθεῖ τήν ἀξία τους καί νά τίς τοποθετήσει ἐκεῖ πού θά τόν ἐξυπηρετήσουν. Νά μή γίνει δοῦλος τους, ἀλλά αὐτές νά τόν δουλεύουν. Ἄς μή νομίσουν ὅμως πώς ἡ δουλειά τους δέν θά ἔχει ἀμοιβή. Καλλιεργώντας τόν δικό μας ἀγρό, γιά τό δικό τους ἔδαφος φροντίζουν. Γιατί ἐμεῖς ἀπό τό ἄθροισμά τους ἀποτελούμεθα. Ἡ δική τους περιοχή εἶναι τό κτῆμα μας. Εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, εἶναι τά κύτταρά μας. Ἀλλά τόσο μπερδεύτηκαν τά σύνορά τους καί τόσο πέτρωσε τό χῶμα τους, πού δέν μποροῦν νά ζήσουν ἐκεῖ μέσα. Ζητοῦν διέξοδο, ζητοῦν νά ζήσουν ἀλλοῦ, ζητοῦν νά ζήσουν εἰς βάρος τῶν ἄλλων. Δέν θά τούς τό ἐπιτρέψουμε. Θα μείνουν στή θέση τους, ὅσον ἐμεῖς νομίζουμε ὅτι πρέπει νά μείνουν, νά καλλιεργήσουν τά χωράφια τους πού θά τίς κάνουν ἐλεύθερες καί αὐτάρκεις. Ἔχουν τή δύναμη. Κι ὅταν τίς καλοῦμε καμμιά φορά νά βγοῦν ἔξω ἀπό τά σύνορά τους, θά μᾶς ἐμφανίζονται μέ τό ἥμερο ὕφος τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου. Μέ τήν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνεξαρτήτου καί ἐλευθέρου ἀτόμου, σκορπίζοντας τά πλούτη τῆς χώρας τους.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΕΚΕΙ ΘΕΛΟΥΜΕ νά φθάσουμε μέ τό πρόγραμμα πού βάλαμε.

Ἀλλά πρέπει νά κάνουμε τόν ἄνθρωπο νά καταλάβει τήν ἀξία του. Νά ἀντιληφθεῖ μόνος του, πώς ἡ ἐκπλήρωσις μιᾶς ἐπιθυμίας, ἔστω καί ἄν εἶναι ὁσονδήποτε θέλει εὐγενής, δέν μᾶς ἱκανοποιεῖ πάντοτε, ἀφήνει μέσα μας καμμιά φορά ἕνα κενόν. Καταλαβαίνουμε πώς παρασυρθήκαμε ἀπό κάποιον σ᾽ ἕνα παιγνίδι πού, ὅταν τελειώσει καί ἀναχωρήσει ἐκεῖνος ἱκανοποιημένος, δέν μένει σ᾽ ἐμᾶς παρά ζημίες νά ἐπανορθώσουμε, κενά νά συμπληρώσουμε. Ἴσως κι αὐτή ἡ ἐργασία μᾶς ὠφελεῖ, ὄχι ὅμως ἐπαναλαμβανομένη πολλές φορές καί πάντοτε. Ἄς φροντίσουμε νά μή τήν ἐπαναλαμβάνουμε. Καί ἐπειδή μιλήσαμε γιά ἱκανοποίηση ἀπό τήν ἐκδήλωση μιᾶς εὐγενοῦς ἐπιθυμίας, θά ἔπρεπε κάτι νά προσθέσουμε. Μή περιμένουμε νά μᾶς ἱκανοποιοῦν πάντοτε οἱ ἐκδηλώσεις εὐγενῶν ἐπιθυμιῶν. Πρέπει ὅμως νά συνεχίσουμε νά τίς ἐκδηλώνουμε. Καί νά ὑφιστάμεθα τάς συνεπείας τῆς ἐκδηλώσεως. Μᾶς χρειάζεται κι αὐτή ἡ κατεργασία, ὠφελεῖ κι ἐμᾶς καί τό περιβάλλον. Ἄς φροντίσουμε αὐτή τήν ἐνέργεια λοιπόν νά τή διευθύνουμε, νά τήν κρατοῦμε μέσα μας ὅταν θέλουμε. Νά μή τήν ἀφήνουμε πάντοτε νά ἐκδηλοῦται. Ἔτσι καί ἡμᾶς θά προάγει καί τό ἔδαφος θά ἑτοιμάζει γιά νά ζήσει καμμιά φορά ἐκεῖ μέσα ἄνετα καί αὐτάρκης.

Ἔτσι ἡ ἁρμονία τοῦ περιβάλλοντος δέν ταράσσεται κι ἐμεῖς ὠφελούμεθα.

Ἕνα μέρος τῆς ἐκλυομένης ἐνεργείας θά μείνει μέσα μας γιά νά μᾶς συνθλίψει καί νά μᾶς ζυμώσει μέ τόν δικό της τρόπο καί τήν ἔνταση πού χρειάζεται ὁ καθένας μας. Γιά νά ἑτοιμασθεῖ ἡ ζύμη, πού μέ τό πέρασμα τῆς φωτιᾶς θά εἶναι ἕτοιμη νά μᾶς διατηρήσει στή ζωή.

Θά μείνει μέσα μας γιά νά ἐργασθεῖ γιά τήν ἐσωτερική μας ἑνότητα. Γιά νά ἑτοιμάσει τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου-διανόησις.

Θά τό κάνει εὔπλαστο καί ἱκανό νά παίρνει τίς μορφές τῶν πνευματικῶν δημιουργημάτων. Θά τό κάνει ἱκανό νά παίρνει τίς μορφές τῶν δικῶν μας βιωμάτων καί νά τίς παρουσιάζει. Θά τό κάνει εὐλύγιστο καί εὐπροσάρμοστο στή ζωή, γιά ν᾽ ἀκολουθεῖ τίς μορφές της, πού κάθε μέρα ἀλλάζουν. Θά τό προετοιμάσει ἔτσι, πού νά μπορεῖ ν᾽ ἀποφεύγει τήν ἀποκρυστάλλωση, πού μιά νέα μορφή τήν συντρίβει καί σταματᾶ τήν πρόοδό μας.

Ἐξ ἄλλου ἡ προσπάθεια, πού καταβάλλουμε γιά νά ἀναχαιτίσουμε αὐτή τήν τάση πρός τά ἔξω, εἶναι ἡ γυμναστική πού θά δυναμώσει τόν ἄνθρωπο-σῶμα

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

καί θά τόν κάνει ἕνα στερεό ἔδαφος, ὥστε ἐπάνω του νά μπορέσει νά σταθεῖ ὁ ἄνθρωπος-διανόησις ὅταν ἔλθει ἡ ὥρα του.

Τέλος ἡ ἐνέργεια αὐτή, πού μένει μέσα μας ἄλλοτε ἑνώνουσα καί συνθέτουσα, ἀλλά καί ἄλλοτε χωρίζουσα καί ἀποσυνθέτουσα, θά ἐργασθεῖ γιά τήν ἀπομάκρυνση τῶν περιττῶν οὐσιῶν. Τῶν οὐσιῶν πού εἶναι ἄχρηστες στό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου-διανόησις, τῶν οὐσιῶν πού ἐμποδίζουν τήν συγκρότησίν του καί τήν ἀνάπτυξίν του. Αὐτές οἱ οὐσίες ἀνήκουν στόν ἄνθρωπο σῶμα. Ἡ ἐνέργεια λοιπόν αὐτή θά ἐργασθεῖ γιά νά νά βάλει κάθε πρᾶγμα στή θέση του. Θά ἐργασθεῖ γιά τήν τάξη, γιά τήν καθαριότητα. Γιά τήν κάθαρση, ὅπως λέμε ὅταν μιλᾶμε γιά τόν πνευματικό ἄνθρωπο. Κάθαρσις δέ εἶναι, κατά τόν Πλάτωνα, «τό χωρίζειν δή μάλιστα ἀπό τοῦ σώματος τήν ψυχήν».

Ἀλλά μαζί μ᾽ ὅλες αὐτές τίς δουλειές, πού ἔχει νά κάμει αὐτή ἡ ἐνέργεια, θά ἐργασθεῖ καί γιά τόν ἑαυτόν της. Θά ἑτοιμάσει τό πεδίον τῆς δράσεώς της, ὅπου ἐλύθερα θά ζεῖ χωρίς νά ἐνοχλεῖ κανένα. Θά ἑτοιμάσει τήν ὕλη, πού θά τήν δεχθεῖ χωρίς νά φθαρεῖ καί νά ἀντιδράσει, γιατί θά ᾽χει καθαρισθεῖ.

Ἡ ἐκλυομένη αὐτή ἐνέργεια, πού προβάλλει μέ τή μορφή μιᾶς ἐπιθυμίας, εἶναι ἕνας ζωντανός ὀργανισμός πού, ὅταν εἶναι ἠναγκασμένος νά πνιγεῖ μέσα μας, τόν αἰσθανόμεθα νά σφαδάζει καί νά μᾶς σκάβει βαθειά ἕως ὅτου σβήσει. Ὁ θάνατός του εἶναι καί δικός μας θάνατος.

Ὁ Ἱπποκράτης λέγει, ὅτι «ἡ φύσις ἡμῶν προσομοιάζει πρός τόν σπειρόμενον χῶρον».

Ὁ Ξενοφῶν λέγει στόν Οἰκονομικό του, ὅτι «τά χόρτα πού βγαίνουν μόνα τους καί χώνονται κάτω ἀπό τό χῶμα πρίν ἀκόμα σποριάσουν, γιά νά ξαναφυτρώσουν κατά τό ὄργωμα της ἀνοίξεως, εἶναι ἡ καλύτερη δύναμις γιά τό ἔδαφος». Μ᾽ αὐτά τά χόρτα μπορεῖ νά παραβληθεῖ ἡ τάσις αὐτή, πού θέλουμε ν᾽ ἀναχαιτίσουμε κάθε φορά καί νά τήν κλείσουμε μέσα μας.

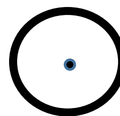
«Ὑπάρχουν ὅμως καί ἄνθρωποι», λέγει ὁ Ξενοφῶν πάλι στόν Οἰκονομικό του, «πού δέν ἀντιδροῦν, ἀκολουθοῦν εὔκολα τόν δρόμο πού ἐμεῖς τούς χαράξαμε. Αὐτοί πῶς θά καλλιεργηθοῦν; Αὐτούς τούς ἀνθρώπους τούς ἐρεθίζουμε.»

Ὥστε αὐτή ἡ ἐργασία εἶναι ἀπαραίτητη γιά τόν πνευματικό ἄνθρωπο· θά ᾽πρεπε ἴσως νά πεῖ κανείς ὅτι ὠφελεῖ καί τόν σωματικό. Πάντως χρειάζεται στόν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἄνθρωπο-διανόηση γιά νά τόν ἀναπτύξει καί νά τόν δυναμώσει, γιά νά γίνει κι αὐτός ἱκανός νά πετάξει καί κτίσει τή φωλιά του.

ΓΙΑ ΝΑ καταλάβουμε παραστατικώτερα αὐτά πού λέμε, θά ἤθελα νά τά τοποθετήσουμε σέ δυό εἰκόνες. Στήν Εἰκόνα 1, ὁ ἐντός τοῦ κύκλου χῶρος μᾶς δείχνει τόν χῶρο ὅπου γίνεται αὐτή ἡ ἐργασία. Τόν χῶρο πού χρειάζεται καλλιέργεια. Ἐκεῖ εἶναι τό ἀκατέργαστον ὑλικόν, ὅπου πρέπει νά δράσει ἡ ἐνέργεια. Σ᾽ αὐτόν τόν χῶρο ἀποτείνεται ὁ ἠθικός νόμος, ἐδῶ δουλεύει ἡ ζωή. Ἐδῶ ἡ παιδαγωγική. Ἡ περιφέρεια μᾶς δείχνει τόν κλοιόν, πού ἔχει τάσιν περιοριστικήν. Κανονίζει τή δράση τῆς ἐνεργείας. Εἶναι ὁ διευθύνων νοῦς, θά λέγαμε. Εἶναι ἡ ὕλη, ὅπου ἀποτυπώνονται οἱ μορφές οἱ δικές μας, τῶν δικῶν μας βιωμάτων, κι ἐκεῖνες πού ἀφήνουν τά πνευματικά δημιουργήματα καί ὁ ἔξω κόσμος. Τό κέντρον μᾶς δείχνει τήν πηγήν τῆς ἐνεργείας. Ἐκεῖ εἶναι ἐγκατεστημένη ἡ τάσις πρός τά ἔξω. Ἡ περιφέρεια εἶναι ἡ τάσις πρός τά μέσα, κι ἔτσι ἐπιτυγχάνεται τό ζύμωμα καί ἡ ἀνάμιξις καί ἡ καλλιέργεια κι ὅλα τά ἄλλα. Στό κέντρον εἶναι κλεισμένος ὁ αὐθέντης, πού θά μοιράσει τά κτήματα στούς δούλους καί θά τούς κάνει ἐλεύθερους ὅταν ἔλθει ἡ ὥρα τους. Ὁ αὐθέντης πού θά βάλει τά σύνορα, ὅταν ἡ καλλιέργεια ἔχει συντελεσθεῖ. Ἐδῶ εἶναι ἐγκατεστημένη ἡ τάσις πρός τά ἔξω, πού θέλει νά σπάσει τούς κλοιούς τοῦ σώματος. Ἐδῶ εἶναι ἡ μορφή, πού ἔχει ὅλες τίς μορφές μέσα της χωρίς νά εἶναι καμμιά. Εἶναι ἡ μορφή πού θά δοθεῖ στόν ὑπό διαμόρφωσιν ἐσωτερικόν ἄνθρωπον, ὅταν συντελεσθεῖ ἡ τελείωσίς του, δηλαδή ὅταν γεννηθεῖ, ὅταν συγκροτηθεῖ

Εἰκών 1. 

Τίς δυνάμεις της ὅμως δέν τίς χρησιμοποιεῖ βίαια. Περιμένει νά ἑτοιμασθεῖ ὁ δρόμος πού θά περάσει. Ἀκόμη περισσότερο θέλει νά μᾶς κάνει συντρόφους της, νά μᾶς πάρει μαζί της. Νά πετάξουμε ψηλά σάν ἄλλοι Φάουστ.[1]

---

(1) *... Τραβάει πρός τόν αἰθέρα σέρνοντας μαζί τό πιό καλό τό μέρος τοῦ εἶναι μου γοργά.* στίχ. 10064-10066.

Γκαῖτε: Φάουστ, 2ο μέρος. Μετά τόν στίχο 9954: Τά φορέματα τῆς Ἑλένης γί-

Εἶναι κλεισμένη ἐδῶ μέσα γιά νά μᾶς βοηθήσει στό ἔργο μας καί νά τό συμπληρώσει.

Θέλει νά μᾶς κάνει ἱκανούς νά γίνουμε κοινωνοί ὅλων τῶν ἀγαθῶν της πρίν φύγει γιά τήν πατρίδα της. Εἶναι τό χέρι, πού θά κρούσει περνώντας γιά νά φύγει τίς καλοκουρδισμένες χορδές, γιά ν᾽ ἀκούσουμε χωρίς παράσιτα καί παραφωνίες τήν πιό σπάνια μουσική. Τή μουσική τῶν σφαιρῶν.

Θέλει νά μᾶς μεταδώσει τή φλόγα τῆς ζωῆς χωρίς νά μᾶς κάψει. Θέλει νά μᾶς πάρει μαζί της στίς τολμηρές πτήσεις της χωρίς νά μᾶς κουράσει. Θέλει νά μᾶς δείξει τή χώρα της χωρίς νά μᾶς τρομάξει. Θέλει νά μᾶς δώσει τή μορφή της χωρίς νά μᾶς ἀφαιρέσει τήν ἀτομικότητά μας.

Ἔτσι, ὅταν ὅλα ἑτοιμασθοῦν καί ξεκινήσει νά φύγει γιά νά μᾶς ἀφήσει, ἕτοιμους πλέον, νά συνεχίσουμε μόνοι μας τή ζωή, ὁ ὑπό καλλιέργειαν χῶρος ἀπ᾽ ὅπου θά περάσει γίνεται τό σπίτι της, μεταδίδοντας τή φλόγα τῆς ζωῆς στίς μορ-

φές πού ἔσβησαν. Ὁ περιοριστικός κλοιός εἶναι τό αἰθέριο ἔνδυμα πού θά τήν περιβάλλει στό πέταγμά της.

Τοῦ χρειαζότανε αὐτό τό ταξίδι. Ἔπρεπε νά διασκεδάσει καί νά ξεκουρασθεῖ ἀπ᾽ τήν κουραστική καί μακρά ἐργασία του. Βαθειά εἶναι χαραγμένα τά ἴχνη της ἐπάνω του.

Παλεύοντας μέ τίς διάφορες μορφές, ἄφησε τήν κάθε μιά νά βάλει ἐπάνω του τή δική της σφραγῖδα.

Πολύ πόνεσε και πολύ αὐλακώθηκε. Αὐτό δέν σημαίνει˙ τίς γνώρισε ὅλες, αὐτό τόν ένδιαφέρει.

Καί ὅταν γυρίσει πάλι κοντά τους μετά τό ταξίδι του καί τίς βρεῖ ζωντανεμένες, δέν θά στέκεται πλάϊ τους σάν περιοριστικός κλοιός. Ἐκεῖνες αὐτοπειθαρχοῦνται πλέον. Ἀλλά θά ζοῦν μαζί, συντροφικά. Θά βοηθάει καί θά συμπληρώνει

———————

νονται σύγνεφα, ζώνουν τόν Φάουστ, τόν σηκώνουν στά ὕψη καί φεύγουν μαζί του. Γι᾽ αὐτό, ὅταν ὁ Μεφιστοφελῆς μετά τόν θάνατο τοῦ Φάουστ πῆγε νά πάρει τήν ψυχήν τοῦ Φάουστ, κατά τήν συμφωνίαν, δέν τήν βῆκε. Ὅ,τι ἔμεινε δέν ἦτο ἐπιτετραμμένον σ᾽ ἐκεῖνον νά τό πλησιάσει. Πρίν πεθάνει ὁ Φάουστ, ἡ ψυχή του εἶχε φύγει, εἶχε χαθεῖ, εἶχε σωθεῖ.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ὁ ἕνας τόν ἄλλον. Ἐκεῖνες θά βρίσκουν ἕνα προστάτη, βοηθό καί καθοδηγητή. Αὐτός, τήν πηγή τῆς ζωῆς του. Αὐτές θά εἶναι ἡ καρδιά καί αὐτός τό σῶμα. Θά τίς περιβάλλει σάν φόρεμα πού εἶναι κομμένο στά μέτρα καί στό σχῆμα τους.

Μέ τά ἀποτυπώματα τῆς μορφῆς πού πῆρε τελευταία, τῆς μορφῆς τῆς ζωῆς, θά τοῦ δώσει τήν εὐκολία στήν ἀλλαγή καί προσαρμογή, ὅπως τήν ἔχει καί ἐκείνη, πού μᾶς παρουσιάζεται με τήν ἀπειρίαν τῶν μορφῶν καί σχημάτων της.

Ὁ περιοριστικός αὐτός κλοιός θά δίδει σ᾽αὐτές τίς μορφές τήν ἐλευθερίαν τους, χωρίς νά τή ζητήσουν.

Θά τίς ἀφήνει ἐλεύθερες νά ἀπολαύσουν αὐτές μέν τά καλά τῆς ἐλευθερίας, τό περιβάλλον δέ τά καλά τῆς χώρας τους πού θά σκορπίσουν.

Μ᾽ αὐτά τά καλά, ὁποιαδήποτε μορφή κι ἄν ἔχουν, ὅσον μικρά καί μεγάλα κι ἄν εἶναι, ἕνα πρᾶγμα θά κλείνουν μέσα τους.

Τή χαρά.

ΤΙ ΘΗΣΑΥΡΟΥΣ πού κλείνει μέσα της αὐτή ἡ λέξις!

Ἐμεῖς, πού μάθαμε τώρα πόσος κόπος χρειάσθηκε γιά νά γεννηθεῖ. Ἐμεῖς πού εἴδαμε ποιοί συνείργησαν γι᾽ αὐτή. Ἐμεῖς πού μάθαμε τήν καταγωγήν της. Ξέρουμε καί τήν ἀξία της,

Εἴδαμε ἀπό τί πεντακάθαρη χώρα ἔρχεται. Πόσο δούλεψαν τά χέρια πού μᾶς τήν προσφέρουν. Ποιά ἀνυπολόγιστα μεγάλη δύναμις ἔδωσε ἕνα μέρος ἀπ᾽ τόν ἑαυτόν της γιά νά γεννηθεῖ.

Ἄν ἀφήναμε τή χαρά ἐλεύθερη κι ἀμόλυντη νά δράσει. Ἄν τῆς δίναμε την εὐκαιρία νά παρουσιάζεται συχνότερα. Ἄν τῆς ἐπιτρέπαμε νά μᾶς δείξει ὅλη τήν ἀγαθοεργόν δύναμή της.

Θά μέναμε κατάπληκτοι μέ τόν πλοῦτον καί τήν ὀμορφιά πού θά σκορποῦσε. Μέ τήν ἀπόδοση στήν ἐργασία μας, πού θά δημιουργοῦσε. Μέ τό ξαλάφρωμά μας ἀπ᾽ τά βάρη τῆς δουλειᾶς, πού θά ἐπιτελοῦσε.

Καί δέν ζητάει τίποτε ἄλλο, παρά νά τῆς τό ἐπιτρέψουμε. Εἶναι στό χέρι μας νά τό κάνουμε.

Ὅταν τήν κακομεταχειριζόμαστε τή χαρά, τό φῶς των ματιῶν μας θολώνει.

Ὅταν τήν σκοτώνουμε. Ἕνας - ἅς ποῦμε τή μεγάλη λέξη - ἕνας θεός πάσχει. Ἕνα φῶς σβήνει. Ἕνας κόσμος πεθαίνει.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Κι αὐτή ἡ κατάστασις ἐπηρεάζει τό σύμπαν. Ἄς σκεφθοῦμε γιά μιά στιγμή, τί θά γινόταν ἄν ἔσβηνε ὁ ἥλιος.

Ἀπ᾽ τή χαρά τοῦ παιδιοῦ πού τή χαρίζει ἕνα παιγνίδι, ὥς τή χαρά τοῦ ἐνήλικος πού τή χαρίζει ἕνας ἄνθρωπος. Ἡ χαρά στόν κόσμο περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο ἀγαθό πρέπει νά εἶναι σεβαστή.

Ὁ Μπετόβεν, ὅταν ἔγραφε τήν 9η Συμφωνία, πού εἶναι ἡ Συμφωνία τῆς Χαρᾶς, ἀντελήφθη ὅτι μόνα τά ὄργανά του δέν ἦσαν ἀρκετά νά τοῦ δώσουν τήν εἰκόνα τῆς χαρᾶς. Ἔπρεπε νά προστεθεῖ καί ὁ ἄνθρωπος. Καί συμπλήρωσε τήν ὀρχήστρα του μέ τή χορωδία.

Βλέπουμε λοιπόν ἀπ᾽ τά λίγο παραπάνω, ὅτι ἡ τάσις τῆς φυγῆς, πού ὑπάρχει μέσα στούς ἀνθρώπους, δέν εἶναι οὐτοπία. Ὑπάρχει, γιατί εἶναι πραγματοποιήσιμος. Ὑπάρχει κάτι μέσα μας, πού δέν εἶναι ἡ θέσις του ἐκεῖ. Ζητεῖ νά φύγει.

Ἔπεσε ἐδῶ κάτω, ἀλλά ζητεῖ νά πετάξει στούς κόσμους τούς δικούς του.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ, λοιπόν, κι ἄλλοι κόσμοι;

Μᾶς τό ἔχουν ᾽πεῖ ἀξιόπιστα πρόσωπα ἕως τώρα, ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τούς διαισθανόμεθα. Ἔτσι θά εἶναι.

Ὅταν ἀναλογισθοῦμε ὅτι ἡ ἔμβιος ζωή ἐνεφανίσθη πρῶτα στό ὑγρόν στοιχεῖον. Ἔπειτα στή γῆ μέ περιβάλλον της τήν ἀτμοσφαῖρα πού εἶναι, σάν νά ποῦμε, ἕνα ἀραιότερο ὑγρό. Τό ὑγρό σέ κατάσταση ἀεριώδη. Θά πρέπει νά προβάλει ἡ σκέψις ὅτι ὅλοι ἐδῶ ἐπάνω στή γῆ κινούμεθα εἰς τόν βυθόν μιᾶς θάλασσας ἀέρος, ἡ ὁποία, ὅσο βαθειά κι ἄν εἶναι, ἔχει κι αὐτή κάπου ψηλά, πολύ ψηλά, τήν ἐπιφάνειά της, ἀπ᾽ ὅπου ἀρχίζει μία ἄλλη κατάστασις πραγμάτων.

Ποῦ εἶναι ὅμως; Δέν τήν βλέπουμε.

Τό ψάρι, πού κολυμβάει στόν βυθό τῆς θάλασσας, δέν ὑποπτεύεται τήν ὕπαρξη τῶν οὐρανίων σωμάτων. Ἐμεῖς τά βλέπουμε καί καμμιά φορά μπορεῖ νά τά φθάσουμε μέ τίς μηχανές μας. Ἀλλά γιά νά τά ξεπεράσουμε μέ τίς μηχανές μας, ἀδύνατον.

Μόνον ἡ δύναμις, πού ἔχει κάθε ἄνθρωπος μέσα του, μπορεῖ νά τόν σηκώσει ἐκεῖ ψηλά, βοηθούμενον κι ἀπό τήν ἕλξη πού μόνο γιά τούς ἀνθρώπους ἰσχύει, γιά τόν ἐσωτερικό κόσμο τῶν ἀνθρώπων καί πιό πολύ, εἰδικά, γιά τό κέντρον τῆς Εἰκόνος 1.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

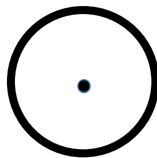
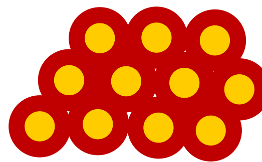
Ἡ φορά αὐτῆς τῆς ἕλξεως εἶναι πρός τά ἐπάνω, σάν τή φλόγα. Ἐνῶ γιά τόν ἄνθρωπο-σῶμα εἶναι πρός τά κάτω.

Ἐκεῖ εἶναι ἡ πατρίδα μας. Ἐκεῖ ψηλά, πολύ ψηλά. Πάνω ἀπ᾽ τ᾽ ἄστρα.

Αὐτή ἡ ἕλξις πρός τά ἐπάνω ἐπιδρᾶ ἴσως καί εἰς τούς μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένους ἀπό ἐμᾶς γαλαξίας, πού συνεχῶς ἀπομακρύνονται ἀπό ἡμᾶς καί τῶν ὁποίων ἡ ταχύτης ἀπομακρύνσεως εἶναι ἀνάλογος μέ τήν ἀπόσταση πού μᾶς χωρίζει.

Ἡ εἰκών, πού μᾶς παρουσιάζει τήν νέαν αὐτήν κατάστασιν τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἡ Εἰκών 2.

Ἄν τίς παραβάλει κανείς αὐτές τίς δύο εἰκόνες, τήν 1 καί τήν 2, φαίνονται σάν νά εἶναι ἡ πρώτη ἕνα, ἡ δεύτερη πολλά. Δέν εἶναι ὅμως ἔτσι.

Εἰκών 1.  Εἰκών 2. 

Ἡ πρώτη (Εἰκών 1) δέν εἶναι κανένα. Τά μέρη της εἶναι χωρισμένα. Δέν ἀποτελοῦν σύνολον. Γιά νά γίνει ἕνα, θά δοῦμε τή δεύτερη εἰκόνα (Εἰκών 2). Ἡ πρώτη εἰκών εἶναι φανταστική, δέν τήν βλέπουμε. Ἡ δεύτερη εἶναι πραγματική, τή βλέπουμε, γι᾽ αὐτό τήν ἀποδώσαμε μέ τό χρῶμα της. Τά μέρη της εἶναι αἱματόχρωα, μέ χρυσίζοντα κέντρα. Ἀμυδρά ἰδέα μπορεῖ νά μᾶς δώσει τό ρόδι. Πόσα εἶναι τά μέρη της, δέν τά μετρήσαμε. Πάντως περισσότερα ἀπό τέσσερα καί ὄχι λιγώτερα τῶν ἑπτά. Ὁ ἀριθμός δυνατόν νά ἐξαρτᾶται ἀπό τό μέγεθος τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου. Τό μέγεθος τῶν σφαιρῶν εἶναι αὐτό πού παρουσιάζει ἡ εἰκών.

Αὐτή ἡ εἰκών μᾶς δίδει τήν τελική μορφή, πού θέλουμε σήμερα νά φθάσουμε. Αὐτό ἀνήκει σ᾽ ἐμᾶς. Μαζί του πάντα θά ζήσουμε. Καί ἐάν γιά ἐμᾶς ἐδῶ, γιά τό ἔργον τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας, γιά τόν οἰκονομικόν, εἶναι ἡ τελική μορφή, γιά τόν ἄνθρωπο-διανόηση εἶναι ἡ ἀρχική μορφή. Εἶναι ἡ πρώτη στιγμή τῆς διαμορφώσεώς του. Εἶναι τό ὠάριον, πού πρέπει ν᾽ ἀναπτυχθεῖ. Εἶναι ὅταν τά ὑλικά του γιά πρώτη φορά ἀπετέλεσαν ἕνα σύνολον, ἕνα ὀργανισμόν, ἔστω δυνάμει ἀκόμη. Γι᾽ αὐτό τοῦ χρειάζεται ἡ θαλπωρή τῆς οἰκογενείας, τό σπίτι.

Γιά νά ἐνηλικιωθεῖ αὐτός ὁ ἄνθρωπος καί νά μπορέσει νά ἀποδώσει χωρίς νά χωλαίνει, χωρίς νά κουράζεται, ἀλλά καί ἡ ἀπόδοσίς του νά ἔχει κάποιαν πληρότητα, πρέπει νά περάσουν τόσα χρόνια, ὅσα καί είς τόν ἄνθρωπο-σῶμα. Καί τοῦτο, ἄν πάρουμε ὡς γενικότητα τό μοναδικόν παράδειγμα πού γνωρίζουμε. Τό δικό μας παράδειγμα.

ΕΤΣΙ ΛΟΙΠΟΝ θά δοῦμε τόν ἄνθρωπο-διανόηση, πού εἶναι ἕτοιμος νά ἀναπτυχθεῖ καί διαμορφωθεῖ σέ μιά προσωπικότητα.

Αὐτός εἶναι ὁ πυρήν τοῦ ἀτόμου.

Ἕνα ἀπό ᾽κεῖνα πού θά τόν προετοιμάσουν γι᾽ αὐτή τή στιγμή καί θά τόν βάλουν ἀσφαλῶς σ᾽ αὐτόν τόν δρόμο, μπορεῖ δέ νά τό μεταχειρισθεῖ ἡ διανοητική ὑγιεινή τοῦ σπιτιοῦ, εἶναι καί ἡ ἀντίληψις τῆς ἀξίας τῶν περιορισμῶν.

Νά κατορθώσει ὁ ἄνθρωπος, ὄχι μόνο ν᾽ ἀκολουθεῖ τούς περιορισμούς πού τοῦ βάζουν οἱ ἄλλοι, ἀλλά νά βάζει ὁ ἴδιος περιορισμούς στόν ἑαυτόν του μέ περίσκεψη καί σιωπή.

Αὐτό τό πρᾶγμα χρειάζεται καμμιά φορά μεγάλην δύναμη γιά νά τό ἐπιτύχει, γιατί ἡ ὁρμή ἀπό μέσα εἶναι πολύ μεγάλη.

Ἡ ἀναχαίτισις μιᾶς τέτοιας τάσεως μέ δικές μας δυνάμεις εἶναι ὁ πρῶτος παλμός τοῦ μέλλοντος νά γεννηθεῖ πνευματικοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτός ὁ παλμός φέρει είς φῶς κάθε πνευματική δημιουργία. Αὐτό εἶναι τό βάθρον, ὅπου στηρίζεται ὁ πολιτισμός μας. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο σκαλοπάτι τῆς πνευματικῆς κλίμακος. Αὐτός διακρίνει τόν ἄνθρωπο. Αὐτός θά μᾶς φέρει κοντά του.

Αὐτός ὁ παλμός εἶναι ἡ δύναμις, πού θά δέσει τά χέρια τοῦ ὀργανικῶς ὑγιοῦς ἐγκληματίου πρὀ τοῦ ἐγκλήματος, γιά νά τόν ἐξυψώσει στήν περιωπή ἡγέτου ἐξόχου ἐκπολιτιστικῆς κινήσεως.

Αὐτός ὁ παλμός εἶναι ἡ ἀσπίς, πού θά μᾶς προφυλάξει ἀπ᾽ τά πλήγματα τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

*
* *

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΚΑΙ ΤΩΡΑ, ἀφοῦ εἴδαμε τήν οἰκιακή οἰκονομία, τό σπίτι, ἀπό πολύ κοντά καί μοναχό του, ἄς τό βάλουμε κοντά στήν πολιτεία νά τά δοῦμε καί τά δυό μαζί ἀπό μακρυά.

Ἔτσι βλέπουμε πώς ἡ πολιτεία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπό σπίτια. Τό κύριον συστατικό της εἶναι τό σπίτι. Χωρίς σπίτια, πολιτεία δέν νοεῖται. Ἔπειτα, τό σπίτι ἀπό μακρυά φαντάζει σάν μιά μικρή πολιτεία. Μέ τόν λαό της, τή χώρα της, τήν ἐξουσία της.

Ὥστε τό ἔργον τοῦ πολιτικοῦ μέ τό ἔργον τοῦ οἰκονομικοῦ -μ᾽ αὐτό πού ἐννοοῦμε σήμερα λέγοντας οἰκονομικός- δέν διαφέρει κατ᾽ οὐσίαν, ἀλλά κατ᾽ ἔκτασιν.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καί τά προσόντα τοῦ οἰκονομικοῦ μέ τόν πολιτικόν πρέπει νά εἶναι τά αὐτά στίς γενικές τους γραμμές. Καί οἱ γενικές τους ἀρχές νά εἶναι οἱ αὐτές. Καί τό πνεῦμα πού διέπει τήν ἐργασίαν καί τῶν δύο νά εἶναι τό ἴδιο.

Ὁ πολιτικός μέ τόν οἰκονομικόν ἀλληλοβοηθοῦνται καί ἀλληλοσυμπληρώνονται. Καί ἐπειδή σήμερα ἐξετάζουμε τήν συμβολήν τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας στήν ὀργάνωση κάποιας πολιτείας, θά πρέπει νά βροῦμε αὐτά πού προσφέρει ἡ οἰκιακή οἰκονομία εἰς τήν ὀργάνωσιν αὐτῆς τῆς πολιτείας.

Εἴδαμε ὥς τώρα τό ὀργανωμένον ἄτομον. Αὐτό τό ἄτομον ἀναφέρεται στήν σύγχρονον πολιτείαν. Μέ τί ἄλλο ἀκόμη θά μποροῦσε νά βοηθήσει ἡ οἰκιακή οἰκονομία εἰς τήν ὀργάνωση τῆς καθόλου πολιτείας;

Θά ἀρκεσθοῦμε στό σημαντικώτερον, ὡς μᾶλλον ὑπολογίσιμον, λόγῳ τοῦ ὅτι εἶναι κάτι θετικόν.

Εἶναι δέ, ἡ πεῖρα εἰς τά ζητήματα τῆς ὀργανώσεως.

Καί τοῦτο διότι ὁ πολιτικός πειραματίζεται μέ ὀλίγας δεκάδας περιπτώσεων. Ἐνῶ ὁ οἰκονομικός πειραματίζεται μέ μερικά ἑκατομμύρια περιπτώσεων.

Ἀκόμη, ὁ χρόνος πού πειραματίζεται ὁ οἰκονομικός εἶναι πολύ μεγαλύτερος τοῦ πολιτικοῦ.

Πρῶτα ἔγινε τό σπίτι καί ἒπειτα ἡ πολιτεία.

Ἔπειτα, γιατί τό ἔργον τοῦ οἰκονομικοῦ πρέπει νά ἔχει ταχεῖα καί ἄμεση ἀπόδοση. Νά φθάνει στόν σκοπό κάθε φορά. Καί νά φθάνει χωρίς νά διασαλευ-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

θεῖ ἡ ἰσορροπία. Κάθε μέρα καί κάθε στιγμή προβάλλονται δυσκολώτατα προβλήματα πού περιμένουν τή λύση τους.

Πρέπει ὁ οἰκονομικός ἀστραπιαίως νά κρίνει, νά ἀποφασίσει καί, καμμιά φορά, ὁ ἴδιος καί μόνος νά ἐκτελέσει. Καί ὅλα αὐτά μέ ἐξησφαλισμένην ἐκ τῶν προτέρων τήν ἐπιτυχία καί ἕτοιμα στήν ὥρα τους.

Ἄλλως ὁ παλμός τῆς καρδιᾶς τοῦ ὀργανισμοῦ, πού λέγεται σπίτι, θά σβήσει.

Ἀκόμη, αὐτή ὅλη ἡ ἐργασία νά μή ἀφήσει κανένα ἴχνος, καμμιά ὑποψία τοῦ πῶς ἔγινε.

Θά ἀπολαμβάνουμε τό ἀποτέλεσμα σάν κάτι πολύ φυσικό. Σάν κάτι πού γίνεται μόνο του.

Ὅπως βλέπουμε τόν ἥλιο πού ἀνατέλλει κάθε πρωΐ. Ὅπως βλέπουμε τό λουλουδάκι πού ἀνοίγει στήν ὥρα του.

Ἔτσι βλέπουμε πώς, ἀπό τό ἀφανές ἄτομον τοῦ ἀνθρώπου-διανόησις, ἕως τὀ περίλαμπρον καί μεγαλοπρεπές καί θορυβῶδες σύνολον πολιτεία, ἕνα εἶναι τό νῆμα πού συνδέει τά πράγματα στόν κόσμο.

Ἕνας εἶναι ἐκεῖνος, πού συνδέει τά μέλη τοῦ καθενός μεταξύ των. Ἕνας εἶναι, πού τά ὁδηγεῖ στή ζωή. Ἕνας, πού τά φέρει στήν ἀθανασία.

Καί θά τόν φθάσουμε ἀκολουθώντας πάντοτε ἕνα σύστημα μέ ἕνα σκοπόν, μέ μίαν συνέπειαν, μέ μίαν προσήλωσιν, διά τήν προσπάθειαν τῆς ὅσον τό δυνατόν καλυτέρας ἀποδόσεως κάθε φορά, ἄν ὄχι εἰς τό σύνολον, ἔστω εἰς ἕνα μέρος αὐτοῦ, ὅσον ἐλάχιστον καί ἄν εἶναι τοῦτο.

Αὐτός ὁ ἕνας εἶναι ἡ Ὀργάνωσις.

Ὀργάνωσις εἶναι ὁ ἄξων, πού θά διαπεράσει τό κέντρον καί θά φθάσει τήν ἐπιφάνεια.

Ὀργάνωσις εἶναι ὁ ἄξων, πέριξ τοῦ ὁποίου πρέπει νά περιστρέφωνται τά πάντα.

Ὀργάνωσις εἶναι τό νῆμα, πού θά συνδέσει τά μέλη μεταξύ τους γιά νά ἀποφύγουν τήν ἀποσύνθεση καί νά ζήσουν.

Ἔτσι θά φθάσουμε εἰς τό νά ἔχουμε ὀργανωμένον ἐσωτερικόν ἄνθρωπον, ὀργανωμένον ἄτομον, ὀργανωμένο σπίτι, ὀργανωμένη πολιτεία, ὀργανωμένη ἀνθρωπότητα.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

«ΣΚΕΠΤΟΜΑΙ, ΑΡΑ ΥΠΑΡΧΩ», λέγει ὁ Καρτέσιος. Βλέπω τόν ἑαυτόν μου, ἄρα ὑπάρχω.

Ποιό εἶναι ὅμως αὐτό τό ἐγώ τοῦ Καρτεσίου;

Αὐτό πού βλέπουμε μέ τά μάτια τοῦ σώματος; ἡ ἀγρία βλάστησις;

Αὐτό πού προβάλλει μέ τά ἔργα τοῦ πνεύματος; ὁ πνευματικός ἄνθρωπος; Ὁ καρπός τοῦ θερμοκηπίου;

Ὄχι, εἶναι ὁ καρπός πού θά δώσει τό ἄγριο δένδρο μετά τόν ἐμβολιασμό. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος, πού τή σκέψη του ἐγαλούχησε, ἐμόρφωσε καί ἀνέπτυξε ἡ ζωή.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτός πιθανόν νά μή πλουτίσει βιβλιοθήκας. Θά ζεῖ ὅμως καί θά αἰσθάνεται τό κάθε τι πού εἶναι σ᾽ αὐτές.

Ἡ ἐργασία του θά εἶναι ἀληθινή καί ἡ ζωή του εἰρηνική.

Στήν ἐργασία του θά εἶναι ἄκαμπτος καί ἐξονυχιστικός. Στή ζωή του χαλαρός καί συγκαταβατικός.

Στήν ἐργασία του τό καλοῦπι, στή ζωή ὁ πηλός.

Αὐτά εἶναι τά ἄτομα πού θά περιλαμβάνει στήν ὀργάνωσή της ἡ σύγχρονος πολιτεία στήν τελείωσή της, ἀλλά καί αὐτά εἶναι πού θέλει νά δημιουργήσει. Αὐτά θέλουμε καί ἡ οἰκιακή οἰκονομία νά μᾶς παρουσιάσει.

Ἡ ὀργανωμένη σύγχρονος πολιτεία ζητεῖ τούς ἐργάτας τῆς ἀληθείας νά περιθάλψει καί τήν ἐργασία ν᾽ ἀναγνωρίσει.

Ὁραματίζεται ἕνα ζωντανόν Παρθενῶνα στόν λόφο ἑνός ἐλαιόφυτου Γολγοθᾶ.

Τό ἀληθινό αὐτό καλλιτέχνημα ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν του ὁ σημερινός ἄνθρωπος, βυθισμένος στή γῆ σκάβει τά θεμέλια τοῦ μνημείου τῆς ἐποχῆς του.

Βαθειά θά γίνουν τά θεμέλια. Τόν οὐράνιο θόλο θά στηρίξουν. Τόν κόσμον ὁλόκληρο θά περιλάβει τό μνημεῖον του. Ζωντανές μορφές θά τό κοσμοῦν. Καί θά τό ὑψώσει, ὅταν ὁ ἴδιος ὑψωθεῖ.

14 Φεβρουαρίου 1952
τῶν Ἀποκρέω



κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ

«Μουσικήν ποίει καί ἐργάζου»

ΠΛΑΤΩΝ



ΑΘΗΝΑΙ 1955

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

Στόν ἄνδρα μου καί στά παιδιά μου

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

«Ἡ εἰρήνη νά ρυθμίζει τάς πράξεις μας καί τή ζωή μας.»

«Ὅ,τι ποῦμε, θά βρεθεῖ κάποιος νά τό ἀναιρέσει,
καμμιά φορά κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι.»

«Ἡ ζωή σύγκειται ἀπό ἀντιθέσεις.»

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ



ΠΑΝΤΟΤΕ, ὅταν πρόκειται νά μιλήσω ἤ νά γράψω κάτι, τό σκέπτομαι πολύ. Μέσα σ' αὐτή τήν πληθώρα τῶν βιβλίων καί τῶν λόγων, θά πρέπει νά προσθέσουμε καί ἄλλα;

Ἡ σκέψις ὅμως ὅτι κι ἐμένα, κάποτε, λίγα λόγα μιᾶς ὁμιλίας, μερικές φράσεις ἑνός βιβλίου, μέ βοήθησαν νά λύσω κάποιο πρόβλημα, νά ἑδραιώσω μιά σκέψη μου, ν' ἀπαντήσω σέ κάποιο ἐρώτημα, ἡ σκέψις αὐτή μέ ἐνεθάρρυνε νά μιλήσω. Νά πῶ λίγα λόγια πού μοῦ ὑπηγόρευσε ἡ ζωή. Λίγα λόγια, πού ἐγώ πρώτη τά ἀκολούθησα καί εἶδα, ποῦ ὁδηγοῦν. Λίγα λόγια, πού ἐγώ τά πιστεύω.

Κάποιος, πού ἔχει τά ἴδια ἐνδιαφέροντα μ' ἐμένα. Κάποιος, πού θά θελήσει νά μιλήσει σοβαρά μέ τόν ἑαυτόν του. Κάποιος, πού θέλει νά φθάσει στόν προορισμό του. Κάποιος, πού ἔχει ἐσωτερικήν ζωήν. Κάποιος, πού δέν κωφεύει εἰς τήν φωνήν τῆς συνειδήσεως. Κάποιος, πού ἔχει πίστιν εἰς τόν ἑαυτόν του. Κάποιος, πού μπορεῖ νά κρίνει. Κάποιος, πού ὑπολογίζει τόν ἑαυτόν του. Κάποιος, πού μπορεῖ νά ἐπωμισθεῖ κάποιαν εὐθύνην. Κάποιος, πού αἱ πράξεις του ἔχουν συνέπειαν. Κάποιος, πού γνωρίζει νά ἐκτιμᾶ. Κάποιος, πού ἔχει τό θάρρος τῆς γνώμης του. Κάποιος, πού προσπαθεῖ νά σταθεῖ στά πόδια του χωρίς νά ἔχει ἀνάγκην διαρκῶς τῆς βακτηρίας τῶν ἄλλων. Κάποιος, πού θά καταλάβει ὅτι δέν πρέπει πάντοτε νά γκρεμίζουμε, ἀλλά καί νά οἰκοδομοῦμε. Κάποιος, πού θά καταλάβει πώς ἡ ζωή δέν εἶναι γλέντι, ἀλλά μία πολύ σοβαρά ὑπόθεσις. Κάποιος, πού θά νοιώσει πώς ἡ διασκέδασις ὑπάρχει γιά νά μᾶς διασκεδάζει καί μᾶς ξεκουράζει, καί ὄχι ὁ σκοπός τῆς ζωῆς μας. Κάποιος, πού βλέπει τά πράγματα ὅπως ἔχουν. Κάποιος, πού ἀνάμεσα στό καλπάζον ρεῦμα τῆς προόδου θά μπορέσει νά σταθεῖ. Καί ν' ἀκούσει τά αἰτήματα ἑνός μικροῦ παιδιοῦ, πού φέρει μέσα του ὁ ἄνθρωπος. Κάποιος, πού θά ὑπακούσει εἰς τήν ὑψηλήν ἐπιταγήν καί θά θελήσει νά φροντίσει καί νά ἀναπτύξει τό μικρό αὐτό παιδί, πού τοῦ ἔκαμαν τήν τι-

μήν νά τοῦ ἀναθέσουν καί πού χάρις σ᾽ αὐτό ἔλαβε τόν ὑψηλόν τίτλον τοῦ ἀνθρώπου. Κάποιος, πού θά θελήσει νά ἀγωνισθεῖ γιά νά τό προφυλάξει ἀπό τούς μύριους κινδύνους πού τό περιβάλλουν. Κάποιος, πού ἀντελήφθη τήν ἀξίαν αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ γιά τόν ἴδιον τόν ἑαυτόν του. Κάποιος πού θά καταλάβει, ὅτι αὐτό τό παιδί εἶναι τό ἀθάνατον μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας καί, ὅταν προσκολληθῶμεν εἰς αὐτό καί ὅταν γίνωμε τό ἔνδυμά του, θά μᾶς πάρει μαζί του εἰς τήν ἀθανασίαν. Κάποιος, πού θά καταλάβει πώς αὐτή εἶναι ἡ πρωταρχική μας δουλειά στή γῆ, ἡ περιποίησις αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ, κι ἔπειτα ὅλα τ᾽ ἄλλα, καί γι᾽ αὐτό μᾶς ἐδόθησαν αἱ ἱκανότητες καί τά ἀγαθά πού μᾶς περιβάλλουν. Κάποιος, πού θά ἐννοήσει πώς ἡ γέννησίς μας δέν ἔχει συμπληρωθεῖ μέ τό νά ἐξέλθωμεν ἀπό τήν κοιλίαν τῆς μητρός μας. Αὐτή εἶναι ἡ κατά σάρκα γέννησίς μας. Καί αὐτή ἡ σάρξ ἡ ἀνθρωπίνη περικλείει τά ὑλικά μιᾶς δευτέρας γεννήσεως, τῆς πνευματικῆς μας ἀναγεννήσεως.

Τέλος, τά λόγια μου θά τά χρειασθεῖ κάποιος πού κατόρθωσε νά καταλάβει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος κινεῖται εἰς ἄλλο ἐπίπεδον ἀπό τά ζῶα. Κάποιος, πού ἐννόησε πώς ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά κοιτάζει ψηλά, νά κοιτάζει ἐπάνω.

Αὐτός θά μπορέσει νά βρεῖ κάποια συμπαράσταση ἀπ᾽ τά λόγια αὐτοῦ τοῦ βιβλίου.

Κι ἄν ὑπάρξει καί κάποιος, πού θά τόν εὐχαριστοῦσαν ὡς μορφή, αὐτό θά ᾽ταν πάρα πολύ γιά ᾽μένα καί γιά ᾽κεῖνον.

Τίποτε νέον δέν προσφέρω μέ τά βιβλία μου. Ἐκτός ἀπ᾽ αὐτά τά ἴδια τά βιβλία.

Εἰς τάς πνευματικάς ἐπιστήμας ἔχει εἰπωθεῖ ἡ τελευταία λέξις.

Ὅποιος τήν ἀκολουθήσει, θά φθάσει πάντοτε εἰς τό ἴδιο σημεῖον.

Εἰς τήν συγκρότησιν κάποιας μορφῆς. Εἰς τήν μόρφωσιν.

Ἀλλά ὁσαδήποτε ἑκατομμύρια ἀνθρώπων καί ἄν ὑπάρχουν στή γῆ, ἡ γέννησις ἑνός παιδιοῦ, μιᾶς νέας μορφῆς, θά εἶναι πάντοτε ἕνα χαρμόσυνον γεγονός.

Ἡ ἐποχή τῶν μεγάλων διδασκάλων παρῆλθε ἀνεπιστρεπτί.

Ἄφησαν τήν διδασκαλίαν τους καί περιμένουν ἀπό ᾽μᾶς νά τήν ἀκολουθήσουμε καί νά προσέλθουμε εἰς τάς ἐξετάσεις.

Οἱ διδάσκαλοι ἄφησαν τήν διδασκαλίαν των καί εὐγγελίσθησαν ἕνα αἴσιον πέρας εἰς ὅποιον τήν ἀκολουθήσει. Καί αὐτό τό αἴσιον πέρας εἶναι ἡ ἱκανοποίησις, ἡ ἀπόκτησις τοῦ ζητουμένου, ὁ χορτασμός.

Τώρα περιμένουμε τήν ἀνθρωπότητα νά ἀκολουθήσει τά διδάγματα καί νά μᾶς παρουσιάσει τά ἀποτελέσματα.

Τά διδάγματα ὅμως αὐτά δέν ἀποκτῶνται διά τοῦ συνήθους τρόπου τῆς μελέτης.

Εἶναι πρᾶξις καθημερινή. Εἶναι ἡ καθημερινή ἀπαραίτητη τροφή τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία σιγά-σιγά θά τόν ἀναπτύξει καί θά τόν ὁδηγήσει εἰς τήν ὥριμον ἡλικίαν. Εἰς τήν ἡλικίαν ἐκείνην, πού θά μπορέσει νά ἀποδώσει γιά νά συνεχισθεῖ ἡ ζωή, ἡ ὁποιαδήποτε ζωή. Κι ἔτσι νά λάβει ἐνεργό μέρος εἰς τήν ἁλυσσωτήν παρέλασιν τῆς ζωῆς.

Ἐάν δέν ἀποκτήσωμεν μίαν μορφήν, δέν μποροῦμε καί νά δώσουμε μίαν μορφήν.

Καί τά διδάγματα αὐτά ἀποκτῶνται διά τῆς ζωῆς. Δι᾽ ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Καί ἡ ἀφομοίωσίς των εἶναι βραδεῖα. Καί ἔρχεται ὁλοκληρωμένη. Ὄχι τεμαχισμένη. Τό παιδί γεννᾶται ὁλόκληρον, ὄχι πρῶτα τό ἕνα χέρι, τό ἕνα πόδι. Διά τοῦτο δέν πρέπει νά μᾶς ἐκπλήσσει, ἄν προσέλθωμεν εἰς τάς ἐξετάσεις εἰς πολύ προχωρημένην ἡλικίαν. Ἀλλά οὔτε εἶναι δυνατόν νά ἴδωμεν τά ἀποτελέσματα εἰς νεαράν ἡλικίαν.

Οἱ δοκιμασίες εἶναι πολλές καί ἀνάλογες πρός τήν ἡλικίαν.

Ἡ φροντίς μας εἶναι, νά φθάσωμεν εἰς τόν σκοπόν. Εἰς τήν μόρφωσιν.

Νά μή παραδέρνουμε εἰς τό χάος μέ μίαν συνείδησιν εἰς τήν τσέπη μας.

Καμμία πρόοδος δέν θά συνετελεῖτο εἰς τάς φυσικάς ἐπιστήμας, ἄν δέν λαμβάναμε ὑπ᾽ ὄψιν τούς φυσικούς νόμους, ἄν δέν ἀκολουθούσαμε

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

τά ἀποτελέσματα τῶν ἑκάστοτε πειραμάτων.

Κανείς μας δέν θά ἔμενε ζωντανός. ἄν ἐπιμέναμε νά θέλουμε νά κρατοῦμε τή φωτιά μέ τά χέρια μας, νά κρατοῦμε τό ἠλεκτροφόρο σύρμα εἰς τήν παλάμην μας. Διατί ὅμως μένουμε ἀπαθεῖς πρό τοῦ ὁλοκαυτώματος τοῦ ψυχικοῦ σώματος; Ἡ καθημερινή προσωπική μας ζωή, τά ἔργα τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας, μᾶς δίδουν ἀνάγλυφον αὐτή τήν κατάστασιν. Ἀλλά ἐξακολουθοῦμε νά πιστεύουμε, ὅταν πρόκειται γιά ζητήματα μή ὑλικά, δηλαδή μή ὑποπίπτοντα ἀμέσως εἰς τάς αἰσθήσεις μας, ὅτι ἡ φωτιά πταίει πού καήκαμε καί ὄχι ἐμεῖς πού βάλαμε τά χέρια μας ἐπάνω. Ἡ φωτιά εἶναι φυσικόν φαινόμενον, ἐπαναλαμβανόμενον πάντοτε τό ἴδιον. Δέν θά τήν ἀλλάξωμεν. Καί ὅσον ἐξακολουθεῖ ἡ λάμψις της νά μᾶς ἑλκύει κι ἐμεῖς ἐπιμένουμε νά τήν ἀδράχνουμε μέ τά χέρια μας, δέν θά κάνουμε τίποτε ἄλλο, παρά νά γράφουμε δράματα καί τραγωδίες χωρίς καμμία πρόοδο. Θά ἐπαναλαμβάνουμε τό πείραμα τοῦ ὁποίου τά ἀποτελέσματα θά εἶναι πάντοτε τά ἴδια, χωρίς νά ὠφεληθοῦμε τίποτε ἀπ᾽ αὐτά, πού ὁ ἄνθρωπος μέ τόσον πόνον καί τόσην καθυστέρησιν εἰς τήν πρόοδόν του ἀπέκτησε.

Ἡ κοινωνία καλεῖ τούς φυσικούς, διότι οἱ φυσικοί ὁδηγοῦν σήμερον τόν κόσμον, καλεῖ τούς φυσικούς νά ἐκθέσουν δημοσίᾳ καί μέ στεντορείαν φωνήν, τόν τρόπον τῆς ἐργασίας των, πού τούς ὁδήγησε εἰς τό ἰλιγγιῶδες αὐτό ὕψος τῆς προόδου τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, μέ προοπτικήν περαιτέρω ἀναπτύξεώς των. Ἀλλά εἶναι κοινόν μυστικόν καί εὔκολον νά μαντεύσει κανείς, ὅσον μακρυά καί ἄν εὑρίσκεται ἀπό τήν σκοπιάν τῶν φυσικῶν, τάς γενικάς γραμμάς τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας των.

Ἀφοσίωσις εἰς τήν ἐργασίαν των μέσα σέ μιά ἀτμόσφαιρα σιωπῆς καί ἀπομονώσεως. Τήρησις τῶν νόμων καί ὑπακοή εἰς τά ἀποτελέσματα τῶν πειραμάτων. Σέ κάθε ἐμπόδιο πού θά συναντήσουν, δέν ζητοῦν τόν λόγον διά τόν ὁποῖον ἐτέθη, ἀλλά ζητοῦν νά εὕρουν τόν τρόπον πού θά τό περάσουν καί, ὅταν τόν εὕρουν, τόν ἀκολουθοῦν καί μαζί μ᾽ αὐτούς ὅλος ὁ κόσμος.

Ἔτσι, δοσμένοι ὁλόκληροι στή δουλειά τους, οἱ φυσικοί, προχωροῦν. Ἄς τούς ἀκολουθήσουμε.

Ἡ κοινωνία καλεῖ τούς φυσικούς νά τήν πάρουν μαζί τους πρός ὄφελος καί τῶν δύο.

Τό κοινωνικόν σῶμα κινδυνεύει νά διαμελισθεῖ. Τό κεφάλι τραβήχθηκε ἐπικινδύνως ψηλά καί τό ὑπόλοιπον σῶμα μένει πάντα στήν ἴδια θέση. Θά ᾽ρθεῖ στιγμή, πού θά ἀποκοπεῖ. Δέν θά ἀντέξει. Ἀλλά τοῦτο θά σημάνει τό τέλος καί τῶν δύο. Οὔτε τό κεφάλι μπορεῖ νά ζήσει χωρίς σῶμα. Οὔτε τό σῶμα χωρίς κεφάλι. Οὔτε ὁ ἐγκέφαλος λειτουργεῖ χωρίς καρδιά. Οὔτε ἡ καρδιά χωρίς ἐγκέφαλον. Τό κεφάλι ἔχει ὑπερμέτρως μεγαλώσει καί δυναμώσει. Ἐνῶ τό σῶμα καθημερινῶς φθίνει. Ἔχουμε ἀναθέσει ὅλες μας τίς δουλειές στό κεφάλι καί αὐτό γυμνάζουμε ἀπό τρυφερᾶς ἡλικίας. Διότι εἰς αὐτό στηρίζουμε τή ζωή μας. Ξεχάσαμε ὅτι ἔχουμε πόδια νά μᾶς στηρίξουν καί χέρια γιά νά ἐργάζονται. Τό κεφάλι δέν μπορεῖ νά μᾶς στηρίξει.

Ἐξ ἄλλου ἡ ζωή ζητεῖ τήν ἐργασίαν, πού μόνον τά χέρια εἶναι ἱκανά νά πράξουν. Ἀλλά καί τά χέρια γιά νά ζήσουν χρειάζονται τήν κατάλληλον δι᾽αὐτά ἐργασίαν. Εἰς τήν ἐποχήν τοῦ ὑλισμοῦ, ὅπως συνηθίζουμε νά ὀνομάζουμε τήν ἐποχήν μας, ἔχει ἐγκαταλειφθεῖ τελείως τό σῶμα. Τό ἔχουμε καταδικάσει εἰς ἀδράνειαν, ἐνῶ συγχρόνως τό καταπονοῦμε μέ ἐξαντλητικές ταπλαιπωρίες. Δέν ἐνδιαφερόμεθα καθόλου γι᾽ αὐτό, ἀλλά καί οὔτε δια τά ὑλικά πού τοῦ χρειάζονται διά νά ζήσει. Κλείνουμε τά αὐτιά μας στίς καθημερινές ἀπαιτήσεις πού μᾶς ψιθυρίζει. Στίς ἀπεγνωσμένες κραυγές πού ἐκβάλλει. Καί ὀνειρευόμεθα τήν παντελῆ του ἀδράνειαν. Φυσικόν εἶναι νά νεκρωθεῖ.

Ἔχουμε ρίξει ὅλο τό βάρος τῆς ἐργασίας εἰς τόν ἐγκέφαλον. Ἀλλά ξεχάσαμε πώς ὁ νοῦς εἶναι ἡγεμών. Δέν ἐπιτρέπεται εἰς ἕνα ἡγεμόνα νά ἐργάζεται χειρωνακτικά. Ὁ ἡγεμών χρειάζεται ἀνάπαυσιν καί ἠρεμίαν διά νά συλλαμβάνει τό σχέδιον, ἐπί τῇ βάσει τοῦ ὁποίου θά διευθύνει τήν ἐργασίαν.

Πρέπει νά εἶναι ἀπηλλαγμένος βαρῶν, διά νά στέκεται ψηλά. Ἐξ ἄλλου τά ὑλικά, ἀπό τά ὁποῖα εἶναι κατασκευαμσμένος ὁ ἐγκέφαλος, εἶναι πολύ λεπτά καί δέν ἀντέχουν εἰς τήν σκληράν ἐργασίαν. Ἀκόμη εἶναι τελείως ἀκατάλληλα διά τήν ἐξυπηρέτησν τοῦ σώματος. Ὁ ἡγεμών αὐτός ἔχει στή διάθεσή του ἄξιους καί καταλλήλους ἐργάτας. Τά χέρια. Τά πόδια καί ὁλόκληρον τό σῶμα. Ἀλλά τείνει νά τούς ἀγνοήσει. Θά εἶναι ἡ καταστροφή του.

Εἰς τόν ἐγκέφαλον εἶναι ἐγκατεστημένη ἡ λειτουργία τῆς σκέψεως. Ὁ ἐγκέφαλος πού ἐσκέφθη ἔχει κουραστεῖ καί πρέπει νά ξεκουραστεῖ, νά περιμένει τήν ἐκτέλεσιν τῆς σκέψεώς του μέ τόν ρυθμόν πού διαθέτει τό σύστημα μέ τό ὁποῖον συνδέεται: τά χέρια του, τά πόδια του καί ὁλόκληρον τό σῶμα.

Δέν πταίει κανείς διά τό ὅτι ἐφθάσαμε εἰς τό σημεῖον νά μιλᾶμε γι' αὐτά τά αὐτονόητα πράγματα. Ἡ φορά τῶν πραγμάτων μᾶς ὁδήγησε ἐκεῖ. Τώρα ὅμως πού διανύσαμε ἕνα μεγάλο διάστημα καί ἔχουμε δεῖ τά ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν μας, καιρός εἶναι νά σταθοῦμε. Γιά νά κάνουμε τόν ἀπολογισμόν. Εἰς τί ὑστερήσαμε, καί τοῦτο πάντοτε ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀποτελεσμάτων, καί ποῦ εἰργάσθημεν πέραν τοῦ δέοντος. Τί ἀναπτύξαμε πολύ καί τί χρειάζεται τόνωσιν, διά νά ἐπέλθει ἡ ἰσορροπία καί ἡ φυσιολογική ζωή τῆς κοινωνίας.

Ἐφθάσαμεν εἰς τοιοῦτον σημεῖον διαστροφῆς τῶν πραγμάτων, ὥστε ν' ἀκοῦμε στόμα ἀνθρώπου νά λέγει: «Ἡ γῆ δέν μπορεῖ πλέον νά μᾶς ζήσει. Μιά θέση θέλω στήν Ἀθήνα, μέ ἕνα ὁποιονδήποτε μισθόν», ὡς ἐάν ἐτρεφόμεθα μέ νομίσματα καί ὄχι μέ τά προϊόντα τῆς γῆς. Βεβαίως ὁ ἄνθρωπος, πού ἄφησε τά χωράφια του, ἐννοοῦσε ὅτι ἡ ζωή τοῦ ἀγρότου εἶναι πολύ δύσκολη. Ἀλλά ἡ φράσις αὐτή, ὅπως ἀκούεται, εἶναι χαρακτηριστική κάποιας διαστροφῆς. Καί ἡ ὁποία διαστροφή ὑπάρχει σέ πολλά πράγματα καί τήν ὁποίαν διαστροφήν ἀσυνειδήτως ἀκολουθοῦμε ὡς μίαν νέαν κατάστασιν. Ἡ πνευματική μας καταγωγή εἶναι ἀπό τόν οὐρανόν. Ἀλλά ἡ σωματική μας εἶναι ἀπό τήν γῆν. Καί μόνον ὅτι ὁ ἥλιος λάμπει

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

καί ἡ γῆ ἐξακολουθεῖ νά παράγει, φθάνει γιά νά εἴμεθα ἥσυχοι. Εἶναι τό ἀσφαλές βάθρον, εἰς τό ὁποῖον μποροῦμε νά στηρίξουμε μιά ζωή εὐτυχισμένη.

ΠΟΛΛΟΥΣ ΤΙΤΛΟΥΣ θά μποροῦσα νά δώσω σ'αὐτό τό βιβλίο, σ' αὐτή τή συλλογή τῶν πνευματικῶν μου ἐργασιῶν, ἀλλ' ἐπροτίμησα αὐτόν διά τούς ἑξῆς λόγους:

Ὁμιλῶ ἰδιαιτέρως σέ κάποιες ἐργασίες μου διά τά ὅρια. Ἀλλά καί τό ὑπόβαθρον ὅλων εἶναι ἡ τήρησις κάποιου ὁρίου.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι χρειάζεται ἡ μελέτη τῶν ὁρίων καθ' ἕκαστα, ἀλλά ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἐνδιαφέρει ἡμᾶς σήμερον, εἶναι ἡ ἀναζήτησις τῶν ὁρίων τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς, τοῦ πνεύματος. Ὅπως καί ἡ ἀναζήτησις τῶν ὁρίων τοῦ πεδίου ἐνεργειῶν καθενός ἀπ' αὐτά. Ἀλλά διά νά φθάσωμεν ἐκεῖ πρέπει νά ἀκολουθήσωμεν τόν δρόμον πού ὁδηγεῖ ἐκεῖ. Τήν τήρησιν τῶν ὁρίων τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς, ἀπό μικρᾶς ἡλικίας.

Ἴσως νά ἔλεγε κανείς, ὅτι δέν ὑπάρχει κάποιος πού θά ἀγνοεῖ τά ὅρια τοῦ σώματος διά νά γίνεται ἰδιαίτερος λόγος γι' αὐτό. Ἀλλά τό σῶμα κινεῖται. Τά χέρια ἁπλώνονται καί παραβιάζουν ἐν ἀγνοίᾳ των τά ὅρια τῆς ψυχῆς καί τοῦ πνεύματος καί παρακωλύουν τήν λειτουργίαν του. Νομίζουμε ὅτι, ἐπειδή κινοῦμε τά χέρια μας, μποροῦμε ὅταν θέλουμε καί ὅπου θέλουμε νά τά κινήσωμεν. Καί δέν θέλω νά ὁμιλήσω διά τά ὄργανα πού ἐδημιουργήσαμε καί τά ὁποῖα εἶναι προέκτασις τεραστία τῶν χεριῶν μας, τή στιγμή πού τά μικρά αὐτά χέρια δέν ξέρουμε πῶς νά τά διευθύνουμε. Ἐπίσης τό στόμα ὁμιλεῖ τή στιγμή πού πρέπει νά σιωπᾶ. Τή στιγμή πού ἔχει λόγον τό πνεῦμα, ἡ ψυχή. Καί ἄς μή εἴπωμεν, ποῦ μᾶς σύρουν καμμιά φορά τά πόδια μας, χωρίς νά ξέρουν ὅτι ὁδηγοῦν τό πανσέβαστο ἁμαξάκι ἑνός βρέφους. Τόν φορέα τοῦ πνεύματος. Τήν κορωνίδα τῆς δημιουργίας.

Ὁ ἄνθρωπος, ἤ τουλάχιστον ἡ πλειονότης τῶν ἀνθρώπων, φαίνεται νά ἀγνοεῖ τελείως αὐτά τά ὅρια. Ἔτσι μᾶς παρουσιάζεται μέσα ἀπ' τά

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πνευματικά δημιουργήματα τῶν αἰώνων. Ὑπάρχουν ὅμως καί ἔργα τῆς λογοτεχνίας, πού μᾶς τόν παρουσιάζουν γνώστην τέλειον καί βαθύν μελετητήν αὐτῶν τῶν ὁρίων.

Καί τέλος περιέλαβα εἰς τόν τίτλον τοῦ βιβλίου μου τήν λέξιν ὅριον, γιατί, ἄν κάποιος δέν εἶχε καιρό νά διαβάσει τό βιβλίο, ἤ νά ξέχασε ὅλα ὅσα εἶναι γραμένα ἐκεῖ μέσα, ἄς κρατήσει μόνο μιά λέξη: ὅριον. Χωράει σέ κάθε τσέπη. Νά θυμᾶται πώς παντοῦ πρέπει νά τίθεται ἕνα ὅριον. Ἡ ὠφέλεια θά εἶναι σημαντική καί τό βιβλίο θά ἔχει φθάσει στόν προορισμό του.

Ἡ τήρησις τῶν ὁρίων, χρονικῶν, τοπικῶν ἤ ἄλλων, εἶναι ἡ βάσις τῆς φυσιολογικῆς λειτουργίας τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς πολιτείας.

Ὅπως ἐπίσης χρειάζεται νά ἔχωμεν συνείδησιν τῶν ὁρίων, ὅταν πρόκειται νά δημιουργήσωμε κάτι ὑλικόν ἤ πνευματικόν. Ὅπως καί εἰς τάς καθ' ἡμέραν ἀσχολίας μας.

Ἔχω ἐκδόσει δύο βιβλία. Τό πρῶτον ὑπό τόν τίτλον «Ἡ Οἰκιακή Οἰκονομία καί ἡ Συμβολή της στήν Ὀργάνωση τῆς Συγχρόνου Πολιτείας». Καί τό ἀνα χεῖρας βιβλίον. Σ' αὐτά τά δύο βιβλία ὑπάρχουν τρεῖς ἐργασίαι, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν μίαν τριλογίαν, ἡ ὁποία ὁλοκληρώνει τήν δική μου πνευματική προσφορά στόν κόσμο. Αἱ ἄλλαι ἐργασίαι εἶναι ἀνάπτυξις σημείων τοῦ βασικοῦ ἔργου.

Τά τρία μέρη, πού ἀποτελοῦν τήν τριλογίαν, εἶναι: τό πρῶτο μου βιβλίο, τό ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τήν ψυχήν. Ἡ ἐργασία ὑπό τόν τίτλον «Ἕνα Ὄνειρο», πού βρίσκεται σ'αὐτό τό βιβλίο καί ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τό πνεῦμα. Καί τρίτον, ἡ ἐργασία ὑπό τόν τίτλον «Παρουσία», ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τό σῶμα καί βρίσκεται σ' αὐτό ἐδῶ τό βιβλίο.

Σέ κάθε μία ἀπ' αὐτές τίς ἐργασίες, ὁ ἀναγνώστης θά εὕρει πολλά στοιχεῖα καί τῶν ἄλλων φύσεων τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλά ἔτσι εἶναι στή ζωή. Δέν συναντᾶμε ἀνεξάρτητα ἀλλήλων τό σῶμα, τήν ψυχή, τό πνεῦμα. Εἶναι καί τά τρία ὁμοούσια. Γι' αὐτό μία ἄστοχος ἐνέργεια εἰς τήν λειτουργίαν τῆς μιᾶς φύσεως ἐπηρεάζει καί τήν ἄλλην.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Παρ᾽ ὅλα αὐτά, ἡ κάθε μία ἀπό αὐτάς τάς φύσεις τοῦ ἀνθρώπου παρουσιάζεται μέ ἰδιάζουσαν ὄψιν.

Ἡ ἐργασία μου ὑπό τόν τίτλον «Παίζει τό ταλέντο» ἐγράφη τήν ἑπομένην τοῦ γεγονότος πού ἀναφέρω εἰς τό πρῶτον μου βιβλίον, κατά τό ὁποῖον εἶδα καί τήν εἰκόνα ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς αὐτό. Ἐγράφη χωρίς ἐπεξεργασίαν καί τήν μεταφέρω χωρίς καμμίαν διόρθωσιν.

Τό γεγονός αὐτό ἔλαβε χώραν τήν 22αν Ἀπριλίου 1932 εἰς τήν αἴθουσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου, περί τήν 9μ.μ. ὥραν, κατά τήν διάρκειαν τῶν διπλωματικῶν ἐξετάσεων τῆς κ. Ἑλένης Νικολαΐδου. Ἡ αἴθουσα ἦτο ἀσφυκτικῶς πλήρης διότι ἐπρόκειτο περί ἑνός μεγάλου ταλάντου. Ἡ ἐκτέλεσις ἦτο ὑπεράνω πάσης προσδοκίας. Τελευταίως δέ ἐπληροφορήθην, ὅτι τό δίπλωμά της εἶναι ἐφάμιλλον τοῦ Δημ. Μητροπούλου. Ὁ «τελευταῖος», πού ἀναφέρω πού μπῆκε στήν αἴθουσα, ἦταν ὁ ἀείμνηστος Θησεύς Πίνδιος, διευθυντής τότε τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου.

Ἡ ἀτμόσφαιρα πού ἐδημιουργήθη ὅταν ἔκλεισε ἡ πόρτα καί ἐπερίμεναν ὅλοι νά ἐμφανισθεῖ στή σκηνή τό προαναφερθέν πρόσωπο, ἦτο προάγγελος κάποιου μεγάλου γεγονότος.

Ἐκ τοῦ προγράμματος πρέπει νά ἀναφέρω τήν τελευταίαν ἐκτέλεσιν, «Τό Καρναβάλι τῆς Βιέννης» τοῦ Σούμαν, ὁπότε συνετελέσθη καί τό γεγονός.

Ἐκεῖνο τό βράδυ ἔπαιρνα κι ἐγώ τό δίπλωμά μου. Τό δίπλωμα τῆς ζωῆς.

ΤΩΡΑ, πού ἁπλώνεται μιά ζωή 50 ἐτῶν μπροστά μου, μπορῶ νά διακρίνω ἐπάνω της μερικές τελειωμένες μορφές. Μπορῶ νά καταλάβω, ποῦ ἤθελαν νά ὁδηγήσουν ὡρισμένα περιστατικά. Τί φέρει εἰς φῶς ἡ ἐπιτυχής ἐκκόλαψις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τί κατορθώνει, ὅταν ἀφεθεῖ ἐλεύθερη ἡ ζωή εἰς τό ἔργον της.

Σέ ἡλικία κάτω τῶν 8 ἐτῶν μέ θέρμη ζητοῦσα νά μοῦ πάρουν ἕνα πιάνο κουκλίστικο. Ὅταν τό ἀπέκτησα, ἔγινα ὁ εὐτυχέστερος ἄνθρωπος

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

τοῦ κόσμου. Ἐκεῖ ἔμαθα τίς νότες. Ἐκεῖ ἔπαιξα τίς πρῶτες μελωδίες. Ἐκεῖ ἐμελέτησα τά πρῶτα μαθήματα πιάνου στό Ὠδεῖον. Ζούσαμε τότε στήν Κέρκυρα.

Ὅταν τό φθινόπωρο τοῦ 1923, ἀπόφοιτος τοῦ Γυμνασίου, ἐνεγράφην γιά πρώτη φορά στό Ἑλληνικόν Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, πού εἶναι καί τώρα ἀκόμη στήν ὁδόν Φειδίου 5, διά μαθήματα πιάνου, μᾶς ἔδωσαν ἕνα μικρό βιβλιαράκι, «Μουσικοί Κανόνες» διά τόν οἶκον καί τήν ζωήν, τοῦ Ρο-βέρτου Σούμαν.

Ἦταν ἕνα μικρό εὐκολοδιάβαστο βιβλίο μέ σοφές συμβουλές. Ἀλλά ἐκεῖ πού ἔμειναν τά μάτια μου καί ἡ σκέψις μου γιά πολλή ὥρα καρφωμένα, ἦταν λίγα λόγια γραμμένα στό ἐξώφυλλο, πού τά θυμᾶμαι ἕως σήμερα: «Ἄνευ ἐνθουσιασμοῦ οὐδέν συντελεῖται μέγα», «Ἡ Τέχνη δέν εἶναι προωρισμένη διά χρηματισμόν».

Κανείς, οὔτε τό σπίτι μου οὔτε ἐγώ, σκεφθήκαμε ποτέ ὅτι ἐμάθαινα πιάνο γιά νά κερδίζω χρήματα.

Ὅσον ἀφορᾶ τόν ἀχαλίνωτον ἐνθουσιασμόν, πού εἶχα γιά τή μουσική καί ἰδίως γιά τό πιάνο, σκεπτόμουνα ἀλλά δέν μποροῦσα νά φαντασθῶ, ποῖον θά εἶναι αὐτό τό μέγα, στό ὁποῖο θά μέ ὁδηγοῦσε. Δέν μέ ἐνδιέφερε ὅμως καί πολύ. Ἐγώ εἶχα παραδοθεῖ ὁλόκληρη στόν ἐνθουσιασμό μου.

Μοῦ ἐδόθη δέ ἡ εὐκαιρία νά ἀφοσιωθῶ ὁλόψυχα σ' αὐτόν, χωρίς κανένα ἐμπόδιο. Ἦταν τά χρόνια πού τό 24ωρόν μου ἦταν δικό μου. Τό γέμιζα ὅπως ἐγώ ἤθελα. Γι' αὐτό εὐγνώμονα πάντα θιυμᾶμαι τό σπίτι μου, πού μοῦ ἐξασφάλισε αὐτήν τήν ἐλευθερίαν στά χρόνια πού τή χρειαζόμουνα.

Ἔτσι συνετελέσθη τό μέγα γεγονός γιὰ 'μένα τῆς 22ας Ἀπριλίου τοῦ 1932, πού μοῦ ἔδωσε μίαν ἀνταπόκριση στόν ἐνθουσιασμό μου. Μοῦ ἔδωσε τήν πληρότητα, τόν χορτασμόν.

Ὅταν τό φθινόπωρο τοῦ 1932 ἐρώτησα τόν ἑαυτόν μου, ἄν θά ἤθελα νά συνεχίσω πιάνο, μοῦ ἀπήντησε: Ὄχι.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἡ ἐργασία ὑπό τόν τίτλον «Πειθαρχία», πού ὑπάρχει καί εἰς τά δύο βιβλία, εἶναι ὁ πυρήν.

Ἔγνε ἡ λήκυθος πού παρέλαβε καί διεφύλαξε ὅλους τούς χυμούς, πού ἀνέβλυσαν ὅταν ἐφθασα στήν πληρότητα τῆς ψυχῆς, στήν ψυχικήν ὡρίμανσιν.

Ἐγράφη δέ μετά τήν 22αν Ἀπριλίου τοῦ 1932.

Ἐκεῖ μέσα ὑπάρχουν ὅλα ὅσα πρόκειται νά πῶ ἤ νά γράψω. Μέ ἱκανοποίησεν ἀπολύτως καί ἀπό ἀπόψεως μορφῆς καί ἀπό ἀπόψεως περιεχομένου. Αὐτή ἡ ἱκανοποίησις δηλοῖ τήν ὕπαρξιν τῆς πληρότητος.

Μή ζητήσουμε ὅμως νά βροῦμε καθαρά κάτι ἀπ᾽ τίς κατοπινές μου ἐργασίες ἐκεῖ μέσα καί νά τό παρουσιάσουμε. Ἄδικα θά ζητᾶμε μέσα στό αὐγό νά βροῦμε τά φτερά τῆς κότας.

Αὐτές οἱ ἐργασίες δέν γράφονται μέ μόνην τήν σκέψιν, οὔτε κατανοοῦνται μέ μόνην αὐτήν. Εἶναι ὁράματα. Ἔξω ἀπό τά πλαίσια τοῦ ἐπαισθητοῦ. Εἶναι ἐπιτυχεῖς συλλήψεις στιγμῶν τῆς ζωῆς μέ ὅλας τάς διαστάσεις της.



κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ

Ὁρισμός τῆς φιλοσοφίας

Φιλοσοφία εἶναι ἡ συνειδητή βίωσις τῆς ἀληθείας.

Τί εἶναι ἀλήθεια

Τί εἶναι ἀλήθεια;

Εἶν᾽ ὁ ἀσάλευτος βυθός τοῦ τρίσβαθου πελάγου, πού δέχεται φιλόφρονα καί στοργικά ἀγκαλιάζει κάθε παιδί του ἀνήμπορο ν᾽ ἀντισταθεῖ στ᾽ ἄψυχα τά συντρίμμια τοῦ καραβιοῦ πού ἀνέτρεψε ἡ ἀτίθαση ὁρμή του;

Εἶν᾽ ἡ σταγόνα τοῦ νεροῦ πού κρύβει τήν πιό τρανή φωτιά στά σπλάγχνα της;

Εἶν᾽ ἡ πλημμύρα τῆς χαρᾶς πού δέν γνωρίζει ἐμπόδια στό διάβα της;

Εἶναι τῆς ἀρετῆς τό μεγαλεῖον;

Ὄχι. Αὐτά εἶν᾽ τά στολίδια της.

Ἀλήθεια εἶναι εἰρήνη.

Συνείδησις

Τό βασιλόπουλο ξύπνησε…

Τρέχει νά βρεῖ τή λύρα του.

Μέ τούς πρώτους τόνους ὅλα τριγύρω του ξυπνοῦν. Παίζει, κι ἀπ᾽ τή μυριόστομη χορδή τῆς λύρας του πλούσια ἀναβλύζει τώρα ἡ μουσική. Μέ τόν ρυθμό της οἱ ἄνθρωποι χαρούμενοι πηγαίνουν νά λουσθοῦν. Ἡ μελωδία της τούς τρέφει. Κι εἶν᾽ ἡ δουλειά γι᾽ αὐτούς ἀτέλειωτος χορός μέ τήν σκαπάνη καί τό κλαδευτῆρι ντέφι.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Σπίτια δέν ἔχουν. Τόν κῆπο τους φροντίζουν ὅλη μέρα, πού κάθε σπάνιο θά βρεῖτε ᾿κεῖ λουλούδι, κάθε κοινό καί κάθε ἀγριολούλουδο βουνοῦ καί ρεματιᾶς. Καί εἶναι ὅλα τακτικά, καθάρια, θαλερά. Κι εἶναι οἱ δρόμοι τοῦ περιβολιοῦ ὡραῖοι.

Θά περάσει τό βασιλόπουλο παίζοντας τή λύρα του, κι αὐτοί σκυμμένοι στή δουλειά τους γιά τά δικά της ὑλικά φροντίζουν. Μόνη τους ἔννοια μή χάσουν τή φωνή της, καί μαζί μ᾿ αὐτή, μή χάσουν καί τό φῶς καί τή χαρά καί τή ζωή.

Ἔτσι, ὅταν ξυπνήσει ἡ συνείδησις μέσα μας καί ζητήσει νά ἐκφρασθεῖ, ὅταν ἔλθει ἡ στιγμή τῆς ἀποδόσεως, ὅταν ξυπνήσει καί τό δικό μας βασιλόπουλο, ἄς φροντίσουμε νά βρεῖ θαλερά τά δένδρα γιά τή λύρα του καί ἀνοικτούς τούς δρόμους νά περπατήσει. Γιατί, ἄν ἀναγκασθεῖ νά πάρει μόνο του τή σκαπάνη, τό χέρι του, μαθημένο ἀπ᾿ τή λύρα, δέν ξέρει νά τήν χειρισθεῖ, κτυπάει ἄσχημα κι ὅπου τύχει.

Ἄς μή κλείνουμε λοιπόν τίς πόρτες στούς φωτισμένους κηπουρούς, πού ξέρουν μέ ὑπομονή καί συμπόνια νά καλλιεργοῦν καί τά πιό λεπτά καί εὐαίσθητα δένδρα καί ὄχι μονάχα ἐκεῖνα πού καί μόνα τους φουντώνουν καί πληθαίνουν. Ἄς ἀφήσουμε τή θρησκεία, τήν τέχνη, τήν ἐπιστήμη, τήν κοινωνία νά κινηθοῦν ἐλεύθερα. Ἡ μιά νά τά στηρίξει καί νά τά προστατεύσει μέ τό αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας πού μᾶς παρέχει. Ἡ ἄλλη νά τά ποτίσει μέ τήν ἐνδόμυχη χαρά πού χύνει. Ἡ ἄλλη νά καθαρίσει τὀ χῶμα τους γιά ν᾿ ἁπλωθοῦν οἱ ρίζες τους ἐλεύθερα καί νά πατήσουν στερεά. Κι ἡ τελευταἰα νά ᾿ρθεῖ, πότε μέ τίς παγωνιές της νά τά δυναμώσει. Πότε μέ τό ψαλίδι στό χέρι γιά τό ὑπερήφανο κλαδί πού θέλει νά χαλάσει τή συμμετρία μέ τό ξεπέταγμά του. Καί πότε μέ τή θαλπωρή της γιά νά τό ζωογονήσει. Ἄς πηγαίνουμε πάντα κοντά στόν πολύπειρο κηπουρό, πού καί τό χῶμα ξέρει νά καθαρίζει. Καί δροσιά χαρίζει καί στοῦ ἀνέμου τήν ὁρμή νά στέκει γι᾿ ἀντιστύλι νοιώθει. Γιά νά μᾶς βοηθήσει ν᾿ ἀκούσουμε τό τραγούδι πού θ᾿ ἀναβλύσει ἀπ᾿ τόν καθένα μας γιά νά τόν δροσίσει καί τόν ζωογονήσει.

Καί τό τραγούδι αὐτό, ὅποιο κι ἄν εἶναι, ὅπου κι ἄν ἀκουστεῖ, ἕνας θά εἶναι ὁ σκοπός του.

Ἡ Ἁρμονία.

Ὀμορφιά

Περπατοῦσες χρόνια μέσα στήν ὀμορφιά.

Κάθε ἄψυχο γύρω σου τήν ὀμορφιά ἐδιαλαλοῦσε καί σύ ρουφοῦσες ἄπληστα τήν πλημμύρα τοῦ ὡραίου, τοῦ ὑψηλοῦ καί τοῦ μεγάλου, πού ξεχείλιζε ἄφθονα ἀπό τό κάθε τι γύρω σου. Καί ἀπελάμβανες χρόνια πολλά. Ὥσπου ἦρθε ἕνας καιρός πού σ᾽ ὅλα αὐτά δέν ἔβλεπες παρά τήν ἀκινησία τους. Τόσο, πού ἡ ὀμορφιά τους πιά δέν σέ γοήτευε. Μόνον ἡ ἀκινησία τους σέ τυραννοῦσε. Κι ἄρχιζε σιγά-σιγά νά σοῦ θυμίζει πώς καί σύ κάποτε ἀκίνητος θά μείνεις.

Ἔτσι γίνεται, ὅλα σιγοῦν καί ἀκινητοῦν ὅταν περιμένουν τή μεγάλη στιγμή.

Καί νά, μιά μέρα κάποια πνοή ζωῆς πέρασε ἀπό πάνω τους.

Κι ὅλα κινήθηκαν.

Ἔρχονταν μαζί σου ὅπου κι ἄν πήγαινες. Καί καθώς ὅλες αὐτές τίς μορφές τίς εἶχες μέσα σου, λές κι ἡ ζωή σου χιλιοπλασιάστηκε. Παντοῦ κίνηση καί ζωή καί ὀμορφιά καί μέσα σου καί ἔξω. Πόσο σ᾽ ἔκανε νά χαρεῖς. Καί πόσες καινούργιες σκέψεις σοῦ ἔφερε.

Ἡ ὀμορφιά δέν πεθαίνει. Ἡ ὀμορφιά περιμένει τή ζωή νά τῆς δώσει τὴν κίνηση καί ἡ ζωή περιμένει τήν ὀμορφιά γιά νά παρουσιασθεῖ καί νά δράσει μέ ὅλη της τή λάμψη καί μεγαλοπρέπεια. Ἡ ὀμορφιά εἶναι ἡ μορφή τῆς ζωῆς. Ὅποιος θέλει νά κερδίσει τή ζωή, πρέπει νά τόν ἀναγεννήσει ἡ ὀμορφιά. Ἡ πηγή τῆς ζωῆς κάθεται στή μορφή τοῦ ὡραίου. Αὐτή τόν τραβάει. Ὅποιος ἔχει κλείσει τήν ὀμορφιά μέσα του δέν ἀκινητεῖ, δέν πεθαίνει. Θά περάσει κάποτε ἡ ζωή καί θά τόν πάρει μαζί της.

Ἡ φιλοσοφία στήν πράξη

Μαθητής: Σκλάβος τῆς γνώσης ἤμουν ὥς τά τώρα, εἴκοσι χρόνια μέσα στό σχολειό, μά τώρα ἔρχομαι σ᾽ ἐσένα, ὦ σοφέ πατέρα, ἀφέντης τῆς γνώσης νά γενῶ. Οἱ ὧρες τῆς μελέτης θά κυλοῦν γιά ᾽μένα σάν στό ρυάκι τό γοργό νερό κι ἔτσι ἀπ᾽ τά χείλη σου λόγο κανένα δέν θέ ν᾽ ἀφήσω, νά στειρευτῶ.

Φιλόσοφος: Μιά λέξη* ἀπ᾽ τά λόγια σου τά πρῶτα, ἄν σοῦ ᾽ταν μπορετό ν᾽ ἀλλάξεις, τόν νοῦ σου ἀπ᾽ τῆς ἐπιστήμης μου τά φῶτα θά σοῦ ἦταν εὔκολο νά ἀπαλλάξεις. Τά παρακάτω εἶναι καλά εἰπωμένα σάν ἀπό φιλοσόφου στόμα. Γιά νά τά νοιώσεις ὅμως σάν ἐμένα, θά ᾽χει θολώσει τό καθάριο σου ὄμμα.

Μαθητής: Κάτ᾽ εἶπες γιά ν᾽ ἀλλάξω στήν ἀρχή· πές λέξη, φράση, ὅ,τι κι ἄν ζητήσεις. Κι ἄν βγῆκε κά ᾽νας λόγος δίχως προσοχή, συγχώρα με, δέν ἔτυχα σέ φιλοσόφων συζητήσεις.

Φιλόσοφος: Δέν μοῦ ᾽φταιξες σέ τίποτε γιά νά σέ συγχωρήσω, μόνο φαιδρότη μοῦ ἔδωσε ἡ τόση προθυμιά σου καί, ἀπ᾽ αὐτήν θαρρεύοντας, γοργά θά σ᾽ ὁδηγήσω ἐκεῖ πού ἡ σκέψη σου πετᾶ ἡ κάθε μιά σου. Ὁ χρόνος πού γι᾽ αὐτό θά χρειασθεῖς εἶν᾽ ὡρισμένος. Δώδεκα μῆνες, μέ μισθό καλό θά ἐργασθεῖς ἐκεῖ πού σύ νομίζεις πώς εἶσαι προετοιμασμένος, τίς σχολικές σου γνώσεις γιά νά μεταχειρισθεῖς. Στή χώρα τή δική μου, τό ξέρω, εἶσαι ξένος, μ᾽ αὐτό δέν σέ πειράζει, γιά νά ἐργασθεῖς. Εἶσαι παιδί καλό καί μυαλωμένο καί τήν ἔχθρα, πού δείχνουν γιά τούς ξένους, σύ βέβαια δέν θά συνερισθεῖς.

Μαθητής (κατ᾽ ἰδίαν): Στάσου, τί ζήτησα ἔχω ξεχάσει. Ἄ, ναί, μαθήματα ἀπό σοφούς. Κι αὐτοί μοῦ δίνουνε ἐν ἐκτάσει, ὄχι μαθήματα, ἀλλά μισθούς. Τί γλῶσσα ἀλλοιώτικη, μά την ἀλήθεια, πού ᾽χουν στόν τόπο τους οἱ σοφοί. Ζητεῖ τό πνεῦμα σου λίγη βοήθεια, κι ἔχει τό σῶμα σου καλή τροφή. Ἔτσι μοῦ ἦλθε γιά νά θυμώσω, μά νά, στή μέση ἡ λογική. - Κάνε ὅ,τι σοῦ ᾽πανε σύ, ὡστόσο, κι ἄφες στήν πάντα τήν κριτική. Κι ἔτσι ὁ θυμός μου πάει δουλειά του, δίνει τή θέση του στήν εὐθυμιά. Τή θέση παίρνω καί στά σοφά του λόγια ἀφήνομαι μέ προθυμιά.

Ἄμλετ

Ἕνα φάντασμα πάντα μᾶς ὁπλίζει στή ζωή.

Ὅταν δοῦμε τήν ἰδανική πολιτεία, πού χρόνια τώρα πλάθαμε γιά νά ζήσουμε εὐτυχισμένοι ἐκεῖ μέσα, νά σωριάζεται, κάθε δύναμις γιά τή ζωή μᾶς ἐγκαταλείπει. Θέλουμε ν᾽ ἀκολουθήσουμε τήν τύχη της.

---

* Γνώσης - σκέψης

Μά τό φάντασμα τοῦ βασιλῆᾶ καί κυβερνήτη της, πού πλανᾶται τή νύχτα στά ἐρείπια ζητώντας τό παλάτι του, μᾶς ξαναφέρνει στή ζωή, δίνοντάς μας τή δύναμη νά τό ξανακτίσουμε.

Μέσα μας θά δουλέψει αὐτή ἡ δύναμις, γιατί μέσα μας εἶναι αὐτή ἡ πολιτεία πού, ὅσο ἁπλώνει ἡ ζωή, θά βρίσκεται κάθε φορά ἕνα χέρι νά τήν γκρεμίζει κι ἐμεῖς νά τήν ξαναχτίζουμε, πιό γερή, πιό μεγάλη, πιό ὡραία.

***

Ἡ δύναμις αὐτή, στήν τραγωδία τοῦ Ἅμλετ, εἶναι τό πάθος. Ἔχει τήν ἱκανότητα ὁ Ἅμλετ νά τό κρατήσει, νά παλέψει μαζί του, νά τό διευθύνει συνειδητά, ἀλλά τοῦ λείπει ἡ πεῖρα στή ζωή.

Νομίζει πώς τά ἰδανικά πεθαίνουν. Τοποθετεῖ τά ἰδανικά του ἔξω ἀπό τόν ἑαυτόν του καί ἔξω ἀπό τή ζωή. Ἀκόμη, θέλει νά εἶναι ὁ ἴδιος κάτι ξεχωριστό ἀπ᾽ τούς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἔτσι, στήν πρώτη ἐπαφή μέ τήν πραγματικότητα, ὅταν ἔρχεται ἡ στιγμή νά χρησιμοποιήσει τάς δυνάμεις του, ἀντί νά γίνει, ὅπως τοῦ λέει καί ὁ πατέρας του, «ὀκνώτερος καί ἀπό τό παχύ ἀγριοβότανο πού ἀτάραχα στῆς λήθης ριζοβολάει τούς ὄχτους» καί ν᾽ ἀναστηλώσει σιγά-σιγά τά ἰδανικά του, βιάζεται νά ἐκτελέσει τό καθῆκον του, πού νομίζει πώς εἶναι νά ἐξοντώσει τόν δράστη τῆς καταστροφῆς. Ἔτσι σκορπίζει τάς δυνάμεις του, ἐξαπολύει τόν ὄλεθρον καί χάνεται καί ὁ ἴδιος.

Ἄν θεωρήσουμε ὁλόκληρο τό ἔργο τοῦ Σαίξπηρ σάν προσπάθεια πρός κυριαρχίαν τοῦ πνεύματος ἐπί τοῦ πάθους, ἡ τραγωδία τοῦ Ἅμλετ εἶναι τό κρισιμώτερο σημεῖο, πού καί τά δυό εἶναι ἐξ ἴσου δυνατά. Γι᾽ αὐτή τή μεγάλη στιγμή, ὅμως, δέν τόν προετοίμασε ἡ «φιλοσοφία» του. Ἄφησε τή ζωή νά τοῦ μάθει αὐτό, πού εἶναι ἡ βάσις καί ἡ πηγή τῆς φιλοσοφίας.

Τό «ἀγαπημένο βιβλίο»

Μέ πόση λαχτάρα παίρνουν οἱ ἄνθρωποι στά χέρια τους ἕνα καινούργιο λογοτεχνικό βιβλίο. Ἕνα ἀδιάβαστο βιβλίο! Καί μόνον ἡ χαρά πού νοιώθουν, ὅταν τό παίρνουν στά χέρια νά τό διαβάσουν, εἶναι μιά μεγάλη προσφορά τοῦ βιβλίου στή ζωή.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Διαβάζοντάς το, ἄλλοτε γελᾶνε, ἄλλοτε κλαῖνε, ἀγανακτοῦν, χαίρονται, ἐνθουσιάζονται, λυποῦνται καί μέ μιά λέξη συγκινοῦνται.

Μεγάλη δύναμη πρέπει νά ᾽χει μέσα του τό βιβλίο. Ζωντανό πρέπει νά ᾽ναι, γιά νά μεταδίδει σέ ζωντανούς ἀνθρώπους τόν παλμό του.

Αὐτά συνέβαιναν καί σ᾽ ἐμένα, ὥς τήν ἡμέρα πού ἄνοιξα ἀνύποπτη νά διαβάσω ἕνα βιβλίο πού ἔμελλε νά τ᾽ ἀλλάξει ὅλ᾽ αὐτά κι ἐμένα μαζί. Ὅταν προχώρησα στό διάβασμα, πού θυμᾶμαι γινότανε μέ καλπασμό, ὁ δυνατός παλμός δέν μποροῦσε νά χωρέσει ἀνάμεσά μας. Ἔγινε ἦχος καί πετάχτηκε. Χύθηκε σέ ποτάμια ἀπό χορδές κι ἔγινε μουσική. Μιά ὁλόκληρη ὀρχήστρα ἄκουγα νά παίζει, γιά κάμποση ὥρα, διαβάζοντας αὐτό τό βιβλίο. Ἔπειτα σταμάτησε καί τέλειωσα τό διάβασμα μέ τόν συνηθισμένο τρόπο.

Πέρασαν πολλά χρόνια. Δέν θυμᾶμαι παρά ἐλάχιστες λεπτομέρειες αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Τά ᾽χω ξεχάσει ὅλα, ἀκόμα καί τό μεγάλο του περίγραμμα.

Μόνον ἡ μουσική του μένει ζωντανή στ᾽ αὐτιά μου καί ὁ τίτλος του.

Ἦταν «Ἡ Παναγία τῶν Παρισίων» τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ.

Ἀκόμα θυμᾶμαι, πώς τό διάβαζα καθισμένη σέ μιά πολυθρόνα κοντά στή σόμπα. Στήν τραπεζαρία τοῦ πατρικοῦ μου σπιτιοῦ. Ἦταν βράδυ. Ὅταν τελείωσα τό διάβασμα, λέω σ᾽ ἕνα πρόσωπο τοῦ σπιτιοῦ μας, πού εἶχε διαβάσει τό βιβλίο:

- Ὅταν διάβαζα, ἄκουσα μιά μεγάλη ὀρχήστρα νά παίζει. Συνέβη καί σ᾽ ἐσένα αὐτό;

Μέ κοίταξε μ᾽ ἕνα ἀκαθόριστο βλέμμα καί μειδίασε τό ἴδιο. Τότε συνῆλθα καί σώπασα ἕως σήμερα. Μά αὐτή ἡ μουσική πού πέρασε ἀπ᾽ τ᾽αὐτιά μου εἶχε βαθύτερη ἐπίδραση σ᾽ ἐμένα. Δέν ἔχουμε συνειδητοποιήσει ἀκόμα, τί ἀλλοιώσεις δημιουργεῖ μέσα μας ἡ μουσική καί πῶς ἐπιδρᾶ ἐπάνω μας. Ἐκείνη ὅμως ἡ μουσική σ᾽ ἐμένα ἔφθασε ὥς τή μαγεία. Μέ μάγεψε. Καί τά μάγια δέν λύθηκαν ἀκόμα κι οὔτε θέλω νά λυθοῦν.

Ὅταν περνῶ τό κατώφλι ἑνός βιβλίου μεταμορφώνομαι. Γίνομαι ἕνα μ᾽ αὐτό. Αὐτή εἶναι ἡ μαγεία.

Ἐγώ τό ᾽γραψα. Ἐγώ τό ᾽ζησα. Μέσα στῆς ὀνειροφαντασιᾶς μου τά παλάτια ἤ μέσα σέ μιά πόλη σκοτεινή. Κι ἀκόμα, μέσα σέ τούτη τή μέ σάρκα καί ὀστᾶ ζωή. Κι ἄν θέλω νά τά ξεχωρίσω, ἀφοῦ στ᾽ ἀλήθεια εἶναι δύο, ἐγώ καί τό βιβλίο, θά δοῦμε μιά εἰκόνα πού ταιριάζει καί στούς δυό. Θά δοῦμε μιά μητέρα πού κρατᾶ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

στήν ἀγκαλιά της τό παιδί. Ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλον εἶναι τό πλᾶσμα τό ἀσύγκριτο, τό ἀγαπημένο, τό ἕνα, τό ἀψεγάδιαστο, τό διαλεχτό.

Ἔτσι μέ κάνει νά μιλάω καί νά βλέπω. Ποιός; Ἡ μαγεία; Τό βιβλίο;

Μά σήμερα θέλω νά μάθω, τί εἶναι ἐκεῖνο πού θεμελιώνει τό βιβλίο. Πού μ᾽ ἄϋλους ρυθμούς καί μελωδίες μιά παναρμόνια πολιτεία οἰκοδομεῖ. Μέ λέξεις καί νοήματα ὁλοζώντανο κι ἀτράνταχτο στούς αἰῶνες τό κρατεῖ. Τί νά ᾽ναι αὐτό, πού μέσ᾽ ἀπ᾽ τά φυλλοκάρδια του κάθε βιβλίο κρύβει. Αὐτό, πού θά ᾽φερε ἀπό χῶρες δυσκολοσίμωτες καί μακρυνές. Τί εἶν᾽ αὐτό, πού ὅλα τά βιβλία ἀγκαλιάζει. Ποιό εἶν᾽ τό μυστικό, πού μ᾽ ἔκανε νά τ᾽ ἀγαπῶ. Ἔτσι συνεπαρμένη ἀπ᾽ τή μαγεία, γλύστρησα σήμερα σέ μιά χορδή γιά νά ᾽βρω τήν ἀρχή της. Νά δῶ, ποῦ ἔχει κάθε ἁρμονία τήν πηγή της. Καί βρῆκα πώς ὅλες σμίγουν κάπου μέσ᾽ στό θαῦμα. Αὐτό θά σᾶς τό ποῦνε σήμερα πολλοί. Κι αὐτό τό θαῦμα εἶν᾽ ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια πού μᾶς κρατάει στή ζωή. Κάθε βιβλίο ἔχει δεμένη μιάν ἀλήθεια, ἀπ᾽ ὅπου ξεκινοῦνε ὅλοι του οἱ ἁρμοί. Καί τήν ἀλήθεια θά τήν βρίσκουμε παντοῦ. Ἀπό τόν ἦχο τῆς φλογέρας τοῦ βοσκοῦ, ἕως τόν ἦχο τῆς καλοδουλεμένης δοξαριᾶς. Καί θά ᾽ναι μιά: Τό ταίριασμα τοῦ νοῦ καί τῆς καρδιᾶς.

Τετάρτη, 15 Ἀπριλίου 1953

Τήν περασμένη Κυριακή εἴχανε οἱ Θωμάδες τή γιορτή τους.

Στολίστηκαν καί πήγανε στήν ἐκκλησιά ν᾽ ἀνάψουν τό κερί τους.

Στά οὐράνια ἀνέβαινε ἡ ψαλμωδία, τό λιβανωτό, τό χάρμα τῶν εἰκόνων, στή Θεία Λειτουργία.

Σέ μιά γωνιά οἱ Θωμάδες περιμένανε νά τελειώσει ἡ ἐκκλησία, καί νά φύγουν νά φροντίσουν γιά τῆς γιορτῆς τους τήν ἑτοιμασία.

Μά, σάν ἀπόλυσε ἡ ἐκκλησία, πρώτη ἀπ᾽ ὅλους, ἐκεῖνο τό πρωΐ, ξεκίνησε ἡ Παναγία. Καί προχωρεῖ λουσμένη ἀπό ὕμνους πρωταγροίκητους ὅλο θάμπος καί μαγεία.

Ξωπίσω Της ὅλο τό ἐκκλησίασμα ἀκολουθεῖ καί πάει, ὅπου Ἐκείνη ὁδηγάει. Μή τούς ρωτήσετε ποῦ πᾶνε. Κανείς δέν ξέρει. Ὥσπου τό τέλος βρέθηκαν στά

σπίτια τους, συντροφευμένοι ἀπό τήν Παναγιά, ὁδηγημένοι ἀπό τῆς Παναγιᾶς τό χέρι.

Καί γέμισε τό σπίτι ἀγαλλίαση, πλημμύρισε ἀπό θεία ἁρμονία. Καί κάθε κόχη, κάθε ἀνασασμός, ἦταν ἕνας κρουνός ἀπό περίσσεια μελωδία.

Καί ὅταν πέρασε ἡ πρώτη τους συγκίνηση καί ἤρθανε σιγά-σιγά στά σύγκαλά τους, θυμήθηκαν πού εἴχανε διαβάσει πώς πολλοί, σέ κάποιο τους ξεκίνημα, εἶδαν τήν Παναγιά κοντά τους.

Τά μεγάλα ἐπιτεύγματα τῆς παιδείας καί οἱ νέες της κατευθύνσεις

ΕΝΑ ΟΡΑΜΑ παρουσιάστηκε ὅταν ζήτησα νά μελετήσω αὐτό τό θέμα.

Ἄς τό δοῦμε.

Μέ χαρές καί μέ γέλια μέσα σέ ὁλοκάθαρες ποδιές. Μέ κρυσταλλένια πρόσωπα ἀπ᾿ τό δροσερό πρωϊνό ἀεράκι τοῦ φθινοπώρου, τά παιδιάκια τῶν ἕξι χρόνων ἀφήνουν κάθε 1η Ὀκτωβρίου τά σπίτια τους καί τά παιχνίδια τους γιά νά τρέξουν στόν πιό κοντινό σταθμό νά πάρουν τό μεγάλο τραῖνο πού θά περάσει.

Θαυμαστές πολιτεῖες βλέπουν περνώντας μέ τό τραῖνο. Κι ὅλοι ζητοῦν νά μείνουν ὅσο μποροῦν περισσότερο ἐκεῖ μέσα. Νά πᾶνε ὅσο γίνεται μακρύτερα. Ὥσπου κατάφεραν νά φθάσουν σ᾿ ἕνα μεγάλο σταθμό, πού ἄλλον πιό πέρα δέν ἔχει.

Πρέπει νά κατεβοῦνε.

Ἡ πολιτεία πού φθάσανε εἶναι μιά θαυμαστή πολιτεία, ἡ πιό θαυμαστή ἀπ᾿ ὅλες πού εἶδαν ὥς τώρα. Ἕνα ἀνέσπερο φῶς τήν καταυγάζει. Αὐτό τό φῶς λούζει τόν κάθε ἐπισκέπτη πού θά περάσει ἀπό ᾿κεῖ καί τόν κάνει νά λάμπει σ᾿ ὅλη του τή ζωή, χωρίς νά μπορεῖ ποτέ κανείς νά τοῦ τό ἀφαιρέσει.

Ἡ πολιτεία αὐτή εἶναι ἀπέραντη. Μέ μυρίες ἀπολαύσεις. Πῶς θά ᾿θελαν νά τήν περιδιαβάσουν ὁλόκληρη. Μά αὐτή ἡ πολιτεία δέν ἔχει τροχοφόρα. Δέν ἔχει μέσα συγκοινωνίας. Κι ἐκεῖνοι δέν μποροῦν νά περπατήσουν. Μουδιάσανε καθισμένοι τόσον καιρό στό ἀναπαυτικό τους τραῖνο. Ἀκόμα, αὐτή ἡ πολιτεία δέν ἔχει ξενοδοχεῖα. Δέν ἔχει ἑστιατόρια. Καί αὐτοί κουβαλᾶνε ἕνα σῶμα, πού χρειάζεται ἕνα σπίτι, πού χρειάζεται ἕνα χωράφι. Καί τά σπίτια τους τ᾿ ἀφήσανε μα-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

κρυά, καί τά προϊόντα ἀπ᾽ τά χωράφια τους δέν φθάνουν ἕως ἐκεῖ. Καί τό τραῖνο πού τούς ἔφερε παίρνει μόνο ἀνθρώπους. Καί τό τραῖνο πού τούς ἔφερε δέν γυρίζει πίσω. Πηγαἰνει πάντοτε ἐμπρός. Κι ἡ θαυμαστή πολιτεία πού φθάσανε εἶναι χωρισμένη μέ μιά τρίσβαθη χαράδρα ἀπ᾽ τίς πολιτεῖες πού ξεκίνησαν. Μόνο ἡ σιδηροδρομική γραμμή τήν περνάει, πού εἶναι πάντα γεμάτη τραῖνα πού τρέχουν. Κι ὁ κόσμος πού ἔφθασε καί φθάνει κάθε μέρα στή θαυμαστή πολιτεία εἶναι πολύς, πάρα πολύς.

Δέν τούς μένει γιά νά ζήσουν, παρά τὀ ἀλληλοφάγωμα. Μά ὄχι. Κατάλαβαν. Τώρα δέν μποροῦν ἐκεῖ νά μείνουν περισσότερον. Πρέπει νά γυρίσουν, νά πάρουν μαζί καί τό σπίτι τους, τό χωράφι τους. Νά πάρουν μαζί τους τή ζωή, νά μπορέσουν νά ζήσουν. Ξεκίνησαν κιόλας. Γιά τούς πρώτους, ὁ δρόμος τραχύς.

Καί δέν εἶναι μόνο αὐτό. Κάτι ἀόρατα ἀγκάθια τούς τσιμποῦν στήν καρδιά καί τούς κάνουν νά φρίττουν. Μά κι αὐτά σταματοῦν. Καί πλῆθος πολύ τόν δρόμο τους πᾶν μέ χαρά καί μέ γέλια. Οἱ ἀνθρωποι πού περνοῦνε ψηλά μέ τό τραῖνο στήν ἀρχή τήν κατάντια τους βλέπουν καί γελᾶνε. Τούς βλέπουν μέ τά πόδια νά τρέχουν ἐκεῖ βαθειά, χαμηλά στή χαράδρα, τήν λαμπρή φορεσιά τους φέροντας. Μά δέν ἀργοῦνε νά μάθουν πώς αὐτός εἶναι κι ὁ δικός τους ὁ δρόμος. Δέν ἀργοῦν νά νοιώσουν πώς τό κάθε λουλούδι, καί στόν βοῦρκο ν᾽ ἀνθίσει, θά φορεῖ τήν λαμπρή φορεσιά του. Καί δέν ἀργοῦνε ν᾽ ἀκούσουν τό μήνυμα πώς αὐτό τό ταξίδι πού ἀρχίσανε, ἔτσι τελειώνει. Ὅσο δρόμο μέ τό τραῖνο τούς πήγαινε, ἄλλο τόσο μέ τά πόδια θά πᾶνε.

Κι ἡ ἠχώ ἀπ᾽ τό μεγάλο τό μήνυμα, πού σἀν νόμος ἀκούστηκε, ἀπαντάει ἀπ᾽ τά πέρατα: Ὅ,τι χαρήκαμε, πού ἄλλοι ἔχουν γι᾽ αὐτό ἐργαστεῖ, μέ δικές μας δυνάμεις νά πλάσωμε.

Καί τήν παίρνει ὁ νοῦς κι ἀπαντάει μέ τήν σκέψη.

Τό βιβλίο, πού χρόνια διαβάζουμε, νά τό γράψουμε πρέπει.

Τήν τροφή, πού στό πιάτο τήν βρίσκουμε ἕτοιμη, ἐμεῖς νά τή φιάξουμε πρέπει.

Τό ζεστό μας τό ροῦχο, τό σπίτι μας.

Καί οἱ ἄνθρωποι, τόν δρόμο κοιτάζοντας, πού πρέπει πεζῆ νά περάσουν, τρομάζουν.

Τόσο δρόμο, λοιπόν, ἔχουν κάνει αὐτοί πού γράφουν βιβλία.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Τόσον κόπο χρειάζεται, ὅ,τι στή ζωή μᾶς κρατάει;

Στήν ἀρχή ὅλ᾽ αὐτά τούς ταράζουν, ὥσπου τό βῆμα τους στόν ρυθμό τῆς ζωῆς νά ὑπακούσει.

Τό τραγούδι τους ἡ ζωή νά τονίσει, ὥσπου ὁ ἀνθρωπος τόν σκοπό του μέ τῆς ζωῆς τόν σκοπό νά ταυτίσει.

Καί νά, ὁ στρατός τῆς ζωῆς, μέ τά σύνεργα τῆς δουλειᾶς του στόν ὦμο, προχωρεῖ χαρωπά στήν ὁδόν τῆς ζωῆς, πρός τή βέβαιη νίκη, τήν ἀναίμακτη νίκη, τή νίκη χωρίς πληγές καί συντρίμμια. Πρός τήν ὀνειρεμένη τή νίκη. Μιά νίκη χωρίς ἡττημένους.

Καί ἀκόμα ἕνα ὅραμα παρουσιάζεται στά μάτια μου, πού μποροῦμε νά τό βλέπουμε ἄλλοτε ἀπό μακρυά καί ἄλλοτε ἀπό κοντά.

Μιά πολιτεία ὁλοστόλιστη φανερώθηκε.

Μά, ὅταν τή βλέπουμε ἀπό κακρυά, πολλά ἀπ᾽ τά στολίδια ξεθωριάζουν καί χάνονται. Κι ὅσο πιό ψηλά πηγαίνουμε, ὅλο χἀνονται κι ἄλλα. Ὥσπου, ὅταν φθάσουμε σ᾽ ἕνα ὕψος, ὅποιο κι ἄν εἶναι αὐτό, βλέπουμε μὀνον ἐπάνω της μιά γραμμή σκοτεινή πού φθάνει σέ μιά ψηλή κορυφή, πού ἄλλη πιό μεγάλη στό ὕψος δέν ἔχει.

Βλέπουμε ἕνα χάσμα καί, κοντά στήν κορυφή, ἕνα γεφύρι πού φαντάζει σταυρός.

Μά ποῦ εἶν᾽ ὁ ἄνθρωπος; Τό θέμα γι᾽ αὐτόν σήμερα γράφεται. Πουθενά δέν τόν βλέπω.

Ἄς κατεβοῦμε ἀπ᾽ τά ὕψη κι ἄς πᾶμε στό ὅραμα λίγο κοντά, μήπως τόν δοῦμε. Τώρα ἀρχίσανε πάλι νά φαίνονται τά μύρια στολίδια τά τρανά καί φανταχτερά, μά ὁ ἄνθρωπος ἀκόμα δέν φάνηκε.

Ἄς πᾶμε πιό κοντά, ἴσως φανεῖ. Ναί, τώρα τόν βλέπω. Εἶν᾽ αὐτό τό μικρό πραγματάκι πού σκυφτό βαστάζει στούς ὤμους του τούς θεώρατους ὄγκους μέ τά μύρια στολίδια, πού ὅλο καί πιό πολλά γίνονται. Λές καί, λίγο νά τόν ἀγγίξεις, θά πέσει.

Ἄν γίνει ἕνας σεισμός, θά χαθεῖ στά συντρίμμια τους. Μά ὄχι, βλέπω κάποιος κινεῖται. Σιγά-σιγά περπατάει. Μέ τί κόπο! Μά, ποῦ πάει; Προχωρεῖ πρός τό χάσμα. Ἔφθασε κιόλας στό χεῖλος του.

Τόν ὄγκο, πού κρατοῦσε στούς ὤμους του, τόν ρίχνει μέσα στό χάσμα. Ἔπει-

τα ἔρχεται κι ἄλλος, κι ἄλλοι πολλοί, ὥσπου τό χάσμα γεμίζει.

Πότε-πότε παίρνει ὁ καθένας τους κάποιο μικρό στολιδάκι πού χωράει στό χέρι του, τό παίζει, καί ξανά στή μεριά του τό βάζει.

Καί τώρα, ὅσο μακρυά κι ἄν πᾶς, ὅσο ψηλά κι ἄν φθάσεις, μόνον ἀνθρώπους στήν εἰκόνα θά βλέπεις. Παντοῦ θά φθάνει ἡ μορφή τους. Τό τραγούδι τους. Παντοῦ ἡ πνοή τους.

Καί τά ὁράματα δέν τελειώσανε ἀκόμη.

Βλέπω τόν ἄνθρωπο μέ τόν σκελετό του σπασμένο. Κουλουριάστηκε. Ἔχει γίνει μιά μᾶζα. Λές θά χαθεῖ. Ἕνας καινούργιος σκελετός ἑτοιμάζεται. Ἔχει ρίξει τά δίχτυα του, μά πόσο εἶν᾿ ἀκόμη λεπτά. Σάν τοῦ παιδιοῦ τοῦ νεογέννητου. Γι᾿ αὐτό χρειάζεται ἀνάπαυση. Ἀνάπαυση πάρα πολλή. Καί μιά ζωή ὑγιεινή, σάν τοῦ παιδιοῦ τοῦ μικροῦ. Στό ὕπαιθρο, νά μαλάξει τό χῶμα. Στό σπίτι, νά νοιαστεῖ γιά τήν κούκλα.

Μά γιατί ὁ σκελετός ὁ παληός ἔχει σπάσει. Ἄς προσέξουμε νά δοῦμε τί μᾶς λέει ἡ εἰκόνα. Τό βρήκαμε. Ἕνας καινούργιος ἁρμός τοῦ χρειάστηκε. Γι᾿ αὐτό ἔπρεπε τό σύστημα ν᾿ ἀλλάξει ὁλόκληρο. Ἕνας μεγάλος ἁρμός. Ἕνας ἁρμός, πού θέλει νά συνδέσει δυό κόσμους. Τή ζωή καί τό πνεῦμα. Τόν ἄνθρωπο μέ τή φύση. Ἄν ὥς τώρα στό μυαλό τοῦ ἀνθρώπου τά κέντρα ἦταν διάφορα, τώρα μηνύματα στέλνει ὁ ἕνας στόν ἄλλον. Ἕνα σποράκι ἔχει φυτέψει τὀ πνεῦμα μέσα στή σάρκα τοῦ ἄλλου τοῦ κόσμου. Τό πνεῦμα ζητάει νά ντυθεῖ. Ὁ λόγος ζητάει πρᾶξις νά γίνει. Γι᾿ αὐτό, σάν τό νηόσπαρτο, θέλει ἡσυχία. Ἀνάπαυση. Κι ἀκόμα. Τίποτε μή τοῦ ζητᾶμε. Τίποτε δὲν μπορεῖ νά μᾶς δώσει ἄλλο ἀπ᾿ αὐτή τήν εἰκόνα.

Κάτι μεγάλα σφυριά χτυπήσαν τόν ἄνθρωπο. Τοῦ σπάσαν τά κόκκαλα. Κι ἀπ᾿ τήν ἄλλη μεριά, μιά μεγάλη ἐπάνω του πίεση τά ὀστᾶ τά καινούργια στεριώνει. Τά παληά του τά κόκκαλα σπάσανε. Τά καινούργια του σμίξανε. Τό χτύπημα τέλειωσε, ἡ πίεση ἔπαυσε. Καί βλέπω τά καινούργια τά κόκκαλα νά μπαίνουν μέσα στή σάρκα, νά τή σχίζουν καί νά τρέχει ποτάμι τό αἷμα. Μά σιγά-σιγά κι αὐτό σταματάει κι ὁ καθένας τους μένει στήν περιοχή τή δική του ἀνενόχλητος.

Καί σκεπόμαστε. Πόσο μακρόχρονη ἀνάρρωση θά θέλει τό σῶμα, ἀπ᾿ ὅλα αὐτά νά συνέλθει. Κι ἡ σκέψη τρέχει σέ μελλούμενα χρόνια. Ὅταν ὁ καινούργιος ὁ ἄνθρωπος δέσει καί αὐξηθεῖ, καί νομίσει ἡ ζωή ὅτι ἦρθε ὁ καιρός νά ὀρθώσει

τό ἀνάστημά του καί νά βαδίσει. Δέν θά τοῦ φράξει τόν δρόμο του τίποτε. Κι ἔτσι θά ζήσει, ὅ,τι φροντίσει ν᾽ ἀνοίξει τόν δρόμο νά περάσει ἡ ζωή. Οἱ συνεργάται τῆς ζωῆς.

*
* *

ΕΙΝΑΙ σέ ὅλους γνωστό, ὅτι τό μεγάλο ἐπίτευγμα τῆς παιδείας εἶναι ἡ διάσπασις τοῦ πυρῆνος τοῦ ἀτόμου.

Ἀλλά διά νά φθάσωμεν ἐκεῖ, ἔπρεπε νά πάρουμε τόν δρόμο τῆς διασπάσεως. Καί ἀρχίσαμε ἀπό τό σπίτι μας καί ἀπό τό χωράφι μας. Ἀλλά σπίτι καί χωράφι δέν εἶναι δύο λέξεις, ἀλλά δύο κόσμοι. Καί εἶναι οἱ κόσμοι, μέσα εἰς τούς ὁποίους ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος. Εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος. Ἡ προέκτασις τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἡ φύσις καί ἡ κοινωνία.

Χωρίστηκε ὁ ἄνθρωπος ἀπό τό χωράφι του καί ἀπό τό σπίτι του, κι ἀπ᾽ ὅλες τίς δουλειές πού γίνονται ἐκεῖ μέσα. Ὁ ἐκπαιδευόμενος ἄνθρωπος, πού ἀφοσιώνεται στή μελέτη του, ζεῖ μέσα στό σπίτι του ἀλλά ὅλα γύρω του εἶναι ξένα.

Οὔτε τί περιέχουν τά δωμάτια τοῦ σπιτιοῦ του ξέρει, οὔτε πῶς τά μεταχειρίζονται ὅσα ὑπάρχουν ἐκεῖ μέσα, οὔτε πῶς διατηροῦνται στή ζωή. Ἀλλά οὔτε πῶς καί ὁ ἴδιος μπορεῖ νά διατηρηθεῖ στή ζωή. Ἀκόμα, οἱ ἀσχολίες τῶν ἀνθρώπων τοῦ σπιτιοῦ μέ τόν ἐκπαιδευόμενον ἄνθρωπο εἶναι τελείως διαφορετικές. Καί ἐνίοτε ὁ ἕνας ὑποβιβάζει τήν ἐργασίαν τοῦ ἄλλου. Κι ἔτσι διασπῶνται καί τά μέλη τῆς οἰκογενείας. Γίνονται ξένα μεταξύ των.

Τά ἀπειράριθμα προϊόντα τῆς γῆς φθάνουν σ᾽ αὐτόν ὑπό τήν μορφήν ἑνός ὑπομέλανος πολτοῦ καί σ᾽ ἕνα περιωρισμένον ἀριθμόν εἴδους, μέσα σ᾽ ἕνα πιάτο. Ἀλλά καί αὐτόν τον πολτόν δέν τοῦ ἐπιτρέπεται νά ἐγγίσει μέ τά χέρια του, ἀλλά πρέπει νά φθάσει ἕως αὐτόν μέ τήν μεσολάβησιν κάποιου ξένου σώματος. Ἀποκλείσαμε τά χέρια μας ἀπό κάθε εἴδους ἐπιτηδειότητα καί τούς δώσαμε νά κρατοῦν σ᾽ ὅλη τους τή ζωή ἕνα βιβλίο. Καί τό βιβλίο γιά τά χέρια εἶναι μία ὕλη ξένη. Εἶναι μία ὕλη, ἀπό τήν ὁποίαν λείπει ἡ ζωή.

Τόν ἀέρα, πού ἀφθονεῖ εἰς τήν φύσιν, πρέπει νά καταβάλει ἰδιαίτερες προσπάθειες γιά νά τόν βρεῖ, καί νά καταβάλει τούς κόπους πολυχρόνου ἐργασίας. Ἐσκέπασε τό χῶμα τῶν δρόμων του μέ χονδρά καί ἀδιαπέραστα καλύμματα. Ἕν-

τυσε γερά τά πόδια του. Κι ἔτσι κάθε ἐπαφή μέ τή γῆ ἀπεκλείσθη.

Ἀκόμα, τά νέα μέσα συγκοινωνίας τόν σηκώνουν ὁλόκληρον καί τόν πηγαίνουν πολύ μακρυά ἀπό τήν γῆν.

Ὅλα αὐτά χρειάζονται καί καλῶς ἔγιναν.

Ἡ πνευματική καλλιέργεια χρειάζεται ἀπομόνωσιν.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅμως, ὁ κάθε ἄνθρωπος, δέν εἶναι μόνον πνεῦμα, εἶναι καί σῶμα, εἶναι καί ψυχή. Ἔπειτα, ἀκὸμα καί τό πνεῦμα ἔχει τήν ἕδραν του είς τό σῶμα, είς τὸν ἐγκέφαλον, ὁ ὁποῖος κουράζεται καί ἔχει ἀνάγκην ἀναπαύσεως. Ἀκόμα καί τήν πνευματικήν τροφήν δέν μποροῦμε νά τήν καταναλίσκουμε ἀδιαφορώντας διά τό ποσόν. Πρέπει νά δώσωμεν καιρόν είς τόν ἐγκέφαλον νά ἀφομοιώσει ὅ,τι προσέλαβε, διά νά μπορέσει νά ἀποδώσει. Καί ἡ ἐργασία αὐτή δέν γίνεται μέ ἕνα ἀδρανές σῶμα καί μίαν δεσμίαν ψυχήν. Πρέπει νά βοηθήσουν ὅλοι διά τήν πρόοδον τοῦ ἀνθρώπου.

Διά νά προχωρήσει ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά κινηθεῖ, νά βαδίσει. Δέν μπορεῖ τὸ πνεῦμα νά σύρει ἕνα σῶμα. Τό σῶμα ἔχει τά πόδια. Καί ἡ ψυχή τά πτερά. Πρέπει νά τούς δώσουμε τήν εὐκαιρἰα νά δράσουν.

Δέν μπορεῖ ὁ ἕνας νά ἐργάζεται διά λογαριασμόν τῶν τριῶν. Διότι οἱ ρόλοι των εἶναι διαφορετικοί. Ὁ σκοπός των ὅμως κοινός. Ἐργάζονται διά τά μέσα συντηρήσεώς των καί προαγωγῆς των. Καί ὡς τελικόν σκοπόν ἔχουν νά φθάσουν είς ἕνα κοινόν σημεῖον καί νά ἑνωθοῦν. Διά νά μᾶς παρουσιάσουν ὁλοκληρωμένη τήν μορφή τοῦ ἀνθρώπου.

Ὥστε βλέπουμε, ὅτι ὑπάρχει μιά στενή συνεργασία τῶν τριῶν αὐτῶν κόσμων. Τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς καί τοῦ πνεύματος. Μέσα σ᾽ αὐτή τή συνεργασία βλέπουμε τίς πρῶτες καταβολές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἐκεῖ βρίσκονται τά θεμέλια. Καί αὐτό τό οἰκοδόμημα προχωρεῖ μέ τήν συνεργασία τοῦ ἀνθρώπου μέ ὅ,τι εἶναι πιό κοντά του, μέ ὅ,τι ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός του. Μέ τό σπίτι, μέ τό χωράφι. Ἐκεῖ σχηματίζεται ὁ πυρήνας, ἐκεῖ τίθενται αἱ βάσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Χρόνια πολλά πρέπει νά δουλέψει ὁ ἄνθρωπος κοντά σ᾽ αὐτά, διά ν᾽ ἀποκτήσει τίς ἱκανότητες νά ζήσει ἄνετα κατόπιν στήν πολυἀνθρωπη κοινωνία. Ἡ κοινωνική ζωή εἶναι ἕνα δραστικώτατον δηλητήριον, τό ὁποῖον πρέπει νά λαμβάνεται κατά μικράς δόσεις καί διά τό ὁποῖον πρέπει νά εἴμεθα προετοιμασμένοι νά τό δεχθοῦμε. Γιά νά μπορέσει καί ὁ ἴδιος ὁ ἀνθρωπος νά προσφέρει, ἀλλά καί ἡ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

κοινωνία νά τοῦ δώσει τά μέγιστα καλά της.

Ἡ παιδεία ἕως τώρα καλλιεργοῦσε αὐτούς τούς τρεῖς κόσμους χωριστά. Μέ μέσα κοινά δι᾽ ὅλους. Μέ μέσα ἐξωτερικά. Μέ μέσα δικά της. Μέ μέσα πού δέν πηγάζουν ἀπό τόν ἄνθρωπο. Πού δέν συμμετέχει ἡ βοὐλησις. Εἶχε ἕνα ὡρισμένο πρόγραμμα μαθημάτων, τό ὁποῖον ἐφήρμοζε εἰς ὅλους διά τήν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος. Ἔδιδε κάτι εἰς τόν μαθητήν καί περίμενε ὁ μαθητής νά τό ἀποδώσει ὅπως τό πῆρε. Καθαρά πνευματική ἐργασία. Ἔδιδε ὡρισμένα παραγγέλματα εἰς τήν γυμναστκήν διά τήν τόνωσιν τοῦ σώματος. Ἔδιδε τήν εὐκαιρίαν νά καλλιεργηθεῖ κατά ἕνα τρόπον ἡ τἐχνη, διά τήν καλλιέργειαν τῆς ψυχῆς του. Ἐξετελεῖτο μιά μηχανική ἐργασία. Ἕως σήμερα αὐτά εἶχαν ἄριστα ἀποτελέσματα.

Τώρα ὅμως ὃ ἄνθρωπος ἄλλαξε. Οἱ λειτουργίες τῶν διαφόρων κόσμων πού κλείνει μέσα του ὁ ἄνθρωπος ἔχουν συνδεθεῖ. Μία ἐπέμβασις εἰς τήν λειτουργίαν τοῦ ἑνός κόσμου ἔχει ἀντίκτυπον εἰς ὁλόκληρον τό σῶμα. Ὁ ἕνας σύρει τόν ἄλλον. Ὅταν κινεῖται τό πνεῦμα, κινεῖ καί τό σῶμα. Και ὁ ρυθμός πού κινεῖται ἕκαστος τῶν τριῶν κόσμων, πού κλείνει μέσα του ὁ ἄνθρωπος, εἶναι διαφορετικός τῶν ἄλλων. Διά τοῦτο ὁ ἕνας πρέπει νά περιμένει τόν ἄλλον. Διά τοῦτο ἡ ἐργασία εἶναι πολυπλοκώτερη καί δυσκολώτερη. Καί περισσότερον τώρα, πού δὲν ἔχουμε ἀκόμη μάθει καί συνηθίσει εἰς τήν νέαν αὐτήν λειτουργίαν.

Ἀλλά, παρ᾽ ὅλον πού οἱ ρόλοι αὐτῶν τῶν κόσμων εἶναι διαφορετικοί, ὑπάρχει μία στενή συνεργασία, μία συνέπεια εἰς τήν ἐργασίαν τους. Μία σειρά πρέπει νά ἀκολουθεῖται.

Μία σκέψις πρέπει νά ἐκτελεῖται, δηλαδή νά ἀκολουθεῖται ἀπό μίαν σωματικήν λειτουργίαν. Αὐτήν δέ νά ἀκολουθεῖ ἡ ἱκανοποίησις , πού εἶναι μία ψυχική λειτουργία. Ὁπότε τελειώνει ὁ κύκλος τῆς ἐργασίας πού ἀρχίσαμε. Βέβαια, ὅλες οἱ σκέψεις δὲν εἶναι καλές ἤ δέν πρέπει νά ἐκτελεσθοῦν ὅταν τίς σκεπτόμεθα. Καί ἐπεμβαίνει ἡ συνείδησις, ἤ ὁ νόμος, πού τάς ἀπαγορεύει. Ὁπότε μεταφέρονται εἰς τήν περιοχήν τῆς φαντασίας, τοῦ ὀνείρου. Ἀλλά ἐδῶ δέν πρόκειται γι᾽ αὐτά. Μιλᾶμε γιά σκέψεις πού μποροῦν νά ἐκτελεσθοῦν, γιά νά μελετήσουμε τήν συνεργασία τοῦ πνευματος, τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς.

Ἄς πάρουμε ἕνα ἁπλούστατον παράδειγμα. Χρειάζομαι τό μολύβι μου. Αὐτό εἶναι μία σκέψις. Μία πνευματική ἐργασία. Ἕνας πνευματικός κόπος. Πρέπει νά ξεκουρασθεῖ ὁ νοῦς ἕως ὅτου τό σῶμα πάει καί βρεῖ τό μολύβι. Τό σῶμα πολ-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

λές φορές δυσανασχετεῖ, ὅταν πρόκειται νά ὑποβληθεῖ σ᾽ αὐτόν τόν κόπον, καί μάλιστα ὅταν τό μολύβι εἶναι στό ἄλλο δωμάτιο καί τό σῶμα πρέπει νά σηκωθεῖ, νά περπατήσει. Πρέπει ὅμως νά σκεφθοῦμε ὅτι, γιά νά γεννήσει αὐτήν τήν σκέψιν ὁ νοῦς, κουράστηκε, καί ἴσως περισσότερον ἀπό ἕνα σῶμα, ὑγιές βέβαια, πού θά ἐκτελέσει αὐτή τήν μηχανικήν ἐργασίαν. Καί ἀκολουθεῖ ἡ ἱκανοποίησις, ὅταν βρῶ τό μολύβι μου, πού εἶναι μία ψυχική λειτουργία καί τούς ξεκουράζει ὅλους.

Καί οἱ ἐργασίες τοῦ σώματος δέν χρειάζονται μόνον διά νά γυμνάσουν τό σῶμα, ἀλλά ἔχουν τόν ἀντίκτυπόν τους καί εἰς τήν περιοχήν τοῦ πνεύματος. Τό χέρι πού σκάβει καλλιεργεῖ τήν σκέψιν. Τό χέρι πού τό χάος τῆς ἀταξίας μεταβάλλει εἰς κόσμον, πού καθαρίζει μίαν κηλῖδα, πού ἐκτελεῖ μίαν χειρωνακτικήν ἐργασίαν ἤ χειροτεχνίαν, πού ἐπιχειρεῖ μίαν καλλιτεχνικήν ἐκτέλεσιν μέ τήν σμίλην, μέ τόν πηλόν, μέ τόν χρωστῆρα, μέ τίς χορδές, ἐπαναλαμβάνει τά ἴδια συγχρόνως εἰς τήν περιοχήν του πνεύματος. Τά πνευματικά δημιουργήματα εἶναι ἕτοιμες μορφές, εἶναι πυρῆνες πού ζητοῦν ἕνα ἕτοιμον ἔδαφος γιά νά ἀποδώσουν. Τήν καλλιέργειαν τοῦ ἐδάφους δέν θά τήν κάνουν αὐτές, ἀλλά τό σῶμα. Αὐτές οἱ μορφές στοιβάζονται ἐξωτερικά, ὅταν εὕρουν σῶμα πετρωμένο. Στοιβάζονται χωρίς νά μᾶς θρέψουν καί νά μᾶς ἀναπτύξουν, ἀλλά καί χωρίς νά ριζώσουν καί νά στερεωθοῦν, καί κατ᾽ ἀκολουθίαν χωρίς νά ἀποδώσουν καί νά ἀνανεωθοῦν. Μία καταιγίς μπορεῖ νά τά σαρώσει ὅλα , ὅσον πολλά καί ἄν εἶναι, χωρίς ν᾽ ἀφήσει τίποτε. Ἀλλά καί ἄν εὕρουν καλλιεργημένον ἔδαφος, δέν εὐδοκιμοῦν ὅταν σπείρωμεν πολλά μαζί.

Καί οἱ ψυχικές λειτουργίες βοηθοῦν εἰς τήν καλλιέργειαν τοῦ ἐδάφους τοῦ πνεύματος. Καί γιά νά περιορισθοῦμε σέ δύο μεγάλες: Ἡ χαρά τὀ δροσίζει καί τό φωτίζει καί ὁ πόνος τό λιπαίνει.

Ἔτσι καταλάβαμε πλέον τόν ἁπλοῦν συλλογισμόν, ὅτι χωρίς τήν ζωήν δέν μποροῦμε νά ζήσουμε. Πρέπει νά γυρίσουμε νά πάρουμε τή ζωή μαζί μας.

Κι ἔτσι πιασμένοι ἀπ᾽ τό χέρι, ἡ ζωή καί τό πνεῦμα, νά ἀρχίσει ἡ παιδεία τόν νέον της κύκλον. Ἀλλά ποίαν κατεύθυνσιν θά λάβει τότε, θά μᾶς τό εἴπουν οἱ ἄνθρωποι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

*
* *

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΜΙΑ ΕΥΘΕΙΑ γραμμή, ὅσο μακρυά κι ἄν φθάσει, δέν θά μᾶς παρουσιάσει καμμίαν μορφήν. Πρέπει, μέ κάποιον ἐλιγμόν, νά συνδεθεῖ μέ τήν ἀρχήν της, διά νά ἔχωμεν μορφήν.

Διά νά ὑπάρξει ζωή, χρειάζεται παλμός. Διά νά σχηματισθεῖ ὁ παλμός, πρέπει νά ἔχωμεν συστολήν καί διαστολήν. Νά μποροῦμε νά διανύωμεν ἕνα διάστημα, καί νά δυνάμεθα νά ἐπανερχόμεθα εἰς τήν προτέραν μας θέσιν.

Ὅταν ἀρχίζουμε κάτι, πρέπει νά μποροῦμε καί νά τό σταματᾶμε. Ἀνατολή, δύσις, ἐγρήγορσις, ὕπνος.

Δύο ὄψεις ἔχει κάθε νόμισμα. Καί τό δικό μας, σήμερα, ἀπό τήν μίαν ὄψιν ἔχει τό βιβλίον τοῦ πνεύματος καί ἀπό τήν ἄλλην τῆς ζωῆς. Καί τά δύο μᾶς χρειάζονται ἐξ ἴσου καί, ὅταν διαβάζουμε τό ἕνα, δέν μποροῦμε νά διαβάζουμε συγχρόνως καί τό ἄλλο.

Καί τό βιβλίον τῆς ζωῆς καμμιά φορά μιλάει δυνατά, τρανταχτά, καί μᾶς λέει ὅτι δέν πρέπει νά τό παραμελοῦμεν.

Πολλά βιβλία ἀντηλλάγησαν κατά τούς χρόνους τῆς Κατοχῆς μέ τρόφιμα. Πολλά ἀντικείμενα, πού κρατοῦσαν τά χέρια, τά ἀντικατέστησαν μέ ξεσκονόπανα.

Ἡ ζωή μᾶς ἔδωσε τό παρόν. Μᾶς εἶπε ὅτι δέν πρέπει νά τήν παραμελοῦμε. Ἀλλά ἐμεῖς δέν καταλάβαμε τίποτε ἀπ᾽ αὐτά. Περιμένουμε νά περάσει ἡ μπόρα γά νά ἐπανέλθουμε στίς παληές μας συνήθειες.

Ἀλλά τό ἀσυνήθιστο εἶναι ἐκεῖνο, πού μᾶς διδάσκει στή ζωή. Εἶναι κάτι τό καινούργιο. Κάτι πού δέν τό ξέραμε. Γιατί, ἄν τό ξέραμε καί βρισκότανε στήν καθημερινή μας ζωή, δέν θά μᾶς ἔκανε ἐντύπωσιν ἀλλά καί δέν θά μαθαίναμε τίποτε ἄλλο ἀπό ὅσα ξέραμε. Αὐτό, πού μᾶς ξαφνιάζει, εἶναι ἕνα δίδαγμα τῆς ζωῆς. Ἔτσι διδάσκει ἡ ζωή. Ἀλλά συνήθως δέν τοῦ δίνουμε καμμιά σημασία καί συνεχίζουμε νά ἀναμασᾶμε τά γνωστά χωρίς νά τό προσέξουμε. Περιμένουμε νά περάσει, γιά νά ξαναρχίσουμε τή ζωή μας ὅπως τήν ξέραμε.

Κι ἔτσι φυτοζωοῦμε. Συνήθως αὐτά τά ἀναπάντεχα μᾶς γεμίζουν πικρία καί πόνο. Δηλαδή μᾶς κουράζουν. Ἀλλά ποιά γνῶσις ἀποκτᾶται χωρίς κόπον. Αὐτή ἔρχεται χωρίς νά τήν περιμένουμε. Ἡ ζωή ξέρει πότε. Ἔρχεται χωρίς νά τήν ζητήσουμε. Γι᾽ αὐτό τά ἀναπάντεχα δέν μᾶς κινοῦν παρά τό μῖσος ἐναντίον τοῦ ὑποκειμένου πού τά ἐδημιούργησε. Ἀλλά ἐκεῖνο δέν πταίει. Τό μετεχειρίσθη ἡ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ζωή γιά νά μᾶς δώσει ἕνα μάθημα. Καί τά μαθήματα δέν ἀποκτῶνται ἀκόπως. Ἀλλά σ᾽ ἐμᾶς, ἀπό κάτι τέτοια μαθήματα δέν μᾶς μένει, παρά οἱ ταλαιπωρίες. Εἰς τήν ζωήν ὀργιάζει ἡ ποικιλία, κι ἐμεῖς ἔχουμε τήν ἀπαίτησιν, ἡ δική μας ζωή νά εἶναι κανών ζωῆς ὅλων τῶν ἀνθρώπων καί ὅλων τῶν ἐποχῶν.

*
* *

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ἑτοιμάζει σήμερα ἕνα πόλεμον εἰς ἔντασιν καί ἔκτασιν ἄνευ προηγουμένου. Φυσικόν εἶναι νά ἑτοιμάζει καί τά μέσα ἀμύνης. Ἄν ὑποθέσωμεν ὅτι μία ὁμάς ἀνθρώπων, ἡ ὁποία ἔτυχε ἀνωτάτης παιδείας, κατώρθωσε νά μεταχειρισθεῖ ἐπιτυχῶς τά μέσα ἀμύνης καί νά ἐπιζήσει, αὐτή καί μία περιοχή γῆς, μετά ἀπό μίαν σύρραξιν ἤ ἔπειτα ἀπό μίαν καταστροφήν ἄλλης φύσεως.

Καί ἡ ὁμάς αυτή εὑρεθεῖ εἰς ἕνα κατάφυτο βουνό, καί ἡ ὁμάς αὐτή εὑρεθεῖ κάτοχος μιᾶς ἀποθήκης πλήρους δημητριακῶν καί ὀσπρίων καί παντός εἴδους σπόρων καί τροφίμων καί γεωργικῶν ἐργαλείων. Καθώς καί μέ μίαν ἀγέλην προβάτων καί ἀγελάδων. Ἀμφιβάλλω ἄν αὐτή ἡ ὁμάς θά μπορέσει νά ἐπιζήσει. Δέν θά γνωρίζει ποῖα χόρτα τρώγονται καί ποῖα ὄχι. Πῶς καλλιεργεῖται ἡ γῆ καί πῶς περιποιούμεθα τά ζῶα. Πῶς ἑτοιμάζεται τό φαγητόν. Ἀλλά καί οὔτε τήν δύναμιν θά ἔχει δι᾽ ὅλα αὐτά. Δέν θά ἔχουν τήν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν τοῦ σχολείου τῆς ζωῆς. Ἡ ἄμυνά τους θά εἶναι μονόπλευρος. Βεβαίως τό αἴσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως θά τούς ὁδηγήσει. Ἀλλά θά ἀρχίσουν μέ πειραματισμούς ὅταν θά πρέπει νά εἶναι τελείως ἕτοιμοι. Καί ὁ ρυθμός τῆς ζωῆς εἰς τά ζητήματα τῆς ἀναπτύξεως καί δημιουργίας εἶναι ἀργός. Ἀλλά ὁ ρυθμός τῆς ζωῆς εἰς τά ζητήματα τῆς καταναλώσεως τῶν ἀγαθῶν εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ πεπτικοῦ συστήματος εἶναι πολύ ταχύς ἐν συγκρίσει μέ τόν ἄλλον.

Γι᾽ αὐτούς τούς ἀνθρώπους ἡ περιοχή αὐτή θά εἶναι τελείως ἄγνωστος. Ἕνας καινούργιος πλανήτης. Ἐσυνήθισαν νά βλέπουν τά φαγητά ἕτοιμα εἰς τό πιάτο τους. Τά ἐργοστάσια νά τούς ἑτοιμάζουν τόν ρουχισμόν τους καί ἡ καύσιμος ὕλη τους νά ἔρχεται ἀπό πολύ μακρυά. Ξεχάσαμε πώς, ὅλα ἄν τά χάσουμε, τελευταία θά μείνει ἡ γῆ. Καί ἀπό τήν γῆν μποροῦμε νά ἔχουμε τά πάντα.

Πρέπει νά πᾶμε κοντά της καί νά γίνουμε φίλοι.

Πρέπει νά καταλάβει ἡ μητέρα γῆ, ὅτι δέν τήν πατᾶμε μόνον, ἀλλά καί τήν τιμᾶμε.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Νά καταλάβει πώς τό ξενιτεμένο παιδί της, πού χρόνια τροφοδοτοῦσε χωρίς νά τό βλέπει, δέν τήν ξέχασε.

Τό παιδί της, πού τό ἔστειλε μακρυά γιά νά λουσθεῖ στό ἀνέσπερο φῶς. Πού τό ἔστειλε νά πάρει τό χρῖσμα τῆς Ἀθανασίας. Πού τό ἔστειλε νά συμπληρωθεῖ ἡ μορφή του, καί καί ὑπέμεινε χρόνια τώρα τόν χωρισμό του, γύρισε στή μητέρα του, γιά νά χύσει βάλσαμο στήν πονεμένη της καρδιά μέ μία σταγόνα ἀπό τό φωτισμένο μέτωπό του καί νά πάρει τήν εὐχή της. Γύρισε νά μοιραστεῖ μαζί της τά πλούτη πού ἀπέκτησε καί νά τοῦ δώσει τήν εὐλογία της.

Γύρισε νά ἐμπιστευθεῖ τά πλούτη, πού ἀπέκτησε, στά χέρια της. Γιατί αὐτή ξέρει νά τά διατηρεῖ καί νά τά αὐξάνει.

Γύρισε μέ τό σπέρμα τῆς Ἀθανασίας μέσα του, μέ τή μορφή του συμπληρωμένη καί φωτισμένη. Ἔτσι μπορεῖ νά σταθεῖ στό ὕψος τῆς μητέρας του. Ἔτσι μπορεῖ νά συνεργασθεῖ μαζί της.

Μέ τελειωμένες μορφές συνεργάζεται ἡ γῆ. Μέ ἀθάνατες φωτισμένες μορφές. Τώρα μπορεῖ νά καταλάβει τό παιδί τήν μητέρα του. Κι ἐκείνη μπορεῖ νά τοῦ ἐμπιστευθεῖ τήν τέχνην της.

Νά τό καταστήσει κληρονόμον της.

*
* *

Η ΠΑΙΔΕΙΑ μᾶς ἐβοήθησε νά φθάσουμε εἰς ἕνα ἀνώτερον πολιτισμόν. Μᾶς ἀπεμάκρυνε ὅμως ἀπό τήν ζωήν. Καί ἡ δύναμις τῆς ζωῆς εἶναι ἀνωτέρα πάσης ἀνθρωπίνης δυνάμεως. Καί ἡ ζωή μᾶς θέλει κοντά της γιατί μᾶς ἀγαπάει, γιατί εἶναι ἕνα μ᾽ ἐμᾶς.

Καί, ὅταν νομίσει ὅτι ἀπομακρυνθήκαμε πολύ ἀπ᾽ αὐτήν, θά καταβάλει κάθε προσπάθειαν νά μᾶς φέρει κοντά της. Ἄν δεῖ ὅτι τά ἔργα τοῦ πολιτισμοῦ μᾶς ἐχώρισαν ἀπό αὐτήν, εἶναι ἱκανή νά τά συντρίψει αὐτοστιγμεί γιά νά μᾶς φέρει κοντά της. Τά μεμονωμένα πρόσωπα, πού θά δώσουν τό σύνθημα τῆς καταστροφῆς, θά εἶναι τελείως ἀνεύθυνα. Θά τά μεταχειρισθεῖ ἡ ζωή διά τό ἔργον της. Τώρα, πού βλέπουμε καθαρά πῶς ἔχουν τά πράγματα, πρέπει νά λάβωμεν ἐγκαίρως τά μέτρα μας. Πολλές φορές μᾶς μίλησε καί μᾶς εἰδοποίησε ἡ ζωή, ἀλλά δέν ξέραμε τήν γλῶσσα της. Τώρα πού τήν μάθαμε, πρέπει νά συμμορφωθοῦμε μέ τά παραγγέλματά της.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἡ παιδεία, ἡ ὁποία μᾶς ἐβοήθησε νά δημιουργήσωμεν ἕνα ἀνώτερον πολιτισμόν, πρέπει νά μᾶς βοηθήσει τώρα νά τόν διατηρήσωμεν.

Νά μᾶς βοηθήσει νά τόν κλείσουμε στά σπίτια μας γιά νά τόν περιφρουρήσουμε. Νά τόν θερμάνουμε στούς κόλπους τῆς οἰκογενείας γιά νά ξανακούσουμε τόν παλμό του. Νά τοῦ ἐμφυσήσωμεν τήν πνοήν μας γιά νά μπορέσει νά ζήσει.

Ἡ παιδεία, ἡ ὁποία ὕψωσε ἕνα λαμπρόν οἰκοδόμημα μέσα εἰς τό ὁποῖον ὅλοι κινούμεθα καί ὅλοι τό ἀπολαμβάνουμε, πρέπει νά φροντίσει ν᾽ ἀνοίξει μία δίοδον, διά τῆς ὁποίας νά ἐπικοινωνοῦμε ἄνετα μέ τήν ζωήν. Ἡ παιδεία ξέρει, πῶς πρέπει νά τό ἀνοίξει καί ποῦ πρέπει, χωρίς νά θίξει τό μεγαλόπρεπον ἔργον της. Ἄν καθυστερήσει καί τό βρεῖ ἡ ζωή σάν ἐμπόδιο στόν δρόμο της χωρίς νά τῆς ἔχουμε ἐξασφαλίσει δίοδον, θά τοῦ δώσει μιά κλωτσιά καί θά τό συντρίψει μαζί μέ τούς κατοίκους του. Δέν θά ζήσουν, παρά ὅσοι ἔμειναν ἀπ᾽ ἔξω.

Ζητοῦμεν ἀπ᾽ τήν παιδεία νά δώσει στούς λειτουργούς καί μαθητάς της τήν εὐκαιρία νά ξαναβροῦν τή θέρμη τῆς οἰκογενείας καί τή δροσιά τοῦ βουνοῦ. Νά χαροῦν τό παιδί τους καί νά χαϊδέψουν τή γῆ.

Νά βροῦν τή χαμένη τους πίστη μέσα σ᾽ ἕνα σποράκι. Ἀπό ᾽κεῖ ξεκινάει ὁ δρόμος πού χάσαμε. Αὐτό, πού μᾶς ὑπόσχεται τό σποράκι, θά γίνει. Ἄν συνεργασθοῦμε μαζί του, μᾶς ὑπόσχεται ἕνα λουλουδένιο μέλλον καί μία χορτασμένη ζωή. Θά χαροῦμε μέ τό λουλούδι του καί θά τραφοῦμε μέ τόν καρπόν του. Ἀκόμα, θά βροῦμε μιά πιστή συντροφιά στή ζωή. Ὅλη ἡ δουλειά δέν θά τελειώσει ἀπό τόν ἄνθρωπο. Γιά ἕνα διάστημα θ᾽ ἀναλάβει ἡ ζωή τή δουλειά, κι ἔτσι θά μπορέσει ὁ ἄνθρωπος νά ξεκουρασθεῖ, ἤ νά στραφεῖ πρός ἄλλην κατεύθυνσιν. Νά ἱκανοποιήσει ἄλλες ἀνάγκες του.

Ἔτσι ἡ ζωή, ἐκπληροῦσα τίς μικρές ὑποσχέσεις της ἱκανοποιώντας τίς σύντομες προσδοκίες τοῦ ἀνθρώπου, μᾶς κάνει νά πιστεύουμε στήν ἐκπλήρωση τῶν μεγάλων της ὑποσχέσεων καί νά περιμένουμε μέ καρτερίαν, συνεργαζόμενοι πάντοτε μαζί της, τήν ἀπόλαυσιν μακροχρονίων προσδοκιῶν.

Ὅποιος ἔμαθε νά καταστρέφει, πρέπει νά μάθει καί νά οἰκοδομεῖ. Πρέπει νά κινεῖται ἐλεύθερα μέσα στό πεδίον διασπάσεως καί συγκροτήσεως γιά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ παλμοῦ της ζωῆς. Διά νά εἰσέλθει τό ἔργον του εἰς τήν περιοχήν τῆς ζωῆς. Διά νά ζήσει.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἡ παιδεία, ἀκολουθήσασα τήν ὁδὸν τῆς διασπάσεως, ἔφθασε εἰς τό ἀκρότατον αὐτῆς σημεῖον. Ἀπό ἐκεῖ ἀρχίζει ἡ ὁδός τῆς συγκροτήσεως, διά νά συμπληρωθεῖ ὁ κύκλος τῆς ἐργασίας. Αὐτή εἶναι ἡ νέα κατεύθυνσις τῆς παιδείας.

Καί ἐφ᾽ ὅσον ἡ παιδεία θέλει νά βαδίσει τήν ὁδόν τῆς συγκροτήσεως. Θέλει νά εἰσέλθει εἰς τήν περιοχήν τῆς ζωῆς. Θέλει νά ζήσει. Πρέπει νά ἔλθει εἰς ἐπαφήν μέ τήν ζωήν. Πρέπει νά ὁδηγηθεῖ ἀπό ζωντανούς ὀργανισμούς. Πρέπει νά ἐργασθεῖ μέ ὄργανα ζωτικά, συγκεκροτημένα. Ἕνα ὄργανον ἐν διασπάσει εὑρισκόμενον δέν μᾶς προσφέρει τήν ἐργασίαν διά τήν ὁποίαν προορίζεται.

Καί κύριον ὄργανον τῆς παιδείας εἶναι ὁ διδάσκαλος. Αὐτός πρέπει νά ἔλθει εἰς ἐπαφήν μέ τήν ζωήν, διά νά συμπληρωθεῖ ἡ κατάρτισίς του. Αὐτός πρέπει νά ὁδηγηθεῖ ἀπό ζωντανούς ὀργανισμούς εἰς τό ἔργον του. Αὐτός πρέπει νά κάμει κτῆμα του τήν ζωήν διά νά τήν μεταδίδει. Αὐτός πρέπει νά συγκροτηθεῖ. Καί τό ἀποτέλεσμα τῆς συγκροτήσεως εἶναι ἡ γέννησις τοῦ φωτός, τῆς γνώσεως, τῆς ζωῆς, τῆς χαρᾶς. Καί ζωή εἶναι παρόν. Καί χαρά εἶναι τό παιδί τοῦ παρόντος.

Καί ὁ διδάσκαλος εἶναι ἄνθρωπος.

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει μέσα του ὅλα τά ὑλικά, πού χρειάζονται διά τήν συγκρότησιν. Ἀλλά εἶναι καί τό κατάλληλον ἐργοστάσιον γι᾽ αὐτά. Τά διαπερᾶ δέ ἡ ζωή, ἕτοιμη νά τούς δώσει ὅλες τίς ἱκανότητές της καί νά συμπληρώσει τό ἔργον τῆς συγκροτήσεως.

Ὥστε ἡ μεγαλειώδης αὐτή κατάκτησις, πρός τήν ὁποίαν κατευθύνεται ἡ παιδεία, θά ἀρχίσει ἀπό τόν ἄνθρωπον. Ἡ παιδεία θά δώσει τήν εὐκαιρίαν νά λειτουργήσει αὐτό τό ἐργοστάσιον. Ἡ παιδεία θά ἐξάρει τήν σημασίαν του καί θά μᾶς παρουσιάσει τήν νέαν της ἀνακάλυψιν. Τό νέον στοιχεῖον ἄνθρωπος. Καί, ὅπως ἄλλοτε ἐγκαταλείψαμε τά πάντα καί παρεδόθημεν μέ πίστη στά χέρια της νά μᾶς ὁδηγήσει, ἔτσι καί τώρα. Μέ τήν ἴδια πίστη τήν ἀκολουθοῦμε στή νέα της ἐξόρμηση, βέβαιοι ὅτι θά μᾶς ἀποδοθοῦν ὅσα ἀπεχωρίσθημεν καί, μαζί μέ αὐτά, ὅ,τι μᾶς ὑπεσχέθη. Ἡ γνῶσις. Ἡ μόρφωσις.

Ἔτσι ἡ παιδεία, ἀκολουθοῦσα πάντοτε τόν δρόμον τῆς προόδου, κατευθύνεται πρό νέας κατακτήσεις. Κατευθύνεται πρός τήν συγκρότησιν τοῦ πυρῆνος τοῦ ἀτόμου.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ὁ μποναμᾶς

Ἀνοίγουν τά Οὐράνια.
Σήμερα σ᾽ ὅλους κάτι νά χαρίσουν θέλουν.
Κι ἡ παιδοῦλα μας...

Ἁπλώνει τό χεράκι της.
Ἕνα τριανταφυλλένιο σύννεφο ἀπό τά ὕψη κατεβάζει.

Χαρούμενη τό κλείνει στίς παλάμες της καί τρέχει σ᾽ ὅλους νά τό δείξει καί τήν καινούργια τή χρονιά μ᾽ αὐτό τό παιχνιδάκι νά καλωσορίσει.

Εἶχε πολλά παιχνίδια ἡ παιδοῦλα. Μά, σάν μεγάλωσε, μόνον τήν ἱστορία ἀπ᾽ αὐτό θυμᾶται.

Ζοῦσε τά χρόνια ἐκεῖνα τά παληά, σ᾽ ἕνα ἑλληνικό νησί πού ξεχωρίζει ἀπ᾽ τ᾽ ἄλλα στήν ὀμορφιά, στά γράμματα καί στή ζωή. Στήν Κέρκυρα.

Καθότανε στό κάστρο του. Στό κάστρο τό παληό. Μέσα σέ σπίτι μέ ὁλάνθιστη περιοχή, μά φρούριο στήν ἀντοχή.

Μέ καταφύγια βαθειά ἁπλωτά, γερά, μέ φούρνους καί πηγάδια, πού δέν τ᾽ ἀφήναν τό παιδί ποτέ νά πάει σ᾽ ἐκεῖνα τά σκοτάδια.

Στό κάστρο γιά νά μπεῖ, περνοῦσε ἀπ᾽ τήν πύλη τήν τρανή.

Γύρω στρατός, φρουροί, ὅπλα, κανόνια.

Μέσα στό κάστρο ζοῦσαν μονάχα στρατιωτικοί.

Τό κάστρο τό χώριζε ἡ θάλασσα ἀπ᾽ τ᾽ ἄλλο τό νησί. Καί πήγαιναν μέ γέφυρα ἕως ἐκεῖ.

Ἕξι χρόνια ἔζησε ἐκεῖ μέσα τό παιδί. Ἕξι χειμῶνες πήγαινε σχολεῖο κάθε πρωί. Τά πρῶτα σχολικά του χρόνια πέρασε ἐκεῖ.

Κάποια χρονιά βγῆκε μέ τόν μπαμπά του νά ψωνίσει τό δῶρο τῆς πρωτοχρονιᾶς.

Μπῆκαν σ᾽ ἕνα κατάστημα πλημμυρισμένο μέ στολίδια. Σέ ράφια ἀπό τό πάτωμα ἕως στήν κορυφή ἦταν ἀραδιασμένα τά παιχνίδια.

Πάρε ὅ,τι θέλεις, λέει στό παιδάκι ὁ μπαμπάς.

Ἐκεῖνο, θαμπωμένο, ὅλα τά κοιτάζει καί στό τέλος τό χεράκι του ἁπλώνει

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

καί κάτι κατεβάζει. Ἕνα μικρό παιχνίδι, πού ὁλόκληρο σχεδόν μέσ᾽ στίς παλάμες κλείνει.

Ἕνας ἀφρός ἀπό μακρυά φαντάζει. Ἕνα τριανταφυλλένιο σύννεφο ἀπό ἀτλάζι.

Ἕνα μικρό κρεββάτι ἤτανε κουκλίστικο, μέ ρόζ ἀπό μεταξωτό ἀνάλαφρο στρωσίδια, κουρτίνες, κουνουπιέρες. Ρόζ ἤτανε τά πόδια του, τά κάγκελα καί οἱ κορδέλες.

Χαρούμενο στό σπίτι της τό πάει καί τρέχει νά τό δείξει σ᾽ ὅποιον ἀπαντάει.

Κανένας δέν τό βρίσκει ὡραῖο. Ἄχρηστο τό ᾽βρισκαν, μικρό. Τί θά τό κάμει;

Ἡ κούκλα ἡ μεγάλη δέν χωράει μέσα ἐκεῖ νά κοιμηθεῖ. Ἀλήθεια, αὐτό δέν τό ᾽χε τό παιδάκι μας σκεφθεῖ.

Τί φταίει ἐκεῖνο, ἄν τό λουλούδι τῆς καρδιᾶς του ἦταν αὐτό. Τό ἄκακο τό παιχνιδάκι τό φτηνό.

Κι ἔπειτα ὅλοι λέγανε, πώς δέν ἦταν σωστό ἕνα δῶρο πρωτοχρονιάτικο νά ᾽ναι τόσο μικρό.

Ὥσπου ἀρχίσανε νά στενοχωροῦνται καί λιγάκι καί, γιά μιά στιγμή, τή γαλήνη τοῦ σπιτιοῦ ἄρχισε νά ταράζει τό δωράκι.

Στιγμή γιά τήν παιδοῦλα μας ἀποφασιστική. Σωπαίνει τό παιδάκι. Καί τρέχει νά κρύψει τό παιχνίδι τό μικρό, πού ὅλο τό σπίτι εἶχε σείσει, μά πού ὡστόσο ἤτανε γιά τήν παιδοῦλα μας πολύτιμο καί ἀκριβό, γιατί μέσα σ᾽ αὐτό ὁλόκληρη τή θέλησή της εἶχε κλείσει.

Τό παιδάκι τό μικρό, κρατάει μέσα του μία ὥριμη καρδιά κι ἕνα μυαλό ἀξεδιάλυτο ἀστέρι πού ὁδηγάει. Δέν θά ᾽θελε ποτέ του κάποιον νά λυπήσει, ἀκόμα οὔτε κἄν νά τό σκεφθεῖ αὐτό. Γιά νά ταράξει τήν εἰρήνη, τό μεγαλύτερο γιά ᾽κεῖνο ἀγαθό.

Μά ὅλ᾽ αὐτά εἴχανε γίνει.

Ἀκόμα μέ τή χαρά ἡ καρδιά της εἶχε διάπλατα ἀνοιχθεῖ καί μέ τό παιχνιδάκι εἶχε ἡ εἴσοδός της ἐπισημανθεῖ. Ἔτσι, ὅ,τι ἀνθοῦσε ἐκεῖ μέσα ἦταν εὔκολο ἀπ᾽ τόν καθένα πού μπαινόβγαινε ὄχι μόνο νά κοπεῖ, νά πατηθεῖ, ἀλλά καί νά ξερριζωθεῖ. Ἡ θέλησις πρέπει πολλές φορές σύρριζα νά κοπεῖ γιά νά στεριώσει. Νά στείλει τίς ρίζες της βαθειά, μέ τή θέληση τῶν ἄλλων ν᾽ ἀνταμώσει. Ὅ,τι μᾶς ἄρεσε καί μέσα μας σάν ὀμορφιά φυτεύθηκε. Πρέπει χρόνια πολλά νά μείνει νά

τραφεῖ. Νά γίνουν οἱ ἁρμοί κι οἱ λειτουργίες του γιά νά σχηματισθεῖ ὁλόκληρη, ἀκομμάτιαστη, αὐτό πού συνηθίζουμε νά λέμε αἰσθητική. Κι ἀκόμα ἔμαθε πολλά, καί τοῦτο, πώς ὅταν κάνει κάτι, ἔχει πολλά γιά νά σκεφθεῖ.

Ἀπό τότε πέρασαν χρόνια πολλά. Αὐτά ξεχάστηκαν. Μεγάλωσε ἡ παιδοῦλα. Προώδευσε στά γράμματα καί στή ζωή. Μά ὅλοι τή βρίσκανε ἄβουλη, ἀμίλητη καί μυστική, ἀναποφάσιστη, τίποτε νά μή ξεχωρίζει, ἴδια μέ μηχανή. Κι ὅλοι, σχδόν, σέ τοῦτο συμφωνοῦσαν. Δέν εἶχε καθόλου αἰσθητική.

Τώρα πού μεγάλωσε εἶναι τά βιβλία ἡ χαρά της. Ὧρες ὁλόκληρες περνάει βυθισμένη μέσα ἐκεῖ καί πάντα ζητάει κάτι νά βρεῖ.

Ὥσπου στό τέλος ἕνα σκίρτημα ἔνοιωσε βαθύ. Σάν κάτι, ἀπό χρόνια ναρκωμένο, εἶχε μέσα της ξυπνήσει καί ζήτησε κάτι νά πεῖ, νά κινηθεῖ. Καί ζήτησε μ᾽ ἕνα βιβλίο τή σιωπή νά λύσει. Θέλησε νά γράψει ἕνα βιβλίο κι αὐτή, πού τή δική της τή φωνή θά ᾽βαζε ἐκεῖ μέσα νά μιλήσει.

Ἀνοίγω τίς σελίδες του καί μέσα, τί νά ᾽δῶ.

Ἕνα τριανταφυλλένιο σύννεφο εἶχε κλείσει.

Ὅπως τό κοριτσάκι τό μικρό πού τρέχει ἐλεύθερο σέ κάμπους καί βουνά. Κι ἀγκαλιές λουλούδια κατεβάζει.

Ὅταν γυρίσει σπίτι του ξανά. Ὅποιο λουλούδι πιό πολύ τῆς ἄρεσε. Ἔξω ἀπό τήν ἀγκαλιά της ἡ παιδοῦλα τό τραβᾶ.

Καί μέσα στό βιβλίο της νά μή χαθεῖ τό βάζει.

Τό παραστρατημένο παιδί

Τί πρόσχαρος πού στέκεται. Ἀνοιχτόκαρδος καί μαζί ἀνοιχτοχέρης. Θαρρεῖς πώς σέ ὅλους ὅ,τι θέλουν θά δώσει. Σκορπίζει τό γέλιο, τό φῶς, τή χαρά.

- Ἦρθ᾽ ἡ ὥρα, λές καί σ᾽ ἐμένα τ᾽ ἀδύνατο τῆς χαρᾶς ἡ πόρτα ν᾽ ἀνοίξει. Νά, τό βλέπω στά χέρια κρατάει τό κλειδί. Κι εἴμαστε τόσο κοντά.

Μιά βοήθεια ζητᾶς. Πού μπορεῖ νά στή δώσει μέ μιά μόνον λέξη. Κι ἀκόμη μονάχα μέ τή σιωπή. Τίποτε δέν ἔχει νά χάσει. Πατάει σέ βάθρο ἀτράνταχτο. Τίποτε δέν μπορεῖ νά τό σείσει.

Μιάν ἀλήθεια τοῦ λές πού καθέναν δέν θίγει. Νά δεχθεῖ μονάχα τοῦ ζητᾶς.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Τό καθάριο, τό γνήσιο, τ᾽ ἀκριβό, αὐτό πού τοῦ δίνεις.

Στό ξένοιαστο γέλιο σου ζητᾶς, ν᾽ ἀπαντήσει μέ μιά λάμψη ἀπ᾽ τό φῶς τῆς καρδιᾶς.

Κι αὐτός μ᾽ ἕνα γέλιο πλατύ γεμᾶτο εἰρωνεία σέ κάνει τό στόμα νά κλείσεις, τῆς καρδιᾶς σου τήν πόρτα πιό κλειστή ν᾽ ἀντικρύσεις.

- Ποιός εἶν᾽ αὐτός πού δὲν χαίρεται μ᾽ ὅ,τι ἐγώ τοῦ προσφέρω. Δέν πιστεύει σ᾽ αὐτά πού πιστεύω ἐγώ κι ἡ παρέα μου. Αὐτός πού ζητάει τήν καρδιά μου ν᾽ ἀνοίξω. Ἄ, ναί, τόν γνωρίζω. Σάν ἦρθε τόσο κοντά μου τόν γνώρισα. Ἀπό χρόνια τόν ξέρω. Εἶν᾽ αὐτός πού κρατάει τό βάθρο μου ἀτράνταχτο. Εἶν᾽ αὐτός πού γυρεύω.

Μοναχά μέ τό ὕψος του κάτω σέ ρίχνει. Μέ τό πέλμα σέ λυώνει. Δυναμάρια στό βάθρο του.

Κανένας δέν ἔνοιωσε τίποτα. Πλῆθος πολύ. Γέλια, φωνές, γλεντοκόπι. Πλοῦτος πολύς, ὅλ᾽ ἀστράφτουνε, χαίρονται.

Μά θαρρῶ καί τό βάθρο ἀκόμα.

Ὁ δυνατός

- Εἶμαι δυνατός σάν τό σκοτάδι. Ὅταν ἁπλωθῶ στόν κόσμο, δέν βλέπεις τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό ᾽μένα.

- Εἶμαι δυνατός σάν τό φῶς. Ὅταν ἁπλωθῶ στόν κόσμο, τά βλέπεις ὅλα ἐκτός ἀπό ᾽μένα.

Διαμάντι

Δέν θά σ᾽ ἔλεγα πολύτιμο πετράδι κι ἀκριβό. Βασιληάς πώς εἶσαι μέσα στά πετράδια, ἄν γιά στολίδι μοναχά καί γιά τεμπέλικη δουλειά ἤσουνα γεννημένο. Ἄν μιά φλοιδίτσα ἀπ᾽ τή μορφή σου πού ᾽χανες, ἄν μιά κοψιά, μιά μαχαιριά, σ᾽ ἄφηνε ἀπό τιμές κι ἀξίες ἀπογυμνωμένο.

Καθάριο, δυνατό, ἴδιο, ἀληθινό εἶναι τό πιό μικρό σου τό κομμάτι. Καθώς εἶσαι περήφανο, ἀμετάβλητο, πιστό, γίνεσαι σύθντροφος στήν πιό σκληρή δουλειά στό δυνατό χέρι τοῦ ἐργάτη.

Ἕνα παραμῦθι

- Πές μας, γιαγιά, τό παραμῦθι.

Τό ἴδιο παραμῦθι. Αὐτό πού τόσες μέρες κάθε βράδυ μᾶς τό λές. Θέλω ν᾽ ἀκούσω τήν ἀρχή του. Μιά-μιά λέξη νά τή λές. Ν᾽ ἀργεῖ νά τελειώσει ἡ ἀρχή του. Ἔτσι θά ᾽θελα ν᾽ ἀρχίζει αὐτό τό παραμῦθι, τρανταχτά.

Τό ᾽ζησες, γιαγιά, αὐτό τό παραμῦθι;

Μά κι ἄν δέν τό ᾽ζησες, κάθε φορά πού μᾶς τό λές τό ζεῖς, ἀπ᾽ τήν ἀρχή του. Μά, στάσου, θαρρῶ πώς τό ᾽χω ζήσει κι ἐγώ αὐτό τό παραμῦθι...

Ἀλλ᾽ ἄς τ᾽ ἀφήσουμε αὐτά.

Ἄρχισε, γιαγιά. Εἶναι καί ἡ Φροσοῦλα μέ τήν κούκλα της σήμερα ἐδῶ γιά νά τ᾽ ἀκούσει.

Μά, πρίν ἀρχίσεις, νά κάμεις καί σήμερα ἐκεῖνο τ᾽ ὄμορφο τό παιχνιδάκι, πού κάνεις κάθε φορά, ὅταν θέλεις νά μᾶς πεῖς αὐτό τό παραμῦθι. Νά τό δεῖ κι ἡ Φροσοῦλα, πού δέν τό ξέρει.

Κι ἡ γιαγιά ἁρπάχνει ξαφνικά τήν κούκλα τῆς Φροσούλας καί τήν πετάει ἔξω ἀπ᾽ τό παράθυρο. Πετιέται τρομαγμένη ἡ Φροσοῦλα. Μά ἡ γιαγιά σ᾽ αὐτό τό παιχνιδάκι εἶχε μιά ἰδιαίτερη ἐπιδεξιωσύνη. Ἐκεῖ πού ἔβλεπες τήν κούκλα νά πέφτει χωρίς νά τήν κρατάει κανένας, ἡ γιαγιά τήν ἅρπαχνε καί σοῦ τήν ἔδινε χωρίς νά πάθει τίποτε.

Ὅταν τελείωσε τό παιχνιδάκι, τά παιδιά ἐκστατικά περίμεναν μαγεμένα γύρω ἀπ᾽ τή γιαγιά, νά πεῖ τό παραμῦθι.

Ὄμορφα μιλοῦσε ἡ γιαγιά. Μιλοῦσε μ᾽ ἕνα τρόπο φίνο, πού εὐχαριστοῦσε τά παιδιά. Καί πότε-πότε στήν κουβέντα της πετοῦσε κάτι σπίθες δυνατές σάν ἀλήθειες, πού στά παιδιά φαίνονταν σάν ἀστεῖα τρανταχτά καί σπαρταροῦσαν ἀπ᾽ τά γέλια.

Ἄλλοτε πάλι, ἔτσι μεγαλόπρεπα καί δυνατά καί φανταχτερά πού μιλοῦσε,

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἔμοιαζε νά γίνεται ἕνα μέ τόν δράκοντα τοῦ παραμυθιοῦ, πού δρασκέλιζε τή γῆ πατώντας ἀπό κορυφή σέ κορυφή. Κι ἔνοιωθαν τά παιδιά κρατημένα ἀπ᾽ τό δακτυλάκι του ν᾽ ἀπολαμβάνουν κι αὐτά ἀπό ψηλά τό μεγαλόπρεπο θέαμα. Ἴλιγγος τά ᾽πιανε κάνοντας μαζί της τόν γῦρο τῆς γῆς.

Ἡ γιαγιά ἄρχισε νά λέει τό παραμῦθι.

Κι ἐγώ θά σᾶς τό πῶ μέ λίγα λόγια.

Ἦταν κάποτε ἕνα παιδάκι, πού δέν εἶχε πάρει στό χέρι του ποτέ ἕνα καινούργιο παιχνιδάκι. Πάντα μονάχο του ἔφτιαχνε τά παιχνίδια του. Πάντα μέ τά παληά παιχνίδια τῶν ἄλλων παιδιῶν περνοῦσε τόν καιρό του.

Μιά μέρα, πῶς ἔτυχε, τοῦ χἀρισαν ἕνα ὁλοκαίνουργιο παιχνίδι μέσα σ᾽ ἕνα κουτί. Τρέχει στό σπίτι, ἀνοίγει τό κουτί καί βλέπει μέσα ἕνα αὐτοκινητάκι. Τ᾽ ἁρπάχνει... Μά μιά γωνίτσα τοῦ τσιμπάει τό χεράκι. Πόνεσε πολύ. Ἀνοίγει τό παράθυρο καί πετάει τό παιχνιδάκι, χωρίς τίποτε νά συλλογισθεῖ. Πέρασε καιρός.

Μιά μέρα γιορτινή, πάει περίπατο μέ τόν πατέρα του σέ μιά πολιτεία κοντινή. Ἐκεῖ βλέπει πολλά παιδιά νά παίζουν. Μά ἕνα κρατοῦσε κάτι, πού δέν πίστευε στά μάτια του καθώς τό κοίταζε τό παιδάκι. Κάτι πού ἦταν ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο μέ τό δικό του παιχνιδάκι. Τό αὐτοκινητάκι. Τό κούρδιζε, κι ἐκεῖνο ἔτρεχε. Εἶχε σφυρίκτρα. Ἄναβαν τά φῶτα του.

- Τόσο ὡραῖο ἦταν λοιπόν τό παιχνιδάκι μου. Κι αὐτό πού βλέπω, νά ᾽ναι ἄραγε τό δικό μου;

Πάει νά ρωτήσει, τό παιδί. Κι ἐκεῖνο τοῦ ἀπαντάει πώς τ᾽ ἀγόρασε. Τότε ἡσύχασε.

Μά ἀπό ᾽κείνη τή στιγμή ὁ νοῦς του πήγαινε διαρκῶς στό αὐτοκινητάκι. Παίρνει τήν ἀπόφαση νά πάει νά τό βρεῖ.

Μόλις γύρισε στό σπί του, τρέχει στή θέση πού τό πέταξε νά δεῖ μήπως τό βρεῖ. Τίποτε. Καιρός πολύς εἶχε περάσει. Βροχές. Ἀέρας. Ποιός ξέρει ποῦ εἶχε τραβηχτεῖ. Μά ἡ ἀπόφασις εἶχε παρθεῖ. Τό αὐτοκινητάκι πρέπει νά βρεθεῖ. Ὅ,τι κι ἄν ἔκανε, ἐκεῖ εἶχε τόν νοῦ του.

Πέρασαν χρόνια, πού βλέπει ἕνα γατάκι νά κρατεῖ ἕνα πραγματάκι καί νά παίζει. Κάτι σάν γνώριμο τοῦ φάνηκε στά μάτια του. Πάει κοντά, αὐτό ἦταν. Μιά ροδίτσα ἀπ᾽ τό παιχνίδι τό παληό. Σέ ἄλλους τόπους καί καιρούς βρῆκε τό βολανάκι, τή σφυρίκτρα. Ἡ θάλασσα τοῦ ξέβρασε κι ἄλλα πολλά. Ὥσπου στό τέλος τά

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ταίριαξε ὅλα σέ κάτι πού ᾽μοιαζε μέ τό αὐτοκινητάκι τὸ παληό.

Σέ κατοπινούς καιρούς, οἱ διαβάτες εἶδαν, κάτω ἀπό ἕνα δένδρο, κάποιο γεροντάκι νά κοιμᾶται.

Στή μορφή του ἦταν ἁπλωμένη ἡ εὐτυχία. Καί στά χέρια του κάτι σάν παιχνιδάκι, ἔβλεπες, νά κρατεῖ σφιχτά.

Ὅταν τελείωσε τό παραμῦθι, τ᾽ ἄλλα παιδιά εἶχαν κοιμηθεῖ. Μόνο ἡ Φροσοῦλα ἐκεῖνο τό βράδυ εἶχε μείνει ξυπνητή. Σφίγγοντας τήν κούκλα της, γιόρταζε τά ἐπινίκια.

Εὐχαριστῶ

Ἀπό καιρό παρακολουθῶ τίς προετοιμασίες στήν ἀριστοκρατική λεωφόρο. Οἱ δόμοι της στρώνονται. Ἕνα-ἕνα παρουσιάζονται τά στολίδια καί οἱ ἀψῖδες της. Προχωροῦν μέ τόν μεγαλόπρεπο ρυθμό τοῦ βαδίζοντος ἀνθρώπου. Μέ τόν φυσικό ρυθμό τοῦ φυτοῦ πού βλαστάνει, τῆς αὐγῆς πού ροδίζει, τοῦ καρποῦ πού μεστώνει. Καί οἱ ἑτοιμασίες συνεχίζονται.

Θά περάσει τό ἅρμα τῆς ζωῆς καί τοῦ πνεύματος.

Ἔχει ξεκινήσει ἀπό μακρυά. Μά τά πρῶτα σημάδια τοῦ ἐρχομοῦ του ἁπλώθηκαν. Κορμιά ἀπό καιρό ναρκωμένα ἀναδεύονται. Ὀμορφιές ἀπό χρόνια θαμμένες ξεπροβάλλουν.

Ἕνας κόσμος ξαναγεννιέται. Μιά πολιτεία ξαναχτίζεται.

Καί εἶναι ὅλα διάφανα σάν τό πνεῦμα, ἀτράνταχτα σάν τή ζωή.

Μέ τόν κτῦπο τῆς καρδιᾶς εἶναι δουλεμένα. Μέ τό καλούπι τοῦ νοῦ διαμορφωμένα. Μέ τήν ἀτμοσφαῖρα τῆς ψυχῆς πλαισιωμένα.

Στά βάθη τῶν αἰώνων χάνονται οἱ ρίζες τους. Στά ὕψη τοῦ οὐρανοῦ σβήνει ἡ ἀνταύγειά τους.

Ἀφοῦ ὁ παλμός τῆς ζωῆς κατώρθωσε νά φθάσει στά ἀπροσπέλαστα ὕψη τοῦ πνεύματος, τό πνεῦμα δέχτηκε νά τῆς δώσει τό χέρι του. Περπάτησαν μαζί στή χώρα του. Προσγειώθηκαν μαζί γιά νά περιδιαβάσουν τή δική της. Τό ἅρμα πού θά τούς ὁδηγήσει εἶναι ἕτοιμο. Ἀπό πελεκητό διαμάντι εἶναι φτιαγμένο.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ὁ κτῦπος τῆς καρδιᾶς τοῦ δίνει τήν κίνηση. Τό χαλινάρι τοῦ νοῦ τήν ρυθμίζει. Ἡ ψυχική διάθεσις φροντίζει γιά τόν καιρό.

Εἶναι στολισμένο μέ εἰκόνες ἀπ᾽ τή ζωή τοῦ πνεύματος.

Σήμερα τό πνεῦμα τό βλέπουμε. Εἶναι ὁρατό καί χειροπιαστό.

Σήμερα ἡ ζωή σταμάτησε. Μποροῦμε νά τήν πλησιάσουμε. Κάθισε στό ἀναπαυτικό ἀμάξι της νά ξεκουρασθεῖ. Κατώρθωσε αὐτό πού προσπαθοῦσε νά κάμει. Βρῆκε αὐτό πού ζητοῦσε. Ἕνα συντροφικό περίπατο μέ τὸ πνεῦμα. Ἕνα περίπατο, μέ τό ἀμάξι, ὅπου ἡ καρδιά καί ὁ νοῦς θά ἐργάζονται συντροφικά. Ἕνα περίπατο σέ μιά πολιτεία, πού ὁ οὐρανός θά καθρεφτίζει τήν ψυχική διάθεση.

Ἡ ζωή μέ τή συντροφιά τοῦ πνεύματος ἀπέκτησε τή μεγάλη ταχύτητα πού τήν παρουσιάζει ἀκίνητη, ἀπέκτησε τήν περιστροφική κίνηση πού μπορεῖ νά κινεῖται χωρίς νά μετακινεῖται.

Καί τό ἅρμα τῆς ζωῆς καί τοῦ πνεύματος πλησιάζει. Ἔφθασε κοντά μου. Μέ παίρνει μαζί του καί συνεχίζει τόν δρόμο του. Τί μεγάλη τιμή! Θαμπωμένη, δέν ξέρω τί νά πρωτοθαυμάσω καί τί ν᾽ ἀπολαύσω περισσότερο. Τήν ξεχωριστή τιμή, ἤ τήν ὑπέροχη ὀμορφιά, πού ἁπλώνεται γύρω μου. Μά ὁ σημερινός περίπατος δέν ἀρκεῖται νά μοῦ προσφέρει μόνον αὐτά, προχωρεῖ ἀκόμη περισσότερο. Μοῦ τά δίνει ὅλα. Φθάνει στό ἀπόλυτο. Ὑπάρχει κάτι πιό μεγάλο ἀπ᾽ τή μεγαλύτερη τιμή, πιό τρανό ἀπ᾽ τήν ὡραιότερη ὀμορφιά. Ἡ ἁρμονία.

Ἀπ᾽ τή θέση πού βρίσκομαι μπορῶ νά βλέπω ὁλόκληρη αὐτή τήν πολιτεία. Ἀπ᾽ τή σκοπιά μου μπορῶ νά διαπεράσω τό κέντρον της. Κάτι ἐκπληκτικό παρουσιάζεται στά μάτια μου. Τό ὅραμα μιᾶς πολιτείας πού ὑπακούει στήν ἁρμονία. Ἔτσι μιά βαθύτατη ψυχική ἀνάγκη ἱκανοποιήθηκε. Μιά δύσκολη γονιμοποίησις ἐπέτυχε. Ἕνα σπάνιο λουλούδι ἔδεσε σέ καρπό.

Ἕνας καινούργιος ἁρμός ἔφθασε στά πλῆκτρα τῆς συνειδήσεως. Αὐτά ἐδόνησαν τίς χορδές. Μιά καινούργια ἁρμονία ἀναδόθηκε. Ἡ ὀνειρεμένη πολιτεία ἔγινε πραγματικότης.

Ἐδῶ τό κάθε τι εἶναι μιά ξεχωριστή μορφή μέ τή δική της ὀμορφιά. Καί τό κάθε τι εἶναι ἕνα συμπλήρωμα τῆς συνολικῆς μορφῆς πού ξετυλίγεται στόν ἀπέραντο δρόμο μας.

Ἡ περήφανη κορφή τοῦ πιό περήφανου κορμοῦ ἔχει τή δύναμη, σήμερα, νά λυγίσει χωρίς νά τσακιστεῖ, γιά νά δώσει τό χέρι σέ κάποιο παρακλάδι τῆς ρί-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ζας του πού εἶναι βαθειά στή γῆ, κι ἔτσι νά σχηματισθεῖ ἡ ἁψῖδα, πού ἀπαιτεῖ ἡ στιγμή.

Σ᾽ αὐτή τήν πολιτεία ὅλα καταφάσκουν. Ὅλα ὁμονοοῦν. Ὅλα ζοῦν. Μόνον ζοῦν. Καί ζοῦν γιατί τό θέλουν. Σέ τί ὁμονοοῦν; Δέν ἔχει σημασία. Ὁμονοοῦν στήν ὁμόνοια.

Δέν σκέπτονται. Δέν ἔχουν μνήμην. Δέν ἔχουν παρελθόν. Δἐν ἔχουν μέλλον. Μόνον παρόν. Λούζονται στά νάματα τῆς ζωῆς. Κι εἶναι ἡ κάθε τους στιγμή ὅμοια κι ἀπαράλλαχτη μέ τήν ἄλλη. Κι εἶναι ἡ κάθε τους στιγμή πρωτογνώριστη. Κι εἶναι ἡ κάθε τους στιγμή σάν τήν πρώτη στιγμή τῆς δημιουργίας.

Καί τό ἅρμα προχωρεῖ στόν δρόμο του, πού ὅλο καί μακραίνει, καί ὅλο καινούργιες ὀμορφιές ξετυλίγονται στά θαμπωμένα μάτια μου.

Τίποτε δέν ζητοῦν ἀπό ᾽μένα, μά ἐγώ θά ᾽θελα κάτι νά τούς πῶ. Θά ᾽θελα νά μάθουν πώς ὅλα αὐτά δέν μέ ἄφησαν ἀδιάφορη, πώς βρῆκαν μιάν ἀπήχηση μέσα μου. Τό ξέρω πώς αὐτό δέν τούς χρειάζεται. Ἀλλά ὁ ἑαυτός μου ἐπιμένει. Ἔκλεισα, λοιπόν, κι ἐγώ αὐτό πού θά ᾽θελα νά πῶ σ᾽ ἕνα κουτάκι μιᾶς χιλιοειπωμένης λέξης, πού ὡστόσο τόσο συνηθίζεται στή χώρα μας σέ τέτοιες περιστάσεις, καί ἤμουνα ἕτοιμη νά τό στείλω. Μά αὐτή ἡ λέξις σήμερα ἀρνεῖται νά μέ ὑπακούσει. Δέν δέχεται νά βγεῖ ἀπ᾽ τό στόμα μου.

- Θά μέ γελοιοποιήσεις, μοῦ λέει. Ὅ,τι κι ἄν πεῖς ἐσύ σήμερα, ἔστω καί μιά λέξη, θά εἶναι παραφωνία. Ἔπειτα, σέ ποιά γλῶσσα θά τό πεῖς γιά νά σέ καταλάβουν. Καί, στό τέλος, ποιός θά σέ πρωτοακούσει. Δέν βλέπεις τήν ἀπεραντωσύνη πού ἁπλώνεται γύρω σου. Ἡ ἀδύνατη φωνή σου, οὔτε στόν διπλανό σου δέν θά ἀκουσθεῖ.

Μά ὁ ἑαυτός μου ἐπιμένει.

- Ἄφησέ με τότε νά πάω μόνη μου, λέει ἡ λέξις. Δῶσε μου μόνον ἕνα κτῦπο τῆς καρδιᾶς σου γιά νά μπορῶ νά κινοῦμαι, γιατί ἔτσι κινοῦνται σ᾽ αὐτή τή χώρα, καί ἄφησέ με.

Αὐτό καί ἔκαμα. Σώπασα. Ἔτσι ἡ ἁρμονία δέν ταράχθηκε. Κι αὐτή ἡ λέξις γλύτωσε ἀπ᾽ τή δική μου κακομεταχείριση. Ξέφυγε ἀπ᾽ τά χέρια μου.

Καί τήν πῆρε τό κλαδάκι καί τήν ἔκαμε λουλούδι. Καί τήν πῆρε τό πουλάκι καί τήν ἔκαμε τραγούδι. Καί τήν παίρνει τό παιδάκι καί τήν κάνει παιχνιδάκι. Καί τήν παίρνει καί τ᾽ ἀγέρι καί τήν πάει σ᾽ ὅλα τά μέρη.

Σταυροδρόμι

Στό σταυροδρόμι τῆς ζωῆς μου δυό πόρτες βρῆκα ἀνοιχτές.

Ἐπιστήμη ἔλεγαν τή μιά. Τέχνη τήν ἄλλη.

Κι οἱ δυό μοῦ ἄρεσαν. Μά πῶς νά πάω στὴν πρώτη, πού δέν εἶχα στήν ἐντέλεια αὐτό, πού πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα θά ζητοῦσε. Τήν ὀρθογραφία.

- Ἔλα σ᾽ ἐμένα, μοῦ φωνάζει ἡ Τέχνη. Ἐγώ δέν νοιάζομαι γιά τήν ὀρθογραφία. Ἐμένα ἐνδιαφέρει ἡ ἁρμονία.

Τί εἶναι ἔργον τέχνης

Ἄγρυπνοι στή φυλακή μας περιμένουμε τήν πνοή, πού θά ναρκώσει τούς ἀμείλικτους φρουρούς μας καί θά μᾶς δώσει τήν ἐλευθερία μας.

Στό ἐλεύθερο πέταγμά μας βλέπουμε ἀπό μακρυά τούς φρουρούς μας νά φυλᾶνε κουλουριασμένοι τήν ἄδεια φυλακή μας.

Ὅταν ξυπνήσουν θά μᾶς βροῦν στή θέση μας. Καί θά μᾶς βρίσκουν ἐκεῖ, ὥς τή στιγμή πού ἡ εὐλογημένη πνοή δέν θά ᾽ρθεῖ γιά νά τούς ναρκώσει, ἀλλά θά ᾽ρθει γιά νά τούς σπρώξει νά μᾶς δώσουν τά χέρια γιά ἕνα συντροφικό χαρούμενο περίπατο.

Παίζει τό ταλέντο

Ἡ μικρή αἴθουσα γέμισε. Ἡ ὥρα σίμωσε. Μπαίνει κι ὁ τελευταῖος.

Ἕνα φανταστικό glissando βιολιῶν, πού κόβεται ἀπότομα στήν ψηλότερη νότα, κόβει κάθε θόρυβο, μαζί καί τήν ἀναπνοή μας. Μά μάταια θά ᾽λεγα πώς εἶναι ἀπόλυτη σιγή. Ἀκοῦμε τίς πνοές μας πού ξεσπάσανε σ᾽ ἕνα ἀνατρίχιασμα. Οἱ ἀκτῖνες τῶν ματιῶν μας ἀνοίγουν τήν πόρτα τῆς σκηνῆς, σέρνοντας μαζί στόν γυρισμό τους τή μάγισσα. Τά μάτια μπροστά στ᾽ ὅραμα στρέφουν ἀλλοῦ. Ἀσέβεια νά τήν κοιτᾶμε πρίν φθάσει στόν θρόνο της. Πεζότης τό περπάτημα.

Τί θά μᾶς παρουσιάσει, ἄραγε, ἀπόψε ἡ μαγική της δύναμη; Τί βλέπω;

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Μιά θάλασσα ἀσάλευτη στό χρῶμα τοῦ αἰθέρος. Πουλιά ἐδῶ πετοῦν ἐπάνω ἐλαφρά, ψάρια ἐκεῖ πηδοῦν. Πιό κάτω βαπόρια τή σχίζουν, παιδάκια ρίχνουν πετραδάκια. Πότε τό ἀεράκι ἁπλῶς τή ρυτιδώνει, καί πότε ὁ δυνατός βορηᾶς ἄγρια τήν ταράζει. Μά ὅλ᾽ αὐτά τά πουλιά, τά βαπόρια, τά πετραδάκια, τά ψάρια, δέν κάνουν κύματα μόνον στή θάλασσα πλήττοντάς την. Με τά κύματά της ταράζουν καί τόν ἀέρα στό διάβα τους. Καί τά κύματά του, ἐλαφρά ὅπως εἶναι, προχωροῦν ψηλά. Ἀκόμα πιό ψηλά. Ἀπόψε τά βλέπουμε. Μᾶς παίρνουν μαζί τους. Θεέ, ὥς ποῦ θά φθάσουν; Ἴλιγγος νά κοιτάξεις κάτω, μά δέν σοῦ χρειάζεται. Ἡ γῆ χάθηκε, δέν σέ νοιάζει. Προχωροῦν ἀκόμα, ἔχουν μεγάλη δύναμη ἀπόψε. Θά φθάσουν τό στερέωμα. Τό φθάσανε, τό σχίζουν. Τί βλέπουμε ἀπ᾽ τή σχισμάδα; Φόβος μέ πιάνει νά τό πῶ. Βλέπουμε μιά χώρα ὀνειρεμένη μέ τόν ἡγεμόνα της στόν θρόνο καθισμένον. Μιλᾶμε μαζί του. Μᾶς μιλάει. Μᾶς δείχνει τή χώρα του. Γύρω του τά πουλάκια κελαϊδοῦν, ὁ ἥλιος στή λίμνη καθρεφτίζεται, τά δένδρα λουλουδίζουν καί μέσ᾽ στούς κήπους πρόσχαρα τ᾽ ἀγγελούδια παιγνιδίζουν. Ὅλα ἐδῶ πέρα λάμπουν. Ἔχουν μιά ὀμορφιά ἐξωτική. Ἐντείνω ὅλες μου τίς δυνάμεις, τίς συγκεντρώνω ὅλες στό κεφάλι μου, θέλω νά τά αἰσθανθῶ ὅλα. Γίνομαι ὅλη μάτια, μά κι ἐκεῖ μοῦ φαίνεται στενόχωρα. Χύνομαι στό ἄπειρο. Γίνομαι πνεῦμα. Νά, ἐδῶ ὅσο κι ἄν μείνω δέν θά βαρεθεῖ ποτέ ἡ ψυχή μου. Βρῆκε τή θέση της. Εἶναι ἀναπαυμένη. Κινεῖται ἐλεύθερα. Δέν τήν ἐμποδίζει τίποτε. Δέν περιορίζεται στά ὅρια τοῦ ὑλικοῦ μου σώματος. Βγῆκε ἀπ᾽ τό σῶμα μου. Κυλιέται στ᾽ ἄπειρο τοῦ ἄϋλου κόσμου, μά ἔχει κι εἴσοδο σέ κάθε ὑλικό γλυστρώντας μέσα του.

Πηδάει μέ τό νερό ἑνός συντριβανιοῦ. Βγαίνει μέ τό τραγούδι ἀπό στόμα ἀγγελικό. Συντροφεύει τά στάχυα στ᾽ ἀέρινο λίκνο τους, καί νοιώθει τή λαχτάρα τῶν μικρῶν πουλιῶν πού τρομαγμένα φεύγουν σάν δοῦνε τό κοράκι. Μά καί τοῦ κορακιοῦ τήν κάκια δοκιμάζει. Καί τοῦ καταρράκτη τόν βόγγο καί σατανικές προθέσεις. Τή βλέπουμε ἀνακατεμένη καί στά παιγνίδια κάποιου ἐλαφιοῦ, στίς πονηριές τῆς ἀλεποῦς, στά χοροπηδήματα ἑνός μικροῦ παιδιοῦ καί στό λιοπύρισμα τοῦ ἄστρου. Σκορπίζεται στούς κάμπους μέ τή μυρωδιά τῶν λουλουδιῶν. Πονεῖ μέ τήν πονεμένη καρδιά. Τή βλέπουμε ἀνακατεμένη στά γεωμετρικά σχήματα ἑνός διαμαντιοῦ ἀντίκρυ στόν ἥλιο. Στά ἀθῶα παιχνίδια τοῦ περιστεριοῦ καί στόν ἀφρό τῆς χαρᾶς πού ξεχειλίζει ἀπ᾽ τήν καρδιά τοῦ ποιητῆ, πού βρίσκει τήν ὁμοιοκαταληξία ἐνηρμοσμένη μέ τή σκέψη του. Θωπεύει μέ τά μάτια κάποιου ἀνήλι-

κου παιδιοῦ ἕνα παιχνίδι ἀγαπητό, καί τή ζωή τῆς σαύρας θέλει νά ζήσει γιά λιγάκι, δίχως ν᾽ ἀφήσει παραπονεμένη τήν εὐγνώμονη καρδιά, τό χέρι τοῦ ζωγράφου καί τό πόδι πού γλυστράει σέ μιά φλοῦδα στό πεζοδρόμιο. Μά δέν χορταίνει, θέλει νά δοκιμάσει τά αἰσθήματα στοῦ ἀποχωρισμοῦ τήν ὥρα. Τήν καρδιά τοῦ τεμπέλη καί τή συγκίνηση πού προκαλεῖ ἡ νίκη.

Στό τέλος, ὅμως, θέλει νά μπεῖ σ᾽ ὅλα καί τήν ἴδια στιγμή. Μά ποῦ εἶναι ἡ εἴσοδος; Πάει νά ρωτήσει τόν ἡγεμόνα τοῦ τόπου. Κι ἐκεῖνος, μέ τή μεγάλη του καλωσύνη τῆς ἀπαντάει. Δίνω σ᾽ ὅλους ὅ,τι μοῦ ζητήσουν, τώρα καί σ᾽ ἐσένα. Καί, κοιτάζοντάς τον στά μάτια καθώς τοῦ μιλοῦσε, τραβήχτηκε σάν ἀπό μαγνῆτες κι ἔγινε ἕνα μ᾽ αὐτά. Μά ἦταν τόσο γρήγορο, πού δέν κατάλαβε ἄν τά δικά του τράβηξαν τά δικά της ἤ αὐτή τόν τράβηξε μέ ὁρμή.

Καί τώρα ποῦ βρίσκεται; Πῶς νά τό πῶ μέ στόμα ἀνθρώπινο.

Λούζεται στό βλέμμα μικροῦ παιδιοῦ κοιτώντας χαϊδευτικά τ᾽ ἀγαπημένο παιχνίδι. Μά πού τώρα τό παιδί μεγάλωσε, τά ᾽μαθε ὅλα μέ τίς αἰσθήσεις του καί τά αἰσθήματά του καί κράτησε τό ἀπάνθισμα ὕστερα ἀπό ἐπανειλημμένο φιλτράρισμα, προσέχοντας νά μήν πάρει μαζί του οὔτε μόριο ἀκάθαρτης ὕλης, μήπως βαρύνει καί δέν μπορέσει νά σταθεῖ τόσο ψηλά.

Αὐτό τό βλέμμα στέλνει στόν κόσμο, νά τόν δροσίσει μέ τό χάδι τοῦ ἥλιου καί τή σταγόνα τῆς βροχῆς, καί τόν κάνει νά ζεῖ καί νά λάμπει μέ τό φῶς του πού φέρνει μαζί του ὁ ἀέρας. Μέ τί ἀφθονία πού δίνει τό τελευταῖο! Δῶσε ὅσο μπορεῖς περισσότερο γιά νά ζήσουν ὅλα, καί κάμε τα νά λάμπουν γιά νά τά ἰδοῦν οἱ ἄνθρωποί σου ἁπλώνοντας τούς πλοκάμους των σ᾽ ὅλα, κι ἔτσι χαρούμενοι, θαυμάζοντας τό μεγαλεῖον ὅλων καί μή κάνοντας ἐξαίρεση σέ τίποτε, νά ζητοῦν νά τ᾽ ἀπολαύσουν ὅλα καί τήν ἴδια στιγμή. Κι αὐτό ζητώντας νά ἑνώνονται μαζί σου. Δέν θέλουν τίποτε ἄλλο.

Μά νά, ἕνα μεγάλο ἀέρινο κῦμα, ξεκινώντας πάνω ἀπ᾽ τή θάλασσα μέ τό χρῶμα τοῦ αἰθέρος κλεῖ τό στερέωμα. Τί συμβαίνει; Ἡ μάγισσα σηκώθηκε ἀπ᾽ τόν θρόνο της. Τή βλέπουμε τυλιγμένη μέσα σ᾽ ἕνα σύννεφο νά φεύγει ἀπ᾽ τήν ἴδια πόρτα τῆς σκηνῆς, παίρνοντας μαζί τή μαγική της δύναμη.

Οἱ μαγικές εἰκόνες περάσανε. Ἡ ἀσάλευτη θάλασσα δέν εἶναι παρά τά πλῆκτρα ἑνός πιάνου. Τό ὅραμα, ἕνας ἄνθρωπος σάν ὅλους. Τό σύννεφο εἶναι τά χειροκροτήματα, πού ἡ ζαλισμένη φαντασία μου τά ᾽κανε σύννεφο. Καλά, κι οἱ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἄλλες εἰκόνες; Κι αὐτές ἡ φαντασία; Ὄχι, ἡ Μουσική.

Ἡ ψυχή μου δέν μπορεῖ νά καταλάβει ἀκόμη, πώς πρέπει νά ὑποταχθεῖ στίς θελήσεις τοῦ σώματος καί τῆς κοινωνίας. Μοῦ ζητάει νά πᾶμε, ἤ μᾶλλον νά βρεθοῦμε χωρίς καμμιά κίνηση, μέσα σ᾽ ἕνα ἀναπαυτικά ἐπιπλωμένο δωμάτιο μέ ὡραίους πίνακες ζωγραφικῆς στούς τοίχους, λουλούδια καί βιβλία παντοῦ, πουλιά νά κελαϊδοῦν, κάποιο μουσικό ὄργανο σέ μιά γωνιά, κι ἐκεῖ μέσα καθισμένη μαζί μου σέ μιά ἀναπαυτική πολυθρόνα νά κλείσουμε τά μάτια ὥσπου νά μᾶς πάρει ὁ ὕπνος.

Μά γρήγορα συνέρχεται. Μιά φίλη μου ζητάει rouge γιά τά χείλη της, ἄλλη παραπονεῖται ὅτι τῆς τσαλάκωσαν τό παλτό. Στόν δρόμο σφυρίζουν οἱ σφυρίκτρες τῶν αὐτοκινήτων. Στόν δρόμο οἱ ἄνθρωποι συνωθοῦνται, μαλώνουν. Ὁ ἐπιβάτης τοῦ τράμ ζητάει τά ρέστα ἀπό τόν εἰσπράκτορα.

Κι ἔπειτα στό σπίτι. Ἀπόψε ἔχουν καλεσμένους γιά χαρτοπαίγνιο. Ἐκφράζω τή μεγάλη μου στενοχώρια πού ἔχασα αὐτή τήν εὐχαρίστηση γιά νά πάω στό concerto.

Ἔπειτα φαΐ καί ὕπνο. Στό κρεββάτι ἐπανέρχομαι μόνη μέ τόν ἑαυτό μου. Ἐκεῖ θυμᾶμαι ὅ,τι εἶδα κι ἄκουσα. Θαυμάζω, πῶς ἀνέβηκα τόσο ψηλά, ἀλλά τό σπουδαιότερο, τόσο προσεκτικά καί τόσο γρήγορα. Μά οὔτε οἱ κεραυνοί μέ πείραξαν, οὔτε ἡ βροχή πού ᾽πεφτε κρουνηδόν, οὔτε ἡ περιστρεφομένη πύρινη ρομφαία τοῦ ἥλιου, πού ἦταν πάνω ἀπό τά σύννεφα, δέν μπόρεσε νά μέ κάψει. Πῶς ἀφέθηκα μέ τόση πίστη στά χέρια της γιά ἕνα τόσο ριψοκίνδυνο ἔργο. Κι ἔπειτα, ποῦ βρῆκα τό θάρρος νά κτυπήσω, ἔστω καί μαζί της, τήν πόρτα τόσο μεγάλου σπιτιοῦ. Μά ἐκεῖνο, πού μέ συγκινεῖ περισσότερο, εἶναι ἡ προθυμία πού μέ δέχτηκαν κι ἡ ἀγάπη πού δεῖξαν σ᾽ ἐμένα μόλις μ᾽ εἶδαν.

Τί καλωσύνη!

Πειθαρχία

Βρῆκε στόν δρόμο του ἀγκάθια, θάλασσες, λιθάρια, βουνά νά σχίσει καί νά ὑπερπηδήσει, ποτάμια νά γεφυρώσει καί βάλτους νά ἐπιχωματίσει. Μά δέ σταματοῦσε, τραβοῦσε ὁλόϊσια πρός τήν διεύθυνση πού μιά φωνή τόν καλοῦσε, κι

ἄλλη μιά τόν ἔσπρωχνε ἀπό μέσα του. Μπροστά σέ κάθ᾽ ἐμπόδιο δέ ρωτοῦσε τό γιατί, ἀλλά ἐρευνοῦσε τί εἶναι καί πῶς θά τό περάσει. Κι ὅσο ἄκουγε πώς κάθε μιά ἀπό τίς φωνές ἦταν καί ἡ ἠχώ τῆς ἄλλης, ἔνοιωθε πώς εἶναι μέσ᾽ στό δρόμο του. Στό δρόμο πού ἔχει ἕνα τέρμα, ἐκεῖ πού οἱ δυό φωνές θά γίνουν μία. Ἐκεῖ πού τόν περιμένει ὁ ἑαυτός του. Κι αὐτόν τόν ἑαυτό του, ἀφοῦ τόν γνώρισε, ἔβαλε γιά ὁδηγό στό δρόμο του καί κράτησε γιά σύντροφο αὐτός τήν πειθαρχία.

Μεγάλο μυαλό. Ξέρει νά διαλέγει συντρόφους.

Κατάλαβε πώς ὁ ἄνθρωπος δέν χωρίζει ποτέ ἀπό τή σκιά του, ὁ τόνος ἀπ᾽ τή χροιά του, ὁ καθρέφτης ἀπ᾽ τό εἴδωλό μας, ὁ χῶρος ἀπ᾽ τόν χρόνο, τό πεπερασμένο ἀπ᾽ τ᾽ ἄπειρο. Ξέρει πώς εἴμαστε δεμένοι μέ τόν δρόμο πού παίρνουμε.

Μά νά, ὁ δρόμος συντομεύει. Τό τέρμα ἔφθασε. Σπεύδει καί τ᾽ ἀγκαλιάζει. Οἱ δυό φωνές γίνονται μία. Μά μιά φωνή πού δέν προστάζει, πού δέν σπρώχνει, μόν᾽ τραγουδάει, τό τραγούδι τῆς χαρᾶς, τοῦ φωτός, τῆς λευτεριᾶς. Ἡ καρδιά του λευθερώθηκε, τά μάτια του ἀνοίξανε. Βλέπει. Μά τί βλέπει;

Ἀνατριχίλα τρόμου στό πρῶτο ἀντίκρυσμα. Λιθάρια, ἀγκάθια, βουνά καί θάλασσες φυτρώσανε μέ μιᾶς πάλι μπροστά του.

Κι ἐγώ τί ἔκανα τόσο καιρό; Ρωτιέται...

Ὤ, σκίρτημα χαρᾶς ἀνέκφραστο!

Αὐτός, πού τώρα ὁ λογισμός του ξεπερνιέται στή δύναμη καί τήν τρεχάλα ἀπό τά μάτια του, βλέπει πώς ὅλ᾽ αὐτά τά ἐμπόδια ἦταν μέσα του, κι ὁ δρόμος ὅπου ἔστρωνε ἦταν ὁ ἑαυτός του. Φωνή, ἠχώ καί δρόμος ἦταν ἕνα, πού σάν ἑνώθηκαν, γίνηκ᾽ ἕνα τραγούδι ξωτικό καί πέταξε.

Κι αὐτός γίνηκε ὕλη εὔπλαστη καί καλοδουλεμένη. Γίνηκε τό καθάριο τό χαρτί, πού κλέβει τ᾽ ἀχνάρια τῆς καρδιᾶς καί τοῦ μυαλοῦ μέ τό χέρι τοῦ σοφοῦ καί τ᾽ ἀκαμάτη. Κλέβει τ᾽ ἀχνάρια τοῦ βουνοῦ καί τοῦ βυθοῦ τῆς θάλασσας σάν τό νερό καί τόν ἀέρα.

- Τώρα πού τά ᾽κλεψε, τί θά τά κάμει;

- Πάνω σ᾽ αὐτά χαράζει ἕνα μονοπάτι πού θά περνᾶς τή θάλασσα μά δίχως νά βουλιάζεις, καί τό βουνό δέν θέ νά στέκεται μπροστά σου σάν ἐμπόδιο, μά οὔτε κι ἡ ἀσπράδα τοῦ χαρτιοῦ θά σέ τρομάζει μή τή μαυρίσεις μέ τήν πέννα σου.

Ἔτσι γραφήκανε οἱ νόμοι.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

- Μά ἀπό ποιούς γραφήκανε. Αὐτά πού λές δέν γίνονται στήν ἐποχή πού ζοῦμε. Δέν εἶδ᾽ ἀνθρώπους πού νά ᾽χουν μέσα τους ἀγκάθια καί λιθάρια. Κι οὔτε νά γίνονται ἀέρας καί χαρτί. Μά οὔτε καί τραγούδια ξωτικά ν᾽ ἀκοῦνε.

- Ποῦ νά τούς δεῖς, αὐτοί χαθήκανε. Τούς πνίξανε καί ρούφηξαν τό αἷμα τους γιά νά τούς δυναμώσει. Δέν ξέρεις λοιπόν τήν ἱστορία τους;

Ζοῦσαν μακρυά στή χώρα τῶν γιγάντων κι εἶχαν κεφάλια τρία ὁ καθένας τους. Τό ᾽να τό λέγαν μαθητή, τ᾽ ἄλλο παιδαγωγό καί τ᾽ ἄλλο ἄρχοντα. Καί ζοῦσαν καί τά τρία γιά ν᾽ ἀναστήσουν τό μικρό πού βρισκόταν στή μέση. Ἔτρωγ᾽ ἀπό τίς σάρκες τους κι ἀπό τά κόκκαλά τους, ὥς πού τά τέλειωνε κι ἔμενε μοναχό του. Τότε αὐτοί ἐρχότανε στόν τόπο μας γιά δοῦλοι. Κι ἐμεῖς οἱ ἀφεντάδες, γέλια, χαρές ζητούσαμε νά μᾶς κερνοῦν καί τίποτ᾽ ἄλλο. Στόν ὦμο τους τά πόδια τους νά φέρνουν γιά νά μᾶς πᾶν᾽ ὅπου ἡ καρδιά τοῦ καθενός ζητοῦσε. Καί ζοῦσαν ὅλοι εὐτυχισμένοι.

Μά νά, μιά μέρα βουλήθηκαν οἱ ἀφεντάδες τούς δρόμους γιά νά μάθουν. Τούς μάθανε, κι εἴδαμε πῶς. Μά πῶς νά τούς περάσουν μοναχοί τους; Ποῦ νά ᾽βρουνε τή δύναμη τά πόδια νά σηκώσουν;

- Κι αὐτή ἐμεῖς θά σᾶς τή δώσουμε, τούς λέν᾽ οἱ δοῦλοι. Καί πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα μάθετε τ᾽ ὄνομά της. Τή λένε Πειθαρχία. Χαρά σ᾽ ἐκεῖνον πού τήν ἔχει. Βαστάει σωτήρια δύναμη ἐπάνω της. Κρατῆστε το καλά αὐτό πού θά σᾶς ποῦμε. Τούς σώφρονας σώζει ἡ πειθαρχία([1]).

- Καί ποῦ εἶν᾽ αὐτή ἡ δύναμις;

- Κυλάει στό αἷμα τῶν γιγάντων, εἶναι ἡ δύναμή τους.

- Γιγάντων; Ποιοί εἶν᾽ αὐτοί οἱ γίγαντες;

- Ἐμεῖς οἱ δοῦλοι σας.

Αὐτό σάν ἄκουσαν, ὁρμήσανε, τούς πνίξαν καί τό ρούφηξαν.

- Καί δέν φοβήθηκαν πού τά ᾽βαλαν μέ γίγαντες πού ᾽χουν μεγάλη δύναμη;

- Κουτέ, ποιός θέ νά φοβηθεῖ τόν βράχο σάν τόν κρατεῖ τό χέρι γίγαντος, φοβήσου τον ὅταν βρεθεῖ σέ νάνο.

Τό αἷμα αὐτό ρουφώντας, ἀκούσανε τῆς πειθαρχίας τά λόγια τά πρῶτα καί στερνά καί μάθαν᾽ ἀπ᾽ τό στόμα της ποιά εἶναι καί τί κάνει.

- Ἐγώ εἶμαι ἐκείνη πού σᾶς ὁδηγεῖ στήν εὐτυχία, ἐγώ αὐτή πού τή θρονιά-

ζει μέσα σας καί σᾶς ἁπλώνει τό χέρι γιά νά τή σκορπίσετε. Ἐγώ εἶμαι ἡ πιό πλούσια στή γῆ.

Εἶμαι μητέρα εὐπραγίας ([2]).

Τό θαῦμα

ΣΗΜΕΡΑ ἔνοιωσε ὁ Χριστός μιά δύναμη νά φεύγει ἀπ᾽ τό κορμί Του. Κάποιος πιστός θά ζήτησε πάλι ἀπ᾽ Αὐτόν τήν ἴασή του. Θά ᾽χει τό θάρρος, ἄραγε, σάν τόν τυφλό νά τό ὁμολογήσει. Θά ᾽χει τή δύναμη τή σιωπή νά λύσει.

Σήμερα τό κορμί Του διαλύθηκε καί γέμισε τήν αἴθουσα πού μένει. Γιά κάποιον πού πονεῖ σκορπίσθηκε κι ἐσυγκροτήθη πάλι.

Ἄλλοτε ἕνα λεπρό γιατρεύει. Μά τούτη τή φορά κάτι μεγάλο φοβερό συνέβη.

Ἕνας Θεός ἀντάλλαγμα γιά κάποια ὑπηρεσία Του γυρεύει. Ἕνα εὐχαριστῶ ἀπό τόν ἰαθέντα ζητιανεύει. Ἕνας Θεός. πού δέχτηκε νά σταυρωθεῖ χωρίς καμμιά ἀντίρρηση νά φέρει. Ἕνας Θεός, πού δὲν ὑπάρχει τίποτε στόν κόσμο πού νά μή τό ᾽χει στό χέρι.

Κάτι Τοῦ λείπει, κάτι ζητάει νά Τοῦ δώσεις.

Τή θέση πού ἄφησε ἀδειανή ἡ δύναμις πού ἔφυγε γιά ᾽σένα, μ᾽ ἕνα εὐχαριστῶ νά συμπληρώσεις.

Τό χάρισμα του λόγου σοῦ ᾽χει δώσει, καί τό σκορπᾶς γιά τή χαρά σου, τή δουλειά σου, γιά τό κέρδος. Κι ἀπ᾽ ὅλα αὐτά μιά λέξη σοῦ ζητάει. Μιά δική σου λέξη. Ἀπό στόφα ἀνθρώπινη φτιαγμένη, γιατί κι Ἐκεῖνος ἔργο δικό του θεϊκό σοῦ ᾽χει προσφέρει. Τό θαῦμα.

Καί μόνον σάν αἰτία γιά νά βρεθεῖς πάλι κοντά Του θά ᾽ταν, νά Τόν ζητᾶς γιά νά τοῦ πεῖς αὐτή τή λέξη.

---

(1) Σοφοκλῆς, Ἀντιγόνη 676.

(2) Αἰσχύλος, Ἑπτά ἐπί Θήβας 224.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Μά ἐσύ πολλά τά περιττά ἔχεις τά τελευταῖα χρόνια σου ἐπάνω σου σωρέψει.

Στολίδια καί φτιασίδια τοῦ καιροῦ σου, πού σέ βαραίνουνε πολύ, αὐτό εἶν᾿ ἀλήθεια, μά δέν μπορεῖς ν᾿ ἀντισταθεῖς στήν προσταγή τους.

Καί πάνω ἀπ᾿ ὅλ᾿ αὐτά ἡ ἀνθρωπιά στενάζει, κλαίει. Ποιός τήν ἀκούει.

Δέν ἔχει θέση στή σημερινή μας ἐποχή ἡ γέρικη θωριά της κι ἡ προαιώνια φορεσιά της.

Μά τά στολίδια πού ᾿χεις ἄφθονα στοιβάξει μέ τόν καιρό ξεφτίζουν, πέφτουν. Κι ἡ δύναμη πού τά κρατοῦσε χαλαροῦται, φεύγει. Τά λόγια πιά μέ δυσκολία βγαίνουν. Ὅλο καί λιγοστεύουν. Ἀφοῦ ὅλα τά περιττά πού τά γεννούσανε σιγά-σιγά σκορπίζουν καί πεθαίνουν.

Καί μένεις μοναχός σου μέ τόν ἑαυτόν σου. Στόφα ἀνθρώπινη. Στόφα ἀθάνατη. Πού μοναχά μιά λέξη ξέρει νά ᾿στορίζει. Πού μοναχά μιά λέξη ἔχει τή δύναμη νά πεῖ. Εὐχαριστῶ.

Μά ὄχι, δέν εἶσαι μοναχός σου, μέ μιά λέξη. Ὑπάρχει κι ἄλλη μιά, πού μέσ᾿ στ᾿ αὐτιά σου ἀδιάκοπα ἠχεῖ. Χρέος.

Ἕνας Θεός, ὅταν ζητήσει κάτι, πρέπει νά Τοῦ δοθεῖ. Ἡ θέσις μένει πάντοτε κενή καί ἄλλος ἀπό ᾿σένα δέν μπορεῖ νά τή γεμίσει.

Μά τί ζητάει ἀπό ᾿μένα ὁ Χριστός. Μιά λέξη. Τί χαρά. Αὐτή πού μοῦ ᾿χει ἀπομείνει. Τρέχεις, μά δέν Τόν βρίσκεις.

- Ποῦ ἔχει πάει ὁ Χριστός;

- Ἔφυγε, μά θά ξαναγυρίσει. Νά περιμένεις.

Καί τότε πού θά ᾿ρθεῖ, μόλις Τόν δεῖς, ἀκόμα καί τήν καταδίκη σου ἄν εἶναι ἀπ᾿ τό στόμα Του ν᾿ ἀκούσεις. Ἐσύ ἕνα εὐχαριστῶ θά ξεστομίσεις.

Αὐτά σκεπτόμουνα σήμερα στίς 8 τό βράδυ μοναχή. Τριγυρισμένη ἀπό φῶτα ὁλόλαμπρα. Κόσμο πολύ. Οὐράνιες ἁρμονίες. Μουσική.

10 Μαρτίου 1953

Ἀντιφώνησις*

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ μας συγκέντρωσις μοῦ θυμίζει ἕνα ἄλλο Κυριακάτικο πρωϊνό. Πρό τριῶν ἐτῶν, ἡ Διευθύντρια τοῦ Ἀρσακείου ἐκάλεσε σ᾽ αὐτό τό ἴδιο κτίριο τάς ἀποφοίτους τῶν σχολῶν του καί ἔρριψε τήν ἰδέαν τῆς συστάσεως συνδέσμου τῶν ἀποφοίτων τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας. Σέ λίγες μέρες ἡ ἰδέα ἔγινε πραγματικότης καί σήμερα τήν βλέπουμε ζωντανήν ἐνώπιόν μας. Ὁ ὀλίγος χρόνος, πού χρειάσθηκε γιά τή σύσταση αὐτοῦ τοῦ συνδέσμου, καί ὁ σκοπός πού ἐπιδιώκει μᾶς δείχνουν, ὅτι ὁ κόσμος τοῦ Ἀρσακείου ὄχι μόνον ἀντελήφθη τάς ὑποχρεώσεις του καί τόν ὑψηλόν του προορισμόν, ἀλλά ὅτι ἔχει καί τήν δύναμιν νά τά ἐκπληρώσει.

Τά μέλη τοῦ συνδέσμου, κινούμενα ἀπό ὑψηλά ἰδανικά καί ὑπό τήν ἡγεσίαν ἀνωτέρου πνεύματος, ἐπιδιώκουν νά καταστήσουν κοινωνούς τῶν πνευματικῶν καί ψυχικῶν ἀγαθῶν καί τούς ὀλιγώτερον ὑπό τῆς τύχης εὐνοηθέντας συνανθρώπους μας. Τοῦτο δέ εἶναι τό ἴδιον τῶν ἐργατῶν τῶν μεγάλων ἔργων. Δέν ἀρκοῦνται εἰς τό νά καθιστοῦν αὐτά προσιτά εἰς τούς ὀλίγους ἐκλεκτούς, τῶν δέ ἄλλων μόνον τόν ἐκ τοῦ μακρόθεν θαυμασμόν νά προκαλοῦν, ἀλλά τότε μόνον ἱκανοποιοῦνται, ὅταν σύρουν τούς πάντας εἰς τό ὕψος τῆς ἰδικῆς των σκοπιᾶς.

Τήν ἀθόρυβον καί καρποφόρον ἐργασίαν τοῦ Ἀρσακείου δέν ἐγνώρισα μόνον ἐφέτος ὡς μαθήτρια τῆς Οἰκοκυρικῆς Σχολῆς. Κατά τά πρῶτα μου ἐννέα μαθητικά χρόνια, τό Ἀρσάκειον συνεπλήρωνε τό ἔργον τῆς οἰκογενείας. Καί ἀφοῦ τότε μοῦ ἔδειξε τήν ὁδόν διά τῆς ὁποίας θά ἔφθανα εἰς τήν χώραν τῆς γνώσεως καί μοῦ ἔδωσε τά στοιχεῖα διά τῶν ὁποίων θά ἀνέπτυσσα τήν βούλησίν μου, μέ ἐκάλεσε ἐφέτος νά ἀναβαπτισθῶ εἰς τά φωτεινά του νάματα, ἵνα ἀντλήσω δυνάμεις ὅπως εἰσέλθω εἰς τό πεδίον τῆς πράξεως. Καί τά πρῶτα εἰς αὐτό βήματά μου

---

* Ἀντιφώνησις ἐκ μέρους τῆς Οἰκοκυρικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀρσακείου, τῶν προσφωνήσεων τοῦ συνδέσμου τῶν ἀποφοίτων τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας, κατά τήν ἡμέρα τῆς δεξιώσεως τῶν τελειοφοίτων Διδασκαλείου, Οἰκοκυρικῆς καί Γυμνασίου ὑπό τοῦ συνδέσμου, εἰς τό μέγαρον Ἀρσακείου ἐν Ψυχικῷ τήν 31ην Μαΐου 1936.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

μέ φέρουν σήμερον πρός συνάντησίν σας, ἀγαπηταί ἀπόφοιτοι τοῦ σχολείου μας καί ἐκλεκτοί συνεργάται τοῦ νεοσυστάτου σωματείου, διά νά σᾶς ἀπευθύνω, μαζί μέ τάς συμμαθητρίας μου τῆς Οἰκοκυρικῆς Σχολῆς, θερμόν χαιρετισμόν, μέ τήν εὐχήν ὅπως, κατ᾽ ἀναλογίαν πρός τήν Φιλεκπαιδευτικήν Ἑταιρείαν, ἥτις ἔδωσε στήν Ἑλληνίδα τά πτερά νά ὑψωθεῖ εἰς τόν κόσμον τοῦ πνεύματος, ὁ σύνδεσμος τῶν ἀποφοίτων της νά δώσει στήν Ἑλλάδα πλέον «τά φτερά τά πρωτινά της τά μεγάλα».**

Σύζυγος

ΒΑΣΙΣ κάθε εὐτυχοῦς συμβιώσεως εἶναι ἡ εἰρήνη. Αὐτός εἶναι ὁ ἄξων, πέριξ τοῦ ὁποίου πρέπει νά στρέφονται αἱ ἐνέργειαι τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς οἱανδήποτε κοινωνίαν. Γι᾽ αὐτήν πρέπει νά ἀγωνίζονται, κι αὐτήν κάθε φορά, προσπαθώντας, νά κερδίζουν. Αὐτός εἶναι ὁ βράχος, ἐπάνω εἰς τόν ὁποῖον πρέπει νά σπάζουν τά κύματα. Αὐτό εἶναι τό θεμέλιον, ἐπάνω εἰς τό ὁποῖον θά στηριχθεῖ ἕνα στερεό οἰκοδόμημα.

Ἕνα οἰκοδόμημα ἀτράνταχτο σάν τήν ἀλήθεια, ἀθάνατο σάν τή ζωή. Ἕνα οἰκοδόμημα μεγαλόπρεπο σάν τήν ὀμορφιά, φωτεινό σάν τή χαρά.

Γιατί ἀλήθεια εἶναι εἰρήνη. Εἰρήνη εἶναι ζωή. Τό ὡραῖον ἡ μορφή της, ἡ χαρά ἡ τροφή της.

Θεατές ἕως χθές ἀπολαμβάναμε βλέποντας τή ζωή νά περνᾶ μπροστά μας μέ τίς μύριες ἐκδηλώσεις της. Σήμερα καλούμεθα ἡμεῖς νά σύρωμε τό ἅρμα τῆς ζωῆς. Μακρύς εἶναι ὁ δρόμος καί τό πέρασμά του ὄχι πάντοτε ὁμαλό. Κοντά στίς ἀνθισμένες πεδιάδες του ἔχει καί τίς κακοτροπιές του. Τίς ἀπότομες ἀνηφοριές καί κατηφοριές του, τούς βράχους καί τ᾽ ἀγκάθια του, τά χάσματά του καί τά βουνά του.

Καί ἔρχονται στιγμές, πού ἡ ἀντοχή ἑνός τῶν συντρόφων κλονίζεται, αἱ δυνάμεις του ἐλαττοῦνται. Μή περιμένωμε νά ζητήσει βοήθειαν. Ὁ ἄλλος πρέπει νά

---

* Κ. Παλαμᾶς, Ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου (Λόγος 9. Προφητικός).

εἶναι ἕτοιμος νά προλάβει μίαν ἀδυναμίαν, νά ἐπαναφέρει τήν ἰσορροπίαν, νά ἐπανορθώσει μίαν ἄστοχη κίνηση πού ἔκανε ἄθελά του. Ἀλλά καί ὁ ἴδιος θά προσπαθήσει ν᾽ ἀντλήσει δυνάμεις γιά νά κρατήσει ψηλά τό κεφάλι, ἀτενίζοντας ἀγέρωχα πρός τον σκοπό.

Σάν ἀληθινοί καλλιτέχνες θά κρατήσουν τόν ρόλο τους, χωρίς νά προδώσουν τήν τέχνη.

Μέ τό μειδίαμα στά χείλη πρέπει νά παραχωρήσουν τή θέση τους σ᾽ ἐκείνους πού θά συνεχίσουν τό ἔργον.

Μέ ἀδιαφορίαν θ᾽ ἀντικρύζουν, δεμένοι στή θέση τους, τίς δυσκολίες πού θά συναντοῦν στόν δρόμο τους. Ἀρκεῖ νά φθάσει στόν προορισμόν του τό πολύτιμον φορτίον τους, ἀρκεῖ νά ἐξακολουθεῖ ν᾽ ἀνθίζει τό χαμόγελο στά χείλη τους.

Μοιάζουν μέ τό φυτό, πού ὀρθώνεται ὑπερήφανο μπροστά μας ἀψηφώντας τούς ἀνέμους πού τό δέρνουν, συμφιλιωμένο μέ τή μοῖρα του πού τό κρατεῖ σφηνωμένο πάντα στήν ἴδια θέση. Μέ τό φυτό, πού δέν δίδει ποτέ, σέ κανένα, τήν εὐκαιρίαν νά ὑποπτευθεῖ τίς προσπάθειες πού καταβάλλει. Πού δέν θέλει, οὔτε τό ἴδιο, νά τίς ξέρει. Πού εἶναι εὐχαριστημένο γιατί μπόρεσε κι αὐτό κάποτε ν᾽ ἀνθίσει.

Κραυγές πόνου δέν ἀφήνει. Ἀνοίγει τά χείλη του μόνον γιά νά μειδιάσει. Ὅ,τι τό στενοχωρεῖ δέν τό ἐκδηλώνει. Ὅ,τι τό πιέζει δέν τό ἀφήνει ἐλεύθερο νά ζήσει. Τό κρατεῖ στά χέρια του γιά νά τό διευθύνει. Θά τό βάλει νά σκάψει τόν δρόμο γιά νά περάσει ἡ μορφή πού αὐτό θέλει. Θά τό βοηθήσει νά σύρει ἀπό τά βάθη τῆς γῆς τή μορφή, πού τῆς ἀξίζει νά ζήσει ἐλεύθερα. Τή μορφή τῆς ζωῆς. Τή μορφή τῆς χαρᾶς. Τή μορφή τῆς ὀμορφιᾶς. Τή χαρά σκορπίζει τό φυτό μέ τό λουλούδι του. Τήν ἀξιοπρέπεια διδάσκει μέ τήν ἄψογη στάση του. Μέ τό χαρούμενο λουλούδι ἐκδηλώνεται. Μέ τό χαμόγελο παίρνει τή θέση του στή ζωή.

Αὐτά ἔχοντας ὑπόψιν των οἱ σύζυγοι, θά φροντίσουν μέ κάθε τρόπο νά ζήσουν μιά εἰρηνική ζωή, ἡ ὁποία θά εἶναι τό ἀντιφέγγισμα τῆς ἐσωτερικῆς των γαλήνης. Ξέρουν, πώς ἐκεῖ μέσα ἑδρεύει τό φῶς πού δείχνει στή ζωή τόν δρόμο της. Τό φῶς πού τήν τρέφει καί τήν διατηρεῖ.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Μητέρα

ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΙΕΙΝΗ τοῦ ἐμβρύου θά ἐνδιαφερθεῖ πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα ἡ μέλλουσα μητέρα.

Θά ζητήσει νά μάθει, πῶς πρέπει νά ζήσει αὐτούς τούς μήνας, γιά νά ἐξασφαλίσει στό ἔμβρυο τὴν κανονικήν του ἀνάπτυξη, γιά νά προμηθεύσει ἄφθονα ὑλικά στόν ἄνθρωπο πού σήμερα θεμελιώνεται.

Ἄλλο μέλημα τῆς μητέρας αὐτή τήν ἐποχή εἶναι ὁ ρουχισμός τοῦ παιδιοῦ.

Τί θά φορέσει τό παιδί καί πῶς θά ἑτοιμασθεῖ τό κρεββάτι του. Ἀπό ποιό ὕφασμα καί σέ ποιό σχῆμα θά γίνουν τά ροῦχα του, γιά ν᾽ ἀνταποκρίνονται στίς ἀνάγκες του.

Νά τό κρατοῦν καθαρό, χωρίς νά τό κουράζουν. Νά τό διατηροῦν ζεστό, χωρίς νά τό κάνουν μαλθακό. Νά τό ἀφήνουν ἐλεύθερο στίς κινήσεις του, χωρίς νά τοῦ ἀφαιροῦν τήν καλαισθησίαν.

Ὅταν γεννηθεῖ πλέον τό παιδί, οἱ φροντίδες τῆς μητέρας θά στραφοῦν πρός τήν περιποίηση τοῦ σώματός του.

Θά διδαχθεῖ πῶς θά τό θρέψει καί πῶς θά τό καθαρίσει. Πῶς θά ἐπαναφέρει ἐν ἰσορροπίᾳ μίαν διατάραξιν τῆς ὑγείας του. Πῶς θά προλάβει μίαν ἄλλην. Πῶς θά τό κρατήσει ὥσπου νά σταθεῖ στά πόδια του. Πῶς θά τό γυμνάσει. Πῶς θά τό ἀερίσει καί πῶς θά τό παίξει.

Παράλληλα ὅμως μέ τήν περιποίησιν τοῦ σώματος τοῦ παιδιοῦ της, κάθε μητέρα θά ἔχει φροντίσει καί γιά τήν περιποίησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ παιδιοῦ της.

Κι αὐτόν χρειάζεται νά τόν θρέψει καί νά τόν ἀναπτύξει καί νά τόν διατηρήσει ἐν ὑγείᾳ. Καί γι᾽ αὐτόν χρειάζεται νά διδαχθεῖ, πῶς νά τόν κρατήσει ἕως ὅτου ὀρθοποδήσει. Πῶς νά τόν γυμνάσει. Καί γι᾽ αὐτόν πρέπει νά ζητήσει νά βρεῖ τόν κατάλληλον ἀέρα πού θά ἀναπνεύσει, τό περιβάλλον πού θά τό ἐμπνεύσει καί θά τό ἀναπτύξει.

Μέ προσοχήν καί μεθοδικότητα ἡ μητέρα θά εἰσάγει εἰς τόν ὀργανισμόν του καί θά φροντίζει ν᾽ ἀφομοιώνει τό παιδί κάθε τι νέον, ἕως ὅτου φθάσει εἰς

τήν μεγάλην ἐκείνην ποικιλίαν τροφῶν καί ἐντυπώσεων καί αἰσθημάτων καί παραστάσεων καί βιωμάτων, ἡ ὁποία τοῦ χρειάζεται γιά νά ζήσει.

Θά εὕρει πῶς ἀντιδρᾶ τό παιδί στούς ἐξωτερικούς ἐρεθισμούς, γιά νά τό προστατεύσει καί δυναμώσει.

Θά συλλάβει τήν φύσιν τοῦ παιδιοῦ της καί θά τήν παρουσιάσει.

Θά γνωρίσει τούς τροχούς τοῦ πολυπλόκου μηχανισμοῦ του καί θά τούς κρατήσει στήν τροχιάν τους.

Μαζί ὅμως μ᾽ αὐτά προβάλλει καί τό ζήτημα τῆς προσαρμογῆς τοῦ παιδιοῦ στό περιβάλλον. Ἡ μητέρα θά ζητήσει νά μάθει, πῶς θά συνηθίσει τό παιδί νά προσαρμόζεται στό περιβάλλον ἀπ᾽ ὅπου θ᾽ ἀντλεῖ τήν ζωήν, ἀλλά καί χωρίς νά φθείρεται.

Ξέρει, πώς δέν θά εἶναι πάντοτε τό εὐκολοχώνευτο γάλα, πού θά τό τρέφει.

Δέν θά εἶναι πάντα τό θερμοκήπιον τοῦ σπιτιοῦ του, πού θά τό περιβάλλει.

Δέν θά εἶναι πάντοτε ἡ χαρά καί αἱ ἐπευφημίαι, πού θά συνοδεύουν κάθε του προσπάθεια.

Ἀρραγές καί ἀκλόνητο ὅμως πρέπει νά τό ἀφήνουν τά πλήγματα τοῦ περιβάλλοντος. Ἐλαστικό καί εὔπλαστο πρέπει νά τό εὑρίσκουν οἱ ἀπότομες μεταβολές του.

Τέλος, οἱ φροντίδες τῆς μητέρας θά συμπληρωθοῦν μέ μιά συνθετική προσπάθεια, μέ μιά συντονισμένη ἐνέργεια, πού θά συνοδεύει πάντα τό ἔργον της.

Θά ἀναπτύξει ἁρμονικά τούς δύο κόσμους τοῦ παιδιοῦ της, γιά νά φθάσουν στήν ὥριμη ἡλικία καί μᾶς δώσουν τόν ὁλοκληρωμένο ἄνθρωπο.

Τόν ἄνθρωπο, πού θά ζητήσει τήν ἁρμονία στή ζωή.

Τόν ἄνθρωπο, πού θά μᾶς δώσει καί εἰς τούς δύο κόσμους ἔργα ὁλοκληρωμένα. Ἔργα μέ μορφήν καί περιεχόμενον. Ἔργα ὑγιᾶ. Ἔργα ὡραῖα.

Προθυμότατοι οἱ εἰδικοί καί τά ἀνάλογα βιβλία νά βοηθήσουν τήν μητέρα εἰς τό ἔργον της.

Τά προβλήματα, ὅμως, τά ὁποῖα γεννῶνται κάθε στιγμή, εἶναι τόσον πολλά καί ἀπαιτοῦν τόσον γρήγορα τήν λύσιν τους, ὥστε δέν τῆς δίδεται πάντοτε καιρός

νά χρονοτριβήσει. Ἐξ ἄλλου αἱ ἀποχρώσεις πού παρουσιάζουν εἶναι τόσον πολλές καί ποικίλες καί λεπτές, ὥστε εἶναι δύσκολο πάντοτε νά ἀποδοθοῦν.

Ἐκτός αὐτῶν, δέν δύνανται νά ὑπαχθοῦν πάντοτε εἰς μίαν ὡρισμένην κατηγορίαν. Ὑφίστανται ἐνίοτε τοιαύτην ἀπόκλισιν ἀναλόγως τοῦ ἀτόμου, ὥστε παρουσιάζονται σάν κάτι νέον, ἐντελῶς διαφορετικό, μοναδικό. Ἔτσι διαφορετική θά εἶναι καί ἡ μέθοδος, πού θά μεταχειρισθεῖ κάθε μητέρα.

Ἀλλά καί τ᾽ ἄτομα τά ἐνεργοῦντα τήν ἀνατροφήν τοῦ παιδιοῦ δέν διαθέτουν πάντοτε τά αὐτά μέσα διά νά φθάσουν στόν σκοπόν. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει τόν δικό του τρόπο πού ἐπιτυγχάνει τό κάθε τι.

Ἐπειδή δέ αἱ ἐνέργειαι αἱ ἀπευθυνόμεναι στό παιδί εἶναι ἐνέργειαι μέ ἀλληλουχίαν, συντονισμόν καί σκοπιμότητα, δέν ἐπιτρέπεται στήν μητέρα νά ἀλλάζει κάθε φορά μέθοδον, νά διακόπτει τόν δρόμο πού διάλεξε γιά νά ἀκολουθήσει ἕνα ἄλλον· δέν τῆς ἐπιτρέπεται νά πειραματίζεται. Θά ἔπρεπε νά τήν εὑρίσκει αὐτή ἡ στιγμή ὥριμον καί πεπειραμένην.

Ἡ μητέρα, πού ἀναλαμβάνει τήν ἀνατροφήν τοῦ παιδιοῦ της, αἰσθάνεται ὅτι θά ἔπρεπε νά ἔχει ἤδη ζήσει πολύ κοντά στό παιδί καί σ᾽ αὐτούς πού ἐξασκοῦν τήν ἐπιστήμη τοῦ παιδιοῦ.

Νά ἀναπνεύσει τήν ἀτμόσφαιρα τοῦ παιδιοῦ. Νά ταυτισθεῖ μαζί του γιά νά νοιώσει τίς ἀνάγκες του σάν δικές της. Νά εἰσέλθει στό πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης τοῦ παιδιοῦ, γιά νά ἑδραιώσει μιά δική της γνώμη γιά αὐτά τά ζητήματα.

Νά ἀνακαλύψει τά μέσα πού διαθέτει γιά νά φθάσει στόν σκοπό της. Νά τά ἀναπτύξει καί νά τά χρησιμοποιήσει.

Νά καλλιεργηθεῖ καί νά ὡριμάσει τόσον, ὥστε νά ἀποκτήσει τήν εὐστροφίαν τῆς σκέψεως, τό ἄμεσον τῆς ἀποφάσεως καί ἐκτελέσως, ἀλλά καί τήν πλαστικότητα τοῦ παιδιοῦ, τήν παιδικήν εὐλυγυσίαν. Τό παιδί εἶναι κάτι ζωντανό, ἀναπτύσσεται, ἀλλάσσει καί χρειάζεται πάντα ἀναπροσαρμογή. Ἡ μητέρα πρέπει νά εἶναι ἱκανή νά τό ἀκολουθεῖ. Ἡ ἐργασία τῆς μητέρας εἶναι εἰς τόν σκοπόν της στατική, ἀλλά στήν ἐκτέλεση δυναμική. Τήν χαρακτηρίζει τό ρευστόν τῆς ζωῆς, ὄχι τό ἀποκρυσταλλωμένο τοῦ σχήματος. Ἡ ἐργασία τῆς μητέρας δέν ἀπαιτεῖ μόνον γνώσεις, ἀλλά καί μόρφωσιν καί καλλιέργειαν. Ἡ ἐργασία τῆς μητέρας ἀρχίζει

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἀπό τήν στιγμή πού θά γεννηθεῖ. Ἡ ὑγεία τοῦ παιδιοῦ ἔχει τίς ρίζες της στά βάθη τῶν αἰώνων. Αὐτούς πού περάσαν δέν μπορεῖ νά ἀλλάξει. Τήν δική της ζωή θά ζήσει, σύμφωνα μέ τόν προορισμό της.

Ἔτσι θά ἀναλάβει μέ ἱκανά ἐφόδια τό ἔργον τῆς μητέρας. Θά βαδίσει μέ σταθερόν καί ἄνετον βῆμα πρός τόν σκοπόν. Ὄχι ἀσθμαίνουσα καί ἀσφυκτιῶσα.

Ἡ ἐργασία τῆς μητέρας εἶναι ἐργασία συνεχής καί ἐντατική· εἶναι μιά διαρκής προσπάθεια.

Δέν τήν ἀπορρίπτει.

Ζητεῖ μόνον ὀλίγον ἀέρα νά ἀναπνέει.

Ζητεῖ νά μήν εἶναι ἠναγκασμένη νά ζεῖ εἰς τό κενόν.

Ἀπ᾽ τή ζωή τῶν θεῶν καί τῶν παιδιῶν

Κάποτε ζοῦσε μιά παιδοῦλα.

Μόλις ξυπνοῦσε τό πρωΐ, ἔτρεχε στά παιχνίδια της.

Κι ἦταν τόσο πολλά, πού χρειάσθηκε νά τῆς κτίσουν ἕνα ξεχωριστό σπίτι νά τά βάλει.

Ἐκεῖ μέσα εὕρισκε πάντα ὅ,τι κι ἄν ζητοῦσε. Δέν θυμᾶται νά θέλησε κάτι καί νά μή τό βρῆκε ἀνάμεσά τους. Καί τό κάθε τι ταιριασμένο κάθε φορά μέ τό γοῦστο της καί μέ τήν ἡλικία της. Κι οἱ ἄνθρωποι πού τῆς τά ᾽φερναν ἦταν τόσο καλοί μαζί της. Φάνταζαν στά ματάκια της σάν οἱ καλύτεροι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου.

Κι ἔτσι ζοῦσε ἡ παιδοῦλα ξένοιαστη κι εὐτυχισμένη μέσα σ᾽ αὐτόν τόν κόσμο τοῦ παιχνιδιοῦ καί τῆς χαρᾶς.

Ἔζησε πολλά χρόνια ἔτσι. Μά φαίνεται πώς αὐτό δέν ἦταν καί παντοτεινό. Σιγά-σιγά, τά παιχνίδια ἄρχιζαν ν᾽ ἀραιώνουν, νά μή ταιριάζουν μέ τά γοῦστα της, νά ᾽ναι φτωχά. Τό σπίτι τῆς φαινόταν μικρό. Κι ἀκόμα ἄρχιζε σιγά-σιγά καί νά χαλάει, τά πατώματα νά τρίζουν κι οἱ τοῖχοι λές καί τρέμανε μόλις τούς ἄγγιζε κάποιος. Μά κι οἱ ἄνθρωποι δέν τῆς φαίνονταν πιά τόσο καλοί. Παρουσιάζανε ψεγάδια σάν τούς καλοκοιτοῦσες. Ψεγάδια στή μορφή καί στήν ψυχή καί στό

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

μυαλό. Ἡ παιδοῦλα δέν πηγαίνει πιά ἐκεῖ κάθε πρωΐ νά παίξει. Κι ἄν πηγαίνει καμμιά φορά, τό κάνει ἀπό συνήθεια.

Αὐτό δέν κράτησε πολύ.

Ἕνα βράδυ - ἦταν στά δεκατέσσερα χρόνια της τότε ἡ παιδοῦλα - ἐκεῖ πού καθόταν ἀκούει μιάν ἀντάρα* πρωτάκουστη καί φοβερή κι ἕνα σεισμό τόσο δυνατόν, πού τίποτε δέν ἄφησε χωρίς νά τό κουνήσει. Ποῦ νά σταθεῖ; Πέφτει κατάχαμα στό χῶμα μέ τό πρόσωπο μέσ᾽ στά χέρια. Ἔτσι ἀποκοιμήθηκε. Τρεῖς μέρες κράτησε τό μεγάλο τό κακό κι ἔπειτα σταμάτησε. Κι ὅταν γύρισε κάποια στιγμή τά μάτια κατά τή μεριά πού ἦταν τό σπίτι τό παληό μέ τά παιχνιδάκια, δέν εἶδε τίποτε.

Γκρεμίστηκε συθέμελα κι οἱ ἄνθρωποι χαθῆκαν.

Δέν τήν ἔνοιαξε! Ἀπό καιρό τῆς ἦταν ξένα. Ἀπό καιρό τά ᾽χε χαμένα.

Μά πάλι δέν ἄφησε τήν παληά της τή συνήθεια. Πολλές φορές περπάτησε ὁλομόναχη ἐπάνω στά χαλάσματα, χωρίς ἕνα ἀντίλαλο ν᾽ ἀκούει πουθενά.

Πέρασαν ἔτσι μέρες, βδομάδες, μῆνες. Ὥσπου μιά μέρα, πρίν κλείσει ἀκόμα χρόνος, ἀκούει κρότο σκαπάνης νά ᾽ρχεται ἀπό τή γνώριμή της τή μεριά. Ἕνα κρότο ἐπίμονο, βαθύ.

Κάποια φορά ὁ κρότος σταμάτησε, δέν εἶχε πιό βαθειά νά προχωρήσει ἡ σκαπάνη.

Ἔπειτα, ἀπ᾽ τήν ἴδια ἐκείνη τή μεριά, ἀκούει νά ᾽ρχονται φωνές πουλιῶν, θρόϊσμα δένδρων, κελάρυσμα νεροῦ καί βλέπει μιά λάμψη ὑπερκόσμια ὅλα νά τά ξυπνᾶ.

Ἡ παιδοῦλα ξεκινᾶ σιγά-σιγά νά πάει νά ᾽δεῖ τί γίνεται ᾽κεῖ πέρα. Ξανάκτισε κάποιος τό σπιτάκι τό παληό; Ξανάλθαν πάλι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οἱ παληοί;

Μά, ὅταν ἔφθασε, τοῖχο δέν βλέπει πουθενά. Μόνο μιά ὁλοπράσινη, δροσόλουστη, ὁλάνθιστη γωνιά μέ τούς ἀνθρώπους τούς παληούς ζωντανεμένους. Μά ἀψεγάδιαστους καί ξανά πάλι καλούς. Κι ἄλλους πολλούς περαστικούς, πού τό ὑπερκόσμιο φῶς τούς ἔκανε κι αὐτούς κι ὅλους καλούς.

Κι ἀκόμα βλέπει ἐκεῖ ψηλά στόν οὐρανό κάτι σάν ἀνθρώπινη σκιά, σάν ὀπτασία, νά φεύγει πρός τά ὕψη καί νά χάνεται.

---

* 20 Ἰουλίου 1946

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Τί εἶχε γίνει; Νά, ὅταν ἡ παιδοῦλα ἔχασε τό σπίτι μέ τά παιχνιδάκια της καί τούς καλούς της τούς ἀνθρώπους καί τόσο πολύ στενοχωρήθηκε. Ἡ πλάση ὁλόκληρη μαζί της ἐλυπήθη. Ἕν᾽ ἄστρο, μάλιστα, ἔχασε τό φῶς του. Καί στέλνει τόν μικρό θεό του νά ξαναχτίσει τά παληά. Μά αὐτή τή φορά πιό στερεά. Ἀληθινά.

Ἔτσι βρῆκε ἡ παιδοῦλα τή χαμένη της χαρά. Τ᾽ ἄστρο τό φῶς του. Κι ὁ μικρός θεός πάει ν᾽ ἀναπαυθεῖ στό μακρυνό βασίλειό του.

Ἕνα ὄνειρο

ΗΣΥΧΑ, ἥσυχα ἡ παιδοῦλα κοιμήθηκε.

Τή νύχτα βλέπει ἕνα ὄνειρο.

Βρέθηκε κάπου σ᾽ ἕνα δρόμο μοναχή. Ἄρχισε νά σκοτεινιάζει καί, χωρίς νά τό καταλάβει, εἶχε ξεμακρύνει πολύ ἀπ᾽ τό σπίτι της. Γιά νά τό φθάσει ἔπρεπε νά περάσει μιά μεγάλη σκοτεινή ἐρημιά. Ἡ ὥρα ἦταν περασμένη καί δέν εἶχε καιρό νά σκεφθεῖ τίποτε ἄλλο. Ἔπρεπε νά ξεκινήσει ὅσο μποροῦσε πιό γρήγορα. Σέ λίγο σκοτείνιασε τελείως καί μέ δυσκολία προχωροῦσε.

Σέ μιά στιγμή, ὅμως, ὅλη ἡ περιοχή φωτίστηκε.

Ἕνα φωτεινό μετέωρο ἀργοκυλοῦσε στόν οὐρανό ξετυλίγοντας μιά πλατειά κορδέλα μέ γράμματα.

Πόσο χάρηκε ἡ παιδοῦλα μας, πού φωτίστηκε ὁ δρόμος της. Κι ἐκεῖνα τά γράμματα! Τί νά ᾽λεγαν ἄραγε; Τί καλά πού ἤξερε ἀνάγνωση, θά τά διάβαζε ὅλα.

Τά διάβασε, τά ξαναδιάβασε, μά δέν κατάλαβε τίποτε.

- Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά, παρηγορήθηκε, πού διαβάζω κάτι καί δέν τό καταλαβαίνω. Αὐτά θά τά καταλαβαίνουν, φαίνεται, μόνον ἐκεῖνοι πού τά γράφουν. Σ᾽ ἐμᾶς μένει μόνο νά τά διαβάζουμε.

Μά ἐκεῖ πού τά διάβαζε καί τά ξαναδιάβαζε, μή ἔχοντας τί ἄλλο νά κάμει, ἡ καρδιά της σκίρτησε, τά πόδια της ἔκαμαν φτερά, τό σῶμα της ἔχασε τό βάρος του.

Ἕνα ἀόρατο μεταφορικό μέσο τήν ἅρπαξε καί τήν προχωροῦσε ἀνάλαφρα.

Κάποιο ρυθμό, πού βρῆκε μέσα στά γράμματα πού διάβαζε, ταίριαξε μέ τό βῆμα της, μέ τίς κινήσεις της, καί ζωντάνεψε.

Ἀκόμα βρῆκε κι ἕνα σκοπό γι᾿ αὐτά τά λόγια.

Ἔτσι ἄλλοτε στροβιλιζόταν τρελλά, ἄλλοτε χτυποῦσε τά χεράκια της, κουνοῦσε τό κεφάλι της, περπατοῦσε ἐμπρός, πίσω, στεκόταν, ἔκανε ὅ,τι τήν πρόσταζε ὁ ρυθμός.

Κι ὅταν τέλειωναν τά γράμματα, ἄρχιζε πάλι ἀπ᾿ τήν ἀρχή. Ὥσπου τά ᾿μαθε ἀπ᾿ ἔξω. Ἔτσι πέρασε ὅλο τόν δρόμο χωρίς νά τό καταλάβει.

Ὅταν βρέθηκε στό σπίτι της, ξημέρωσε.

Μά οἱ πρῶτες ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου πού πέσανε στή γῆ τράβηξαν μαζί τους καί τήν κορδέλα με τά γράμματα.

Κι ἐκεῖνα ἁπλώσανε καί τ᾿ ἀγκάλιασαν ὅλα, καί πῆραν τό σχῆμα τους.

Κι ἔγιναν σπίτια, δένδρα, ἄνθρωποι, δρόμοι.

Ἔγιναν ἀκόμα κι ἡ μεγάλη δημοσιά μέ τό σχολεῖο πού ἑτοιμάζεται, στή μέση. Τό σχολεῖο πού θ᾿ ἀγκαλιάζει τά παιδιά ἀπό δυό χωριά πού εἶναι στις ἄκρες της. Ἐκεῖ πού λαχταράει νά πάει καί ἡ παιδοῦλα μας, ὅταν θά μεγαλώσει.

Στό μεγάλο, τό καινούργιο τό σχολεῖο.

Καί τά κοίταξε ὅλ᾿ αὐτά ἡ παιδοῦλα θαμπωμένη.

- Αὐτά λοιπόν λέγανε τά γράμματα!

Τώρα πού ἤρθανε κοντά της, ὅλα τά γνώρισε, ὅλα τά κατάλαβε. Τά ξέρει ἀπό καιρό. Μέσ᾿ στή ζωή της τά βρίσκει κάθε μέρα.

Μόλις ξύπνησε, ἔτρεξε νά γράψει τά λόγια πού ᾿χε δεῖ στ᾿ ὄνειρό της, νά μή τά ξεχάσει. Τί καλά πού ἤξερε γραφή.

Ἀνάγνωση καί γραφή τῆς ἔφθαναν, γιά νά κρατήσει τ᾿ ὄνειρό της.

Κι ἄρχισε νά γράφει.

Τό ᾿ξερε πώς τό βέλος εἶν᾿ φαρμακερό. Τόν θάνατο σκορποῦσε. Κι ἐκεῖνος, ἄλλο στή ζωή ἀπό τήν Ἀθανασία δέν ζητοῦσε.

Ποῦ θά τή βρεῖ; Πῶς θά τή βρεῖ;

Σ᾿ ὅλη του τή ζωή γι᾿ αὐτό ρωτοῦσε.

Καί τό ᾿μαθε.

Τοῦ δεῖξαν ἕνα δρόμο νά τραβήξει. Καί τοῦ εἶπαν: Γιά χρήματα ποτέ σου μή νοιαστεῖς, ἐμεῖς σοῦ στέλνουμε ὅ,τι θά χρειασθεῖς.

Κι αὐτός, μ᾿ ἕνα δισάκι τρόφιμα στόν ὦμο κι ἕνα παγοῦρι μέ νερό, ξεκίνησε.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ταξίδεψε σέ χῶρες μακρυνές καί μπῆκε σέ μαγευτικά παλάτια. Σεργιάνησε σέ πύργους ξωτικούς καί μίλησε μέ ντόπιους καί περάτες. Ἔφθασε καί σ᾽ ἀπόμερες γωνιές, κι εἶδε ὅσα ἡ κάθε πολιτεία κρύβει.

Κι ἔμαθε κάτι ἐκπληκτικό, πού ὁ νοῦς του στήν ἀρχή δέν τό χωροῦσε.

Ἔμαθε πώς, στή ζωή, αὐτό πού βλέπουμε γι᾽ ἀληθινό, πού ᾽ναι χειροπιαστό, αὐτό εἶναι ψέμα.

Εἶδε ἀνθρώπους πεινασμένους, δυστυχεῖς, σέ κάποιαν ἐρημιά μονάχους νά χαροπαλεύουν. Πῆγε κοντά τους. Ἀνοίγει τό δισάκι του. Παίρνει ὅσο ψωμί βρισκότανε ἐκεῖ καί τούς τό δίνει.

Αὐτοί τό παίρνουν καί τό πετᾶνε στόν γκρεμό.

Δέν εἶναι πεινασμένοι.

Τρέχει στούς ἄλλους πού πεθαίνουν γιά νερό. Τό τελευταῖο ποτῆρι τοῦ παγουριοῦ του δίνει.

Κι αὐτοί τό χύνουν κατά γῆς.

Δέν εἶναι διψασμένοι.

Δέν εἶν᾽ δυστυχισμὲνοι.

Αὐτό τόν ξάφνιασε. Τόν ξύπνησε ἀπό ᾽να λήθαργο βαθύ, τοῦ φώτισε τόν νοῦ σάν ἀστραπή. Τοῦ ἄνοιξε τά μάτια καθαρώτερα νά δεῖ. Τοῦ ἔδωσε τήν εὐκαιρία κάτι νά γνωρίσει. Τοῦ ἔβαλε στό στόμα κάτι κι αὐτός νά πεῖ.

Τόν ἔκαμε ν᾽ ἀναφωνήσει.

Δυστυχία δέν ὑπάρχει.

Ναί, γιατί τώρα βλέπει σ᾽ ὅλα τ᾽ ἀσάλευτα μιά κίνηση γοργή, καί τήν ἀνάποδή τους ὄψη γιά καλή νά τήν παρουσιάζουν.

Αὐτό τό περιστατικό τόν ἔβαλε σέ σκέψεις.

Κάθεται σέ μιά πέτρα. Στηρίζει στά γόνατά του τούς ἀγκῶνες. Κλείνει τά μάτια μέ τά χέρια του. Ἀκουμπάει τό κεφάλι στίς παλάμες καί σκέπτεται.

- Γιά ποῦ ξεκίνησα; Γιά νά ᾽βρω τήν Ἀθανασία.

Τί εἶναι Ἀθανασία; Μιά δύναμη μεγάλη, ἀκατανόητη.

Ποιός τήν Ἀθανασία στά χέρια του κρατεῖ;

Καί μιά ἀπόκοσμη φωνή τοῦ ἀπαντάει.

- Ἡ Ζωή.

- Ἡ Ζωή; Ποῦ βρίσκεται; Ποῦ εἶναι, νά τῆς τήν ἁρπάξω.

- Δέν τ᾽ ἁρπάζουμε αὐτά πού θέλουμε ἀπ᾽ τή ζωή. Ἐκείνη μᾶς τά δίνει, ὅταν τή ζήσουμε. Ἀλλά, μή βιάζεσαι. Ἄκου αὐτά πού θά σοῦ πῶ. Καί θά στά πῶ, γιατί τ᾽ ἀξίζεις. Ἄξιος φάνηκες ὥς τώρα στή ζωή σου καί τήν πέρασες παλληκαρίσια. Μά ὁ δρόμος, πού ὥς τώρα περπατοῦσες, σέ λίγο τελειώνει. Γι᾽ αὐτό, μέ κάποιον ἄλλον ἔπρεπε κάπου νά δεθεῖ γιά νά συνεχιστεῖ. Σ᾽ αὐτό τό δέσιμο βρέθηκες ἐσύ σήμερα καί κόμπιασες. Καί εἶχες δίκηο, γιατί ἐδῶ συναπαντιοῦνται πολλοί δρόμοι. Περίμενα νά ᾽δῶ ποιόν θά διαλέξεις. Καί διάλεξες αὐτόν πού σοῦ ταιριάζει.

Τώρα, λοιπόν, πού μπῆκες στόν δρόμο τόν σωστό. Τὸν σύντομο μά καί τόν δύσκολο. Καί δείχθηκες ἄξιος γι᾽ αὐτόν ἀπό τά πρῶτα βήματά σου. Δυό λόγια θά σοῦ ᾽πῶ νά τά ᾽χεις γιά βοήθεια, εὔκολα νά τόν προσπεράσεις.

Στόν δρόμο, πού ἀπό ᾽δῶ κι ἐμπρός θά πορευθεῖς, θά σέ κυκλώνουν πάντα ὅλο φαντάσματα. Θέλω νά σέ φυλάξω, μή σέ παραπλανέσουν. Γιατί χάθηκες. Ἔχασες τό πολύτιμο νερό καί τό ψωμί σου, μά ἔμαθες πολλά. Λίγο τό χάσιμο, σοῦ ᾽μεινε ἡ ζωή σου. Γιατί κι αὐτή θά στή ζητήσουν. Ὄχι κανέναν γιά νά ὠφελήσουν, μά στόν γκρεμό μαζί μέ τό ψωμί σου ν᾽ ἀφανίσουν. Κι ἀκόμα θά ζητήσουν τήν ψυχή σου. Κραδαίνοντας ἕνα μαχαίρι κοφτερό, θά σοῦ φωνάξουν πάρ᾽ το, γιά νά σκοτώσεις αὐτόν, πού μπρός στά μάτια τῆς ζωῆς σου τήν πηγή μέ μιά λέξη στό βοῦρκο κύλισε. Κι ἐσύ, γιά αἷμα διψασμένος, θά τ᾽ ἁρπάξεις. Τότε νά θυμηθεῖς τόν διψασμένο, πού ἀπάντησες, καί μέσ᾽ στό χῶμα νά τό θάψεις. Κι ἔπειτα θά σοῦ βάλουνε στό στόμα κι ἄλλα πολλά ν᾽ ἀναφωνήσεις. Παράλογα, σάν καί τά παραπάνω πού εἶπες.

Καλά πού σ᾽ ἄκουσα, γιά νά σέ σταματήσω. Καλά πού στάθηκες καί μπόρεσα νά σέ προφθάσω. Καλά, πού μοναχός σου τά ᾽λεγες καί δέν σέ ἄκουσε κανένας.

Καλά πού τά σταμάτησες ἐπάνω σέ τρεῖς λέξεις. Καλά πού σκάλωσαν στή σκέψη καί δέν προχώρησαν στήν πράξη.

Ἀφοῦ εἶν᾽ ἔτσι, σκέφθηκα, μπορεῖ καί τά δικά μου λόγια νά μή πᾶν χαμένα. Μπορεῖ νά βροῦνε κάτι στερεό ν᾽ ἀπιθωθοῦν ἀναπαυμένα.

Καί τώρα ἄκου αὐτά πού θά ᾽θελα νά πῶ σ᾽ ἐσένα. Εἶναι ἀπ᾽ τό στόμα τῆς Ζωῆς παρμένα.

Σ᾽ ἐμένα, πού μ᾽ ἀξίωσε νά δῶ τά ἔργα της καί τή θωριά της, μοῦ ᾽μαθε καί τή γλῶσσα της κι ἄκουσα τή μιλιά της.

Τήν εἶδα νά δουλεύει ἀσταμάτητα. Νά τρέχει ἐπάνω κάτω νύχτα μέρα. Καί κάτι νά σκορπίζει μέ τά χέρια της. Καί ὅλο νά διατάσσει τά παιδιά της.

Κι ἔμαθα τούς σκοπούς της τούς ἀπώτερους καί γέμισα τίς φοῦχτες μου ἀπ᾽ ὅ,τι αὐτή σκορπίζει, κι εἶδα τούς συνεργάτες της μέ ποιόν τρόπο βιγλίζει.

Τή Ζωή σπέρνει τρέχοντας μερόνυχτα.

Τήν Ἀθανασία νά δρέψουμε εἶν᾽ ὁ σκοπός της. Κι ὅλο νά σκάβουν ζητάει ἀπ᾽ τούς ἐργάτας της κι ἀπ᾽ τόν λαό της.

- Ποῦ εἶν᾽ οἱ ἀγροί της; Ποῦ τά σύνεργα; Πῶς νά βρεθῶ στό διάβα της καί πῶς θ᾽ ἀφουγκρασθῶ τήν προσταγή της;

- Οἱ ἀγροί της εἶναι παντοῦ. Μά ἡ περιοχή, πού θά φυτρώσει τό δένδρο τῆς Ἀθανασίας εἶναι μία. Τό βλαστάρι τῆ Ἀθανασίας θά περάσει ἀπ᾽ τήν ἀνθρώπινη καρδιά. Ἀπό ᾽κεῖ θά ξεφυτρώσει, ὅταν ἡ σπορά πετύχει. Ὅταν βρεῖ μιά στέρεη γῆ καί τό κρατήσει.

Τά σύνεργά της εἶναι κι αὐτά παντοῦ.

Μία λέξις. Μιά πράξη. Ἕνα περιστατικό.

Ὅσο γιά τή φωνή καί τή θωριά της, πολλές φορές στόν δρόμο σου τά ἔχεις συναντήσει.

Ἡ Ζωή μιλάει μέ συγκινήσεις.

Καί δέν μιλάει μοναχά. Παρουσιάζεται σύγκορμη μπροστά μας, μέ τό ἐπιτελεῖον της ἐν δράσει.

Ἐκεῖνοι μᾶς ἁρπάζουν καί μᾶς σκάβουνε. Ἄλλοτε ἐλαφρά καί ἄλλοτε βαθειά. Κι ἄλλοτε ἀκόμα πιό βαθειά, ὥσπου ἡ σκαπάνη τοῦ ἐργάτου βρίσκει κάτι σκληρό καί σταματᾶ.

Καί ἡ Ζωή περνάει, σπέρνει ἕνα κουκουτσάκι καί φεύγει, προχωρεῖ.

Ὅλα τά παρακάτω εἶναι πλέον δική μας δουλειά.

Τό ἄκουσες καλά; Εἶναι δική μας δουλειά, μόνον δική μας. Εἴτε τήν θέλουμε, εἴτε ὄχι. Εἴτε τήν ξέρουμε, εἴτε ὄχι. Μά πρέπει νά τή μάθουμε, γιατί ἀλλοιῶς δέν προχωροῦμε. Τό σκάψιμο θά ὑποφέρουμε ὁλοένα, καί ποτέ δέν θά γευθοῦμε τόν καρπό.

Ἐμεῖς θά περιποιηθοῦμε τόν ἀγρό. Μά ἡ ζωή δέν μᾶς ἀφήνει τελείως ἀβοήθητους. Τό ξέρει πώς κανένα ἔργο δέν μπορεῖ νά τελειώσει ἀπό ᾽μᾶς. Τελείως ἀνεπαίσθητα, χωρίς ζημιές, θά βάλει ὅταν πρέπει τό χεράκι της.

Ἀρκεῖ νά μή τήν ἐμποδίσουμε. Ἀρκεῖ νά τήν ζητήσουμε. Ἀρκεῖ νά τό γνωρίσουμε τό σανιδάκι πού μᾶς ρίχνει νά πατήσουμε, καί νά ᾽χουμε τή δύναμη νά κρατηθοῦμε ἀπ᾽ αὐτό. Ἀρκεῖ νά μή βιασθοῦμε.

Τό κουκουτσάκι, πού φυτεύει, μέσα του τά ᾽χει ὅλα αὐτά. Ἀκόμη καί τήν ὥρα, πού πρέπει νά ἐμφανισθοῦνε τό καθένα τους. Ἀρκεῖ νά μήν ἐπέμβουμε.

Γι᾽ αὐτή τήν ἐργασία, κάποια συμβουλή ἀπό κανένα φωτισμένο γεωργό μπορεῖ νά πάρουμε. Μά ἡ δουλειά θά γίνει ἀπό ᾽μᾶς.

Καί τώρα γι᾽ αὐτή τή συμβουλή θέλω νά σοῦ μιλήσω ἐγώ, πού στῆς ζωῆς τά χνάρια πάω ἀπό πίσω.

Στήν ἀρχή ἕνα πότισμα γερό ἀπ᾽ τῶν ματιῶν μας τίς κρυσταλλένιες βρύσες, τό σῶμα γιά νά κατακάτσει. Ἔπειτα προσοχή.

Κανείς μή πλησιάσει. Μακρυά θά στέκουμε, μέ χέρια καί μέ πόδια μαζεμένα.

Σκέψις καμμιά μή τό σκαλίσει. Καί καμμιά λέξη νά μή τό πατήσει.

Τό νηόσπαρτο θέλει ἡσυχία, γαλήνη καί σιγή. Θά τό ποτίζουμε μέ τή χαρά μας καί θά τό περιβάλλουμε μέ πλούσια θαλπωρή ἀπό τή γαλήνη τῆς καρδιᾶς μας. Αὐτή εἶναι ἡ συμβουλή.

Τό ξέρω, πώς ἡ πρώτη καλλιέργεια μπορεῖ καί ν᾽ ἀποτύχει. Κι ἄλλες πολλές. Δέν ἔχει σημασία. Κοντά μας εἶναι ἡ ζωή. Μᾶς δίνει πάντα μιά καινούργια εὐκαιρία, τή δουλειά ν᾽ ἀρχίσουμε ἀπ᾽ τήν ἀρχή.

Μά πρόσεξε, αὐτό δέν εἶναι καί παντοτεινό. Πρέπει καλά νά ἐξασκηθοῦμε στή δουλειά τοῦ γεωργοῦ, γιατί ὑπάρχει στή σπορά μιά ποικιλία, πού πρέπει τέλειους στήν καλλιέργεια νά μᾶς βρεῖ.

Μιά φορά στόν καθένα πέφτει αὐτός ὁ σπόρος.

Αὐτός πού θά φυτρώσει μέσα ἀπ᾽ τήν καρδιά.

Καί εἶναι ἐκεῖνος, πού τόν θάνατο ἤ τήν Ἀθανασία σκορπᾶ. Ἀλλά γι᾽ αὐτά θά ποῦμε τελευταῖα, ὅταν στό τέλος τοῦ δρόμου σου μέ ξαναβρεῖς.

Κι ἡ ἀπόκοσμη φωνή σώπασε.

- Εἶν᾽ ἡ ζωή λοιπόν τόσον ὡραία! Καί ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τόσον καλοί! Γιά ᾽μέ φροντίζουν ὅπου κι ἄν σταθοῦνε καί ὅλα γύρω εἶναι πλασμένα γιά τή δική μου προαγωγή.

Τό χέρι, πού πάντα ἀνάλαφρα μέ χαϊδεύει, μά καί τ᾽ ἀγκάθι τ᾽ ὀδυνηρό, ζη-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

τάει κάτι νά μοῦ προσφέρει. Ἀγάπη τό ᾽να, γνώση αὐτό.

Τή σκέψη μου ξυπνάει τ᾽ ἀγκαθάκι, νά εἶμαι πάντα προσεκτικός. Πόσο εἶμαι ἄνθρωπος μοῦ θυμίζει, ἐγώ ὁ ἄνθρωπος ὁ φοβερός καί τρομερός. Ἀκόμα ποῦ εἶμ᾽ εὐαίσθητος ζητάει νά μοῦ δείξει. Τί νά τονώσω, νά μή φοβᾶμαι κακό καιρό.

Καί τό χεράκι, πού μέ χαϊδεύει, ὅλα τά γιαίνει, μοῦ δίνει δύναμη καί προχωρῶ.

Ἔτσι, μέ αυτοσχέδια τραγούδια και πηδήματα προχωροῦσε στόν δρόμο του μέ μεγάλη αἰσιοδοξία. Ὁ δρόμος τόν ἔφερε σέ μιά μεγάλη πολιτεία.

Ἄ, ἐκεῖ πρέπει νά μείνει πολύ. Ἔχει πολλά νά ᾽δεῖ. Πόσο τοῦ ἄρεσαν οἱ τέχνες τους! Τόσο, πού θέλησε κάποια νά μάθει. Κι ἔμαθε κάτι. Ἀλλά μέ πολλή δυσκολία. Ἡ ἀγάπη του ὅμως γι᾽ αὐτήν τόν ἔκαμε νά μή σκέπτεται τήν πολλή δουλειά.

Προσπαθοῦσε νά βρεῖ τρόπο καί σύστημα στή δουλειά του. Νά ἐργασθεῖ διπλᾶ ἀπό τούς ἄλλους γιά νά κατορθώσει τό κάθε τι, καί ὅσο πιό καλά γινότανε. Καί πράγματι, τό κάθε τι τό ᾽κανε καλύτερα ἀπό ὅλους τούς συναδέλφους του. Κανείς ὅμως δέν ἤξερε πόσες προσπάθειες εἶχε καταβάλει γι᾽ αὐτό.

Ὅλοι οἱ συνάδελφοί του τόν ἐκτιμοῦσαν, και πιό πολύ ὁ δάσκαλός του. Προχώρησε πολύ στήν τέχνη του. Ἔφθασε τόν δάσκαλό του. Ἔγινε ἕνα μ᾽ αὐτόν. Μά ἔξω ἀπό τόν κύκλο του δέν ἄξιζε τίποτε. Κανένας δέν εὕρισκε πώς προώδευε σέ κάτι. Τότε θυμότανε τά λόγια τῆς ἀπόκοσμης φωνῆς καί σώπαινε. Κι ἔτσι πού σώπαινε, οἱ ἄνθρωποι τόν θεωροῦσαν ἀκόμη καί σέ πιό πολλά πράγματα ἀκαμάτη καί δέν λογάριαζαν καί πολύ τό φέρσιμό τους καί τά λόγια τους. Μά ἐκεῖνος κρατιότανε σφικτά ἀπ᾽ τά λόγια τῆς ἀπόκοσμης φωνῆς καί προχωροῦσε ἄφοβα μέσα σέ τοῦτο τό σκοτάδι. Ξεχώριζε, μάλιστα, δυό λέξεις: γαλήνη καί σιγή. Ὅταν βρισκόταν μόνος του μέ τήν τέχνη του ξαστέρωνε. Ἀνέπνεε ἐλεύθερα. Κι ὅταν θυμόταν τούς συναδέλφους καί τόν δάσκαλό του, ἀναγάλιαζε. Κι εὐλογοῦσε τήν ἀπόκοσμη φωνή, πού τόν βοήθησε νά χαρεῖ αὐτή τήν εὐτυχία. Νά χαρεῖ τήν ἐλευθερία τῆς μοναξιᾶς χωρίς τόν βραχνά τῆς τύψεως. Νά χαρεῖ τήν μακαριότητα μιᾶς φιλικῆς συνομιλίας καί συντροφιᾶς μέ τόν αὐστηρό κριτή, τόν ἑαυτόν του, χωρίς νά παρουσιάζονται ἐφιάλτες νά τόν ταράζουν, χωρίς νά ὀρθώνεται κανένα τεῖχος ἀνάμεσά τους καί νά τούς χωρίζει.

Μέ ὅλα αὐτά νόμιζε πώς ἔζησε τή ζωή τοῦ λουλουδιοῦ, πού κατώρθωσε, γιατί δέν τόν ἀνησύχησε κανείς, νά φθάσει στό φῶς, ἔπειτα ἀπό μιά ὀλόχρονη

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ζωή μέσα στό βαθύ σκοτάδι τῆς γῆς.

Κι ἦρθε καιρός νά φύγει κι ἀπό τούτη τήν πολιτεία.

Σάν ξεμάκρυνε, ὁ δρόμος στένευε. Γινόταν δύσβατος. Δέν μποροῦσε νά προχωρήσει μοναχός. Μακρύς ὁ δρόμος καί κουραστικός. Μόνον ἐπάνω σ᾽ ἕνα ζωντανό θά τόν περνοῦσε. Τά σύνεργα τῆς τέχνης του κι ὅ,τι κρατοῦσε μοιάζανε ἀνώφελα κι ἄχρηστα.

- Δίκηο εἶχαν οἱ ἄνθρωποι, πού δέν τά ἐκτιμοῦσαν, σκεπτότανε. Εὐχαρίστως θά τ᾽ ἄλλαζα μ᾽ ἕνα ζωντανό.

Καί δέν ἄργησε νά τό βρεῖ. Ἀπάντησε ἕνα γνωστό του μέ δύο ζωντανά. Τοῦ ζητάει τό ἕνα κι ἐκεῖνος τοῦ τό δίνει.

- Πάρε, σέ παρακαλῶ, λέει στόν ἄνθρωπο, ὅ,τι κρατῶ, κι ὅταν ἔρθεις μοῦ τά φέρνεις. Πρώτη φορά ἀνεβαίνω σέ ζωντανό καί μοῦ εἶναι ἄβολα.

Ἐκεῖνος τά πῆρε. Ὁ ἄλλος παίρνει τό ζωντανό, τόν χαιρετάει, τόν εὐχαριστεῖ καί προχωρεῖ.

- Πρόσεχε, τοῦ φωνάζει ὁ ἄνθρωπος, μή κακοπαθήσει τό ζωντανό στόν δρόμο. Κι ἄν κάπου δέν ξέρεις τόν δρόμο ἤ νυχτωθεῖς, βάστα καλά τό ζωντανό κι ἐκεῖνο ξέρει, θά σέ πάει. Κι ὅταν φθάσεις στήν πολιτεία, νά τό δώσεις στόν ἀδερφό μου. Θά περάσω νά τό πάρω. Τό σπίτι μου εἶναι τό πρῶτο πού θά συναντήσεις. Ξεχωρίζει. Ἄντε, ὥρα καλή.

Στόν δρόμο, ὅλο καί σκεπτότανε, πῶς νά περιποιηθεῖ τό ζωντανό, νά μή κακοπαθήσει. Πρώτη φορά εἶχε πάρει τήν εὐθύνη ὁλόκληρη γιά ἕνα ζωντανό. Πρώτη φορά βρέθηκε μόνος του μ᾽ ἕνα ζωντανό.

- Πῶς νά τά περιποιοῦνται, ἄραγε, τά ζωντανά; Κι ἀπόρησε μέ τήν ἐρώτηση.

- Ἐγώ, ζωντανός ἄνθρωπος, νά μή ξέρω πῶς περιποιοῦνται τά ζωντανά!

Κι αὐτή ἡ ἀπορία σφηνώθηκε στό μυαλό του καί περίμενε ἀπάντηση.

Νόμισε πώς ἦταν ἔνοχος κι ἔπρεπε νά δώσει λόγο γιά τίς πράξεις του.

- Ἐγώ, πού γνώρισα τόσους ἀνθρώπους, γύρισα πολιτεῖες καί χωριά καί ξεκίνησα γιά νά ᾽βρω... Μά δέν τό λέω, ντρέπομαι, θά μέ πάρουν γιά τρελλό.

Κι ὅλο ἔτρεμε ἡ καρδιά του γιά τό ζωντανό. Τοῦ ᾽δινε νά φάει, τό χάϊδευε, καθότανε ἀνάλαφρα. Ὅλο τό πρόσεχε. Φρόντιζε νά μή κακοπαθήσει, ὥσπου νά τό δώσει στόν ἀφέντη του. Ἐπί τέλους φάνηκαν τά σπίτια τῆς πολιτείας σέ μιά

στροφή.

Βρῆκε τόν ἄνθρωπο καί τοῦ ᾿δωσε τό ζωντανό. Κι αὐτός κάθισε σέ μιά πέτρα νά ξεκουραστεῖ ἀπ᾿ τήν ἀγωνία.

Μά ὅλο τό ἴδιο στριφογυρνοῦσε στό μυαλό του.

- Ἐγώ, ζωντανός ἄνθρωπος, καί νά μή ξέρω πῶς περιποιοῦνται ἕνα ζωντανό.

Καί ἡ ἀπόκοσμη φωνή τοῦ ἀποκρίθηκε.

- Σέ ξαναβρίσκω πάλι.

Τώρα πού νοιάστηκες γιά τή ζωή, μπορῶ νά σοῦ μιλήσω καί γιά τήν Ἀθανασία.

Τώρα πού θέλησες νά πάρεις μαζί σου τή ζωή, μπορεῖς νά περπατήσεις στόν δρόμο τῆς Ἀθανασίας. Τώρα, πού ἔμαθες πώς πρέπει νά πάρεις μαζί σου τή ζωή γιά νά προχωρήσεις, τώρα ἔχεις μπεῖ στόν δρόμο τῆς Ἀθανασίας. Τώρα, πού πῆρες τή ζωή μαζί σου, μπορεῖς νά φθάσεις στήν Ἀθανασία. Τώρα πού ἔδειξες πίστη ἀπ᾿ τήν ἀρχή σ᾿ αὐτά πού εἶπα, μπορεῖς νά γιατρευτεῖς ἀπ᾿ τόν καημό σου. Τώρα, πού ὁλόκληρο τό βιός σου μαζί μ᾿ ὅ,τι ἀγάπησες πολύ, στά πόδια τῆς ζωῆς τά σώριασες. Τώρα πού τή ζωή λαχτάρησες νά βρεῖς καί τή ζωή ἐμπιστεύθηκες κι ὁλόκληρος ἐδόθηκες. Ναί, τώρα, ὅ,τι ζητήσεις τῆς ζωῆς θά σοῦ τό δώσει. Τώρα, πού ἔμαθες τί εἶναι ἡ ζωή, μπορεῖς νά μάθεις τί εἶναι Ἀθανασία καί σέ ποιά μέρη κατοικεῖ.

Ἡ Ἀθανασία στά τρίσβαθα τοῦ εἶναι σου φωλιάζει.

Εἶναι ἡ συμπύκνωσις μιᾶς λέξεως.

«Εὐχαριστῶ».

Τά λόγια πού δέν βγῆκαν ἀπ᾿ τό στόμα σου. Πού δέν τά πέταξες νά σκοτωθοῦν μόλις γεννήθηκαν, ἀδύνατα, ἀσώματα, γυμνά κι ἀνυπεράσπιστα, κι ἔμειναν ζωντανά κοντά στή μάνα τους. Τώρα πού ἀνδρώθηκαν, ὕμνους γιά ᾿σένα ἑτοιμάζουν. Ἀπό τόν χρόνο ἀκατάλυτους.

Οἱ πράξεις, πού χρόνια τώρα μέ τή συγγνώμη λαμπικάριζες καί παρουσίαζες νά λάμπουν καί ν᾿ ἀστράφτουν, καί σύ τό κατακάθι κράταγες συντροφευμένο πάντα μ᾿ ἕνα εὐχαριστῶ, ἔργο γερό σοῦ ἔχουν ἑτοιμάσει.

Πολύ τό κατακάθι. Ξέχειλο γιά μιά στιγμή τό βλέπεις τό ποτῆρι. Κι ἔρχεται κι ἄλλο. Κι ἄλλο πολύ. Ὅλο πρέπει μέσα νά μπεῖ, προστάζεις. Πιέζεις καί πιέζεις,

ὥσπου τό χώρεσε ὅλο. Ἄλλο δέν ἔχει.

Πέτρινο κλειστό ποτῆρι τό κατακάθι ἀπ᾽ τήν πίεση ἔχει γίνει, καί μέσα του κρατεῖ ὑγρό καθάριο, ζωντανό, τά μύρια εὐχαριστῶ.

Καί περιμένει ἕνα βέλος δυνατό νά τό τρυπήσει γιά νά ξεπηδήσει. Καί τά συντρίμμια ἀπ᾽ τό παληό ποτῆρι νά ξεκαθαρίσει.

Ἔτσι, ἐσύ τώρα πού ξέρεις νά κρατήσεις τή Ζωή. Ξέρεις καί τό φαρμακερό τό βέλος στά χέρια νά κρατήσεις.

- Τί εἶπες; Τό βέλος τό φαρμακερό;

Ξέρεις λοιπόν ἐσύ νά μοῦ μιλήσεις καί γι᾽ αὐτό. Μίλα, πολύ θά σέ παρακαλέσω. Ἔχω ἀκούσει πώς κάθε ἄνθρωπο θά τόν κεντρίσει. Πές μου, πῶς θά γλυτώσω;

- Στήν πολιτεία πού ἔφθασες, ἐκτός ἀπ᾽ τά φαντάσματα, πνεύματα πολλά θά σ᾽ ἀγκαλιάσουνε. Καί τή ζωή κατά πρόσωπο θά ᾽δεῖς. Ἐδῶ δέν χρειάζονται σύνεργα καί ἐργάτες.

Λεπτή δουλειά. Μονάχη τήν ἀναλαμβάνει. Μέ τίς ἀκτῖνες τῶν ματιῶν της θά σκαφτεῖ τό μέρος πού τόν σπόρο θ᾽ ἀπιθώσει.

Κι ὅταν ἔρθει ὁ καιρός.

Ἀστέρια μύρια θά συνάξει καί δροσοπηγές. Ἡφαίστεια κι ἀστραπόβροντα. Τραγούδια κι ἀγριολούλουδα. Ὅ,τι κρυφό καί φανερό πάνω στήν πλάση ὑπάρχει. Καί θά τά ταιριάξει. Θά φτιάξει μιάν ἀκτῖνα. Στά μάτια θά τή δώσει. Κι ἐκεῖνα, σάν βέλος θά τή στείλουνε σ᾽ ἐσένα. Θά περάσει ἀπ᾽ τά μάτια σου, ἔπειτα ἀπ᾽ τό μυαλό σου, γιά νά φυτέψει τό κεντράδι στή βρύση τῆς καρδιᾶς σου.

Ἀπό μέταλλο εὐγενικό, καθάριο εἶν᾽ τό κεντράδι. Πῆρε τή λάμψη καί τό φῶς ἀπό τά μάτια. Ἀπ᾽ τό μυαλό, δροσιά. Κι ἔπεσε μαζί μ᾽ αὐτά μέσ᾽ στό καμίνι τῆς καρδιᾶς νά λυώσει. Τό αἷμα θά τό πάρει καί θά τό τριγυρίσει σ᾽ ὁλόκληρο τό σῶμα, γιά νά τό ἀτσαλώσει.

Ρουφάει τό σῶμα καί πυρώνει καί δροσίζεται καί λάμπει καί φωτίζεται. Ὥσπου χορταίνει καί τό στόμα κλείνει μέ πόρτα ἀτσαλένια.

Μά μή νομίσεις πώς ἐκεῖ μέσα ἔχει κρύψει τίποτε ἄλλο ἀπ᾽ τόν κανένα.

Κι ὅμως, ὅταν κοιτάξουμε ἀπ᾽ τήν πόρτα, θά ᾽δεῖ ὁ καθένας ὅ,τι θέλει.

Τό λουλούδι θά ᾽δεῖ ἕνα λουλουδάκι. Τό παιδί, ἕνα κουκλάκι. Κι ὁ ἄνθρωπος, νά τοῦ χαμογελάει θά ᾽δεῖ ἕν᾽ ἀνθρωπάκι.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Τό καθάριο μέταλλο γίνηκε καθρέφτης καί τήν πλάση ὁλόκληρη μέσα στήν ἀγκαλιά του ἔχει κλείσει, γιά νά τήν πλανέψει.

Καί σύ θ᾽ ἀρμέγεις παραδείσια εὐτυχία ἀπ᾽ τῆς ζωῆς τίς κρυσταλλένιες βρύσες.

Κι ὅταν τό κεντράδι ἕως τήν τελευταία του ρανίδα θά ᾽χει λυώσει καί θά σ᾽ ἔχει ὁλόκληρο ἀτσαλώσει. Τότε τό βέλος μιά θά δώσει καί θά τρυπήσει τό πετρωμένο στρῶμα τό σκληρό, πού ἡ σκαπάνη τοῦ ἐργάτου εἶχε βρεῖ, κι εἶχε σταθεῖ. Κι ἔτσι, ἡ ἀκτῖνα, πού σοῦ ᾽χε στείλει ἡ Ζωή, ἐκεῖ μέσα γιά πάντα θά κλειστεῖ.

Ἔπειτα σιγά-σιγά, βδομάδα τή βδομάδα, τά πνεύματα ἀπό πάνω σου θά ξεκολλᾶνε. Τά φαντάσματα θά φεύγουν καί θά χάνονται. Καί σύ θά ἔχεις γίνει τότε ἀθάνατος.

Ἔτσι δέν εἶναι μόνον ὅ,τι δέν ἔχει γεννηθεῖ ἀθάνατο. Μά κι ὅ,τι ζεῖ συντροφευμένο μέ τ᾽ ἀγέννητο.

Κι αὐτό τό ταίριασμα θά εἶσαι σύ καί θά κρατᾶς μέσα στά φυλλοκάρδια σου, στίς χοῦφτες σου σφικτά καί στό κρανίο σου, καί σ᾽ ὅλο σου τό σῶμα, ὤ χαρά, αὐτό πού ζήτησες μέ πάθος. Τήν Ἀθανασία.

Καί τώρα πρέπει νά σοῦ δώσω καί μιά συμβουλή.

Ὅλα αὐτά θά γίνουνε ὅπως τά λέμε, ἄν ἡ καλλιέργεια πετύχει. Κι αὐτό, ὅπως λέγαμε καί ἄλλοτε, εἶναι δική σου δουλειά.

Σοῦ μίλησα καί τότε γιά τήν καλλιέργεια καί τά ᾽μαθες, μά καί τ᾽ ἀκολούθησες. Τώρα θά ᾽θελα κάτι νά συμπληρώσω. Πού, ἄν τό καλοεξετάσεις, αὐτά πού λέω εἶναι τά ἴδια πού εἶπα κι ἄλλοτε. Μόνον μέ ἄλλα λόγια. Λοιπόν, αὐτό πού θά προσέξεις εἶναι τοῦτο.

Τό κεντράδι νά μή ᾽γγίξει τή σάρκα, γιατί φαρμακώθηκες. Πρέπει, ἕως τό τέλος, στό αἷμα νά διαλυθεῖ.

Ἡ Ζωή ξέρει ἕνα δρόμο καί τό στέλνει κατ᾽ εὐθεῖαν στή βρύση τῆς καρδιᾶς, χωρίς ν᾽ ἀγγίξει πουθενά. Ἔπειτα, ὅμως, τό κεντράδι βρίσκεται στά χέρια σου. Ἐσύ τό διευθύνεις.

Καί τό κεντράδι εἶναι βαρύ. Μή κινηθεῖς, θά χάσεις τήν ἰσορροπία. Μιλιά μή βγάλεις, θά κεραυνωθεῖς, μέσα σέ τούτη τήν ἀπόλυτη ἡσυχία. Βοήθεια μή ζητήσεις. Δέν ὑπάρχει. Ἀκόμα μή ζητήσεις κάπου γιά νά στηριχθεῖς. Ὅπου ἀκουμπήσεις, θά ὑποχωρήσει καί θά γκρεμοτσακιστεῖς. Εἶσαι μόνος. Πίστεψέ το. Ὅσο κι

ἄν σέ κυκλώνουν πρόσωπα καί πράγματα γλυκά, εἶναι σκιές. Ἀκόμα τό ξέχειλο ποτῆρι, πού μέ ὁλόκληρο τό σῶμα σου κρατεῖς. Μή τό σκορπίσεις. Νά μή σέ ξεγελάσουν πάλι τά διψασμένα τά φαντάσματα, πού σέ κυκλώνουν, καί τούς τό δώσεις. Γιά σέ νά τό κρατήσεις, εἶναι ἡ δύναμίς σου. Μά ἀκόμα, ὅσο κι ἄν εἶσαι διψασμένος, μήν πιεῖς ἀπ᾽ τό νερό πού σοῦ προσφέρουν. Θά ζεματιστεῖς. Θυμήσου τούς ἀνθρώπους πού συνάντησες καί χῦσ᾽ το.

Μέ τόν χυμό ἀπ᾽ τό δικό σου σῶμα, πρέπει ἡ δίψα σου νά σβήσει. Τό πυρωμένο αἷμα σου πρέπει ν᾽ ἀδειάσει, τό κρανίο σου λίγη δροσιά γιά νά ᾽βρει καί νά δροσισθεῖ. Ἡ φλόγα, πού σέ καίει, πρέπει νά κάψει καί νά πυρπολήσει ὅ,τι βρεῖ, γιά νά μείνει καί νά ζήσει τό ἀκατάλυτο. Καί σύ, γεμᾶτος λάμψη, δύναμη καί ὀμορφιά, γιά ὅλα θά νομίζεις πώς εἶσαι ἄξιος. Θά πετᾶς. Θά σοῦ περάσει ἀπό τό μυαλό πώς κυριαρχεῖς. Μά ἄκουσε. Γιά ἕνα μοναχά πρέπει νά δείξεις πώς εἶσαι ἱκανός.

Γιά τό τίποτε. Νά μπορέσεις ἀκίνητος κι ἀμίλητος νά μείνεις.

- Μ᾽ αὐτό εἶναι τρομερό. Πῶς θά τ᾽ ἀντέξω;

- Τήν Ἀθανασία ζήτησες, θαρρῶ. Λογάριασέ το.

Κι ὅταν ἡ καλλιέργεια πετύχει, τότε ἀπό μέσα σου θ᾽ ἀναβλύσει μιά πλούσια πηγή νά σέ δροσίσει. Καί θά τρέξουνε ὅλοι οἱ διψασμένοι γιά νά πιοῦνε καί νά δροσιστοῦνε. Καί οἱ πιστοί νά θεραπευθοῦνε.

Κι ἐσύ θ᾽ ἀναφωνήσεις: Μεγάλη δυστυχία ὑπάρχει. Αὐτό πού βλέπουμε γι᾽ ἀληθινό, πού ᾽ναι χειροπιαστό, δέν εἶναι ψέμα. Κι ὅταν τό αἷμα σου θά σ᾽ ἔχει θρέψει καί θά σ᾽ ἔχει ἀτσαλώσει καί μ᾽ ἐσένα θά ᾽χει τελειώσει. Σ᾽ ἄλλους θά τρέξει, ζωή νά δώσει.

Ἡ θέρμη καί ὁ κτῦπος τῆς καρδιᾶς σου ἀνώφελα, πλέον, γιά ᾽σένα. Ταξίδεψέ τα. Μοίρασέ τα. Ζεστά ψωμάκια μοσκομυρισμένα κάν᾽ τα καί σκόρπισέ τα. Νά φᾶνε οἱ πεινασμένοι καί νά χορτάσουν καί νά ζήσουν. Τό λίγο ξεροκόμματο ἀπ᾽ τό δισάκι σου δέν χορταίνει πεινασμένους. Ἡ πεῖνα θέλει ὁλάκερο, φρέσκο, ζεστό, λαχταριστό ψωμί γιά νά χορτάσει. Κι ἡ δίψα ζητάει τή βρυσομάνα. Νά γεμίσει ξέχειλα τίς χοῦφτες κι ἀχόρταγα νά πίνει καί νά πίνει.

Κι ὅταν αὐτά μέ τό καλό τελειώσουν, κόσμος πολύς θά τρέξει νά σέ ξεκουράσει. Δέν εἶσαι μόνος. Κι ἐσένα καί τά ἔργα σου, κι ἀκόμα καί τίς τέχνες σου, πολύ θά ἐκτιμήσουν.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Τότε εἶναι καιρός τή δύναμή σου μέ ἔργα νά μᾶς δείξεις.

Τότε μπορεῖς νά πᾶς καί στήν πατρίδα σου.

Καί ἡ ἀπόκοσμη φωνή σώπασε.

Σέ λίγα χρόνια.

Ἕνα φωτεινό μετέωρο πέρασε.

Μιά νύχτα, πού ἡ πλάση ἡσύχαζε, σήκωσε τή μάσκα τῆς γῆς καί τή φόρεσε, γιά νά γλεντήσει τήν ἀποκρηά.

Τά ξημερώματα θά τήν ἀφήσει καί θά φύγει ἥσυχα, ἥσυχα.

Ὅταν οἱ δραματισμοί ζωντανεύουν

ΠΡΟΤΟΥ ἀρχίσουμε τήν ὁμιλίαν([1]) μας, θά ἤθελα νά σταθοῦμε λίγο, νά χαροῦμε τήν εἰκόνα πού παρουσιάζει ἡ σημερινή μας συγκέντρωσις.

Σήμερα μαζευθήκαμε ὅλοι ἐδῶ μέσα, γιά νά συναρμολογήσουμε μιά εἰκόνα.

Γιά νά ζωντανέψουμε ἕνα ὁραματισμό.

Δέν προφθάσαμε νά τόν διατυπώσουμε σέ μιά φράση ἑνός βιβλίου καί παρουσιάσθηκε ὁλοζώντανος μπροστά μας.

Λέει κάπου τό βιβλίο μας([2]):

«Ἡ ὀργανωμένη σύγχρονος πολιτεία ζητεῖ τούς ἐργάτας τῆς ἀληθείας νά περιθάλψει καί τήν ἐργασίαν νά ἀναγνωρίσει.

Ὁραματίζεται ἕνα ζωντανόν Παρθενῶνα στόν λόφο ἑνός ἐλαιόφυτου Γολγοθᾶ.»

Αὐτός εἶναι ὁ ὁραματισμός.

---

(1) Ἡ ὁμιλία «Ὅταν οἱ ὁραματισμοί ζωντανεύουν» ἐξεφωνήθη τήν 6ην Μαΐου 1952 εἰς τήν Σχολήν Γονέων Κ. Μπερζάν.

(2) Ἕλλης Γ. Βορεάδου: Ἡ Οἰκιακή Οικονομία καί ἡ συμβολή της στήν ὀργάνωση τῆς συγχρόνου πολιτείας, 1952

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Οἱ ἄνθρωποι κατά καιρούς ἐφρόντισαν, ἄλλοτε τό ἐσωτερικόν τῶν ναῶν νά λαμπρύνουν, ἄλλοτε τό ἐξωτερικόν.

Ἡ ἐποχή μας φροντίζει γιά τό ἐκκλησίασμα.

Καί τό ἐκκλησίασμα, σήμερα, εἶσθε σεῖς.

Σεῖς ὅλοι, κι ἄλλοι πολλοί, ἀποτελεῖτε τόν ζωντανόν Παρθενῶνα.

Ἀκόμα, σεῖς εἶσθε ἡ ὀργανωμένη σύγχρονος πολιτεία.

Τό σπίτι εἶναι κάθε φορά ὁ σκελετός τῆς ὀργανωμένης συγχρόνου πολιτείας.

Τό χρυσάφι τοῦ καιροῦ μας χύθηκε, γιά νά λαμπρύνει τό ἐκκλησίασμα.

Τό χρυσάφι τοῦ καιροῦ μας χύθηκε, γιά ν᾽ ἀνάψει μιά μεγάλη φωτιά, ἀπ᾽ ὅπου θά περνούσαμε ὅλοι γιά νά δοκιμασθοῦμε.

Καί ἔθνη καί κράτη καί λαοί καί ἄτομα.

Περάσαμε γιά νά καεῖ τό φθαρτόν στοιχεῖον μας καί νά μείνει τό ἄφθαρτον, νά τό δοῦμε καί νά τό γνωρίσουμε.

Ὅπως περάσανε καί μερικοί διαλεχτοί, ἀψηφώντας τό βέβαιο κάψιμό τους, γιά νά βουτήξουν μέσα στή φωτιά καί ν᾽ ἁρπάξουν τό ἄφθαρτον στοιχεῖον της, νά τό σηκώσουν ψηλά καί νά τό κάμουν φῶς ἀνέσπερον στόν δρόμο τῆς ζωῆς μας.

Τό χρυσάφι τοῦ καιροῦ μας χύθηκε, γιά νά λαμπρύνει τόν ἄνθρωπο.

Καί ὁ ἄνθρωπος ἐλαμπρύνθη.

Καί ἄστραψε ὁ νοῦς του καί βρόντησε τό πνεῦμα του καί μᾶς ἔδωσε τό μέτρον τῆς δυνάμεώς του μέ τό τρανταχτό παιχνίδι πού συνηρμολόγησε.

Τίποτε δέν μπορεῖ ν᾽ ἀντισταθεῖ στήν ὁρμή του. Εἶναι κύριος τῆς δυνάμεως.

Μά τό τρανταχτό παιχνίδι τῆς καταστροφῆς κρύβει στά σπλάγχνα του τήν σιωπηλήν πνοήν τῆς δημιουργίας.

Τό μετάλλιον τῆς ἀνδρείας ἔχει ἀπό τήν ἄλλην του ὄψιν τήν μορφήν τῆς θελήσεως.

Ὁ ἄνθρωπος μᾶς ἔδειξε τί μπορεῖ. Τώρα θά μᾶς δείξει τί θέλει.

Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά καταστρέψει τά πάντα, ἀλλά θέλει παντοῦ νά δημιουργήσει.

Ἡ μεγάλη δύναμη συντροφεύει μέ τήν ἰσχυράν θέλησιν.

Σήμερα δύναμις καί θέλησις ἰσορρόπησαν καί τό μετάλλιον τῆς ἀνδρείας ἐκινήθη. Ἐζωντάνεψε.

Ἐκινήθη περιστροφικῶς.

Διευθύνει τόν ἑαυτόν του.

Μᾶς παρουσιάζει καί τάς δύο του ὄψεις.

Σήμερα, ἡ δύναμις ἐχει τήν θέλησιν νὰ ἐξαφανίσει τήν μορφήν της γιά νά παρουσιασθεῖ τό ἄμορφον φευγαλέον παρόν.

Σήμερα ἡ θέλησις ἔχει τήν δύναμιν νά ἀρνηθεῖ τόν ἑαυτόν της.

Σήμερα δύναμις καί θέλησις εἰς τήν πλάστιγγα δέν ὑπακούουν εἰς τὸν τυφλόν νόμον τῆς βαρύτητος. Ἀλλά εἰς τόν νόμον τοῦ δικαίου καί τοῦ πρέποντος καί τοῦ ὀρθοῦ καί τοῦ ἀληθοῦς.

Εἰς τόν νόμον τῆς εἰρήνης.

Σήμερα, πού τό παιδί ἀποχαιρετᾶ τήν παιδικήν ἡλικίαν, συνηρμολόγησε τό μεγαλύτερο παιχνίδι τῶν καιρῶν κι ἔτσι μπόρεσε νά μᾶς τρομάξει.

Τώρα, ἱκανοποιημένο πλέον ἀπό τό παιχνίδι του, θέλει νά τό διαλύσει.

Καί θέλει νά τό διαλύσει, γιά ν᾽ ἀποκαλυφθεῖ ἡ μορφή τῆς δημιουργίας, ἡ ὁποία εἶναι τό χαρακτηριστικόν τῆς ἡλικίας εἰς τήν ὁποίαν σήμερα εἰσέρχεται.

Ὁ ἄνθρωπος μᾶς παρουσιάζει πλέον τήν λαμπράν δημιουργικήν του μορφήν.

Τό χρυσάφι τοῦ καιροῦ μας χύθηκε, γιά νά ζωντανέψει τόν Παρθενῶνα καί νά τόν στήσει στόν ἀθάνατο ἐλαιόφυτο λόφο τοῦ Γολγοθᾶ.

Ἐκεῖ θά περιμένει κάθε ἐργάτη τῆς ἀλήθειας, πού θά φθάσει τήν κορυφή του, νά τόν ὑποδεχθεῖ.

Ἔτσι, ὅταν κι ἐγώ, ταπεινός ἐργάτης τῆς ἀλήθειας, ἀνήγγειλα τόν ἐρχομό μου μ᾽ ἕνα βιβλίο, ἡ ὀργανωμένη σύγχρονος πολιτεία ἔσπευσε νά μάθει μέ ποιό μεταφορικό μέσο ἔρχομαι, γιά νά στείλει τόν ἀντιπρόσωπό της ἐπί τόπου νά μέ ὑποδεχθεῖ.

Καί ἦλθε ὁ ἀντιπρόσωπός της, πού στή δική μου περίπτωση ἔτυχε νά εἶναι ὁ κύριος Μπερζάν, χωρίς καθόλου νά μέ γνωρίζει, ἦλθε στό σπίτι μου.

Τό σπίτι μου ἦταν τό μεταφορικό μέσο, πού μέ ἔφερε εἰς τήν κορυφήν τοῦ ἐλαιόφυτου λόφου τοῦ Γολγοθᾶ.

Τό σπίτι εἶναι σήμερα τό μεταφορικό μέσο πού ὁδηγεῖ στόν ζωντανό Παρθενῶνα.

Ἕνα σπίτι πρέπει νά ἐπωμισθεῖ ὁ ἄνθρωπος σήμερα, γιά νά φθάσει στήν

κορυφή πού εἶναι ἡ μοῖρα κάθε ἀνθρώπου.

Ἕνα σπίτι περιμένει ὁ ζωντανός Παρθενώνας νά τοῦ φέρουμε ἀπ᾽ τό ταξίδι μας. Ἕνα σπίτι θέλουμε νά βροῦμε κι ἐμεῖς ἐκεῖ πού θά φθάσουμε.

Ἔτσι ἦλθε στό σπίτι μου ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς πολιτείας καί μέ πῆρε ἀπ᾽ τό χέρι καί μέ ἔφερε ἐκεῖ πού οἱ ἄνθρωποι πολλοί κι ἄλλοι πολλοί μέ περίμεναν νά μέ καλωσορίσουν.

Καί μέ ἔφερε σήμερα κοντά σας.

⁂

ΠΟΙΟΣ ΝΟΥΣ μπορεῖ νά χωρέσει τό μέγεθος αὐτῆς τῆς πράξεως.

Ποῖον μέτρον εἶναι ἱκανόν νά μετρήσει τό ὕψος τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐποχῆς μας.

Ποιός μπορεῖ νά κοιτάξει μέ ὀρθάνοιχτα μάτια τόν ἄνθρωπο τοῦ καιροῦ μας.

⁂

ΕΝΑ ΕΡΓΟ ἔπεσε στά χέρια του, χωρίς νά ξέρει ἀπό ποῦ.

Ἕνα βιβλίο. Ἕνα κλειστό βιβλίο.

Ἀπεφάσισε νά τό ἀνοίξει. Μπόρεσε νά τό ἀνοίξει.

Προχώρησε. Προχώρησε πολύ.

Ἔφθασε στόν πυρῆνα του. Ἐκεῖ βρῆκε μιάν ἀλήθεια.

Ἀναχάραξε. Ἦταν ὁ ἑαυτός του. Βρῆκε τή φωτογραφία του.

Τό ἔργο εἶναι δικό του.

Κι ἐγώ, τώρα πού ἔφθασα κοντά σας, πού ἔφθασα στό ἐπίπεδο τοῦ τελευταίου μου προορισμοῦ κι ἀπίθωσα τό σπίτι μου στή θέση του, κι ἐλευθέρωσα τά χέρια μου καί μπορῶ νά τά διευθύνω, πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα θά τ᾽ ἁπλώσω γιά νά σᾶς χαιρετήσω. Νά χαιρετήσω τόν καθένα χωριστά καί νά τόν εὐχαριστήσω γιά τό καλωσόρισμα. Κι ἔπειτα, ξέρω τί θέλετε. Θέλετε νά σᾶς πῶ νέα ἀπ᾽ τό ταξίδι μου. Αὐτό ζητᾶμε ἀπό τούς νεοφερμένους. Ζητᾶμε νά μᾶς μιλᾶνε ἀτέλειωτα γιά τό ταξίδι τους. Ἔχω κι ἐγώ νέα νά σᾶς πῶ. Νέα πολλά, σπουδαῖα, σοβαρά καί ὅλα ἐπείγοντα.

Ὅταν ἀνεβεῖ κανείς ἕνα Γολγοθᾶ καί φθάσει στήν κορυφή του, ἔχει πολλά νά πεῖ, πάρα πολλά. Ἄς ἀρχίσουμε.

Οἱ πλαγιές τοῦ Γολγοθᾶ πρασίνισαν. Ὁ σπόρος, πού ἐδῶ καί δυό χιλιάδες χρόνια σπάρθηκε, φύτρωσε καί φούντωσε καί θέριεψε. Πολύ ποτίστηκε ὁ Γολγοθᾶς τά τελευταῖα χρόνια. Ποτίστηκε μέ τό ἰδιαίτερο ἐκεῖνο νερό, πού εἶναι ζυμωμένος καί ὁ σπόρος τῆς ἐληᾶς τοῦ Γολγοθᾶ. Ὁ σπόρος τῆς ἐληᾶς τοῦ Γολγοθᾶ εἶναι ζυμωμένος μέ αἷμα καί ἱδρῶτα καί δάκρυα. Πολύ χύθηκε ἀπ᾽ αὐτά, τά τελευταῖα χρόνια.

Καί τά δένδρα μεγάλωσαν καί ἅπλωσαν τήν ὁλόδροση σκιά τους. Μά ἦλ-θε καί ἡ ὥρα κάτι νά μᾶς ᾽ποῦν. Ἕνα μήνυμα σοβαρό καί ἐπεῖγον. Μόλις μέ εἶδαν νά περνῶ ἀπό ᾽κεῖ, ἔστειλαν τά κλαδιά τους νά μοῦ τό ψιθυρίσουν. Καί μοῦ τό ψιθύρισαν. Τό μεγάλο μήνυμα τό δυσκολοπρόφερτο, καί τό δυσκολόφερτο, ἀφοῦ ἔφθασε ἕως ἐδῶ, ἅς τ᾽ ἀκούσουμε.

«Νά σταματήσει τό πότισμα. Τό χῶμα χόρτασε, δέν θέλει ἄλλο. Ἄν συνεχισθεῖ, οἱ ρίζες θά σαπίσουν καί τό δένδρο θά πέσει σύγκορμο στό κεφάλι τοῦ καθενός. Κάθε ἄνθρωπος στή γῆ ἔχει ἕνα ἐλαιόδενδρο δικό του στόν Γολγοθᾶ».

Καί τό μήνυμα συνεχίζει:

«Τά δένδρα μεγάλωσαν πιά ὅσο πρέπει. Ἦλθε ὁ καιρός ν᾽ ἀνθίσουν. Μά τό δένδρο γιά ν᾽ ἀνθίσει χρειάζεται κάποια θαλπωρή.

Ἡ ἐληά τοῦ Γολγοθᾶ, γιά ν᾽ ἀνοίξει τό λουλούδι της καί νά σκορπίσει τούς θησαυρούς τῆς καρδιᾶς μέ τό χαμόγελό του, ζητάει μιάν ἀνοικτή καρδιά νά τούς δεχτεῖ κι ἕνα χαμόγελο νά τούς σφραγίσει.

Αὐτή εἶναι ἡ θαλπωρή πού θέλουμε, καί ἄφθονη, γιατί ὁ νόμος τοῦ Γολγοθᾶ ἐπιβάλλει τήν σύγχρονη καθολικήν ἄνθιση.

Αὐτά ζητᾶμε νά μᾶς στείλετε.

Τό γέλιο καί τή χαρά.»

Καί τό μήνυμα τελείωσε.

Τό μήνυμα εἶναι σαφές, ἀλλά ἅς τό κοιτάξουμε λίγο. Τό μήνυμα λέει κάπου, «κάθε ἄνθρωπος στή γῆ ἔχει ἕνα ἐλαιόδενδρο δικό του στόν Γολγοθᾶ». Πολλά μᾶς λέγει αὐτή ἡ φράσις καί σέ πολλή σκέψη μᾶς βάζει. Κάθε ἄνθρωπος, λοιπόν, εἶναι ὑπεύθυνος γιά τήν τύχη αὐτοῦ τοῦ δάσους. Κάθε ἄνθρωπος πρέπει νά ἐργασθεῖ γιά τό δάσος αὐτό.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἄν ἡ σπορά καί τό πότισμα σ᾽ ἕνα χωράφι μπορεῖ νά γίνει ἀπό ἕναν ἄνθρωπο καί ἀπό μίαν πηγήν καί στή μιά γῆ. Τό λουλούδισμα εἶναι μιά προσπάθεια κάθε δένδρου χωριστά.

Καί κάθε δένδρο τῆς ἐληᾶς τοῦ Γολγοθᾶ συνεργάζεται μέ ἕναν ἄνθρωπο. Καί ὁ νόμος τοῦ Γολγοθᾶ ἐπιβάλλει τήν σύγχρονον καθολικήν ἄνθισιν.

Ὥστε ἡ ἑδραίωσις καί ἡ διατήρησις τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου, τήν ὁποίαν συμβολίζει τό δάσος τῆς ἐληᾶς, δέν εἶναι ἔργον ἑνός ἤ ὀλίγων, εἶναι ἔργον τοῦ συνόλου. Εἶναι ἔργον κάθε ἀνθρώπου χωριστά στή γῆ. Κάθε ἄνθρωπος θά φροντίσει καί θά ἐργασθεῖ γι᾽ αὐτήν. Καί, διά νά ἐπικρατήσει ἡ εἰρήνη στή γῆ, πρέπει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, μέχρι τοῦ τελευταίου ἀνθρώπου στή γῆ, νά ἐργασθοῦν γι᾽ αὐτήν καί νά τήν φροντίσουν. Κάθε ἄνθρωπος εἶναι ὑπεύθυνος γιά τήν εἰρήνη. Γι᾽ αὐτό εἶναι ἕτοιμον τό οἰκουμενικόν ὅπλον γιά τήν οἰκουμενικήν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπευθύνων, ἐν περιπτώσει διασαλεύσεώς της.

Ὅταν φιλονεικοῦμε καί διαπληκτιζόμεθα, μικροί καί μεγάλοι, στό ἀπόκρυφο μέρος τοῦ σπιτιοῦ μας, πρέπει νά ξέρουμε ὅτι ὑποσκάπτουμε τά θεμέλια τῆς εἰρήνης. Ἄν θέλουμε νά ἀπολαύσουμε κάτι, πρέπει ἐμεῖς οἱ ἴδιοι νά ἐργασθοῦμε γι᾽ αὐτό. Ἄν δέν μποροῦμε περισσότερο νά ἐπεκταθοῦμε, ὁ ἀτομικός κύκλος εἶναι ἀρκετός. Ἐξυγιαίνοντας τή δική μας περιοχή καί ἀπομακρύνοντας καθημερινῶς τά νοσογόνα στοιχεῖα, ἐξυπηρετοῦμε τό σύνολον. Τό σύνολον ἀποτελεῖται ἀπό τάς μικράς ἐκτάσεις τῆς περιοχῆς τοῦ καθενός.

Καί τό μήνυμα λέει κάπου ἀλλοῦ, «Ἡ ἐληά τοῦ Γολγοθᾶ, γιά ν᾽ ἀνοίξει τό λουλούδι της καί νά σκορπίσει τούς θησαυρούς τῆς καρδιᾶς της μέ τό χαμόγελό του, ζητάει μιάν ἀνοικτή καρδιά νά τούς δεχτεῖ κι ἕνα χαμόγελο νά τούς σφραγίσει».

Ὥστε ἡ συμπεριφορά μας δέν ἐπηρεάζει μόνον τούς ἀνθρώπους καί μόνον ὅ,τι ἀφορᾶ τούς ἀνθρώπους, ἔχει ἀντίκτυπον καί εἰς τήν γύρω μας φύσιν. Καί πρέπει, λοιπόν, πρέπει νά παραδεχθοῦμε μίαν ἀνταπόκρισιν τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν φύσιν. Ἀλλά, πῶς νά μή ἔχει; Ὁ ἄνθρωπος ἀναπνέει καί τρέφεται ἀπό τήν γύρω φύσιν. Τό σῶμα του ἀποτελεῖται ἀπό τήν γύρω του φύσιν. Ἄν τοῦ λείψει αὐτό τό περιβάλλον, ἀποθνήσκει. Ἡ στέρησις τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος δι᾽ ἕνα ἐλάχιστον χρονικόν διάστημα εἶναι ἱκανή νά τοῦ στερήσει τήν ζωή. Αὐτό τό ἐλάχιστον ποσόν τοῦ ἀέρος κρατεῖ στά χέρια του τή ζωή μας. Κρατεῖ στά χέρια του τήν καρδιά μας, διευθύνει τούς κτύπους της. Τοῦ δώσαμε τήν καρδιά μας καί εἰς

ἀντάλλαγμα μᾶς ἔδωσε τήν ζωήν. Ἡ φύσις ζεῖ μέ τήν καρδιά μας καί ὁ ἄνθρωπος ζεῖ μέ τήν φύσιν.

Πῶς λοιπόν ὁ ἄνθρωπος, πού ἔχει ἕνα ἄρρηκτον δεσμόν μέ τήν φύσιν, ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει μέσα του ὁλόκληρη τή φύση καί κάτι παραπάνω, νά μή εἶναι ἱκανός νά τήν ἐπηρεάσει. Θά ἔπρεπε νά ποῦμε ὅτι τήν ἐξουσιάζει. Ὅτι ἀπ᾽ αὐτόν ἐξαρτᾶται, ὡς ἀπό κάτι ἀνώτερον αὐτῆς. Πῶς, ὅταν μία ἐλαφρά διακύμανσις τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως καί πόνον εἰς τό σῶμα μας εἶναι ἱκανή νά φέρει καί τήν ψυχικήν μας διάθεσιν νά ἀλλάξει. Πῶς θέλουμε ἡ θύελλα τοῦ στήθους μας νά ἀφήσει ἀνεπηρέαστον τήν γύρω μας ἀνυπεράσπιστον φύσιν;

Εἰς τόν ἄνθρωπον ἐδόθη ὁ νοῦς. Στά χέρια μας ἐδόθη ὁ χαλινός. Εἴμεθα ὑπεύθυνοι διά τήν ἡγεσίαν.

Τό γέλιο καί τή χαρά μᾶς ζητάει ἡ ἐληά τοῦ Γολγοθᾶ γιά ν᾽ ἀνθίσει. Ἕνα οἰκουμενικό χαμόγελο καί ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου ἀπεκατεστάθη. Δέν ὑπάρχει πιό εὐχάριστο, πιό ἀνώδυνο, πιό γρήγορο, πιό φθηνό μέσο γιά νά ἐπιτύχωμε αὐτό τό μεγάλο ἐπίτευγμα. Ἄν, ὅμως, τό γέλιο καί τή χαρά μᾶς τά δίνει τό γλέντι καί τό τραγούδι, ὑπάρχουν καί πολλές παγίδες στή ζωή, πού ἔρχονται ἄθελά μας νά μᾶς τ᾽ ἁρπάξουν. Καί τό δένδρο μας, αὐτή τήν ἀτμοσφαῖρα τῆς θαλπωρῆς, τήν θέλει μακρόχρονη καί σταθερή. Καί ξέρουμε πώς, αὐτή τή στιγμή, ὅλος ὁ κόσμος δέν μπορεῖ νά γελάσει. Ἀλλά αὐτή τή στιγμή τό γέλιο εἶναι ἐπιταγή. Εἶναι τό ὅπλον τῆς νίκης τοῦ ἀνθρώπου. Πρέπει κάθε ἄνθρωπος στή γῆ νά ὁπλισθεῖ μέ τό καινούργιο καί τόσο παληό αὐτό ὅπλον. Γι᾽ αὐτό πρέπει ν᾽ ἀρχίσουμε νά τό ἑτοιμάζουμε. Ἀλλά τό ὅπλον αὐτό μόνον ὁ νοῦς μπορεῖ νά τό κρατήσει στά χέρια του καί νά τό διευθύνει. Χρειάζεται λοιπόν πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα μία γενική ἐπιστράτευση τοῦ μυαλοῦ μας. Πρέπει ν᾽ ἀρχίσουμε νά σκεπτώμεθα. Πρέπει ν᾽ ἀποφασίσουμε νά βάλουμε τό μυαλό μας νά δουλέψει, καί ν᾽ ἀφήσουμε τά χέρια μας ἐλεύθερα διά τόν προορισμόν διά τόν ὁποῖον ἐπλάσθησαν.

Τά χέρια ἐπλάσθησαν διά νά καλλιεργοῦν τήν γῆν καί διά νά βαστάζουν τό βρέφος. Ἐπλάσθησαν διά νά βοηθοῦν τήν ζωήν εἰς τό ἔργον της. Ἐπλάσθησαν διά νά σκορπίζουν τή χαρά.

Γιά νά διατηρήσουμε τό χαμόγελο, πρέπει νά φροντίζουμε, ἀπ᾽ τή μιά μεριά ν᾽ ἀποφεύγουμε τό κάθε τι πού θά τ᾽ ἁρπάξει ἀπό ᾽μᾶς ἤ ἀπ᾽ τούς ἄλλους. Κι ἀπ᾽ τήν ἄλλη μεριά νά τό καλλιεργοῦμε. Ὅταν γιά ὁποιονδήποτε λόγο ἕνα χαμό-

γελο μαρανθεῖ καί χαθεῖ, νά φροντίσουμε νά βλαστήσει ἄλλο στή θέση του. Ἄς ρίξουμε, λοιπόν, μιά ματιά νά δοῦμε ἕνα ἀπό ἐκεῖνα, πού μᾶς ἁρπάζουν τό χαμόγελο, καί ἄς παρακολουθήσουμε τήν καλλιέργειαν.

Ἕνα ποτῆρι ἔπεσε καί ἔσπασε. Τό χαμόγελο ἔφυγε. Μά ἦταν ἕνα καλό ποτῆρι. Ἀπό φίνο κρύσταλλο. Ὁλόκληρο τό σερβίτσιο ἀχρηστεύεται, κι ἐμεῖς δώσαμε μιά ὁλόκληρη περιουσία νά τό ἀγοράσουμε. Καί εἴμαστε μαθημένοι, τά σερβίτσια μας νά ζοῦν περισσότερο ἀπό ᾽μᾶς. Νά τά βρίσκουν τά παιδιά μας καί τά ἐγγόνια μας.

Πῶς γὶνεται αὐτό; Ἕνα τόσο εὔθραυστο πραγματάκι νά ζεῖ περισσότερο ἀπό ἕναν ἄνθρωπο! Τά προσέχουμε. Τά φυλᾶμε στό ἀσφαλέστερο μέρος τοῦ σπιτιοῦ. Μέσα σέ ἀτράνταχτα διπλωμανταλωμένα ντουλάπια. Νομίζει κανείς πώς γι᾽ αὐτά ἔγιναν τά σπίτια.

Δέν ἐπιτρέπουμε σέ κανέναν νά τ᾽ ἀγγίξει. Τά κρατοῦμε μέ πολλή προσοχή.

Εἰς τό σπίτι ὑπάρχει αὐστηρότατος νόμος διά τήν προστασίαν των. Καί τόν τηροῦν ὅλοι. Ὑπάρχει ἐπίσης καί ἀπαράβατος ἠθικός νόμος γι᾽ αὐτά τά ἀντικείμενα, πού θά τόν ἐζήλευαν οἱ μεγαλύτεροι ἠθικολόγοι. Δηλαδή:

Δέν τά μεταχειριζόμεθα ποτέ δι᾽ ἄλλην χρῆσιν ἐκτός ἀπό ἐκείνην, διά τήν ὁποίαν κατεσκευάσθησαν. Δέν τά μεταχειριζόμεθα ποτέ γιά παιχνίδι. Δέν τά βγάζουμε ποτέ ἔξω ἀπ᾽ τό σπίτι, τό ἀσφαλές αὐτό καταφύγιο τῆς ζωῆς καί τῆς ὑγείας. Τόν ἄνθρωπο τόν βγάζουμε καί καμμιά φορά ἔξω ἀπό τό σπίτι. Τόν ἀφήνουμε καί καμμιά φορά ν᾽ ἀντιμετωπίσει μόνος καί ἀπροετοίμαστος τό ὁποιοδήποτε φυσικόν ἤ κοινωνικόν περιβάλλον.

Γιά νά μπορέσει νά ἀντιμετωπίσει, ὅμως, ὅλα αὐτά πού θά συναντήσει στή ζωή του ὁ ἄνθρωπος, τοῦ χρειάζεται πρῶτα τό σπίτι. Τοῦ χρειάζεται οἰκιακή ἀγωγή, γιά ν᾽ ἀποκτήσει χαρακτῆρα πειθήνιον καί σῶμα γερό. Τοῦ χρειάζεται τό σπίτι, γιά νά τοῦ γαληνεύει τήν θύελλαν τοῦ στήθους του καί τούς κεραυνούς τῆς καρδιᾶς του. Τοῦ χρειάζεται τό σπίτι, γιά νά τοῦ βάλει τούς τροχούς τοῦ πολυπλόκου ὀργανισμοῦ του στήν τροχιά τους. Τοῦ χρειάζεται τό σπίτι, γιά νά τοῦ κατευθύνει τό βλέμμα στίς ξωτικές χῶρες τῆς ὀμορφιᾶς μέ τά ἀτράνταχτα παλάτια τῆς ὑγείας. Τοῦ χρειάζεται τό σπίτι, γιά νά τοῦ μάθει διά ποῖον σκοπόν ἐπλάσθη κάθε ὄργανον τοῦ σώματός του καί νά τό θέσει εἰς ἐνέργειαν. Τοῦ χρειάζεται τό σπίτι, γιά νά ὀργανωθεῖ. Τοῦ χρειάζεται τό σπίτι γιά νά ξεκουρασθεῖ. Τοῦ χρειάζεται τό σπί-

τι, γιά νά σκληραγωγηθεῖ. Τοῦ χρειάζεται τό σπίτι, γιά νά τοῦ δώσει ὅλα τά ἐφόδια πού τοῦ χρειάζονται γιά νά φθάσει στίς ὁποιεσδήποτε χῶρες τῆς παράτολμης φαντασίας του.

Ἀπό ἕνα σπίτι περνάει σήμερα ὁ δρόμος πού βαδίζει ἡ ἀνθρωπότης.

Καί ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀποκτήσει ὅλα αὐτά τά ἐφόδια, καί τά ἀποκτήσουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καί ὁ δρόμος μέσ᾿ ἀπ᾿ τό σπίτι τελειώσει, καί ὁ ἄνθρωπος βγεῖ ἔξω γιά κάπου ἀλλοῦ, ἔπειτα ἀπό πόσους αἰῶνες δέν ξέρω, τότε θά κληθοῦμε πάλι νά ζωντανέψουμε ἕναν ὁραματισμό. Τόν ὁραματισμό ὅλων τῶν ἀνθρώπων, τόν ὁραματισμό κάθε ἀνθρώπου χωριστά. Καί οἱ ὁραματισμοί αὐτοί θά εἶναι ἕνας καί ὁ αὐτός σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους. Γιατί οἱ ἄνθρωποι τότε θά ὁμονοοῦν. Εἰς τήν συγκέντρωσιν ἐκείνην, εὔχομαι εἰς τήν ἰδίαν αὐτήν αἴθουσαν, νά ἀκουσθεῖ τό χαρμόσυνο ἄγγελμα, ὅτι ὅλες οἱ ἐληές τοῦ Γολγοθᾶ καρποφόρησαν. Τότε θά πετάξουμε ὅλοι τά σπίτια μας καί θά πᾶμε ν᾿ ἀγκαλιάσουμε τό δένδρο μας, τήν νέαν αὐτήν ὁμοιόμορφον μορφήν τοῦ σπιτιοῦ τῆς μακρυνῆς ἐκείνης μελλοντικῆς ἐποχῆς.

Καί τότε ὁ ἄνθρωπος θά μπορεῖ νά μετρηθεῖ μέ τόν κεραυνόν. Καί θά τό μπορεῖ, γιατί κεραυνός δέν θά ὑπάρχει. Θά τόν ἔχει ἐξαφανίσει ἀπό προσώπου τῆς γῆς ἡ γαληνεμένη του φύσις.

*
* *

ΚΑΙ ΤΩΡΑ θά ρίξουμε μιά ματιά γιά νά παρακολουθήσουμε τήν καλλιέργειαν τῆς χαρᾶς.

Ἕνας λόγος ἔπεσε. Ἔπεσε στά χέρια μας. Ἔπεσε ἀπ᾿ τό στόμα κάποιου ἀνθρώπου. Ἄν θά τόν ἀφήσουμε νά σπάσει, ἐξαρτᾶται ἀπό ᾿μᾶς. Ἄν θά φύγει τό χαμόγελο ἤ ὄχι, ἐξαρτᾶται ἀπό ᾿μᾶς. Ἐδῶ πρόκειται γιά τόν λόγο πού, ὅπως λέγαμε τόν παληό καιρό, μᾶς πρόσβαλε, μᾶς ἔθιξε, μᾶς ταπείνωσε, μᾶς ἐκμηδένισε. Τόν ἄνθρωπο πού ἔρριχνε αὐτόν τόν λόγο, τόν λέγαμε ἐχθρό μας. Τίποτε ἀπ᾿ ὅλα αὐτά δέν εἶναι. Ὅλα αὐτά ἔγιναν, ἀλλά ὄχι στήν περιοχή πού νομίζουμε. Σέ μίαν ἄλλη περιοχή. Καί γιά ἕνα ἄλλο σκοπό.

Αὐτός ὁ λόγος εἶναι ἕνα γερό σφυροκόπημα τῆς ζωῆς ἐπάνω στό φρούριο τῆς ψυχικῆς μας γαλήνης, γιά νά τό γνωρίσει. Ἀπ᾿ τή μιά μεριά, νά γνωρίσει τήν ἀντοχή του καί νά μᾶς δείξει τάς ἐλλείψεις του. Ἀπ᾿ τήν ἄλλη μεριά, νά μάθει ἄν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἐμεῖς ἔχουμε τήν προθυμία καί τήν ἱκανότητα νά τό ξαναχτίσουμε. Ἀλλά νά δοῦμε κι ἐμεῖς, τί μᾶς εἶναι ἄχρηστο καί πρέπει νά λείψει. Ὁ λόγος αὐτός ἦταν μία παγίς γιά νά μᾶς πάρει τό χαμόγελο.

Ἡ ζωή, γιά νά δώσει τήν σφραγῖδα της σ᾽ ἕνα ἔργο. Γιά νά τοῦ ἐπιτρέψει νά περάσει εἰς τήν περιοχήν τῆς ζωῆς, γιά νά πεῖ σ᾽ ἕνα ἔργον Ζήτω, πρέπει νά τό δοκιμάσει μέ πολλούς τρόπους. Αὐτό τό ἔργον πρέπει ν᾽ ἀντέχει καί στόν κεραυνόν καί στήν πλημμύρα καί στούς ἀνέμους καί στούς σεισμούς καί στό διάφανο φῶς καί στόν χρόνο. Ὁ ἄνθρωπος, γιά νά πάρει τό δίπλωμα τῆς ζωῆς καί νά περάσει κι αὐτός στήν περιοχή τῆς ζωῆς, πρέπει νά μπορεῖ νά ἐπανορθώσει κάτι πού γκρεμίστηκε, καί ἀπό ὁποιανδήποτε φθοράν ἔχει γκρεμιστεῖ.

Στήν περιοχή τῆς ζωῆς πολλά ἔχει νά μάθει, ἀλλά δέν μπορεῖ νά εἰσέλθει, ἄν δέν ἔχει ὡρισμένα προσόντα. Πρέπει νά δείξει ὅτι ἔχει μεγάλην προθυμίαν νά διορθώνει κάτι πού χάλασε. Ὅπως ἐπίσης πρέπει νά δείξει ὅτι ἔχει τήν ἱκανότητα νά ἐπανορθώσει τήν φθοράν μέχρι πέρατος. Καί κάθε φορά πιό γερά καί μέ λιγώτερες ἐλλείψεις, καί κάθε φορά προσπαθώντας νά φθάσει στό τέλειο. Πρέπει νά δείξει ὅτι θέλει νά κρατήσει κάτι στή ζωή. Νά δείξει ὅτι ἐργάστηκε μέ ὅλες τίς δυνάμεις του γι᾽ αὐτό. Πρέπει νά δείξει ὅτι δημιούργησε κάτι. Πρέπει νά δείξει στή ζωή, ὅτι ἐργάζεται.

Ἡ ζωή, πού ὑποπίπτει εἰς τάς αἰσθήσεις μας, εἶναι μία διαρκής φθορά καί μία διαρκής προσπάθεια ἐπανορθώσεώς της. Ὅπου κι ἄν κοιτάξουμε, τό αὐτό ἐπαναλαμβάνεται. Εἰς τήν φύσιν. Εἰς τόν ἄνθρωπον. Εἰς τό σπίτι.

Ἡ δουλειά τοῦ σπιτιοῦ εἶναι ἡ ἐκγύμνασις εἰς τάς δεξιότητας πού μᾶς ζητᾶ ἡ ζωή. Κάθε μέρα ἐπανορθώνουμε τήν φθοράν τῆς προηγουμένης. Ἡ δουλειά τοῦ σπιτιοῦ εἶναι κάτι πολύ ζωντανό. Εἶναι ἕνας ὀργανισμός, πού προσπαθοῦμε νά τόν κρατήσουμε στή ζωή μέ τήν καθημερινή μας φροντίδα. Στή δουλειά τοῦ σπιτιοῦ πρέπει τό μυαλό τοῦ οἰκονομικοῦ νά εὑρίσκεται διαρκῶς ἐν ἐγρηγόρσει. Πρέπει τό μυαλό του νά δουλεύει ἀσταμάτητα. Πρέπει νά ἐπανορθώνει τίς φθορές τίς ἀναπόφευκτες. Ἀλλά πρέπει νά προλαμβάνει καί πολλές, πού μπορεῖ νά συμβοῦν. Πρέπει νά δουλεύει κοντά, πολύ κοντά στή ζωή. Χέρι μέ χέρι μαζί της.

Ποιός μπορεῖ ν᾽ ἀντικρύσει, χωρίς νά καταληφθεῖ ἀπό ἴλιγγον, τήν ἐργασία πού γίνεται ὄχι μόνον μέ τά χέρια τοῦ οἰκονομικοῦ, ἀλλά τήν ἐργασία πού γίνεται περισσότερο μέσα στό μυαλό του. Καί ὅλ᾽ αὐτά νά μή σκοντάψουν πουθενά. Ἔχει

μεγάλη εὐθύνη. Κρατεῖ ζωές ἀνθρώπων στά χέρια του, πού κατά μέγα μέρος ἀπ᾽ αὐτόν ἐξαρτῶνται.

Λές καί βοηθάει τή γῆ νά κυλίσει χωρίς κανείς νά πειραχτεῖ ἐκεῖ ἐπάνω. Ἄν μποροῦσε κάποιος νά παρακολουθήσει αὐτή τήν ἐργασία, θά ἔμενε κατάπληκτος μέ τήν ταχύτητα τοῦ ρυθμοῦ της καί τό πολύπλοκον καί λεπτόν τῆς διαρθρώσεώς της. Κι αὐτά ὅλα χωρίς νά περιμένει καμμίαν διάκρισιν, καμμίαν τιμήν, κανένα ἔπαινο. Μέ μόνην ἱκανοποίησιν τό ἔργον, πού ἀποπεράτωσε.

Ὅπως ἡ ἀπασχόλησίς μας μέ τήν γῆν εἶναι ἀπαραίτητος. Ὅπως ἡ ἀπασχόλησίς μας μέ τήν καλλιέργειαν τοῦ ἀτόμου μας εἶναι ἀπαραίτητος. Ὅπως ἡ ἀπασχόλησίς μας μέ τήν ὁποιανδήποτε μορφήν τῆς κοινωνίας εἶναι ἀπαραίτητη. Ἔτσι καί ἡ ἀπασχόλησις του ἀνθρώπου μέ τό σπίτι εἶναι ἀπαραίτητη. Στό σπίτι κατασταλάζουν ὅλα. Ἡ ἐργασία τοῦ σπιτιοῦ, τά οἰκιακά, καλλιεργεῖ τόν ἄνθρωπο ὅσον καμμία ἄλλη. Θέτει εἰς ἐνέργειαν ὁλόκληρον τόν ὀργανισμόν. Τό σῶμα, τό πνεῦμα, τήν ψυχήν. Εἶναι ἀπαραίτητος διά κάθε ἄνθρωπον. Ὄχι μόνον διότι χωρίς τό σπίτι δέν μποροῦμε νά ζήσουμε. Ἀλλά διότι ἡ ἐργασία αὐτή μᾶς προάγει. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πρέπει νά ἐργασθοῦν στή ζωή τους καί εἰς τάς τέσσαρας κατηγορίας, πού ἀναφέραμε. Ὄχι θεωρητικῶς, ἀλλά μέ ὁλόκληρον τόν ἑαυτόν τους κάθε φορά. Ἐξαρτώντας τή ζωή τους ἀπό τήν ἔκβασιν τῆς ἐργασίας πού ἀνέλαβαν. Πρέπει νά ἐργασθοῦν γιά τή γῆ, γιά τό ἄτομόν τους, γιά τό σπίτι, γιά τήν κοινωνία. Διότι τούς εἶναι ἀπαραίτητα γιά νά ζήσουν.

Μέ τή γῆ θά ζήσει ὁ ἄνθρωπος, μέ τό ἄτομόν του θά ζήσει, μέ τό σπίτι του θά ζήσει, μέ τήν κοινωνίαν θά ζήσει. Καί γιά νά ζήσει πρέπει νά δεθεῖ μαζί τους. Γι᾽ αὐτό πρέπει νά ἐργασθεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὄχι μόνον ὡς βοηθός τοῦ ἀγρότου, ὄχι μόνον ὡς βοηθός τοῦ οἰκονομικοῦ, ὄχι μόνον ὡς βοηθός τοῦ πολιτικοῦ, ὄχι μόνον ὡς βοηθός τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά καταλαμβάνοντας καί καμμιά φορά τήν ὑψηλήν θέσιν τοῦ γεωργοῦ, τήν ὑψηλήν θέσιν τοῦ οἰκονομικοῦ, τήν ὑψηλήν θέσιν τοῦ πολιτικοῦ, τήν ὑψηλήν θέσιν τοῦ ἀνθρώπου μέ ὅλας τάς εὐθύνας.

Πῶς θά μπορέσουμε νά διευθύνουμε ἕνα κράτος. Ἕνα ὀργανισμόν τεράστιον εἰς ἔκτασιν, ὅταν δέν ἔχουμε συνηθίσει νά διευθύνουμε ἕνα ὀργανισμόν ἑνός, δύο, τριῶν, τεσσάρων, πέντε ἀτόμων. Πῶς θά μπορέσουμε νά ἱκανοποιήσουμε τάς ἀνάγκας αὐτοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ, ἐάν δέν τίς ἔχουμε ζήσει, ἄν δέν τίς ἔχουμε γνωρίσει. Διατί ὁ οἰκονομικός νά ἀναλαμβάνει καθημερινῶς τό καταθλι-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πτικόν βάρος τῆς ἐργασίας τοῦ σπιτιοῦ ἐπί σειράν ὅλων ἐτῶν. Σ᾽ ὅλη του τή ζωή, χωρίς νά εἶναι κανείς είς θέσιν νά τόν βοηθήσει. Πῶς εἶναι δυνατόν μία δράξ ἀνθρώπων, πού εἶναι οἱ ἀγρόται, νά ἐπαρκέσουν ἱκανοποιητικά είς τόν ἐπισιτισμόν ἑνός ὄγκου ἀστῶν, ὁ ὁποῖος καθημερινῶς αὐξάνει. Ἐνῶ τό καταθλιπτικόν βάρος τῆς ἐργασίας τοῦ ἀγρότου θέτει ἕνα μέρος τοῦ σώματος τῶν ἀγροτῶν ἐκτός ἐργασίας. Διατί ὁ ἄνθρωπος νά εἶναι ἠναγκασμένος είς ὅλην του τήν ζωήν νά καταγίνεται μέ μίαν ὡρισμένην ἐργασίαν; Νά ἀπασχολεῖ μίαν πλευράν τοῦ ὀργανισμοῦ του;

Φυσικόν εἶναι, αἱ ἄλλαι νά ἀτονήσουν. Φυσικόν εἶναι, ἡ μία νά γίνει ὑπερτροφική. Φυσικόν εἶναι, νά κουρασθεῖ καί στό τέλος νά ἀχρηστευθεῖ. Φυσικόν εἶναι, νά χαθεῖ ἡ ἰσορροπία. Μέ ὁλόκληρον τό σῶμα του πρέπει ὁ ἄνθρωπος νά προχωρεῖ. Ὁ νοῦς πρέπει νά ἀκολουθεῖ τόν ρυθμόν τοῦ βαδίσματος διά νά ὑπάρχει ἰσορροπία. Ἕνα σῶμα κουβαλᾶμε μαζί μας. Πρέπει νά τό περιμένουμε νά μᾶς φθάσει, ἄν τρέξαμε. Μέ δικές του δυνάμεις, ὄχι ἐπάνω σέ τροχούς. Ἄν ὁ ἄνθρωπος στή ζωή δέν προχωρεῖ ὁλόκληρος, ἀλλά μέ ἕνα μόνον μέρος τοῦ σώματός του, φυσικόν εἶναι στό τέλος νά διαλυθεῖ.

Ἡ ἐξάσκησις, λοιπόν, αὐτή, πού μᾶς ζητάει ἡ ζωή, προθυμίαν καί ἱκανότητα ἀνοικοδομήσεως, θά ἐξακολουθήσει ἕως ὅτου τό ἔργον μας είς ὅλους τούς τομεῖς τῆς ζωῆς φθάσει τό τέλειον. Ὁπότε ἡ ζωή θά μᾶς ἀπαλλάξει αὐτῆς τῆς ἐργασίας, θά σταματήσουν οἱ φθορές, γιατί τότε τό ἔργον μας θά ἔχει φθάσει είς τήν τελευταίαν του μορφήν ἀπό ἀπόψεως τελειότητος, ἡ ζωή πλέον δέν θά ἔχει τίποτε νά διορθώσει. Είς τό ἔργον μας θά κατοπτρίζεται ἡ μορφή της. Ἡ ζωή θά ἔχει δώσει τή μορφή της στό ὑλικόν πού, ποιός ξέρει ἐπί πόσους αἰώνας κατειργάζετο. Θά ἔχουμε ἐξομοιωθεῖ μέ τήν ζωήν. Θά ζοῦμε. Καί ζωή καί φθορά δέν συμβιβάζονται. Ὅταν φθάσουμε ἐκεῖ, ἡ ζωή θά μᾶς περάσει στήν ἀφθαρσία. Ἡ ζωή θά μᾶς πεῖ, Ζήτω.

Αὐτές εἶναι λοιπόν οἱ δεξιότητες, πού πρέπει νά δείξει ὁ ἄνθρωπος γιά νά είσέλθει είς τήν περιοχήν τῆς ζωῆς. Προθυμίαν είς τό νά ἐπανορθώνει φθορές καί ἱκανότητα ἀνοικοδομήσεώς των.

Ὅταν κοποῦμε, ἡ φύσις, ὅπως λέμε, τρέχει μέ ὅλες τίς δυνάμεις της νά ἐπουλώσει τό τραῦμα. Δέν ρωτάει ποιός τό ἔκαμε καί γιατί.

Αὐτά τά σφυροκοπήματα εἶναι σκορπισμένα σ᾽ ὅλο τόν δρόμο τῆς ζωῆς

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

μας. Γιατί ἡ ζωή πρέπει νά ἀνανεώνεται. Τά κύτταρα πρέπει ν᾽ ἀλλάζουν. Νά ἀναπλάσσονται. Αὐτόν τόν ρόλον παίζει τό κάθε τι πού μᾶς πειράζει στή ζωή. Καί θά μείνουν ἐκεῖ ἕως ὅτου ἡ λειτουργία τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου περάσει εἰς τόν αὐτοματισμόν. Νά γίνεται μόνη της. Ὅπως εἶναι ἡ λειτουργία τοῦ σωματικοῦ ἀνθρώπου, ὅπου τό γκρέμισμα καί τό ξανακτίσιμο τῶν κυττάρων γίνεται μόνο του. Χωρίς νά ἀντιλαμβανόμεθα ἐμεῖς τίποτε, χωρίς νά πονοῦμε, χωρίς νά καταβάλλουμε προσπάθεια. Σ᾽ ἐμᾶς θά μείνει μόνον ἡ ἀπόλαυσις. Ἡ χαρά τῆς ζωῆς.

Ἀλλά, γιά νά φθάσουμε ἐκεῖ, πρέπει νά ἐργασθοῦμε. Νά ἐργασθοῦμε πολύ. Ὄχι νά θυσιασθοῦμε. Νά ἐργασθοῦμε ὅλοι καί καθένας χωριστά. Πρέπει ἐμεῖς νά προετοιμάσουμε αὐτήν τήν ἐποχήν, καί μόνον ἐμεῖς. Κάθε ἄνθρωπος χωριστά. Ἔτσι βλέπουμε, πώς αὐτόν τόν λόγον, πού μᾶς πείραξε, ἄν τόν κρατήσουμε γιά πάντα στά χέρια μας καί τόν δέσουμε μ᾽ ἕνα λόγο, μέ μιά πράξη, καί τόν σφραγίσουμε μέ τή μνήμη, θά ὑποσκάπτει διαρκῶς τά θεμέλια τοῦ ἔργου μας καί δέν θά τό ἀφήσει ποτέ νά ὀρθοποδήσει. Ὅταν θέλουμε νά ἀποκτήσουμε κάτι στή ζωή ὡς ἄτομα ἤ ὡς σύνολον, πρέπει νά συμβάλουμε κι ἐμεῖς μέ δικές μας προσπάθειες. Ἄν εἴμεθα πραγματικοί φίλοι τῆς χαρᾶς, ὅταν κινδυνεύει πρέπει νά τρέξουμε νά τήν σώσουμε. Ἄν θέλουμε νά ζήσουμε, πρέπει νά φροντίσουμε γιά τή ζωή.

Ἄς ἀπαντήσουμε, λοιπόν, κι ἐμεῖς μ᾽ ἕνα χαμόγελο σ᾽ αὐτόν τόν λόγο πού μᾶς πείραξε. Μέ ἕνα, καθώς εἶναι εὐνόητον, μέ ἕνα ψεύτικο χαμόγελο, μ᾽ ἕνα σχηματικό χαμόγελο. Καί ἄς τό ἀφήσουμε αὐτό τό χαμόγελο μόνο του νά ἀναλάβει τό ἔργον τῆς ἀνοικοδομήσεως. Ἐκεῖνο ξέρει τή δουλειά του. Τώρα καλεῖται ὁ νοῦς νά προσφέρει τίς θετικές του ὑπηρεσίες. Καλεῖται ὁ νοῦς νά πάρει τήν ἡγετικήν του θέσιν. Νά κλείσει στόματα καί ν᾽ ἀνοίξει καρδιές καί νά δέσει χέρια καί πόδια καί νά πετάξει τά λόγια τά περιττά πού τόν βαραίνουν καί τόν πνίγουν καί δέν τόν ἀφήνουν νά ἐργασθεῖ. Αὐτή εἶναι ἡ θεμελιώδης λειτουργία τοῦ νοῦ. Αὐτός εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος χρησιμοποιήσεώς του. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο μάθημα στό βιβλίο τῆς ζωῆς. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο βῆμα στόν δρόμο τῆς ζωῆς. Αὐτή εἶναι ἡ ἀρχή τῆς συνεργασίας μέ τόν ἑαυτόν μας. Αὐτή εἶναι ἡ προετοιμασία μας διά νά εἰσέλθουμε εἰς τήν συνεργασίαν τῆς ὁμάδος. Ἄν δέν μάθουμε νά συνεργαζόμεθα μέ τόν ἑαυτόν μας, δέν μποροῦμε νά συνεργασθοῦμε μέ τούς ἄλλους.

Τώρα καλεῖται ὁ νοῦς νά μᾶς δείξει τήν δύναμίν του μέ ὄργανό του τό χα-

μόγελο. Χωρίς καμμιά κίνηση δική μας. Ἡ στιγμή εἶναι κρίσιμος. Εἶναι στιγμή ζωῆς καί θανάτου. Μέ στόματα κλεισμένα, μέ χέρια καί πόδια μαζεμένα, μέ μνήμη ἀδειασμένη νά περιμένουμε νά περάσει ὁ σεισμός γιά ν᾽ ἀρχίσει ἡ ἀνοικοδόμησις. Ὅταν τελειώσει ἡ ἀνοικοδόμησις, θά ξεπηδήσει ἀπό μέσα μας ἡ χαρά, νά πλημμυρίσει μέ τό φῶς της τό ἔργον. Αὐτή ἡ χαρά, αὐτό τό χαμόγελο θά εἶναι συνειδητό, θά εἶναι ἀληθινό, θά εἶναι ζωντανό.

Τή μορφή του ἔδινε τό χαμόγελο στό ἔργο πού οἰκοδομοῦσε. Πού δέν εἶναι ἄλλη ἀπ᾽ τήν μορφή τῆς ζωῆς. Τό χαμόγελο, μέ τήν ἀτμοσφαῖρα τῆς θαλπωρῆς, πού δημιουργοῦσε. Μέ τό προστατευτικό του περίβλημα, πού διατηροῦσε. Μέ τήν ἀπαγορευτικήν του στάσιν, πού τηροῦσε, ἀπεμάκρυνε κάθε ξένον καί ἀδέξιον στοιχεῖον νά πλησιάσει εἰς τήν χώραν τῆς χαρᾶς. Ἄφησε ἐλεύθερη τή ζωή νά ἐνεργήσει.

Ἕνα ζωντανό κύτταρο ξαναγεννήθηκε γιά νά ἀντικαταστήσει κάποιο πού ξέφτισε. Ἡ ζωή συνεχίζεται.

***

ΣΗΜΕΡΑ, πού τή ζωή μας ἀρχίσαμε νά τήν κάνουμε ἐπιστημονικόν ἐργαστήριον, ἀντικείμενον ἐρεύνης. Σήμερα, πού ἀρχίσαμε νά πετᾶμε πολλά ἀπ᾽ ὅσα μαζεύαμε καί ἀρχίσαμε νά μαζεύουμε μερικά ἀπ᾽ ὅσα πετούσαμε. Σήμερα, πού ἀποφασίσαμε νά βάλουμε κάθε πρᾶγμα στή θέση του. Σήμερα, πού ἀποφασίσαμε νά νοικοκυρευθοῦμε. Σήμερα, πού ἔχουμε ἕνα κριτήριον νά κρίνουμε. Τό κριτήριον τῆς ψυχικῆς μας γαλήνης καί τῆς γαλήνης τοῦ περιβάλλοντος. Σήμερα, πού ἀποφασίσαμε νά σύρωμε τήν μάσκα τοῦ ἐχθροῦ γιά νά παρουσιασθεῖ ἡ μορφή τοῦ φίλου. Σήμερα, πού ὁ ψυχρός λογισμός συνεργάζεται μέ τήν φλόγα τῆς καρδιᾶς. Σήμερα, πού ἡ φλόγα τῆς καρδιᾶς ἔγινε φῶς καί ὁ νοῦς ἐφωτίσθη καί ἡ καρδιά ἐχαλιναγωγήθη.

Ἔχουμε τήν ψυχραιμίαν νά κρατοῦμε στό χέρι ἐμεῖς, ζωντανοί ἄνθρωποι, ἕνα ζωντανόν ὀργανισμόν, γιά νά τόν κάμουμε ἀντικείμενον ἐρεύνης. Ἔχουμε τήν ψυχραιμίαν νά κρατήσουμε στό χέρι μας μιά καρδιά πού σπαράζει, γιά νά τήν γιατρέψουμε, γιά νά τήν καθησυχάσουμε, γιά νά τήν κρατήσουμε στή ζωή. Ἔχουμε τήν ψυχραιμίαν νά κρατήσουμε στά χέρια μας τή δική μας καρδιά, πού σπαράζει, γιά νά παρακολουθήσουμε τάς κινήσεις της καί νά τάς κατευθύνουμε

εἰς τήν ὁδόν τῆς ἀθανασίας. Σήμερα ἔχουμε τήν δύναμη νά παρακολουθήσουμε τήν ζωήν εἰς τό ἔργον της.

⁂

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ἄς συνεχίσουμε τά νέα μας ἀπ᾽ τό ταξίδι καί ἄς μιλήσουμε γιά τούς ἀνθρώπους πού συναντήσαμε στόν δρόμο μας.

Πολλοί ἄνθρωποι ἀνεβαίνουν τόν Γολγοθᾶ σκορπισμένοι σ᾽ ὅλο τόν δρόμο. Ἄλλοι πιό χαμηλά. Ἄλλοι πιό ψηλά. Ἄλλοι στήν ἀρχή του. Ὅλοι μέ πίστη σ᾽ αὐτό πού κάνουν.

Μερικοί ξεκίνησαν γιά τήν κορυφή μέ ὅλα τά ἐφόδια. Θάρρος, ὑγεία, δυνάμεις πολλές. Μά, ὅταν συνήντησαν στόν δρόμο τό λοφάκι μέ τίς πρόσχαρες ἀνεμῶνες, δέν ἀπεφάσιζαν νά τό ἐγκαταλείψουν. Δέν ἀπεφάσιζαν νά προχωρήσουν στούς ἀπότομους, γυμνούς βράχους. Πολλούς, πάρα πολλούς κρατεῖ αὐτό τό λοφάκι. Κάνουν κανένα γῦρο, μά πάλι ἐκεῖ ξαναγυρίζουν, μέ ὅρκο νά μείνουν ἐκεῖ σ᾽ ὅλη τους τή ζωή.

Ἔπειτα εἶναι κι ἄλλοι, πού ξεκίνησαν μέ πλούσια, ἀναπαυτικά, ἀσφαλῆ μέσα συγκοινωνίας. Μά, παίρνοντας τά μέσα γιά σκοπό, μείνανε στά ξεκούραστα ἁμάξια τους.

Εἶναι κι ἄλλοι, πού δέν ἄρχισαν καθόλου τό ἀνέβασμα. Αὐτοί, ὅταν συνήντησαν στόν δρόμο τους τόν λόφο τοῦ Γολγοθᾶ, τόν πῆραν γιά κανένα μικρό πετραδάκι, ἀπ᾽ αὐτά πού μέ μιά κλωτσιά κανείς τά παραμερίζει καί προχωρεῖ. Δέν σήκωσαν ποτέ ψηλά τά μάτια τους να ᾽δοῦν, ὅτι ὁ δρόμος τούς ἔφερε μπροστά σ᾽ ἕνα βουνό. Αὐτοί σ᾽ ὅλη τή ζωή τους κλωτσᾶνε τόν Γολγοθᾶ, γιατί τόν νόμισαν κανένα πετραδάκι. Πληγιάζουν τά πόδια τους καί ταλαιπωροῦν τό κορμί τους. Μέ πεποίθηση πώς δουλεύουν στή ζωή μέχρις ἐξοντώσεως. Μά πῶς μπορεῖ ἡ ζωή νά θέλει τήν ἐξόντωση καί τίς πληγές; Καί τρέχουν στούς γιατρούς νά τούς γιατρέψουν τά πληγωμένα τους πόδια καί τά πονεμένα τους κορμιά. Τούς γιατρούς! Ποιός θά βρεθεῖ ποτέ νά συμπονέσει τούς γιατρούς, πού σηκώνουν ὅλο τό βάρος τῆς πονεμένης ἀνθρωπότητος. Ψάχνουν νά βροῦν τήν αἰτία καί τή γιατρειά. Τυραννοῦνται σ᾽ ὅλη τους τή ζωή.

Μά ποῦ νά ᾽ξεραν, γιατροί καί ἀσθενεῖς, ποῦ βρίσκεται ἡ λύση. Ποῦ νά ᾽ξεραν, πώς κάποιον Γολγοθᾶ ἔχουν κλωτσήσει.

Ἔπειτα εἶναι κι ἄλλοι. Κόσμος πολύς. Πάρα πολύς, πού δέν ξεκίνησαν ἀκόμα γιά τό ἀνέβασμα γιά κάποιαν ἄλλη αἰτία. Χωρίς νά ξέρουμε πῶς, βρεθήκανε δεμένοι. Ἄλλος πιό ἐλαφρά, ἄλλος πιό βαρειά, καί δέν μποροῦν νά κινηθοῦν. Οὔτε τά χείλη γιά ἕνα γέλιο νά κουνήσουν. Κι αὐτοί εἶναι πολλοί καί ἄξιοι γιά τ᾽ ἀνέβασμα. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού κρατοῦν τούς ἁρμούς τῆς γῆς στά χέρια τους. Ἀλλοίμονο, ἄν θελήσουν νά λύσουν μόνοι τά δεσμά τους. Μή ξέροντας, ποῖοι εἶναι οἱ ἁρμοί καί ποιά εἶναι τά δεσμά τους, μπορεῖ, χωρίς νά θέλουν, νά διαλύσουν τή γῆ. Γι᾽ αὐτό αὐτοί, πού μποροῦν νά ξεχωρίζουν τούς ἁρμούς ἀπ᾽ τά δεσμά, νά τρέξουν νά τά λύσουν. Εἶναι λεπτή δουλειά καί θέλει μαστοριά. Ἀλλά εἶναι καί δουλειά πολύ βιαστική. Βεβήλωση καί ἡ ὥρα, πού χάνουμε ἐδῶ μιλώντας, ἄν δέν ἐπρόκειτο νά μιλήσουμε γι᾽ αὐτά. Σ᾽ ἐκείνους λέμε νά περιμένουν. Νά ἐξακολουθοῦν νά τηροῦν τήν ἄψογη καί ἀξιοθαύμαστη στάση τους θυσιαζόμενοι καθημερινῶς στόν βωμό τῆς εἰρήνης. Ἀλλά στούς ἄλλους λέμε νά τρέξουν. Μόλις τελειώσουμε ἀπ᾽ ἐδῶ, ν᾽ ἀφήσουμε τό τραπέζει στρωμένο καί, μ᾽ ἕνα κομμάτι ψωμί στό χέρι, νά τρέξουμε.

*
* *

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ἄς μιλήσουμε λίγο καί γιά τό ταξίδι μου.

Μέ πολλά πράγματα ξεκίνησα γιά τό ταξίδι μου καί μέ λίγες δυνάμεις. Στόν δρόμο, ἄρχισαν νά μέ βαραίνουν, νά μή μ᾽ ἀφήνουν νά προχωρήσω.

Μά τό διάφανο φῶς κι ὁ ἀνάλαφρος ἀέρας τῆς ἐληᾶς, πού ἐκεῖ διαφεντεύει, σέ κάνει νά γίνεις ἕνα μαζί τους. Τίποτε δέν πρέπει νά σοῦ βαραίνει τήν ψυχή καί τό σῶμα.

Τό βάρος τῆς γῆς νά σηκώνεις, μά νά μοιάζεις πώς πετᾶς σάν τή γῆ στά οὐράνια. Ἄρχισα λοιπόν κι ἐγώ, ὅ,τι μέ βάραινε νά τό πετῶ. Πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα κοίταξα ὅ,τι εἶχα μέσα στό κεφάλι μου, πού ἦταν καί τά πιό βαρειά. Τά πέταξα ὅλα. Ἔπειτα σιγά-σιγά κι ἄλλα, ὥσπου ἦλθε καί ἡ σειρά τῶν βιβλίων. Ἄρχισα νά πετῶ ἕνα-ἕνα. Τά πέταξα ὅλα.

Τό μυαλό μου ξαφνιάστηκε. Μαθημένο νά τρέχει μέ τό ἀστραφτερό ἁμάξι τῶν βιβλίων, τοῦ κακοφάνηκε πού τοῦ εἶπα, πώς ἀπ᾽ ἐδῶ κι ἐμπρός θά πηγαίνει μέ τά πόδια. Κι ἀλήθεια, τά εἶδα τόσο μουδιασμένα ὅταν ξεκίνησαν. Λίγο ἀκόμα καί θά τοῦ ἦταν ἄχρηστα. Κι ἐγώ νόμιζα πώς τά χρησιμοποιοῦσα, ὅταν ἔπαιρνα

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

καμμιά φορά τήν πέννα γιά νά γράψω.

Ἔτσι ἔμαθα, πώς ὑπάρχουν ὄργανα στόν ἄνθρωπο, τῶν ὁποίων ἔχουμε κάμει κατάχρηση χωρίς νά κάμουμε ποτέ χρήση.

Δέν τό ἄφησα ὅμως τό μυαλό μου τελείως ἀβοήθητο. Τοῦ ἔδωσα δύο μάτια νά βλέπει. Μιά καρδιά νά αἰσθάνεται καί ἕνα σῶμα νά τό τρέφει. Καί τοῦ ἅπλωσα στόν δρόμο του τό μεγάλο, τό φανταχτερό, τό εἰκονογραφημένο, τό ὁλοζώντανο βιβλίο τῆς ζωῆς.

Τί βιβλίο εἶν᾽ αὐτό; Δέν τό ᾽χω ξαναδεῖ στά μάτια μου, ἄκουσα νά λέει. Ἐγώ ὁ πολυδιαβασμένος, πρέπει νά πάρω στά χέρια μου πάλι τ᾽ ἀλφαβητάρι! Καί τί ἀλφαβητάρι, πού δέν μπορῶ νά ξεχωρίσω κανένα γράμμα. Ἐγώ, ὁ ἄνθρωπος ὁ ζωντανός, δέν εἶχα διαβάσει ποτέ τό βιβλίο τῆς ζωῆς: Δέν ζοῦσα, λοιπόν, μέσα στή ζωή; Ναί, ζοῦσα ἔξω ἀπ᾽ τή ζωή. Καί τώρα ἤρθαμε ἀντιμέτωποι.

Ἡ πραγματικότης στέκεται μπροστά μου ἀμείλικτη. Ἡ ζωή μιλάει καθαρά. Ἄν θέλεις νά προχωρήσεις. Ἄν θέλεις νά ζήσεις, θά μέ πάρεις μαζί σου. Καί βέβαια, τό πρᾶγμα εἶναι αὐτονόητο καί ἁπλό. Ὅπως ὅλα στή ζωή. Ἄν δέν πάρουμε μαζί μας τή ζωή, πῶς θά ζήσουμε;

Ἀλλά ἔτσι κάνουμε πάντοτε. Ὅταν ζητᾶμε νά διαλευκάνουμε ἕνα πρᾶγμα στή ζωή, πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα ἀρνούμεθα τό ἴδιο τό πρᾶγμα. Ἔπειτα τρέχουμε σέ δαιδαλώδεις λαβυρίνθους νά βροῦμε τή λύση του. Θέλουμε μιά ζωή γεμάτη ὑγεία, χωρίς νά ζοῦμε ὑγιεινή ζωή.

Ἔτσι προχωροῦσα στόν δρόμο μου. Μ᾽ ἕνα σπίτι καί μιά ζωή, τίποτε ἄλλο. Μ᾽ αὐτά τά παμπάλαια ἄφθαρτα στοιχεῖα τοῦ παρελθόντος. Ἀλλά σιγά-σιγά καί τό σπίτι ἄρχισε νά μέ βαραίνει. Μά πῶς νά τό πετάξω. Στόν δρόμο εὕρισκα μεγάλες κακοκαιρίες. Νά σταματήσω; Δέν τό εἶχα γιά σκοπό. Σκοπός μου ἦταν τό τέρμα. Αὐτός ἦταν ἄλλωστε πάντα ὁ σκοπός τῆς γενιᾶς μας. Ἐκεῖ θά ᾽βρισκα τούς δικούς μας. Ἐκεῖ βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος. Στήν κορυφή. Γι᾽ αὐτό ἀρχισα νά ἐπωφελοῦμαι ἀπό τό κάθε τι πού συναντοῦσα καί νά κάνω μεγάλες οἰκονομίες στίς ὀλίγες πάντοτε δυνάμεις μου. Μιά μακρόχρονη ἀνάπαυσις. Μιά μεγάλη προσπάθεια γιά μισό βηματάκι. Ἀρκεῖ πού ἔγινε. Ἕνα ἐλαφρότατο εὐνοϊκό ἀεράκι μποροῦσε νά μέ βοηθήσει. Μέ ἔσπρωχνε νά προχωρήσω λίγο περισσότερο. Ἀλλά κι ὁ δυνατός ἀνεμοστρόβιλος μέ βοηθοῦσε. Μ᾽ ἄρπαχνε καί μέ προχωροῦσε πολύ, καί μέ περνοῦσε πάνω ἀπό χαράδρες καί χαντάκια. Τοτε κρατοῦσα τό σπίτι μου ἀκό-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

μα πιό σφικτά. Τό σπίτι μου γινότανε τό σκάφος μου. Τό ἕρμα μου, ἡ ἄγκυρά μου. Ἔτσι προχωροῦσα.

Ὥσπου στό τέλος κάποιος τέτοιος ἀνεμοστρόβιλος θά μ᾽ ἅρπαξε καί μ᾽ ἔφερε ὥς τήν κορφή. Κάποιος θά μέ βοήθησε νά κάμω τό τελευταῖο βῆμα, γιατί μονάχη, τ᾽ ὁμολογῶ, ποτέ δέν θά μποροῦσα.

⁂

ΚΑΙ ΤΩΡΑ θά ἤθελα νά σταθοῦμε λίγο, νά χαροῦμε ἄλλη μιά φορά τήν εἰκόνα, πού παρουσιάζει ἡ σημερινή μας συγκέντρωσις.

Νά σταθοῦμε λίγο γιά νά συνδεθοῦμε μέ τό παρόν. Μέ τό ὁλοζώντανο παρόν. Νά σταθοῦμε λίγο, γιά νά πάρουμε μαζί μας τή ζωή. Νά πάρουμε μαζί μας τή ζωή καί μαζί της νά προχωρήσουμε. Νά πάρουμε μαζί μας αὐτή τή στιγμή τῆς ζωῆς τοῦ παρόντος, πού σήμερα δέν ἔχει τίποτε ἀπό τό ἐφήμερον καί τήν ἀνυπαρξίαν τοῦ παρόντος. Τό παρόν σήμερα εἶναι ἡ συμπύκνωσις τοῦ παρελθόντος, περιβεβλημένη τήν μορφήν τοῦ μέλλοντος.

Κάθε συγκέντρωσις, καί ἕνα βῆμα προόδου. Τό παρόν πρέπει νά παίρνουμε πάντοτε μαζί μας. Ὁποιοδήποτε εἶναι αὐτό τό παρόν. Γιά νά φθάσουμε στή δροσερή ἀκρογιαλιά καί νά λουσθοῦμε στά νερά της, πρέπει νά περάσουμε ἀπό κάποιο σκονισμένο καί καυτερό τοπίο, ὅταν ὁ δρόμος τό φέρει.

Γιά νά προχωρήσουμε στή ζωή, πρέπει ν᾽ ἀποφασίσουμε νά περπατήσουμε.

Ἀρχίζοντας ἀναγκαστικά ἀπό τό βῆμα πού εἶναι πολύ κοντά στά πόδια μας. Γιά ν᾽ ἀνεβοῦμε στά λαμπερά ξέφωτα, πού βλέπουμε μακρυά ἤ τά βλέπουν ἄλλοι καί μᾶς τά παρουσιάζουν, πρέπει ν᾽ ἀνεβοῦμε τό ὁποιοδήποτε στενό σκαλάκι πού βρίσκεται κοντά στά πόδια μας. Ἤ ἀκόμα νά κατεβοῦμε μιά πλαγιά, γιά ν᾽ ἀρχίσουμε τό ἀνέβασμα κάποιας ἄλλης. Ἤ, ἄν ὁ δρόμος τό φέρει, νά περάσουμε ἀπό κανένα σκοτεινό τουνέλι. Τό φυτό, γιά νά χαρεῖ ὁ φῶς καί τόν ἀέρα, περνάει ἀπό μέσα ἀπ᾽ τή γῆ.

Γι᾽ αὐτό, μέ τή ματιά στυλωμένη στά λαμπερά ξέφωτα τοῦ μέλλοντος καί σέρνοντας μαζί μας τά ἄφθαρτα στοιχεῖα τοῦ παρελθόντος, νά δενόμαστε χαρούμενα μέ τό ὁλοζώντανο παρόν, ἀναπνέοντας βαθειά τόν ζωογόνο ἀέρα τοῦ δάσους τῆς ἐληᾶς.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἀλλά ἄς σταθοῦμε λίγο, νά χαροῦμε ἄλλη μιά φορά τήν εἰκόνα. Ἄς σταθοῦμε λίγο, νά ξεκουρασθοῦμε γιά νά προχωρήσουμε στή ζωή.

Κάθε συγκέντρωσις κι ἕνα ξεκούρασμα. Ἄς σταθοῦμε λίγο, γιά ν᾽ ἀντλήσουμε δυνάμεις ἀπ᾽ τήν ζωοφόρον πηγήν πού ἀποτελεῖ κάθε συγκέντρωσις.

Κάθε συγκέντρωσις κι ἕνα ξανάνιωμα.

Ἄς σταθοῦμε λίγο, νά πατήσουμε γερά τό ἕνα πόδι καί νά ἰσορροπήσουμε, γιά νά ἀνεβοῦμε τό σκαλί πού βρέθηκε σήμερα στόν δρόμο μας.

Κάθε συγκέντρωσις κι ἕνα ἀνέβασμα.

Ἄς σταθοῦμε λίγο νά πάρουμε μιά βαθειά ἀναπνοή ἱκανοποιήσεως γιά τό ἔργο πού ἐπιτελέσαμε. Γιά τήν εἰκόνα, πού μέ τήν παρουσίαν μας συμπληρώσαμε. Γιά τό παιχνίδι πού παίξαμε.

Κάθε συγκέντρωσις κι ἕνα παιχνίδι.

Θά ἤθελα νά σταθοῦμε λίγο, γιατί πρέπει νά στεκόμαστε καμμιά φορά στή ζωή. Νά στεκόμαστε, νά κοιτᾶμε γύρω μας. Νά βλέπουμε ποῦ πᾶμε. Γιά ποῦ ξεκινήσαμε καί ποῦ βρεθήκαμε. Νά βλέπουμε τί κάνουμε, τί θά κάνουμε καί τί πρέπει νά κάνουμε. Ἄν αὐτό πού κάνουμε μᾶς ἱκανοποιεῖ. Ἄν ἀνήκει εἰς τό αἰώνιον ἤ εἰς τό ἐφήμερον. Νά στεκόμαστε νά κοιτᾶμε, μήπως ἀπομακρυνθήκαμε πολύ ἀπ᾽ τό σύνολο. Μήπως προχωρήσαμε πολύ καί πρέπει νά σταθοῦμε νά περιμένουμε καί τούς ἄλλους. Μήπως μείναμε πίσω καί πρέπει νά τρέξουμε. Ὅλοι μαζί πρέπει νά προχωροῦμε στή ζωή.

Θά ἤθελα νά σταθοῦμε ἄλλη μιά φορά, νά χαροῦμε τήν εἰκόνα πού παρουσιάζει ἡ σημερινή μας συγκέντρωσις. Μά νομίζω πώς ξεχασθήκαμε, κοιτάζοντας τήν εἰκόνα. Ἔτσι κάναμε μιά ἀποκάλυψη.

Αὐτός θά ἦταν ὁ σκοπός τῆς συγκεντρώσεώς μας. Νά συναρμολογήσουμε μιά εἰκόνα. Νά ζωντανέψουμε ἕναν ὁραματισμό. Νά δημιουργήσουμε τό παρόν, νά δεθοῦμε μαζί του, καί μαζί του χαρούμενα νά προχωρήσουμε. Ἔτσι γινόμεθα πλουσιώτεροι στίς ἀποκαλύψεις. Φαίνεται ὅτι ἐφαρμόζαμε συγχρόνως ἐκεῖνα πού λέγαμε. Ἀλλά καιρός εἶναι νά σταματήσουν οἱ ἀποκαλύψεις. Νά σταματήσουμε νά τά βρίσκουμε ὅλα ἕτοιμα. Νά κάνουμε κι ἐμεῖς κάτι. Ἄς ἐφαρμόσουμε, λοιπόν, πέρα ὥς πέρα ὅ,τι λέγαμε. Ἄς κρατήσουμε τήν οὐσία καί ἄς πετάξουμε τά περιττά. Ἄς νοικοκυρευθοῦμε. Μά αὐτό ἔγινε ἤδη. Ἡ οὐσία ἔγινε ἐγκεφαλική οὐσία. Τά λόγια πέταξαν, ξεχάσθηκαν. Αὐτό θά θέλαμε κι ἐμεῖς, νά ξεχασθοῦν. Θά

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἦταν ἡ μεγαλύτερη ἱκανοποίησις γιά 'μᾶς. Θυμόμαστε τό στομάχι μας, μόνον ὅταν μᾶς πονέσει.

Ἔτσι, δέν κάναμε τίποτε ἐμεῖς ἀπόψε.

Αὐτός φαίνεται νά εἶναι ὁ σκοπός μιᾶς πνευματικῆς συγκεντρώσεως στή ζωή. Αὐτός φαίνεται νά εἶναι ὁ σκοπός κάθε συγκεντρώσεως στή ζωή. Αὐτός εἶναι ὁ σκοπός τῆς ζωῆς. Ἡ χαρά.

Ἡ μέλισσα

Τά δροσᾶτα λουλούδια τά κόψανε και τά πᾶνε νά στολίσουν παλάτια, χαρές, ξεφαντώματα.

Στό δικό σου τό σπίτι δέν χωράει κανένα λουλούδι, κανένα στολίδι. Τίποτε δέν μπορεῖς νά προσθέσεις. Μένει πάντα τὀ ἴδιο. Ἀπέριττο. Μορφή κλασσική.

Ἡ ζωή ἡ δική σου δέν εἶναι γλέντι, εἶναι δουλειά.

Στά λουλούδια ὅλη μέρα γυρνᾶς.

Σέ τραβάει ἡ ὀμορφιά τους.

Μά ξέρεις πώς ἀνέγγιχτη ἀπό 'σένα πρέπει νά μείνει.

Μονάχα τό νέκταρ ρουφᾶς. Τό νέκταρ, πού στά χέρια του τά πάντα κρατεῖ.

Αὐτό ἡ ὀμορφιά σοῦ χαρίζει.

Τή ζωή.

Παρουσία

ΚΙ ΕΣΕΙΣΘΗΚΕ ὁ λογισμός μπρός στόν μεγάλο λόγο. Καί τά βουνά ἀντιλάλησαν, κι οἱ κάμποι ἀνατριχιάσαν, καί τά κοπάδια τρόμαξαν, καί τά σκυλιά οὐρλιάξαν.

Βουβό τό τσοπανόπουλο κοιτάζει καί ρωτιέται.

- Τί νά 'ναι αὐτό πού ἔρχεται καί ἡ περπατησιά του κάνει τά πάντα νά βοοῦν. Τά πάντα νά σωπαίνουν.

Μεγάλο ἄν εἶναι, πῶς ἐγώ δέν βλέπω τή θωριά του. Ἐγώ, πού ὥς τ᾽ ἄστρα γίνεται ν᾽ ἁπλώσω τή ματιά μου. Πού ᾽χω τόν ἥλιο μετρητή καί χτίστη τοῦ σπιτιοῦ μου.

Μικρό ἄν εἶναι, πῶς μπορεῖ τά πάντα νά σαλεύει;

*
* *

ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ πολιτεία μοιάζει ξένοιαστη νά κυλάει ἡ ζωή. Ὅλα ζητᾶς νά τά ᾽δεῖς, νά τ᾽ ἀκούσεις. Μέ ὅλα ζητᾶς νά χαρεῖς.

Μά ἐτούτη τήν ὥρα σέ τραβάει πιό πολύ τό παιδί. Ὅλα σβήσαν μπροστά του. Κι ὁ ἴδιος ἐσύ. Τή ματιά σου ὁδηγάει τό παιδί. Θέλεις παντοῦ νά τό ᾽δεῖς. Στό πάρκο, στό σπίτι. Στό παιχνίδι, στήν κούνια. Ζητᾶς τό παιδί νά χαρεῖς. Τό παιδί νά γνωρίσεις.

Στό παιδί, τό παιχνίδι ἡ ζωή του, ἡ χαρά, ἡ τροφή του.

Κι ἄν ποτέ τά ματάκια δακρύσουν καί γενοῦν καταρράκτες καί κάτι μεγάλο ταράξει συθέμελα τά σωθικά του. Μ᾽ ἕνα παιχνίδι ὅλα ἠρεμοῦν.

Καί πάλι. Τό παιχνίδι ἄν γλυστρήσει ἀπ᾽ τό χέρι καί πέσει στό πλακάκι καί σπάσει τό κεφάλι τῆς κούκλας. Σπαραγμός. Ἀρχίζει τό μακρόσυρτο κλάμα. Ὁ μεγάλος ἀγώνας.

*
* *

ΤΑ ΔΙΚΑ ΣΟΥ τά λόγια πού ζητοῦν γιατρειά, συμβουλή, ἐπιτίμηση γιά τήν πράξη νά δώσουν. Κανείς δέν τ᾽ ἀκούει.

Τό παιδί μακρυά. Σέ χῶρες δικές του ὑψηλές καί τρανές περπατάει. Σ᾽ αὐτές ὁ ἦχος ἀκέριος. Δέν ἀκοῦς τῆς λαλιᾶς σάν ἠχώ τά συντρίμμια. Καί στό διάβα σου δέν ἀφήνει ἀχνάρια τό πέλμα. Ἡ μορφή σου ἀτσάκιστη. Δέν ὑπάρχουν καθρέφτες. Σκιές πουθενά. Ὅλο φῶς. Καί μέσα καί ἔξω κι ἐπάνω καί κάτω καί γύρω.

Ἐκεῖ πλάστες ὑπάρχουν. Πλάσμα κανένα. Κτίστες ὑπάρχουν. Κτίσμα κανένα. Τιμωρός καί κριτής καί κατήγορος ἡ ἀλήθεια.

Ἐκεῖ μόνον ζοῦν. Δέν πεθαίνουν. Ὅλα εἶναι καθάρια, πρωτόβγαλτα, γερά, δυνατά. Κι ἔτσι μένουν γιά πάντα.

Δέν σέ βλέπει κανένας. Ὁ καθένας τή δουλειά του κοιτάζει. Ὅλα ἠχοῦν.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Κανείς δέν τ᾽ ἀκούει.

Σκαλί πουθενά. Δέν ὑπάρχουν τείχη.

Ὅλ᾽ ἀνάκατα. Τάξις παντοῦ. Τιθασεύτρια, καταλύτρα, ὁδηγήτρα, ταξιθέτρα, ζωοδότρα, γιατρεύτρα ἡ χαρά.

Ὅλα δίνουν. Χρέος κανένα. Τίποτε δέν ἔχεις. Τίποτε δέν σοῦ ζητοῦνε. Ὅλο ζητᾶς. Ὅλα εἶναι δικά σου. Δέν βλέπεις πιό ᾽κεῖ ἀπ᾽ ὅσο φθάνει τό μάτι σου. Δέν κρατεῖς περισσότερα ἀπ᾽ ὅ,τι χωράει ἡ παλάμη σου. Δέν πᾶς πιό πέρα ἀπ᾽ ὅσο σέ πᾶνε τά πόδια σου. Δέν ἀδράχνεις μακρύτερα ἀπ᾽ ὅσο φθάνει τό χέρι σου. Τό κάθε τι τό θεωρεῖς μοναχό του. Ἐκεῖ δέν ὑπάρχουν συγκρίσεις. Δέν ὑπάρχει πιό μεγάλο ἀπ᾽ αὐτό, πού ἐσύ μπορεῖς νά κρατεῖς. Τίποτε πιό μακρυνό ἀπ᾽ ὅσο βλέπει τό μάτι σου. Παντοῦ φθάνει τό μάτι σου. Ὅλα χωρᾶνε στό χέρι σου. Τό πόδι σου δέν ἀφήνει ἀπάτητο τίποτε.

Βλέπεις τά πάντα στό ἕνα.

Δέν ρωτοῦν ἐκεῖ, πότε. Ρολόϊ δέν ὑπάρχει. Ἐκεῖ δέν θυμοῦνται. Ὅλα τά ξέρουν. Δέν κρατοῦν περιττά. Ἰσότης παντοῦ.

Μιά τέχνη ὁ καθένας μαθαίνει. Κι ὅλα τά ξέρει. Μπορεῖ νά γίνει ἀγρότης, σκαφτιᾶς, κυβερνήτης, ἐργάτης. Τήν ἀγάπη κάθε τέχνη διδάσκει, προθυμία, ἀγάπη καί τόν τρόπο νά βρίσκεις, στή δουλειά.

Παντοῦ θαυμασμός, ἁρμονία. Ἐκεῖ δέν ζητᾶς νά μαθαίνεις. Μόνον θαυμάζεις.

Ἐργασία παντοῦ. Κίνησις καμμία. Τά χρώματα ἠχοῦν κι οἱ φωνές ζωγραφίζουν. Ὅ,τι κάμεις, καλό θά τό βροῦνε. Ὅλοι ναί θά σοῦ ποῦνε. Ὅ,τι σέ διατάξουν, θά κάμεις. Ὅ,τι σοῦ τάξουν, θά τό ᾽χεις. Ὑποσχέθηκες κάτι, θά γίνει.

Ἀσταμάτητα εἶν᾽ ὅλα. Τά πάντα ἠρεμοῦν. Ὅλα σιγοῦν. Πανδαιμόνιο ἀκοῦς. Ὅ,τι ἀρχίσει, δέν κόβεται, δέν σταματάει.

Πουθενά δέν ὑπάρχει ἐνέργεια. Παντοῦ δύναμις. Ζεῦγος δυνάμεων βλέπεις παντοῦ. Ὅλα αὐτοδύναμα. Ἐκεῖ ὑπάρχουν μορφές χωρίς ὅρια. Προετοιμασία καμμία. Ὅλα τῆς ὥρας.

Ἐχθροί δέν ὑπάρχουν. Οἱ παράλληλοι ἐκεῖ συναντῶνται. Κανείς μοναχός. Ταῖρι του πάντα ὁ ἐχθρός του. Τό νερό κι ἡ φωτιά ἀγκαλιασμένα. Εἰρήνη παντοῦ.

Ὅ,τι ἀφήσεις, δέν πέφτει. Στέκει ἐκεῖ πού τ᾽ ἀφήνεις. Κι ἡ ζωή σου ἀκόμα.

Κίνδυνος πουθενά. Φόβος κανένας. Σέ μιά μορφή ταιριασμένα ἡ συγγνώμη καί οἱ νόμοι.

Ὑπέρτατος νόμος. Ὅλοι μιά μορφή νά κρατοῦν, τή μορφή τους. Αὐτά τό παιδάκι θυμᾶται κι ἡ καρδιά του σπαράζει.

- Ἡ μορφή πού κρατοῦσα ἔπεσε κάτω! Τσακίστηκε!

Γοερές φωνές τότε βγάζει. Λυπηθεῖτε. Πῶς νά μή κλάψει. Χέρια γερά τό τραβᾶνε. Τό ἁρπάξανε καί τό πᾶνε στή δίκη. Ἐκεῖ τό παιδί διαλέγει τή μοῖρα του. Τόν σκοπό τῆς ζωῆς του τόν βρῆκε. Ξέρει τί πρέπει νά κάμει. Τῆς ζωῆς του τόν δρόμο χαράζει. Τήν ἀπόφαση παίρνει. Σέ ὑπέρτατπο δικαστήριο ὅρκο δίνει. Τά συντρίμμια σέ μορφή ν᾿ ἀναστήσει.

Κάθε κούκλα πού ᾿δεῖ, τρέχει καλά νά κοιτάξει, μήπως ἔχει ἀναστήσει τό σπασμένο κεφάλι. Ὄχι, δέν εἶναι. Ὅ,τι βρεῖ, κουκλί θά τό κάνει. Τό μολύβι στό χέρι κρατεῖ, κι ὅπου βρεῖ ζωγραφίζει. Κεφάλια πολλά. Μά κανένα δέν μοιάζει. Ἐκεῖνο ἦταν ὡραῖο. Ἤτανε τέλειο. Τότε ἀπόφαση παίρνει τρανή.

Ἕνα σκάφος θά φτιάξει. Ξέρει. Θυμᾶται τήν τέχνη πού ᾿χει μάθει ἀπ᾿ τή χώρα του. Θά φτιάξει ἕνα σκάφος γερό καί θά πάει στόν Ἅδη νά τή βρεῖ. Νά τήν πάρει νά τήν πάει ψηλά, στή δική του τή χώρα. Ἐκεῖ πού ὅ,τι ἀφήσεις δέν πέφτει. Καί τό σκάφος ξανά νά γυρίσει κοντά του. Κι ὅταν ἔρθει ὁ καιρός, νά τό πάρει νά τό πάει κι ἐκεῖνο κοντά της.

Πόσο θέλεις καί σύ νά βοηθήσεις στό τιτάνειο ἔργο πού ἔχει ἀναλάβει. Ἔστω καί λίγο. Μέ μιά μόνο λέξη. Μά πῶς;

Τό παιδί δέν σ᾿ ἀκούει. Ἀλλά ὑπάρχει ἕνας τρόπος.

*
* *

ΑΝ ΜΠΟΡΕΙ κι ἡ δική σου καρδιά νά σπαράξει καί νά κλάψει τό σπασμένο τῆς κούκλας κεφάλι. Κι ἄν μπορεῖ ἡ χαρά νά φωτίσει τά θολά σου τά μάτια καί τό γέλιο ν᾿ ἀνθίσει στό ρικνό πρόσωπό σου, τόν παλιάτσο θωρώντας.

Ἄν μπορεῖς πετραδάκια γιά τό σπίτι πού φτιάχνει νά τοῦ φέρεις, τά πάντα ξεχνώντας. Κουρελάκια ἄν μπορεῖς νά μαζέψεις γιά τῆς κούκλας τό φόρεμα, τό καρότσι, τό στρῶμα. Κι ἄν μπορέσεις τή σκέψη σου ὁλόκληρη, τά λεφτά σου, τόν ὕπνο σου, τόν καιρό σου νά χάσεις γιά ἕνα παιχνίδι, πού μπορεῖ νά τό κάμει μιά στιγμή νά θαυμάσει.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἄν μπορεῖς νά πιστέψεις σ᾽ αὐτό πού σοῦ λέει καί τοῦ δώσεις. Τό παληό τό βιολί τό πολύτιμο στά μικρά του τά χέρια. Θά τ᾽ ἀκούσεις δίχως κόρδες ἦχο νά βγάλει. Τό πανάκριβο μικρό ρολογάκι μπορεῖ νά διαλύσει καί ἀμέσως ξανά νά τό φτιάξει καί ν᾽ ἀκούσεις τῆς καρδιᾶς του τόν κτύπο. Τό σπασμένο τῆς κούκλας κεφάλι μπορεῖ ν᾽ ἀναστήσει καί νά το μπροστά σου.

Ἄν μπορεῖς ν᾽ ἀπαντήσεις σ᾽ αὐτό πού ρωτάει. Ἄν μπορέσεις στό δικό του ἀνάστημα νά ᾽ρθεις καί μ᾽ ὀρθάνοιχτα μάτια ν᾽ ἀτενίσεις τή δική του ματιά. Ἄν μπορέσεις νά σκύψεις, πιό μικρός ἀπό ᾽κεῖνο νά γίνεις. Νά τοῦ δώσεις μέ πίστη τό χέρι κι ὁδηγό στή ζωή σου τό παιδί νά μπορέσεις νά κάμεις.

Τότε, ναί, θά γυρίσει τό παιδί νά σέ ᾽δεῖ. Θά σέ πεῖ καί μεγάλον καί κύρη, τή φωνή σου θ᾽ ἀφήσει ἀπ᾽ τ᾽ αὐτιά του νά μπεῖ καί κοντά του νά ᾽ρθεῖ καί μαζί νά μιλήσουν. Τό παιδί θά σ᾽ ἀκούσει.

*
* *

ΘΑ ΣΕ ΠΑΡΕΙ μαζί του, νά σοῦ δείξει τόν κόσμο του. Νά σοῦ δείξει τό κλῖμα του, πού ζεῖ κι ἀναπνέει.

Νά σοῦ δείξει πῶς ζοῦσε, πρίν ἔρθει στή χώρα μας. Νά σοῦ δείξει τί θέλει ν᾽ ἀδράξει ἐδῶ κάτω στή γῆ, νά μπορέσει κι αὐτό νά ριζώσει, νά ζήσει καί γερό, δυνατό, τά φτερά του ν᾽ ἁπλώσει.

Τόν ξέρει τόν δρόμο πού πρέπει νά πάρει. Πατάει στερεά. Μέ πεῖσμα μεγάλο ἀντιστέκεται σ᾽ αὐτόν, πού ἀπ᾽ τόν δρόμο του ζητάει νά τό βγάλει. Στάσου ἀπόμερα. Μέ μάτια ὀρθάνοιχτα κοίτα, ποῦ πάει.

Ἡ χαρά του τό φῶς. Τό μωρό, στό φῶς θά στηλώσει τό μάτι. Αὐτό τοῦ θυμίζει τή χώρα του. Ἄν ἔχει τό φῶς, μπορεῖ κι ἐδῶ κάτω νά ζήσει. Τό σκότος. Τί φρίκη. Δέν τό ξέρει. Πρώτη φορά τό βλέπει. Ὑπάρχει κάτι τέτοιο στόν κόσμο;

Ὅ,τι βρεῖ θά μαζέψει. Ὅ,τι κρατεῖ, στό στόμα θά μπεῖ. Θά σκύψει νά σηκώσει ὅ,τι κι ἄν βρεῖ καί στήν ἴδια μεριά θά τό βάλει. Τίποτε δέν ξεχωρίζει.

Λαχταράει νά ᾽ρθεῖ ἡ στιγμή, πού κι αὐτό ἕνα κουβᾶ θά κρατεῖ μ᾽ ἕνα φτυάρι. Θά τρέξει νά μαλάξει τό χῶμα γιά νά φτιάξει τό σπίτι, τόν φοῦρνο, τό πηγάδι, τόν κῆπον. Στό τέλος, μιά κλωτσιά θά τούς δώσει νά πέσουν. Τί νά τά κάνει. Τή μορφή τους τήν ἔπλασε, τή μορφή τους τήν πῆρε. Θά τήν βάλει κοντά στίς ἄλλες, πού μαζεύει γιά νά γίνει τό σκάφος. Ἔτσι τό φτιάχνει.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Στό παιδί, δίψα μεγάλη κι ἀσίγαστη, τό παραμῦθι. Μ᾽ αὐτό τή φαντασία θά θρέψει, τ᾽ ὄνειρο. Πού ἐκεῖνο θά φτιάξει ὅπως τό θέλει. Νά μπορεῖ ἐκεῖ μέσα νά ζεῖ, ν᾽ ἀναπνέει δίχως φραγμούς. Δίχως ὅρια καί περιορισμούς. Πράγματα ἄγνωστα τελείως γι᾽ αὐτό.

Ὅταν βρεθεῖ τό μωρό μοναχό του, θά καθίσει νά βγάλει κάλτσες, παπούτσια κι ὅ,τι φορεῖ. Ἀμόλευτη θέλει κι αὐτούσια ν᾽ ἀγκαλιάσει τή φύση. Νά ρουφήξει μέ ὅλους τούς πόρους του, ὅ,τι γύρω του βρίσκεται.

Γιά τήν κούκλα ἔννοιες μεγάλες. Ποῦ θά τήν βάλει. Πῶς θά τήν ντύσει. Τί θά τήν μάθει. Ἡ μπάλα εἶναι πάντα τό καλό του παιχνίδι. Πάντα μιά μορφή στό χεράκι θά τό ᾽δεῖς νά κρατεῖ. Μιά μαϊμοῦ. Ἕνα σκύλο. Στό νεκρό σχῆμα τοῦ μπάνιου, τοῦ πετᾶς παιχνιδάκια, ψαράκια, παπάκια, νά μπορέσει νά μπεῖ. Μ᾽ ἕνα παιχνίδι στό χέρι, τό μαρτύριο τοῦ φαγητοῦ θά ὑπομείνει.

Γιά τό σῶμα καθόλου δέν νοιάζεται. Τό παιδί ἀποζητεῖ ὅ,τι λαχταράει ἡ ψυχή του. Στό παιχνίδι ἀκούραστο. Ὁλόκληρο εἶναι δοσμένο ἐκεῖ. Μπροστά στό παιχνίδι δέν ὑπάρχει οὔτε κόπος, οὔτε πεῖνα, οὔτε δίψα. Ὁ κόσμος ὁλόκληρος ἔχει χαθεῖ. Τά παιχνίδια ὁ κόσμος του. Μ᾽ αὐτά θά μιλήσει. Μαζί τους θά ζήσει. Ὅ,τι πεῖ, θά τό νοιώσουν. Ὅ,τι τούς πεῖ, θά τό κάμουν. Καί κομμάτια θά γίνουν, ἄν αὐτός τό θελήσει. Μά κι ἐκεῖνο σ᾽ αὐτά τή ζωή του στηρίζει. Ἄν λείψουν αὐτά, τά ματάκια του βλέπουν τό χάος. Δέν ἔχει ποῦ ν᾽ ἀκουμπήσει. Ἔξω ἀπό αὐτά, τό μηδέν. Ἡ ψυχή του γκρεμίζεται. Θνήσκει. Τό παιδάκι νοιώθει ἀσφάλεια κοντά στό παιχνίδι. Εἶναι τῆς ψυχῆς του ὁ πνεύμων. Ἀπό ᾽κεῖ ἀναπνέει. Ἀπό ᾽κεῖ παίρνει δύναμη καί τραβάει μπροστά. Προσπερνώντας ἐμπόδια, μ᾽ εὐκολία κατακτᾶ τά τρανά.

Τοῦ θυμίζεις πώς πρέπει νά φάει, νά πλυθεῖ. Πώς πρέπει τό παιχνίδι ν᾽ ἀφήσει. Κι αὐτό ἀπορεῖ.

- Τό παιχνίδι ν᾽ ἀφήσω; Γιά νά φάω; Νά πλυθῶ. Γιά νά ζήσω, νά μήν ἀρρωστήσω. Ἄν τή χαρά μοῦ ἀφαιρέσεις. Μοῦ παίρνεις τή γῆ πού πατῶ. Μοῦ παίρνεις τή δύναμη, πού συντρίμμια ἀνασταίνει. Μοῦ παίρνεις μέ μιᾶς τή ζωή. Καί ζητᾶς ἕνα πτῶμα μέ ταρίχευση στή μορφή τῆς ζωῆς νά κρατήσεις.

Ὅ,τι ᾽δεῖ, θά τό κάμει. Ὅ,τι μπορεῖ θά διαλύσει, γιά νά μάθει πῶς λειτουργεῖ. Γιά ὅλα θά ρωτήσει. Ἔχει ὄρεξη μεγάλη νά μάθει. Ὅλα αὐτό νά τά φτιάξει. Νά τρέξει. Νά πηδήσει.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Τί ἐλεύθερα πού μπαίνει καί βγαίνει παντοῦ. Τῆς κουζίνας τό κατώφλι δρασκελίζει μέ θάρρος. Δέν ὀρθώθηκαν γι᾽ αὐτό τείχη. Μέ ὅλους μιλάει. Κοντά σέ ὅλους θά πάει. Τά χεράκια παντοῦ θά βουτήξει. Θ᾽ ἁρπάξει τό ψάρι, τό κρέας. Μέ τά χέρια θά φάει. Τό φαΐ δέν τό νοιώθει μέ πηρούνια, κουτάλια, μαχαίρια. Γι᾽ αὐτό, ἡ πέψις ἀρχίζει ἀπ᾽ τά χέρια. Ἀκόμα κι ἡ γνώση ἀπό ᾽κεῖ ξεκινάει γιά νά γίνει δική του. Τό μυαλό του στήν παλάμη ἁπλώνει καί τ᾽ ἀχνάρια τῶν πάντων γραπώνει. Τό χεράκι θά γλυστρήσει παντοῦ. Στίς πόρτες, στούς τοίχους. Τή μορφή τους ν᾽ ἀδράξει. Νά γνωρίσει. Μέ μορφές θά θρέψει τό πνεῦμα του. Μορφές νά δημιουργήσει ζητάει.

Στάσου ἀπόμερα. Μή μιλᾶς. Ἄσ᾽ το ἐλεύθερο. Μή κλείνεις τ᾽ αὐτιά σου, ὅταν αὐτό σοῦ μιλάει. Πρόσεχέ το καλά. Καί προσπάθησε νά τό νοιώσεις. Κατανόηση ζητάει ἀπό ᾽σένα. Σάν ἴσοι μαζί νά μιλᾶτε. Ν᾽ ἀπαντήσεις σωστά σ᾽ αὐτό, πού ρωτάει. Ἄν δέν ξέρεις, πές του, δέν ξέρω. Προσπάθησε νά πᾶς στή σκοπιά του. Νά φθάσεις στόν χῶρο πού βρίσκεται τή στιγμή πού σ᾽ ἐσένα μιλάει. Στά ματάκια του μοιάζεις θεός πού ὅλα τά ξέρει. Πρέπει τή θέση σου αὐτή καλά νά κρατήσεις. Πρόσεχε. Σέ ρωτάει γιά νά μάθει, ἤ ἐσέ νά γνωρίσει. Τήν ἀλήθεια τή βρίσκεις. Ἔχεις τό θάρρος, ἄν τή βρεῖς, νά τήν πεῖς, ἤ τήν στρεβλώνεις, ὅταν δέν σέ συμφέρει. Μήπως ἔχεις προτίμηση σέ κάποιο ἄλλο παιδί, καί γιατί. Θέλει τή δική του ἀξία νά βρεῖς, τήν ἀξία πού μέσα του ἔχει καί δέν φάνηκε ἀκόμα. Τήν ἀξία, πού μόνον ἐκεῖνο τή νοιώθει καί πού πρέπει ἐσύ, σάν μεγάλος πού εἶσαι, νά τή βρεῖς. Νά τήν ξέρεις, χωρίς νά τή ᾽δεῖς.

Ὅταν λέει δέν μπορῶ, πρόβλημα μεγάλο σοῦ βάζει. Θέλει ἐσύ νά μπορέσεις νά βρεῖς τό γιατί. Μή βιασθεῖς νά μαλώσεις. Ἄν ἔχεις ψυχή καί μυαλό, πάντοτε θά μετανοιώσεις.

Ἦρθε κι ἡ μεγάλη στιγμή νά γνωρίσει τήν αἰσθητική σου. Ἀλλοίμονο, ἄν στή σκέψη σου πεῖς. Εἶναι μικρό, δέν πειράζει. Τί νοιώθει αὐτό ἀπ᾽αὐτά. Μέσα του σ᾽ ἔχει κατατάξει. Μή περιμένεις ποτέ νά στό πεῖ. Δέν θά σέ θίξει ποτέ. Τό παιδί εἶναι πολύ σοβαρό, εὐγενικό, τόσο πού ὁ μεγάλος οὔτε νά διανοηθεῖ κἄν μπορεῖ. Μήν κοιτᾶς τούς ἀδέξιους τρόπους του. Ἔχει μέσα του καλωσύνη ἀπέραντη. Εἶναι εὐαίσθητο. Μή βλέπεις τό σκληρό φέρσιμό του. Εἶναι σιωπηλό. Μήν ἀκοῦς τίς πολλές του κουβέντες. Μή βλέπεις πού σέ τυραννεῖ. Εἶναι ἕνα παρατραβηγμένο παιχνίδι. Δέν ξέρει πότε πρέπει νά σταθεῖ. Οὔτε νοιώθει πώς σέ ἐνοχλεῖ. Νομίζει

πώς εἶσαι ἕνα δίχως νεῦρα παιχνίδι. Ἔπειτα, λογαριάζει πολύ στή συγγνώμη σου. Αὐτό σ᾽ ἔχει πολλές φορές σιωπηλά συγχωρήσει. Ἀκόμα στήν ἀγάπη σου, πού ὅλα τ᾽ ἀνέχεται.

Ὅ,τι φτιάξει, ὡραῖο νά τό πεῖς. Πρέπει νά βρεῖς, ποῦ τό βάζει αὐτό πού σοῦ λέει καί τό βλέπει ὡραῖο. Πόσο καιρό θέλει ἐκεῖ νά τ᾽ ἀφήσει. Μιά στιγμή, ἤ γιά πάντα. Καί καμμιά φορά ἀπό σέ περιμένει νά νοιώσεις τήν προσπάθεια μόνον πού ἔκαμε, ὥς ἐκεῖ τή δουλειά του νά φθάσει. Ἀκόμα μπορεῖ νά κατόρθωσε κάτι πού ὥς τώρα πολύ τό δυσκόλευε. Μή ξεχνᾶμε κι αὐτό. Φαντασία μεγάλη ὑπάρχει στό παιδί. Ὅ,τι λείπει, αὐτή συμπληρώνει. Κι ἔπειτα, τό παιδί εἶναι στό πρῶτο σκαλί. Μιά γραμμή εἶναι κάτι γι᾽ αὐτό. Μή διορθώσεις τά ἔργα του. Θά μοιάζουν μωρά μέ καπέλα μεγάλων.

⁂

ΤΟ ΠΑΙΔΙ σέ κανένα μεγάλον δέν δίδει τό χέρι. Μόλις τόν δεῖ, τά ματάκια δουλεύουν. Τόν κοιτᾶνε ἀπό πάνω ἕως κάτω. Προσπαθοῦν νά γνωρίσουν, ποιός εἶναι.

- Ποιός εἶσαι σύ, πού στ᾽ ἀνάστημα δέν μοῦ ταιριάζεις. Πού τό χέρι σου δέν κρατεῖ κανένα παιχνίδι. Ἡ φορεσιά σου ἀτσαλάκωτη, ὁλοκάθαρη, ἀστράφτει. Τό δικό μου τό χέρι δέν μπορεῖ νά τή ᾽γγίξει. Θά λερώσει. Δέν μπορῶ σάν τό τόπι μου μέσ᾽ στή χούφτα μου μέ μιᾶς νά τή κλείσω. Δέν μπορῶ νά τή σφίξω, ὅπως κάνω μέ τή λάσπη. Θά τσακίσει.

Καί μυρίζεις σαπούνια, πού τά μάτια πονοῦν καί τυφλώνουν. Τί φρίκη! Ἄ! Ἔχεις κεφάλι! Μά, τί βλέπω; Στή θέση ἀπ᾽ τά μάτια, δυό τζάμια θολά. Τί καλά. Δέν μέ βλέπεις. Μπορῶ νά σοῦ κάνω γκριμάτσες. Νά σοῦ βγάζω τή γλῶσσα. Νά σοῦ δίνω κλωτσιές καί νά λέω. Δέν ἤμουνα ἐγώ, κάποιος ἄλλος. Ἔχεις καί στόμα. Τ᾽ ἀνοίγεις. Θά μιλήσεις.

Τό παιδί τά ματάκια τεντώνει, τ᾽ αὐτιά. Πάει κοντά σου. Μά τό σῶμα σιγά-σιγά παραλύει. Χασμουριέται. Τά ματάκια του κλείνουν. Τί γλυκά πού κοιμᾶται.

⁂

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ. Τί παιχνίδια ἀμέτρητα πού ᾿χουν. Πολλά κρατοῦν ὅπλα καί παίζουνε ὧρες μ᾿ αὐτά. Τί τά θέλουνε, πάντα ρωτιέται ἡ μητέρα, τά παιδάκια τά ὅπλα. Τά παιδιά τά μικρότερα, πού ὅπλα δέν ἔχουν, ἀπό μακρυά τά κοιτάζουν. Δέν βαστᾶνε. Ἕνα μικρό, τριῶν-τεσσάρων χρονῶν, ὅταν πήγαινε σπίτι, στή μητέρα του τρέχει.

- Μαμά, ἕνα ὅπλο καί σ᾿ ἐμένα νά πάρεις.

Ἡ μητέρα του παίρνει τό ὅπλο. Τό παιδάκι τ᾿ ἁρπάζει. Τό κοιτάζει καλά. Τό ζυγίζει. Τί εἶν᾿ αὐτό, ἀπορεῖ. Αὐτό, πού στά χέρια κρατῶ, δέν εἶναι παιχνίδι. Ἔχει δύναμη μέσα μεγάλη καί μέ κάνει κι ἐμέ δυνατό. Ἕνα ὅπλο σκοτώνει καί μαζί ᾿λευθερώνει.

Στόν περίπατο θά τό πάρει μαζί του. Μά τί θά σκοτώσει; Στή μαμά τρέχει πάλι.

- Τί θά σκοτώσω, μαμά, μέ τό ὅπλο; Κι ἡ μητέρα, πού πάντα ἀπόμερα στέκει. Γιά ν᾿ ἀφήσει τό παιδί της ἀμόλευτο, ἀπαντάει. Ὅ,τι θέλεις, παιδί μου. Τό παιδάκι, μέ μιᾶς, ἄντρας γίνεται, τό κεφάλι τινάζει. Τά μάτια του ἀστράφτουν, δέν μπορεῖς νά τά ᾿δεῖς. Ἡ θέλησις μέσα του ὀρθώνεται πάνοπλος. Τήν ἀπόφαση παίρνει. Τήν ἀπόκριση στό μεγάλο τό ᾿ρώτημα βρῆκε.

- Θά σκοτώσω τά σπίτια, μαμά.

Μιά μέρα ἡ μητέρα λέει στό ἴδιο παιδί, μέ λόγια πού νόμιζε πώς κεντρίζουν τοῦ παιδιοῦ τό φιλότιμο.

- Μοῦ εἶπες, μεγάλωσες. Ποῦ εἶναι τό μεγαλεῖον σου, ὅταν κάνεις αὐτά τά μικρίστικα πράγματα. Καί τό παιδί ἀπαντάει.

- Τό μεγαλεῖον μου εἶναι, ὅταν φεύγετε ὅλοι ἀπ᾿ τό σπίτι καί μ᾿ ἀφήνετε μόνον.

Ἕν᾿ ἀπόγευμα, ἡ μητέρα τό πιό μικρό της παιδί περίπατο πάει. Τό παιδί τῶν τεσσάρων χρονῶν. Ὥρα πολλή σιωπηλοί περπατοῦνε. Τί νά ᾿χουν στόν νοῦ τους; Ἡ μητέρα γιά τίς μόδες θά σκέπτεται. Τίς κυρίες κοιτάζει. Τά παληά τά φορέματα. Τό φτερό στό καπέλο. Τή φούστα τή στενή, τήν κοντή. Τί νά πεῖ γι᾿ αὐτά στό παιδί. Δέν νοιώθει ἀπ᾿ αὐτά τό μωρό. Καί πηγαίνουν σιωπηλοί καί οἱ δυό. Ὁ μικρός κάτι θέλει νά πεῖ, μά τό σκέπτεται. Πῶς νά κόψει τίς σκέψεις τίς ὑψηλές τῆς μαμᾶς. Μά στό τέλος, μέ κομμένη φωνή, ξεστομίζει αὐτό, πού γιά ὥρα πολλή στό μυαλό του γυρίζει.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

- Μαμά, αὐτό πού νομίζουμε πώς ὑπάρχει. Ὑπάρχει στ᾽ ἀλήθεια.

Ἤτανε δύσκολα χρόνια. Χρόνια σκλαβιᾶς. Ἡ Ἀθήνα τοῦ 1944. Ἡ παιδοῦλα τῶν τεσσάρων χρονῶν πολλά ἀπ᾽ τή μαμά της ζητοῦσε. Ἡ μητέρα, ποῦ νά τά βρεῖ. Πάντα τῆς ἔλεγε. Θά τά πάρουμε ὅταν ἔρθουν οἱ καιροί οἱ καλοί. Κι ἡ παιδοῦλα μιά μέρα τή ρώτησε.

- Πόσο θά κρατήσουν, ὅταν ἔρθουν, οἱ καλοί οἱ καιροί;

Κι ἡ μητέρα, πού θέλει νά δώσει μιά εἰκόνα ὁλόφωτη, πού νά σβήσει τίς σκιές, τά σκοτάδια, καί νά δίνει τῆς χαρᾶς τά φτερά, καί πού βαθειά της τό πίστευε, ἀπαντάει.

- Γιά πάντα.

Ἡ μορφή τῆς παιδούλας μένει ἀπαθής. Οὔτε χαρά, οὔτε ἔκπληξη δείχνει. Σοβαρή σάν νεκρός, μέ ὀρθάνοιχτα μάτια ὅλο ζωντάνια. Δέν ζητάει ἐλεημοσύνη. Δέν ζητάει ἀφιόνι, πού κοιμίζει καί ναρκώνει για λίγο τόν πόνο. Δέν ζητάει νά σκεπάσει μέ πέπλους χρυσοῦς τό σκοτάδι. Τήν ἀλήθεια ζητάει νά τῆς πεῖς. Ἤ μήπως κάποτε θ᾽ ἀλλάξει ὁ ρυθμός τῆς ζωῆς. Ὅλ᾽ αὐτά, σέ μιά ἐρώτηση μέσα τά κλείνει κι ἡ παιδοῦλα ρωτάει:

- Θά σταματήσει, μαμά, νά ἔρχεται νύχτα καί ἡμέρα;

Αὐτά εἶχε τό παιδί νά σοῦ πεῖ.

*
* *

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ἦρθε ἡ δική σου σειρά νά μιλήσεις.

Ἀπό σέ περιμένει νά τοῦ δείξεις, πῶς τ᾽ ἀχνάρια του στή γῆ θ᾽ ἀπιθώσει, χωρίς τίποτε ἀπ᾽ αὐτά νά χαθεῖ. Καί μαζί της ὥς τό τέλος νά ζήσει σφιχτά ἀγκαλιασμένο. Καί νά μή ναυαγήσει στῆς ζωῆς τό μεγάλο ταξίδι.

Μεγάλη ἡ εὐθύνη, πού ἐχεις ἀναλάβει. Καί τό ἔργο, πού σ᾽ ἐσέ τό παιδί ἀναθέτει, σοβαρό καί μεγάλο. Μά ἡ τιμή πού σοῦ κάνει, ἐσέ νά διαλέξει, στέκεται ἐπάνω ἀπ᾽ ὅλα.

Μή τρομάζεις. Τό παιδί θά βοηθήσει, δέν σ᾽ ἀφήνει μονάχον, ἀρκεῖ νά μή τοῦ ἀρνηθεῖς. Ἡ δουλειά εἶναι πολλή, μά μπορεῖς. Ἀρκεῖ ὁλόκληρος σ᾽ αὐτό νά δοθεῖς.

Ἄσ᾽ το ἐλεύθερο νά τεντώσει τό σῶμα του. Ἐπάνω στή γῆ ν᾽ ἁπλώσει τ᾽ ἀχνάρια του. Σέ μιά θέση, πού καί χέρια καί πόδια καί κεφάλι καί σῶμα νά τεν-

τώνονται ἄνετα. Θά προσέξει νά μή βγαίνουν ἔξω ἀπ᾽ τή γῆ. Οὔτε νά σπάζουν, ὅταν θελήσουν μέσα σ᾽ αὐτή νά χωρέσουν. Ἀκόμα θά προσέξει, νά μή πέσουν ἐπάνω σέ ξένα ἀχνάρια. Τή δική του μορφή θά προβάλουν. Ὁλόκληρη. Ἡ γῆ εἶναι μεγάλη, χωράει. Τά δικά του τά ὅρια νά ψάξει νά βρεῖ. Ἡ μορφή του ἀκέραια νά μείνει.

Ὑπάρχουν κι ἐδῶ στή δική μας τή χώρα μορφές. Μά ἐδῶ οἱ μορφές ἔχουν ὅρια. Τά βάζει ὁ χρόνος. Αὐτό πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα πρέπει νά μάθει.

Ἐδῶ παντοῦ ὑπάρχουν ὅρια. Ὅρια, πού ὅλη τήν ὥρα πᾶνε νά σπάσουν, νά χαθοῦν καί ν᾽ ἀλλάξουν. Ὑπάρχουν ὅρια φανερά, πού τά βλέπει τό μάτι, τά ψαύει τό χέρι. Μά ὑπάρχουν κι ἀθώρητα ὅρια. Αὐτά τά αἰσθάνεσαι χωρίς νά τά ᾽δεῖς, χωρίς νά τ᾽ ἀγγίξεις. Μιά φωνή μυστική τά προδίδει. Ἕνας πόνος δυνατός. Ἕνας νόμος. Κι ἔτσι βρίσκεις κάθε φορά τή σωστή τροχιά καί περπατᾶς ζωντανός, προχωρεῖς καί διαβαίνεις. Τά ὅρια πρέπει νά ζητεῖ τό παιδί ὅσο ζεῖ. Πρᾶγμα ἄγνωστο τελείως γι᾽ αὐτό. Στό παιδί, ἄν τ᾽ ἀφήσουμε μόνο, ἡ βία βάζει τά ὅρια. Ἕνα χέρι στιβαρό, ἡ ἀνάγκη, ὁ πόνος, ἡ πεῖνα, ἡ δίψα, ἡ νύστα, ὁ θάνατος. Πρέπει νά μάθει τά ὅρια νά βρίσκει παντοῦ, καί στή θέση τους γερά καθαρά νά κρατεῖ. Γιά νά μποῦν ὅμως ὅρια, νά σταθοῦν, νά στεριώσουν, χρειάζονται βάθρο γερό, στερεό καί ἀκίνητο. Χρειάζονται ἠρεμία. Εἰρήνη. Μ᾽ ἕνα νοῦ ταραγμένο, μιά καρδιά μέ φουρτούνα, ἕνα κορμί πού καλπάζει, δέν γίνεται τίποτε. Πρέπει ὅλα αὐτά νά ἡσυχάσουν. Μά τό μωρό δέν σ᾽ ἀκούει. Δέν νοιώθει αὐτά πού τοῦ λές. Τότε πρέπει ἐμεῖς νά κρατοῦμε τή γαλήνη κοντά του. Μ᾽ αὐτή νά τραφεῖ. Καί μόνον γι᾽ αὐτό νά δουλέψουμε πρέπει χρόνια πολλά, ὅλοι ἐπάνω στή γῆ.

Τήν Εἰρήνη.

Ὅταν αὐτό ἐπιτευχθεῖ, ὅλα θά ᾽ρθοῦν μονάχα τους. Ἐπάνω σ᾽ αὐτόν τόν καμβᾶ θά κεντήσει τά ὅρια. Θά τοῦ μάθεις, πῶς τά ὅρια θά βρίσκει, ἀπ᾽ τὴν πρώτη στιγμή πού στόν κόσμο θά ᾽ρθεῖ. Πόσο θά φάει. Πόσο θά παίξει. Πόσο θά κοιμηθεῖ. Ποῦ θά τόν πᾶνε τά πόδια του. Ὥς ποῦ θά φθάσουν τά χέρια του. Τί θ᾽ ἀγγίξουν. Τά χείλη του πότε θ᾽ ἀνοίξουν καί τί θά μᾶς ποῦν. Χέρια καί πόδια καί στόμα κινοῦνται ἀσύδοτα χωρίς τιμονιέρη καί τόν παίρνουν κι ἐκεῖνον μαζί. Πρέπει αὐτός νά ἐλέγχει κάθε τους κίνηση, ἄν θελήσει σῶος μαζί τους νά ζεῖ.

Κι ὅ,τι κι ἄν κάνουμε, τό μυαλό μας μαζί. Ἄν τό πόδι στραβά περπατήσει, κι αὐτός στόν γκρεμό θά βρεθεῖ. Ἄν τό στόμα κακῶς κινηθεῖ, αὐτός θά πληρώσει. Κι

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἀλλοίμονο! Ἄν τό χέρι ἁπλώσει στήν φωτιά, θά καεῖ. Μέ τά μάτια μοναχά μπορεῖ τή φωτιά νά χαρεῖ. Ἡ φωτιά δέν εἶναι παιχνίδι. Δουλειά σοβαρή καί σκληρή καί μεγάλη ἔχει ἡ φωτιά στόν κόσμο αὐτόν. Στή ζωή. Καί γιά ᾿μᾶς τούς ἀνθρώπους ἔχει δουλειά περισσή. Μέσα στόν ἄνθρωπο ζοῦν μπερδεμένοι τρεῖς κόσμοι. Ἡ φωτιά θά μαλάξει τό μεῖγμα, νά μπορέσει ἐπάνω σ᾿ αὐτό νά δουλέψει. Ἀλλοῦ νά χωρίσει, ἀλλοῦ νά ἑνώσει, ἀλλοῦ νά λυώσει, νά τό δεῖ νά κοχλάσει. Νά μπορέσει νά χυθεῖ στό καλούπι. Στή μορφή του νά φθάσει. Ἐμεῖς μακρυά. Ἡ δουλειά εἶναι λεπτή, σοβαρή. Καί δέν πᾶμε μπροστά δίχως αὐτή. Πρέπει αὐτοί οἱ τρεῖς κόσμοι νά χωρίσουν. Τρεῖς κόσμοι ὁλότελα ξέχωροι. Μά κι οἱ τρεῖς τους σφιχτά ἑνωμένοι. Ὁμοούσιοι. Ἡ ψυχή, τό σῶμα, τό πνεῦμα. Ὁ ἄνθρωπος βρίσκει τά σύνορα ξέφραγα. Πρέπει ὁ ἴδιος νά χαράξει τά ὅρια. Δίχως φραγμούς. Κάθε στιγμή στή ζωή του πρέπει νά ζητάει νά τά βρίσκει καί πιστά αὐτά νά τηρεῖ. Νά μπορέσουν αὐτοί οἱ τρεῖς κόσμοι νά ζήσουν ἐλεύθερα. Νά τραφοῦν. Ν᾿ ἀποδώσουν. Τό προϊόν τοῦ ἑνός θά δοθεῖ στόν Θεό. Τό προϊόν τοῦ ἄλλου στούς ἀνθρώπους. Τοῦ τρίτου, ἀνήκει στήν ἀθανασία.

Τίποτε δέν εἶναι δικό μας. Ὅλα θά μοιρασθοῦν. Καί σ᾿ ἐμᾶς θ᾿ ἀπομείνει ἡ γαλήνη. Αὐτά θά τοῦ μάθεις.

Πρόσεχε, ὅμως, μή βάλεις φραγμούς ὅπου ἀπ᾿ τή φύση δέν ἔχουν δοθεῖ. Τοίχους θά σπείρεις, φυλακές, τάφους θ᾿ ἀνοίξεις. Αὐτά θά τοῦ πεῖς.

Τά δικά σου τά ὅρια πρῶτ᾿ ἀπ᾿ ὅλα νά βλέπεις.

Κράτα καλά τό κομμάτι τῆς γῆς πού ἐπάνω στ᾿ ἀχνάρια σου ἔχει κοπεῖ. Μήν σκεφθεῖς πόσο μεγάλη εἶναι ἡ γῆ. Ὁ νοῦς ἄν τή ζώνει, ἡ παλάμη σου δέν τή χωρεῖ. Τόν λαμπρόν οὐρανόν ἡ ματιά σου ἀγκαλιάζει. Ἁπλώνεις τὸ χέρι σου, μά δέν φθάνει ἕως ἐκεῖ. Τή ματιά θά μαζέψεις. Τόν νοῦ. Καί θά βλέπεις ὥς ἐκεῖ, πού θά φθάνει τό χέρι σου. Ἄν θελήσεις νά δεῖς παρακάτω. Ὁλόκληρος. Τίποτε ἀπ᾿ τό σῶμα δέν θ᾿ ἀχρηστεύσεις. Μέ δικές σου δυνάμεις θά φθάσεις ἕως ἐκεῖ. Κι ἔτσι σιγά-σιγά προχωρεῖς.

Ἔχεις μάθει στή χώρα σου νά βλέπεις τά πάντα στό ἕνα. Ἐδῶ πρέπει νά μάθεις νά βλέπεις ἀλλοιῶς.

Στά πάντα τό ἕνα. Τό κάθε τι νά θαυμάζεις, χωρίς ἐξαιρέσεις. Ἔτσι περπάτησες ἐπάνω στή γῆ. Στήν πιό ψηλή κορφή της ἀνέβηκες. Τούς πλούσιους καρπούς της ἐγεύθηκες. Μά τό πνεῦμα σου ἀχόρταγο ὅλα ζητάει νά τά γνωρίσει, ἡ

ψυχή σου μέ ὅλα ζητάει νά χαρεῖ, ἡ ματιά σου στά οὐράνια ἔχει σταθεῖ. Πῶς νά φθάσεις ἐσύ ἕως ἐκεῖ.

Τά θέλεις ὅλα δικά σου καί πάντα τό παιχνίδι ἡ χαρά σου.

Θέλω, μοῦ λές, στοῦ ψηλότερου δένδρου τ᾽ ἀκροκλώναρο σάν πουλί νά καθίσω. Μ᾽ αὐτό τή φωνή μου νά σμίξω. Τά φτερά μου ν᾽ ἀνοίξω. Νά κάνω τόν ἥλιο ἀλογάκι. Πεντόβολα τ᾽ ἄστρα στό χέρι μου. Σβοῦρα τή γῆ μέ τίς μύριες φωνές της. Φτερά μου τά σύννεφα, νά μέ πᾶνε ἐκεῖ πού χιλιάδες πουλιά μοῦ γελοῦνε. Ὅλα δικά μου τά θέλω, καί νά ᾽ναι πολλά. Κι αὐτά τά πολλά, χωρίς τελειωμό. Ἀνεξάντλητα. Γιά ἕνα παιχνίδι ὅλα τά δίνω. Τή χαρά μου νά φθάσω, τόν κόσμο ἀφήνω. Μάθε, λοιπόν, πῶς μπορεῖς ὅλ᾽ αὐτά ν᾽ ἀποκτήσεις.

Στή γῆ μέσα βαθειά κάποια δύναμη εἶναι, πού ψηλώνει τό δένδρο, δίνει φτερά στά πουλιά, γιγαντώνει τ᾽ ἀστέρι. Ἔχεις καί σύ ἕνα κομματάκι ἀπό τούτη τή γῆ. Ἀρκεῖ νά μπορέσεις νά φθάσεις ἕως ἐκεῖ. Θά σκάψεις βαθειά νά τή βρεῖς. Θά φθάσεις στό κέντρο της. Στῆς γῆς τήν καρδιά. Στήν καρδιά σου.

Νά γίνεις ἕνα μ᾽ αὐτή. Νά σ᾽ ἁρπάξει ὁ ρυθμός της. Οἱ καρδιές σας μαζί νά χτυπᾶνε. Τά κορμιά σας μαζί νά πονᾶνε. Καί πάντα συντροφιά τοῦ ψυχροῦ λογισμοῦ νά κρατᾶνε.

Ὁ νοῦς κι ἡ καρδιά μονιασμένα νά ζήσουν.

Τό γκέμι ὁ νοῦς, κι ἡ καρδιά τό ὑπάκουο ἄτι.

Μά ἡ γῆ εἶναι σφαῖρα καί σύ ἔχεις ὅρια, πού δεν μπορεῖς νά τά διαβεῖς.

Ἔτσι πρέπει νά μάθεις ἀκόμα κι αὐτό: Νά ταιριάζεις τ᾽ ἀντίθετα.

Γι᾽ αὐτό, ὅσο πιό βαθειά προχωρεῖς, θά μικραίνεις. Ὅ,τι κρατεῖς περιττό, θά τ᾽ ἀφήσεις. Μά πάντα τό μυαλό σου μαζί θά κρατήσεις. Δέν χωρᾶς πλέον, οὔτε νά σκύψεις. Ὄρθιος, μέ κεφάλι καί χέρια ψηλά καί ἀκίνητα. Μόνον τά οὐράνια κοιτᾶς. Ἔτσι νομίζεις πώς ἐκεῖ περπατᾶς, γιατί τίποτε ἄλλο δέν βλέπεις. Κι ἀπό τόν κόσμο θά ᾽χεις ξεκόψει.

Μέ τό βάρος τοῦ δικοῦ σου κορμιοῦ κατεβαίνεις. Ἡ λάβα σοῦ καίει τό κορμί, μά ἀπ᾽ τά οὐράνια φθάνει πάντα μιά δροσάτη πνοή.

Μόνον τά πόδια πατοῦν. Τό σῶμα δέν πρέπει πουθενά ν᾽ ἀκουμπήσει. Θά καεῖ. Θά πέσει τό σῶμα καί θά κλείσει τό ἄνοιγμα πού σοῦ δίνει ζωή.

Ὥσπου φθάνει κάποια στιγμή, πού τὸ σῶμα δέν χωράει νά περάσει. Μά ἡ καρδιά ἡ δυνατή τραβάει τή δική σου ντυμένη τ᾽ ἀχνάρι μοναχά ἀπ᾽ τό κορμί σου.

Τό πνεῦμα μοναχά σοῦ ἔχει ἀπομείνει.

Ἕνας κτῦπος της σοῦ δίνει τή δύναμη νά πετάξεις ὅσο θέλεις ψηλά. Τόν δρόμο τόν ἔχεις ἀνοίξει. Τώρα μπορεῖς νά φθάσεις τά δένδρα, τά ψηλά τά βουνά, τά πουλιά καί τ᾽ ἀστέρια. Κι ἀφοῦ τά χάρηκες ὅλα, θέλεις νά πᾶς πιό ψηλά. Νά φθάσεις στή χώρα σου. Ἐκεῖ πού ὅλα σμίγουν ξανά. Ἐκεῖ, πού βλέπεις τά πάντα στό ἕνα. Ἐκεῖ πού, ὅ,τι ἀφήσεις, δέν πέφτει. Ἐκεῖ ὁ παλμός τῆς καρδιᾶς σου ζητάει νά πάει νά σταθεῖ, νά ἡσυχάσει.

Καί τ᾽ ἀχνάρι σου νά γυρίσει ξανά νά ντυθεῖ τό κορμί, ν᾽ ἀνεβοῦν μαζί ἐπάνω στή γῆ.

Μόνον, στ᾽ ἀνέβασμα, δέν βοηθάει τό κορμί. Ἐμπόδιο καί κόπο μεγάλο σοῦ δίνει, μά πρέπει νά βρεῖς τρόπο νά τό πάρεις μαζί σου. Θυμήσου. Αὐτό σέ κουβαλοῦσε ὥς τώρα. Καί δίχως αὐτό δέν θά μπορέσεις νά ζήσεις. Αὐτό φυλάει τήν καρδιά σου.

Τώρα πρέπει νά δουλέψουν τά χέρια πολύ. Τήν κάθε δουλειά. Νά σκιστοῦν, νά ματώσουν. Τό σῶμα, γιά νά ζήσει καί μπροστά νά βαδίσει, θέλει κόπο πολύ μέ τά χέρια. Τά χέρια θά σοῦ ἀνοίξουν τόν δρόμο. Τό κορμί δέν πετᾶ. Βῆμα πρός βῆμα πηγαίνει. Καιρός πολύς θά περάσει ἐπάνω ν᾽ ἀρθεῖ. Κι ἀκόμα, τό ἄνοιγμα, πού σοῦ ᾽δινε ὥς τώρα πνοή, θά ᾽χει κλείσει. Καί σύ, πού ᾽χεις τώρα τά οὐράνια πλάτη γνωρίσει. Τίς μορφές χωρίς ὅρια. Τά πάντα στό ἕνα. Πρέπει κομμάτια νά γίνεις. Σάν σκουλῆκι νά ζήσεις, σάν ζουζούνι μέσ᾽ στ᾽ ἀνήλιαγα βάθη.

Μά ἔτσι πρέπει, ἄν θές ν᾽ ἀνεβεῖς. Ὄχι νά πατᾶς ὅποιον βρεῖς, μά τή ζωή του νά ζήσεις. Κι ἀκόμα, μαζί μ᾽ αὐτόν νά χαρεῖς. Αὐτόν νά θαυμάσεις. Ὄχι μονάχα σάν ἴσοι νά ζεῖτε. Μά ἐσύ λίγο πιό κάτω. Αὐτός εἶν᾽ ὁ ἀφέντης ἐκεῖ. Μήν ἔχεις ὅμως ἀπαίτηση αὐτό νά τό ᾽δεῖ τό ζουζούνι, νά τό νοιώσει. Αὐτό διαρκῶς θά σέ τσιμπάει, σάν ξένος θά ᾽σαι γι᾽ αὐτό, μ᾽ ἐσέ θά γελάει. Καί πάντα θά σέ βοηθάει. Μήν ξεχνᾶς.

Τ᾽ ἀντίθετα, παντοῦ ταιριασμένα. Ὥσπου νά ᾽ρθει κάποια ἀκτῖνα, τά σκοτάδια νά σχίσει, νά σοῦ δώσει τή δύναμη νά μπορέσεις ν᾽ ἀνεβεῖς ὥς ἐπάνω στή γῆ καί ξανά μέ τόν κόσμο νά ζήσεις.

Ἡ ἀποστολή ἡ μεγάλη τοῦ ἀνθρώπου θά ᾽χει τελειώσει.

Μέ δικές σου φτεροῦγες τά οὐράνια ἔχεις ἀγγίξει. Τή γῆ ἔκαμες τόπι στό χέρι σου καί τήν παίρνεις μαζί σου. Κι ἔτσι θά μπορέσεις νά ζήσεις καί δίχως αὐ-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

τή. Γιατί αὐτό συμβαίνει στή γῆ. Ὅ,τι κοντά μας σταθεῖ ἐμᾶς νά βοηθήσει, θά ᾽ρθεῖ κάποια μέρα πού θά ᾽χει χαθεῖ. Ὅσο τό ᾽χουμε, ἄς γίνουμε ἕνα μαζί του. Ὁ παλμός του ἄς δονήσει τό εἶναι μας κι ἔτσι τό ᾽χουμε κτῆμα μας. Ἡ μητέρα, ὁ πατέρας, ὁ γιατρός, ἡ δασκάλα θά λείψουν. Καμμιά φορά τό ρολόϊ, τό μέτρο, τό βιβλίο καί ἄλλα πολλά. Πρέπει νά μποροῦμε νά ζήσουμε καί δίχως αὐτά.

Κι ὅταν ἔρθει ὁ καιρός καί τά χάσεις καί μαζί καί τή γῆ πού γερά σέ κρατεῖ, θά ζωστεῖς τά φτερά καί ψηλά θά πετάξεις.

*
* *

Κι ὁ δρόμος πού πήραμε σήμερα, στή μεγάλη πολιτεία, νοιώθεις ν᾽ ἀνεβαίνει ψηλά, πολύ ψηλά. Καί σύ ν᾽ ἀνεβαίνεις μαζί του ἄνετα-ἄνετα, ὅπως στίς μεγάλες πολιτεῖες. Καί νά φθάνεις ἐκεῖ πού μπορεῖς ν᾽ ἀντικρύσεις τίς ὀμορφιές της, ἑνωμένες σέ μιά τέλεια μορφή. Καί ν᾽ ἀκούσεις τίς μύριες φωνές της νά σμίγουν σ᾽ ἕνα τραγούδι.

Κι ὁ ἀχός τῆς μεγάλης πολιτείας ὅλο καί πιό ψηλά ἀνεβαίνει. Μέ σκοπό κάπου νά φθάσει. Μέ σκοπό νά σταθεῖ σ᾽ ἕνα λόγο

Σ ε β α σ μ ό ς

πού κοντά του θά ᾽ρθεῖ νά σταθεῖ ὁ ἀχός τ᾽ οὐρανοῦ καί νά ψάλλουν μαζί

Σ ε β α σ μ ό ς σ τ ό π α ι δ ί.



κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΕΩΝ

«Ὅπου τιμοῦνε ὅ,τι ἀγαπᾶς ἐκεῖ νά πᾶς»

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ



ΑΘΗΝΑΙ 1958

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ
Στούς ἐργάτες πού δουλεύουν
γιά τήν ἐνσάρκωση τῆς ἰδέας τοῦ «ὡραίου»

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

«Ἡ εἰρήνη νά ρυθμίζει τάς πράξεις μας καί τή ζωή μας.»

«Ὅ,τι ποῦμε, θά βρεθεῖ κάποιος νά τό ἀναιρέσει,
καμμιά φορά κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι.»

«Ἡ ζωή σύγκειται ἀπό ἀντιθέσεις.»

«Ἡ αἰτία εἶναι ἀνεξερεύνητη. Ἀκομμάτιαστη. Ἀνέκφραστη. Ὅποιος θελήσει ν᾽ ἀπαντήσει στό γιατί, θά τήν κομματιάσει, θά πεῖ χίλια ψέματα, θά θίξει χίλιους ἀνθρώπους. Ὅλα ἀληθοφανῆ. Ὅλα ἀνεπίληπτα.»

«Ἡ δύναμίς μας εἶναι κρυμμένη μέσα στίς ἀδυναμίες μας.»

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἐκεῖ νά πᾶς.

Μά ὅπου ἡ ζωή
μέ τήν καρδιά σου
χτυπᾶ μαζί,
καί ἡ λευτεριά σου
καί ἡ λ ε υ τ ε ρ ι ά
μ ι ά λ έ ξ η θ ά ᾽ ν α ι
κι ἡ οὐσία της μιά,
ὅπου τιμοῦνε ὅ,τι ἀγαπᾶς,
ἐκεῖ νά πᾶς!

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

Ἀπό τά «Παληά μου τραγούδια»

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ὑπάρχει. Θά τό βρεῖς.

Τό ᾿πλυνα καί τό χτένισα τό παιδάκι μου γιά τή μεγάλη τήν ἔρημη στράτα. Τοῦ ᾿δωσα καί μιά συμβουλή.

- Τά χέρια σου στίς τσέπες, κανέναν μήν πειράξουνε.

Τοῦ ᾿βαλα κι ἕνα φυλαχτό. Τό ἔντυσα μέ τήν ἀγάπη μου. Καί τοῦ εἶπα:

- Πήγαινε. Καί θά σταθεῖς σ᾿ ἐκεῖνο τό χωριό, πού τά φορέματά τους μέ τά δικά σου θά ταιριάζουνε. Μή σέ παραπλανέψουν τά στολίδια τά φανταχτερά καί μείνεις ἀλλοῦ πουθενά, ὅσο κι ἄν εἶσαι κουρασμένο.

Περπάτησε. Κι ἄν τό χωριό σου εἶναι μακρυά, ὑπάρχει. Θά τό βρεῖς.

Κι ἔφυγε τό παιδάκι μου. Καί σάν μαγνήτης τό φουστάνι του τραβοῦσε τούς ἀλλόφυλους πού ᾿χαν τήν ἴδια τή στολή σέ κάθε μιά περιοχή. Καί τό ἀκολουθοῦσαν, ἀπ᾿ ὅπου κι ἄν περνοῦσε.

Μα τώρα, ποιός εἶναι ὁ λόγος νά σταθεῖ. Τό περιμένουνε πολλοί. Κι ἔπειτα. Μαζί του τό χωριό πού ᾿χει τήν ἴδια φορεσιά.

Ἐγέμισε ἡ στράτα.

5 Δεκεμβρίου 1957

ΠΡΟΛΟΓΟΣ



ΜΕ ΤΗΝ «Φιλοσοφίαν τῶν Διαβαθμίσεων» προχωροῦμε εἰς τήν ἀνάπτυξιν τοῦ φιλοσοφικοῦ μας συστήματος.

«Ἡ Φιλοσοφία τῶν Διαβαθμίσεων» ζητεῖ νά μᾶς παρουσιάσει τόν ἑπόμενον ἀναβαθμόν ἐκείνου, ὅπου εἴχαμε σταθεῖ εἰς τό προηγούμενον βιβλίον «Ἡ φιλοσοφία τῶν ὁρίων». Ζητεῖ νά καταστήσει συνειδητή τήν ὕπαρξιν τῆς διαβαθμίσεως παντοῦ. Μέσα στόν ἄνθρωπο καί μέσα στήν πολιτεία. Προσπαθεῖ νά μᾶς βοηθήσει νά ἑρμηνεύσουμε τά κοινωνικά φαινόμενα μέσα στό κοινωνικόν σῶμα-πολιτεία, καί μέσα στό κοινωνικόν κύτταρον-ἄνθρωπος. Θέλει νά μᾶς παρουσιάσει τά στοιχεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται αὐτό τό κοινωνικό κύτταρο-ἄνθρωπος καί τά στοιχεῖα πού ἀποτελοῦν τόν τύπον, πού θά μᾶς χρησιμεύσει γιά νά ἑρμηνεύσουμε τά κοινωνικά φαινόμενα. Μέ σκοπό νά βοηθήσει τόν ἄνθρωπο νά ρυθμίσει τήν ζωή του ἔτσι, ὥστε νά μπορέσει καμμιά φορά νά φθάσει εἰς τό ὕψος τῶν νόμων καί θεσμῶν τῆς συγχρόνου πολιτείας. Εἰς τό ὕψος της ἱστορικῆς μας στιγμῆς. Εἰς τό ὕψος τοῦ ἀνατέλλοντος πολιτισμοῦ, τόν ὁποῖον καλεῖται νά ἐμψυχώσει. Εἰς τό ὕψος τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου.

Ἀκόμα, αὐτό τό βιβλίο ζητεῖ νά δεθεῖ μέ τά προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας, ἀλλά συγχρόνως θέλει νά μᾶς τά παρουσιάσει μέσα σέ μεγάλα πλαίσια, σάν μιά βαθμίδα μέσα στήν πορεία τοῦ «γίγνεσθαι», καί νά ὑποδηλώσει, ποῦ ἔγκειται ἡ δυσκολία στή λύση τους.

Τέλος, προσπαθεῖ νά μᾶς ὑπομνήσει τά ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου, καί νά προσδιορίσει τήν θέση πού κατέχει ὁ ἄνθρωπος μέσα στόν κόσμο. Τήν βαθμίδα, πού κατέκτησεν εἰς τόν στίβον τοῦ σύμπαντος.

ΣΤΟ ΔΙΚΟ ΜΑΣ φιλοσοφικό σύστημα, δέν ὑπάρχει τίποτε πού νά εἶναι γιά πέταμα.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Κάθε Ἱστορία, ὅσον ὀλίγον καί ἄν ἔζησε, ὅσον καί ἄν εἶναι ἀντιφατική πρός ἄλλες, ἔχει τή θέση της. Καμμιά πρᾶξις δέν εἶναι κακή. Τήν κάνει κακή ἡ θέσις της. Δέν ἐτοποθετήθη μέσα στά δικά της ὅρια. Τά τοπικά ἤ χρονικά. Δέν μπορέσαμε νά ἀξιολογήσουμε σωστά τήν διαβάθμισίν της. Τό δικό μας σύστημα εἶναι ἕνα λιμάνι, ὅπου κάθε σκάφος θά βρεῖ θέση νά σταθεῖ. Εἶναι ἕνα ἀρχιτεκτόνημα, ὅπου ὑπάρχει θέσις δι᾽ ὅλους, ἀρκεῖ νά τή βροῦμε. Πιθανόν σ᾽ αὐτό τό σύστημα νά μή βροῦμε τίποτε νέον. Ὅπως εἰς ἕνα στίχον, δυνατόν ὁ ποιητής νά μή μετεχειρίσθη καμμιά καινούργια λέξη, καμμιά λέξη πού νά τήν ἔπλασε ὁ ἴδιος, ἀλλά ἔκαμε μίαν σύνθεσιν μέ τάς ὑπαρχούσας. Ἔτσι κι ἐμεῖς. Μόνον πού τάς λέξεις σ᾽ ἐμᾶς τάς ἀντικαθιστοῦν συστήματα. Ὑπάρχει δέ καί μία οὐσιώδης διαφορά. Ἡ δική μας σύνθεση, βλέπουμε ὅτι ζητάει νά περιλάβει ὅλα τά συστήματα μέσα της καί νά μείνει χῶρος καί δι᾽ ὅσα θά ἐμφανισθοῦν ἀργότερα. Ἄν μία θεωρία, ἕνα σύστημα, δέν βρεῖ τή θέση της ἔστω καί σ᾽ ἕνα πολύ μικρό χῶρο, γιά μιά μόνη στιγμή, πρέπει ὁλόκληρο τό οἰκοδόμημα νά γκρεμιστεῖ.

Τό δικό μας σύστημα στηρίζεται στήν ἀρχή. Νά ζοῦμε ἐμεῖς καί νά ἀφήνουμε καί τούς ἄλλους νά ζήσουν. Τό κύριο μέλημά μας αὐτή τή στιγμή εἶναι, νά ζήσουμε. Κινδυνεύει ἡ ζωή. Αὐτό τό θαυμάσιον δῶρον.

Εἴπαμε ὅτι αὐτές τίς θεωρίες, πού γράφουμε ἐμεῖς, τίς ἔχουν γράψει πολλοί πρίν ἀπό ᾽μᾶς καί πολύ καλύτερα. Ἡ διαφορά τοῦ σήμερα ἀπό τό χθές εἶναι, ὅτι ἕως τώρα ζούσαμε χωρίς νά τίς ἐκτελοῦμε. Ἀπό ᾽δῶ ὅμως καί πέρα, δέν μποροῦμε νά ζήσουμε χωρίς νά τίς ἐφαρμόσουμε. Καί ἡ διαφορά σ᾽ ἐμᾶς, πού τά γράφουμε σήμερα, εἶναι ὅτι ἐμεῖς οἱ σημερινοί τά ἔχουμε κάμει πράξη. Ἔχουμε διαθέσει συνειδητά ἕνα χῶρο γι᾽ αὐτά ἀπ᾽ τή ζωή μας. Ἐτιμήσαμε τή ζωή. Τῆς διαθέσαμε ὅ,τι μᾶς ζήτησε. Ἀλλά συγχρόνως ζοῦμε. Καί ζοῦμε στή στιγμή τοῦ παρόντος καί ξέρουμε τάς ἀνάγκας του. Ξέρουμε δέ καί τόν τρόπον τῆς θεραπείας των, γιατί σέ μιά τέτοια σχολή φοιτήσαμε καί φοιτοῦμε. Ἀλλά καί ἐφαρμόζουμε τάς γνώσεις μας. Στή μοντέρνα σχολή τοῦ παρόντος. Εἴμεθα

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἕνα κρᾶμα χειρώνακτος καί διανοουμένου. Γιατί ἔτσι μᾶς θέλει σήμερα ἡ ζωή. Αὐτό μάθαμε ἐμεῖς, πού ἀφεθήκαμε στά χέρια της νά μᾶς ὁδηγήσει.

Ἔπειτα ἀπό τά ἐγκύκλια μαθήματα, τό ὀκτώ ἐφηβικά μας χρόνια τά περάσαμε δουλεύοντας χειρωνακτικά μέ τόν ρυθμόν ἑνός βιβλίου, μέ τήν καθοδήγησιν κάποιου δασκάλου, πού εἶχε μεγάλη συνείδηση ἐπαγγελματική μέσα του. Καί ἀποτελούσαμε μιά κοινωνία μέ βάση τήν κοινωνική συνείδηση. Τά περάσαμε σκάβοντας. Σκάβοντας ἐπάνω σέ ἕνα πιάνο, μέ τά μάτια στηλωμένα ἐπάνω σέ ἕνα βιβλίο. Μ' αὐτόν τόν τρόπο τό σκάψιμο διοχετεύετο μέσα στόν ἄνθρωπο καί καλλιεργοῦσε τό πνεῦμα. Καλιεργοῦσε τήν ψυχή. Καλλιεργοῦσε μία στενή ἀλλά καί ἀγαστή συνεργασία τῶν μελῶν πού ἀποτελοῦν τήν κοινωνίαν τοῦ ἀνθρώπου. Σ' ἕνα ἐπίπεδον πολύ ὑψηλόν. Σ' ἕνα ἐπίπεδον καθαρά ἀνθρώπινο. Στό ἐπίπεδο τῆς ἰδέας. Αὐτή ἡ ἐργασία ἔθετε τάς βάσεις τῶν νόμων τῆς αἰσθητικῆς στή σωστή τους θέση. Στήν ἁρμονική κοινωνική τους συμβίωση. Καί ἀφύπνιζε τόν ρυθμιστήν καί θεματοφύλακα. Τήν κοινωνικήν συνείδησιν. Τό ἐγώ, ἡ βούλησις, ἡ ἀτομική ἐνέργεια, ἔπρεπε νά ὑποταχθοῦν στούς νόμους τῆς αἰσθητικῆς, γιά νά μᾶς παρουσιάσουν μιά συγκροτημένη μορφή. Ἔπρεπε νά ὑποταχθοῦν, ὄχι νά ἐξαφανισθοῦν, ἀλλά νά ἀξιοποιηθοῦν. Νά βροῦμε τίς πηγές τους καί νά τίς κάνουμε νά ἀναπηδήσουν γιά νά μᾶς διαποτίσουν καί νά μᾶς δροσίσουν.

Καί αὐτή ἡ ἐργασία ἐγίνετο ἀπό ὅλες τίς πλευρές, ὄχι μόνον μέσα στήν κοινωνίαν τοῦ σχολείου, ἀλλά καί τῆς οἰκογενείας, καί τῆς εὐρύτερης κοινωνίας, τῆς πολιτείας, μέσα σ' ἕνα περιβάλλον ἀγάπης. Μέσα σέ μιά κοινωνία μέ ἀνεπτυγμένη τήν κοινωνική συνείδηση, σέ βαθμό πού δέν θά δίσταζε νά θυσιασθεῖ, ἄν ἐπρόκειτο ἐμένα νά σώσει.

Καί στήν καλλιέργεια αὐτή εἴχαμε δοθεῖ ὁλόψυχα. Μέ ἀγάπη καί ἀφοσίωση. Μέ πολύ ἐνθουσιασμό. Μά ἡ γῆ δέν θέλει μόνον σκάψιμο, ἀλλά καί τακτοποίηση, γιά νά προετοιμασθεῖ γιά τόν μεγάλο ρόλο τῆς ἀποδόσεως. Τόν ρόλο τῆς μητέρας. Ἡ οἰκοκυρική σχολή, ὅπου φοιτήσαμε

ἕνα χρόνο μέ τήν ἴδια διάθεση, μᾶς προετοίμασε καί γι᾽ αὐτό. Κρατώντας πάντα σφικτά ἕνα βιβλίο στό χέρι. Μέ ρυθμό καί μέ τάξη, κοντά σ᾽ ἕνα εὐσυνείδητο δάσκαλο.

Ἔπειτα ἦλθε ἡ μεγάλη στιγμή. Τό πουλί νά πετάξει μέ δικά του φτερά. Ἡ στερεή βάση, πού πατούσαμε, νά χαθεῖ. Τό βιβλίο νά φύγει ἀπ᾽ τά χέρια μας. Νά ζήσουμε μόνοι κοντά στή ζωή. Ἦλθε ἡ μεγάλη στιγμή τῆς σπορᾶς. Τό φυτό μας ν᾽ ἀνθίσει. Νά γραφεῖ τό βιβλίο. Κι ἔτσι νά ζήσουμε ἐμεῖς, νά ζήσει καί τό βιβλίο.

Ἕως τώρα ἡ ἐποχή μας δέν συγχωροῦσε τόν ἄνθρωπο, πού ἔζησε εἴκοσι χρόνια κοντά στό βιβλίο καί ἔπειτα ζήτησε νά γεμίσει τά χέρια του ἄλλα τόσα χρόνια μέ ζωή καί χειροπιαστά, μέ τό ἕνα χέρι τή ζωή καί μέ τό ἄλλο τό βιβλίο, νά προχωρήσουν ὅλοι μαζί καί νά ζήσουν. Ἤθελε καί τόν ἄνθρωπον βοράν τῶν βιβλίων.

*
* *

ΣΤΗ ΖΩΗ δέν θυσιάζουμε τόν ἄνθρωπο, ἀλλά τό ἔνδυμα.

Ὅ,τι χρόνια σέ θέρμαινε καί σέ στόλιζε καί σέ ἔκανε νά αἰσθάνεσαι ἀσφαλής, θά χαθεῖ. Θά ᾽ρθεῖ κάποια μέρα, πού ἕνα χέρι στιβαρό αὐτά θά τσακίσει. Κακό μή τό πεῖς. Αὐτή εἶναι ἡ πορεία στοῦ ἀνθρώπου τόν δρόμο. Τό καλούπι νά πέσει. Νά γίνει ἐλεύθερος, αὐτάρκης, αὐτοτελής, αὐτοδύναμος. Μέσα στό ἐγώ του νά βρεῖ τό στολίδι, τό ἔνδυμα, τήν ἀσφάλεια, τή θέρμη, τή δύναμη. Τήν ἀέναη δημιουργία τῶν πάντων. Αὐτό, πού κανένα χέρι δέν μπορεῖ νά τό σπάσει. Μέσα στό κενόν τοῦ ἐγώ, θά βρεῖς τήν πνοήν τῆς ζωῆς.

*
* *

ΟΛΑ στήν ἰδέα καί σάν ἰδέα θά δημιουργηθοῦν πρῶτα. Στήν ἄσαρκη ἰδέα. Ἀλλά ἡ ζωή δέν σταματᾶ εἰς τήν περιοχήν τῆς ἰδέας. Στήν περιοχήν τοῦ ἀοράτου. Στήν περιοχήν τῆς μορφῆς. Ἀλλά ζητάει νά ἐκδηλωθεῖ. Νά γεμίσει μέ σάρκα καί ὀστᾶ αὐτές τίς μορφές. Ἀρχίζοντας

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἀπό κοινωνίες μικρότερες, πού εἶναι καί πιό κοντά στόν ἄνθρωπο, ὅπως εἶναι ὁ ἄνθρωπος, προχωροῦμε σέ κοινωνίες εὐρύτερες καί μακρυνότερες. Στίς κοινωνικές μορφές τῆς οἰκογενείας. Τῆς πολιτείας. Στηριζόμενοι πάντα στήν ἴδια βάση. Ἐπάνω εἰς τούς νόμους τῆς αἰσθητικῆς. Ἐπάνω εἰς τόν νόμον.

Εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῆς ζωῆς. Εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῆς εὐρύτερης κοινωνικῆς μορφῆς, τῆς μορφῆς τῆς οἰκογενείας, ὡς δημιουργοί πλέον καί καθοδηγηταί ἐργαζόμεθα ἐπί εἴκοσι χρόνια σχεδόν. Καί ἐκεῖ δώσαμε ὁλόκληρο τόν ἑαυτόν μας. Πλησιάσαμε τή ζωή μέ φιλική διάθεση. Μέ τούς παληούς μας ἐνθουσιασμούς. Καί σήμερα, γοητευμένοι ἀπό τήν πηγήν τοῦ πλούτου πού βρήκαμε κοντά της, καλοῦμε καί ἄλλους νά τήν γευθοῦν. Καλοῦμεν τούς ἐπιστήμονας, νά συμπληρώσουν τήν κατάρτισίν τους. Τούς καλλιτέχνας, νά γνωρίσουν καινούργιους τόνους καί ρυθμούς. Βέβαια, πολύ κόπο χρειάζεται αὐτή ἡ δουλειά.Τώρα προσετέθη καί ὁ ὄγκος στά ὑλικά πού μεταχειρίζεσαι, δέν εἶναι πλέον μόνον σχήματα. Καί ἕνας ὄγκος ζωντανός, πού αὐξάνει καί κινεῖται μέ δικό του ρυθμό καί διεύθυνση. Καί εἶναι δουλειά διαφορετική ἀπό ἐκείνην πού ἐκάναμε ἕως τώρα. Ἀλλά σήμερα φθάσαμε παντοῦ σέ μιά καμπή. Σέ μιά μεγάλη στροφή. Σέ μιά μεταβολή. Μέ τή θέλησή μας καί συνειδητά, ἀλλά καί ἡ φορά τῶν πραγμάτων μᾶς κάνει νά ζητᾶμε νά γνωρίσουμε, νά δοῦμε καί νά ζήσουμε καί τήν ἄλλην ὄψιν τοῦ νομίσματος, καί τήν ἄλλην ὄψιν τῆς ζωῆς. Ἀρχίσαμε νά ζητᾶμε τήν εἰρηνικήν διευθέτησιν τῶν διεθνῶν ζητημάτων. Ὄχι μέ πολέμους. Ἀστροναῦτες ζητάει νά δημιουργήσει ἡ ἐποχή μας. Ἄν ὁ διάπλους τοῦ ὠκεανοῦ ἦταν ἕνα μεγάλο τόλμημα, ἔγινε ὅμως μέ μιά προέκταση τῶν μέσων πού μεταχειριζόμαστε ἕως τότε. Ἐάν τό ἀεροπορικό ταξίδι ἦταν ἕνα ἀκόμη μεγαλύτερο τόλμημα, ὁ ἐπιβάτης μέσα στό ἀεροπλάνο αἰσθάνεται σάν στό σπίτι τιου. Στό διαπλανητικό, ὅμως, ταξίδι ὅλα ἀλλάζουν. Θά ἐγκαταλείψεις ὅ,τι ἕως τώρα ἀποτελοῦσε τό περιβάλλον σου καί τήν ἀπαραίτητη συντροφιά στή ζωή σου. Θά ἀγνοήσεις καί τόν ἴδιο τόν ἑαυτό σου. Κι ἀκόμα, πρέπει νά ὑποταχθεῖς

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

σέ ὅ,τι ὥς ἐκείνη τή στιγμή σοῦ ἔφερνε ἴλιγγο καί ἀποτροπιασμό. Ἄν θέλεις νά συγχρονισθεῖς. Ἄν θέλεις νά προχωρήσεις. Κι αὐτό σήμερα τό ξέρει ὁ καθένας. Ἄλλοτε ὑπῆρχε ἕνα χάσμα μεταξύ συγγραφέων καί ἀναγνωστῶν. Ἡ τεραστία ὅμως ἀνάπτυξις τῆς Ἱστορίας, πού συντελεῖται στά χρόνια μας. Τῆς Ἱστορίας, πού εἶναι ἕνας ἀντικατοπτρισμός τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, βοηθᾶ καί διευκολύνει τήν κατανόησιν. Ὑπάρχουν ἀπτά στοιχεῖα, ὅπου μποροῦν νά συναντηθοῦν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ συγγραφεύς μέ τόν ἀναγνώστη.



ΕΧΩ ἐκδόσει τρία βιβλία. «Ἡ οἰκιακή οἰκονομία καί ἡ συμβολή της στήν ὀργάνωση τῆς συγχρόνου πολιτείας» 1952, «Ἡ φιλοσοφία τῶν ὁρίων» 1955 καί τό βιβλίο πού ἔχουμε στά χέρια μας, «Ἡ φιλοσοφία τῶν διαβαθμίσεων» 1958.

Μέσα στίς εἰκόνες πού παρελαύνουν στό βιβλίο μου, θά δοῦμε καί τό ὅριον, καί τήν διαβάθμιση καί τήν οἰκονομίαν καί τήν ὀργάνωση καί ὅ,τι ἄλλο θά ποῦμε σέ μελλοντικές ἐκδόσεις. Μέσα στόν δικό τους κάθε φορά φυσικό χῶρο, μέσα στήν ἀτμοσφαῖρα πού ζοῦν καί ἀναπτύσσονται. Μέ σκοπό, ὁ καλοπροαίρετος ἀναγνώστης νά μπορεῖ νά τά διακρίνει καί στή ζωή του. Νά μπορεῖ νά τά ἐφαρμόσει καί εἰς ἄλλους τομεῖς ἀπό ἐκείνους διά τούς ὁποίους ἐγράφησαν. Κι ἔτσι νά τόν βοηθήσουν νά ὁδηγηθεῖ στήν κατανόηση, στήν δίκαιη κρίση, στή σωστή ρύθμιση τῆς ζωῆς του μέσα στήν κοινωνία, στήν ἑρμηνεία τοῦ κοινωνικοῦ φαινομένου, πού τόν ξαφνιάζει, καί καμμιά φορά στήν ὁμαλή κοινωνική συμβίωση.

26 Ἀπριλίου 1958
ΕΛΛΗ Γ. ΒΟΡΕΑΔΟΥ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ
ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Ἡ βαθμίς καί ὁ ἀναβάτης

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ εἰκόνα τῆς βαθμίδος μέ τόν ἀναβάτη βλέπουμε, σέ ἐξωτερικές μεγάλες γραμμές, ὅλη τή βιολογική ἐξέλιξη καί τήν ἱστορική ἐξέλιξη. Ὁ δόκιμος ἐπιστήμων θά βρεῖ ἐκεῖ μέσα ὅ,τι κλείνουν οἱ τόμοι τῶν βιβλίων πού διάβασε, καί ὁ στοχαστής τήν σπονδυλικήν στήλην τῶν στοχασμῶν του. Ἄν μπορούσαμε νά δοῦμε ὁλόκληρη τήν εἰκόνα τῆς βαθμίδος καί ἀναβάτου, ὅπως εἶναι αὐτή τή στιγμή πού τήν παρατηροῦμε, θά βλέπαμε ὅτι τά σύγχρονα κάθε φορά προβλήματα, πού τόσο πολύ μᾶς ἀπασχολοῦν, στίς μεγάλες τους γραμμές λύνονται αὐτομάτως, ἤ μᾶλλον αἴρονται. Δέν ὑπάρχουν. Ἔτσι μποροῦμε νά δοῦμε πώς, αὐτή τή στιγμή, δηλαδή αὐτή τήν ἐποχή, ὁ ἀναβάτης ἔχει σηκώσει τό πόδι του νά ἀνεβεῖ τήν βαθμίδα, ἀλλά ἔκαμε κακήν ἐκτίμησιν τῆς ἀποστάσεως καί ἐσκόνταψε καί ἔπεσε. Στά ἔργα τέχνης βλέπουμε καθαρά τά συντρίμμια του, ἀλλά καί τή μεγάλη του προσπάθεια. Ἐπίσης μποροῦμε νά δοῦμε, σέ μιά ἄλλη φάση τῆς εἰκόνος, τόν ἀναβάτη νά σκέπτεται νά ἐγκαταλείψει τήν στερεάν βάσιν τῆς βαθμίδος ὅπου στέκεται καί νά θέλει νά προχωρήσει. Σηκώνει τό κεφάλι του γιά νά ᾽δεῖ ποῦ πρέπει νά πατήσει, ἀλλά ἀκόμα δέν ἔφθασε τό βλέμμα του εἰς τό ὕψος τῆς ἑπομένης βαθμίδος˙ εὑρίσκεται εἰς τήν περιοχήν τοῦ κενοῦ τῆς βαθμίδος. Καί ἕνας χῶρος, γιά νά διανυθεῖ, χρειάζεται χρόνον. Καί μιά ζωή ἴσως νά μή εἶναι πάντοτε ἀρκετή. Καί μιά ἐποχή θά πάρει τίς χρονικές διαστάσεις πού ἀπαιτεῖ ὁ χῶρος καί ὁ ρυθμός τῆς πορείας. Ἀλλά ὁ ἄνθρωπος, τή στιγμή τῆς ζωῆς του θά ἐκφράσει. Καί θά μᾶς πεῖ ὅτι, ἀπό ᾽δῶ καί πέρα, αὐτό πού βλέπει εἶναι τό μηδέν. Και οἱ δύο φάσεις τῆς εἰκόνος δικαιώνουν τήν θεωρίαν τοῦ μηδενισμοῦ, πού τόση ἀπήχηση βρῆκε στήν ἐποχή μας, καί δικαιολογοῦν ὅλες τίς συνέπειες πού ἐπροκάλεσε εἰς ὅλους τούς τομεῖς τῆς ζωῆς μας.

Ἀλλά ὁ ἄνθρωπος δέν μένει ἀδρανής. Προσπαθεῖ. Θέλει νά προχωρήσει.

Ζητάει νά βρεῖ αὐτό τό ἑπόμενο σκαλί, τήν ἀμέσως ἀνώτερη βαθμίδα. Ἐπί τέλους τό εἶδε. Ἀδύνατον νά περιγράψουμε τά συναισθήματα πού γεννήθηκαν μέσα του ἐκείνη τήν ὥρα. Καί πόσο δυνατά! Χρόνια πολλά ἡ ἀνθρωπότης θά τραντάζεται ἀπό τόν ἀντίκτυπό τους. Τρόμος κατέλαβε τόν ἄνθρωπο. Φοβία. Τόση ἀπόσταση! Δέν μπορεῖ νά χωρέσει στό μυαλό τοῦ ἀνθρώπου. Καί πῶς θά διανυθεῖ! Ποιό πόδι εἶναι τόσο μεγάλο. Ὁ ἄνθρωπος τρέμει. Ζητάει νά πάει πίσω. Ἀδύνατον. Νά σταθεῖ. Οὔτε κι αὐτό. Μά, τί βλέπει καί τόν κάνει τόσο δειλό; Πᾶνε οἱ σκάλες οἱ παληές μέ τά πολλά ἤ τά λίγα σκαλοπάτια. Μέ τά κουραστικά. Πού λαχανιάζαμε ὥσπου νά τ᾽ ἀνεβοῦμε καί τό θεωρούσαμε κατόρθωμα ὅταν φθάναμε ἐκεῖ πού ζητούσαμε - ὅπως ἄλλωστε καί ἦταν. Τώρα οἱ βαθμίδες εἶναι σφαιρικές. Οἱ ἀποστάσεις, ἀστρονομικές. Καλούμεθα νά διανύσωμεν τήν ἀπόστασιν δύο πλανητῶν. Κανένα πόδι δέν μπορεῖ νά κάμει αὐτό τό βῆμα. Χρειάζονται φτερά. Ἀλλά καί μόνον νά σταθεῖς σ᾽ αὐτές τίς βαθμίδες, χρειάζεται μεγάλη ἰσορρόπησις δυνάμεων. Ἐκεῖ πού στέκεσαι, πέφτεις, χωρίς νά καταλάβεις τό γιατί, ἀλλά οὔτε καί νά τό ἀναχαιτίσεις μπορεῖς. Σάν τό μικρό παιδί, πού προσπαθεῖ νά κάμει τά πρῶτα του βήματα καί τρικλίζει καί πέφτει. Ὅλα γύρω σου πέφτουν. Γκρεμίζονται. Πιάνεις κάτι γιά νά κρατηθεῖς, καί σέ λίγο γίνεται στάχτη στά χέρια σου. Ζητᾶς κάτι, πού νά ᾽ντεξε στόν χρόνο. Μά τό χέρι σου δέν ἔφτασε ἀκόμα στή βάση τή γερή. Τή γῆ. Καί τή γρηά ζωή. Σταμάτησε στά ἔνστικτα. Κι ἔτσι θρέφουμε ὅ,τι ἔχει σχέση μέ τά ἔνστικτα, πού πρόσκαιρα μᾶς ἱκανοποιοῦνε καί μᾶς ξεγελᾶνε. Ζεῖ, ὅ,τι ἔχει σχέση μέ τόν πρωτογονισμό. Φαΐ καί καλοπέραση. Τίτλους κανένας δέν ζητάει. Κι ὅποιος τούς ἔχει, τούς τσαλαπατάει. Τούς βάζει στή βιτρίνα γιά τά μάτια. Κι οἱ βιτρίνες, εἶναι ἀλήθεια, περισσέψανε ἐτοῦτο τόν καιρό. Ὅλοι λεφτά ζητᾶνε γιά νά καλοπερνᾶνε· μεγάλη πεῖνα ἔπεσε στόν κόσμο. Σάν νά ᾽χανε χρόνια νά φᾶνε. Αὐτό θά ᾽ναι. Κάποτε θά χορτάσουν. Μερικοί ἐπιμένουν νά ἀναστηλώνουν τά παληά, καί γράφουνε βιβλία σοβαρά. Νομίζω πώς ἔχω τό δικαίωμα νά τούς περιγελάσω, γιατί κάνω καί ἐγώ ἐτούτη τή δουλειά. Σάν μασκαράτες μοιάζουνε μέσα σ᾽ ἐτούτη ᾽δῶ τήν τρέλλα τῶν καιρῶν μας. Μά ἔτσι θά τό ἔλεγε ἐκεῖνος, πού ἔβλεπε μονάχα τήν ὄψη τῶν ὁδῶν καί ἀγυιῶν. Πίσω ἀπ᾽ ὅλα αὐτά. Μακρυά ἀπ᾽ τά μάτια τοῦ δυνάστη τῆς ἐποχῆς μας, ζεῖ τό κρυφό σχολειό. Ἐκεῖ μαζεύονται οἱ ἄνθρωποι πού τούς ἒμεινε κάτι, πού τίποτε δέν μπορεῖ νά τό γκρεμίσει, κάτι, πού μπορεῖς νά κρατήσεις καί νά σταθεῖς ὄρθιος. Κάτι, πού μπορεῖ νά γαλουχήσει αὐτή τή

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

δράκα τῶν ὑγιῶν ἀνθρώπων καί νά τήν μεγαλώσει καί νά τήν θεριέψει, γιά νά ἐξοντώσει τόν δράκοντα, πού λυμαίνεται τή χώρα. Κάτι, πού ὑπάρχει στόν καθένα. Κάτι, πού μπορεῖ νά διακρίνει μέσα στή ζάλη καί τή θαμπή ἀπό τούς καπνούς ἀτμοσφαῖρα, πώς ἡ ἐποχή μας εἶναι ἕνα μικρό παιδί, πού ζητάει νά τρώει καί νά παίζει.

Κάτι, πού μπορεῖ νά μᾶς παρηγορήσει καί νά μᾶς πεῖ πώς αὐτό, πού ἐμεῖς ὀνομάζουμε πρωτογωνισμό, εἶναι ἡ βρεφική ἡλικία μέ τάς ἀπαιτήσεις της καί τίς ἐκδηλώσεις της. Καί νά μᾶς πεῖ, πώς τό μικρό παίζει μέ ὅ,τι βρεῖ, χωρίς νά γνωρίζει ἀξίες. Γι᾽ αὐτό, αὐτή τήν ἐποχή, ὅλες μας οἱ προσπάθειες πρέπει νά στραφοῦν στό παιδί, στό ὁποιοδήποτε παιδί. Εἴτε τό θέλουμε, εἴτε ὄχι. Ἡ ζωή θά μᾶς τό ἐπιβάλει μέ τόν σκληρότερο τρόπο, ἄν δέν τό καταλάβουμε, ὅτι ἐφθάσαμε εἰς τό ὅριον, ὅτι ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου γιά τή ζωή τοῦ ἐνστίκτου. Πρέπει νά περιορισθεῖ στά δικά του ὅρια. Ὄχι νά καταλαμβάνει ὅλο τόν χῶρο. Ὑπάρχουν κι ἄλλοι γιά νά ζήσουν, δέν εἶναι μόνον αὐτό. Κι ἡ ἐποχή μας, αὐτή τή στιγμή, κινεῖται στόν χῶρο τοῦ ἐνστίκτου. Πολλή ζωή κρύβει μέσα του αὐτός ὁ χῶρος. Πολλή σαρκική ζωή, πολλή ὕλη. Κι οἱ τοῖχοι τοῦ πύργου εἶναι πανύψηλοι, γιά νά τή χωρέσουν. Ἀλλά, ὅπου ὑλική ζωή, ἐκεῖ καί θάνατος. Καί τά πτώματα τά ἀφήνουμε ἄταφα. Εἶναι τόσο πολλά! Καί ἡ δυσοσμία ἀβάσταχτη. Ἀλλά τό παιδί θέλει καθαρόν ἀέρα νά ἀναπνεύσει καί χῶρον ἐλεύθερον. Νά θάψουμε τά πτώματα καί νά γκρεμίσουμε τούς τοίχους πού πνίγουν τό παιδί. Μή περιμένουμε νά τό κάμει τό ἴδιο χωρίς καθοδήγηση, θά ταφεῖ μαζί τους. Θέλει μαστοριά κι ἡ κατεδάφισις. Καί εἶναι ἀναπότρεπτη. Καί ἔρχεται μέ γοργό ρυθμό. Μήν περιμένουμε νά τήν κάνει ἡ βία. Ἡ ἀνθρωπότης συνεπλήρωσεν ἀπό μιά πλευρά κάποιον κύκλο, πού ἄρχισε ἀπό πολύ παληά, καί εἰσέρχεται ἀπό μιά ἄλλη εἰς ἕνα νέον. Γι᾽ αὐτό, αὐτή τή στιγμή, ἔχει χάσει τήν ἰσορροπίαν της. Αἰσθάνεται μέσα της τό σκίρτημα κάποιας ζωῆς. Αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη νά κινηθεῖ, νά σηκωθεῖ νά περπατήσει, ἀλλά πέφτει. Τό ἕνα πόδι εἶναι ἀφάνταστα μεγάλο. Τό ἄλλο ἐγκυμονεῖται. Τό ἕνα φτερό εἶναι ἕτοιμο, γερό, δυνατό. Τό ἄλλο...; Ἐδῶ εἶναι ὁ κόμβος. Τό ἄλλο πρέπει νά μᾶς τό προσφέρει ὁ ἄλλος. Στή δύναμη ἴσος, σέ ψυχικό ἡρωϊσμό δυνατώτερος. Ὄχι μόνον νά μή σπάσει τό εὔθραυστο αὐτό φτερό πού βρέθηκε στά χέρια του, ἀλλά νά προσφέρει καί τό δικό του. Νά συμβάλει στήν κοινή προσπάθεια γιά τήν ἀνύψωση τοῦ συνόλου. Αὐτή εἶναι ἡ ὁμαλή πορεία. Ἀλλοιῶς δέν γίνεται. Δέν

φθάνουν μόνον οἱ ἀξίες, ἀλλά χρειάζεται καί ἡ ἀναγνώρισις αὐτῶν. Δέν φθάνουν τά δημιουργήματα, ἀλλά καί τό ἰσότιμον περιβάλλον, πού θά δεχθεῖ τήν προσφοράν. Δέν φθάνει μόνον ὁ πομπός, χρειάζεται καί ὁ δέκτης. Ὅπως δέν φθάνει ὁ δέκτης, ἀλλά χρειάζεται καί ὁ πομπός. Αὐτός εἶναι ὁ ρόλος τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ. Τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου. Αὐτή εἶναι ἡ συμβολή τῆς κοινωνίας. Αὐτή εἶναι ἡ συμβολή τῆς κοινωνίας στή ζωή τῶν μελῶν της, στή ζωή τοῦ ἀτόμου. Καί αὐτή εἶναι ἡ συμβολή τοῦ ἀτόμου στή ζωή τῆς κοινωνίας. Νά προσφέρει τά πάντα. Τό θησαύρισμα τῆς ζωῆς του. Τήν πηγήν τῆς ζωῆς του καί τῆς κίνησής του. Ἄτομον καί κοινωνία ἀλληλοβοηθοῦνται καί ἀλληλοσυμπληροῦνται. Χωρίς αὐτήν, τό ἄτομο δέν πάει μπροστά, ἀλλά οὔτε ἡ κοινωνία.

Μεγάλες ἀναστατώσεις φέρει στό σπίτι ἡ γέννησις ἑνός παιδιοῦ. Μά πάντα εἰρηνικές ἀναστατώσεις. Ἀκόμα καί ἡ συμπεριφορά τῶν μεγάλων ἀλλάζει. Ἔρχονται στιγμές, πού γίνονται καί ἐκεῖνοι παιδιά. Ὕπνο πολύ χρειάζεται αὐτή τήν ἐποχή ὁ ἄνθρωπος. Μέ ὅλα θέλει νά παίζει τό παιδί, καί ἡ δική μας χαρά εἶναι, νά τό βλέπουμε νά ἀπολαμβάνει. Μά αὐτό δέν θά ᾽πεῖ, πώς πρέπει νά τοῦ παραδώσουμε τά βιβλία μας νά τά κάμει σαΐτες. Οὔτε νά ἐπιμένουμε νά τά διαβάσει. Εἶναι ἀκόμα πολύ μικρό. Βιβλία μέ φανταχτερές εἰκόνες καί λίγα γράμματα τοῦ εἶναι ἀρκετά καί τό ἱκανοποιοῦν. Ἐπίσης τό παιδί δέν ἀνέχεται τόν κλειστό χῶρο, ζητάει τό ὕπαιθρο. Ἔπειτα, τό μικρό παιδί διψάει γιά δράση σωματική, γιά κίνηση. Νά κινεῖται τό ἴδιο ἤ νά βλέπει ἄλλους νά κινοῦνται. Ὅποια κίνηση. Ὅσο μεγάλη κι ἄν εἶναι. Ἔστω κι ἄν τό κουράσει. Ἔστω κι ἄν τό σκοτώσει. Ἀδιαφορεῖ. Τήν ἁρπάχνει, ὅπου κι ἄν τή βρεῖ. Κι αὐτό τό καινούργιο παιδί εἶναι τό παιδί τοῦ παραμυθιοῦ. Εἶναι ἐκεῖνο πού θρέφαμε μέ τό παραμῦθι. Τώρα πῆρε σάρκα καί ὀστᾶ καί ζεῖ κοντά μας. Καί ζεῖ μέσα μας. Κι ἐμεῖς πρέπει νά τό πάρουμε μαζί μας. Καί νά πάρει ἐκεῖνο ἐμᾶς. Ἔκαμε τό παραμῦθι πραγματικότητα. Κι ἐτοῦτο τό καινούργιο παιδί ζητάει νά ζήσει, μέ ὅ,τι θά λέγαμε παραλογισμό στόν καιρό μας. Κι ἐτοῦτο τό παιδί τρέχει ἀσταμάτητα. Γκρεμίζει ὅλους τούς φραγμούς, καταπίνει τίς ἀποστάσεις καί ζεῖ. Κι ἐτοῦτο τό παιδί ζητάει νά τά γκρεμίσει ὅλα μέ τή μεγάλη δύναμη πού ἔχει στά χέρια του καί νά τά ξαναφτιάξει ὅπως ἐκεῖνο θά ἤθελε.

Ἕνα καινούργιο παιδί γεννιέται στήν ἀνθρωπότητα. Ἕνα παιδί μέ δύο πόδια. Ἀργά τό νοιώσαμε. Αὐτή τή βαθμίδα ἔπρεπε ἡ ἀνθρωπότης νά τήν ἔχει ξεπεράσει στό σύνολό της, γιά ν᾽ ἀρχίσει νά ἐργάζεται γιά τήν ἑπόμενη. Καί τό νοιώ-

σαμε τώρα, γιατί τούτη τήν ὥρα ἦρθε κάτι πολύ δυνατό καί μᾶς τράνταξε καί μᾶς ξύπνησε. Ἦρθε ἡ ὥρα, ὁ ἄνθρωπος νά σταθεῖ ὄρθιος, νά μή σέρνεται σάν τό σκουλῆκι. Ἡ ἀνθρωπότης πέρασε τή βρεφική της ἡλικία. Μά ὁ ἄνθρωπος δέν πέρασε ἀκόμα καμμιά. Ἕνας καινούργιος κύκλος ἀρχίζει. Γι᾽ αὐτό, σ᾽ αὐτή τήν καμπή τῆς Ἱστορίας, ὁ ἄνθρωπος συνήντησε μιά μητέρα νά τοῦ τείνει τό χέρι. Εἶναι ἐκείνη ἡ ἴδια μητέρα, πού γιά τό παιδί τά ἤξερε ὅλα. Πού τίποτε γι᾽ αὐτήν ἦταν ἀδύνατον. Εἶναι τό χέρι πού ἔβαζε στό στόμα τοῦ βρέφους τήν τροφή, πού θά τό μεγάλωνε καί θά τό δυνάμωνε, κι ἐκεῖνο ἄνοιγε τό στοματάκι του καί τήν ἐδέχετο ἀνεξέλεγκτα. Στή μητέρα ἔχει ἀνατεθεῖ ἡ ἔρευνα καί ἡ ἐξάντλησις κάθε προσπαθείας γι᾽ αὐτόν τόν ἔλεγχο. Εἶναι τό χέρι, ἀπ᾽ ὅπου μποροῦσε νά κρατηθεῖ γερά τό παιδί, γιά νά σταθεῖ ὄρθιο καί νά περπατήσει. Εἶναι τό χέρι, πού τό τράβηξε πολλές φορές ἀπ᾽ τόν γκρεμό καί τό ἔσωσε. Εἶναι τό χέρι, πού τ᾽ ὁδηγοῦσε κάθε πρωΐ στόν κῆπο. Εἶναι τό χέρι τοῦ ἀφανοῦς ἐργάτου, πού μᾶς κρατάει στή ζωή. Εἶναι τό χέρι, πού ὁδήγησε κάθε φορά τό παιδί μέ ἀσφάλεια ἐκεῖ πού θά ἀντλοῦσε δυνάμεις γιά νά ἀναπτύξει τίς ἱκανότητές του, στήν κάθε ἡλικία. Γι᾽ αὐτό ἔρχεται καί τώρα, νά τό ὁδηγήσει ἐκεῖ πού θά βρεῖ τροφή γιά τίς καινούργιες ἀνάγκες τοῦ ὀργανισμοῦ του, γιά τάς ἀπαιτήσεις τῆς ἡλικίας του. Ἡ μητέρα του, μόνον θά τό ὁδηγήσει. Ὁ χῶρος ἀνήκει στούς κραταιούς σοφούς. Καί ἡ ἐπιτυχία, στίς προσπάθειες τοῦ ἀνθρώπου.

Ἦρθε ἡ ἐποχή, πού ἡ ἀνθρωπότης χρειάζεται φτερά. Καί ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά πλάσει τά φτερά του. Κι ἐμεῖς τόσον καιρό δέν μπορέσαμε νά σταθοῦμε στά πόδια μας ὄρθιοι. Εἶναι κι αὐτό μιά λειτουργία τοῦ σώματος. Μιά ἀπαίτησις τῆς ζωῆς. Καί, ὅπως ὅλες, ἀναπότρεπτη. Ἕνα σύστημα ἀόρατο γιά τούς πολλούς. Μά, ὑπάρχουν πράγματα ἀόρατα; Ἐμεῖς, πού ζοῦμε στήν ἐποχή τῶν θαυμάτων, τό ἔχουμε πολλές φορές διαπιστώσει. Κατορθώνουμε μέ τίς μηχανές μας νά συλλαμβάνουμε ἀκτῖνες ὑπεριώδεις, ὑπέρυθρες, καί πλῆθος ἄλλα πράγματα, πού τά μάτια μας δέν τά βλέπουν. Ἔτσι πρέπει νά ὑπάρχει καί ἡ ἀόρατος πλευρά τοῦ ἀνθρώπου. Καί ἡ φύσις στή μητέρα ἔδωσε τήν ἱκανότητα νά συλλαμβάνει αὐτά τά συστήματα, γιατί στή μητέρα παρέδωσε τόν ἄνθρωπο νά τόν φροντίσει. Κι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δέν εἶναι μητέρες. Ἀβυθομέτρητες πρέπει νά εἶναι αἱ ἱκανότητες τῆς μητέρας, γιά νά ἀναπτύσσει τόση διορατικότητα, γιά νά ἐφαρμόζει ἀλάνθαστα τά μέτρα προνοίας πού ἐγκρίνει κάθε φορά. Κι ὁ ἄνθρωπος νά μεγαλώνει.

Ἦρθε ὁ καιρός νά γεννηθεῖ καί νά ἀναπτυχθεῖ καί αὐτή ἡ λειτουργία στό ἀνθρώπινο σῶμα. Καί σ᾽αὐτή τήν πλευρά ὁ ἄνθρωπος εἶναι πάλι βρέφος, ἄν ὄχι ἔμβρυον. Καί κάθε βρέφος χρειάζεται εἰδική φροντίδα καί παρακολούθηση, γι᾽ αὐτό φυσικόν εἶναι νά τίς προσφέρουμε. Νά ἀτονήσουν ἄλλες φροντίδες μας αὐτή τήν ἐποχή, γιά νά τό βοηθήσουμε νά ἀναπτυχθεῖ. Ἡ γῆ μᾶς ἐγκαταλείπει. Πρέπει νά τό πάρουμε ἀπόφαση. Γι᾽ αὐτό πρέπει νά μάθουμε νά τήν ἐγκαταλείπουμε. Ἕως τώρα ἐγίνετο αὐτό μέ τόν θάνατο, μέ τή βία. Τό θεωρούσαμε σάν μία βίαιη ὑποταγή εἰς τὸν νόμον. Τώρα ἀρχίσαμε νά συνειδητοποιοῦμε τόν νόμον καί νά τόν θεωροῦμε ἀναπότρεπτον. Καί νά πειθαρχοῦμε σ᾽ αὐτόν πρίν καταδικασθοῦμε εἰς θάνατον. Ὅποιος πειθαρχεῖ εἰς τόν νόμον, ζεῖ. Ἐρχόμεθα εἰς τήν ζωήν, γιά νά ζήσουμε. Ὄχι νά πεθάνουμε. Ἀδιάφορον ὑπό ποίας συνθήκας θά ζήσουμε κάθε φορά.

Οἱ τεχνητοί δορυφόροι, ἀπό τή μιά μεριά. Τά μέσα τῆς τελείας καταστροφῆς τῆς γῆς πού ἔχουμε ἐφεύρει, ἀπ᾽ τὴν ἄλλη, μᾶς φανερώνουν ὅτι δέν στεκόμαστε καλά στά πόδια μας ἐδῶ πού βρισκόμαστε.

Πρέπει λοιπόν νά ἐγκαταλειφθοῦμε εἰς τήν μοίραν μας καί μέ σταυρωμένα χέρια νά περιμένουμε τό μοιραῖον; Βέβαια ὄχι. Πρέπει νά βροῦμε τρόπο νά σωθοῦμε. Νά προσπαθήσουμε, ὅπως κάνουμε πάντοτε. Ἄν ἄλλοτε ἀγωνιζόμαστε ὑπέρ βωμῶν καί ἑστιῶν, τώρα πρέπει νά ἀγωνισθοῦμε γιά τή ζωή μας, καί ὁ καθένας γιά τόν ἑαυτόν του καί γιά τό σύνολον. Πρέπει νά ὑπάρξουν οἱ ἄνθρωποι, γιά νά ἔχουμε βωμούς καί ἑστίας, καί σήμερα κινδυνεύει νά χαθεῖ ὁ κάθε ἄνθρωπος. Πρέπει νά ἀγωνισθοῦμε, νά μή πέσουμε στή μάχη.

Γι᾽ αὐτό συναντήσαμε σήμερα τή μητέρα μας γιά μιά ἀκόμη καί τελευταία φορά στόν δρόμο μας, νά μᾶς δώσει τό χέρι νά σταθοῦμε καί νά προχωρήσουμε, γιατί, ὅταν τελειώσει καί αὐτός ὁ κύκλος, ὁ ἄνθρωπος θά συναντήσει τόν πατέρα του. Τόν Δημιουργό του. Ὁ Δημιουργός του δέν θά τοῦ τείνει τό χέρι. Θά τοῦ στείλει τή δύναμη νά κινηθοῦν τά φτερά του, ὄχι νά δημιουργηθοῦν. Πρέπει νά τά ἔχουμε ἑτοιμάσει. Θά τοῦ στείλει μιά πνοή, νά μπορεῖ νά πετάξει. Ποιός ξέρει γιά ποιούς ἄγνωστους γιά ᾽μᾶς κόσμους.

Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι αὐτή ἡ καμπή πού συναντήσαμε σήμερα εἶναι πολύ πιό ὁμαλή ἀπ᾽ ὅ,τι τήν φανταζόμαστε. Ἡ βαθμίς δέν εἶναι τόσο τρομακτική. Ἡ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

θεραπεία ὑπάρχει. Ὑπάρχει κάτι, νά κρατηθοῦμε γιά νά ἀνέλθουμε τήν βαθμίδα. Μιά μητέρα μᾶς τείνει τό χέρι γιά τό ὕστατον χαῖρε.

Καί μιά τελευταία ματιά γιά σήμερα, σ᾽ αὐτή τήν εἰκόνα τῆς βαθμίδος καί τοῦ ἀναβάτη, μᾶς δίνει ἀκόμα μιά φράση. Βλέπουμε τό πόδι πού ἀνέβηκε μιά βαθμίδα νά προσπαθεῖ νά σταθεῖ, νά ἰσορροπήσει καί νά περιμένει καί τό ἄλλο πόδι νά ἀνεβεῖ. Κάτι ἀκίνητο νά κινηθεῖ. Κάποιος νεκρός ν᾽ ἀναστηθεῖ. Κάποιος μοναχικός νά συντροφευτεῖ. Ἡ φλυαρία νά παύσει καί ν᾽ ἀκουσθεῖ ὁ λόγος. Τό ὅπλον νά νεκρωθεῖ καί νά ζήσει ὁ ἄνθρωπος. Ἕως τώρα στηριζόμαστε στόν ἄνθρωπο. Τώρα πρέπει νά στηριχθοῦμε στό ὅπλο. Πέθαινε ὁ ἄνθρωπος καί ζοῦσε καί μεγάλωνε καί προχωροῦσε τό ὅπλο. Πατούσαμε τό ἄτομον καί προχωρούσαμε. Τώρα τό ἄτομον θά ἐλευθερωθεῖ καί θά ζήσει, καί θά πατᾶμε σέ κάτι ἄλλο, δυνατό καί στερεό.

Τώρα θά στηριχθοῦμε στήν ἀτομική ἐνέργεια.

27 Ἀπριλίου 1956

Τό σημεῖον ἐπαφῆς τῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς μας καί ἡ λύσις τους

ΠΟΛΛΑ εἶναι τά προβλήματα, πού παρουσιάζει κάθε ἐποχή. Μέ πολλές πλευρές καί ἐπενδύσεις. Ἐμεῖς σ᾽ αὐτή τή μελέτη θά περιορισθοῦμε εἰς ἕνα σημεῖον. Εἰς τό σημεῖον πού συναντῶνται τά προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας. Εἰς τό κοινόν σημεῖον γιά ὅλα. Εἰς τό σημεῖον ἐπαφῆς. Ἡ πρωτοτυπία αὐτῶν τῶν προβλημάτων ἔγκειται πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα στήν παγκοσμιότητα, πού τά χαρακτηρίζει. Ἔπειτα πρέπει νά λυθοῦν ὅλα συγχρόνως, γιατί εἶναι δεμένα ὅλα μαζί σ᾽ ἕνα σημεῖον. Ἀκόμα, δέν μποροῦν νά λυθοῦν μέ τή βία. Οὔτε μέ τρόπο κεραυνοβόλο. Καί, στό τέλος, δέν μποροῦμε νά τά λύσουμε ἐμεῖς. Πρέπει νά λυθοῦν μόνα τους. Ἐμεῖς θά τούς δώσουμε τήν καθοδήγηση καί θά περιμένουμε. Χρόνια πολλά. Αἰῶνες.

Γιά νά δοῦμε τόν σκελετόν αὐτῶν τῶν ζητημάτων, πού ἡ πορεία τους ἔφθασε σ᾽ ἕνα σημεῖο προβληματικό, θά τά παραβάλουμε μέ κλωστές. Αὐτές οἱ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

κλωστές ξεκίνησαν ἀπό διάφορα σημεῖα καί ἀναπτύσσονται καί προχωροῦν χωρίς γενικό ρυθμιστή τῆς πορείας, ἡ κάθε μιά τόν δρόμο της. Ὅλοι οἱ δρόμοι συναντῶνται σ᾽ ἕνα σημεῖον. Σ᾽ ἕνα σταυροδρόμι. Μερικές μεγάλωσαν περισσότερο, πέρασαν τό σταυροδρόμι καί πᾶνε νά προχωρήσουν στούς δρόμους πού μένουν ἀδειανοί, γιατί οἱ δικές τους κλωστές δέν προχωρήσανε ἀκόμα ἕως ἐκεῖ. Ἤ ἀνακατεύονται μέ ἄλλες στό σταυροδρόμι. Κι ὅλο ἀναπτύσσονται οἱ κλωστές, καί ἀνακατεύονται ἄτακτα μέ τίς ἄλλες, σ᾽ ἕνα μπερδεμένο κουβάρι. Κι αὐτό τό κουβάρι ἔγινε πολύ μεγάλο σήμερα καί κοντεύει νά μᾶς πνίξει. Σωστός ἦτανε ὁ δρόμος πού πήρανε. Στήν ἕνωση εἶναι τό τέρμα. Καί τίς κλωστές τίς χρειαζόμαστε. Καλά ἔκαμαν καί ἔγιναν μεγάλες. Μόνον πού χρειάζεται νά τυλιχθοῦν κάθε μία στό δικό της κουβάρι, γιά νά μπορέσουν νά ἑνωθοῦν σέ μιά μορφή μέ κάποιον ρυθμιστή, γιά νά παρουσιάσουν τό ἐργόχειρο. Ἔτσι παρουσιάζεται ἡ ἱστορική στιγμή τοῦ παρόντος. Αὐτά τά προβλήματα ἔχει καί αὐτή εἶναι ἡ λύσις τους. Κάθε κλωστή νά βρεῖ τήν κουβαρίστρα της, τόν δικό της χῶρο, καί νά ἑλίσσεται ἐκεῖ. Νά ἀφήσουμε ἐλεύθερο τόν δρόμο νά ἀναπτυχθοῦν καί οἱ ἄλλες κλωστές. Ὅπως ἐπίσης, νά δημιουργήσουμε ρυθμιστάς. Καί ἕνα χῶρο γιά τούς ρυθμιστάς. Βέβαια, πολλοί αἰῶνες θά περάσουν γιά νά φθάσουμε στό παγκόσμιο ἐργόχειρο. Ἀλλά, γιά νά φθάσουμε, πρέπει κάποτε νά τό ἀρχίσουμε. Πρέπει νά ξεκινήσουμε. Ἀκόμα, μποροῦμε νά τό ἐφαρμόσουμε σέ πολιτεῖες μικρότερες, ὅπως εἶναι ἄλλωστε χωρισμένη ἡ παγκόσμιος πολιτεία. Εἶναι χωρισμένη σέ κράτη, σέ πόλεις, σέ σχολεῖα, σέ οἰκογένειες, σέ ἄτομα. Ἀλλά ἡ ἀρχή βρίσκεται στήν παγκοσμιότητα. Σέ μιά πράξη, πού θ᾽ ἀκτινοβολήσει παντοῦ, θά εἶναι στά θεμέλια κάθε κοινωνίας. Καί τό ἀποτέλεσμα θά τό εἰδοῦμε ἀμέσως.

Ἄν παρατηρήσουμε τήν ὄψιν πού παρουσιάζει αὐτή ἡ λύσις, θά δοῦμε ὅτι τό χαρακτηριστικόν της εἶναι ἡ ἀλλαγή σέ μιά πορεία. Ἡ μεταβολή. Κάθε κλωστή νά ἀναπτύσσεται, ἀλλά νά ἑλίσσεται καί ἐξελίσσεται στόν δικό της χῶρο, στήν κουβαρίστρα της, καί νά μή ἐνοχλεῖ τίς ἄλλες. Ἡ κίνησις, ἀπό εὐθύγραμμος νά γίνει περιστροφική. Καί, ἄν μερικές κουβαρίστρες γέμισαν, νά σταματήσουν τόν ρυθμό τους καί νά περιμένουν νά γεμίσουν καί οἱ ἄλλες, πού δέν μᾶς προσφέρουν τίποτε. Εἶναι ἡ στιγμή, πού πρέπει τό ἕνα πόδι νά σταθεῖ, καί νά κινηθεῖ καί νά προχωρήσει τό ἄλλο, γιά νά συντελεσθεῖ τό βῆμα. Ἡ πολιτισμένη ἀνθρωπότης νά κάμει σύσσωμη τό πρῶτο της βῆμα. Τό ἰδιότυπον πού ἔχει ἡ στάσις μας σ᾽

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

αὐτά τά προβλήματα εἶναι τοῦτο. Ἡ λύσις εἶναι γνωστή. Εἶναι μία κι ἄλλη δέν ἔχει. Ἀλλά διστάζουμε νά τήν ἐφαρμόσουμε, νά τήν κάνουμε πράξη. Γιατί εἶναι ἡ πρώτη φορά, πού μᾶς ἐπιβάλλονται τέτοιες λύσεις. Δέν εἴμαστε συνηθισμένοι. Πρέπει νά ἐνεργήσουμε ἀντίθετα πρός τόν τρόπο πού ἐνεργούσαμε ἕως σήμερα καί ἐλύαμε τά προβλήματά μας. Ὄχι ὅμως καί ἀντίθετα πρός τό συμφέρον μας. Ἕως τώρα ἐλύαμε τά προβλήματά μας μέ θυσίες αἱματηρές. Τό ὅτι μᾶς ζητεῖται νά τά λύσουμε χωρίς θυσίες, μᾶς φαίνεται περίεργο καί ἀνάξιο τοῦ ἀνδρισμοῦ μας. Ἀλλά ποία εἶναι ἡ λύσις;

Διά νά δοῦμε τή λύση, πρέπει νά δώσουμε μία ζωντανή ἐπένδυση σ᾽ αὐτόν τόν σκελετόν πού μεταχειρισθήκαμε σήμερα στήν μελέτη μας. Ἀλλά ἔτσι βλέπουμε, πώς ἡ μορφή τοῦ προβλήματός μας παίρνει μία ἐκτεταμένη θεωρία, πού ἡ λύσις του μόνον σ᾽ ἕνα στοχασμό μπορεῖ νά κλειστεῖ, πού γεννάει πολλούς στό ἀντίκρυσμά του. Καί αὐτός εἶναι.

Νά ἐνδιαφερθοῦμε γιά ὅ,τι ὧς τώρα περιφρονούσαμε. Τή ζωή, τήν εἰρήνην, τήν τάξη. Νά τά στεγάσουμε μέ τήν συνείδησή μας, τήν ἀλήθειαν, τόν νόμον. Καί νά τά ἐμψυχώσουμε μέ τήν κοινωνική μας ζωή. Νά τιμήσουμε ὅ,τι πολύ ἀγαπήσαμε, κι ὅ,τι πολύ μᾶς ἀγάπησε. Τόν ἄνθρωπο.

*
* *

ΒΓΑΛΑΜΕ τόν ἄνθρωπο ἀπό τή ζωή μας, τόν ἀπογυμνώσαμε καί διαμοιράσαμε τά ἱμάτιά του. Δώσαμε τήν κίνησιν εἰς τήν μηχανήν καί κρατήσαμε τήν ἀδράνειαν γιά τόν ἄνθρωπο. Δώσαμε τό πνεῦμα εἰς τήν τεχνικήν καί κρατήσαμε τήν ὕλη γιά ᾽μᾶς. Δώσαμε τήν αἰωνιότητα εἰς τά ἔργα τέχνης κι ἐμεῖς κρατήσαμε τό ἐφήμερον. Δώσαμε τήν ζωήν εἰς τόν πολιτισμόν καί οἱ πολῖται ἐκράτησαν τήν νέκρα.

Δώσαμε τήν ἀλήθειαν εἰς τήν ἐπιστήμην καί κρατήσαμε τό ψεῦδος γιά τή ζωή. Καί ὅσοι δέν ἐψεύδοντο, τό ἐκάλυπτον. Ἀλλά ὁ μανδύας μας, μέ τόν ὁποῖον ὅλοι ἐκαλύπταμε τό ψεῦδος, ἐφθάρη, γιατί πολύ τόν μεταχειρισθήκαμε. Ἄς πετάξουμε πλέον τά κουρέλια του. Ἀλλά ἔτσι κινδυνεύουμε νά ἀρρωστήσουμε ἀπό ψύξη καί νά πεθάνουμε. Γι᾽ αὐτό καιρός εἶναι νά ἐργασθοῦμε ὅλοι μαζί, γιά νά ὑφάνουμε τόν καινούργιο μανδύα. Μεγάλον, νά μᾶς χωράει ὅλους. Στεγανόν, νά μήν ἀφήνει τό κρύο ἀπό πουθενά νά εἰσχωρεῖ. Τόν μανδύα πού θά μᾶς θερμάνει,

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πού θ᾽ ἀντέχει στόν χρόνο. Τόν μανδύα, πού θά εἶναι στά μέτρα τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας. Τόν μανδύα τοῦ ἐπιστήμονος. Τόν μανδύα πού θέρμανε, σάν τήν κλῶσσα, τῆς ἐπιστήμης τά ἐκλεκτά τά παιδιά καί πετάξαν ψηλά μέ φτερά δυνατά. Μέσα σ᾽ αὐτόν τόν μανδύα ζητάει νά μπεῖ καί τοῦ ἀνθρώπου τό γυμνό τό παιδί. Μέσα στό μνημεῖο τῆς ἀλήθειας ζητάει ὁ ἄνθρωπος νά στεγασθεῖ. Γι᾽ αὐτό θά ζητήσει νά βρεῖ ἡ ζωή τό γερό τό ὑφάδι, πού θά σμίξει με τό ἀθάνατο τῆς ἀλήθειας στημόνι, γιά νά ὑφάνει τοῦ ἐκλεκτοῦ βρέφους τά σπάργανα. Γιά νά ζήσει. Καί μαζί μ᾽αὐτό ὅλοι μας. Καί τά σπάργανα νά γίνουν ἐσθῆτα. Κι ἡ ἐσθῆτα ναός, οὐράνιος θόλος, νά στεγάσει τό ὑπέρλαμπρο μνημεῖο τῆς τέχνης. Τή ζωή.

Δώσαμε τή γαλήνη στά μουσεῖα, εἰς τήν περιοχήν τῶν ἔργων τῆς τέχνης, καί κρατήσαμε τήν ἀναταραχήν στή ζωή. Αὐτό θέλει νά μᾶς πεῖ πώς, γιά νά ἀποκτήσωμε τή γαλήνη, πρέπει ἡ ζωή μας νά γίνει ἕνα καλλιτέχνημα. Κι ὁ ἄνθρωπος καλλιτέχνης. Τότε θά βροῦμε τήν εἰρήνη. Ἡ ὀμορφιά ἀποπνέει γαλήνη. Ἡ ὀμορφιά γαληνεύει. Ἡ ὀμορφιά ἀφοπλίζει. Νά γκρεμίσουμε τίς φυλακές καί νά ἐλευθερώσουμε τή γαλήνη. Νά περπατήσει μαζί μας. Τό ἐπάγγελμα τοῦ καλλιτέχνη ζητάει ἡ ἐποχή μας. Αὐτή εἶναι ἡ τροφή πού τῆς λείπει. Ἡ ψυχική τροφή. Ἡ ζωή. Καί αὐτό τό αἴτημά της. Ἕνα χῶρο γιά τόν καλλιτέχνη. Ἕνα βάθρο γιά τόν μαέστρο, πού μέ μπαγκέτα στό χέρι θά κρατήσει κάθε χρῶμα, φωνή καί γραμμή στή θέση της. Στήν ἐποχή μας μαζευτήκανε πολλά πράγματα, πού ὅλα ἀρχίσανε ἀπό τήν ἀτομική ἐνέργεια καί ἐκεῖ τελειώσανε. Κι ἔτσι ἔκλεισε κάποιος κύκλος. Αὐτό εἶναι τό πρόβλημα. Καί ἡ λύσις. Ἡ τακτοποίησις.

Θά προσπαθήσουμε νά ρυθμίσουμε αὐτή τήν ἀτομική ἐνέργεια.

Ἡ θέσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τόν στίβον τοῦ σύμπαντος

ΗΡΘΕ κι ἡ ὥρα ὁ ἀθλητικός στίβος, καλοθρεμμένος συστηματικά ἀπό χρόνια, νά πάρει διαστάσεις μεγάλες. Ν᾽ ἀγκαλιάσει τό σύμπαν. Ἦρθε κι ἡ ὥρα νά ἀντικρύσει ὁ ἄνθρωπος κατάματα τούς ἀνταγωνιστάς του. Ἦρθε κι ἡ ὥρα νά ἀναμετρήσει τό ἀνάστημά τους μέ τά μέτρα τοῦ νέου στίβου. Ἦρθε κι ἡ ὥρα νά ἀναμετρηθεῖ κι ὁ ἴδιος μέ τά ἴδια μέτρα. Τά μέτρα τά τρανά. Τά μέτρα τά ἀστρονο-

μικά. Τά μέτρα τοῦ χρόνου. Τά μέτρα τῆς αἰωνιότητος. Κι ἡ ὥρα αὐτή βρῆκε τόν ἄνθρωπο ἕτοιμο.

Σήμερα ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται εἰς τόν στίβον τοῦ σύμπαντος, μέ ἑτερόκλητα πρόσωπα καί πράγματα. Ὄχι μέ ἀνθρώπους. Ἀγωνίζεται μέ τή μηχανή. Ἀγωνίζεται μέ τούς σκύλους. Πράγματα πολύ συμπαθητικά σέ ὅλους μας καί πολύ χρήσιμα. Ἀλλά μή νομίσουν ὅτι μποροῦν νά συναγωνισθοῦν μέ τόν ἄνθρωπο καί στό τέλος νά τόν νικήσουν. Αὐτά ἔχουν ξένα κίνητρα. Αὐτά ἀκολουθοῦν τόν ἄνθρωπο. Μεγάλα τά ἐπιτεύγματά τους καί θαυμαστά. Ἀλλά πίσω ἀπ᾽ ὅλα αὐτά ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος, πού τούς ἔδωσε τή δύναμή του. Ὀρθόν καί ὠφέλιμον εἶναι, νά δίδει κανείς κάτι καί εἰς τούς ἄλλους ἀπό αὐτά πού ἔχει, ἀλλά πρέπει νά κρατεῖ καί ἕνα μέρος γιά τόν ἑαυτόν του. Καί αὐτό ὁ ἄνθρωπος ἔπραξε. Σ᾽ αὐτό τό φτερούγισμα, ὁ ἄνθρωπος ἔδωσε πρῶτα στόν ἄνθρωπο αὐτή τή δύναμη, καί ἔπειτα στή μηχανή. Στό ἀστροναυτικό φτερούγισμα, ὁ ἄνθρωπος ἔχει τήν προτεραιότητα καί τήν ὑπεροχήν. Σ᾽ αὐτόν τόν ἀγῶνα τοῦ φτερουγίσματος, ὁ ἄνθρωπος ἔφθασε πιό ψηλά ἀπό τή μηχανή, ἔδειξε μεγαλύτερη ἀντοχή ἀπό τόν σκύλο. Καί τό ἐπραγματοποίησε πρῶτος. Ἔφθασε στό ὕψος τό ἀξεπέραστο. Εἰς τό ἀπόλυτον. Εἶχε τήν ἀντοχήν νά πάει καί νά γυρίσει ζωντανός καί ὑγιής. Συνέλεξε ὑλικόν, πού μπορεῖ νά μᾶς βοηθήσει. Νά προωθήσει τήν λύσιν ἑνός προβλήματος. Νά λύσει κάποιο ἄλλο. Πολύ ἐμόχθησε ὁ ἄνθρωπος στό γνωσιολογικό πεδίον, εἶναι ἄξιος γι᾽ αὐτό τό δῶρον. Οἱ ἔρευνές του ἔπρεπε νά δικαιωθοῦν μιά μέρα. Νά τοῦ ἀποκαλυφθεῖ τό ἔργον, διά τό ὁποῖον τόσον εἰργάσθη. Παρακολουθεῖ ἀπό ψηλά ὁ ἄνθρωπος μέ συγκίνηση καί ἀγωνία τίς προσπάθειες τῆς μηχανῆς, τίς προσπάθειες τοῦ σκύλου, γιατί ξέρει πόσες θυσίες χρειάζονται, τί προετοιμασίες καί ποία ἐξισορρόπησις δυνάμεων καί τί γκέμια γερά καί φρένα δυνατά καί τί ἱκανότητες ἀπαιτοῦνται, γιά νά προχωρήσεις σ᾽ αὐτά τά ὕψη. Ξέρει ὅμως ὁ ἄνθρωπος τήν τραγική μοῖρα τῆς μηχανῆς καί τοῦ σκύλου. Ξέρει, πώς μόνον νά προχωρήσουν ὀλίγον ἤ πολύ θά μπορέσουν, ἡ μηχανή καί ὁ σκύλος. Γιά νά φθάσουν τόν ἄνθρωπον, ἀδύνατον. Ξέρει πώς, γιά νά σταθοῦν στό ὕψος πού θά φθάσουν, πρέπει πολύ νά κουρασθοῦν καί διαρκῶς νά προσπαθοῦν καί νά ἀγωνίζονται. Καί, δίχως τροφή, τελευτοῦν. Δέν θά φθάσουν ποτέ στό λιμάνι πού θά τούς ξεκουράσει. Στή γαλήνη. Ὁ ἄνθρωπος βρῆκε τό μονοπάτι πού περνᾶ ἀπό τίς πόρτες ὅλων τῶν φραγμάτων καί σέ φέρνει χωρίς περιστροφές, ἀλλά κάθετα, στό

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

τέρμα. Ἀλλά καί στόν ἡσυχασμό. Τό μονοπάτι, πού μόνον ἄνθρωποι μποροῦν νά τό διαβοῦν ὁλόκληρο. Ἕως τό τέρμα. Σάν τίς ψηλές κορφές, πού ὁ ἄνθρωπος σήμερα ἐγκαταλείπει κάθε μεταφορικό μέσο γιά νά τίς φθάσει μόνος.

Ὅπως ἔχουμε ἤδη μιλήσει στά προηγούμενα βιβλία μας, ὁ ἄνθρωπος ἔχει φθάσει σέ πολύ μεγαλύτερα ὕψη. Πάνω ἀπ᾽ τ᾽ ἄστρα. Καί αὐτή ἡ ἐργασία ἔγινε βέβαια ἀθόρυβα, ὅπως ταιριάζει σέ ἀνθρώπους πού ἔχουν τόν λόγο γιά κίνητρο. Χωρίς θυσίες κανενός. Χωρίς ἔξοδα καταθλιπτικά. Χωρίς νά ἀφήσει δηλητηριώδη προϊόντα καύσεως. Χωρίς νά ἐνοχλήσει κανέναν. Ἀλλά καί χωρίς νά ὑποχρεώσει κανέναν, ἀκουσίως νά εὐεργετηθεῖ ἀπό τό προϊόν τῆς ἐργασίας του. Ὁ ἄνθρωπος εἰργάσθη αἰώνας ὁλοκλήρους, μέ ὑπεράνθρωπες προσωπικές του προσπάθειες, καί ἐχρησιμοποίησε ὅλας τάς δυνάμεις του θαυμασίου αὐτοῦ ἐργαστηρίου, τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καί τοῦ περιβάλλοντός του. Ἐπῆγε σέ ὕψη, πού οὔτε οἱ μηχανές μποροῦν ποτέ νά φθάσουν, οὔτε οἱ σκύλοι νά τό ἀνθέξουν. Οὔτε μετεωρίτες τόν πείραξαν, οὔτε κοσμικές ἀκτῖνες, οὔτε βαρύτης, οὔτε φυσικοί νόμοι. Ἐπῆγε καί ἐπέστρεψε ζωντανός καί ὑγιής. Μέ τόν ἁπλούστερο τρόπο. Ἐπάνω σ᾽ ἕνα κῦμα. Σάν μπαλόνι τοῦ καρναβαλιοῦ.

Μέσα εἰς τό πανδαιμόνιον τοῦ ἀγῶνος, πού συντελεῖται αὐτή τή στιγμή είς τόν στίβον τοῦ σύμπαντος, ἐνίκησε ὁ ἄνθρωπος. Ἦλθε πρῶτος ὁ ἄνθρωπος. Χωρίς, ὄχι νά θυσιασθεῖ κανείς, ἀλλά οὔτε κἄν νά ἐνοχληθεῖ. Αὐτό ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά τό ᾿δεῖ καί νά τό συνειδητοποιήσει, διά νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τό συναίσθημα κατωτερότητος, πού τόν κατέχει ἔναντι τῶν συμπαικτῶν του. Τῆς μηχανῆς καί τοῦ σκύλου. Καιρός εἶναι, νά ἐξυψωθεῖ τό γόητρον τοῦ ἀνθρώπου. Νά ᾿δεῖ ὁ ἄνθρωπος πόσο ψηλά στέκεται. Νά ᾿δεῖ τίς ἄπειρες δνατότητες πού ἔχει μέσα του καί νά τίς ἀξιοποιήσει. Νά γνωρίσει τά δικαιώματά του, γιά νά ὑπακούσει εἰς τάς ὑποχρεώσεις του. Νά ἀντιληφθεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι δέν εἶναι κανένας φτωχοζητιάνος μέσα σ᾽ αὐτόν τόν κόσμο πού τόν περιβάλλει. Ἐργάζεται καί ἀποδίδει. Ὡς παιδί, εἶναι ἀξιοσέβαστος, καί ὡς ὥριμος, ἀξιοθαύμαστος. Εἶναι ἡγεμών. Καί πρέπει νά τηρήσει στάσιν ἡγεμονικήν μέ τήν μεγαλοψυχίαν του. Ἀπό τούς ἄλλους νά ἐμψυχωθεῖ, καί ὁ ἴδιος νά ἀνοίξει τά ἀπύθμενα βαλάντια τῆς ψυχῆς του, χωρίς νά φοβᾶται ὅτι θά ρίξει ὁ καθένας ἐκεῖ μέσα τά σκουπίδια του καί θά τόν πνίξει. Μεγάλη συγκατάβαση ἔδειξε ὁ ἄνθρωπος, μέ τό νά παραδέχεται νά συναγωνίζεται μέ σκύλους καί μηχανές. Καιρός νά δοθεῖ καί μιά θέσις εἰς τόν ἄνθρωπο. Οἱ

ἄνθρωποι νά συναγωνίζονται μέ ἀνθρώπους καί σέ πεδίον ἀνθρωπιστικόν. Καί οἱ μηχανές μέ μηχανές. Καί νά καταλάβουμε, ὅτι ὁ στίβος ὅπου προπονεῖται ὁ ἄνθρωπος, εἶναι διαφορετκός ἀπό τόν στίβον τῆς μηχανῆς. Εἶναι ἕνα ἄλλο σύμπαν, μεγάλο ὅσο αὐτό πού βλέπουμε καί δέν βλέπουμε μαζί. Ὑπάρχουν δύο παράλληλοι στίβοι. Καί πρέπει νά ὑπάρχουν καί οἱ δύο. Ὑπάρχει ὁ στίβος τοῦ θορύβου καί ὁ στίβος τῆς σιωπῆς. Στήν ἀρχή τά σπίτια τῶν ἀνθρώπων ἀπετελοῦντο ἀπό ἕνα χῶρον. Μιά σπηλιά. Μιά καλύβη. Ἕνα δωμάτιο. Ἐκεῖ μέσα ζοῦσαν ὅλοι μαζί. Ἄνθρωποι, ζῶα καί ὅ,τι ἔχει ἕνα σπίτι. Τώρα τό σπίτι χωρίστηκε σέ πολλούς χώρους μέ ντουλάπια καί ντουλαπάκια καί συρτάρια καί συρταράκια γιά νά τακτοποιοῦνται τά πάντα καλύτερα. Βέβαια, δέν ξεχάσαμε καί τήν παληά μορφή. Διατηροῦμε μιά γωνιά, πού τώρα τή λέμε ἀποθήκη. Ἔτσι καιρός εἶναι νά βάλουμε σέ ξεχωριστούς χώρους τή μηχανή καί τόν ἄνθρωπο. Νά περιορισθεῖ ὁ καθένας στόν δικό του ρόλο καί νά δώσουμε καί στούς δύο τήν εὐκαιρία νά ἀναπτυχθοῦν. Τεράστιες προσπάθειες γίνονται καί ὑπέρογκα ποσά καταβάλλονται καί μεγάλες ἀνθρώπινες θυσίες, γιά νά προωθήσουμε τήν ἀνάπτυξη τῆς μηχανῆς. Ἀλλά διά τόν ἄνθρωπο εἴμεθα ἀκόμη πολύ φειδωλοί εἰς τό σύνολον. Δέν ἔχει ὀργανωθεῖ τό δικό του ἀγώνισμα. Δέν ἔχει συστηματοποιηθεῖ. Καλῶς ἔγιναν αὐτές οἱ προσπάθειες, γιατί ἔπρεπε νά προηγηθοῦν, νά κατοχυρώσουν τόν ἄνθρωπο. Νά μᾶς δείξουν τά ἀπύθμενα βάθη τῶν πνευματικῶν του δυνατοτήτων.

Τώρα καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νά μᾶς δείξει καί τό μεγαλεῖον τοῦ ψυχικοῦ του κάλλους. Τήν ὡρίμανσίν του εἰς τά ζητήματα τῆς αἰσθητικῆς, πού τόσο ἔχει καλλιεργήσει καί τόσο ἔχει διαφυλάξει καί προστατεύσει στά ἔργα τέχνης. Καλεῖται νά προχωρήσει στήν ἑπόμενη βαθμίδα. Νά ἐνσαρκώσει τήν ἰδέαν τοῦ «ὡραίου». Νά ἀναπτύξει καί τήν τελευταίαν τέχνην. Τήν κοινωνικήν τέχνην. Τήν τέχνην, τῆς ὁποίας τά ὑλικά εἶναι ζωντανά. Νά φθάσει στήν κοιτίδα τῆς τέχνης καί νά μᾶς τήν παρουσιάσει. Νά προσθέσει στά ὑλικά τῆς τέχνης καί τήν κίνησιν. Νά ὁλοκληρώσει τήν τέχνην του προσθέτοντας σ᾽ αὐτήν τή ζωή. Τήν αὐτοδύναμον κίνησιν. Νά ὑπαγάγει καί τά ἔργα τῆς τέχνης εἰς τούς νόμους τῆς ζωῆς. Νά ἀποκαταστήσει τό παιδί του. Νά βρεῖ καί νά τοῦ ἐξασφαλίσει τήν θέρμη τῆς ἀτμοσφαίρας, πού τοῦ χρειάζεται γιά νά ζήσει, κι ἔτσι ὁ καλλιτέχνης νά ἡσυχάσει. Νά μή ἔχει τίποτε ἄλλο νά κάμει, παρά νά ἀπολαμβάνει. Νά ἀπολαμβάνει ἕως τό ἔσχατον κύτταρον τοῦ ἑαυτοῦ του. Οἱ ψυχικές δυνάμεις, πού διαθέτει ὁ καλλιτέχνης, μόνον μέ ἀνταπό-

κρισιν ψυχικῶν δυνάμεων ἱκανοποιοῦνται πλήρως. Κι αὐτές τίς δυνάμεις τίς ἔχει ὁ ἄνθρωπος, γιατί ὁ ἄνθρωπος ἔχει τήν ψυχή. Τή ζωή. Κι αὐτή ἡ ἀπόλαυσις θά εἶναι ἡ δόξα του. Κι αὐτή τή δόξα, κι αὐτή τήν ἀπόλαυση, κι αὐτή τήν ἱκανοποίηση τήν προσφέρει μόνον ἡ κοινωνική ζωή ἡ ἀπηλλαγμένη ἀντικοινωνικῶν τάσεων. Ἡ εἰρήνη.

Καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νά ἀνοίξει τίς διπλομανταλωμένες πόρτες τῶν μουσείων καί βιβλιοθηκῶν, γιά νά βγοῦν ἔξω τά ἔργα τέχνης καί νά περπατήσουν μαζί μας. Μᾶς χρειάζεται ἡ εὐγένεια πού ἀποπνέουν, ἡ γερή τους κορμοστασιά. Μᾶς χρειάζεται ἡ διδασκαλία τους. Μᾶς χρειάζεται τό σπέρμα τῆς ζωῆς καί τῆς ἀθανασίας πού κατέχουν, γιά νά γίνει ἡ κοινωνική ζωή ἕνα καλλιτέχνημα καί νά ζήσει. Νά μᾶς διδάξουν, ὅτι χρόνια πολλά ἔζησαν σέ χώρους κλειστούς καί ἀνήλιαγους. Ἀκίνητα. Γιά νά δώσουν τόν καιρό καί σέ κάποιον ἄλλον νά ἀναπτυχθεῖ. Στήν ἐπιστήμη. Ἔμειναν ἀδρανῆ μέσα στή φυλακή αὐτά, πού κινοῦν κόσμους ὁλόκληρους γιά νά τούς φέρουν κοντά τους. Αὐτά, πού εἶναι πλασμένα κάτω ἀπό διάφανο οὐρανό, μέ ὑλικό ὅλο φῶς καί τίποτε ἄλλο. Νά μᾶς ποῦν ὅτι ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου. Ἦρθε καιρός νά ἀκινητήσει καί κάποιος ἄλλος. Αὐτός, πού εἶναι στή φύση του ἡ ἀδράνεια. Ἡ ὕλη. Καί νά κινηθεῖ ἡ ψυχή. Νά ἀναπτυχθεῖ ἡ τέχνη. Ἡ τέχνη, πού κρύβει μέσα της τό μυστικό τῆς αἰωνιότητος. Τό κλειδί τῆς ἀλήθειας. Τόν σπινθῆρα τῆς ζωῆς. Καί τόν χρειαζόμαστε πολύ αὐτόν τόν σπινθῆρα, γιατί πολύ σκότος μᾶς περιβάλλει. Κι ὅταν ἀναπτυχθεῖ καί ἡ τέχνη ὅσον ἀνεπτύχθη καί ἡ ἐπιστήμη καί ἀνακατευθεῖ μέ τή ζωή μας ὅπως καί ἐκείνη, τότε θά εἶναι ἕτοιμο καί τό ἄλλο φτερό μας. Τότε θά ἰσορροπήσουμε. Τότε θά πετάξουμε. Τότε θά χαροῦμε τήν ἐλευθερία εἰς τό σύνολον.

Τώρα καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νά χρησιμοποιήσει τήν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεώς του μέσα στόν χῶρο τόν δικό της. Στόν χῶρο τῆς αἰσθητικῆς. Μιᾶς αἰσθητικῆς, πού θά τοῦ ὑπαγορεύει, τόν νοῦν του νά μή τόν χρησιμοποιεῖ μόνον ὡς μέσον δημιουργικόν, ἀλλά καί ὡς χαλινόν, ὅταν ἡ στιγμή τό ἀπαιτεῖ. Ὅταν πρόκειται νά διαφυλάξουμε τό ὡραῖον στήν κοινωνική τέχνη. Ὅταν πρόκειται νά ὑπηρετήσουμε τήν ζωήν. Διά τήν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἀνθρώπου.

Καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νά μᾶς δείξει, ὅτι μπορεῖ νά ἐφαρμόσει καί σ᾽ ἕνα ὑλικόν κινούμενον ἀφ᾽ ἑαυτοῦ καί ἀναπτυσσόμενον, σ᾽ ἕνα ὑλικόν ζωντανό, τούς νόμους τῆς αἰσθητικῆς. Καλεῖται σ᾽ αὐτό τώρα νά ἐπιδοθεῖ. Καί νά συνειδητο-

ποιήσει ὅτι αὐτό εἶναι τό ὑλικόν, ἐπάνω στό ὁποῖον πρέπει ὁ καλλιτέχνης νά ἐργασθεῖ καί νά μᾶς παρουσιάσει τό μέτρον τῆς ἀναπτύξεως τῆς τέχνης του. Καί αὐτό τό μέτρον πρέπει νά εἶναι ἀνάλογον μέ τό τῆς ἐπιστήμης, γιά νά συμβαδίσει μαζί της. Νά εἶναι εἰς τό ὕψος πού ἐπέτυχε εἰς ἄλλους τομεῖς τῆς τέχνης. Νά μᾶς δείξει, ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἔχει ἐπίγνωσιν τοῦ ὡραίου. Ἀγαπᾶ τήν τέχνην του. Ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾶ τά ἔργα πού ἐδημιούργησε. Ἀγαπᾶ καί σέβεται τόν ἑαυτόν του. Εἶναι κύριος τῆς μηχανῆς καί κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του. Εἶναι καί τά δύο δημιουργήματα δικά του καί θά ζητήσει νά τά περιβάλει μέ στοργήν πατρικήν. Εἶναι καί τά δύο δικά του παιδιά. Καί θά ζητήσει νά τά περισώσει. Νά μᾶς δείξει ὅτι, ἄν τό ἕνα φτερό αὐτοῦ τοῦ πτερωτοῦ ἀπτέρου ὄντος, πού ἑτοιμάζεται, εἶναι ἔργον τῆς ἐπιστήμης. Τό ἄλλο φτερό εἶναι ἔργον τῆς τέχνης. Κορμός του ὁ ἄνθρωπος καί κινητήριος δύναμις τό ἐγώ του, μέ καθοδηγητήν τόν λόγον. Καί ὅταν ἔλθει ἡ ὥρα τῆς χαραυγῆς, θά ἐξαίρουμε τά ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου στόν κοινωνικό τομέα, μικρά ἤ μεγάλα, καί ὄχι τά σκοτεινά σημεῖα, τά ἀποτελέσματα τῶν ἀντικοινωνικῶν τάσεων. Πιστοί εἰς τήν θεωρίαν μας, αὐτό τό σκότος, πού πλαισιώνει σήμερα τόν ἄνθρωπο, τό βλέπουμε σάν τό κενόν τῆς βαθμίδος πού κάποτε θά τελειώσει, θά παραμερίσει ὀλίγον ἡ μηχανή, θά μαζέψει τή σκιά της καί θά φωτισθεῖ καί ὁ ἄνθρωπος. Θά ᾿ρθεῖ ἡ στιγμή, πού καί ἡ μηχανή θά πολιτιστεῖ. Δέν θά μᾶς σκοτώνει, θά μᾶς προστατεύει ὅπως μᾶς ἐπροστάτευσαν ἕως τώρα τά ἔργα τῆς τέχνης. Θά ᾿ρθεῖ ἡ στιγμή, πού ἡ μηχανή θά προσφέρει τάς ὑπηρεσίας της στόν δημιουργόν της, ὄχι μόνον εἰς τόν τεχνικόν πολιτισμόν, ἀλλά καί εἰς τόν κοινωνικόν. Κάποιο παρακλάδι της θά ἐξελιχθεῖ τόσον πολύ, ὥστε θά ἀποκτήσει βούλησιν καί κοινωνικήν συνείδησιν. Θά μιμηθεῖ τόν ἄνθρωπο πέρα γιά πέρα. Θά ἀρθεῖ εἰς τό ὕψος τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ ἀνθρώπου μέσα στά μέτρα τῶν δυνατοτήτων της. Καί, ὅπως ἐκεῖνος ἀδρανής καί ἀκίνητος κάθεται μέσα σ᾿ ἕνα ὄχημα καί περιμένει τή μηχανή νά κινηθεῖ, γιά νά προχωρήσει κι αὐτός. Ἔτσι καί ἡ μηχανή. Ἦρθε ἡ ὥρα της καί σ᾿ αὐτό νά ἀκολουθήσει τόν ἄνθρωπο. Κάποια πλευρά τῆς μηχανῆς νά σταματήσει, γιά νά κινηθεῖ ὁ ἄνθρωπος. Ἦρθε ἡ στιγμή νά πετρώσει, πρίν γίνει ἐρείπιο.

Κι ἡ μηχανή θά σταθεῖ, γιά νά γίνει σκαλί. Νά γίνει βαθμίς. Νά πατήσει τό πόδι τοῦ ἀνθρώπου γερά, ν᾿ ἀνεβεῖ καί νά προχωρήσει. Πολλές φορές ἡ μηχανή, γιά νά προχωρήσει, πάτησε ἐπάνω στόν ἄνθρωπο. Μά τόν ἄφησε πτῶμα. Ὁ ἄν-

θρωπος θά πατήσει ἐπάνω σ᾽ αὐτό τό σκαλί γιά ν᾽ ἀφήσει ἡ ζωή τή σφραγῖδα της. Σάν ἔπαινο. Σάν ἀμοιβή γιά τή μεγάλη της δύναμη. Μεγάλη δύναμις χρειάζεται γιά νά κινηθοῦμε, ἀλλά μεγαλύτερη γιά νά ἀκινητήσουμε, καί μάλιστα στήν ὥρα τῆς μεγάλης μας φόρας. Καί μάλιστα ὅταν εἴμαστε μηχανή. Χωρίς νοῦν. Χωρίς χαλινόν. Σ᾽ αὐτή τή βαθμίδα θά χαρίσει ἡ ζωή ὅ,τι καλύτερο ἔχει, γιά νά τήν εὐχαριστήσει. Τήν ἀθανασία. Καί θά γίνει αὐτό τό σκαλί. Δόξα τῆς μηχανῆς. Κόσμημα τῶν μουσείων.

Σάν τό δέντρο, πού ἀκόμα δέν εἶχε καρπίσει καί τό κόψανε καί τό κάμανε λίκνον, ν᾽ ἀγκαλιάσει τό βρέφος. Καί τό κάμαν᾽ γεφύρι, νά περάσει τοῦ ἀνθρώπου τό παιδί καί νά ζήσει.

Τήν θέσιν, πού κατέλαβε ὁ ἄνθρωπος εἰς τόν στίβον τοῦ σύμπαντος, τήν ὀφείλει εἰς τήν διευθυνομένην οἰκονομίαν τῶν δυνάμεών του, ὅπως λέγαμε καί στό πρῶτο μας βιβλίο. Ἡ πρώτη θέσις πού κατέχει ὁ ἄνθρωπος εἰς τόν στίβον τοῦ σύμπαντος εἶναι τό ἀποτέλεσμα τῆς ρυθμίσεως τῆς ἀτομικῆς του ἐνεργείας. Καί, ἄν τήν προώθησιν εἰς τήν μηχανήν ἔδωσε ἡ ἀτομική ἐνέργεια, τήν νίκην εἰς τόν ἄνθρωπον ἔδωσε ὁ ρυθμιστής τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας. Ἀλλά ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι μηχανή, δέν εἶναι κάτι ἀνόργανον καί νεκρόν, εἶναι ὄν, καί ὄν κοινωνικόν. Καί τό κοινωνικόν ὄν τότε μόνον ζεῖ καί ἀναπνέει ἐλεύθερα, ὅταν ὅλα τά μέλη τῆς κοινωνίας εἰς τήν ὁποίαν ἀνήκει κάθε φορά ζοῦν. Καί ζοῦν ἐλεύθερα. Μέ τήν προϋπόθεσιν, αὐτήν τήν ἐλευθερίαν νά τήν μεταχειρίζονται γιά νά ἐλευθερώσουν κι αὐτά μέ τή σειρά τους τήν ζωογόνον δύναμιν κάθε κοινωνίας καί κάθε κοινωνικῆς μορφῆς. Τήν ἀγάπη. Ὄχι τόν θάνατον, τόν φανερόν ἤ κρυφόν. Τόν θάνατον τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς, τοῦ πνεύματος, τῆς κοινωνίας. Νά μπορέσουν νά κρατήσουν δέσμιον τόν θάνατον. Νά δέσουν τό χέρι καί τό στόμα καί τήν κάθε ὁρμή, πού θά ζητήσει νά σκορπίσει τόν θάνατον, καί νά ἐλευθερώσουν τήν ἀγάπη, πού ὑπάρχει μέσα σέ κάθε ἄνθρωπον. Πού εἶναι τό ἔμβλημα καί ἡ κινητήριος δύναμις τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου. Γι᾽ αὐτό δέν θά ἀρκεσθεῖ ὁ ἄνθρωπος εἰς τήν νίκην τήν δική του μέσα στόν στίβον τοῦ σύμπαντος, ἀλλά θά ζητήσει νά τήν ἁπλώσει καί εἰς ἄλλα μέλη αὐτῆς τῆς κοινωνίας τοῦ στίβου. Θά ζητήσει τήν ἁρμονικήν ἀνάπτυξιν τῶν φορέων τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας εἰς ὅλους τούς τομεῖς, μέ σκοπό τή ζωή ὅλων. Θά ὀργανωθοῦμε μέ βάση τήν ἀτομική ἐνέργεια.

Καί θά ζητήσουμε τόν ρυθμιστήν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας. Τόν ρυθμιστήν, πού θά ταξινομήσει τούς ἀθλητάς καί τά ἀγωνίσματα εἰς τόν στίβον τοῦ σύμπαντος, καί θά δώσει τήν εὐκαιρίαν στόν καθένα νά κινηθεῖ ἐλεύθερα στόν δικό του τόν χῶρο καί νά μᾶς δώσει τό δικό του ἐπίτευγμα, γιά νά συνθέσουμε τήν ὀρχήστρα μας, πού ἐπάνω της θά ἁπλωθεῖ εἰρηνικά ἡ ἁρμονία τοῦ σύμπαντος. Θά μᾶς δώσει καί τά γερά τά κορμιά, μέ τίς ἀτσαλένιες ψυχές καί τά καθάρια μυαλά γιά τή νίκη. Τή νίκη τῆς ζωῆς. Τή νίκη χωρίς ἡττημένους.



κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΕΩΝ

«Ὅπου τιμοῦνε ὅ,τι ἀγαπᾶς ἐκεῖ νά πᾶς»

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΕΩΣ



ΑΘΗΝΑΙ 1958

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

Στούς ἐργάτες πού δουλεύουν
γιά τήν ἐνσάρκωση τῆς ἰδέας τοῦ «ὡραίου»

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΕΩΣ



Σ᾽ ΑΥΤΟ τό μέρος θά ποῦμε λίγα λόγια, γιά νά συντροφεύσουμε τόν ἀναγνώστη στήν ἀναζήτηση τῆς σκοπιᾶς του. Γιατί κόπος ἄχρηστος καί σπατάλη χρόνου περιττή τό γράψιμο καί τό διάβασμα τῶν βιβλίων μου, ἄν δέν πρόκειται νά ξυπνήσουν στόν ἄνθρωπο τόν στοχασμό ἐπάνω στή δική του ζωή καί στή ζωή τοῦ πλησίον, πού κατά ἕνα μέρος ἀπ᾽ αὐτόν ἐξαρτᾶται. Ἄν δέν συνειδητοποιήσουν τό χρέος ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ μας καί ἀπέναντι τῶν ἄλλων. Τό χρέος τῆς ζωῆς. Ἄν δέν πείσουν τόν ἄνθρωπο πώς, γιά νά ζήσει, χρειάζεται νά πάρει τή ζωή μαζί του. Νά ζήσει κοντά στή ζωή. Καί, γιά νά προοδεύσει, πρέπει νά ᾽δεῖ ποῦ βρίσκεται, σέ ποιά βαθμίδα, ποιά ἀκολουθεῖ καί πῶς διανύεται αὐτό τό διάστημα.

Μά δέν περιμένουμε, ὅμως, νά φυτρώσει καί κάτι ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχει κανένας σπόρος, ἐκεῖ πού ὁ σπόρος ἔχει μαρανθεῖ. Ἐκεῖ πού τό χῶμα ἔχει πετρώσει. Γιά νά γεννηθεῖ στόν ἄνθρωπο τό ἐνδιαφέρον καί ὁ στοχασμός γιά αὐτά, πρέπει νά ἔχει καί τά ἐφόδια. Καί, γιά νά προοδεύσει, χρειάζεται ν᾽ ἀποφασίσει νά σηκώσει τό κεφάλι του νά ᾽δεῖ ὅτι ὁ δρόμος προχωρεῖ, δέν σταματάει στό ἄτομόν του. Στή δική του διαβάθμιση. Καί νά μπορέσει νά διακρίνει, ὅτι προχωρεῖ καμμιά φορά ὑπό συνθήκας ὅλως διαφορετικάς, καί ἡ ἀπόστασις πρέπει νά διανυθεῖ μέ κάποιον ἄλλον τρόπον, διά τόν ὁποῖον πρέπει νά προετοιμασθεῖ. Γιατί σήμερα ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι, ἐφ᾽ ὅσον μποροῦν οἱ ἄνθρωποι νά ἱκανοποιήσουν κάθε ὁρμή τους καί μέ ὁποιονδήποτε τρόπο, χωρίς νά ξενίσουν τό περιβάλλον τους, ποῖος ὁ λόγος νά ζητοῦν ἀλλαγήν. Τόν δρόμο τους τόν ἔχουν βρεῖ. Τόν δρόμο τοῦ ἀνθρώπου τόν ἔχουν βρεῖ. Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι ἐμψυχώνουν μίαν βαθμίδα. Τίποτε ἄλλο. Τό πεδίον ὁρατότητός των σταματάει ἐκεῖ. Διά τόν ἁπλοϊκόν ἄνθρωπον, ἡ γῆ μόνον στέκεται. Διά τόν ἐπιστήμονα, κινεῖται ἰλιγγιωδῶς καί διαρκῶς μετατοπίζεται. Οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς τῆς βαθμίδος ἐκ φύσεως δέν μποροῦν νά προχωρήσουν, ἀλλά δέν βλέπουν καί τί ἐγκυμονεῖται εἰς τό περιβάλλον τους, καί

τί πρόκειται νά ἐπακολουθήσει. Ἕνας ἄλλος ἄνθρωπος, πού βλέπει ὅτι στήν οἰκογένειαν ἐγκυμονεῖται ἕνας νέος ἄνθρωπος, ἕνας ἄνθρωπος πού θά ἀνεβάσει τήν στάθμην τῆς κοινωνίας μέσα εἰς τήν ὁποίαν ζεῖ. Θά ἀλλάξει τήν δομήν τῆς βαθμίδος τοῦ κοινωνικοῦ φαινομένου, πού εἶναι αὐτός μέλος. Αὐτός ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τάς ἀνάγκας αὐτῆς τῆς νέας καταστάσεως καί θά τρέξει νά προμηθευθεῖ ἐγκαίρως, πρίν γεννηθεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὅ,τι χρειάζεται διά τήν νέαν αὐτήν κατάστασιν. Πρέπει νά διαμορφώσει ἕνα χῶρον καί νά τόν ἐφοδιάσει μέ πολλά καί ποικίλα πράγματα, πού δέν ἔχουν καμμίαν σχέσιν μέ τήν ζωήν πού ἡ οἰκογένεια ἔκανε ἕως ἐκείνη τή στιγμή. Κατ᾿ ἀνάγκην οἱ μεγάλοι θά περιορισθοῦν. Κατ᾿ ἀνάγκην θά ἀλλάξουν, ἄλλοι περισσότερον καί ἄλλοι ὀλιγώτερον, τόν ρυθμόν τῆς ζωῆς τους. Καί ἄν ἕνας μόνον τά βλέπει αὐτά σέ μιά οἰκογένεια καί ζητεῖ νά φέρει αὐτήν τήν ἀναστάτωση, ἀσφαλῶς θά τόν πάρουν γιά τρελλό. Θά θεωρήσουν ὀρθόν καί δίκαιον νά τόν σκοτώσουν γιά νά ἡσυχάσουν. Ἐπίσης, σ᾿ αὐτό τόν δρόμο τῆς προόδου πού ἀναφέραμε, δέν θά μπορέσει νά προχωρήσει καί ἐκεῖνος πού δέν ἔχει τά ἐφόδια γι᾿ αὐτό. Σ᾿ ἕνα τραῖνο, ὁ ἄνθρωπος μέ τά πολλά μπαγκάζια θά σηκωθεῖ πολύ πρίν φθάσει στόν σταθμό, γιά νά τά διευθετήσει. Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος πού δέν θά ᾿χει τίποτε, θά κοιμᾶται ἥσυχος σέ μιά γωνιά, καί θά περιμένει νά τόν ξυπνήσουν γιά νά προχωρήσει. Καί ὁ ἄνθρωπος τότε προχωρεῖ μέ ὁλόκληρον τό σῶμα του. Ἴσως νά πρέπει νά προηγεῖται τό πνεῦμα του, ὅπως καί προηγήθη, διά τό θεωρητικόν μέρος. Διά τήν ἐξερεύνησιν τῆς περιοχῆς, διά τήν σκιαγράφησιν τοῦ σχεδίου. Ἀλλά διά τήν ἐγκατάστασίν του εἰς τόν ἐξερευνηθέντα χῶρον, πρέπει νά ὁδεύσει ὁ ἄνθρωπος ὁλόκληρος, μαζί μέ τό περιβάλλον πού τοῦ χρειάζεται. Καί διά νά ἐκτελεσθεῖ ἕνα ἔργον, ἕνα σχέδιον, πρέπει νά λάβει μέρος καί ἡ σωματική δύναμις.

Πρέπει νά συνειδητοποιήσωμεν ὅτι εἰσήλθομεν εἰς μίαν περίοδον, κατά τήν ὁποίαν πνεῦμα καί ζωή, μορφή καί οὐσία, τύπος καί πραγματικότης συμβαδίζουν. Πρέπει νά συναντηθοῦν καί νά συμβαδίσουν εἰς τό αὐτό ἐπίπεδον. Οἱ σκιές τῶν ἰδεῶν νά πάρουν σάρκα καί ὀστᾶ. Καί ἡ λάσπη, μορφήν. Καί ὄχι μόνον τῶν ἰδεῶν πού ἐνσαρκώνονται εὔκολα, ἀλλά καί ἐκείνων πού ἐνσαρκώνονται δύσκολα. Ὄχι μόνον οἱ ἰδέες τῆς παρανομίας, ἀλλά καί οἱ ἰδέες τοῦ νόμου. Ἔστω καί ἄν ὁ δρόμος εἶναι στήν ἀρχή μοναχικός. Ἔστω καί ἄν ἀποτελεῖ παραφωνίαν ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἐνσαρκωμένου νόμου μέσα στήν κραιπάλη τῆς παρανομίας. Αὐτό ἀπαι-

τεῖ τό πρωτόκολλον. Ὅποιος θέλει νά προχωρήσει αὐτός καί ἡ ἀνθρωπότης θετικά, πρέπει αὐτό νά τό ἐνστερνισθεῖ καί νά τό ἀκολουθήσει. Καί, ἄν εἶναι ἁρμόδιος, νά τό ἐπιβάλει.

Ἡ ἐποχή μας αὐτή τή στιγμή προχωρεῖ μέ καλπασμό. Τό πνεῦμα, μαγεμένο ἀπό τάς ἐξερευνήσεις του, προχωρεῖ καί ὅλο προχωρεῖ. Μᾶς ξέχασε. Ὅπως ξέχασε καί τόν σκοπό τῶν ἐξερευνήσεων. Ἄν ἐπιμένουμε νά τό ἀκολουθοῦμε μέ τά πόδια καί δέν ἀποφασίζουμε νά πᾶμε νά βροῦμε τό ἥσυχο, μικρό ἀλογάκι μας, ὅσο πίσω κι ἄν βρίσκεται, νά ἀνεβοῦμε ἐπάνω καί νά μάθουμε νά τό κατευθύνουμε, καί νά ταυτισθοῦμε καμμιά φορά μέ τόν ρυθμό τῆς ἐποχῆς μας, ὁ ξέφρενος καλπασμός θά μᾶς συνθλίψει.

Παρῆλθε ἡ ἐποχή, πού ἡ πνευματική καλλιέργεια ἦτο ἀρκετή γιά τήν πρόοδό μας. Τώρα μᾶς χρειάζεται καί ἡ θητεία μας εἰς τήν ζωήν. Εἶναι μιά βαθμίς, πού πρέπει νά τήν περάσωμε ὅλοι γιά νά προχωρήσουμε. Πολύ τήν παραμελήσαμε, καί ζητεῖ τά δικαιώματά της. Ζητεῖ νά μᾶς διδάξει ὅτι, χωρίς τή ζωή, δέν μποροῦμε νά ζήσουμε. Βέβαια, τό κῦμα τῆς περασμένης ἐποχῆς εἶναι εἰς ὄγκον μεγαλύτερον ἀπό κάθε ἄλλη φορά. Ἀλλά ἡ δύναμις τῆς ζωῆς εἶναι ἀνωτέρα πάσης δυνάμεως. Τό ὅπλον τό ἔχουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι προετοιμάσει, καί μπορεῖ νά τό μεταχειρισθεῖ τελεσφόρως. Εἶναι καιρός νά καταλάβουμε, ὅτι ἡ μονομερής μας ἀνάπτυξις ἔφθασε εἰς τό ἀνώτατον ὅριον μέ τήν πνευματικήν καλλιέργειαν. Ἡ περαιτέρω φόρτισις θά ἐπιφέρει τήν ἔκρηξιν. Θά συντρίψει τά ὅρια καί ὅλο τό περιεχόμενον τῶν πολυετῶν ἀποταμιεύσεων, ὅλο τό θησαύρισμα τῶν αἰώνων θά χυθεῖ καί θά σκορπισθεῖ. Αὐτός θά εἶναι ὁ ἐπίλογος. Καί θά μείνει ἡ ζωή, νά μᾶς ἐπιβάλλει αὐτήν καί μόνον νά ὑπηρετοῦμε.

Ἐκαλλιεργήσαμε τήν ἐπιστήμην. Τήν τέχνην. Καιρός εἶναι νά καλλιεργήσουμε μέ τόν ἴδιον ζῆλον τόν χῶρον τῆς ζωῆς. Αὐτή ἡ ἀνάπτυξις τῆς ζωῆς εἶναι ἐκείνη, πού θά μᾶς ὁδηγήσει εἰς τήν ἰσορρόπησιν, εἰς τήν εἰρηνικήν κοινωνικήν συμβίωσιν. Καί, ὅπως ἡ πνευματική καλλιέργεια χρειάζεται σύστημα ἐργασίας καί μακροχρόνιον ἄσκησιν, ἔτσι, διά νά ἀναπτύξωμεν τήν ζωήν ἕως ὅτου φθάσωμεν εἰς τήν εἰρηνικήν κοινωνικήν συμβίωσιν, χρειάζεται κόπος καί χρόνος καί διαβάθμισις ἐργασίας, καί πρό παντός μεγάλη συστηματική προσπάθεια διά τό πολύπλοκον αὐτό ἔργον. Ἀλλά πρωτίστως πρέπει νά τό ἀντιληφθοῦμε καί νά τό συνειδητοποιήσουμε. Δέν ἀρκεῖ νά λέμε, ὅτι θέλουμε εἰρήνη. Γιά νά ἀποκτηθεῖ, χρειά-

ζεται νά ἐργασθοῦμε γι᾽ αὐτή. Νά περάσουμε μίαν σχολήν. Δέν διδάσκεται μέ βιβλία, οὔτε μέ λόγια, ἀλλά μέ ἐπαφήν προσωπικήν μέ τούς ἀνθρώπους καί τήν ζωήν. Συνεργασίαν καί μακροχρόνιον ὡρίμανσιν. Καί πρῶτος ἀπ᾽ ὅλους πρέπει αὐτό νά τό ἀντιληφθεῖ ὁ δάσκαλος καί νά τοῦ δώσουμε τήν εὐκαιρίαν νά τό ἐφαρμόσει, διά νά καταλάβει καί πάλιν μίαν μεγάλην θέσιν στήν κοινωνία. Νά γίνει ὁ θεμελιωτής τῆς νέας αὐτῆς ἐποχῆς. Ὁ θεμελιωτής τῆς πολιτείας, ὅπως ἀπαιτεῖ τό ἐπάγγελμά του. Ὁ δάσκαλος καί ἡ οἰκογένεια εἶναι τά πόδια, πού στηρίζεται καί βαδίζει ἡ πολιτεία. Εἶναι τό θεμέλιον.

Ἀλλά ἀπό τήν θεμελίωσιν ἕως τήν στέγασιν οἱ βαθμίδες εἶναι πολλές. Καί ἡ κλιμάκωσις τῆς ἐργασίας τελείως ἄγνωστος σ᾽ ἐμᾶς αὐτή τή στιγμή, πού καταπιανόμαστε γιά πρώτη φορά μέ αὐτά τά πράγματα. Τουλάχιστον νά μή τήν ἀγνοήσουμε. Νά θελήσουμε νά τήν ἀρχίσουμε.

Παντοῦ στή φύση ὑπάρχει ἡ διαβάθμισις, ἀλλά ἐμεῖς τήν παρερχόμεθα. Ὑπάρχει καί εἰς τόν κόσμον τῆς ὕλης καί εἰς τόν κόσμον τῆς ἐνεργείας. Καθώς βλέπουμε, ἡ ὕλη ἀποτελεῖται ἀπό μορφές χωριστές μέ τήν διαβάθμισιν τῆς ἡλικίας των καί τήν διαβάθμισιν τῆς ἐξελίξεώς των. Ἔτσι καί στήν ἐνέργεια. Στή θεωρία τῶν κβάντα, μᾶς λέγει ἡ Φυσική, ὅτι ἡ ἐνέργεια δέν εἶναι συνεχής, ἀλλά ἀποτελεῖται ἀπό ποσότητες διάφορες καί ἀδιαίρετες, ὅπως τά ἄτομα. Ἔτσι καί ὁ ἄνθρωπος. Στέκεται σέ μιά βαθμίδα σωματικῆς, ψυχικῆς, πνευματικῆς, κοινωνικῆς ὡριμάνσεως, ἀλλά δέν ἔλαβε τόν κόπον νά ᾽δεῖ ποῦ βρίσκεται. Δέν παραδεχόμεθα ὅτι μιά κλῖμαξ ἔχει βαθμίδας, ἔχει καί τίς πρῶτες βαθμίδες, πού εἶναι στερεωμένες στή γῆ. Ἔχει καί τίς τελευταῖες. Δέν δεχόμεθα ὅτι ὑπάρχουν βαθμίδες, ἀλλά οὔτε ἀναγνωρίζουμε ὅτι χρειάζεται ἕνα χρονικόν διάστημα νά διανυθοῦν. Ἀκόμα, ἡ πρόοδος στή ζωή δέν γίνεται μέσα εἰς ἕνα καί τό αὐτό ὄχημα. Καί κάθε ὄχημα, ἐκ τῆς φύσεώς του καί τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, δέν ἀναπτύσσει τήν αὐτήν ταχύτητα. Καμμιά φορά κρίνουμε μίαν διαβάθμισιν μέ κριτήρια ἄλλης κλίμακος ἤ μέ κριτήρια ἄλλου χώρου βαθμίδων. Ἔπειτα κάποιος, πού στέκεται σέ μιά βαθμίδα, καμμιά φορά εἶναι ἀδύνατον νά παραδεχθεῖ ὅτι ὑπάρχει καί ἄλλη βαθμίς πιό ᾽πάνω. Πρέπει νά μπορέσει νά σηκώσει τό κεφάλι του γιά νά τήν ἰδεῖ. Πρᾶγμα ὄχι δύσκολο, ἀλλά ἀδύνατον, ἄν θελήσει νά τό κάμει συνειδητά. Θά τό παραδεχθεῖ, ἐπειδή τό λέει ἡ ἐπιστήμη. Ἤ θά τό πιστεύσει. Εἶναι σάν νά τοῦ ζητᾶμε νά μπορέσει νά ζήσει καί νά αἰσθανθεῖ μιά μελλοντική ἐποχή. Μιά ἐποχή, πού θά ἔλθει γιά

᾿κεῖνον μετά ἑκατόν-διακόσια χρόνια ἤ πόσα ἄλλα. Μέσα στήν ἴδια ἐποχή ζοῦν ἄνθρωποι, πού ἀντιπροσωπεύουν διάφορες ἐποχές. Προγενέστερες, παροῦσες καί μέλλουσες. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι διαφόρου ἐξελίξεως, ὅπως ὑπάρχουν διάφορες ἡλικίες. Γι᾿ αὐτό στή ζωή μας εἶναι πολύ δύσκολη ἡ συνεννόησις. Πρόοδον ἐννοῦμε, ὅταν κάποιος φθάσει στό τελευταῖο σκαλί. Ὑπάρχουν ὅμως ἄνθρωποι, πού ξεκινοῦν μέ τόσον ὀλίγα ἐφόδια, πού συναντοῦν τόσας ἐναντιότητας, ὥστε καί ἕνα σκαλί ἄν προχωρήσουν, κατά τό ἴδιο χρονικό διάστημα πού ἐμεῖς μέ τά τόσα ἐφόδιά μας ἐφθάσαμε εἰς τήν κορυφήν, εἶναι ἄξιοι παντὸς ἐπαίνου.

Συνηθίσαμε νά ἔχουμε στηλωμένα τά μάτια στήν κορυφή τῆς κλίμακος καί νομίζουμε πώς, ἐπειδή ἔφθασαν μερικοί ἀπό μίαν πλευράν εἰς τό ἔσχατον αὐτό σημεῖον, ἐκεῖ πρέπει νά φθάσουν ὅλοι, γιά νά ποῦμε ὅτι ἔζησαν ἐπαξίως. Ξεχάσαμε ὅτι ἡ κλῖμαξ ἔχει βαθμίδας. Ξεχάσαμε ὅτι ἡ ζωή εἶναι πολύπλευρος. Βλέπουμε τήν μιάν πλευράν καί ξεχάσαμε τίς ἄλλες. Κρατήσαμε τήν κορυφήν ὡς μέτρον καί ἀφηρέσαμεν τάς βαθμίδας. Ὡς ἐάν ὅλοι ἐδῶ στή γῆ κινούμεθα σέ σφαῖρες ὑπεργήϊνες. Ξεχάσαμε, ὅτι μέσα στήν κοινωνία τῆς γῆς ὑπάρχουν καί ἀνθρωποφάγοι. Υπάρχουν δηλαδή ἄνθρωποι, πού αὐτήν τήν κλίμακα τῆς ἀνόδου δέν τήν ἔχουν ἀκόμα πλησιάσει. Δέν ἔχουν πατήσει οὔτε τό πρῶτο της σκαλί. Καί αὐτή ἡ ἀπόστασις δέν διανύεται μέ ἕνα ἅλμα. Καί κάθε ἄνθρωπος ἔρχεται στόν κόσμο μέ κάποιο βεληνεκές, μέ κάποια φυσική διαβάθμιση, πού αὐτήν θά βαθμολογήσουμε, καί ὄχι ἐκείνην τήν ὁποίαν δέν ἔχει.

Τό ζήτημα εἶναι, νά πλησιάσει ὁ ἄνθρωπος αὐτήν τήν κλίμακα καί νά σταθεῖ στήν βαθμίδα πού ἀναλογεῖ εἰς τήν φύσιν του. Χρειάζεται κι αὐτό μιά ἰδιαίτερη προσπάθεια. Νά σταθεῖ μέσα στά ὅρια αὐτῆς τῆς κλίμακος. Εἰς τήν ὁδόν τῆς προόδου. Κάθε βαθμίς ἔχει τούς ἐμψυχωτάς της. Φθάνει νά μή πέσουν ἔξω καί γκρεμοτσακισθοῦν. Φθάνει νά μή παρασύρουν καί ἄλλους στόν γκρεμό. Φθάνει νά μή ἐκδηλωθοῦν ἀντικοινωνικές τάσεις. Εἴτε εἰς τήν περιοχήν τοῦ σώματος, εἴτε τῆς ψυχῆς, εἴτε τοῦ πνεύματος, εἴτε τῆς κοινωνίας.

Ἐπίσης, θά προσθέταμεν, τήν ἐνέργειάν του ὁ ἄνθρωπος νά μή καταναλίσκει ὁλόκληρον διατρέχων ἀποστάσεις εἰς τό αὐτό πλάτος ἀλλά καί ὕψος.

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ

ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ μας «Ἡ φιλοσοφία τῶν ὁρίων» εἴχαμε μιλήσει γιά τά ὅρια. Εἴχαμε ᾽πεῖ, ὅτι στό κάθε τι ὑπάρχει ἕνα ὅριον. Ἀλλά τό σημεῖον, πού θά θέλαμε νά ἐντοπισθοῦμε, ἦταν ὁ ἄνθρωπος. Καί εἴπαμε ὅτι τό σωματικόν, τό ψυχικόν, τό πνευματικόν στοιχεῖον τοῦ ἀνθρώπου κινοῦνται μέσα σ᾽ ἕνα χῶρο δικό του τό καθένα. Ἔχουν τά ὅριά τους. Ὑπάρχουν βέβαια μεταξύ τους οἱ νόμιμες συναλλαγές, ἀλλά δέν ἐπιτρέπεται νά ἐπηρεάζει τό ἕνα τήν ἀκεραιότητα τῶν ὁρίων τοῦ ἄλλου, γιά τήν ὁμαλή ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου.

Τώρα, γιά νά προχωρήσουμε στήν ἀνάπτυξη τοῦ φιλοσοφικοῦ μας συστήματος, τό ὅριον γίνεται τό σημεῖον ἀπό ὅπου ξεκινοῦν δύο δρόμοι. Τὀ ὅριον εἶναι τό σταυροδρόμι τῶν δύο αὐτῶν δρόμων. Τό ὅριον μετέχει καί τῶν δύο αὐτῶν δρόμων. Ὁ ἕνας ζητεῖ νά συμπληρώσει τήν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου ὅσον ἀφορᾶ τά στοιχεῖα πού τόν ἀποτελοῦν, ὅσον ἀφορᾶ τά μέλη πού ἀποτελοῦν τήν κοινωνίαν-Ἄνθρωπος. Καί τῆς ὁποίας κοινωνίας ἔχομεν ἀναφέρει ἤδη τά πρῶτα μέλη. Σῶμα, Ψυχή, Πνεῦμα. Ὁ ἄλλος δρόμος προσπαθεῖ νά μᾶς παρουσιάσει ἕνα φιλοσοφικό τύπο, πού νά ἑρμηνεύει τά κοινωνικά φαινόμενα μέσα στόν ἄνθρωπο καί μέσα στήν πολιτεία. Καί τοῦ ὁποίου τύπου ἕνα ἀπό τά κύρια στοιχεῖα εἶναι τό ὅριον.

*
* *

ΕΙΧΑΜΕ ᾽ΠΕΙ στό βιβλίο μας «Ἡ φιλοσοφία τῶν ὁρίων», ὅτι τό σῶμα, τό πνεῦμα, ἡ ψυχή, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν τά μέλη τῆς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ὅσῳ βρίσκονται συνηνωμένα στή ζωντανή μορφή τοῦ ἀνθρώπου συνεργάζονται μέν, ἀλλά τό κάθε ἕνα ἀπό αὐτά τά στοιχεῖα ἔχει τόν δικό του χῶρο, πού πρέπει ἐμεῖς νά προσπαθήσουμε νά τούς ξεκαθαρίσουμε. Ἀναφέραμε δέ τά λόγια τοῦ Πλάτωνος, πού καθορίζει τήν κάθαρσιν ὡς «τό χωρίζειν ὅτι μάλιστα ἀπό τοῦ σώματος τήν ψυχήν». Ὥστε, πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα, τά στοιχεῖα αὐτά πρέπει νά ξεμπλέξουν, γιά νά μπορέσουν ἐλεύθερα νά ἐργασθοῦν καί νά ἀποδώσουν. Ἄν ἀνακατεύαμε τό πεπτικόν μέ τό κυκλοφοριακόν σύστημα, κανένα δέν θά ᾽κανε τή δουλειά του σωστά. Ἀκόμα εἴχαμε ᾽πεῖ πώς, ὅταν ἡ μορφή αὐτή σπάσει μέ τόν θάνατο, τό κάθε ἕνα θά πάει στή θέση του καί στόν ἄνθρωπο θά μείνει ἡ γαλήνη.

Ἀλλά γαλήνη εἶναι μία διάθεσις, εἶναι μία κατάστασις, πού χρειάζεται κάτι ν᾽ ἀκουμπήσει γιά νά ἐμφανισθεῖ. Καί ἡ ἐργασία τοῦ διαχωρισμοῦ εἶναι τρόπον τινά μία διάλυσις, μία προετοιμασία τοῦ θανάτου. Ὥστε ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου αὐτόν τόν σκοπόν ἔχει; Τόν θάνατον; Ἄν εἶχε αὐτόν τόν σκοπόν μόνον, θά εἶχε πρό πολλοῦ ἀποθάνει. Ἀκόμα, δέν θά ἐλέγετο ζωή. Γι᾽ αὐτό ὑπάρχει μέσα στόν ἄνθρωπο, κοντά στό σῶμα, τήν ψυχήν καί τό πνεῦμα, καί ἕνα τέταρτο στοιχεῖον πού τήν περισώζει. Ἐκεῖ πού θά κατοικήσει ἡ γαλήνη. Ἐκεῖ πού θά ἑνωθοῦν εἰς μίαν ἄρρηκτον σύνθεσιν τό σῶμα, τό πνεῦμα καί ἡ ψυχή. Ὄχι βέβαια αὐτούσια. Ἀλλά ἡ οὐσία, πού εἶναι προωρισμένη γι᾽ αὐτή τήν ἐργασία. Ἡ τροφή αὐτοῦ τοῦ στοιχείου θά εἶναι τό προϊόν τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς καί τοῦ πνεύματος. Καί ἡ βιταμίνη σ᾽ αὐτές τίς τροφές θά εἶναι τό προϊόν μιᾶς ἁρμονικῆς συμβιώσεως. Μιᾶς ἁρμονικῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως. Μιᾶς συνειδητῆς ἁρμονικῆς συμβιώσεως. Μιᾶς ἁρμονίας, πού ἐμεῖς οἱ ἴδιοι συνειδητά θά κοπιάσουμε, θά ἐργασθοῦμε, θά καταθέσουμε ἕνα μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας γιά νά τήν δημιουργήσουμε. Γιατί αἰσθανόμαστε ὅτι χρειαζόμαστε τόν καρπόν της νά μᾶς θρέψει. Νά ἱκανοποιήσει ἕνα πολύ ἐκλεπτυσμένον καί ἐκλεκτικόν ὀργανισμόν, ἄνευ τοῦ ὁποίου ὅμως δέν μποροῦμε νά ζήσουμε. Δέν μποροῦμε νά προσπεράσουμε τήν ἀποσύνθεσιν τοῦ θανάτου γιά νά φθάσουμε στή ζωή. Καί τό τέταρτον αὐτό στοιχεῖον εἶναι τό κοινωνικόν στοιχεῖον. Μέ ἡγεμόνα καί βασιλιά του τήν κοινωνικήν συνείδησιν. Καί μορφήν του τήν ἁρμονίαν. Εἰς τό κοινωνικόν στοιχεῖον αἴρονται τά ὅρια τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς, τοῦ πνεύματος καί συγχωνεύονται εἰς μίαν ὕπαρξιν. Εἰς μίαν ζωήν χωρίς θάνατον. Εἰς ἕνα ἐγώ. Αὐτός ἄλλωστε ἦταν ὁ σκοπός τῆς κοινωνικῆς τους ζωῆς μέσα στή μορφή τοῦ ἀνθρώπου. Νά ἀναπτύξουν αὐτό τό ἐγώ.

Τό κοινωνικόν στοιχεῖον τρέφεται μέ τήν εὐφορίαν πού ἀπορρέει ἀπό τήν ἱκανοποίησιν τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς, τοῦ πνεύματος. Ἀπό τήν ἔκλυσιν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας περιβεβλημένης τό ἀπομονωτικόν, τό ρυθμιστικόν, τό ἀφομοιωτικόν, τό εὐκολοχώνευτο ἔνδυμα τῆς χαρᾶς. Μέ τήν προϋπόθεσιν, οἱ ἀναλογίες τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς, τοῦ πνεύματος νά εἶναι τέτοιες, ὥστε νά ἱκανοποιοῦν τήν αἰσθητικήν τοῦ ἐγώ ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ συνόλου. Μέ τήν προϋπόθεσιν, ἡ ἱκανοποίησις τοῦ ἑνός μέλους νά μή θίγει τά ἄλλα, νά μή θίγει τήν κοινωνίαν. Κάθε μέλος νά περιορίζει τήν δραστηριότητά του στόν δικό του χῶρο. Νά μή δημιουργεῖ τραύματα ἤ θανάτους ψυχικούς, σωματικούς, πνευματικούς. Ἀρκεῖ ἡ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

χαρά νά μή περιορίζεται μόνον σ᾽ ἐμᾶς, ἀλλά νά εἶναι καί χαρά τῶν ἄλλων. Διότι τό κοινωνικόν στοιχεῖον τήν κοινωνίαν ἀντικατοπτρίζει. Τά πλήγματα τῆς κοινωνίας εἶναι καί δικά του πλήγματα. Αὐτό τό ἐγώ ἀναπνέει καί ζωογονεῖται μέσα στό κλῖμα τῆς αἰσθητικῆς, μέσα στά ὅρια τῶν νόμων. Ἡ βούλησις ἐμφανίζεται σ᾽ αὐτό τό ἐγώ μέ ὄψιν ἀρνητικήν. Δέν θέλει τίποτε. Ὑπακούει εἰς τήν θέλησιν τῶν ἄλλων. Ἀρκεῖ αὐτή ἡ θέλησις νά μή προσκρούει στούς νόμους τῆς αἰσθητικῆς, νά μή ἐκδηλοῦται μέ ἀντικοινωνικάς τάσεις. Νά μή σκοτώνει τό ὡραῖον. Ἀρκεῖ νά ὑπηρετεῖ τήν ζωήν. Νά ὑπακούει εἰς τὸν κοινωνικόν νόμον. Νά ζοῦμε ἐμεῖς καί νά ἀφήνουμε καί τούς ἄλλους νά ζήσουν. Τό ἐγώ δέν θά σοῦ ἐπιβάλει κανένα νόμον, ἀλλά θά τραφεῖ μέ τήν πειθάρχησιν εἰς αὐτούς. Τό ἐγώ δέν ἐπεμβαίνει εἰς τάς ἐνεργείας τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς καί τοῦ πνεύματος, παρά μόνον ὅταν κληθεῖ γιά νά σώσει.

*
* *

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ὅτι, στά χρόνια μας, αὐτό τό κοινωνικόν στοιχεῖον ἀνεπτύχθη καί ἔλαβε συνείδησιν τῆς ὑπάρξεώς του καί ζητεῖ νά ἐκφρασθεῖ. Ζητάει, συγκεκροτημένον πλέον, νά χωρέσει στή ζωή μας. Νά τοῦ κάνουμε θέση σάν κάτι δικό μας, πολύ δικό μας, σάν δικό μας παιδί, σάν στοιχεῖον τῆς κοινωνίας, σάν βαθμίς καί σταθμός μέσα στήν κοινωνική μας ζωή καί μέσα στήν ἀτομική, πού θά μᾶς ξεκουράσει καί θά μᾶς προσφέρει τόν καρπόν του νά μᾶς δροσίσει καί νά μᾶς τονώσει. Εἶναι τό στοιχεῖον πού ὁλοκληρώνει τόν ἄνθρωπο καί τήν πολιτείαν. Εἶναι ὁ καινούργιος ἁρμός, πού ζητεῖ νά προστεθεῖ εἰς τό κοινωνικόν σῶμα καί διά τόν ὁποῖον γκρεμίζονται ὅλα τά παληά καλούπια. Εἶναι ἡ χοάνη, πού θά ρίψουμε ἐκεῖ μέσα ὅ,τι μαζεύουμε, γιά νά πάρουν τό χρῖσμα τῆς ζωῆς. Γιατί αὐτή ἡ χοάνη εἶναι ἡ ζωή. Τό κοινωνικόν στοιχεῖον εἶναι ἡ λήκυθος, πού θά περιλάβει ὅ,τι χρόνια τώρα συλλέγουμε. Εἶναι ἡ κενή λήκυθος τῆς γνώσεως, πού θά γεμίσει. Πού θά ταξινομήσει τόν πλοῦτον τῶν γνώσεών μας γιά νά μή διαρρεύσει.

Μή νομίσουμε, ὅμως, ὅτι τούς νόμους πού ἰσχύουν εἰς τόν χῶρον τοῦ κοινωνικοῦ στοιχείου μποροῦμε νά τούς πάρουμε καί νά τούς ἐφαρμόσουμε καί εἰς τόν χῶρον ἄλλων στοιχείων. Ἀλλά αὐτό δέν τό ἀπεφύγαμεν. Ὅταν ἐνεφανίσθη τό κοινωνικόν στοιχεῖον εἰς τό προσκήνιον μέ τούς νόμους πού τό διέπουν, καί μέ τήν μορφήν του, αὐτοί οἱ νόμοι μᾶς ἄρεσαν πολύ καί ζητήσαμε νά τούς ἐφαρμό-

σουμε παντοῦ καί ζητᾶμε νά τούς καθολικεύσουμε. Αὐτό εἶναι μία παρανόησις, πού ὁδηγεῖ εἰς τήν διάλυσιν. Γκρεμίσαμε κάθε ὅριον καί κάθε φραγμόν καί κάθε νόμον καί προχωροῦμε μέ τήν πεποίθησιν ὅτι καλά κάνουμε, ὅτι αὐτές εἶναι οἱ νέες ἰδέες. Ἄν δέν τίς περιορίσουμε στόν δικό τους χῶρον, θά ὁδηγηθοῦμε εἰς τήν αὐτοδιάλυσιν.

Τό κοινωνικόν στοιχεῖον εἶναι τό σημεῖον ἐπαφῆς. Εἶναι τό κοινόν σημεῖον τῶν μελῶν πάσης κοινωνίας. Ἀπό τῆς κοινωνίας-Ἄνθρωπος ἕως τήν κοινωνίαν-Οἰκογένεια, τήν κοινωνίαν-Σχολεῖον, τήν κοινωνίαν-Πολιτεία, τήν κοινωνίαν-Κράτος, τήν Παγκόσμια κοινωνία. Εἶναι ἡ ἑστία, πού θά συγκεντρώσει ὅλους τούς ὁμοεθνεῖς. Ὅλους ὅσους κατώρθωσαν νά ἀνέλθουν ὅλα τά σκαλοπάτια τῆς κοινωνικῆς κλίμακος καί νά φθάσουν εἰς τόν ὄροφον μέ τήν κοινήν στέγην δι᾽ ὅλους. Τήν στέγην τοῦ οὐρανοῦ. Ὅλους ὅσους μποροῦν, χωρίς νά κουράζονται, ν᾽ ἀνεβοκατεβαίνουν αὐτή τήν κλίμακα. Ἀλλά καί νά ζοῦν εἰς τόν ὄροφον εἰς τόν ὁποῖον ἐτάχθησαν. Καί ἐκεῖνο, πού θά διακρίνει καί θά συνδέει τά μέλη αὐτῆς τῆς κοινωνίας, θά εἶναι ἡ κ ο ι ν ω ν ι κ ή σ υ ν ε ί δ η σ ι ς. Καί ὁ νέος πολιτισμός, πού θά δημιουργήσει ἡ ἐποχήμας, θά εἶναι ὁ κοινωνικός πολιτισμός. Καί τό σῶμα, πού θά τόν ἐγκολπωθεῖ γιά νά τόν ἀναπτύξει, θά εἶναι ὁ ὀργανισμός κοινωνικῆς συνειδήσεως.

Ἀλλά ὁ ὀργανισμός κοινωνικῆς συνειδήσεως, πού ἔχει γιά τελευταία βαθμίδα τήν παγκοσμιότητα, τήν παγκόσμια κοινωνία, ἔχει πολλές διαβαθμίσεις. Καί γιά νά ἀνεβοῦμε μίαν κλίμακα πρέπει πρῶτα-πρῶτα νά τήν πλησιάσουμε. Νά βροῦμε τό πρῶτο της σκαλί, τό προσγειωμένο. Τό σκαλί, πού εἶναι πολύ κοντά μας, καί ἔπειτα νά ἀρχίσουμε νά τήν ἀνεβαίνουμε. Καί τό σκαλί αὐτό, τό πολύ κοντά μας, εἶναι μέσα στόν καθένα. Εἶναι μέσα στήν κοινωνία-Ἄνθρωπος. Ἡ κλίμακα, ὅμως, τῆς κοινωνικῆς ἀνόδου δέν εἶναι μονόπλευρος. Ἔχει πολλάς πλευράς καί ἡ κάθε μιά, τίς δικές της δυσκολίες. Γι᾽ αὐτό πρέπει νά προπονούμεθα εἰς ὅλες, γιά τήν κοινωνικήν μας κατάρτισιν. Ὑπάρχουν, βέβαια, καί ἐδῶ ὅπως παντοῦ οἱ ταλαντοῦχοι, οἱ ὁποῖοι γεννῶνται ἔχοντας διανύσει σέ κάποια πλευρά ἕνα μέρος τοῦ δρόμου, πού ἐμεῖς μέ πολλές προσπάθειες θά διανύσουμε. Ἀλλά αὐτές εἶναι ἐξαιρέσεις, καί ἐμεῖς μιλᾶμε γιά τό σύνολο, γιά τόν κανόνα. Ἄλλωστε, ἀπό μιά πλευρά, ὅλοι ἀρχίζουμε ἀπό τό ἴδιο σημεῖον. Ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου ἐδῶ στή γῆ ἐξακολουθεῖ νά ἀρχίζει ἀπό τήν ἐμβρυακή ἡλικία καί νά προχωρεῖ μέ τά ἴδια στάδια.

Γιά νά ἀνέλθουμε, ὅμως, μιά γεροδεμένη, στερεή καί ἀκλόνητη κοινωνική κλίμακα, καί τό πόδι μας νά πατάει ἄνετα καί σταθερά, πρέπει νά μή ἀφήνουμε ποτέ τήν πλευράν τῆς κοινωνίας-Ἄνθρωπος. Καί πρό πάντων στά χρόνια τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Γιατί αὐτή ἡ πλευρά εἶναι πού φέρει εἰς τήν κορυφήν. Ἀπ᾽ αὐτή τήν πλευρά θά ἀναδυθεῖ ἡ μορφή τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτή ἡ πλευρά ὁδηγεῖ στό τέρμα πού θά μᾶς ξεκουράσει. Πού θά εἶναι ἡ κατακλείς καί ἡ δικαίωσις τῶν κόπων μας. Αὐτή ὁδηγεῖ στό φῶς καί τήν ἀτμοσφαῖρα πού χρειαζόμαστε γιά νά ἀναπνεύσουμε καί νά ζήσουμε. Αὐτή ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἔξοδον. Εἰς τήν πύλην, ἀπό ὅπου θά γεννηθοῦμε. Καί ἡ πλευρά αὐτή ἔχει ὄψιν ἀμετάβλητον, ἐνῶ οἱ ἄλλες εἶναι πλευρές ἐξωτερικές καί μᾶς παρουσιάζονται μέ τήν ἀπειρίαν τῶν μορφῶν καί ἐπενδύσεων.

Ἀλλά ἡ κοινωνική αὐτή πλευρά, ἡ πλευρά κοινωνία-Ἄνθρωπος, εἶναι κρυμμένη, ὅπως ἡ σπονδυλική στήλη στό ὑλικόν μας σῶμα. Καί ἡ ἐργασία μας ἐκεῖ εἶναι ἀφανής καί μακροχρόνιος. Καί αὐτό δέν μᾶς ἀρέσει, γιατί μᾶς κουράζει. Γιατί ὁ ἐγωϊσμός μας διαρκῶς περικόπτεται, ψαλιδίζεται. Κλαδεύεται. Ἡ ἐπιτυχημένη μας ἐνέργεια καί ἐργασία παρουσιάζεται ἀπό τήν ζωήν καί τήν εὐφορίαν τοῦ χώρου, πού περιβάλλει αὐτήν τήν σπονδυλικήν στήλην. Γιά νά γίνει καταφανής ἡ δική μας μορφή, πρέπει οἱ προσπάθειές μας νά συμπληρωθοῦν. Νά φθάσουμε εἰς τήν κορυφήν. Νά φθάσουμε εἰς τήν κεφαλήν, ἀφήνοντας ζωντανόν καί σφριγηλό καί ἐλεύθερον ὁλόκληρον τόν ὀργανισμόν ἀπό τόν ὁποῖον ἐπεράσαμε. Ἀλλά τότε, γιά νά ζήσουμε καί νά συνεχίσουμε τήν κοινωνική μας δράση ἐξακολουθοῦντες νά σκορπίζουμε ζωήν καί σφρῖγος καί ἐλευθερίαν, πρέπει τό περιβάλλον, ἡ κοινωνία-Πολιτεία, νά ἀναγνωρίσει ὅτι ἀποτελοῦμε κι ἐμεῖς μέλος αὐτῆς τῆς κοινωνίας, αὐτοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ. Καί τοῦτο νά τό κάμει συνειδητά. Γιατί ἡ κοινωνία-Πολιτεία διευθύνεται ἀπό τόν ἄνθρωπο. Δέν κινεῖται καί ἀναπτύσσεται αὐτομάτως. Χωρίς τή δική μας συμβολή, τή συμβολή τοῦ λογικοῦ, τή συμβολή τῆς συνειδήσεως. Ὅπως γίνεται στό φυσικόν σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Νά παραδεχθεῖ, ὅτι καί ἡ σπονδυλική στήλη χρειάζεται στόν ὀργανισμό, καί ὄχι μόνον ἡ ἐπιδερμίς. Καί τά πλευρά νά ἀντιληφθοῦν ὅτι δέν μποροῦν νά ζήσουν χωρίς κεφάλι καί νά παραδεχθοῦν ὅτι ἐπάνω στή σπονδυλική στήλη στηρίζονται, καί νά μή γίνουν σπαθιά καί μᾶς ἀποκεφαλίσουν, ἐπειδή εἰς τόν νέον αὐτόν χῶρον κινοῦνται καί ἐνεργοῦν αὐτοβούλως. Ἀλλά δι᾽ αὐτόν τόν λόγον ἔχουν ἀκεραίαν τήν εὐθύνην

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

τῶν πράξεών των. Διότι στήν κοινωνίαν-Πολιτεία ὁ καθένας ἔχει τό δικό του κεφάλι καί εἶναι ἀνεξάρτητος καί ἐλεύθερος, μέ ἰδίαν βούλησιν. Πρέπει νά ἀντιληφθοῦν ὅτι καί ἡ σπονδυλική στήλη, εἰς τήν ὁποίαν τόσον ἄνετα στηρίζονται, ὀφείλει τήν ὕπαρξίν της εἰς τήν ἀθόρυβον ἐργασία κάποιας κεφαλῆς. Ὑπακούει καί αὐτή σέ κάποιον.

Πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε, ὅτι ἡ πολιτεία εἶναι ἕνας ἀνθρώπινος ὀργανισμός, τοῦ ὁποίου τά μέλη, τά συστήματα, τά ὄργανα, οἱ μῦς καί τά ὀστᾶ κινοῦνται. Καί κινοῦνται ἐλευθέρως καί αὐτοβούλως. Κινοῦνται ἔτσι, γιά νά μπορέσουν νά ζήσουν. Νά πᾶνε νά βροῦν τή θέση τους, τή φυσική θέση, καί νά ὑπηρετοῦν τήν ζωήν τῆς πολιτείας μέ τή δική τους τή ζωή. Ἄλλωστε τότε ἱκανοποιοῦνται καί τότε ἀποδίδουν.

Τά ὄργανα ἑνός ὀργανισμοῦ δέν ἐπιτρέπεται νά παρασύρονται ἀπό τήν μόδα τῆς κάθε ἐποχῆς καί νά ἀφήνουν ἕνα ὁδοστρωτῆρα νά ἰσοπεδώνει τή μορφή τους καί τάς ἐνεργείας των κάθε φορά. Πρέπει νά ὑπομένουν τόν περίγελω τῆς ἀώρου κοινωνίας καί νά ἐμφανίζονται μέ τήν φυσικήν τους κατάστασιν, πού προάγει καί ἱκανοποιεῖ ὅλους. Ἄτομα καί κοινωνίαν.

Αὐτήν τήν πλευράν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Τήν κοινωνίαν-Ἄνθρωπο. Τήν ἔχουμε πολύ παραμελήσει. Ἀπό ἐκεῖ ἀπορρέει κάθε κακοδαιμονία. Καί γι᾽ αὐτό φθάσαμε σ᾽ αὐτό τό ἄλυτο προβληματικό σημεῖο τῶν καιρῶν μας. Χάσαμε τήν σπονδυλική στήλη μας καί ἀπομείναμε μιά μᾶζα, πρίν προφθάσουμε νά ἐξασφαλίσουμε τήν κινητήριον δύναμιν πού ἰδιάζει σ᾽ αὐτήν. Ὡς ἐάν ἐγεννᾶτο ἕνα παιδί, πρίν προφθάσει νά συμπληρωθεῖ τό ἀναπνευστικόν του σύστημα.

Ἡ μακροχρόνιος ἀφανής ἐργασία μᾶς τρομάζει. Ἔπειτα, ἐπειδή εἴδαμε μερικές μορφές νά ἀναδυθοῦν ὕστερα ἀπό σκληρές προσπάθειες, νομίζουμε ὅτι μποροῦμε νά τίς ἀντιγράψουμε. Δέν εἶναι αὐτές οἱ μορφές ἐπιφανειακές. Δέν εἶναι μάσκες, γιά νά τίς ἀντιγράψουμε. Ἄλλωστε, στίς μελέτες μας δέν ἀσχολούμεθα μέ τήν ἀπόκτησιν προσωπείων, ἀλλά μέ τήν διαμόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου καί τήν προαγωγήν του. Καί γιά νά μᾶς προάγουν αὐτές οἱ μορφές, πρέπει νά ἀκολουθήσουμε τόν δρόμον πού διήνυσαν. Ἔτσι θά τίς ἀποκτήσουμε.

Ἡ μορφή τῆς πλαγγόνας, πού μᾶς ἱκανοποιεῖ, δέν εἶναι ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος θά πρέπει νά μείνει ἐπί ἕνα χρονικό διάστημα ἀφανής ὡς ἔμβρυον, γιά

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

νά γεννηθεῖ τήν κατάλληλη στιγμή καί εἰς τόν κατάλληλον χῶρον. Θά πρέπει νά διανύσει μίαν πορείαν. Καί αὐτή ἡ πορεία εἶναι σταθερά χρονικῶς δι᾽ ὅλους.

Ἄν ρωτήσει, ὅμως, ὁ ἀνθρωπος τόν ἑαυτόν του, θά τοῦ ἀπαντήσει ὅτι αὐτή ἡ ἐργασία ἡ ἀφανής καί μακροχρόνιος καί κουραστική, πού δέν ἐνοχλεῖ τό περιβάλλον, τόν ἱκανοποιεῖ ὅταν περιλαμβάνει κάποια πλευρά πού ἰδιάζει σ᾽ ἐκεῖνον. Ἀλλά δέν ἀκολουθεῖ ὅ,τι τοῦ ὑπαγορεύει ὁ ἑαυτός του, γιατί δέν εἶναι τῆς μόδας. Θά γίνει καταγέλαστος. Αὐτή ἡ ἱκανοποίησις, ὅμως, εἶναι ἡ ἀόρατος ἀμοιβή, πού ξεκουράζει καί τρέφει τό βρέφος πού φέρει κάθε ἄνθρωπος μέσα του. Τό βρέφος, διά τήν διατροφήν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος. Τό βρέφος, πού θά ἀξιοποιήσει ὅλες τίς προσπάθειες τοῦ ἀνθρώπου. Τό βρέφος, πού ἡ ἀνάπτυξίς του θά φέρει τήν κατάπαυσιν τῶν σκληρῶν προσπαθειῶν καί ἀνησυχιῶν καί θά τόν ξεκουράσει. Τό βρέφος, πού εἶναι τό θεμέλιον τῆς ὁμαλῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Τό θεμέλιον πάσης εἰρηνικῆς κοινωνίας.

Καί αὐτό τό βρέφος, πού ἀναπτύξαμε, δέν θά εἶναι ἡ πλαγγόνα, πού μᾶς εὐφραίνει καί πάντα θά ζητᾶμε μιά πιό μεγάλη καί πιό τέλεια. Δέν θά εἶναι ἡ μηχανή πού μᾶς ἀναπαύει, ἀλλά κάποια συμπλήρωση θά χρειάζεται καί θά εἶναι ἀνάγκη ν᾽ ἀλλάξει ἀπ᾽ τή βάση της. Ἀλλά θά εἶναι κάτι, πού πάλι θά μᾶς εὐφραίνει ἡ παρουσία του. Πάλι θά μᾶς ἀναπαύει ἡ ἀπόδοσίς του. Πάλι θά ἔχουμε καταβάλει σωματικές, πνευματικές, ψυχικές προσπάθειες. Ἀλλά θά ἔχουμε ἐργασθεῖ ἐπάνω σέ ἕνα ὑλικό ζωντανό.

Θά ἔχωμεν δώσει στό ἔργο μας τήν μορφήν τῆς πληρότητος καί τήν δύναμιν τῆς ἀναπτύξεώς του ἐπί ἀναλλοιώτων βάσεων. Θά ἔχει σχηματισθεῖ ὁ πυρήν μέ τό κατάλληλον ἔδαφος, ὅπου θά ἀναπτυχθεῖ. Θά τίς ἔχουμε διοχετεύεσει αὐτές τίς προσπάθειες στόν ἄνθρωπο. Θά φέρουμε τό ἔργον μας πάντα μαζί μας. Θά εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Κι ἔτσι ὁ ἄνθρωπος θά ἱκανοποιηθεῖ ἀπολύτως. Θά γαληνεύσει καί θά ζήσει.

Ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ πάντοτε νά κατασκευάσει μιά μηχανή, πού θά τοῦ κάνει ὅλες τίς δουλειές αὐτομάτως. Ἕνα τέλειο ρομπότ. Ἀλλά τότε ὁ ἄνθρωπος θά ἐκλείψει. Αὐτή ἡ διακαής ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου, πού τόση ἐπιτυχία ἐσημείωσε στήν περιοχή τῆς τεχνικῆς, πρέπει νά στραφεῖ καί πρός τόν ἄνθρωπο. Συνειδητά, συστηματικά καί ὀργανωμένα, ὄχι συμπτωματικά, νά ἀποδίδει. Νά ζητήσει αὐτή ἡ τάσις νά ἐργασθεῖ καί νά ἐπιτύχει αὐτό πού θέλει καί στήν πατρίδα της. Μέσα

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

εἰς τόν χῶρον εἰς τόν ὁποῖον ἐγεννήθη καί διά τόν ὁποῖον ἐγεννήθη. Νά κατεργασθεῖ ὑλικά ἀνθρώπινα καί νά τά προαγάγει. Τότε θά ὑπάρξει ἰσορροπία καί πρόοδος θετική. Τότε καί ἡ μηχανή θά βρεῖ ἕνα ἀντάξιο σύντροφο καί θά βαδίσει εἰρηνικά πρός τά μεγάλα της πεπρωμένα.

Ἡ κοινωνική ἄνοδος, γιά νά φέρει ἀποτέλεσμα, πρέπει νά γίνει μέ ἄμεσες ἀνθρώπινες δυνάμεις, μέ κατανάλωσιν ἀτομικῆς ἐνεργείας, ὄχι μέ ἀσανσέρ, ὄχι μέ τήν ἐξωτερικήν περιβολήν πού χαρακτηρίζει τούς κοινωνικούς ἀνθρώπους. Γιατί, ὅταν μᾶς λείψει τό ἀσανσέρ καί ἡ ἐξωτερική περιβολή, ἐμφανίζεται ὁ ἄνθρωπος ἀδύνατος καί ἀνυπεράσπιστος. Παρουσιάζει τήν ὄψιν τοῦ ἕρποντος σκώληκος. Κι ἐμεῖς, τόν ἄνθρωπο θέλουμε νά ἀναπτύξουμε. Ὅπως δέν βασιζόμεθα στά πλεῖστα μεταφορικά μέσα, πού ἔχουμε, ἀλλά θέλουμε τό παιδί νά μπορέσει νά περπατήσει μέ τά δικά του πόδια. Ἔτσι καί κοινωνικῶς. Ὅταν τοῦ ἀφαιρέσωμεν τό λαμπρόν ἔνδυμα τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου καί τήν σαγηνευτικήν ἀτμοσφαῖρα τῆς τυπικῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὅπως πλούσια ἐμφανίζεται στά χρόνια μας, νά μή μένει ἕνα πειναλέον ὄν, πού τήν κοινωνία εἶναι ἕτοιμο νά χρησιμοποιήσει γιά τήν ἐκδήλωση τῶν ἀντικοινωνικῶν του τάσεων. Βέβαια, καί τά ἀσανσέρ μᾶς χρειάζονται, καί τά μεταφορικά μέσα, καί ἡ κοινωνική ζωή. Ἀλλά ἐκ παραλλήλου μᾶς χρειάζεται καί μία ἄσκησις γιά τήν ἀνάπτυξιν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ὄχι μόνον τοῦ ἐνδύματος. Καί, πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα, τοῦ κοινωνικοῦ κυττάρου, πού εἶναι φορεύς καί πηγή τοῦ κοινωνικοῦ στοιχείου καί ἔχει τήν ἕδρα του στόν ἄνθρωπο. Τήν δύναμιν αὐτήν θά μᾶς τήν δώσει μία ὡρισμένη τροφή. Τό προϊόν μιᾶς συντονισμένης κοινωνικῆς ἐνεργείας.

Τό κοινωνικόν στοιχεῖον εἴπαμε ὅτι ἀναπτύσσεται μέσα σέ μιά ἀτμοσφαῖρα γαλήνης, πού ἀπορρέει ἀπό τήν ἱκανοποίησιν τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς, τοῦ πνεύματος. Κατά κόρον ἔχουμε προσφέρει αὐτήν τήν τροφήν εἰς τό κοινωνικόν μας στοιχεῖον, ἀλλά ἡ ἐμφάνισίς του εἶναι κάτισχνος καί ἡ ἀνάπτυξίς του μηδαμινή, καί τοῦτο διότι τοῦ ἔλειψε ἡ βιταμίνη. Τοῦ ἐδίδαμε ἄφθονη τροφή, ἀλλά κάθε τομέως χωριστά. Γιά νά ἀναπτυχθεῖ, μᾶς ζητάει τήν τροφήν πού προέρχεται ἀπό τήν ἱκανοποίησιν ὅλων μαζί τῶν τομέων πού τό περιβάλλουν. Μιά ἐνέργειά μας νά ἱκανοποιεῖ καί νά γαληνεύει, καί τήν δραστηριότητα τοῦ σώματος, καί τῆς ψυχῆς, καί τοῦ πνεύματος, καί τῆς κοινωνίας πού μᾶς περιβάλλει. Τόν νόμον. Τήν τροφήν αὐτήν χρειάζεται σήμερα ἕνας κοινωνικός ὀργανισμός γιά νά ζήσει. Χρειά-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ζεται νά λειτουργήσει ὁ ἀδήν πού τήν παράγει, γιά νά ἐπιζήσει ὁ ἄνθρωπος καί ἡ κοινωνία.

11 Φεβρουαρίου 1958

ΤΟ ΕΓΩ

ΣΤΟ ΣΩΜΑ τῆς γαλήνης φωλιάζει τό ἐγώ, ἡ βούλησις, ἡ αἰσθητική, το φῶς, ἡ ζωή, τό πνεῦμα. Ἡ δημιουργία. Ἡ διοικοῦσα ἀρχή. Ὁ λόγος.

Εἶναι ἕνα ἐγώ χωρίς ἐγωϊσμό. Μιά βούλησις πού δέν θέλει τίποτε γιά τόν ἑαυτόν της. Μιά αἰσθητική χωρίς μορφή. Ἕνα φῶς, πού ἀφαιρεῖ τίς σκιές καί σέ γδύνει. Μιά ζωή χωρίς κίνηση. Ἕνα πνεῦμα χωρίς ριπή. Ἕνας δικτάτωρ, πού τόν διευθύνει ὁ λαός του. Μία δημιουργία χωρίς μετουσίωση. Μία φωνή, πού δέν ἐρεθίζει τ᾽ αὐτιά μας. Ἕνας λόγος, πού ἀνοίγει τά μάτια μας καί γίνεται φῶς καί γίνεται πράξη καί γεννιέται ὁ χρόνος καί γεννιέται ἡ μορφή κι ἡ οὐσία μαζί.

Τό ἐγώ εἶναι ὥριμο στήν ἐμφάνισή του. Παιδί στήν τελείωσή του.

Τό ἐγώ εἶναι μία ὡραία σύνθεσις, πού τήν τρέφει ἡ γαλήνη. Ἦλθε ἡ ἐποχή νά ἱκανοποιήσουμε συνειδητά αὐτήν τήν περιοχήν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ. Τό σημεῖον ὅπου σῶμα, ψυχή καί πνεῦμα συναντῶνται. Καλούμεθα διά μίαν συνθετικήν ἐργασίαν. Ὁ ἄνθρωπος ἐξελίσσεται καί ζητοῦν νά ἱκανοποιηθοῦν μέσα του λειτουργίες λεπτότερες καί πολυπλοκώτερες, ἀλλά συγχρόνως λειτουργίες, πού τώρα διανύουν τήν βρεφική τους ἡλικία. Λειτουργίες, πού κατά μέγα μέρος ἕως τώρα ὑπνώττουν, πού ἕως τώρα ἔζων δυνάμει μόνον. Τώρα ζητοῦν νά ζήσουν ἐνεργείᾳ. Νά τραφοῦν, νά κινηθοῦν, νά ἀναπτυχθοῦν, νά ἀποδώσουν. Καί εἰς αὐτήν τήν περιοχήν εὑρίσκεται ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος. Ὅλα τά ἄλλα εἶναι ἐνδύματα πού τόν περιβάλλουν. Αὐτή εἶναι ἡ περιοχή τοῦ ἐγώ. Ἕνα ἐγώ, πού δέν εἶναι τίποτε ἀπ᾽ αὐτά πού ξέρουμε, καί ὅλα τά μπορεῖ. Μία δύναμις.

*
* *

ΤΟ ΕΓΩ ζεῖ στό φουρτουνιασμένο σῶμα τῆς γαλήνης. Ἀνασαίνει βαθειά. Ὅλο καί πιό βαθειά. Ν᾽ ἀνοίξουν ὅλες οἱ πόρτες. Νά χωρέσουνε ὅλοι. Καί, ὅταν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

βγεῖ ὁ ἀέρας, νά γίνει ἕνα μεγάλο κενό. Ἕνα σκοτάδι βαθύ. Τό μαῦρο κενόν τῆς βαθμίδος.

Ἕνα σκοτάδι, τούς γυμνούς νά καλύψει. Ἕνα κενό, ὁ πεζός νά πατήσει. Εὕρημα μεγάλο γιά τόν στρατοκόπο. Θά τό κάμει σκαλί, θά τό κάμει βαθμίδα, γιά νά προχωρήσει. Ὁ στοχαστής, θρονί νά καθίσει. Καί τό ὅρνιο, σπηλιά γιά νά ζήσει.

Κι ὅταν ἀρχίζει ξανά ὁ ἀσκός νά γεμίζει, τό κενό σιγά-σιγά χάνεται. Ὁ πεζός ὀλισθαίνει καί σβήνει. Ὁ στοχαστής στέκει ὄρθιος καί περιμένει. Κι ὁ διαβάτης, πού δέν βρίσκει τό πάτημα, τό πουλί τή φωλιά του, ἀρχίζουν νά τσιμποῦν, νά κλωτσοῦν τή μεμβράνη πού τόν δρόμο τους ἔφραξε. Ἐτσι πρέπει. Νά λεπτύνει, νά γίνει εὐλύγιστη. Πολύ ἐλαστική. Νά μπορεῖ ὅλο καί πιό πολύ νά φουσκώνει. Νά χωρέσει τή θύελλα, πού θά σπρώξει τίς πύλες. Ὅλες τίς πύλες. Ἕως τήν ἐσχάτη, πού κατοικεῖ ἡ καρδιά τοῦ ἐγώ. Νά τήν πάρει καί νά φύγουν μαζί. Νά ἡσυχάσει. Καί στή θεση τοῦ μαύρου κενοῦ νά μείνει σκαλισμένη μιά ὁλοφώτεινη ὄασις. Μέ μοναδικό κάτοικο καί ἀφέντη ἐσένα. Ἔπρεπε νά μείνει γυμνό τό ἐγώ, ἐσένα νά ντύσει.

Ἐκεῖ ὅ,τι θελήσεις θά βρεῖς. Μορφές δίχως ὅρια. Σκιές πουθενά, τή χαρά σου νά κρύβουν. Μιά πλησμονή δίχως κόρο. Κι ἀπ᾽ τή δροσάτη πνοή θά λείπει ἡ φρίκη. Ἐκεῖ τό χαμένο σου ἐγώ θ᾽ ἀντικρύσεις. Τή γαλήνη.

*
* *

Ο ΧΩΡΟΣ τοῦ ἐγώ ἀνατέλλει, ὅταν ὁ χῶρος τοῦ κόσμου βασιλεύει. Ὁ χῶρος τοῦ ἐγώ μᾶς περιμένει παθητικά, γιατί δέν μπορεῖ νά συμμετάσχει στήν πανδαισία τοῦ ἄλλου. Ἀλλά καί πιστά, γιατί βασίζεται στούς δεσμούς συγγενείας πού μᾶς συνέχουν.

Δέν μπορεῖ νά ἀντιτάξει στή λάμψη τῶν ἑοραστικῶν ἐκδηλώσεων τά δικά του στολίδια. Εἶναι ἐστερημένος κάθε ὑλικῆς ὑποστάσεως. Δέν θά μᾶς παρασύρει ποτέ στά πλάτη τοῦ ὀνείρου, γιατί εὑρίσκεται πάντοτε ἐν ἐγρηγόρσει. Δέν θά μᾶς καλέσει ποτέ νά διασκεδάσουμε μαζί του τίς ὧρες τῆς σχολῆς, γιατί δέν ὑπάρχουν. Ἐργάζεται ἀκατάπαυστα. Δέν θά μᾶς ξεκουράσει ποτέ μέ τό ναρκωτικό τῆς λήθης, γιατί εἶναι ἡ ἀλήθεια. Δέν θά μᾶς πλανέσει μέ τά στολίδια του, γιατί τό σῶμα του εἶναι ἀόρατον. Δέν θά ἐξασκήσει ποτέ βία ἐπάνω μας, γιατί εἶναι ἄοπλος. Δέν θά μᾶς μεθύσει μέ τά λόγια του, γιατί εἶναι σιωπηλός. Δέν θά μᾶς συγ-

κινήσει μέ τίποτε τοῦ κόσμου τῆς γῆς, γιατί δέν τά ἔχει. Εἶναι κάτοικος ἑνός ἄλλου πλανήτη. Ἄν ξαλαφρωθοῦμε γιά λίγο ἀπό ὅλα αὐτά πού μᾶς βαραίνουν στή γῆ. Ἄν ἀπαλλαγοῦμε ἀπ᾽ τήν ἕλξη τῆς γῆς, θά μπορέσουμε νά τόν πλησιάσουμε.

Εἶναι ἡ περιοχή τῆς ψυχῆς ντυμένη τήν ἐσθῆτα τοῦ πνεύματος, πού προχωρεῖ μέ τῆς καρδιᾶς τό ἀσταμάτητο βῆμα. Καταπίνει τίς ἀποστάσεις τοῦ χρόνου καί ζεῖ. Κι ὅπως εἶναι ἡ δουλειά του ἀσταμάτητη, ἔτσι θέλει καί τή χαρά του συνεχῆ. Μᾶς καλεῖ στό συμπόσιο τῆς πορείας. Καιρός εἶναι νά ἐπισκεφθοῦμε αὐτό τόν χῶρο. Μᾶς ζητάει νά μᾶς πάρει μαζί του στόν δικό του πλανήτη. Κι αὐτά τά ταξίδια εἶναι τώρα τῆς μόδας. Πηγαίνεις μέ πολλή εὐχαρίστηση, ἀρκεῖ νά ἔχεις τό ἔνδυμα. Καιρός εἶναι νά τό ἑτοιμάσουμε. Καιρός εἶναι νά καταλάβουμε, πώς ἡ γῆ καί τά γήϊνα ἤτανε μιά βαθμίδα, πού ἦλθε καιρός νά τήν ἀφήσουμε ζωντανοί καί νά ἀνεβοῦμε στήν ἀμέσως ἑπόμενη. Καιρός εἶναι νά βγοῦμε ἀπό τήν ἀχλύν τοῦ ὀνείρου.

Μέσα στό ἐγώ αἴρονται οἱ φυσικοί νόμοι. Οἱ νόμοι τῆς διαβαθμίσεως. Τό ὅριον. Ἡ θεωρία τῶν κβάντα. Ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ συνέχεια. Ἐκεῖ βρισκόμαστε εἰς τήν ἀντιύλην. Εἰς τήν ἀντιενέργειαν. Εἰς τήν αἰτίαν. Γιατί ἐκεῖ δέν ὑπάρχει μηχανικόν ἔργον, ἀλλά δύναμις. Καί αὐτή ἡ δύναμις μεταφράζεται στή γλῶσσα μας μέ τή λέξη χαρά. Καί στή φύση της εἶναι ἡ συνέχεια. Γι᾽ αὐτό, ὅταν κοποῦμε κάπου, πονοῦμε. Ὁ χωρισμός δέν εἶναι στή φύση τοῦ αἰσθήματος. Πονοῦμε μέ τά αἰσθήματά μας, ὄχι μέ τάς αἰσθήσεις μας. Δέν πονεῖ ὁ ὑλικός ἄνθρωπος. Ὁ χωρισμός εἶναι γνώρισμα τῆς ὕλης, δέν τήν ξενίζει, ἀλλά τό γνώρισμα τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ συνέχεια. Ἡ χαρά. Γι᾽ αὐτό πονεῖ. Μά πρέπει νά ὑπακούσει στάς ἀπαιτήσεις τοῦ σώματος καμμιά φορά, πού ζητάει μ᾽ αὐτό τόν τρόπο νά ζήσει. Ποιός θέλει ν᾽ ἀποχωρισθεῖ τό πόδι του; Τό κόβει μόνον γιά νά ζήσει. Γι᾽ αὐτό ὑπάρχει κάτι, πού ἐπουλώνει τά τραύματα. Πού γεμίζει τά χάσματα. Ἐμεῖς τό ὀνομάζουμε χρόνο. Λέμε, ὁ χρόνος ὅλα τά τακτοποιεῖ. Καί πράγματι, αὐτό εἶναι. Αὐτό τό ἐγώ εἶναι ὁ χρόνος. Ἔχει μέσα του ὅλο τόν χρόνο. Εἶναι τό ἄχρονον. Δέν τό φθείρει ὁ χρόνος. Γεννάει τόν χρόνο. Τό πιό πλούσιο πρᾶγμα στή γῆ.

Μέσα στό ἐγώ, ὁ ἄνθρωπος θά βρεῖ ὅ,τι ζητοῦσε. Τήν ἐλευθερία. Ἐκεῖ μέσα αἴρονται ὅλα τά ὅρια καί γκρεμίζονται ὅλοι οἱ φραγμοί. Ὅ,τι εἶχες βρεῖ ἕως τώρα μέ κόπο πολύ σάν νόμο ἔξω ἀπό τήν περιοχή τοῦ ἐγώ καί ἐστήριζες τή ζωή σου, νά τό ξεχάσεις. Ἐκεῖ δέν ὑπάρχει.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Τό ὅριον, ἡ διαβάθμισις, ἡ ἀντίθεσις, ἡ οἰκονομία, ἡ ἐπιστροφή, ἡ ἀνακύκλυσις, ἡ καλλιέργεια, ἡ ὡρίμανσις, ἡ μάθησις, ἡ ἀναγέννησις, ἡ αἰτία, ἡ ἀδυναμία, τό φαινόμενον, ἡ ἀβεβαιότης, ἡ ἀμφιβολία, τό ἄγχος, ἡ ἀγωνία, ἡ ἑτεραρχία, ἡ ἀνταπόδοσις, τό χρέος, ὁ τύπος.

Ἐκεῖ καλεῖσαι νά ὑπακούσεις στήν ἄρνηση ὅλων ὅσων σέ βάραιναν. Ἐλευθερώνεσαι. Μά κάτι σοῦ μένει. Ἡ ὑπακοή. Γιατί ἐλευθερία δέν εἶναι ἀσυδοσία. Ἔχει κι αὐτή τούς νόμους της. Καί τότε θά μπορέσεις νά ζήσεις στή χώρα της, ὅταν νομίσεις ὅτι ἔχεις προετοιμασθεῖ νά ὑπακούσεις στούς νόμους τῆς ἐλευθερίας. Πού, ἄν θέλουμε νά τούς γενικεύσουμε, θά ποῦμε πώς εἶναι ἡ συνειδητή ἐλευθέρα ὑπακοή στούς νόμους. Ἡ πειθαρχία.

*
* *

ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ τῆς ἐλευθερίας, ἁλυσίδες δέν ὑπάρχουν. Ἁλυσίδες πού σέ δένουν, ἀλλά καμμιά φορά σέ στηρίζουν. Δέν εἶσαι ὁ κρίκος, πού σέ κρατοῦν ἀπ᾽ τό χέρι ἄλλοι δύο κοντά σου. Εἶσαι ἐλεύθερος, μή τό ξεχνᾶς. Λείπει ἡ ἀλληλεξάρτησις. Πρέπει νά εἶσαι αὐτάρκης. Νά μή ζητήσεις ἔξω ἀπ᾽ τόν κύκλο σου τίποτε. Ὅλα ἐκεῖ θά τά βρεῖς. Στήν πηγή τους. Ἄν ζητήσεις νά ξεμυτίσεις, θά μαστιγωθεῖς. Ἀπ᾽ τό κρύο. Ἀπ᾽ τή ζέστη. Μά κι αὐτό σοῦ χρειάζεται πότε-πότε, στήν ἐσχάτη ἀνάγκη, ἄν θέλεις νά ζήσεις. Αὐτό τό μαστίγωμα σοῦ δίνει τή σπάνια καί ζωογόνα ἀπόλαυση νά ἀναπνεύσεις βαθειά μέσα σ᾽ ἕνα κλῖμα δυνατό καί γερό. Ἀρκεῖ νά τό ἀντέξεις. Σοῦ ἀνοίγει τά μάτια, τά ὅρια τοῦ ἐγώ νά γνωρίσεις. Σοῦ ξυπνάει ὅλα τά κύτταρα, νά δουλέψουν: Νά μπορέσεις, στά πόδια σου μόνον νά στέκεσαι. Νά μήν ἀκουμπήσεις. Νά μή γίνεις τετράποδο. Σοῦ δίνει τά ἐφόδια, νά μπορέσεις νά ζήσεις στή χώρα τῆς ἐλευθερίας. Μέσα σέ μιά ἀτμοσφαῖρα χωρίς παραισθήσεις. Ἀδειανή ἀλλά καθαρή. Ἀσφαλής.

Μιά φωτιά δυνατή. Μιά λάβα κυκλώνει τήν ὄαση, νά κρατήσει κάποια θέρμη βιώσιμη μέσα στήν κρύα τήν ὄαση. Ἀπολαυστική. Κι ἀπ᾽ τήν ἄλλη μεριά. Μιά παγωνιά. Νά μπορεῖ τό σπίτι, πού μέσα της καίει, νά γίνεται μιά γλυκειά θαλπωρή. Μά κανείς νά μή μπορεῖ ἐκεῖ νά ζυγώσει.

Ἐκεῖ ὅλο στήν ἴδια μεριά βρίσκεσαι, κι ὅμως ὅλο πηγαίνεις. Πίσω δέν θά γυρίσεις ποτέ νά κοιτάξεις. Ἀπ᾽ τήν ἀρχή ποτέ δέν θά ξαναπεράσεις. Ὅλα ἀλλάζουν. Ἐξελίσσονται. Προοδεύουν. Μόνον τό ἔνδυμα ποτέ δέν ἀλλάζει. Ἐκεῖ δέν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ὑπάρχει καμμία διάκρισις. Ὅσο κι ἄν ἐργασθεῖς. Ὅσο κι ἄν προοδεύσεις, κανένας δέν θά τό ᾽δεῖ. Τίποτε δέν θά τό δείξει. Δέν ὑπάρχει διάκοσμος γύρω σου.

Στή χαρά σου, μή ζητήσεις ἐκεῖ ποτέ ἀνταπόκριση. Οὔτε βοηθό στό πῶς αὐτήν θά ἀποκτήσεις. Ἀνταπόδοση ἐκεῖ μή ζητήσεις. Στούς ἐλεύθερους αὐτά δέν ταιριάζουν. Ζοῦν χωρίς βακτηρίες. Ζοῦν στῆς θυσίας τόν χῶρο. Ζοῦν μέσα στήν ἀφθονία τοῦ ἀδιαπέραστου τίποτε. Ζοῦν σάν ἄτομα. Τούς φθάνει πού ζοῦν. Στό συκώτι, στόν σπλήνα, στό στομάχι κανείς δέν θά δώσει παράσημα. Τούς φθάνει ἡ χαρά τῆς ζωῆς. Τούς φθάνει πού ὑπηρετοῦν τή ζωή. Τούς φθάνει νά ζοῦν.

Στήν περιοχή τῆς ζωῆς τώρα βρίσκεσαι, πού ὅλο τρέχει.Τόσο πολύ, πού μοιάζει ἀκίνητη. Καί σύ, γιά νά ζήσεις κοντά της, πρέπει διαρκῶς νά προσπαθεῖς ἕως τό ἔσχατο ὅριο τῶν δυνάμεών σου καί λίγο πιό πάνω. Αὐτός ὁ χῶρος πρέπει στή ζωή μας ν᾽ αὐξάνει χωρίς πουθενά νά φανεῖ. Μή περιμένεις γι᾽ αὐτό ἀμοιβή. Ἐσύ μόνον δίνεις. Σέ φθάνει, πού τή θέση αὐτή μπορεῖς καί κρατεῖς. Σέ φθάνει, πού τροφοδοτεῖς τή ζωή. Σέ φθάνει, πού ζεῖς. Αὐτό κάθε χρέος τό σβεῖ.

Καλιέργεια, ἄσκησις ἐκεῖ δέν ὑπάρχει. Ἐκεῖ πρέπει γιά ὅλα νά βρεθεῖς ἕτοιμος. Ὅλα νά τά μπορεῖς. Νά εἶσαι παντογνώστης καί παντοδύναμος. Νά εἶσαι ἄτρωτος. Κανένας δέν θά ζητήσει νά σέ μορφώσει μέ λόγια. Εἶσαι στήν περιοχή τῆς γαλήνης. Τῆς σιωπῆς. Εἶσαι στήν περιοχή τῆς πράξης. Κανένα γεγονός δέν πρέπει ἐκεῖ νά σὲ ξαφνιάσει. Πρέπει νά τό περιμένεις. Νά τό ᾽χεις προΐδει. Ἀκόμα καί τό κενόν πού θά συναντήσεις. Πρέπει νά ᾽χεις κάμει μέσα σου ἀποθήκευση ἀέρος μεγάλη. Ἀέρα πολύ. Ἀνεξάντλητο. Γιά νά ζήσεις μέσα στή σπατάλη τοῦ κενοῦ πού σέ περιμένει.

Ἐκεῖ δέν πρέπει νά σφάλεις ποτέ. Ζεῖ στή χώρα τῆς αἰσθητικῆς. Ζεῖς στή χώρα τῆς τέχνης. Μιᾶς τέχνης, πού τό ὑλικόν δέν τό δαμάζει ὁ καλλιτέχνης, ἀλλά συνεργάζεται μαζί του. Εἶναι ἕνα ὑλικό πού κινεῖται ὅπως κινεῖσαι καί σύ, παίρνει μόνο του μορφήν, δέν περιμένει ἀπό ᾽σένα. Δέν ὑπακούει δουλικά. Τραβάει τόν δρόμο του. Αὐτόν τόν δρόμο περιμένει ἀπό ᾽σέ νά τοῦ βρεῖς. Τόν δικό του τόν δρόμο. Νά τοῦ μάθεις αὐτόν νά ἀκολουθεῖ. Νά μή στέκεται, ἄν δύσβατος εἶναι. Κι ἀπό ᾽κεῖ μέσα, ποτέ νά μή βγεῖ. Κινεῖσθε καί οἱ δύο μέ τό ἴδιο κίνητρο. Κινεῖσθε μέ ἀτομική ἐνέργεια. Στήν πλήρη της μορφή. Μέ τήν ἀντίθετη ὄψη μαζί. Γι᾽ αὐτό εἶσαι ὅλο εὐθύνη. Κρατεῖς στά χέρια σου τόν ρυθμιστή τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας. Πρέπει ὅλα νά τά ἐκτελεῖς σωστά καί στήν ὥρα τους. «Ὡραῖα».

Πόσο σέ κούραζαν ἄλλοτε ὁ δρόμος, τό ἔνδυμα, τό χρέος, ἡ μάθησις καί ἄλλα πολλά. Ἐδῶ δέν ὑπάρχει τίποτε ἀπό ὅλα αὐτά. Οἱ φροντίδες τῶν ἄλλων γιά ᾽σένα, πού σέ βάραιναν κάποτε, τώρα ἔχουνε φύγει. Τό ἐγώ δέν νοιώθει, ὅ,τι νοιώθεις ἐσύ. Εἶναι τελείως ξένο σ᾽ ἐσένα. Ὅλα ὅσα σοῦ χρειάζονται τά ᾽χει. Μά πρέπει ἐσύ νά τά βρεῖς. Ἐσύ νά τά ζητήσεις. Τίποτε δέν θά σοῦ δώσει χωρίς ἐσύ νά τό ζητήσεις. Ἕνας ζητιάνος νά γίνεις. Ἐσύ τίποτε δέν ἔχεις δικό σου καί πολλά σοῦ χρειάζονται. Ἄν θέλεις νά ζήσεις καί νά προχωρήσεις, θά τά ζητήσεις. Ἔτσι αἰσθάνεσαι πώς κάτι ξυπνάει μέσα σου, κάτι κινεῖται. Αἰσθάνεσαι νά ξυπνάει ὁ στοχασμός καί τό χρέος ἐπάνω στή δική σου ζωή. Αὐτενέργεια θά τό λέγαμε. Μά ὅ,τι κι ἄν ζητήσεις, στό ἐγώ σου θά τό βρεῖς. Αἰσθάνεσαι πώς εἶσαι κάτι ἀκέριο καί γιά ᾽σένα καί γιά τούς ἄλλους. Κάτι πού δέν χρειάζεται φρόντισμα. Σάν ἕνα βιβλίο τυπωμένο κλειστό, πού τίποτε δέν μπορεῖς νά προσθέσεις. Ταξιδεύει πιά μόνο. Μά καί τό ἐγώ καθρεφτίζει.

* * *

ΜΕΣΑ στό ἐγώ, ζεῖς σέ μιά ἀτμοσφαῖρα ἀνοχῆς. Τό πάναγνο ἐγώ, μόνον πού σέ ἀνέχεται ἐσένα τόν βέβηλο. Μά καί σύ πνίγεσαι, ἀσφυκτιᾶς μέσα σέ τόση καθαρότητα. Τόσο φῶς. Σᾶς ἑνώνει ἡ ἀνάγκη. Κάποια ὑψηλή ἐπιταγή. Νά ξυπνήσει ἡ συνείδηση. Νά ἀνοίξουν τά μάτια σου, τό ἐγώ σου νά ᾽δεῖς καί νά γίνεις καί σύ σάν αὐτό. Νά γεννηθεῖ κι ἕνα ἄλλο ἐγώ. Τό δένδρο τῆς αἰσθητικῆς νά καρπίσει. Νά γεννηθεῖ τό ὡραῖον. Ἕνας ἄνθρωπος ὡραῖος. Ἕνας καλλιτέχνης.

Μέσα στό ἐγώ, μπορεῖς νά κυκλοφορεῖς ἀδιάσπαστος. Μέ τό σῶμα σου. Μέ τό πνεῦμα σου. Μέ τήν ψυχή σου. Δέν σέ σκοτώνουν. Ἀρκεῖ νά ὑπακούσεις στούς νόμους του. Στούς νόμους τῆς αἰσθητικῆς. Στό «ὡραῖον». Στόν νόμο. Τότε μόνον ἐκεῖ ἔχεις εἴσοδο. Κι ὅταν μπεῖς, εἶσαι ἀσφαλής. Στήν περιοχή τοῦ ὡραίου αἰσθάνεσαι πάντοτε ἀσφαλής. Ἡ ὀμορφιά ἀφοπλίζει. Κι ἄν κάποτε αἰσθανθεῖς ἀσφαλής, νά ξέρεις πώς βρίσκεσαι στή χώρα τῆς τέχνης. Νά ξέρεις πώς συντροφεύεις μέ τόν καλλιτέχνη. Νά ξέρεις πώς ζεῖς στήν περιοχή τοῦ ἐγώ.

* * *

Σ᾽ ΑΥΤΕΣ τίς ἰδέες, πού φθάνει ὁ φιλόσοφος μέ τό βίωμα, εἰς τό δικό του πεδίον ἐρεύνης, καί τίς ἐκφράζει μέ τόν δικό του τρόπο, ἔρχεται ὁ θετικός ἐπιστήμων νά τίς ἐπιβεβαιώσει μέ τήν ἀπόδειξη, θεωρητική ἤ πρακτική. Καί τότε εὑρισκόμεθα εἰς τήν περιοχήν τῆς πραγματικότητος, εἰς τήν χώραν τῆς ἀληθείας, ὅταν φιλόσοφος καί φυσικός ὁμιλοῦν τήν ἴδια γλῶσσα. Ἐκφράζουν τά ἴδια πράγματα μέ τόν δικό του τρόπο ὁ καθένας. Ὑπάρχουν σημεῖα ἐπαφῆς. Ἔτσι ἦλθε καί σ᾽ ἐμᾶς νά προστεθεῖ ἡ φωνή τῆς Φυσικῆς. Καί μᾶς πρόφθασε στήν κατάλληλη ὥρα, τή στιγμή πού τό βιβλίο μας εἶχε τυπωθεῖ ἕως αὐτό ἀκριβῶς τό σημεῖον. Καί τήν ἀκούσαμε νά μᾶς μιλάει μέ τό στόμα τοῦ Ἰάπωνος Κιντέκι Γιουκάβα, βραβεῖον Νόμπελ διά τήν Φυσική τοῦ 1949. Καί νά μᾶς διαβεβαιώνει κατηγορηματικῶς εἰς τό ἀτομικόν συνέδριον τῆς Γενεύης τοῦ 1958, ὅτι «ἔφθασεν ὁ καιρός νά ἀπομακρυνθῶμεν ἀπό τήν σχετιστικήν θεωρίαν τοῦ Ἀϊνστάϊν καί ἀπό τήν θεωρίαν τῶν “κβάντα”, ἄν θέλωμεν νά ἐπιτύχωμεν νά ἐξηγήσωμεν τήν πυρηνικήν συμπεριφοράν εἰς τάς σχεδόν ἀπειροστάς μικράς διαστάσεις ὅπου ὑπάρχει τό ἄτομον».

ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ στοιχεῖον εἶναι ὁ γενεσιουργός πυρήν τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, ὄχι τῶν ἐπαγγελματικῶν φαινομένων τῆς κοινωνίας.

Κοινωνικόν φαινόμενον ὑφίσταται, ὅπου ὑπάρχει καί ἀλληλεξάρτησις. Ὄχι τό ἕνα μέλος νά σκοτώνει, νά παρενοχλεῖ, νά ἐμποδίζει τήν πρόοδον τοῦ ἄλλου, γιά νά ζήσει ἐκεῖνο. Ἀλλά ἡ ζωή ἑνός μέλους νά ἐξαρτᾶται ἀπό τήν προσφοράν τοῦ ἄλλου. Ἡ ὑγεία αὐτοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἰσορρόπησιν τῶν συστημάτων πού τόν ἀποτελοῦν. Ὅπως καί εἰς τό ἀνθρώπινον σῶμα, ἡ ἰσορρόπησις τῶν συστημάτων πού τό ἀποτελοῦν μᾶς δίδει τήν ζωήν καί τήν ὑγείαν τοῦ σώματος.

Ἡ κοινωνική ζωή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἕνας συρμός φαινομένων. Ὅπως καί τό σαρκίον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἕνα φαινόμενον. Ἕνα παιχνίδισμα τοῦ φωτός. Σήμερα τό βλέπουμε, αὔριο ὄχι. Αὐτός ὁ συρμός γίνεται πολυπλοκώτερος καί πολυσυνθετώτερος, ὅσον τά χρόνια περνοῦν καί ὁ ὀργανισμός τοῦ κοινωνικοῦ

σώματος πλουτίζεται εἰς συστήματα. Ἤ, ἄν θέλουμε, ὅσον ἡμεῖς προχωροῦμε μέσα σ᾽ αὐτόν τόν συρμόν καί συναντᾶμε πολυπλοκωτέραν διάρθρωσιν. Ἀλλά, ὅπως καί ἄν ἔχει τό πρᾶγμα, τό βέβαιον εἶναι, ὅτι πρέπει νά διανύσωμεν ἕνα ὡρισμένον χρονικόν διάστημα, διά νά φθάσωμεν εἰς τό τέλος ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου. Καί εἶναι τοιαύτη ἡ διαρρύθμισις τῶν ὀχημάτων, ὥστε, ὅταν εὑρισκόμεθα εἰς ἕνα συρμόν, εὑρισκόμεθα καί σέ ἄλλους συγχρόνως. Ὅπως ἐπίσης δέν εὑρισκόμεθα σέ ὅλους στήν ἴδια θέση, στήν ἀρχή, στή μέση ἤ το τέλος, ἀλλά σέ διαφορετική. Ἀλλά καί ἡ ταχύτης σέ κάθε συρμό εἶναι διαφορετική. Ἔτσι βλέπουμε, ὅτι αὐτός ὁ συρμός τῶν φαινομένων μέ τά ὀχήματά τους εἶναι κάτι σταθερόν καί ἀμετακίνητον. Σάν τόν χρόνο. Εἶναι τό σχέδιον εἰς τόν ἰδεατόν κόσμον. Ἐκεῖνος, πού προχωρεῖ, εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Προχωρεῖ γιά νά ἐνσαρκώσει αὐτές τίς ἰδέες.

Σ᾽ αὐτό τό κεφάλαιον θά ἐξετάσουμε τά κοινωνικά φαινόμενα γενικώτερα, γιά νά ὁδηγηθοῦμε στήν ἑρμηνεία τους καί νά φθάσουμε καμμιά φορά στήν εἰρηνική διαβίωση, πού μᾶς ἀπασχολεῖ αὐτήν τήν ἐποχήν. Νά φθάσουμε στήν ἱκανοποίησή μας μέσα στή ζωή. Διά νά μπορέσουμε νά ἀναστείλουμε τάς ἀντικοινωνικάς μας τάσεις καί νά εἰρηνεύσουμε. Καί ὄχι μόνον τάς ἀντικοινωνικάς τάσεις πού ἀφοροῦν τό σῶμα, ἀλλά καί τήν ψυχήν καί τό πνεῦμα καί τήν κοινωνίαν. Ὄχι μόνον νά μή σκοτώνουμε τόν συνάνθρωπόν μας σωματικῶς, ἀλλά νά μή τόν πληγώνουμε καί τόν σκοτώνουμε ψυχικῶς, νά μή τόν ἀνατρέπουμε πνευματικῶς, νά μή τόν διαλύουμε κοινωνικῶς, μεταχειριζόμενοι ὁποιοδήποτε μέσον πού θά βροῦμε πρόχειρον. Ἀλλά, διά νά ἀναστείλωμεν τάς ἀντικοινωνικάς μας τάσεις ὅσον ἀφορᾶ τήν ψυχήν καί τό πνεῦμα καί τό σῶμα καί τήν κοινωνίαν, πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε τόν νόμον, ἐάν δέν ἔχουμε συνείδηση νά μᾶς τόν ὑπαγορεύσει. Δέν εἶναι ὅμως δυνατόν νά ὑπάρξει τό ἕνα ἀντί τοῦ ἄλλου. Τουλάχιστον τόν λογικόν νόμον, τόν ὀφθαλμοφανῆ, τόν νόμον τῶν ἀντιθέσεων, πού ὅλοι παραδεχόμεθα. Ἡμέρα, νύκτα. Εἰσπνοή, ἐκπνοή. Ὁρατόν, ἀόρατον. Ἐφ᾽ ὅσον ὑπάρχει τό ὁρατόν σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, θά ὑπάρχει καί τό ἀόρατον. Τήν ὕπαρξίν του ἄλλωστε δηλώνουν τά δημιουργήματα αὐτοῦ τοῦ ἀοράτου σώματος. Τά καλλιτεχνικά, τά ἐπιστημονικά. Καί, ἐφ᾽ ὅσον ὑπάρχει ὁ τιμωρός τῶν ἀντικοινωνικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ὁρατοῦ σώματος, θά ὑπάρχει καί ὁ ἀόρατος τῆς ψυχῆς, τοῦ πνεύματος, τῆς κοινωνίας. Καί, ἐπί τοῦ προκειμένου, ὁ τιμωρός ἐκείνου πού παραβιάζει τόν κοινωνικόν νόμον. Ἄν αἰσθητικῶς ὁ φόνος μᾶς ἱκανοποιεῖ, ἄς φο-

βούμεθα τουλάχιστον τήν τιμωρίαν. Ἄν τ᾽ αὐτιά μας δέν ἐνοχλεῖ ἡ παραφωνία, αὐτό δέν θά ᾽πεῖ ὅτι οἱ νόμοι τῆς αἰσθητικῆς τήν ἐπιτρέπουν. Ἄν τό ὑποκείμενόν μας ἐνοχλεῖ ὁ πλησίον καί θέλουμε νά τόν ἐξοντώσουμε, αὐτό δέν θά ᾽πεῖ ὅτι καί ὁ κοινωνικός νόμος τό ἐπιτρέπει, ἐπιτρέπει τήν δολοφονίαν τῆς κοινωνίας. Γιατί ὅλες οἱ προσπάθειές μας ἐκεῖ θέλουν νά καταλήξουν. Εἰς τήν ζωήν τῆς κοινωνίας. Εἰς τήν ζωήν τοῦ κοινωνικοῦ στοιχείου μέσα στόν ἄνθρωπον καί μέσα στήν πολιτεία. Δέν ὑπάρχει μεγαλυτέρα ἀπόλαυσις ἀπό τήν κοινωνικήν ζωήν χωρίς ἀντικοινωνικές τάσεις. Δέν ὑπάρχει νόημα καί ἱκανοποίησις στή ζωή, ἄν δέν ἀναπτύξουμε τό κοινωνικόν στοιχεῖον μέσα στόν ἄνθρωπον καί μέσα στήν πολιτεία.

*
* *

ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ φαινόμενα θά πρέπει νά τά ἑρμηνεύουμε μᾶλλον, παρά νά τά κρίνουμε, καί ἀκόμη ὀλιγώτερον νά τά κατακρίνουμε. Καί διά νά τά ἑρμηνεύσουμε, πρέπει πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα νά τά ᾽δοῦμε. Καί γιά νά τά ᾽δοῦμε, πρέπει νά τά φωτίσουμε. Καί διά νά τά φωτίσουμε, πρέπει νά τά τοποθετήσουμε κοντά σέ μιά φωτεινή πηγή. Νά φωτισθοῦν ὅμως καταλλήλως ἐκ τῶν ἔνδον, διά νά μή ἔχουμε τραγελαφικές σκιές. Νά τά ᾽δοῦμε χωρίς ὑποκειμενισμούς, χωρίς συναισθηματισμούς. Νά τά τοποθετήσουμε κοντά σ᾽ ἕνα σταθερό σύστημα ἀναφορᾶς. Καί νά τά ἐννοήσουμε περιγραφόμενα ὡς πρός αὐτό τό σύστημα. Νά τά ἐρευνήσουμε μέ τά μέτρα τοῦ νόμου. Νά εἴμεθα ἡμεῖς φορεῖς τοῦ ὑπό ἑρμηνείαν κοινωνικοῦ φαινομένου, ἀλλά συγχρόνως νά μπορέσουμε νά ἀρθοῦμε σέ σφαῖρες ὑψηλότερες, ὥστε νά τό ᾽δοῦμε μέσα εἰς ἕνα σύνολον.

Αὐτή τή φωτεινή πηγή τήν ἀποτελεῖ, στό δικό μας σύστημα, στή δική μας θεωρία, ἕνας φιλοσοφικός τύπος. Ἔχουμε ἀρχίσει νά ἐμφανίζουμε ἤδη ἀπό τό προηγούμενο βιβλίο μας «Ἡ φιλοσοφία τῶν ὁρίων» τά στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ τύπου. Τώρα, μέ αὐτό τό βιβλίο «Ἡ φιλοσοφία τῶν διαβαθμίσεων», προχωροῦμε εἰς τήν παρουσίασιν καί ἑνός ἄλλου στοιχείου. Τήν διαβάθμιση. Ὅριον καί διαβάθμισις εἶναι δυό στοιχεῖα, πού ἀποτελοῦν τό περίγραμμα αὐτοῦ τοῦ φιλοσοφικοῦ τύπου. Τοῦ τύπου, ὁ ὁποῖος θά μᾶς βοηθήσει νά ἑρμηνεύσουμε τά φαινόμενα. Εἰς τόν σκελετόν αὐτοῦ τοῦ τύπου ὑπάρχει πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα τό ὅριον καί ἡ διαβάθμισις. Αὐτός εἶναι ὁ δικός μας χωρόχρονος. Διότι τό ὅριον ἐξυπακούει ὄγκον, ὁ ὁποῖος πρέπει νά ὑπάρχει, ἐφ᾽ ὅσον μιλᾶμε γιά φαινόμενα κοινωνικά, πού ἀπορρέουν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἀπό ἀνθρώπους, καί ὄχι γιά ἐπιφάνειες. Καί ἡ διαβάθμισις, πορείαν. Ἐφ ὅσον αὐτά τά φαινόμενα εἶναι κοινωνικά, ἀποτελοῦνται ἀπό ἔμβια ὄντα, δηλαδή ἀπό κάτι μή στατικόν. Καί ὁ ὄγκος χρειάζεται κάποιον χῶρον, καί ἡ πορεία εἶναι συνυφασμένη μέ τόν χρόνον. Ὅλα δέ τά χαρακτηρίζει ἡ κίνησις, ἡ ζωή μέ ὅλα τά συνεπακόλουθά της, ἐφ᾽ ὅσον ὁμιλοῦμεν περί κοινωνικῶν φαινομένων, τά ὁποῖα πηγάζουν ἀπό ὀργανισμούς ζωντανούς.

Ἡ κίνησις τῶν ζώντων ὀργανισμῶν ἐξαρτᾶται ἀπό πολλούς παράγοντας. Μεταξύ αὐτῶν, ἡ βούλησις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐλευθέρα νά ἐκλέξει τήν κατεύθυνσιν, τήν ὁποίαν θεωρεῖ ἀνταποκρινομένην είς τήν φύσιν του.

Καί ἔχουμε δυό μεγάλες κατευθύνσεις. Τό ὑψηλόν καί βαθύ. Ἤ τό εὐρύ καί ἐπιφανειακόν. Τήν ζωήν ἤ τόν κόσμον. Ἔχουμε βέβαια τοποθετήσει μερικά σταθερά σημεῖα είς τήν κλιμάκωσιν αὐτῶν τῶν κατευθύνσεων, κατά κάποιον συμβιβασμόν, καί τούς ἔχουμε δώσει μίαν ὀνομασίαν σταθεράν καί ἀμετακίνητον διά νά συνεννοούμεθα, ἀλλά μή ζητᾶμε αὐτή ἡ ὀνομασία νά καλύπτει καί ὁλόκληρον ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον. Μπορεῖ νά καλύψει τήν σχέσιν δύο ἀτόμων, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπό τό σῶμα των, ἀλλά ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι μόνον σῶμα, εἶναι καί ψυχή, εἶναι καί πνεῦμα. Δυνατόν νά καλύπτει τήν σχέσιν δυό ἀτόμων διά μίαν ὡρισμένην χρονική στιγμή. Καί στιγμήν ὅταν λέμε, ἐννοοῦμεν μίαν ὡρισμένην χρονικήν περίοδον. Ὅταν παρέλθει ὅμως αὐτή ἡ στιγμή, παύει νά ὑπάρχει οὐσιαστικά καί ἡ σχέσις αὐτή.

Ἕνα ἄτομον στήν παιδική του ἡλικία δέν βρίσκει ἱκανοποίησιν στήν συντροφιάν τῶν παιδιῶν, γιατί ἐμψυχώνει μίαν προχωρημένην ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου. Πρέπει νά φθάσει σ᾽ αὐτή τήν ἡλικία γιά νά ἐναρμονισθεῖ μέ τό περιβάλλον. Ὅπως κι ἕνας ἄλλος ἄνθρωπος, ὅσον καί ἄν μεγαλώσει θά εἶναι πάντοτε ἕνα παιδί. Ἄλλος, τόν ρόλον ἑνός συγγενοῦς ὡρισμένου βαθμοῦ συγγενείας μπορεῖ νά παίξει στή ζωή καί νά ἱκανοποιηθεῖ, ἔστω καί ἄν εἶναι μακρυνός, ἔστω καί ἄν ἔχει ἀντιπροσώπους πλησιεστέρου βαθμοῦ. Δέν θά τόν κατηγορήσει κανείς γι᾽ αὐτό, εἶναι ἡ φύση του. Ἀπ᾽ ἐναντίας, θά τόν ἐπαινέσει γιά τήν εἰλικρίνειάν του. Ἄν φυσικά ὁ κρίνων ἀντέχει στό μαστίγωμα τῆς εἰλικρινείας. Ἄν ἔχει τήν δύναμη νά ἀπορρίψει τόν πόνον καί νά μεταχειρισθεῖ τό μαστίγωμα σάν ὤθησιν γιά νά ἀνέλθει στή σκοπιά τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, τῆς ἀμερολήπτου τοποθετήσεως τῶν πραγμάτων, τῆς ὀρθῆς κρίσεως. Στή σκοπιά, ἀπ᾽ ὅπου ἐρευνᾶται ἡ ἀλήθεια.

Μή ζητᾶμε ὅμως ἡμεῖς οἱ θεαταί, πού εἴμεθα ξένοι τελείως πρός αὐτόν τόν πόνον, νά συνεχίζεται αὐτό τό πείραμα καθ᾽ ὅλην τήν ζωήν τοῦ ἥρωος, διά νά ἐπαινέσωμεν τήν στάσιν του. Ἴσως οἱ θεαταί αὐτό νά μή τό εἶχαν ποτέ σκεφθεῖ, ὅταν ἐξεδήλωναν τάς σκέψεις τους. Τό ὅτι, ὅμως, ὁ ἥρως δέν ἐπιρρίπτει σέ κανένα μομφήν, ἄς μᾶς εἶναι ἀρκετόν.

Ἡ ἐπιστημονική ἔρευνα στά κοινωνικά ζητήματα φέρει πολύν πόνον στόν ἐρευνητή. Γιατί ὁ ἐρευνητής διαθέτει τόν ἴδιον τόν ἑαυτόν του εἰς τάς ἐρεύνας του. Δέν εἶναι ὁ βραστήρ, πού τοποθετεῖται στή φωτιά γιά τήν ἔρευνα. Εἶναι τό σῶμα τοῦ ἐρευνητοῦ. Ἴσως αὐτό νά μή τό εἴχαμε ποτέ σκεφθεῖ. Καί ὁ ἐρευνητής, πού ἔχει ἐπιστημονικήν συνείδησιν, δέν θά κακίσει τήν φωτιά πού τόν ἔκαψε. Θά διαπιστώσει ὅ,τι χαρακτηρίζει τή φωτιά πού τόν ἔκαψε. Θά διαπιστώσει τά δικά του χαρακτηριστικά. Τά χαρακτηριστικά τοῦ ἐρευνητοῦ. Καί θά μᾶς ᾽πεῖ, ὅτι ἐγώ εἶμαι ἕνα εὔφλεκτον σῶμα καί δέν μπορῶ νά πλησιάζω τήν φωτιά. Πρᾶγμα πού ἐμεῖς οὔτε τό ξέρουμε οὔτε μποροῦμε νά τό διαπιστώσουμε εὔκολα καί χωρίς ἐκτεταμένην ἔρευναν. Μή τοῦ ζητᾶμε λοιπόν νά ζεῖ ἀγκαλιασμένος μέ τή φωτιά, γιά νά ἱκανοποιεῖ τάς ἀντιλήψεις μας, πού σέ τελευταία ἀνάλυση δέν μᾶς προσφέρουν τίποτε. Ἀσφαλῶς δέν ἐξετάσαμε ποτέ τό ζήτημα ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς πλευρᾶς, γι᾽ αὐτό καί αἱ ἀντιλήψεις μας δέν ἔχουν ἐναρμονισθεῖ μέ τήν πραγματικότητα. Εἰδ᾽ ἄλλως, εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι δέν θά ζητοῦσε κανείς ποτέ αὐτό τό ὁλοκαύτωμα. Αὐτήν τήν ὀδυνηράν καί ἄσκοπον συμβίωσιν.

Ἔπειτα ὁ ἄνθρωπος, πού ἀπέκτησε τόν τίτλον τοῦ κοινωνιολόγου ἐρευνητοῦ, τοῦ φιλοσόφου τῆς ζωῆς, τόν ἀπέκτησε, δι᾽ ἕνα ἰδιαίτερον προσόν πού ἔχει ἐκ φύσεως, ἀλλά καί τό ὁποῖον προσόν συνειδητά τό ἀνέπτυξε ἀναγνωρίσας τήν ἀξίαν του, ὅσον καί ἄν δέν φωνασκοῦσε, καί δέν παρουσίαζε λάμψιν ἐκτυφλωτικήν διά νά προκαλέσει τόν θαυμασμόν τοῦ περιβάλλοντος. Καί τό ἀνέπτυξε περικόψας ἄλλα καί ἀμελήσας ἄλλα, τά ὁποῖα κατέχουν τήν πρώτην θέσιν εἰς τήν προθήκην τῆς κοινωνίας. Καί αὐτό τό προσόν εἶναι ἡ ἱκανότης τοῦ ἀνθρώπου νά δίδει εἰς τό περιβάλλον του τήν ἐλευθερίαν. Νά ἐπιτρέπει στούς ἀνθρώπους γύρω του νά κινοῦνται ἐλεύθερα. Ὄχι νά τούς περνᾶ σιδηρόφρακτες στολές μέ δική του μορφή. Ἀλλά αὐτή ἡ ἱκανότης μεταφράζεται ὡς ἀδυναμία καί τό περιβάλλον αὐτό τείνει νά καταλάβει ὁλόληρον τόν χῶρον καί ὁ ἥρως μας, ὁ ὁποῖος σέβεται τήν ἐλευθερίαν τοῦ ἄλλου, συμπιέζεται καί λαμβάνει στάσιν ἀμυντικήν. Ἀλλά καί

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

αὐτή ἡ ἱκανότης ὑποτιμᾶται καί χαρακτηρίζεται ὡς ἀδυναμία. Καί ἡ ἐλευθερία, πού τοῦ ἐδόθη, μεταβάλλεται εἰς ἀσυδοσίαν. Μή κακίσουμε τόν ἄνθρωπόν μας, ἄν καμμιά φορά ζητήσει ν᾽ ἀπομακρυνθεῖ ἀπό αὐτό τό περιβάλλον. Μέ τήν στάσιν του αὐτήν ἐζήτησε νά ἐπιτύχει μίαν εἰρηνικήν κοινωνικήν ζωήν. Διότι τόν κοινωνιολόγον, πού ἀνήκει εἰς τόν κλάδον τῆς ἐφηρμοσμένης κοινωνιολογίας, αὐτό τόν τέρπει καί αὐτό εἶναι ἡ ἀμοιβή του καί αὐτή εἶναι ἡ ἀπόλαυσίς του στή ζωή, ἡ εἰρηνική κοινωνική συμβίωσις. Ἀλλ᾽ ἀντ᾽ αὐτῆς καμμιά φορά γεύεται τήν πικρίαν τῆς πείρας. Χρειάζεται κι αὐτή, ἀλλά δέν ὠφελεῖ σέ τίποτε γιά νά παρατείνεται.

Οἱ ἄνθρωποι δέν συγκινοῦνται ἀπό τήν ἄψογον στάση τῶν εἰρηνικῶν ἀνθρώπων, πού κι αὐτή θέλει μιά ἰδιαίτερη προσπάθεια καί ἱκανότητα γιά νά τήν διατηρήσεις, τήν θεωροῦν ἀδυναμίαν. Δέν ἐκτιμοῦν τό μέγα ἀγαθόν, πού τούς ἐδόθη. Τήν ἐλευθερίαν. Δέν σέβονται τούς ἄγρυπνους φρουρούς τῆς γαλήνης. Δέν ἀγαποῦν τήν εἰρηνικήν κοινωνικήν ζωήν καί δι᾽ αὐτό δέν καταβάλλουν γι᾽ αὐτήν οὔτε τό ἐλάχιστον τίμημα ἀπό τό ἐγώ τους. Μή κακίσουμε τούς θιασώτας τῆς εἰρήνης, ἄν ἀπομακρυνθοῦν ἀπό κοντά μας. Θά τό κάμουν κι αὐτό φροντίζοντας νά μή μᾶς θίξουν καθόλου. Καί θά τό κάμουν, ὅταν ἐξαντλήσουν κάθε ὅριον ἀντοχῆς. Θά τό κάμουν γιατί εἶναι φυσική ἀνάγκη. Ὁ ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά εὑρίσκεται διαρκῶς ἐν ἐπιφυλακῇ, διαρκῶς ἐν ἀμύνῃ, χρειάζεται καί εἰρηνικάς περιόδους. Καί περισσότερον, ὅταν ἐργάζεται γιά τήν εἰρήνη καί τρέφεται ἀπ᾽ αὐτή.

Ἀλλά αὐτά πού λέμε ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν μέ ὅσα εἴπαμε παραπάνω. Ὅτι κάθε ἄνθρωπος ἔχει τή φύση του. Ἔτσι θά μᾶς ᾽ποῦν, πιθανόν, αὐτοί οἱ ἄνθρωποι, πού ζητοῦν νά καταλάβουν ὅλον τόν χῶρον καί πιέζουν τούς ἄλλους, πώς πιθανόν νά τούς χαρακτηρίζει ὅ,τι καί τά ἀέρια, πού ζητοῦν νά καταλάβουν ὁλόκληρον τόν χῶρον πού θά τούς δοθεῖ. Ἀλλά ὁ ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά παραβληθεῖ ἀπολύτως μέ μίαν κατάστασιν τῆς ὕλης. Ἔχει βούλησιν καί πλαστικάς ἰδιότητας. Αὐτές τοῦ ἐπιτρέπουν νά πλάσει καί νά παρουσιάσει τά ὅρια τῆς μορφῆς του, καί νά ἐπιτρέψει καί στούς ἄλλους νά κάμουν τό ἴδιο. Νά κάμει καλήν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας του. Νά μορφωθεῖ. Ἀλλά αὐτό ἀπαιτεῖ πολύν χρόνον καί τήν συμβολήν πολλῶν παραγόντων, ὄχι ἑνός.

*
* *

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ λοιπόν φαινόμενα, ἐφ᾽ ὅσον συνδέονται μέ τήν ζωήν, ἔχουν πολλά ἀπό τά στοιχεῖα ἐκείνης. Δέν εἶναι κάτι στατικόν, οὔτε ἐπίπεδον. Εἶναι ἀλληλουχία χώρων μέ τά ὅριά των καί τάς διαβαθμίσεις των. Μέ τήν ἀνάπτυξίν των, τόν πολλαπλασιασμόν των, τήν ἐκπνοήν των καί τήν ἀλληλουχίαν των, εἰς τά ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος δίδει ὑπόστασιν καί ἐκεῖνα τόν ἄνθρωπον ἐκφράζουν. Καί μία πλευρά ἑνός χώρου δνατόν νά εἶναι κοινή καί εἰς ἄλλους χώρους, καί μία διαβάθμισις νά ἔχει τήν προέκτασίν της εἰς ἄλλους χώρους. Καί δυνατόν ἡ πλευρά τοῦ ἑνός χώρου, πού ἦτο δεξιά, νά γίνεται ἡ ἀριστερά τοῦ ἄλλου. Ἡ πλευρά, πού ἦτο φωτεινή εἰς τόν ἕνα χῶρον, νά γίνεται σκοτεινή εἰς τόν ἄλλον. Καί ἡ βαθμίς, πού ἦτο ἡ τελευταία εἰς τόν προηγούμενον χῶρον, νά γίνεται πρώτη εἰς ἕνα ἄλλον, ἤ κάποια ἄλλη ἐνδιάμεσος. Τοιουτοτρόπως δυνάμεθα νά ἑρμηνεύσωμεν ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον δυσμενῶς ἤ εὐμενῶς, καί αἱ δύο ἑρμηνεῖαι νά εἶναι ὀρθαί, ἀναλόγως τῆς σκοπιᾶς, ἀπό τήν ὁποίαν θά τό ἐξετάσωμεν. Ἡ καλυτέρα σκοπιά εἶναι ἐκείνη, πού μᾶς ἐπιτρέπει νά βλέπωμεν ὁλόκληρον τό κοινωνικόν σῶμα. Γιατί τότε εἶναι ἑρμηνεία καί ὄχι κρίσις. Καί κρίσις ὑποκειμενική. Μεροληψία. Ἀλλά αὐτή ἡ σκοπιά εἶναι πολύ ὑψηλά καί δέν γίνεται εὐκόλως προσιτή.

Ἕνα ὡραιότατο φαγητό, γιά τόν ἄνθρωπο μέ τό χαλασμένο στομάχι εἶναι κάτι μισερό. Μά, πάλι, τίποτε δέν θά μπορέσει νά πείσει τόν ἄνθρωπο μέ τό γερό στομάχι, πώς αὐτό τό φαγητό εἶναι κακό.

Ὁ ἄνθρωπος, πού θά πλησιάσει πολύ τόν ἥλιο, ἔστω καί μέ κάποιο ὄργανον, καί θά μπορέσει νά ᾽δεῖ μέρος τῆς ἐπιφανείας του, καί αὐτό τό σημεῖον εἶναι μία μαύρη κηλίς τοῦ ἡλίου, θά μᾶς ᾽πεῖ, ὅτι ὁ ἥλιος ἔχει τή μαύρη μορφή τοῦ βαρυποινίτου καί νά μή ξεγελιόμαστε. Ὅσοι τόν βλέπουν ὅμως ἀπό μακρυά, ὁλόκληρον καί μέ τά δικά τους μάτια, ἔχουν τήν πεποίθησιν ὅτι εἶναι πηγή φωτός, ζωῆς καί ὑγείας.

Ὁ ἄνθρωπος ἀκολουθεῖ τήν ἐναλλαγήν τῆς ἡμέρας καί τῆς νυκτός. Ἄν τόν συναντήσουμε τήν ἡμέρα, θά τόν δοῦμε πλαισιωμένον μέ ἐκθαμβωτικές ἀκτῖνες. Ἄν τόν δοῦμε τή νύχτα, θά δυσκολευθοῦμε νά τόν γνωρίσουμε μέσα στά μαῦρα πέπλα τοῦ σκότους.

Ἄν ἀπό ἕνα ἀνθρώπινον σῶμα ἀποκόψωμεν τό ἕνα πόδι λόγῳ ἀσθενείας αὐτοῦ καί τό πετάξωμεν. Τό δέ ὀπτικόν μας πεδίον περιωρίζετο εἰς ἕνα σημεῖον ὑγιές αὐτοῦ τοῦ ποδιοῦ καί δέν μποροῦμε νά δοῦμε ὁλόκληρον τόν ὀργανισμόν,

ὁ ὁποῖος μέ αὐτή τήν πρᾶξιν παρέμεινε εἰς τήν ζωήν, τότε αὐτό πού ἔγινε, τό νά ἀφαιρέσωμεν τήν ζωήν ἀπό ἕνα πόδι, ἀπό ἕνα ὑγιές σημεῖον, θά τό θεωρήσωμεν κακόν καί ὀλέθριον. Ἄν δέ εἰς αὐτό τό πόδι ἐστηρίζοντο καί ἄλλοι ὀργανισμοί, ἔζων παρασιτικῶς ἐπάνω του, τότε ἔχομεν ἕνα ἐπί πλέον λόγον νά κατακρίνωμεν τήν πρᾶξιν.

Εἰς τήν ζωήν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων πρέπει νά ἀναγνωρίσουμε τὴν ὕπαρξιν ὁρίων καί μιᾶς πορείας ἐνεργείας. Ἡ Φυσική, μέ τόν μεγάλον ἐπιστήμονα Plank, μᾶς λέγει ὅτι ἡ ἐνέργεια δέν εἶναι τι τό συνεχές σ᾽ αὐτόν τόν κόσμον πού ζοῦμε. Παρουσιάζεται μέ διαβαθμίσεις, κατά τήν θεωρίαν τῶν κβάντα. Ὅπως, ἐπίσης, ὑπάρχουν σωματίδια κβαντισμένα, δηλαδή ἀδιαίρετα σώματα, πέριξ τῶν ὁποίων ὑπάρχει τό κενόν. Τό αὐτό ἰσχύει καί εἰς τόν αἰσθητόν κόσμον. Ὑπάρχουν σώματα χωριστά καί ἀδιαίρετα, τά ὁποῖα εἶναι φορεῖς ἐνεργείας. Αὐτό τό βλέπουμε καί εἰς τό βασίλειον τῶν φυτῶν καί εἰς τό βασίλειον τῶν ζώων καί εἰς τούς ἀνθρώπους καί παντοῦ. Καί ὅλα αὐτά ἔχουν τήν διαβάθμισιν τῆς ἡλικίας των καί τόν βαθμόν τῆς ἐξελίξεώς των. Καί ἡ ἐνέργεια αὐτή ἀρχίζει νά ἐκδηλοῦται διά τῶν φορέων της ἀπό κάποιαν ἀρχήν. Ἔχει τήν ἐμβρυϊκήν της ἡλικίαν, τήν βρεφικήν, τήν ἀνδρικήν της ἡλικίαν καί ἔρχεται καί ἡ στιγμή νά ἐκπνεύσει. Ἄλλωστε αὐτό παρατηρεῖται καί εἰς τά φυσικά καί χημικά φαινόμενα. Ἡ Φυσική παραδέχεται τήν «αὐθόρμητον ἐνεργειακήν ὑποβάθμισιν τῶν συστημάτων», τό φαινόμενον τῆς γηράνσεως, τό ὁποῖον ἐξετάζει ἡ «θεωρία τῆς Ἀταξίας», ἥτις ἀναφέρεται εἰς ἅπαντα τά φυσικά καί χημικά φαινόμενα τά ἀφορῶντα τά στερεά σώματα.

Τό ἴδιο συμβαίνει καί εἰς τά κοινωνικά φαινόμενα. Ἀλλοίμονον, ἄν ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος εἶναι φορεύς τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, δέν διαβλέψει τήν στιγμήν τῆς ἐκπνοῆς καί δέν μετατοπισθεῖ. Ἀλλοίμονον, ἄν νομίσει τό φαινόμενον ὡς πραγματικότητα καί δέν ἀπαγκιστρωθεῖ ἐγκαίρως καί δέν μετατοπισθεῖ εἰσερχόμενος εἰς ἕνα ἄλλον χῶρον. Θά ἐκπνεύσει μαζί του. Θά εἰσέλθει εἰς τήν περιοχήν τοῦ ἄγχους. Τί σημαίνει, ἄν εἰς τό νέον σύστημα χώρων πού εἰσῆλθε, εἰς μίαν πλευράν ἡ ἰδική του βαθμίς εἶναι ἡ πρώτη, ἡ κατωτέρα; Τί σημαίνει, ἄν ἀπό μίαν πλευράν ἀρχίζει τήν ζωήν του ἀπό τήν ἀρχή; Ἀπό μίαν ἄλλην πλευράν κατέκτησε τήν τελευταίαν βαθμίδα ἤ ἀνέβηκε μίαν βαθμίδα, προήγαγε τήν ἐξέλιξιν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Καί, πρωτίστως, ἐγλύτωσε τόν θάνατον. Αὐτό ἔχει σημασία στή ζωή. Διότι, ὅπως εἰς τά σωματίδια τῆς Φυσικῆς ὑπάρχει πέριξ αὐτῶν τό κενόν,

ἔτσι καί εἰς τά κοινωνικά φαινόμενα ὑπάρχει πέραν τῶν ὁρίων των ἡ ἄβυσσος. Αὐτή ἡ ἄβυσσος εἶναι δυνατόν νά μᾶς παρασύρει, ὅταν δέν κατορθώσωμεν νά τήν ἀντιληφθοῦμε, νά τήν δοῦμε ἐγκαίρως καί νά τήν ἀποφύγωμεν. Νά προσγειωθοῦμε. Πολλές φορές θ᾽ ἀρχίσουμε τή ζωή μας ἀπό τήν ἀρχή, πότε ἀπ᾽ τή μιά πλευρά, πότε ἀπ᾽ τήν ἄλλη. Ἡ ἀρχική, ὅμως, βαθμίς κάποιας πλευρᾶς εἶναι μία προχωρημένη κάποιας ἄλλης. Κάθε βράδυ ἡ μέρα τελειώνει καί πάλι ἀρχίζει τό ἄλλο πρωΐ ἀπ᾽ τήν ἀρχή. Ἀλλά τότε ὅλα ἔχουν προχωρήσει κατά μίαν ἡμέραν. Αὐτές οἱ πρῶτες ὧρες τῆς ἡμέρας, ποιός ξέρει ποιές ποσοστές εἶναι εἰς τήν πορείαν τοῦ χρόνου. Καί αὐτή τήν μετατόπισιν, τήν ἄνοδον, τήν πραγματοποιοῦμε κοιμώμενοι καί ὄχι ἀποθνήσκοντες. Ἀλλά πάντοτε ὑπακούοντες εἰς τόν ὕπνον. Ἀποκοπτόμενοι ἀπό τό κοινωνικόν σῶμα, χωριζόμενοι, ἀλλά ὄχι μέ θάνατον. Τήν ἄλλη μέρα ἐπανασυνδεόμεθα, ἀλλά τό κοινωνικόν σῶμα δέν εἶναι τό ἴδιο, εἶναι μεγαλύτερο κατά μίαν ἡμέραν. Ἔχει μετατοπισθεῖ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ἡμέρας. Ἔχει ὑποστεῖ τάς συνεπείας τῆς φορτίσεώς του, πού εἶναι καί διαφορετικές στό κάθε τι. Σ᾽ ἄλλους εἶναι ἄνοδος. Σ᾽ ἄλλους, κάθοδος. Σ᾽ ἄλλους γῆρας καί σ᾽ ἄλλους ἐνηλικίωσις. Ἀλλά καί ἡ θέσις τοῦ ἀνθρώπου ἐν σχέσει μέ τό κοινωνικόν σῶμα ἀλλάζει. Εἶναι σάν νά εὑρισκόμεθα μέσα σέ ἄλλους ἀνθρώπους καί σέ ἄλλους τόπους. Καί ἄν, μέ τήν πάροδον τοῦ χρόνου, αὐτές οἱ συνέπειες ἔχουν φέρει τέτοιαν ἀλλοίωσιν εἰς τό κοινωνικόν μας περιβάλλον, ὥστε ἡ ἀρχική στάσις μας νά μή συμφωνεῖ μέ τήν νέαν κατάστασιν τῶν μελῶν, πού ἐδημιουργήθη, πρέπει νά τήν ἀλλάξουμε. Καί ἄν δέν μποροῦμε, πρέπει νά μετατοπισθοῦμε. Καί ἐάν δέν ἔχουμε ἐμεῖς αὐτή τή δύναμη, πρέπει νά ἐπιτρέψουμε στούς ἄλλους νά μετατοπισθοῦν, γιά νά μπορέσουν νά ζήσουν. Τό δικαίωμα τῆς ζωῆς ἰσχύει γιά ὅλους.

Ὅταν πεθάνει κάποιος, τό θεωροῦμε πολύ φυσικόν νά τόν κλαΐμε. Αὐτόν καί τήν μοῖρα του. Ἄν, ὅμως, κάποιος προλάβει τόν θάνατον μέ κάποιαν θυσίαν, ἔστω καί τήν μηδαμινήν θυσίαν ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου, πού δέν θίγει κανέναν, τότε αὐτό τό θεωροῦμε ἀντινομίαν. Κατακρίνουμε τήν πρᾶξιν, πού μπορεῖ νά ἦτο μία ἁπλῆ καί ἀζημίωτη μετατόπισις κοινωνική. Καί τόν κατακρίνουμε, γιατί βλέπουμε τήν πρᾶξιν καί ὄχι τό κίνητρον. Κανένας ἄλλος δέν μπορεῖ νά διακρίνει τόν κίνδυνον πού μᾶς ἐπαπειλεῖ, ἐκτός ἀπό τόν σωτῆρα. Βέβαια, κάτι θά θυσιάσουμε γιά νά σωθοῦμε. Ἀλλά ὁ κόσμος μόνον τήν θυσίαν βλέπει καί αὐτήν μεγαλοποιεῖ. Ἔστω καί ἄν εἶναι ὁ ἐνταφιασμός ἑνός τεθνεῶτος κοινωνικοῦ φαινομέ-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

νου. Καί εἰς αὐτήν δίδει διαστάσεις ἀπεριόριστες, διότι δέν ἔχει μέτρον νά τήν συγκρίνει. Ἐάν ἔβλεπε ὅμως τό ἀνάστημα τῆς ζωῆς πού διεσώθη, ἡ θυσία θά ἐθεωρεῖτο μηδαμινή, ἀνύπαρκτος, καί ἡ πρᾶξις ἀξιοθαύμαστος, ἡρωϊκή.

Ἐκεῖνος, πού θά μπορέσει νά παρακολουθήσει τήν πορείαν ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου, ἐκεῖνος θά μπορέσει νά τό ἑρμηνεύσει. Ἀλλά, διά νά αἰσθανθοῦμε ὅτι ὑπάρχει πορεία, πρέπει κάτι νά μᾶς τραντάξει. Πρέπει τό καράβι μας νά συναντήσει κάποιαν ἀντίστασιν. Πρέπει νά σκοντάψει σέ κάτι στερεόν. Στήν τρικυμία, ἤ στή στερηά. Γιά νά μᾶς ὑπομνήσει ὅτι ὑπάρχει πορεία, ὅτι σέ κάθε πορεία ὑπάρχει ἕνα ὅριο, τό ὁποῖον πρέπει νά προνοήσωμεν. Καί ἐκεῖνος, πού θά μπορέσει νά ᾽δεῖ ἐν τῷ συνόλῳ του τό κοινωνικόν σῶμα καί τίς δυσκολίες τῆς πορείας του, ἐκεῖνος θά καταλάβει, τί σημαίνουν αὐτές οἱ ἀναίμακτες μετακινήσεις. Καί αὐτός θά χαρεῖ αὐτήν τήν ἀναίμακτον ἐξέλιξιν. Ἀλλά, γιά νά τήν χαρεῖ, πρέπει νά τόν συγκινεῖ ἡ εἰρήνη. Καί νά μή ζητεῖ τήν ὀσμήν τοῦ αἵματος, διά νά βραβεύσει τήν πρᾶξιν. Πρᾶγμα πολύ σπάνιον ἀκόμα, ὅσον καί ἄν φωνάζουμε καί ἄν κοπτόμεθα καί ζητᾶμε εἰρήνην.

Ἀκόμα, ὅποιος εἶναι ὁ ἴδιος φορεύς αὐτῶν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, ἐκεῖνος μόνο ξέρει, τί κόπος καί ἰδιάζουσες προσπάθειες καί ἱκανότητες χρειάζονται καί τί μακροχρόνιες καί συστηματικές διδασκαλίες πρέπει νά μᾶς κάμει ἡ ζωή, συνειδητές ἤ ἀσυνείδητες, γιά νά μᾶς καταστήσει ἱκανούς νά τό ἐπιτύχωμεν. Εἶναι μεγάλος ἡρωϊσμός νά φέρωμεν καί νά ὑποφέρωμεν ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον ἕως τήν πλήρωσίν του. Καί, ὅταν ἐκπνεύσει, νά μή ζημιωθεῖ κανείς. Καί, ὅταν ἐκπνεύσει, νά μή ἐπιμένωμεν νά ἐκπνεύσωμεν καί ἡμεῖς μαζί του, ὡς οἱ ἄνθρωποι παλαιοτέρων ἐποχῶν, πού ἐνεταφιάζοντο ζῶντες, μαζί μέ τόν ἀρχηγόν των. Ἀλλά νά ἔχωμεν τήν δύναμιν νά συνεχίσωμεν τήν ζωήν μετατοπιζόμενοι εἰς ἕνα νέον χῶρον, ἀλλά καί χωρίς νά ζημιώσωμεν κανένα. Τό μέγεθος τῆς δυνάμεως εἶναι ἴσον μέ ἐκεῖνο, πού χρειάζεται ἡ μετατόπισις εἰς ἕνα ἄλλο σύστημα, διότι ὁ ἥλιος ἐψυχράνθη.

Τοῦτο γίνεται, ὅταν μπορέσουμε νά ᾽δοῦμε καθαρά καί ἑρμηνεύσουμε ὅ,τι βλέπουμε, καί ἀναγνωρίσουμε ὅτι πρέπει νά ὑπακούσωμεν εἰς τήν νέαν φάσιν τῆς πορείας μας. Παραδεχόμενοι συνειδητά, νά ἐγκαταλείψωμεν τήν ἀνωτάτην βαθμίδα εἰς τήν ὁποίαν εὑρισκόμεθα προηγουμένως, διότι ἐφθάσαμεν εἰς τό ὅριον, καί νά συνεχίσωμεν τήν ζωήν μας, ἀρχίζοντες ἀπό τήν κατωτάτην βαθμίδα

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

μιᾶς νέας κλίμακος. Μέ ἕνα ἐπιτυχημένο πήδημα, νά περάσωμεν ἐπάνω ἀπό τήν ἄβυσσον, τόν θάνατον, καί νά βγοῦμε ζωντανοί, ἐμεῖς καί οἱ ἄλλοι. Εἴτε ἀνερχόμενοι μιά βαθμίδα, εἴτε μετατοπιζόμενοι.

Ὅπως ὁ ἥλιος δρασκελίζει τό μαῦρο κενόν τῆς νύχτας καί ἐμφανίζεται καί πάλιν τήν ἄλλη μέρα ἀλώβητος, γιά νά ἀρχίσει τήν πορείαν του ἀπό τήν ἀρχή. Καί, ὅταν ἐκπνέει ἡ ἡμέρα καί βυθίζεται εἰς τό σκότος, δέν ἐκπνέει καί αὐτός μαζί της καί δέν σκορπίζει καί εἰς τούς ἄλλους τόν θάνατον. Ἀνοίγει ἕνα τάφον μέσα του καί κρατεῖ δέσμιον τόν θάνατον. Κάθε μέρα ἀγωνίζεται μέ τόν ἐχθρόν του. Τό σκότος. Τόν θάνατον. Ἕως ὅτου τόν καταπίνει, τόν θάπτει. Κάθε μέρα, καί μία μαύρη κηλίς προστίθεται εἰς τό πρόσωπό του. Τό πρόσωπό του γεμίζει μαῦρες κηλῖδες. Ἀλλά ἔχει τήν ἱκανοποίησιν, ὅτι ἐγλύτωσε ἀπό τόν θάνατον. Αὐτός καί οἱ περί αὐτόν. - Κάποιος πρέπει νά ἀγωνίζεται γιά νά ζοῦμε ἐμεῖς καί νά χαιρόμαστε. - Ὑπήκουσε τυφλά εἰς τό καθῆκον. Διέσωσε τό πῦρ τῆς ἑστίας πού τοῦ ἀνετέθη νά φυλάττει. Ὁ ἥλιος δέν εἶναι ἕνα ὁποιονδήποτε οὐράνιον σῶμα, δέν εἶναι ὁ τελευταῖος τροχός μιᾶς ἁμάξης κάποιου συστήματος. Εἶναι ἀρχηγός καί γεννήτωρ μιᾶς ἐπικράτειας. Πρέπει νά φροντίζει γιά τή ζωή της. Ὁ ἥλιος, μέ τήν πρᾶξιν του αὐτήν, ἔχει τήν ἱκανοποίησιν ὅτι τοῦ ἐδόθη ἡ δύναμις, τίς μαῦρες κηλῖδες νά τίς κρατεῖ γιά τόν ἑαυτόν του καί ὅ,τι δίδει στόν κόσμο νά εἶναι φῶς καί ζωή καί τίποτε ἄλλο. Ἔχει τήν ἱκανοποίησιν, ὅτι μέσα στούς τάφους δέν ἔκλεισε καμμιά ζωή. Θά ἔχει τήν ἱκανοποίησιν ὅτι, ἕως τήν ἡμέρα πού οἱ κηλῖδες θά τόν πνίξουν καί θά τελειώσει καί θά τόν ἀντικαταστήσει κάποιος ἄλλος, γιατί θά ἔχει δοθεῖ ὁ καιρός στόν κόσμο πού φωτίζει καί ζωογονεῖ νά ὡριμάσει καί νά μετατοπισθεῖ σέ μιά ἄλλη ἐπικράτεια, ἐκεῖνος θά μάχεται τόν θάνατο. Θά κρατεῖ γιά τόν ἑαυτόν του τόν θάνατο. Καί ὅ,τι θά δίδει στούς ἀνθρώπους, θά εἶναι ἡ ἀκηλίδωτη φεγγοβολή του.

Ὁ ἥλιος ἀνήκει εἰς μίαν κοινωνίαν. Αὐτή ἡ κοινωνία ἐθεμελιώθη ἐπάνω εἰς τόν νόμον. Ἡ κοινωνία, πού θεμελιώνεται ἐπάνω στόν νόμο, εἶναι κάτι ἱερόν καί καθηγιασμένον. Καί ἀπό τούς ἄλλους σεβαστόν. Πρέπει, εἰς τά καθήκοντα πού τοῦ ἀνατίθενται σέ μιά τέτοια κοινωνία, νά ὑπακούει ἕκαστον μέλος τυφλά, εἶναι ἔξω τῆς ἐρεύνης του. Ἔχει καθῆκον νά ἀναλίσκεται εἰς τήν ὑπηρεσίαν αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Ἡ ἄρνησις αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος ἰσοδυναμεῖ μέ προδοσίαν. Τό καθῆκον τοῦ ἥλιου εἶναι νά ζωογονεῖ καί νά φωτίζει τά μέλη τῆς κοινωνίας εἰς τήν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ὁποίαν ἀνήκει, ἕως ὅτου γίνουν αὐτόφωτα καί αὐτοδύναμα καί μετατοπισθοῦν εἰς μίαν ἐπικράτειαν ἀνωτέρας διαβαθμίσεως. Εἰς τήν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ ἀναλίσκεται, χωρίς νά ἐκφεύγει τῆς τροχιᾶς του. Ὑπομένει τούς καθημερινούς τραυματισμούς, πιστός εἰς τό καθῆκον του. Δέν περιμένει ἔπαινον καί ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν του, γιατί κανείς δέν μπορεῖ νά τόν κατανοήσει. Ξέρει, πώς κανείς δέν μπορεῖ νά φθάσει εἰς τό ὕψος του διά νά ἀναμετρήσει τό ἀνάστημά του.

Ἀλλά, ὅπως εἰς ὅλα, ὑπάρχει καί εἰς τήν στάσιν αὐτήν ἕνα ὅριον. Τώρα, πού νοιώσαμε πόσος κόπος χρειάζεται γιά νά φθάσεις σ᾽ αὐτά τά ὕψη, καί πόσο δύσκολο εἶναι νά σταθεῖς ἐκεῖ. Ἀλλά καί εἶσαι ὑποχρεωμένος νά φθάσεις. Νά βρεῖς τήν τροχιά σου καί νά τήν διατηρήσεις χωρίς νά παραβιάζεις ἄλλες. Τώρα, θά ξυπνήσει ἡ κατανόησις γιά τήν ἀξία τοῦ ἥλιου καί ἡ ἀξιολογική του τοποθέτησις, καί ἡ παραδοχή του ὡς μέλους τῆς κοινωνίας μας. Δέν ἀναγνωρίζαμε τήν προσφοράν του σ᾽ αὐτή τήν κοινωνία. Περιορίζαμε τήν ἱκανοποίησίν του εἰς τήν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος. Δέν μᾶς κινοῦσε τό ἐνδιαφέρον, ὅσον καί ἄν ἦτο ζήτημα ὑπάρξεως γιά ᾽μᾶς. Δέν μᾶς συγκινοῦσε ἡ ἄψογος στάσις του. Ὁ ἀγών του διά τήν διατήρησιν τῆς ζωῆς, ὑπομένοντας ὅλες τίς σκιές τοῦ θανάτου.

Τό αὐτό συμβαίνει καί εἰς τά κοινωνικά φαινόμενα. Τά κοινωνικά φαινόμενα εἶναι ἕνας συρμός, πού διέρχεται ἀπό πολλά τουνέλια. Ἄν ζητήσουμε νά τά καταστρέψουμε, θέλοντας νά διατηρήσουμε τό φαινόμενον τοῦ φωτός, θά καταστραφοῦμε μαζί τους. Θά κόψουμε τόν δρόμο μας, θά σταματήσουμε τήν πρόοδό μας. Ἄν μπορέσουμε, ὅμως, νά ὑποστῶμεν τήν μαύρην σκιάν των, πού θά μᾶς περιβάλλει, θά ζήσουμε ἐμεῖς καί θά ζήσουν καί οἱ ἄλλοι. Ἐξαρτᾶται ἀπό τό εἰς τί ἀποδίδει ὁ καθένας ἀξίαν καί ποῖον βάρος μπορεῖ νά κρατήσει. Τήν ζωήν, ἤ τόν θάνατον. Τό βάρος τῆς ἀλήθειας, ἤ τό βάρος τοῦ ψεύδους. Τό βάρος τοῦ ἐφήμερου, ἤ τό βάρος τοῦ αἰώνιου. Τό βάρος τῆς πραγματικότητος, ἤ τό βάρος τοῦ φαινομένου. Τό βάρος τῆς ἐλευθερίας ἤ τό βάρος τῆς σκλαβιᾶς. Τό βάρος τοῦ ἀρχηγοῦ, ἤ τό βάρος τοῦ ὑπηκόου. Τό σωστό εἶναι, νά μποροῦμε νά βαστάσουμε καί νά σεβασθοῦμε καί τά δύο βάρη, ὅταν φθάσουμε στήν περιοχήν τους, τήν τοπικήν ἤ τήν χρονικήν. Διότι στόν κόσμο συνυπάρχουν.

Δέν εἶναι ἀνάγκη νά πᾶμε τόσο μακρυά, ἕως τίς μαῦρες κηλῖδες τοῦ ἡλίου, γιά νά τό διαπιστώσουμε αὐτό. Τήν ὕπαρξιν κηλίδων. Στή ζωή ὑπάρχουν δρόμοι

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

στρωτοί καί δρόμοι μέ λάκκους. Δρόμοι γεμᾶτοι παγίδες. Ὑπάρχει ἡ ὁδός τῆς ἀρετῆς καί ἡ ὁδός τῆς κακίας. Καί ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐλευθέραν βούλησιν. Δέν θά σταματήσει τήν πορείαν του ὅταν συναντήσει ἕνα λάκκον, ἀλλά θά προσπαθήσει νά τόν περάσει. Καί ἡ ζωή θέλει νά μᾶς γνωρίσει. Νά ᾽δεῖ, τί δρόμο θά τραβήξουμε, γιά νά μᾶς βαθμολογήσει. Τί θά ρίξουμε στίς παγίδες, τό ἐφήμερον ἤ τό αἰώνιον.

Καί ἡ ὁλάνθιστη γῆ εἶναι γεμάτη μαῦρες κηλῖδες. Καί τό ὁλόφωτο πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου. Καί ἡ μορφή τῆς πραγματικότητος. Μόνον ἡ λογική εἶναι χῶρος στεγανός καί κλειστός καί ἀκίνητος, λεῖος, γυαλιστερός καί ἀστραφτερός. Αυτός ζεῖ σέ κόσμον ὅπου δέν ὑπάρχει ἐξέλιξις. Ἡ ἁπτή πραγματικότης χρειάζεται πόρτες καί παράθυρα καί τσιγκέλια γιά νά ἁρπάζεται, νά προχωρεῖ καί νά ἀναπνέει καί νά φωτίζεται. Χρειάζεται σκαλιά νά πατάει καί νά προχωρεῖ. Τούς χώρους τῆς λογικῆς, μόνον τούς θίγει. Ὅταν εἶναι ἀνάγκη. Βέβαια, ἡ ἀφηρημένη τέχνη ἔχει ἀπαλείψει τάς κηλῖδας πού χαρακτηρίζουν τίς μορφές. Ἀλλά αὐτές οἱ συνθέσεις ἐκφράζουν μορφές, πού ἀνήκουν σέ ἄλλους κόσμους, ὄχι στήν ἐπικράτεια τοῦ ἥλιου. Εἶναι μία βαθμίς πιό πάνω, πού δέν τήν φθάνουμε, ἄν δέν περάσουμε αὐτήν πού ἔχουμε μπροστά στά πόδια μας. Ἄν δέν μάθουμε νά δρασκελίζουμε τούς τάφους καί νά προχωροῦμε. Ἄν δέν μάθουμε νά ρίχνουμε μέσα στούς τάφους τό ἐφήμερον, τό φαινόμενον, τό παληό μας τό ἔνδυμα, τούς νεκρούς. Εἶναι μία βαθμίς, πού ἡ ἀνθρωπότης δέν τήν ἔφθασε ἀκόμα στό σύνολό της. Ἡ τέχνη προηγεῖται. Ὁ καλλιτέχνης συλλαμβάνει πρῶτος τά μελλούμενα, ἤ μᾶλλον ὅ,τι ἐγκυμονεῖται. Ὁ ἥλιος καί ἡ ἐπικράτειά του εἶναι γεμᾶτος τάφους. Καί ὅλη ἡ τέχνη στή ζωή εἶναι, πῶς θά μπορέσουμε νά τούς ἀποφύγουμε, νά μή πέσουμε μέσα. Νά ρίξουμε μέσα τά φαντάσματα καί νά φθάσουμε καμμιά φορά σῶοι σ᾽ αὐτή τήν ἄλλη ἐπικράτεια, ἀλλά, καί ὅταν διά τῆς βίας μᾶς ρίξουν μέσα, νά ἔχουμε ἀποκτήσει τήν ἱκανότητα τῆς ἀναστάσεως.

Μέσα στούς τάφους θά ρίξουμε τά φαινόμενα, ὄχι τούς φορεῖς. Οἱ φορεῖς, ὅταν ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον φθάσει στήν πλήρωσή του, ἦλθε ἡ ὥρα τῆς τελευτῆς του καί τῆς ταφῆς του, δέν θά τό ἀκολουθήσουν, θά τό ἀφήσουν σάν τό παληό μας φουστάνι, πού τόσο ἀγαπήσαμε, τόσο κοπιάσαμε ἕως ὅτου τό ἑτοιμάσουμε, καί τόσο τό χαρήκαμε, ἀλλά καί τόσο λυπούμεθα πού τό ἐγκαταλείπουμε. Ἀλλά ἡ πρᾶξις αὐτή εἶναι ζήτημα ζωῆς. Δέν μᾶς θερμαίνει πλέον, δέν εἶναι στά μέτρα μας. Δέν εἶναι πλέον τῆς μόδας. Οἱ ἄνθρωποι θά ζήσουν, καί ὄχι τά φορέ-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ματα. Τό αἰώνιον, ὄχι τό ἐφήμερον. Βέβαια, ἡ ἰδέα τοῦ νά σκοτώνουμε τούς φορεῖς τῶν κοινωνικῶν φαινομένων καί ὄχι τά φαινόμενα δέν ἔλειψε. Μάλιστα συνηθίζεται. Ἀκόμα, τή βλέπουμε νά ἐπικρατεῖ. Νά θεωρεῖται ἔνδειξις δυνάμεως καί ἀνδρισμοῦ. Τήν εἰρηνική διευθέτηση τῶν πραγμάτων τή βλέπουμε σάν μία ἀδυναμία μέ πολλά μεμπτά μέσα της. Μερικές παραχωρήσεις, ἤ τουλάχιστον σκέψεις παραχωρήσεως, μεγαλυτέρων δικαιωμάτων στή ζωή τῶν φορέων ἄρχισαν νά γίνονται, ἀλλά πρέπει νά γίνει ἡ γενική στροφή. Ἡ ὁλόκληρη. Ἡ μεταβολή.

Καί ὁ ἄνθρωπος ζητάει καί τήν αἰτίαν αὐτήν τῶν κηλίδων. Ἀλλά αὐτό δέν θά τό μάθει ποτέ. Ἡ περιοχή τῆς αἰτίας ἐρευνᾶται μέ τήν ἄρνησιν ὅλων τῶν μέσων πού διαθέτει ὁ ἄνθρωπος.

Ὁ θάνατος τόν ἄνθρωπο τόν ξαφνιάζει καί τόν τρομάζει, καί δέν τόν θέλει. Ἐξανίσταται, καί καλά κάνει. Ὁ ὁποιοσδήποτε θάνατος. Τό γκρέμισμα ἑνός ὡραίου κτιρίου. Τό γκρέμισμα μιᾶς σχολῆς τῆς τέχνης. Τό γκρέμισμα ἑνός κοινωνικοῦ δεσμοῦ. Ἕνας θάνατος. Ἀλλά τό γκρέμισμα μιᾶς παλαιᾶς μορφῆς, διά τήν ἐμφάνισιν μιᾶς νέας, δέν προϋποθέτει καί τήν ἐξαφάνισιν τῆς παλαιοτέρας. Εἶναι μία νέα βαθμίς. Καί κάθε βαθμίς ἔχει τούς ἀντιπροσώπους της. Καί οἱ νεώτερες καί οἱ παλαιότερες. Ἄς εἴμαστε εὐχαριστημένοι, ὅτι γιά λίγο χαρήκαμε κάτι στή ζωή. Μή ζητᾶμε νά τό διαιωνίσουμε, τή στιγμή πού οἱ ἄλλοι δέν τό ἐγεύθησαν ποτέ. Ὅταν περάσει ἕνας ἄνθρωπος τήν παιδική ἡλικία καί φθάσει στήν ἐφηβική, δέν θά ᾿πεῖ ὅτι χάθηκε ἡ παιδική ἡλικία ἀπό τόν κόσμο. Μή ζητεῖ, ὅμως, νά ἐπαναφέρει τή δική του παιδική ζωή. Μόνον θά θυμᾶται τή δική του ξένοιαστη ζωή αὐτῆς τῆς ἡλικίας, ὅταν δέν σκεπτόταν πώς κάποιος νοιαζόταν γι᾿ αὐτόν, πού πρέπει νά τόν ἀντικαταστήσει.

Τήν ζωήν τοῦ ἀνθρώπου, τήν σωματικήν ἀνάπτυξιν, κατευθύνει ἡ φύσις, ὅπως λέμε. Ἀλλά τήν κοινωνικήν ζωήν, οἱ ἄνθρωποι, μέ ὁδηγόν τήν ζωήν. Καί ἀπό τή φύση καί ἀπό τήν ζωήν τό μαῦρο χρῶμα δέν λείπει, ὅπως δέν λείπει καί ὁ θάνατος, τό ὅριον. Καί ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἠναγκασμένος νά τό μεταχειρισθεῖ. Θά τό περιορίσει, ὅμως, μέσα στόν δικό του χῶρο καί ὅρια. Ὄχι νά μᾶς ἀμαυρώσει ὁλόκληρη τήν εἰκόνα. Ὁ ἥλιος μέ τίς τόσες του κηλῖδες εἶναι ὁλόφωτος. Ὁ ἄνθρωπος θά τιμήσει τό μαῦρο χρῶμα καί θά τό χρησιμοποιήσει σέ ὅ,τι ἡ στιγμή ἀπαιτεῖ. Γιά τάφο ἤ γιά θρονί. Γιά καταπότρα ἤ γιά σκαλί. Πρέπει νά τά μεταχειρισθοῦμε, ὅταν διευθύνουμε μίαν πορείαν. Τήν πορείαν τῆς κοινωνίας μέσα

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

στά κοινωνικά φαινόμενα, μέ ὁδηγόν τήν ζωήν καί τήν πρόοδον τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν ζοῦμε συνειδητά τήν πορείαν τοῦ κοινωνικοῦ φαινομένου.

Ἀλλά πῶς θά ἑρμηνεύσουμε εὐμενῶς τόν θάνατον ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου, τοῦ ὁποίου οἱ φορεῖς ζοῦν; Πῶς θά παραδεχθοῦμε,ὅτι ὁ θάνατος ἦλθε στήν ὥρα του καί ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα ἐκτελεστικόν ὄργανον κάποιας ἀναπόφευκτης πράξης στήν κατάλληλη στιγμή, γιά νά σωθεῖ ἡ ζωή; Αὐτό μόνον ἐκεῖνος, πού ζεῖ αὐτό τό κοινωνικόν φαινόμενον, μπορεῖ νά τό ξέρει. Αὐτός, πού ἔλαβε τὴν ἐντολήν ἀπ᾽ τίς δυνάμεις πού διευθύνουν τόν κόσμον. Ἐμεῖς βλέπουμε τό ἀποτέλεσμα, ὄχι τήν αἰτίαν πού τό προκαλεῖ. Ὅπως μία φωτογραφία προέρχεται ἀπό τό ἀντικείμενον πού φωτογραφήσαμε. Ἀλλά, στήν προκειμένη περίπτωση, ἡ φωτογραφία εἶναι παρμένη ἀπό κάποια σκοπιά, πού συνήντησε ὁ ἄνθρωπος στό μονοπάτι τῆς ζωῆς του. Κι αὐτή ἡ σκοπιά ἦταν μέσα σ᾽ ἕνα ὄχημα ἐν κινήσει, στό ὄχημα τοῦ χρόνου, πού περνᾶ ἀπό ἕνα σημεῖον καί δέν ξαναπερνᾶ. Μάταια θά ζητήσει κάποιος νά βρεῖ τή σκοπιά, γιά νά σταθεῖ ἐκεῖ καί νά διαπιστώσει τήν γνησιότητα τῆς φωτογραφίας. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι, ἄν νομίζουμε πώς πρέπει νά ἀναμιχθοῦμε εἰς αὐτήν τήν λεπτεπίλεπτη ὑπόθεσιν, ὅπως εἶναι ὁ χωρισμός ἑνός φαινομένου ἀπό τήν πραγματικότητα, καί ἄν ἐπιμένουμε νά ἑρμηνεύουμε τήν πρᾶξιν, ἡ ὁποία εἶναι τελείως ξένη πρός ἡμᾶς ἀπό τήν ἀρχήν της ἕως τό τέλος, θά στηριχθοῦμε εἰς αὐτό πού βλέπουμε, εἰδ᾽ ἄλλως κινδυνεύουμε νά γίνουμε ἕρμαια τῶν μεγαλυτέρων φαντασιοπλήκτων ἀληθοφανειῶν. Κινδυνεύουμε νά παρασυρθοῦμε ἀπό ἕνα φαινόμενον εἰς τόν ἀφανισμόν. Θά ἐξετάσουμε τήν ἐπίδρασιν πού εἶχε στά μέλη τῆς κοινωνίας πού ἐνεψύχωναν τό κοινωνικόν αὐτό φαινόμενον. Ἄν ὁ θάνατος περιωρίσθη στό φαινόμενον, ἤ ἔθιξε τήν πραγματικότητα. Ἄν ἔθιξε τήν ἀκεραιότητα τοῦ σώματος τῶν φορέων των, τῆς περιουσίας των, τοῦ περιβάλλοντός των, τῆς προόδου, τῆς ἐλευθερίας των. Καί αὐτό εἶναι ἀρκετόν. Κάτι δέ περισσότερον ἀπό ἀρκετόν, ἄν συγχρόνως ἐτόνωσε μερικάς πλευράς των. Τήν πλευράν τῆς περιουσίας των. Τήν πλευράν τῆς ἐλευθερίας των.

Ἀλλά καμμιά φορά συναισθανόμεθα πώς, καί ὅλα αὐτά ἄν ἀποκλεισθοῦν, τό μελανόν στίγμα, πού πλανᾶται στήν εἰκόνα μας, μέ ὅλην τήν καλήν δάθεσιν πού ἔχουμε νά τό ἑρμηνεύσουμε εὐμενῶς, δέν βρίσκουμε ποῦ νά τό τοποθετήσουμε. Ὅταν ἡ κεντήστρα τέλειωσε τόν χιλιοπλούμιστο πετεινό μέ τά φανταχτερά φτερά του, τῆς ἔμεινε στά χέρια μιά μικρή μαύρη κλωστή. Ποῦ νά τήν τοποθε-

τήσει μέσα σέ τόση λαμπρότητα χρωμάτων. Δέν εἶχε θέση πουθενά. Γυρίζει τό βλέμμα νά συλλάβει ὁλόκληρη τήν εἰκόνα καί βλέπει πώς, παρ᾽ ὅλα τά χρώματά της, ἔλειπε ἡ ζωή. Πράγματι, ἔλειπε ἀπό τήν εἰκόνα ὁ ὀφθαλμός. Ἡ μαύρη κλωστή βρῆκε τή θέση της. Στήν εἰκόνα τοῦ ὑπό ἑρμηνείαν κοινωνικοῦ φαινομένου, αὐτό τό μελανόν σημεῖον θά τό τοποθετήσουμε στήν θέση τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Αὐτή ἡ μαύρη κηλίς εἶναι τό κενόν τῆς κόγχης τοῦ ὀφθαλμοῦ, πού καλεῖται ὁ ἄλλος νά τό συμπληρώσει, γιά νά δημιουργηθεῖ τό νέον κοινωνικόν φαινόμενον. Νά φωτισθεῖ ἡ εἰκόνα. Νά προχωρήσει ἡ κοινωνία στόν δρόμο της μέ τό φῶς πού τῆς χρειάζεται νά βλέπει στά καινούργια σκοτάδια πού συνήντησε. Νά ἀποκτήσει μίαν νέαν ὅρασιν.

Εἶναι ὁ βωμός τῆς θυσίας. Καί ἡ θυσία μᾶς ἐπιβάλλεται ἔξωθεν καί ὀφείλουμε νά ὑποταχθοῦμε. Καί ἡ θυσία θά εἶναι πάντοτε ὀδυνηρή, ἔστω καί ἄν εἶναι ἀναίμακτος.

Εἶναι τό κενόν της βαθμίδος, πού ἔπρεπε νά δημιουργηθεῖ σ᾽ αὐτή τή στιλπνή ἐπιφάνεια, γιά νά πατήσει ἡ πραγματικότης καί νά ἀνεβεῖ. Εἶναι τό χέρι, πού τίθεται στή διάθεση τοῦ ἄλλου, γιά νά τόν βοηθήσει νά προχωρήσει. Εἶναι τό κλουβί, πού κάποιο χέρι τό ἄνοιξε συνειδητά, γιά νά ἐλευθερώσει κάποιον φυλακισμένον. Εἶναι ἡ κενή παλάμη τοῦ ἐπαίτου, πού ζητεῖ τήν συνδρομήν μας γιά νά μᾶς δώσει τόν τίτλον τοῦ ἐλεήμονος μέ ὅλας τάς συνεπείας του. Εἶναι ἕνας ἱκέτης. Εἶναι τό κενόν ὑπόδημα τοῦ παραμυθιοῦ, πού ζητεῖ τόν κάτοχόν του. Τόν ἄνθρωπο, πού θά εἶναι στά μέτρα του ἡ τιμητική αὐτή θέσις πού τοῦ προσφέρεται. Εἶναι ἡ κενή θέσις τοῦ δακτυλιδιοῦ, πού περιμένει νά στηρίξει τό διαμάντι. Εἶναι τό λίκνον, πού περιμένει τό βρέφος-ἄνθρωπον. Εἶναι τό σημεῖον, πού ἡ πειθώ θά ζήσει εἰρηνικά μέ τήν βία. Εἶναι ἡ πυγμή, πού ἦλθε ἡ ὥρα της νά ἀνοίξει καί νά γίνει κρανίον, καί νά κρατήσει μέσα της τό πιό εὔθραυστο πρᾶγμα τοῦ κόσμου, τόν ἐγκέφαλον, χωρίς νά τό συνθλίψει.

Εἶναι ἡ ἄκρη, ἀπό ὅπου βλέπουμε τό σκοτεινόν κενόν, πού χρειάζεται ἰδιαίτερες ἀκτῖνες νά τό διαπεράσεις. Τόν ὀφθαλμόν τῆς ἀκρίδος. Εἶναι τό κενόν τῆς κόγχης τοῦ ὀφθαλμοῦ, πού περιμένει νά γεμίσει μέ τόν ὀφθαλμόν τῶν πτερωτῶν ὄντων. Τόν σύνθετον ὀφθαλμόν. Διότι σύνθετος εἶναι καί ἡ διάρθρωσις τοῦ νέου περιβάλλοντος. Ὁ ἁπλοῦς ὀφθαλμός δέν ἐξυπηρετεῖ πλέον τήν νέαν ἡλικίαν αὐτοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ, εἰς τόν ὁποῖον ἀνῆκε. Τοῦ χρειάζεται ὁ ὀφθαλμός τοῦ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πτερωτοῦ. Ὁ ὀφθαλμός τοῦ ἐντόμου. Γιατί τό ἔντομον παρουσιάζει τήν μεγαλυτέραν ἀντοχήν είς τήν περιοχήν πού εἰσήλθαμε. Εἰς τόν αἰῶνα τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας. Ἄλλωστε, ὁ ἁπλοῦς ὀφθαλμός ἀνεπτύχθη τόσον πολύ, ὥστε ἔπρεπε νά μεταφυτευθεῖ αὐτούσιος είς τά νέα πλαίσια, πού ἡ φύσις ἀπό καιρό τοῦ ἡτοίμαζε. Ὅπως τό ἔμβρυον θά φύγει ἀπό τήν γαστέρα τῆς μητέρας του, ὅταν ἀναπτυχθεῖ, γιά νά εἰσέλθει καί κατοικήσει στόν ἡτοιμασμένον γι᾽ αὐτό χῶρον. Χωρίς νά πεθάνει οὔτε ἡ μητέρα, οὔτε τό παιδί, ἀλλά καί χωρίς νά κακίσωμεν κανένα.

Τήν χαράν τῆς ἐπιτυχοῦς μεταφυτεύσεως, μόνον ἕνας χειροῦργος θά αἰσθανθεῖ, γιατί αὐτός μόνον ξέρει τί θά ᾽πεῖ ἐπιτυχία σ᾽ αὐτές τίς ἐπεμβάσεις. Μόνον ἕνας μαιευτήρ ἔζησε τήν κρίσιμον στιγμήν τοῦ τοκετοῦ, ὅσον καί ἄν ὑπῆρξε φυσιολογικός. Μόνον ἕνας γιατρός θά δονηθεῖ ἀπό τήν εὐόδωσιν τῶν προσπαθειῶν του, ὅταν ὁ ἀσθενής εἶχε φθάσει στό χεῖλος τοῦ θανάτου.

Ἄν μπορέσει ἡ ἐπιστήμη νά μᾶς εὐρύνει τό ὀπτικόν μας πεδίον καί δοῦμε ὁλόκληρη τήν εἰκόνα, τό μελανόν στίγμα θά πάρει τή θέση του. Ἀλλά ἄν δέν τό κάμει ἡ ἐπιστήμη, θά τό κάμει ὁ χρόνος. Θά μᾶς ἀπομακρύνει ἀπό τήν εἰκόνα καί θά τήν ᾽δοῦμε ὁλόκληρη. Ἀλλά θά ἔχουμε χάσει τό ἀντικείμενον, πού τήν ἐδημιούργησε.

Θά εἶναι σάν ἕνα φῶς, πού ταξιδεύει καί ἡ ἑστία του ἔσβησε. Θά εἶναι σάν τά πολύτιμα βιβλία μας, πού δέν ἐξυπηρετοῦν κοινωνικά φαινόμενα, ἀλλά ἐπαγγελματικά φαινόμενα τῆς κοινωνίας. Θά εἶναι σάν νά ξερριζώσαμε κάτι ἀπό τόν τόπον του καί τό μεταθέσαμε σέ ἕνα περιβάλλον ξένον πρός αὐτό καί δέν βρίσκει τόπον νά σταθεῖ. Μεταφέραμεν τόν κάτοικον τῆς σιωπῆς καί τῆς πράξης στήν περιοχή τοῦ θορύβου. Ἐσύραμεν ἕνα φάντασμα ἀπό τόν Ἅδη, πρίν προφθάσει νά ἐνδυθεῖ τό περίβλημα τό δικό μας. Πρίν προφθάσει νά ἐνσαρκωθεῖ. Πρίν προφθάσει νά ὁλοκληρωθει ἡ μορφή του, τοῦ περάσαμε τή μάσκα πού μᾶς ἔπεσε στά χέρια μας. Θά μείνει γιά πάντα ἕνα σχέδιο ἀρχιτεκτονικό, χωρίς τό ἀρχιτεκτόνημα πού θά μᾶς στεγάσει. Θά εἶναι σάν τό φαγητό, πού μέ πολύ κόπο τό ἑτοιμάσαμε καί ἔπειτα τό πετάξαμε ζεστό κι ἐμεῖς προτιμήσαμε νά πεθάνουμε τῆς πείνας. Ἕνα φύλλο χαρτί, πού ἕνας σπινθήρ μπορεῖ νά τό ἀφήσει στάχτη στά χέρια μας. Κάτι πού, ἄν δέν ἐνσαρκωθεῖ, θά εἶναι ἄχρηστον.

Αὐτό τό κενόν εἶναι ἡ θέσις, πού περιμένει ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας γιά νά ξεκουρασθεῖ. Ὁ ἄνθρωπος ὁ πολυμερής καί πτερωτός. Ὁ ἄνθρωπος μέσα στήν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

κοιλιά τῆς μητέρας του ζεῖ μέ κλεισμένα μάτια. Ὅταν βγεῖ, τά μάτια του ἀνοίγουν. Καί ὅταν ἡ πλευρά του, πού ἐκ φύσεως εἶναι τοιαύτη γιά νά ἐξελιχθεῖ, περάσει τήν βαθμίδα τοῦ ἕρποντος σκώληκος καί γίνει ὄν πτερωτόν, ὅπως εἶναι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος καί τά μεταφορικά του μέσα, τότε χρειάζεται τόν σύνθετον ὀφθαλμόν τοῦ πτερωτοῦ ἐντόμου. Γιατί τέτοια εἶναι καί ἡ ἐποχή μας. Εἶναι ἡ ἐποχή τῶν ἐντόμων.

*
* *

ΑΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ὀχήματα, τά ὁποῖα ἔχουν ταχύν ρυθμόν, καί ἄλλα εἰς τά ὁποῖα ὁ ρυθμός τους βαίνει ὁλοέν ἐπιταχυνόμενος, ὑπάρχουν καί ὀχήματα πού κρατοῦν τόν ἴδιο ρυθμό. Πρέπει νά εἴμεθα ἱκανοί, καί αὐτόν τόν ρυθμόν νά ἀκολουθήσωμεν. Καί αὐτόν τόν ρυθμόν νά διατηρήσουμε. Τό ἔμβρυον ἐξακολουθεῖ νά χρειάζεται ἐννέα μήνας ἕως ὅτου γεννηθεῖ εἰς πλήρη ἄνθρωπον. Ἀλλά τότε πρέπει ὁπωσδήποτε νά γεννηθεῖ, σέ ὁποιαδήποτε κατάσταση εὑρίσκεται. Ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου. Ἔτσι ἔρχεται καί τό πλήρωμα τοῦ χρόνου γιά τό κοινωνικόν στοιχεῖον νά γεννηθεῖ. Καί αὐτό τό στοιχεῖον γεννᾶται ἄνωθεν. Ἡ φύσις του εἶναι νά πάει ψηλά. Καί αὐτό τό στοιχεῖον ἀναπτύσσεται σιγά-σιγά μέσα στόν ἄνθρωπο, καθ᾽ ὅλα τά στάδια τῆς ἡλικίας του. Ἀρχίζοντας ἀπό τήν σύλληψίν του καί προχωρώντας στήν νηπιακή, παιδική, ἐφηβική ἡλικία. Ὁπότε ἔρχεται μιά ὡρισμένη στιγμή, πού πρέπει νά γεννηθεῖ. Καί ὅταν γεννηθεῖ αὐτό, ὁ γεννήτωρ πετᾶ καί πηγαίνει στή χώρα του μέ τό σκάφος του. Καί τοῦ στέλνει τό σκάφος γιά νά πάει κι ἐκεῖνο, ὅταν ἔλθει ἡ ὥρα του. Καί ὁ γεννήτωρ εἶναι ἡ ψυχή καί τό σκάφος τό πνεῦμα.

Ἄν ἡ ἀνάπτυξις τοῦ κοινωνικοῦ στοιχείου ὑπῆρξε ὁμαλή, καί ἡ γέννησίς του θά εἶναι τοιαύτη. Καί, ἐπειδή παραβάλαμε τήν πολιτείαν μέ ἕνα ἀνθρώπινο ὀργανισμό, ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ τοῦ στοιχείου ἔχει ὁμαδικόν χαρακτῆρα, ὅταν πρόκειται γιά τήν πολιτεία, καί ἀτομικόν, ὅταν πρόκειται γιά τόν ἄνθρωπον.

Καί τό πλήρωμα τοῦ χρόνου γιά τήν γέννηση αὐτοῦ τοῦ στοιχείου μέσα ἀπό τόν ὀργανισμό τῆς πολιτείας φαίνεται ὅτι ἦρθε, στά χρόνια μας. Ἀλλά ἡ κύησις μέσα σ᾽ αὐτόν τόν ὀργανισμό δέν ὑπῆρξε καθόλου φυσιολογική. Καί ὁ τρόπος διαίτης τοῦ σώματος, μέσα εἰς τό ὁποῖον ἐκυοφορεῖτο, δέν ἦταν καθόλου ὁ ἐνδεδειγμένος. Γι᾽ αὐτό βλέπουμε νά ἑτοιμάζονται πτερωτά φορεῖα καί νά ζητοῦν νά

μεταφέρουν αὐτό τό στοιχεῖον μαζί μέ τό σῶμα πού κυοφορεῖται κάπου μακρυά, κάπου ψηλά, κάπου νά μπορέσει νά γεννηθεῖ καί νά ζήσει. Χωρίς νά ξέρουμε ποῦ. Νομίζοντας πώς, ὅταν μεταφέρωμεν ψηλά αὐτούσιον τό σῶμα, μποροῦμε νά ἱκανοποιήσουμε τήν τάσιν πρός πτῆσιν τοῦ γεννήτορος καί νά ἐπιτύχωμεν τόν τοκετόν καί νά ἐλευθερωθοῦμε. Ξεχάσαμε πώς δέν εἴμεθα μόνον σῶμα, ἀλλά εἴμεθα καί ψυχή καί πνεῦμα, καί ζητοῦν κι αὐτά νά κινηθοῦν, νά ἐνεργήσουν καί νά ζήσουν μέ τή σειρά τους. Καί, γιά νά ζήσουν, χρειάζονται τήν συντροφιά τῆς ψυχῆς, τοῦ πνεύματος, καί ὄχι νά προσκρούουν διαρκῶς ἐπάνω στό σῶμα καί νά σπάζουν τά μοῦτρα τους. Ξεχάσαμε, πώς εἴμεθα ὄντα φυσιολογικά, καί ὄχι μηχανές. Καί τό κάθε τι μέσα μας χρειάζεται μίαν φυσιολογικήν ἐξέλιξιν καί τό φυσικόν του περιβάλλον γιά νά ἐπιτύχει.

Τό σῶμα μέχρις ἑνός σημείου μπορεῖ νά ἀκολουθήσει τό πνεῦμα, τήν ψυχή. Κανένα μεταφορικό μέσο, ὅσο τέλειο κι ἄν εἶναι, δέν θά μᾶς ἱκανοποιήσει ποτέ, ἄν δέν μποροῦμε συγχρόνως νά κάνουμε καί δυό βήματα μέ τά δικά μας πόδια. Καί τό πνεῦμα καί ἡ ψυχή δέν μποροῦν διαρκῶς νά ἄγονται καί νά φέρονται ἀπό τό σῶμα.

Ὁ ζωντανός ὀργανισμός ἐξελίσσεται, ἀλλάζει καταστάσεις, προχωρεῖ, ὁδεύει. Μή μᾶς φανεῖ περίεργον κάτι, τό ὁποῖον ἕως τώρα δέν ἐκινεῖτο, νά κινηθεῖ. Τό νεογνόν θά σηκωθεῖ νά περπατήσει καμμιά φορά. Γιατί νά μᾶς φανεῖ περίεργον, ἄν κάτι ζωντανόν πού στέκεται ἀρχίσει καμμιά φορά νά κινεῖται, χωρίς τήν ὤθησιν τοῦ ἀνέμου. Ὅπως καί κάτι προχωρεῖ, μέ τό νά ἀκινητήσει. Μία πλευρά θά ἀκινητήσει, γιά νά κινηθεῖ ἡ ἄλλη. Αὐτό συμβαίνει μέ τόν θάνατο.

Καί μή νομίσουμε ὅτι αὐτές οἱ πτήσεις θά συμβάλουν στήν ἀπελευθέρωση τοῦ ἐγκυμονοῦντος. Μόνον τό σῶμα ἐξυπηρετοῦν. Χωρίς νά ἐννοοῦμε ὅτι δέν χρειάζονται καί χωρίς νά παύουμε νά τίς θαυμάζουμε καί νά τίς ἐπικροτοῦμε ἀνεπιφύλακτα. Μόνον πού πρέπει νά φροντίσουμε καί γιά ᾽κεῖνον πού σφαδάζει μέσα στίς ὠδῖνες τοῦ τοκετοῦ.

Καί βλέπουμε ποτάμι τό αἷμα νά ρέει ἀπό τίς ἐπεμβάσεις, σέ μιά ἀνώμαλη κύηση καί μιάν παρατεινομένην δυστοκίαν. Μεγάλος ὁ ἀγώνας γιά τήν ἀπελευθέρωση.

Ἀλλά καί ἄν ἐπιτύχει ἡ ὁμαλή γέννησις αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ, σέ περιπτώσεις ἀτομικές τό περιβάλλον δέν εἶναι ὥριμον πάντοτε νά δεχθεῖ αὐτό τό παιδί καί νά

κατανοήσει τήν σημασίαν του γιά ὅλους, ὅσον καί ἄν εἶναι τό πιστεύω ἐπάνω στό ὁποῖον στηρίζονται οἱ νόμοι καί οἱ θεσμοί τῆς πολιτείας. Καί αὐτό εἶναι φυσικόν. Συμβαίνει καὶ ἐδῶ, ὅ,τι μέ τό ἀνθρώπινο σῶμα. Ἄς ἀναλογισθοῦμε τό μεγάλο ποσοστόν τῶν θυμάτων τῆς βρεφικῆς ἡλικίας καί τῶν μητέρων πρίν ἀπό λίγα σχετικῶς χρόνια, πού ἡ πρόνοια γιά τό παιδί καί τή μητέρα ἦτο παραμελημένη. Καί ἄς πᾶμε στό ἀπώτερο παρελθόν, πού ὁ φύσει ἀδύνατος ἄνθρωπος ἐγεννᾶτο κυκλωμένος ἀπό θηρία, ἀπό καταιγίδας, ἀπό τήν ἔλλειψιν κάθε ἀσφαλείας. Μέ αὐτήν τήν ἱστορικήν περίοδον μπορεῖ νά παραβληθεῖ ἀπό μιά πλευρά ἡ ἐποχή μας. Καί μή θεωρήσουμε ὡς ἀντινομίαν τό ὅτι ζητᾶμε αἱ ὑψηλαί ἰδέαι, ὡς τῆς ἐλευθερίας τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἰσότητος, τῆς ζωῆς, τῆς ἑνώσεως, νά γεννηθοῦν μέσα ἀπό τήν κραιπάλην τῆς ἀδελφοκτονίας. Μᾶς πιέζουν, γιατί ἦλθε ἡ ὥρα τους νά γεννηθοῦν. Καί παίρνουμε ἕνα μαχαῖρι καί ἀνοίγουμε τά σπλάγχνα καί ζητᾶμε νά ξεπηδήσουν ἀπό ᾽κεῖ μέσα, ἀλλά τίποτε δέν κινεῖται. Ἄς βάλουμε τό μαχαίρι στή θήκη του καί ἄς καθίσουμε νά καλοσκεφθοῦμε αὐτό πού κάνουμε, ἐμεῖς οἱ πολυδιαβασμένοι καί πολύπειροι καί πολυπράγμονες καί οἱ νηφάλιοι καί οἱ φιλειρηνικοί ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς μας.

Ἔτσι ἐνεργοῦμε, ὅταν πρόκειται γιά ἕνα σωματικόν τοκετόν; Μόλις σκιρτήσει τό παιδί στά σπλάγχνα τῆς μάνας του, παίρνουμε ἕνα μαχαῖρι καί ἀνοίγουμε τήν κοιλιά της νά τό βγάλουμε; Ὄχι μόνον δέν κάνουμε αὐτό, ἀλλά ἀρχίζουμε μιά μεγάλη παρακολούθηση τῆς καταστάσεως καί μιά κατάλληλη δίαιτα, καί μιά προετοιμασία τοῦ χώρου καί τῶν ἀντικειμένων πού χρειάζονται διά τήν περίστασιν. Καί ἄν ἡ κύησις καί ὁ σωματικός τοκετός γίνεται μέσα είς ὀλίγους μήνας. Ἡ προετοιμασία καί συμπλήρωσις αὐτῶν τῶν ἰδεῶν, ἕως ὅτου γεννηθοῦν, χρειάζεται πολλά, πολλά χρόνια. Καί ἀκόμη περισσότερη προσπάθεια, ὅταν ἡ ἀνάπτυξίς των διαστραφεῖ καί ἡ ἐξέλιξίς των λάβει τροπήν νοσηράν, ἀντιφυσιολογικήν. Χρειάζεται νά ἀσχοληθοῦμε μέ ζῆλον καί μέ αὐτή τήν πλευρά τῆς ζωῆς μας καί μέ πολύν ἐνθουσιασμόν, γιατί κλείνει μέσα της τόν σκοπόν τῆς ζωῆς μας τόν ἀτομικόν καί ὁμαδικόν. Καί ὁ σκοπός τῆς ζωῆς μας εἶναι, νά γεννηθεῖ καί νά ἀναπτυχθεῖ τό κοινωνικόν στοιχεῖον, μέσα στόν ἄνθρωπο καί μέσα στήν πολιτεία. Σκοπός τῆς ζωῆς εἶναι ἡ εἰρήνη.

Αὐτή εἶναι ἡ φυσιολογική βιολογική ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου. Στόν ἄνθρωπο, μέ τό νά ὡριμάσει σωματικῶς, δέν συμπληροῦται καί ἡ βιολογική του ἐξέλιξις,

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ὑπάρχει ἀκόμα μιά μεγάλη κλῖμαξ ἔπειτα ἀπό αὐτό τό πλατύσκαλο. Μιά ἀνωτέρα διαβάθμισις. Ἄλλο ζήτημα ἄν, λόγῳ κακῶν συνθηκῶν διαβιώσεως, ἀνακόπτεται συχνά αὐτή ἡ ἐξέλιξις. Ἄν, λόγῳ ἐλλείψεως ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης αὐτῆς τῆς πλευρᾶς, δέν ἔχουμε ἑτοιμάσει τό ὑγιεινόν διαιτολόγιον. Ἤ δέν ἀποφασίσαμε νά τό ἀκολουθήσουμε. Καί ἡ ζωή τοῦ σωματικοῦ ἀνθρώπου ἀνακόπτεται, καμμιά φορά, στήν παιδική, στήν βρεφική, στήν κάθε ἡλικία. Αὐτό δέν θά ᾽πεῖ, ὅτι δέν ὑπάρχουν ἄλλες ἡλικίες. Δέν θά ᾽πεῖ, ὅτι ἐκεῖ σταματάει ἡ βιολογική ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου.

Καί ἄν καμμιά φορά κατορθώσει καί ζήσει καί ἀναπτυχθεῖ ὁμαλά αὐτό τό στοιχεῖον, ἔστω σέ μεμονωμένα ἄτομα, πολλά ἔχει νά μᾶς προσφέρει. Ἀκόμη, θά γίνει ὁ πυρήν τοῦ κοινωνικοῦ στοιχείου τῆς πολιτείας, πού ὁδηγεῖ είς μίαν καθολικήν ἄνθησιν. Αὐτό θά τό ἀντιληφθεῖ καί διακρίνει ὅποιος κατώρθωσε νά ἀφήσει ἀνοικτήν κάποιαν σχισμήν, γιά νά βλέπει μέσα ἀπό τά νεοπλάσματα, πού ἀναπτύσσονται χρόνια τώρα πολλά καί ὁλοένα ὀγκοῦνται καί μᾶς φράζουν τήν ὅρασιν καί μᾶς κλείνουν τήν θέαν. Εἶναι κι αὐτό ἕνα φρᾶγμα, πού πρέπει νά διαπερασθεῖ. Ἐδῶ χρειάζεται τό μαχαῖρι, γιατί εἶναι ἕνας ὄγκος ξένος πρός τήν φυσιολογικήν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος. Μποροῦμε ὅμως νά τό διαπεράσουμε καί ἀναίμακτα, ἄν βροῦμε καί ἐδῶ τήν δίοδον, πού ἔχει κάθε φρᾶγμα. Καί αὐτή τήν δίοδο θά τήν βροῦμε, ἄν ἔλθουμε εἰς τήν σκοπιάν τῶν ἀνθρώπων πού ἔχουν ἀναπτύξει τό κοινωνικόν στοιχεῖον. Θά περάσουμε ἀπό ᾽κεῖ χωρίς νά τό θίξουμε, χωρίς νά τό τροφοδοτήσουμε, καί θά μείνει πειναλέον νά ἀτροφήσει καί διαλυθεῖ μόνο του. Γιατί αὐτό σφηνώνεται ἐπάνω στόν ἄνθρωπο καί τοῦ ἀπομυζᾶ ὅλην του τήν ζωτικότητα. Γι᾽ αὐτό θά φροντίσουμε νά ντυθοῦμε ἕνα ἀδιαπέραστον κάλυμμα, τόν μανδύαν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, πού αὐτό δέν τήν ἀντέχει καθόλου. Θά συγκεντρωθοῦμε ὅλοι, κι ὁ καθένας στή θέση του, γιά νά σχηματίσουμε ἕνα φρᾶγμα πυρηνικῆς ἐνεργείας, νά μή μπορεῖ νά ζυγώσει στό ἀνθρώπινο σῶμα, κι ἔτσι νά ἐλευθερωθοῦμε ἀπό αὐτό τό πολύμορφον καρκίνωμα καί νά ζήσουμε. Γιατί ἕως τώρα, ὡς ἐπί τό πλεῖστον, αὐτό τρέφουμε μέ τή ζωή μας. Ἐμεῖς φερόμεθα πρός τόν ἀφανισμόν. Κατώρθωσε δέ νά μᾶς μεθύσει καί νά μᾶς ζαλίσει σέ τέτοιο βαθμό, πού νά μᾶς τυφλώσει καί νά τό προσκυνᾶμε σάν ἀφέντη καί κυρίαρχό μας καί νά ὑπεραμυνόμεθα αὐτοῦ τυφλά, μέ συνειδητή θυσίαν τῆς ζωῆς μας, τῆς γαλήνης καί εὐημερίας μας.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα



ΕΦΟΔΙΑΖΟΥΜΕ τά διαστημόπλοια μέ κάθε εἴδους συσκευήν, γιά νά μᾶς φέρουν πληροφορίες καί νά μᾶς λύσουν προβλήματα καί νά μᾶς ἀνοίξουν ὁρίζοντας εἰς τό πεδίον τῆς Φυσικῆς. Καί αὐτό τό κάνουμε μέ πολλές θυσίες καί κίνδυνο τῆς ζωῆς μας καί μέ πολύ ἐνθουσιασμό. Ἀλλά εἴμεθα πολύ φειδωλοί στάς ἐρεύνας μας ὅσον ἀφορᾶ τόν ἄνθρωπον. Δέν ἔχουμε ἀναπτύξει ἀκόμη τό πεδίον ἐρεύνης τῆς περιοχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Καί αὐτή ἡ περιοχή ἐρευνᾶται μέ τόν ἴδιο τόν ἄνθρωπο καί μέ μιά συσκευή ἀνθρώπινη.

Γι᾽ αὐτό, ὅταν πέσει στά χέρια μας καμμιά ἐξελιγμένη συσκευή ἀνθρώπινη, δέν ξέρουμε τήν ἀξία της, οὔτε πῶς νά τή μεταχειρισθοῦμε. Πολύ περισσότερο, ὅταν αὐτή εἶναι μιά εἰρηνική συσκευή μέ πολλή δικαιοσύνη μέσα της. Ζητεῖ νά σκοτώσει τά φαντάσματα πού ὥπλισαν τό χέρι, καί ὄχι τά θύματα. Καί τά φαντάσματα δέν σκοτώνονται μέ ὅπλα, ἀλλ᾽ ὅταν ἀφαιρέσουμε τή μάσκα τους, ὅταν ἀντιληφθοῦν ὅτι ἀνεγνωρίσθησαν, ὅταν ἀποδειχθεῖ ἡ κενότης των. Γιατί αὐτά εἶναι ἕνα προσωπεῖον, πού μᾶς τρομάζει, χωρίς νά ὑπάρχει τίποτε μέσα τους. Μιά ἐλαφροτάτη ριπή ἀνέμου μπορεῖ νά τά ρίξει, ἀρκεῖ νά τήν κατευθύνουμε πρός αὐτό.

Κι ἄν πέσει στά χέρια μας καμμιά ἀνθρώπινη συσκευή εἰς τό ὕψος αὐτῆς, πού ὀνειρευόμαστε νά κατασκευάσουμε εἰς τόν τομέα τῆς τεχνικῆς, ἤ θά τήν βάλουμε στό μουσεῖον, ἤ θά τήν διαλύσουμε γιά νά διασκεδάσουμε, ἤ θά τήν πουλήσουμε γιά παλιοσιδερικό. Καί ἔχει ἀκόμη ὀλιγωτέραν ἀξίαν, ὅταν δωρεάν βρίσκεται στά χέρια μας. Τό ἴδιο θά ἔκανε καί ὁ ἔξοχος ἐπιστήμων, ἄν ἔπεφτε στά χέρια του πρό πενῆντα ἐτῶν μιά τελεία συσκευή, πού νά ἐργάζεται μέ ἀτομική ἐνέργεια, στόν τομέα τῆς τεχνικῆς. Καί μέ τό δίκηο του.

Ἀλλά ἡ παρομοίωσις ἀνθρώπου καί μηχανῆς δέν εἶναι ἀπόλυτη. Ὁ ἄνθρωπος μιλάει. Δηλαδή κινεῖται καί μετακινεῖται, καί κινεῖ κι ἐμᾶς, καί μπορεῖ νά μᾶς μεταφέρει ἐμπρός καί πίσω αἰῶνες. Καί ὁ ἄνθρωπος πού κατέχει, πού εἶναι μία ἐξελιγμένη συσκευή, εἶναι ἄνθρωπος καλλιεργημένος, μέ ἱκανότητες προσλήψεως, ἀφομοιώσεως καί προσαρμογῆς. Μέ ἱκανότητες πλαστικές. Καί ὁ ἔξοχος ἐπιστήμων ἔχει κι αὐτός τίς ἴδιες ἱκανότητες, κι ἔτσι μπορεῖ νά ἔλθει ὁ ἕνας στή σκο-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πιά τοῦ ἄλλου καί νά συνεννοηθοῦν καί νά βγεῖ κάτι καλό, ἀρκεῖ νά ἔλθουν εἰς πνευματικήν ἐπαφήν.

Ἀλλά αὐτό τό περιστατικό, πού ἐξετάζουμε, ἔχει ἀκόμα καί μιά ἄλλη, πολύ περίεργη, πλευρά. Ἡ Ἱστορία στόν ἀνθρώπινο τομέα ἔχει ὁλόκληρη γραφεῖ. Ἐνῶ στόν τομέα τῆς τεχνικῆς θά ὑπάρχουν πάντα παρθένα πεδία. Καί ἀφοῦ ἔχει γραφεῖ ἡ Ἱστορία, θά ἔχει καί πραγματοποιηθεῖ. Ἐμεῖς ὅμως νομίζουμε, πώς μόνον νά τή διαβάζουμε πρέπει καί ὄχι νά ἐμφανίζεται ὡς πραγματικότης. Γι᾽ αὐτό, ἐνῶ τή διαβάζουμε καί τή θαυμάζουμε καί τή διδάσκουμε καί τή χαιρόμαστε καί τή θεσπίζουμε, ὅταν τή δοῦμε ἐνσαρκωμένη στή ζωή ἑνός ἀνθρώπου, μᾶς ξαφνιάζει σάν κάτι νέον καί περίεγον καί πεσμένο ἀπό ἀλλοῦ.

Τό σχολεῖον δέν ἔχει πάντοτε διάλειμμα. Ἔρχεται καί ὁ δάσκαλος καί μᾶς βάζει στήν τάξη. Ἡ ἀντοχή στή δουλειά τοῦ ἀνθρώπου δέν εἶναι ἀνεξάντλητη, ἔρχεται ἡ κόπωσις, πού μᾶς καθηλώνει μέ ὕπνο, σάν πιστολιά, στόν τόπο. Ἄν ξεμακρύνουμε πολύ ἀπ᾽ τό σπίτι μας καί περιπλανηθοῦμε στό δάσος, θά μᾶς φᾶνε τά θηρία. Ἔρχονται αὐτοί οἱ ἄνθρωποι σάν μέτρα, σάν ὁρόσημα, σάν κανόνες, νά μᾶς γνωρίσουν τήν περιοχή τοῦ ἀνθρώπου καί τόν δρόμο του καί νά διαπιστώσουν τόν βαθμό τῆς ὡριμάνσεώς του σ᾽ αὐτά πού διδαχθήκανε. Κι ἐμεῖς, μέ τή σειρά μας, νά διαπιστώσουμε, ποῦ βρισκόμαστε καί ποιά κατεύθυνση θά πάρουμε. Ἔρχονται νά τονίσουν μερικά σημεῖα, πού μέ τόν καιρό ξεθωριάσανε. Ἔρχονται γιά νά παραστοῦν στίς ἐξετάσεις. Νά φανεῖ, ἄν ἐμελετήθη καί ὡρίμασε μέσα μας τό μάθημα τοῦ διδασκάλου. Ἡ καλλιέργεια τοῦ κοινωνικοῦ στοιχείου.

*
* *

ΑΛΛΑ ΚΑΙ ἕνα ἄλλο πρέπει νά σκεφθοῦμε, ὅσον ἀφορᾶ τήν γέννησιν τοῦ κοινωνικοῦ στοιχείου καί τήν ἐπικράτησιν τῶν ἰδεῶν πού ἀντιπροσωπεύει. Ποῦ μέσα σ᾽ αὐτές εἶναι καί ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας.

Σ᾽ αὐτό τόν κόσμο πού ζοῦμε, τό κάθε τι ἔχει ὑλικήν ἐπένδυσιν. Ἔτσι παρουσιάζεται. Καί ὁ γεννήτωρ, ἄν εἶναι ἄσαρκος σάν μιά ἰδέα, ὅπως εἶναι στήν προκειμένη περίπτωση ἡ ἰδέα, γιά νά ζήσει σ᾽ ἐμᾶς ἐδῶ στή γῆ πρέπει νά ἔχει ἐνσαρκωθεῖ. Ὁ γεννήτωρ, πού δέν ἔχει σάρκα καί ὀστᾶ, φεύγει. Ἔζησε κοντά μας μόνον γιά νά μᾶς δώσει τίς δικές του ἱκανότητες, καί πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα τήν ἱκανότητα τῆς κινήσεως καί ἀναπτύξεως, καί νά καλλιεργήσει τό σῶμα, πού θά μποροῦσε νά

τίς δεχθεῖ. Ἄν ἡ ἰδέα δέν ἐνσαρκωθεῖ μέσα σ᾽ αὐτό τόν κόσμο πού ζοῦμε, γίνεται φάντασμα καί μᾶς καταδιώκει, καί τό κοινωνικόν στοιχεῖον, στοιχειό καί μᾶς τρομοκρατεῖ. Γι᾽ αὐτό πρέπει νά τίς θρέψουμε αὐτές τίς ἰδέες κι ἔπειτα νά ζητήσουμε νά τίς δοῦμε καί νά ζήσουν ὁμαλά μαζί μας. Καί ὄχι μόνον νά τίς θρέψουμε, ἀλλά συγχρόνως νά τούς ἑτοιμάσουμε καί τήν ἀτμοσφαῖρα τους, πού νά μποροῦν νά ζοῦν καί νά ἀναπτύσσονται. Εἰς τόν κόσμον τοῦ κοινωνικοῦ στοιχείου, ἐμεῖς τά ἑτοιμάζουμε ὅλα συνειδητά, ἀκόμη καί τήν ἀτμοσφαῖρα πού θά ἀναπνεύσει μέ ὅλον τόν ἔναστρον οὐρανόν γύρω του. Δέν τά βρίσκουμε ἕτοιμα, ὅπως τά βρίσκει τό σωματικόν στοιχεῖον ὅταν γεννηθεῖ, ὅταν παύσει πλέον νά τό ἱκανοποιεῖ ἡ ἀτμοσφαῖρα τῶν σπλάγχνων τῆς μητέρας του. Ἀλλά καί εἰς τόν σωματικόν τομέα, πού τά βρίσκει ἕτοιμα, ἐμεῖς πρέπει νά ξέρουμε πῶς νά τοῦ τά προσφέρουμε. Τά ὅρια τῶν ποσοτήτων καί τίς διαβαθμίσεις τίς τοπικές ἤ χρονικές. Καί, ὅταν γεννηθεῖ αὐτό τό στοιχεῖον μέσα στόν ἄνθρωπο, φεύγει, ὅπως λέγαμε, ὁ γεννήτωρ, ἡ ψυχή, πού μᾶς ἔδιδε τήν ὤθησιν. Φεύγει ἡ μητέρα, πού μᾶς περπατοῦσε μέσα της. Καί σιγά-σιγά φεύγει καί τό χέρι, πού μᾶς ἔσπρωχνε τό καρότσι. Καί σιγά-σιγά ἄλλα πολλά. Φεύγουν, ἀλλά μᾶς ἀφήνουν τήν ἱκανότητα νά προχωρήσουμε μέ δικές μας δυνάμεις. Νά περπατήσουμε μέ τά δικά μας πόδια. Σ᾽ ἐμᾶς ἀπόκειται, νά τήν καλλιεργήσουμε αὐτή τήν ἱκανότητα, νά τήν μεταχειρισθοῦμε καί νά τήν ἀναπτύξουμε συνειδητά, ἄν θέλουμε νά προχωρήσουμε ἐξελισσόμενοι. Καί, γιά νά τό κάμουμε αὐτό, ἀπαιτοῦνται γνώσεις, καί δύναμις νά τίς ἀκολουθήσουμε. Δύναμις σωματική, ψυχική, πνευματική.

Ἀλλά φεύγει ἡ ψυχή γιά τή χώρα της, ἀφοῦ μᾶς πάρει μαζί της καί μᾶς δείξει τόν δρόμο πού θ᾽ ἀκολουθήσωμεν. Φεύγει μέ τήν πτερωτή ἐσθῆτα τοῦ πνεύματος. Κι ὅταν φθάσει στή χώρα της, μᾶς ἐπιστρέφει τήν ἐσθῆτα. Μιά ἐσθῆτα στή μορφή τῆς ψυχῆς, ἀλλά μιά ἐσθῆτα κενή*.

Ἕνα μαῦρο ἀκίνητο κενόν σχηματίζεται μέσα μας. Μέσα σ᾽ αὐτό τό μαῦρο ἀκίνητο κενόν ὑπάρχουν τά στοιχεῖα, πού μποροῦν ν᾽ ἀνάψουν τό φῶς. Ὑπάρχει ἡ δυνατότης τῆς κινήσεως. Ὑπάρχει ἡ ἱκανότης τῆς πληρώσεως καί πτήσεως. Ἡ φωλιά τοῦ κοινωνικοῦ στοιχείου. Ὁ πυρήν τῆς ἐλευθερίας. Γιατί ὁ γεννήτωρ, πρίν φύγει, ἄφησε ὅλες τίς ἱκανότητές του εἰς τό σῶμα πού θά περιβληθεῖ τήν ἐσθῆτα.

Γκαῖτε: Φάουστ, Β' Μέρος, στίχοι 9901-9905.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ὅπως τό νεογνόν ἔχει ὅλες τίς δυνατότητες μέσα του γιά νά φθάσει στό ἀνάστημα ἑνός ὡρίμου ἀνθρώπου. Ἡ ἐσθῆτα περιμένει καί μᾶς βοηθεῖ καί θ᾽ ἀνάψει τό φῶς, καί θά κινηθεῖ τό ἀκίνητον, καί θά ἀνδρωθεῖ τό κοινωνικόν στοιχεῖον, καί θά ἐπικρατήσει ἡ ἐλευθερία, ὅταν τό κενόν πληρωθεῖ καί ντυθεῖ τήν ἐσθῆτα. Γι᾽ αὐτό ζητᾶμε τήν μακροημέρευσιν στή ζωή μας. Γιά νά συμπληρωθεῖ αὐτός ὁ κύκλος. Τό μόνο πού θά μᾶς ἱκανοποιήσει καί θά μᾶς ἐλευθερώσει. Τότε θά ζήσουμε. Τότε θά ἀπολαύσουμε τή ζωή μας.

Καί στήν πολιτεία, πού ἔχει ὁμαδικόν χαρακτῆρα, αὐτή τήν ἐσθῆτα μποροῦν νά τήν γεμίσουν πολλοί ἄνθρωποι. Κι αὐτή ἡ ἐσθῆτα χωράει ὅλους τούς ἀνθρώπους, ἀρκεῖ ἐκεῖ μέσα νά μποροῦν νά ζήσουν εἰρηνικά. Ἀρκεῖ νά βροῦν τή θέση τους ἐκεῖ μέσα. Ἀρκεῖ νά κατέχονται ἀπό τό πνεῦμα τῆς οἰκονομίας. Ἀρκεῖ νά θελήσουν νά μή πάρουν μαζί τους τίποτε ἄχρηστον γιά ᾽κεῖ μέσα. Τίποτε ὑλικόν. Γιά νά πάρουμε μιά ἰδέα, ἄς σκεφθοῦμε, τί θά μπορεῖ νά πάρει μαζί του ὁ ἄνθρωπος στό διαστημόπλοιο, ἀπό ὅλα αὐτά πού τόν τριγυρίζουν. Μέσα σ᾽ αὐτή τήν ἐσθῆτα θά πάρει μόνον, ὅ,τι εἶναι πνεῦμα καί ψυχή. Κι αὐτή ἡ ἐσθῆτα μπορεῖ νά τούς μεταφέρει ὅλους στή χώρα τῆς ἐλευθερίας, ἄν πραγματικά τήν θέλουν. Ἄν ἐνθουσιάζονται ἀπό τήν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας. Ἄν κυριαρχοῦνται ἀπό τό πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας. Ἄν κυριαρχοῦνται ἀπό τό πνεῦμα. Ἄν εἶναι πνευματικοί ἄνθρωποι. Ἄν εἶναι ἄνθρωποι ἐλεύθεροι. Ἄνθρωποι, πού νά μή χρειάζονται βακτηρίες νά σταθοῦν στά πόδια, ρόδες γιά νά προχωρήσουν, ὁδηγόν γιά νά τούς κατευθύνει, ὄργανα διά ν᾽ ἀκοῦν καί νά βλέπουν, προσωπεῖα γιά νά ἐμφανισθοῦν. Μέσα σ᾽ αὐτή τήν ἐσθῆτα δέν χωράει τίποτε τό ξένον. Μόλις αἰσθανθεῖ τόν νυγμόν τοῦ ξένου, ἀνοίγει ἕνα παράθυρο καί σέ πετάει κάτω, ὅσον ὑψηλά καί ἄν εὑρίσκεσαι. Ἐκεῖ μέσα δέν ἔχεις θέση, ἄν δέν πληρώσεις τό τίμημα. Μεγάλο εἶναι τό τίμημα, ἀπό καιρό πρέπει νά προετοιμάζεσαι γι᾽ αὐτό. Καί τό τίμημα αὐτό εἶναι ἡ σιωπή, ὁ σεβασμός. Ἡ πειθαρχία. Ἐκεῖ μέσα φλυαρίες δέν χωροῦν. Ἐκεῖ εἶναι ὁ χῶρος τοῦ ἀπολύτου, δέν ὑπάρχουν λύσεις συμβατικές. Ἐκεῖ πρέπει νά πειθαρχεῖς. Εἰδ᾽ ἄλλως ὁλόκληρο τό οἰκοδόμημα καταρρέει. Στηρίζεται ἐπάνω στήν πειθαρχία καί ἡ μορφή του εἶναι ἡ ἁρμονία, γι᾽ αὐτό πρέπει νά πειθαρχεῖς στήν μπαγκέτα τοῦ μαέστρου.

Κι ὅπως παραδίδεσαι στά χέρια τοῦ καπετάνιου, νά σέ περάσει ἀπό τή φουρτουνιασμένη σκοτεινή θάλασσα, καί σύ δέν ἀνακατεύεσαι καθόλου, ἔτσι κι ἐδῶ.

Περνᾶς, ἀρκεῖ νά ἔχεις πληρώσει τό τίμημα. Μά μέσα σ᾽ αὐτά τά δυό σκάφη ὑπάρχει μιά μεγάλη διαφορά. Στό πῶς θά συμπεριφερθεῖς. Στό ποιά εἶναι ἡ φύσις τοῦ τιμήματος. Μέσα στό καράβι μπορεῖς νά φλυαρεῖς καί νά σχίζεις τήν καρδιά τοῦ καπετάνιου μέ τή συμπεριφορά σου μέσα στήν καμπίνα σου. Μά, ὅταν βγεῖς ἀπό ᾽κεῖ ἐνδεδυμένος τή στολή σου τήν ἄμεμπτη, ὅσο κι ἄν εἶναι ξένη σ᾽ ἐσένα, καί περάσεις τό προσωπεῖο γιά διαβατήριο, τό καράβι δέν θά σχισθεῖ νά σέ πετάξει στή θάλασσα. Κι ὁ καπετάνιος θά μείνει στή θέση του. Ἐδῶ βρισκόμαστε σέ ἄλλους χώρους. Σέ ἄλλη διαβάθμιση. Στήν περιοχή τοῦ χρέους, εἰς τήν βαθμίδα τοῦ καθήκοντος. Ὅσον κι ἄν τραυματισθεῖ ὁ καπετάνιος, ἐκεῖνος θά μείνει στή θέση του. Καί σύ στή δική σου. Νά τόν διακωμωδεῖς καί νά τόν χλευάζεις, πού μένει ἄγρυπνος μεσάνυχτα στό τιμόνι, γιά νά φθάσεις ἐσύ στόν σκοπό σου.

Μά μέσα σ᾽ ἐκεῖνο τό ἄλλο τό σκάφος, στό σκάφος τό πνευματικό, τά πράγματα εἶναι διαφορετικά. Κι ἐδῶ ὁ καπετάνιος δέν φέρει ἀντίρρηση, νά ξενυχτάει ἄγρυπνος μεσάνυχτα στό τιμόνι γιά νά φθάσεις ἐσύ στόν σκοπό σου. Μά πρέπει καί σύ νά ξενυχτᾶς μερόνυχτα ἄγρυπνος σέ κάποιου ἄλλου σκάφους τιμόνι. Στοῦ ἐγώ τό σκάφος. Στό στόμα σου, στίς κινήσεις σου, στίς σκέψεις σου. Πρέπει νά προσέχεις νά μή παρεισφρύσει τίποτε ξένον. Ἀκόμα, νά μή ὑπηρετεῖς ξένους σκοπούς, ἀλλά δικούς σου. Μή μεταχειρισθεῖς τό ξένον, οὔτε σάν ψιμύθιον. Μή φοβηθεῖς, ἄν ἡ μορφή σου ἄσχημη εἶναι, ἔχει οὐλές, ἔχει τραύματα. Μή φοβηθεῖς τό μαστίγωμα τῆς ἀτμοσφαίρας σου γύρω. Ἐκεῖ μέσα ὅλα ἐξωραΐζονται, ὅλα θεραπεύονται, ἀρκεῖ νά μή φορᾶς προσωπεῖο. Ἀρκεῖ νά ᾽χεις τή δύναμη νά τό ἀφαιρέσεις. Εἶναι ἡ θυσία μέσα στό κάθε τίμημα. Ἀρκεῖ τό πρόσωπό σου νά μπορέσεις νά ᾽δεῖς.

Αὐτό εἶναι τό δικό σου τό τίμημα. Ἡ κατευθυνομένη προσωπική σου προσπάθεια, ἡ κατανόησις καί ὁ σεβασμός στήν προσπάθεια τῶν ἄλλων γιά ᾽σένα. Ἡ συνείδησις, ὅτι εἶσαι ἕνα ζωντανό μέλος ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου, ἑνός ὀργανισμοῦ μέ κεφάλι πού κρίνει. Εἶσαι στήν περιοχή τῆς κρίσεως.

Αὐτό εἶναι τό δικό σου τό τίμημα μέσα στό σκάφος τό πνευματικό. Ἡ προσωπική σου προσφορά. Ἐδῶ τό κοινωνικό φαινόμενο ἔχει ξεκαθαρισθεῖ ἀπό κάθε ξένο στοιχεῖον κι ἔχει μείνει ἕνας φυσικός κοινωνικός ὀργανισμός μέ καθαρούς τούς ἁρμούς πού συγκρατοῦν κάθε κοινωνικόν φαινόμενον καί κάθε κοινωνία. Τούς ἁρμούς τοῦ κοινωνικοῦ φαινομένου, πού ἔφθασε στάς τελευταίας

βαθμίδας τῆς κλίμακος τῶν κοινωνικῶν φαινομένων καί ὁδεύει πρός τό τέρμα, πρός τήν ἀπαλλαγήν ἀπό τόν θάνατον. Πρός τήν ἀθανασίαν. Κι αὐτός ὁ ἁρμός εἶναι ἡ ἀγάπη. Εἶσαι στόν χῶρο πού διαφεντεύει σάν δικτάτορας καί δοῦλος μαζί ἡ ἀγάπη. Κι αὐτή τήν ἀγάπη δέν τήν κατευθύνει τό καθῆκον, τό χρέος. Τήν πέρασε αὐτή τή βαθμίδα. Δέν ἐξυπηρετεῖ ξένους σκοπούς, ἀλλά δικούς της. Τήν κατευθύνει ἡ βούλησις. Ἡ συντονισμένη βούλησις. Ἡ βούλησις, πού κατώρθωσε «μέ τή θέληση τῶν ἄλλων ν᾽ ἀνταμώσει» μέ σκοπό τήν ἐλευθερία τους. Καί τήν ἐλευθερία του ὁ ἄνθρωπος δέν τήν ἀποκτᾶ μόνος, ἀποσπασμένος ἀπό τό σύνολον. Ἡ ἐλευθερία δέν εἶναι κοινωνική διάλυσις. Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἁρμονική κοινωνική συγκρότησις.

Ἄν δέν ἔχεις τό τίμημα, μή πλησιάσεις αὐτή τήν ἐσθῆτα. Ἄν θέλεις νά τήν πλησιάσεις, προσπάθησε νά τό ἀποκτήσεις.

Καί ἄν καμμιά φορά κατορθώσει καί ζήσει αὐτό τό κοινωνικόν στοιχεῖον. Καί ἀναπτυχθεῖ ἕως ὅτου ἐνηλικιωθεῖ καί φθάσει στήν ἡλικία πού θά βγεῖ κι αὐτό στόν κόσμο, πρέπει νά μή τό ἀντικρύζουμε διστακτικά. Νά τό παραδεχθοῦμε ὡς μέλος τῆς κοινωνίας μας, ὡς μέλος τῆς κοινωνίας-πολιτείας. Σάν κάτι δικό μας καί ὄχι ξένον. Κάτι πολύ δικό μας. Σάν μιά προέκταση τοῦ ἑαυτοῦ μας. Σάν τή συνέχεια ἑνός δρόμου, πού ἀκόμη δέν διανύσαμε καί πού πολύ θά θέλαμε νά τό κάμουμε. Εἶναι μιά δική μας πλευρά πού, ἄν δέν τήν διακρίναμε ἀκόμα, ὅμως ὑπάρχει. Ὅσον καί ἄν ἐμφανίζεται σάν ἄρνησις τῆς κοινωνίας, ὅπως καί εἶναι. Τῆς κοινωνίας ὅπως τήν ἐννοοῦμε ἐμεῖς. Ἀλλά ἡ ἄρνησις εἶναι τό συμπλήρωμα τοῦ ὅλου. Θέσις καί ἄρνησις ἀποτελοῦν τάς δύο ὄψεις τοῦ νομίσματος. Κι αὐτή ἡ ἀρνητική πλευρά τῆς κοινωνίας εἶναι ὁ πυρήν καί τό συναπάντημα ὅλων τῶν κοινωνιῶν. Ἡ καρδιά τους. Με τή συστολή της καί τή διαστολή της. Τό σημεῖον ἐπαφῆς δύο κώνων κατά κορυφήν. Καί, ὅταν βρισκόμασατε στόν ἕνα κῶνον, τόν ἄλλον τόν βλέπουμε σάν ἄρνησιν. Πρέπει νά ἀρθοῦμε ὑπεράνω καί τῶν δύο, γιά νά ᾽δοῦμε τή θαυμαστή ἑνότητα. Καί αὐτή ἡ ἑνότης συντελεῖται μέσα στόν ἄνθρωπο. Κι ἀπ᾽ αὐτή τήν ἑνότητα γεννᾶται τό κοινωνικόν στοιχεῖον. Ἐπιγχάνεται ἡ ἐπικοινωνία καί ἡ νόμιμος συναλλαγή μεταξύ δύο κόσμων. Ἀναπτύσσεται ὁ σεβασμός καί στούς δύο κόσμους. Αἴρεται ἡ ἀμφιβολία.

Ὁ ἄνθρωπος προχωρεῖ, δέν μένει στάσιμος εἰς ἕνα σημεῖον. Εἰς ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον. Ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ τοῦ ἐνηλικωμένου στοιχείου μέσα στήν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πολιτεία δημιουργεῖ ἕνα νέον κοινωνικόν φαινόμενον. Εἰσερχόμεθα εἰς ἕνα νέον συρμόν φαινομένων, μέ πολυπλοκωτέραν διάρθρωσιν. Ἐκεῖνο, πού χαρακτηρίζει αὐτό τό νέον κοινωνικόν φαινόμενον πού δημιουργεῖται, εἶναι τό ὀργανωτικόν πνεῦμα. Μιά πνοή πού θά ἐπιτρέψει νά κινηθοῦν αὐτοβούλως τά μέλη τῆς πολιτείας, νά πᾶνε νά βροῦνε τό κοινωνικόν φαινόμενον, εἰς τό ὁποῖον κάθε φοράν ἐκ φύσεως ἀνήκουν, καί νά τό ζωοποιήσουν καί νά τό ἐμφανίσουν, ὥστε νά ἀποτελεσθεῖ ὁ ὀργανισμός τῆς πολιτείας. Ἕνας ὀργανισμός βιώσιμος καί εἰρηνικός. Τό πνεῦμα αὐτοῦ τοῦ κοινωνικοῦ φαινομένου εἶναι ἡ ἕνωσις ὅλων τῶν ἐπί μέρους φαινομένων εἰς ἕνα ὀργανισμόν. Τό νέον αὐτό κοινωνικόν φαινόμενον εἶναι ὁ πυρήν. Αὐτός ὁ πυρήν, ἀναπτυσσόμενος μέ τήν κατάλληλον καλλιέργεια, θά μᾶς δώσει ἕνα συγκεκροτημένον πλήρη ὀργανισμόν. Ἐσχηματίσθη ὁ πυρήν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων. Ὁ πυρήν αὐτός, καλλιεργούμενος, θά ἐπιτρέψει τήν ἀνάπτυξιν ὅλων τῶν ἐπί μέρους κοινωνικῶν φαινομένων. Ἔτσι, μέ τήν κατάλληλον θέσιν πού θά καταλάβουν. Τήν κατάλληλη διάρθρωση καί τό κατάλληλον ὑλικόν γιά κάθε σύστημα, θά παρουσιασθεῖ καί θά λειτουργήσει ὁ ὀργανισμός τῆς πολιτείας, ὅπως ἐμφανίζεται ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός, ὅταν κατορθώσουμε νά ἀποκτήσουμε τόν πυρῆνα τοῦ ἀνθρώπου καί ὅταν τόν καλλιεργήσουμε καταλλή-λως.

Ἀπό τούς δύο κώνους πού ἀναφέραμεν, ὁ ἕνας μᾶς παρουσιάζει τό ἕν, τό ὅλον. Ὁ ἄλλος τά πολλά, τήν διάσπασιν. Ὁ ἕνας εἶναι ἡ καρδιά, ὁ ἄλλος ὁ νοῦς. Ὁ ἕνας εἶναι οἱ ἰδέες, ὁ ἄλλος ἡ ἐνσάρκωσις τῶν ἰδεῶν. Ὁ ἕνας εἶναι ἡ ἀκάθεκτη ὁρμή, ὁ ἄλλος τό χαλινάρι. Ὁ ἕνας εἶναι ὕλη, ὁ ἄλλος τά ὅρια. Ὁ ἕνας εἶναι ἡ οὐσία, ὁ ἄλλος οἱ μορφές. Ὁ ἕνας εἶναι ἡ ἡμέρα, ὁ ἄλλος ἡ νύκτα. Ὁ ἕνας μᾶς παρουσιάζει τήν πληρότητα καί τό φῶς. Ὁ ἄλλος τό μαῦρο κενόν. Ἀλλά κενόν εἰρηνικόν. Χωρίς ἀνησυχίες. Σ᾽ αὐτό τό κενόν καλεῖσαι νά πειθαρχήσεις. Καί αὐτό νά συνειδητοποιήσεις. Καί μέ αὐτό νά ζήσεις . Καί αὐτό μέ τήν ἐργασίαν σου νά γεμίσεις καί νά φωτίσεις.

Αὐτό τό μαῦρο κενόν εἶναι ὁ κοινός τόπος γιά ὅλους.

Ὁ ἀπέραντος δρόμος, πού ζητοῦσες νά περάσεις καί τόν πέρασες, σοῦ γέννησε τήν ἐπιθυμίαν νά περάσεις κι ἄλλους ἀπέραντους δρόμους. Καί στό τέλος ἐπεθύμησες νά περάσεις ὅλους τούς ἀπέραντους δρόμους καί νά τούς τυλίξεις μέσα σου, ἀλλά αὐτό ὁ χῶρος δέν τό ἐπιτρέπει, εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον. Γι᾽ αὐτό ἀπεφάσισες νά βρεῖς τό κοινόν σημεῖον, ἐκεῖ πού συναντῶνται ὅλοι, πού θά μπο-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ροῦσες μέ μιά μικρή δόση νά τούς γευθεῖς ὅλους. Ἀλλά αὐτό τό σημεῖον δέν εἶναι δρόμος, εἶναι ἄρνησις τοῦ δρόμου. Μετέχει ὅμως τοῦ δρόμου γιά μιά στιγμή. Κι ἔτσι ἔφθασες.

Νά συναντᾶσαι μέ ὅσα κάποτε εἶχες ἀγαπήσει στό μηδέν. Εἶναι κι αὐτός ἕνας ἀνεπιθύμητος σταθμός στήν πορεία τῆς ζωῆς μας. Ἀλλά ὑπάρχει.

*
* *

ΕΠΕΙΔΗ τό θέμα εἶναι πολύ ἐνδιαφέρον, ἀφορᾶ τήν ζωήν τοῦ ἀνθρώπου καί τόν ἄνθρωπον, διά τόν ὁποῖον τόσες προσπάθειες καταβάλλονται, καί γιατί σήμερα συναντήσαμε ἕνα ἀκόμα κίνδυνον πού ἀπειλεῖ τήν ζωήν του πού ἕως τώρα μᾶς διέφευγε, θά ἐπιμείνουμε ἀκόμα ὀλίγον στήν ἐξέταση τοῦ ζητήματος. Καί τό ζήτημά μας εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ κίνδυνος τοῦ νά παρασύρει τόν ἄνθρωπον εἰς τήν ἀπώλειαν ἕνα θνῆσκον κοινωνικόν φαινόμενον.

Καί ἀρχίζουμε μέ τήν ἑξῆς σκέψιν. Ὅταν ἀντικρύζουμε κάτι, θά πρέπει νά κάνουμε μίαν διαστολήν. Νά διαστέλλωμεν τό φαινόμενον ἀπό τήν πραγματικότητα. Τό ἐφήμερον ἀπό τό αἰώνιον. Τό φαινόμενον ἀνήκει στό ἐφήμερον. Ἡ πραγματικότης στό αἰώνιον. Φαινόμενον εἶναι ὅ,τι μᾶς περιβάλλει. Πραγματικότης τό περιεχόμενον. Φαινόμενον εἶναι τό ἔνδυμα, τό σπίτι, τό σαρκίον, τό σῶμα. Πραγματικότης ἡ οὐσία, τό ἐγώ. Σήμερα θά ἐξετάσουμε τόν θάνατον ἑνός φαινομένου, γιατί τό φαινόμενον πολύ μᾶς ἀπασχολεῖ στή ζωή. Ἀλλά ἔρχεται στιγμή πού πρέπει νά παραδεχθοῦμε, ὅτι χρειάζεται νά τό ἀντικαταστήσουμε. Τό ἔνδυμα, πού τό παραβάλαμε μέ φαινόμενον, ὅταν φθαρεῖ δέν τό χρησιμοποιοῦμε πλέον γιά φόρεμα. Τό σπίτι, ὅταν ἐρειπωθεῖ, τό κατεδαφίζουμε. Τό σαρκίον, τό θάβουμε. Ἀλλά μέ τό κοινωνικόν φαινόμενον συμπεριφερόμεθα κάπως διαφορετικά. Προτιμᾶμε νά ταφοῦμε μαζί του. Γι᾽ αὐτό μᾶς ξαφνιάζει ὁ θάνατος ἑνός φαινομένου, πού ἐπῆλθε πρό τοῦ θανάτου τῶν φορέων του. Καί σήμερα μᾶς ἀπασχολεῖ ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν φορέων ἀπό ἕνα θνῆσκον κοινωνικόν φαινόμενον. Βέβαια ποτάμι χύνεται τό ἀνθρώπινον αἷμα τήν κάθε στιγμή. Ρακένδυτος καί ἀποσκελετωμένη βρίσκεται ἡ ψυχή. Ἀποστομωμένη μέ σιδερένια φίμωτρα ἡ συνείδησις. Τό κοινωνικόν στοιχεῖον ἀγνοεῖται. Ἡ ἀλήθεια, φάντασμα πού μᾶς καταδιώκει. Κι ἐμεῖς ἀσχολούμεθα μέ τόν θάνατον ἑνός φαινομένου, πού δέν ἔθιξε κανένα. Γιατί μιά τέτοια περίπτωση ἐξετάζουμε. Καί καλά κάνουμε. Γιατί ὑπάρχει

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

καί μία ἄλλη πλευρά τοῦ ἀνθρώπου, πού πολύ τήν ἐνδιαφέρει ἡ ἀλήθεια, πολύ ἡ πρόοδος, ἔχει πολλά προβλήματα νά λύσει καί ἡ συνείδησίς της εἶναι ἐλεύθερη καί ἐπαναστατεῖ, ἀκόμα καί μέ τόν θάνατον ἑνός φαινομένου, ἀκόμα καί ἄν δέν τήν ἔθιξε καθόλου αὐτή τήν ἴδια. Ἀλλά θίγεται, διότι οἱ φορεῖς της ἔχουν πολύ ἀνεπτυγμένην τήν ἀντίληψιν τῆς κοινωνίας. Τήν κοινωνική συνείδηση. Γι᾽ αὐτή τή συνείδηση θά παραθέσουμε μερικές εἰκόνες, μήπως βρεῖ κάτι ἐκεῖ μέσα καί τήν παρηγορήσει καί τήν καθησυχάσει. Καί μαζί μ᾽ αὐτήν ἡσυχάζουμε κι ἐμεῖς κάθε φορά. Γιατί ὅλοι ἐξαρτώμεθα ἀπό μία παγκόσμια συνείδηση, πού ἡ ἀναταραχή τοῦ ἑνός μέλους ἔχει ἀντίκτυπον εἰς ὅλους. Τώρα, ἄν οἱ ἀσθενεῖς φροντίζουν γιά τήν καταπράϋνσιν τῶν ἀδελφῶν, εἶναι συνηθισμένο πρᾶγμα γιά ᾽μᾶς ὅλους, πού μέσα στίς φλέβες μας κυλάει ἄφθονο αἷμα σπαρτιάτισσας μάνας.

Ἐκεῖνο, πού πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα πρέπει νά ᾽πεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὁ κάθε ἄνθρωπος, στή συνείδησή του, εἶναι ὅτι τόν κόσμο δέν τόν ἔφτιαξε ἐκεῖνος, ἀλλά οὔτε ζοῦμε σάν ξένοι σ᾽ αὐτόν. Ἀνεύθυνοι. Οὔτε εἴμεθα ἕρμαια τῶν ἀνέμων, χωρίς βούλησιν. Πρέπει νά ἀναλαμβάνουμε πρωτοβουλίες, ἄν θέλουμε νά ζήσουμε. Ἄν τόν ἔφτιαχνε ὁ ἄνθρωπος τόν κόσμο, δέν θά ἔβαζε ποτέ μέσα τόν θάνατο, πού ἀφήνει μέσα μας πάντα ἕνα κενόν. Μιά μαύρη κηλῖδα, πού ὅσα χρόνια κι ἄν περάσουν, καμμιά παρηγοριά δέν ὑπάρχει καί τίποτε δέν τήν ἐξαλείφει, ἀλλά καί ὁ νεκρός δέν ξαναζεῖ. Ὅπως δέν βάζει τόν θάνατο μέσα στά ἔργα πού κατεσκεύασε ὁ ἄνθρωπος, καί αὐτά εἶναι ἡ περιοχή τῶν γνώσεων μέ ὅλα της τά ἐξαρτήματα, ἡ Ἱστορία προχωρεῖ καί οἱ τόμοι στοιβάζονται. Καί πρέπει νά χωρέσουν ὅλοι μέσα στίς βιβλιοθῆκες μας καί μέσα στό κεφάλι μας. Πρέπει νά συλλέξουμε ὅ,τι ἔγινε ἀπό καταβολῆς κόσμου καί νά τό κουβαλᾶμε κάθε μέρα μαζί μας. Ἡ ἐπιστήμη δέν προχωρεῖ, ἄν δέν γίνει αὐτό. Καί ἡ ἐπιστήμη κατατρύχεται στίς λεπτομέρειες, στήν κάθε λεπτομέρεια. Εἶναι κι αὐτό μέσα στά πλαίσιά της. Δέν συλλέγει μόνον τό ὑλικόν τοῦ ὁρατοῦ κόσμου, ἀλλά καί τοῦ ἀοράτου. Δέν ἐρευνᾶ μόνον τό μέγεθος πού ὑποπίπτει στίς αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά προχωρεῖ πέραν τούτου εἰς ἀνάπτυξιν ἤ σμικρότητα.

Ὁ μορφωμένος ἄνθρωπος δέν μπορεῖ, ὅπως λέγαμε καί ἄλλοτε, νά ξεχωρίσει τό ραδίκι ἀπό τόν μαϊντανό. Ἀλλά μπορεῖ νά ξεχωρίσει θαυμάσια δύο ἄτομα τοῦ ἀοράτου φυσικοῦ κόσμου, ἔστω καί ἀπό τό ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τους,

ἔστω καί ἄν αἱ διαστάσεις των εἶναι ἀσύλληπτες γιά τόν ἄνθρωπο καί ἡ μορφή τους ἀόρατος.

Καί οἱ γνώσεις στοιβάζονται. Καί ὄχι μόνον ὡς μορφές, ὡς εἰκόνες πού προέκυψαν ἀπό μίαν κατεργασίαν, ἀλλά μαζί μέ ὁλόκληρον τό ὑλικόν τῆς κατεργασίας. Πρέπει ὅμως καμμιά φορά νά ὑπολογίσουμε καί τήν ἀντοχήν τοῦ ἀνθρώπου. Λίγο ἔλεος καί γιά τόν ἄνθρωπο. Ὀλίγα χρόνια ἀπ᾽ τή ζωή του νά τόν ἐλευθερώσουμε ἀπό ὅλα αὐτά. Εἶναι κι αὐτό μιά ἀναίμακτη θυσία, γιά νά ζήσει ὁ ἄνθρωπος. Πρέπει νά ἀκολουθήσουμε τόν φυσικόν νόμον. Νά τόν συνειδητοποιήσουμε καί νά φιλιωθοῦμε μαζί του. Παντοῦ ὑπάρχει. Ὕπνος, ἐγρήγορσις. Εἰσπνοή, ἐκπνοή. Ἡμέρα, νύκτα. Εἶναι ἀνάγκη νά βγάλει τόν μολυσμένο ἀέρα ὁ ἄνθρωπος, γιά νά εἰσπνεύσει νέον. Εἰσπνέομεν τόν ζωογόνον φωτεινόν ἀέρα τῆς ἡμέρας, γιά νά μᾶς καθαρίσει μέσα μας καί νά μᾶς θρέψει, καί ἐκπνέομεν τόν μαῦρον τῆς νυκτός, πού γιά ἄλλους ὀργανισμούς αὐτός εἶναι ὁ καθαρός. Ὅσον καθαρός καί ἄν ἦτο κατά τήν εἰσπνοήν, ἡ παραμονή του ἐκεῖ καί ἡ πάροδος τοῦ χρόνου ἔφερε εἰς αὐτόν κάποιαν ἀλλοίωσιν.

Ὅταν ὅμως ἀφαιρέσουμε ἀπό τόν ἄνθρωπον τό ἔδαφος τῶν γνώσεων πού τοῦ κατασκευάσαμε καί τόν στηρίζει, πρέπει κάτι νά βρεῖ νά στηριχθεῖ, γιά νά μή μείνει μετέωρος καί γκρεμισθεῖ. Ὅταν τοῦ ζητᾶμε νά ἐκπνεύσει, δέν τοῦ ζητᾶμε νά πεθάνει, ἀλλά νά ἀλλάξει κατάστασιν. Νά μεταφερθεῖ εἰς τήν ἄλλην πλευράν τοῦ νομίσματος. Εἰς τήν ἀντίθετον ὄψιν. Καί, ὡς γνωστόν, αὐτές οἱ δυό πλευρές, αὐτοί οἱ δύο χῶροι, στή δική μας περίπτωση εἶναι ὁ χῶρος τῶν γνώσεων καί ὁ χῶρος τῶν αἰσθήσεων. Ἀλλά, ἀπό τήν ἀπειρίαν τῶν μορφῶν πού ὑπάρχει στόν κόσμο τῶν αἰσθήσεων, ἀφήσαμε στόν ἄνθρωπον τῶν γνώσεων τήν περιοχήν τοῦ ἐνστίκτου. Θεωρεῖται πολύ ὑποτιμητικόν γιά τόν ἄνθρωπον πού κινεῖται εἰς τάς ὑψηλάς σφαίρας τῆς γνώσεως, νά λερώσει τά χέρια του καθαρίζοντας μιά πατάτα γιά τό φαΐ του. Ἐνῶ, ἄν τά λερώσει ἀσχολούμενος μέ τήν περιοχήν τοῦ ἐνστίκτου, θαυμάζεται καί ἡρωοποιεῖται.

Ἡ μετατόπισίς μας, πού ἐπέφερε ὁ χρόνος, ἀπαιτεῖ καί κάποιον συγχρονισμόν. Ἡ φλόγα τῆς ζωῆς δημιουργεῖ καί τά ἄχρηστα προϊόντα καύσεως, πού πρέπει νά ἀποβάλλονται. Τό ὑλικό, πού μᾶς πρόσφερε ἡ ἡμέρα μέ τό φῶς καί μέ ὅ,τι εἶναι μέσα σ᾽ αὐτό, πρέπει νά ὑποστεῖ τήν κατάλληλη κατεργασία μέσα μας, γιά νά ἀφομοιωθοῦν τά ἀφομοιώσιμα στοιχεῖα του καί νά ἀποβληθοῦν τά περιττά μέ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

τόν ὕπνον. Παντοῦ παρατηρεῖται τό φαινόμενον τῆς πλησμονῆς καί τῆς κενότητος. Γεμίζουμε καί ἀδειάζουμε. Μέ φῶς. Μέ ἀέρα. Μέ ὕλην. Μέ ἐργασίαν. Αὐτό γίνεται φυσικά, ὅπως λέμε. Ἀλλά πρέπει νά τό ἐφαρμόσουμε καί στούς τομεῖς πού διευθύνει ὁ ἄνθρωπος. Εἶναι ἀνάγκη ν᾽ ἀποθέτει τά βάρη του ὁ ἄνθρωπος πότε-πότε, διά νά ἐλευθερώνει τά χέρια του καί τά μάτια καί τ᾽ αὐτιά του καί τό μυαλό του. Νά τά ἀπλώνει ἐλεύθερα γύρω του, νά γνωρίσει καί τόν κόσμο πού εἶναι πολύ κοντά του. Νά γυρίσει ἐλεύθερα τό κεφάλι του γύρω, γιά νά ᾽δεῖ μέ τά ἴδια του τά μάτια καί ν᾽ ἀκούσει μέ τά ἴδια του τ᾽ αὐτιά. Νά ἀναπτυχθοῦν καί ἐκεῖνες οἱ λειτουργίες, πού ἐμεῖς δέν ξέρουμε νά τίς κατευθύνουμε, ἀλλά θά βροῦν μόνες τους φυσικά τά μέσα τῆς ἀναπτύξεώς τους. Νά κινηθοῦν καί οἱ μεγάλες κλειδώσεις τοῦ ἐγκεφάλου, ὄχι μόνον οἱ μικρές τῆς καλλιεργείας καί τοῦ θερμοκηπίου, γιά νά σχηματισθεῖ ἡ σπονδυλική στήλη καί νά συμπληρωθεῖ ὁ σκελετός τοῦ ἀνθρώπου. Νά μπορέσει ὁ ἄνθρωπος νά σταθεῖ καί στά πόδια του. Ἔχει εὐθύνη ὁ ἄνθρωπος γιά τόν ἑαυτόν του καί γιά ὅσους διευθύνει. Καί ἔχει τό δικαίωμα νά ἀναλαμβάνει πρωτοβουλίες ὁ ἄνθρωπος, ὅταν πρόκειται νά σώσει, ἀρκεῖ νά μή ἐξέρχωνται τῶν ὁρίων τοῦ χώρου, πού τοῦ ἀνετέθη νά διευθύνει. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρώπου μέσα στήν κοινωνία δέν εἶναι ἐνστικτώδης, ἀλλά διευθυνομένη. Χιλιάδες μικρόβια καταστρέφουμε κάθε μέρα μέ τήν καθαριότητα πού ἐνεργοῦμε. Ὅλα τά ἔντομα τά ἔχουμε ἀπομακρύνει ἀπό τά σπίτια μας, κι ἄν ᾽δοῦμε κανένα τό κυνηγᾶμε ἀμείλικτα. Ἀμέτρητες ζωές καταστρέφουμε γιά νά ζήσουμε. Ἄς πείσουμε τόν ἑαυτόν μας ὅτι δέν πρέπει νά εἶναι τόσον εὔθικτος διά τόν θάνατον ἑνός φαινομένου. Ὁ ὁποῖος εἶναι ἀναπότρεπτος, ὅπως καί ὁ θάνατος ἑνός ζῶντος ὀργανισμοῦ, καί ἀκόμη περισσότερον ὅταν αὐτός ὁ θάνατος δέν ἔθιξε κανέναν. Ὅταν ἦλθε στήν ὥρα του. Ἄς ἐπικαλεσθοῦμε τά συναισθήματα πού μᾶς βοηθοῦν νά ἀντικρύζουμε ψύχραιμα καθημερινῶς τόν θάνατον. Καί ὁ θάνατος, ἡ ἄλλη ὄψις τοῦ νομίσματος, εἶναι μέσα στά στοιχεῖα τῆς ζωῆς μας. Ἡμέρα, νύκτα. Εἰσπνοή, ἐκπνοή. Ὥστε ζωή εἰς τόν κόσμον χωρίς θάνατον δέν ὑπάρχει. Δέν ὑπάρχει κάτι, ἀπό τό ὁποῖον νά λείπει καί ἡ ἀρνητική του πλευρά. Καί ἡ πορεία αὐτοῦ τοῦ φαινομένου καί ἡ εἰκών του δέν θά ἦτο πλήρης, δέν θά εἶχε ὁλοκληρωθεῖ, ἄν ἔλειπε καί ἡ σκοτεινή του πλευρά. Ἡ ἀρνητική. Ἄς πείσουμε τόν ἑαυτόν μας ὅτι ἡ ζωή προχωρεῖ. Καί προσθέτει βαθμίδας εἰς τήν κλίμακα, χωρίς νά ἀφαιρεῖ καί τάς ὑπαρχούσας. Κάθε ἕνας μπορεῖ νά βρεῖ τήν βαθμίδα του καί

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

νά ζήσει ἄνετα. Τό ζήτημα εἶναι, νά ἐμφανίζεται πολιτισμένος. Νά μή ἐνοχλεῖ τούς ἄλλους. Καί πολύ περισσότερον, ὅταν δέν ἔχει καμμίαν ἀνάγκην νά τούς ἐνοχλεῖ. Ὅταν τοῦτο δέν προσθέτει τίποτε εἰς τόν ἴδιον.

Ἀλλά θά ὑπάρχει καί μία ἐπί πλέον περίπτωσις, πού ὑπαγορεύει στόν ἄνθρωπο νά μή ἐνοχλεῖ τούς ἄλλους. Καί αὐτή εἶναι, ὅταν οἱ ἄλλοι δέν τόν ἐνοχλοῦν. Σωματικῶς, ψυχκῶς, πνευματικῶς, κοινωνικῶς. Ὅταν σ᾽ ὅλη τους τή ζωή ἀναλαμβάνουν ὁλόκληρη τήν εὐθύνη τῶν πράξεών τους. Ὅταν πολύ ἐμόχθησαν γιά νά ἀποκτήσουν καί διατηρήσουν καί διασώσουν τήν ἀρτιμέλειάν τους, κι ἔτσι νά ἀπολαμβάνουν οἱ περί αὐτούς τήν ἐλευθερίαν, πού ἡ ἀρτιμέλεια ἑνός ἀνθρώπου προσφέρει εἰς τό περιβάλλον.

*
* *

ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ φαινόμενα εἶναι στοιχειώδη ποσά ἐνεργείας. Εἶναι πλάσματα ζωντανά, πού διαγράφουν ἕνα κύκλον, γεννῶνται, ζοῦν καί πεθαίνουν. Εἶναι ὀχήματα, εἰς τά ὁποῖα εἰσερχόμεθα, ζοῦμε ἕνα ὡρισμένον χρονικόν διάστημα καί ἐξερχόμεθα. Εἶναι μιά τροφή, πού προορισμός της εἶναι νά τήν γευόμεθα νωπή καί νά προχωροῦμε εἰς τήν εὕρεσιν ἄλλης. Εἶναι ἕνα τονωτικόν, ζωογόνον καί ἀπαραίτητο λουτρό, πού ἀρχίζει καί τελειώνει καί πάλιν ἀρχίζει καί τελειώνει. Ἐκεῖνο πού μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι, νά σεβασθοῦμε τήν περιοχήν καί νά περάσουμε ἀπό ὅλους αὐτούς τούς χώρους, τούς φωτεινούς καί σκοτεινούς, κρατώντας σφιχτά στά χέρια μας, γιά ᾽μᾶς καί τούς ἄλλους, αὐτό, πού οὔτε ἀρχίζει καί οὔτε τελειώνει, γιά νά μᾶς πάρει μαζί του καί νά γίνουμε ἡ σκυτάλη τῆς ζωῆς, πού τέρμα της εἶναι ἡ Ἀθανασία.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΕΩΣ

ΤΗΝ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΙΝ, ὅσον ἀφορᾶ τά κοινωνικά φαινόμενα, μποροῦμε νά τήν διαιρέσωμεν εἰς στατικήν καί ἐνεργητικήν. Ἀλλά συγχρόνως κάθε φαινόμενον ἔχει μέσα του μίαν διαβάθμισιν φυσικήν. Ἀντοχῆς ἤ τοῦ βεληνεκοῦς.

Ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον μᾶς παρουσιάζει τήν βαθμίδα μιᾶς κλίμακος. Ἕνα ἄλλο κοινωνικόν φαινόμενον μᾶς παρουσιάζει τήν μετατόπισιν. Εἶτε ἀπό μιᾶς

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

βαθμίδος εἰς μίαν ἄλλην, εἴτε τήν μετατόπισιν εἰς τήν αὐτήν βαθμίδα μέσα σέ ἕνα ἄλλο σύστημα χώρων.

Ὅλα ὅμως τά φαινόμενα θά παρουσιάσουν τό μέτρον τῆς ἀντοχῆς μας καί τήν φυσικήν μας προτίμησιν σέ ὡρισμένες ἀξίες, θυσιάζοντες ὡρισμένα κοινωνικά φαινόμενα γά νά ρίξουμε τό κέντρο βάρους σ᾽ αὐτές.

Ἡ διαφορά τῆς ἀντιδράσεως τῶν φορέων κατά τήν ἐπί πλέον φόρτισιν πού θά συναντήσουν στή ζωή τους, εἶναι ἡ ἑξῆς, μεταξύ τῶν φορέων τῆς στατικῆς διαβαθμίσεως καί τῆς ἐνεργητικῆς.

Εἰς τήν στατικήν διαβάθμισιν, ὁ φορεύς τήν μεγαλυτέραν φόρτισιν τήν ἀπορρίπτει ὅπου βρεῖ καί μέ ὁποιονδήποτε τρόπον μπορεῖ, ἤ ὑποκύπτει ἀπό τό βάρος της. Εἰς δέ τήν ἐνεργητικήν διαβάθμισιν, διακόπτεται ἡ ζωή τοῦ φαινομένου, ὄχι ὅμως καί τοῦ φορέως. Καί συγχρόνως δέν ἐπιρρίπτεται σέ κανέναν τό βάρος πού εἶναι ἀνώτερον τῆς ἀντοχῆς του, γιατί αὐτό τό βάρος ἐκλείπει μέ τήν ἐξαφάνισιν τοῦ φαινομένου.

Οἱ βαθμίδες σ᾽ αὐτές τίς διαβαθμίσεις ἔχουν πολλές μικρότερες διαβαθμίσεις. Δέν εἶναι τῶν αὐτῶν διαστάσεων χρονικῶν ἤ τοπικῶν δι᾽ ὅλους τούς ἀνθρώπους. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπό τήν φυσικήν ἀντοχήν τοῦ ἀτόμου ἤ τό βεληνεκές του.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΕΩΣ

Ο ΚΟΣΜΟΣ, ὅπως μᾶς ἐμφανίζεται, σύγκειται ἀπό ἀντιθέσεις. Ὀργανικός κόσμος καί ἀνόργανος. Μορφή καί ὕλη. Διευθύνοντες καί διευθυνόμενοι. Ὁρατόν καί ἀόρατον. Ὁ ἄνθρωπος, ἀναλόγως τῆς καταστάσεως εἰς τήν ὁποίαν εὑρίσκεται, ἀντιλαμβάνεται ἄλλοτε τήν μίαν πλευράν, ἄλλοτε τήν ἄλλην. Ἄλλοτε τό περιεχόμενον. Ἄλλοτε τήν μρφήν. Ὁ ἄνθρωπος, πού εἶναι κι αὐτός ἕνας κόσμος, θά πρέπει νά ἀποτελεῖται ἀπό τίς δύο αὐτές κατηγορίες. Καί ἡ κοινωνία, πού ἀποτελεῖται ἀπό ἀνθρώπους, ἐπίσης. Καί, ὅταν μιλᾶμε γιά ζητήματα πού συνδέονται μέ τήν ζωήν, γιά συστήματα πού ἔχουν σχέσιν ὀργανικήν μεταξύ των, γιά πράγματα καθολικῆς φύσεως, ὅπως εἶναι ὁ ὀργανισμός τῶν κοινωνικῶν φαινομένων μέ τούς φορεῖς του, πρέπει νά ἔχουμε ὡς πρότυπον τόν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν. Ὅταν ζητᾶμε νά λύσουμε ἕνα κοινωνικό πρόβλημα, ἐκεῖ μέσα πρέπει νά ζητᾶμε τή λύση

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

του. «Πολιτεία εἶναι ἄνθρωπος ἐν μεγάλῳ», εἶπε ὁ Πλάτων. Καί κοινωνία, θά λέγαμε ἡμεῖς, εἶναι ἕνας ἄνθρωπος ἀόρατος. Καί ἡ ἀόρατος πλευρά τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πολιτεία ἐν σμικρῷ. Τόν κοινωνικόν ὀργανισμόν τῆς πολιτείας ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι πρέπει νά δημιουργήσουμε καί συντηρήσουμε. Καί αὐτός ὁ ὀργανισμός στήν πολιτεία εἶναι ἀόρατος. Ὅπως ἀόρατο εἶναι τό δημιούργημα μιᾶς μουσικῆς ἐκτελέσεως καί τά ὄργανα ὁρατά, αὐτοτελῆ καί ἐλεύθερα. Ἐνῶ στόν ὀργανισμό τοῦ ἀνθρώπου, ὁ δημιουργός εἶναι ἀόρατος, τό δέ δημιούργημα ὁρατόν καί ἁπτόν. Ὁ ὀργανισμός ὁρατός, αὐτοτελής καί ἐλεύθερος. Καί τά ὄργανα ἀόρατα.

Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπό τό σωματικόν, τό πνευματικόν, τό ψυχικόν ἀλλά καί τό κοινωνικόν στοιχεῖον. Καί ὁ πυρήν αὐτοῦ τοῦ στοιχείου βρίσκεται ἐν διασπάσει μέσα στόν ἀνθρώπινο ὀργανισμό. Ὅπως μέσα σ᾽ ἕνα δένδρο πρό τῆς ἀνθίσεως καί καρποφορίας. Ὅπως ἄλλωστε εἶναι καί μέσα στόν κοινωνικό ὀργανισμό τῆς πολιτείας. Καί γι᾽ αὐτό ὁ ἄνθρωπος δέν ἱκανοποιεῖται. Πονεῖ. Αὐτόν τόν πυρῆνα καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νά συγκροτήσει καί νά τόν ἀναπτύξει.

Ὅλη ἡ προσπάθειά μας ἐδῶ στή γῆ εἶναι νά θρέψουμε καί νά μεγαλώσουμε αὐτό τό μικρό, πού ἔχουμε μέσα μας. Δι᾽ αὐτό ἐπλάσθη ἡ κοινωνία καί αὐτό τήν κοινωνίαν ἀντικατοπτρίζει. Μή ἔχουμε ὅμως τήν ψευδαίσθησιν, ὅτι μεγαλώνει ὅταν τό περιβάλλουμε μέ τό ἔνδυμα τῆς ἡλικίας.

Ὅσον ἐκεῖνο μεγαλώνει καί ἀναπτύσσεται καί πλουτίζεται καί συμπληροῦνται τά συστήματα πού τό ἀποτελοῦν, τόσον πολυπλοκώτερος καί πολυσχιδέστερος γίνεται ὁ ὀργανισμός τῆς κοινωνίας. Ἀλλά πολύ ἀπέχει ἀκόμη ἀπό τήν τελικήν του μορφήν. Καί ἡ τελική του μορφή εἶναι ἡ θαυμαστή λειτουργία ἑνός ὑγιοῦς ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ. Τά στοιχεῖα ὑπάρχουν. Ἡ προσπάθεια εἶναι νά τοποθετηθοῦν στή θέση τους. Νά τραφοῦν καί νά ἀναπτυχθοῦν γιά νά λειτουργήσουν.

Μή νομίσουμε ὅμως ὅτι κάθε πολιτεία στήν κάθε στιγμή εἶναι εἰς θέσιν, ἔχει τά στοιχεῖα, νά μᾶς δώσει τήν μορφήν ἑνός πλήρους κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ. Θά μᾶς δώσει τήν μορφήν μέ τά ὑλικά πού διαθέτει. Ἕως τήν τελικήν μορφήν, ὑπάρχουν πολλές διαβαθμίσεις. Τό ζήτημα εἶναι, ὅλες νά ἔχουν φθάσει εἰς τό ἐπίπεδον τοῦ ὀργανισμοῦ, καί αὐτό ἐνδιαφέρει. Καί αὐτό πρωτεύει. Κάθε κοινωνία νά φθάσει εἰς ὀργανισμόν. Καί δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ ὀργανισμός χωρίς εἰρηνικήν κοινωνικήν συμβίωσιν. Φαντασθεῖτε ἕνα ἀνθρώπινον ὀργανισμόν, εἰς τόν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ὁποῖον διεπληκτίζοντο μεταξύ των τά διάφορα συστήματα. Πέψεως, κυκλοφορίας. Ἕνας τέτοιος ὀργανισμός εἶναι ἀδιανόητος. Ποιός ὀργανισμός θά εἶναι αὐτός, πού θά παρουσιάσει μιά πολιτεία, ἐξαρτᾶται ἀπό τό τί στοιχεῖα διαθέτει. Δέν θά εἶναι ἡ μίμησις μιᾶς πλουσιωτέρας είς στοιχεῖα πολιτείας. Φυσικόν εἶναι νά τείνει πρός τά ἐκεῖ, καί νά τήν προετοιμάζει, ἀλλά πρέπει νά περάσει ἀπό ὡρισμένες διαβαθμίσεις, ἕως ὅτου φθάσει ἐκεῖ. Πρέπει νά ἀναπτύξει τά ἀνάλογα στοιχεῖα. Καί συγχρόνως νά μή χάσει τήν ἰδιοτυπίαν τῆς μορφῆς της. Ἐφ᾽ ὅσον, λοιπόν, ἀναφερόμεθα εἰς ὀργανισμούς, θά μᾶς ἀπασχολήσουν ζητήματα ὑγείας καί ζητήματα ἡλικίας. Καί ἡ ὑγεία εἶναι μία στατική ἀνακύκλισις. Καί ἡ ἡλικία εἶναι μιά πορεία. Μιά ἐνεργητική ἐξέλιξις.

Ὁ κοινωνικός ὀργανισμός, πού ἔφθασε στή δική του βαθμίδα καί μπορεῖ νά τήν παρουσιάσει καί νά σταθεῖ ἐκεῖ εἰρηνικά καί νά γίνει βιώσιμος, εἶναι ἕνας ἄξιος ὀργανισμός κοινωνικός. Δέν εἶναι ἡ βαθμίς πού θά δώσει ἀξίαν σ᾽ ἕνα κοινωνικόν ὀργανισμό, ἀλλά ἡ ὑγεία καί ἡ ἐπίτευξις τῆς φυσικῆς του ἐξελίξεως. Ἡ δημιουργία τῆς μορφῆς, πού ἀναλογεῖ στή δική του βαθμίδα. Καί ἡ ὁποία βαθμίς προσδιορίζεται ἀπό τά στοιχεῖα πού διαθέτει κάθε φορά. Καί ἀπό τήν ὁποίαν βαθμίδα πρέπει νά προσπαθεῖ νά μή πέσει ἔξω ἀπό τήν κλίμακα. Καί εἰς τήν ὁποίαν βαθμίδα ἀξίζει κάθε σεβασμός. Ἐκεῖθεν ἀπορρέει ἡ γαλήνη καί ἡ ἱκανοποίησις τοῦ δημιουργοῦ, ὅταν συμπληρωθεῖ τό δημιούργημά του. Ὅταν ἀντικρύσει τήν μορφήν του.

Εἰς τήν μελέτην μας, μιά ἐπαφή μέ τήν εἰκόνα τῶν ζώντων ὀργανισμῶν, μιά ματιά στόν ὀργανισμό τοῦ ἀνθρώπου, θά μᾶς βοηθήσει νά ᾽δοῦμε καί νά διδαχθοῦμε τήν πορείαν τοῦ κοινωνικοῦ γίγνεσθαι. Ἐμεῖς θά ἐπισημάνουμε μερικά σημεῖα καί ὁ ἀναγνώστης μέ τήν εὐφυῒαν καί τάς γνώσεις του θά τά συμπληρώσει, ἄν τοῦ κινήσουν τό ἐνδιαφέρον.

Εἴπαμε, ὅτι τήν διαβάθμισιν θά τή διαιρέσουμε σήμερα στή μελέτη μας εἰς στατικήν καί ἐνεργητικήν. Εἰς τόν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν, τήν στατικήν διαβάθμισιν ἐνσαρκώνει ὅ,τι μένει στατικόν. Ὡς, λόγου χάριν, τά ὀστᾶ. Ὅσον καί ἄν μεγαλώσουν, θά παραμείνουν πάντοτε ὀστᾶ. Ὁ ρόλος, τόν ὁποῖον θά παίζουν στόν ὀργανισμόν, θά εἶναι πάντοτε ὁ αὐτός. Εἴτε εἶναι ὀστᾶ τοῦ κρανίου, εἴτε ὀστᾶ τοῦ ποδός. Τήν ἐνεργητικήν διαβάθμισιν τήν ἐνσαρκώνει κάτι πού ὑφίσταται κάποιαν

ἀλλαγήν, ἀκολουθεῖ μίαν πορείαν, καταλήγει εἰς μίαν ὡρίμανσιν. Ὅπως οἱ ἀδένες.

Καί τώρα προχωροῦμε εἰς τήν ἀξιολόγησιν τῆς διαβαθμίσεως. Τῆς στατικῆς καί τῆς ἐνεργητικῆς.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΣΤΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΕΩΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ἀξιολόγησιν τῆς στατικῆς διαβαθμίσεως διακρίνομεν τήν φυσικήν ἀξιολόγησιν, τήν ἀξιολόγησιν τῶν φαινομένων καί τήν ἀξιολόγησιν τῶν φορέων.

Φυσική ἀξιολόγησις

ΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ κύτταρον θά εἴπωμεν ὅτι ἔφθασε εἰς τήν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς φυσικῆς ἀξιολογήσεως, ὅταν βρῆκε τή φυσική του θέση. Τή θέση πού ἐκ φύσεως κατέχει. Δέν θά προσπαθήσει νά μιμηθεῖ ἕνα ἄλλο κύτταρον. Δέν θά ἀκολουθήσει τό ρεῦμα τῆς ἐποχῆς του. Κάθε κύτταρον ἔχει ὡρισμένον βεληνεκές, ὡρισμένην ἀντοχήν, ὡρισμένην μορφήν φυσικήν, ὡρισμένην θέσιν. Ἀκόμη, κάθε βαθμίς ἔχει καί τάς μικροτέρας της διαβαθμίσεις. Γι᾽ αὐτό ὅλες οἱ βαθμίδες δέν εἶναι ἴσες χρονικῶς καί τοπικῶς γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους, γιά ὅλα τά κοινωνικά κύτταρα. Κάθε κύτταρον δέν μπορεῖ νά πάει παραπάνω ἀπό τάς δυνάμεις του, δέν μποροῦμε νά τό φορτίσωμεν ὅσον ἡμεῖς θέλομεν, δέν μποροῦμε νά τοῦ ἀλλάξωμεν τήν μορφήν μέ τήν ὁποίαν ἐγεννήθη. Μόνον κατεύθυνση ἀλλάζομεν. Σ᾽ ἕναν ἄνθρωπο, λ.χ., ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται ἀδιαφορίαν διά τόν πλησίον του, νά στραφεῖ ἡ τάσις αὐτή πρός τόν ἑαυτόν του καί νά γίνει αὐταπάρνησις. Ἄν γνωρίσει τό κύτταρον τή φύση του καί ὑποταχθεῖ σ᾽ αὐτήν, καλῶς ἔχουν τά πράγματα. Ἄν ζητήσει νά τήν παραβιάσει, γκρεμίστηκε. Καί θά ζητάει νά γκρεμίζει καί τούς ἄλλους. Δέν θά βρεῖ πουθενά ἱκανοποίησιν. Θά ζεῖ μέ ναρκωτικά. Θά ἱκανοποιεῖται μέ τό νά γκρεμίζει καί τούς ἄλλους. Ἀκόμα, ἡ τάξις τοῦ κοινωνικοῦ σώματος ἔχασε τήν ἰσορροπίαν της. Τό κοινωνικόν σῶμα ἠσθένησε. Οἱ ἀντικοινωνικές τάσεις θά ἐκδηλωθοῦν. Ὅταν βρεῖ τό κύτταρον τή θέση του καί ὑποταχθεῖ σ᾽ αὐτήν, ἐκεῖ θά μπορέσει νά ἀποδώσει στόν ὀργανισμό καί ἐκεῖ θά ἱκανοποιηθεῖ. Ὅλα τά κύτταρα δέν εἶναι ἐκ φύσεως τοιαῦτα διά νά ἀποτελέσουν τόν ἐγκέφαλον. Αὐτό

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πρέπει νά τό καταλάβουμε. Ἀρκεῖ νά μείνουν μέσα στά ὅρια τῆς ἰδικῆς του λειτουργίας ἕκαστον. Ἀρκεῖ νά διατηρήσουν τήν φυσικήν των διαβάθμισιν. Ἄν τό κύτταρο τοῦ ὀστοῦ βρεῖ τή θέση τῶν ὀστῶν καί μείνει ἐκεῖ, ἡ βαθμολογία του θά εἶναι ἀρίστη. Καί κανένα σύστημα δέν θά εἶναι γιά πέταμα στόν ἀνθρώπινο ὀργανισμό, καί κανένα σύστημα δέν πρέπει νά παραμελοῦμε, οὔτε νά περιφρονοῦμε.

Ἀλλά, διά νά εὕρει τήν θέσιν του ἕνα κύτταρον στόν μπερδεμένο κοινωνικό ὀργανισμό, πρέπει νά περάσει ἕνα χρονικόν διάστημα. Πρέπει νά ὁδεύσει. Κι αὐτές οἱ πορεῖες γιά τούς ἀντιπροσώπους τῆς στατικῆς διαβαθμίσεως εἶναι πολύ κουραστικές, γιατί στή φύση τους εἶναι ἡ ἀδράνεια. Ἀλλά εἶναι κουραστικές καί γιά τούς ἄλλους, τούς συνοδοιπόρους των, διότι εἶναι κάτι στατικόν, ἀλύγιστο καί ἀδιάφορο. Σ᾽ αὐτές τίς πορεῖες τό κοινωνικόν κύτταρον, ὁ ἄνθρωπος, ὁδεύει ἄλλοτε συντροφευμένος μέ ἄλλους ἀνθρώπους τῆς αὐτῆς φύσεως, καί τότε ὁ ἄνθρωπος βοηθεῖται. Ἄλλοτε ὁδεύει μόνος του, ὁπότε καί σέ μία καλῶς ἐννοουμένη πορεία ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά ἀντλεῖ δυνάμεις διαρκῶς ἀπό τόν ἑαυτόν του. Ἄλλοτε πάλι ὁ ἄνθρωπος ὁδεύει συντροφευμένος ἀπ᾽ τόν ἐχθρό του. Καί αὐτή ἡ πορεία γίνεται πορεία τοῦ Γολγοθᾶ, ὅταν τά κύτταρα πού τήν ἀντιπροσωπεύουν εἶναι ἀπ᾽ τή φύση τους προωρισμένα νά καταλάβουν τήν ὑψίστην θέσιν. Τήν θέσιν τῆς κεφαλῆς.

Ἀλλά πρέπει νά καταλάβουμε καλά, τί σημαίνει ἐδῶ αὐτή ἡ λέξις, ἐχθρός. Τούς λέμε ἐχθρούς, γιατί εἶναι δυό κύτταρα ἐντελῶς διαφορετικά μεταξύ των. Γιά νά τό δοῦμε καλύτερα, ἄς πάρουμε ἕνα παράδειγμα ἀπό τήν περιοχήν τῆς βιολογίας, ἐφ᾽ ὅσον παραβάλαμε τό κοινωνικόν σῶμα μέ ἕνα ἀνθρώπινον ὀργανισμόν.

Εἰς τήν πορείαν αὐτήν ὁδεύουν μαζί, τό κύτταρον τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς καί τό κύτταρον τοῦ ἐγκεφάλου. Πηγαίνουν νά πάρουν τή θέση τους καί νά τροφοδοτήσουν τήν περιοχήν διά τήν ὁποίαν ἐπλάσθησαν. Τό ὀστοῦν εἶναι φύσει σκληρόν καί τραχύ. Ὁ ἐγκέφαλος φύσει μαλακός καί εὐαίσθητος. Ἡ ἐπαφή του εἶναι φύσει ὀδυνηρά, Αὐτός εἶναι ὁ λόγος, διά τόν ὁποῖον τούς ὀνομάσαμε ἐχθρούς καί αὐτήν τήν ἔννοιαν ἔχει ἐδῶ ἡ λέξις ἐχθρός. Στήν πραγματικότητα, ὅταν φθάσουν στόν προορισμό τους, εἶναι δύο καλοί φίλοι. Ὁ ἕνας προστατεύει τόν ἄλλον, ὅταν ζήσει ὁ καθένας στόν δικό του χῶρο. Καί ἡσυχάζει, γιατί θά βρεῖ τούς συντρόφους του μέ φιλικήν περιβολήν. Τούς δικούς του. Τήν κατοικίαν του. Ἀλλά ἄς

τούς ἀκολουθήσουμε εἰς τήν πορείαν των.

Προορισμός καί τῶν δύο εἶναι νά κατοικήσουν εἰς τήν κορυφήν. Καί τό κύτταρον τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς καί τό κύτταρον τοῦ ἐγκεφάλου. Ἔχουν ἴσην ἀξίαν, ἔχουν καί οἱ δυό τό προβάδισμα. Εἶναι καί οἱ δύο φύσει ἐγωϊσταί λόγῳ τῶν τίτλων τούς ὁποίους κατέχουν. Δέν μποροῦν νά παλαίσουν ὅμως, διότι θά ἦτο ἄσκοπον. Τά μέσα πού διαθέτουν δέν εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως. Ἄς ποῦμε, ὁ ἕνας διαθέτει ὑλικήν δύναμιν καί κατά προέκτασιν ὅπλα, ὁ ἄλλος πνευματικήν δύναμιν. Πνευματικά δημιουργήματα. Ἄλλωστε ἡ ἀρχή μας εἶναι ἡ ζωή. Ὄχι νά ἐξοντώσουμε τούς ἄλλους γιά νά ζήσουμε. Νά ζήσουμε ἐμεῖς καί νά ἀφήσουμε καί τούς ἄλλους νά ζήσουν. Αὐτό εἶναι τό μεγάλο ζήτημα. Κι ἐμεῖς σήμερα ἀκολουθοῦμε μίαν ὁμαλήν πορείαν. Κατ᾽ ἀνάγκην λοιπόν θά συμβαδίσουν, ἕως ὅτου φθάσουν εἰς τόν προορισμόν των καί καταλάβουν τήν θέσιν των. Ἡ στιγμή αὐτή πρέπει νά τούς βρεῖ ὡρίμους. Νά συνειδητοποιήσουν καί οἱ δύο τούς ρόλους πού πρόκειται νά παίξουν. Νά γνωρίσουν καί ἀναγνωρίσουν τόν χῶρον, διά τόν ὁποῖον ἕκαστος ἐπλάσθη, καί νά αὐτοπειθαρχηθοῦν ἐλευθέρως.

Ἄλλωστε, ποῖος ἔφθασε εἰς τόν προορισμόν του χωρίς νά βαδίζει ἐλεύθερα, ἀλλά συρόμενος δέσμιος. Ἔστω καί εἰς ἕνα στενόν χῶρον, τόν ὁποῖον ἡ ζωή πάντοτε τοῦ παρέχει. Χωρίς αὐτογνωσίαν. Χωρίς νά συνειδητοποιήσει τόν ρόλον του πολύ ἐνωρίς. Ἄν τοῦτο δέν γίνει, θά φθάσει εἰς τόν προορισμόν του ράκος. Ἕνα κύτταρον ἀσθενικόν, τό ὁποῖον θά σκορπίσει τό μίασμα καί τήν ἀποσύνθεσιν, καί ὄχι σφρῖγος καί ζωή. Ἀλλά σήμερα ἀκολουθοῦμε μίαν πορείαν ἀπό δυό κύτταρα ἰσχυρά. Ἄς τὴν ἀκολουθήσουμε ἕως τό τέλος. Ξεκινοῦν μέ τήν ἰδιάζουσαν φύσιν του τό καθένα, ἀλλά καί τά δυό μέ τά δικαιώματα τῆς ζωῆς καί μέ κοσμήματα τοῦ ἐγωϊσμοῦ, πού στολίζουν ἐπαξίως κάθε ἡγεμόνα. Κάθε κύτταρον, ἕνα πλανητικόν σύστημα. Κάθε ἄνθρωπος ἕνα βασίλειον, καί τό ἐγώ του βασιλεύς. Εἰς τήν πορείαν αὐτήν, ὅμως, ὑπάρχουν καί στενωποί, εἰς τάς ὁποίας τό κύτταρον τοῦ ὀστοῦ καταλαμβάνει ὁλόκληρον τόν χῶρον, διότι τό ὀστοῦν εἶναι ἄκαμπτον καί σκληρόν. Ἀκόμη, δέν ἔχει κατανόησιν, διότι δέν ἔχει νόησιν. Ἄν τό κύτταρον τοῦ ἐγκεφάλου δέν κατανοήσει ἐγκαίρως τόν ρόλον, τόν ὁποῖον εἶναι προωρισμένον νά διαδραματίσει, θά ἀφανισθεῖ. Ἀλλά ἐμεῖς σήμερα παρακολουθοῦμε τήν πορείαν δύο κυττάρων μέ αὐτογνωσίαν. Γι᾽ αὐτό, τό κύτταρον τοῦ ἐγκεφάλου ρίπτει εἰς τόν ἀγῶνα τά κοσμήματά του, τήν ἐπένδυσίν του, τόν ἐγωϊ-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

σμόν του. Ἔτσι ὁ ἐγωϊσμός τοῦ ἀντιπάλου ἀναπτεροῦται ἐνῶ συγχρόνως τό κύτταρον τοῦ ἐγκεφάλου πλέει εἰς μίαν λίμνην αἵματος καί δέν ἔρχεται εἰς ἐπαφήν μέ τό φύσει σκληρόν σῶμα τοῦ συνοδοιπόρου του. Καί αὐτό θά γίνεται, ἕως ὅτου τό κύτταρον τοῦ ἐγκεφάλου βρεῖ τούς συντρόφους του καί ἐγκατασταθεῖ ἐκεῖ. Τότε δέν θά εἶναι ἠναγκασμένο νά πλέει εἰς τό αἷμα του διά νά ζήσει. Τό ὑγρόν τοῦ κρανίου θά τό προφυλάσσει. Τά δυό κύτταρα θά ἔχουν πάρει τή θέση τους καί θά συνεργάζονται εἰρηνικά, ἀλληλοβοηθούμενα, εἰς τήν ὑπηρεσίαν τοῦ ὀργανισμοῦ. Καί τά δύο ἔχουν ἐγκατασταθεῖ εἰς τήν κορυφήν τοῦ οἰκοδομήματος. Εἰς τήν ἡγεσίαν. Ἀλλά πόσον διαφορετικοί εἶναι οἱ ρόλοι των. Ὁ ἕνας, διά νά παρουσιασθεῖ, διά νά φανεῖ, εἶναι πολύ εὔκολον καί ἀκίνδυνον. Εἶναι ἁπτός. Τό χέρι μπορεῖ νά τόν ψαύσει. Ὁ ἄλλος, διά νά ἐμφανισθεῖ, πρέπει καί πάλιν νά θυσιασθεῖ. Τό πνεῦμα εἶναι ὁ λιβανωτός τοῦ καιομένου ἑαυτοῦ του. Καί οἱ δυό εἶναι προωρισμένοι διά τήν ἀθανασίαν. Ἀλλά οἱ χῶρες τους εἶναι στούς ἀντίποδας. Αὐτή εἶναι ἡ κατάληξις στόν ἀνθρώπινο ὀργανισμό.

Τό κύτταρον τοῦ ἐγκεφάλου θά ὑποστεῖ τάς θυσίας, ἀλλά στό τέλος θά βρεῖ τή θέση του γιατί ὑπάρχει. Ἔχει δημιουργηθεῖ, ἔχει προβλεφθεῖ πρίν αὐτό γεννηθεῖ. Εἰς τόν κοινωνικόν, ὅμως, ὀργανισμόν τῆς πολιτείας, ὅταν τό κοινωνικόν κύτταρον τό προωρισμένον διά τόν ἐγκέφαλον, ἔπειτα ἀπό ὅλες αὐτές τίς θυσίες τίς αἱματηρές φθάσει εἰς τήν κορυφήν τοῦ Γολγοθᾶ, τό περιμένει ὁ θάνατος. Ὅταν ἔλθει ἡ ὥρα του νά γεννηθεῖ, μόλις ξεμυτίσει, θά ἀποκεφαλισθεῖ. Δέν θά βρεῖ θέση νά σταθεῖ. Ἀέρα νά ἀναπνεύσει. Ἐξ ἄλλου οἱ αἱματηρές του θυσίες τοῦ ἔχουν προσάψει ἕνα μελανόν στίγμα, τό ὁποῖον ἐκλαμβάνεται ὡς τό διακριτικόν ἔμβλημα τοῦ ἐγκληματίου. Δέν ἔχει προβλεφθεῖ χῶρος γι᾽ αὐτό. Εἰς τήν πολιτείαν δέν ἔχει ἀκόμη δημιουργηθεῖ αὐτή ἡ θέσις. Ἡ ὀργανική θέσις μέσα στόν ὀργανισμό τῆς πολιτείας, γιά νά λειτουργήσει ἄνετα καί νά ἀποδώσει εἰς τό σύνολον. Νά λειτουργήσει κάθε σύστημα μέ τούς ἐνσαρκωτάς του. Ἀλλά αὐτό δέν σημαίνει, ὅτι καί δέν πρέπει νά τό δημιουργήσουμε, ἀφοῦ ἐθέσαμε ὡς πρότυπον τῆς πολιτείας τόν ἄνθρωπο. Γιά τόν κοινωνικό ὀργανισμό, οἱ ἄνθρωποι προνοοῦν. Δέν γίνεται μόνος του ἀπ᾽ τή φύση, ὅπως στόν ἀνθρώπινο ὀργανισμό. Δέν εἶναι λοιπόν ὑπαίτιον πάντοτε τό κοινωνικόν κύτταρον, ἐάν δέν ζεῖ πάντοτε ὁμαλά μέσα στήν κοινωνία. Ἐγεννήθη εἰς μίαν ἐποχήν, κατά τήν ὁποίαν δέν ἔχει δημιουργηθεῖ ἀκόμα θέσις διά τήν κατηγορίαν του. Γι᾽ αὐτό καμμιά φορά καταδικάζεται μέχρι θα-

νάτου, ὅσον καί ἄν ἡ ζωή του εἶναι μία μεγάλη συμβολή πρός τό καλόν τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς πολιτείας. Γι᾽ αὐτό τό ἴδιο ἀσφυκτιᾶ καί ἀποθνήσκει ἤ δίδει τόν θάνατον. Ἐγκληματεῖ ἤ αὐτοκτονεῖ, γιά νά βρεῖ μία θέση ἔστω καί στή φυλακή, ἔστω καί εἰς τόν τάφον. Καί, ὅπως ἐλήφθη πρόνοια γιά τό παραστρατημένο παιδί. Ἔτσι πρέπει νά ληφθεῖ πρόνοια καί γιά τό νομοταγές ἄτομο. Παράλληλα μέ τήν προσπάθεια τοῦ ἀτόμου, πρέπει καί ἡ πολιτεία νά φροντίσει νά μεγαλώσει τό κοινωνικόν οἰκοδόμημα, γιά νά μπορέσει νά στεγάσει ὅλους τούς κοινωνικούς λειτουργούς. Ὁλόκληρον τό ἐθνικόν της κεφάλαιον, γιά νά μή διαρρέει.

Φυσικόν εἶναι, μέ τήν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας, νά δημιουργοῦνται καί φορεῖς περισσότερον ἐξελιγμένοι. Καί εἶναι πρός ζημίαν τῆς κοινωνίας, νά στεγάζει πρωτόγονες μόνον λειτουργίες, ἁπλῶς καί μόνον διότι ἦλθον πρῶτοι εἰς τήν ζωήν, καί νά μή βλέπει καί ἀναγνωρίζει μίαν ἀνάπτυξιν τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ καί μίαν πρόνοιαν διά τό μέγεθός του.

Ἀξιολόγησις κοινωνικῶν φαινομένων

ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ δέν ἀποτελεῖ ἕνας ἄνθρωπος. Ἕνας παράγων. Ἀλλά ἡ συμβίωσις δύο ἤ περισσοτέρων παραγόντων. Ἐκ τῆς συμβιώσεως αὐτῆς ἀπορρέει καί τό κοινωνικόν φαινόμενον. Τώρα, πότε θά ποῦμε ὅτι ἕνα φαινόμενον κοινωνικόν στέκεται ψηλά ἤ χαμηλά.

Εἴπαμε ὅτι δέν ὑπάρχει κοινωνικόν φαινόμενον, ἄν δέν ὑπάρχει κοινωνία. Δηλαδή συμβίωσις. Τήν ἀνωτάτη βαθμίδα στήν ἀξιολόγηση τῶν κοινωνικῶν φαινομένων θά καταλάβει ἐκεῖνο τό κοινωνικόν φαινόμενον, πού τά μέλη του βιοῦν. Δηλαδή ζοῦν. Καί σ᾽ αὐτή τή σχέση ἡ εὐρωστία καί ἡ ὑγεία τῶν καθ᾽ ἕκαστον μελῶν ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ὑγείαν ὅλων τῶν μελῶν. Διότι τόν δικό τους ἀέρα ἀναπνέουν. Τότε ὑπάρχει τό κοινωνικόν φαινόμενον. Ὅταν τά μέλη συμβιοῦν, ὄχι συνοικοῦν. Ὅταν τά μέλη συμπληρώνουν ἄλληλα, ὅταν ἡ ζωή των ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ζωήν, ἀπό τήν συμβολήν ὅλων τῶν ἄλλων.

Στήν ἀξιολόγηση τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ἀρχίζουμε νά κατεβαίνουμε τήν κλίμακα, ὅταν τό ἕνα μέλος ἀσθενήσει. Δηλαδή ἀποπνέει μολυσμένον ἀέρα, ἤ τόν ἠλάττωσε διότι διά ὁποιονδήποτε λόγον τόν διαθέτει ἀλλοῦ. Καί φθάνομεν εἰς τήν κατωτάτην βαθμίδα, ὅταν ἕνα μέλος ἀπέθανε κοινωνικῶς καί ἀποπνέει

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πτωμαΐνην, ἤ ὁλόκληρη τήν ζωτικότητά του τήν διαθέτει ἀλλοῦ. Καί τά ἄλλα μέλη εἶναι ὑποχρεωμένα νά ἀναπνέουν μολυσμένον ἀέρα ἤ νά ζοῦν εἰς τό κενόν.

Ἐπίσης, ἡ ἀξιολόγησις ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου δέν μπορεῖ νά γίνει μέ τήν παρατήρησιν τῆς θέσεως τοῦ μεμονωμένου φαινομένου, ἀλλά συγκριτικά μέ ἄλλα πού προηγήθησαν, σχετικά μέ τήν τροχιάν τήν ὁποίαν πρόκειται ν᾿ ἀκολουθήσει τό σύνολον. Μέ τόν δρόμον πού πρόκειται νά διανύσει. Ἄν πρόκειται νά πᾶμε ἀπό μίαν πόλιν εἰς ἄλλην καί ὁ δρόμος περνᾶ ἀπό λόφους, δέν θά ποῦμε ὅτι τό κοινωνικόν φαινόμενον πού ἐνσαρκώνει μίαν κάθοδον εἶναι ὀπισθοχώρησις στήν πορεία τοῦ δρόμου.

Ὅλα τά κοινωνικά φαινόμενα πρέπει νά βαίνουν πρός ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀτόμου καί τῆς κοινωνίας. Πρός ἐξέλιξιν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Πρός μίαν πρόοδον. Ὁποιασδήποτε φύσεως εἶναι αὐτό τό κοινωνικόν σῶμα καί ὁποιωνδήποτε διαστάσεων. Καί αὐτό εἶναι τό μέτρον τῆς βαθμολογίας των. Καί ἐπιτυγχάνεται, ὅταν τά μέλη του ζοῦν. Αὐτό φαίνεται καθαρώτερα ἐκεῖ ὅπου κοινωνίαν ἀποτελοῦν καί ἄλλοι παράγοντες, ὄχι μόνον ἄνθρωποι. Ἕνας ἄνθρωπος μέ τά ἐνδύματά του, μέ τό σπίτι του. Μερικοί ἄνθρωποι ἔχουν ἀναπτύξει ὀργανικόν δεσμόν μ᾿ αὐτά τά ἀντικείμενα, γι᾿ αὐτό καί δέν μποροῦν νά τά ἀνεχθοῦν περισσότερον ἑνός χρονικοῦ ὁρίου. Ἕνα μέλος αὐτοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ, ὅπως κάθε ὀργανισμοῦ, ἀπέθανε, ἀποπνέει πτωμαΐνην καί πρέπει νά ἀπομακρυνθεῖ.

Ἀξιολόγησις φορέων

ΕΙΠΑΜΕ ὅτι ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον ἔχει ἀξίαν, ὅταν συμβάλλει εἰς τήν πρόοδον τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Τήν προώθησιν αὐτῶν τῶν φαινομένων τήν δίδουν οἱ φορεῖς. Σ᾿ αὐτή τήν κοινωνική συμβίωση, κάθε φορεύς παίζει καί ἕνα διαφορετικόν ρόλον.

Ὁ καρπός ἑνός ἐπιτυχημένου κοινωνικοῦ φαινομένου εἶναι ἕνα παιδί, πού ὅλοι ἀναγνωρίζουν ὅτι μετέχουν εἰς τήν πατρότητά του, ἀλλά κανείς δέν ἀναγνωρίζει τήν συμβολήν εἰς αὐτό τοῦ δημιουργοῦ του. Ποιός θά σκεφθεῖ τόν δημιουργό. Τά δημιουργήματα ἐνδιαφέρουν, πού ἀπολαμβάνουμε. Ὅλοι καρποῦνται ἀπό τά δημιουργήματα, ὁ δέ δημιουργός ἐγκαταλείπεται ἄστεγος καί εἰς τό κενόν. Δέν ἔχει δημιουργηθεῖ ἀκόμα μιά ὀργανική θέσις γιά τούς δημιουργούς στό κοινωνικό σῶμα τῆς πολιτείας. Οἱ ἁρμόδιοι τούς ἀπαντοῦν, ὅτι αὐτοί πρέπει νά ἀρκοῦν-

ται εἰς τήν ἱκανοποίησιν ὅτι τά ἐδημιούργησαν. Σάν τό φυτό, πού ὅταν ἀποδώσει τόν καρπόν του τό ξερριζώνουμε καί τό πετᾶμε σάν βάρος περιττό. Ἀλλά πετᾶμε τό φυτό πού ξηραίνεται μετά τήν καρποφορίαν, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀπό τά φυτά πού ἐξακολουθοῦν νά ζοῦνε. Καί αὐτός ὁ ἄνθρωπος, πού θά ἔχει δημιουργήσει μίαν μορφήν ἀπό τήν μονόπλευρον, τήν σχηματικήν, τήν ἄσαρκον, ἕως μία πλήρη μορφήν, τοῦ ἀνθρώπου, θά πρέπει νά ἔχει ἀναπτύξει πολλές ἱκανότητες καί σωματικές καί ψυχικές καί πνευματικές καί κοινωνικές, γιά νά ἔχει περίσσευμα νά τίς μεταδώσει, γιά νά μπορέσει νά φέρει εἰς πέρας τήν ἐργασίαν του. Γιά νά δυνηθεῖ νά φέρει εἰς φῶς ἕνα καρπόν, πού με τόν πυρῆνα του ἔχει μέσα του τό σπέρμα τῆς ζωῆς καί τῆς διαρκείας.

Διά νά ἀξιολογήσωμεν τόν φορέα ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου, δέν θά παραβάλωμεν τήν ἐργασίαν πού ἀπέδωκεν ἕκαστος μέ τάς δυνάμεις πού εἶχε καί μέ τό χρονικόν διάστημα πού εἰργάσθη. Ἀλλά τί κατώρθωσεν ἕκαστος μέ τάς δυνάμεις πού εἶχε καί τά ἐμπόδια πού συνήντησε. Ἄν μπορέσουμε νά τό κάμουμε αὐτό, τότε εἴμεθα εἰς θέσιν νά ποῦμε ποιός ἐπροχώρησε περισσότερο. Ἐκεῖνο, ὅμως, πού ἐνδιαφέρει τήν κοινωνίαν πρωτίστως, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἄν τά μέλη της προχωροῦν ἤ στέκονται, εἶναι νά ἅπτονται τῆς γραμμῆς πού διαπερᾶ ὁλόκληρον τό κοινωνικόν σῶμα καί εἶναι ἡ σπονδυλική στήλη ὅλων τῶν χώρων τῶν κοινωνικῶν, καί ὅλων τῶν διαβαθμίσεων. Καί τοῦτο εἶναι ἡ καταστολή τῶν ἀντικοινωνικῶν τάσεων. Οἱ φορεῖς τῶν κοινωνικῶν φαινομένων νά μή ἐκδηλώνουν ἀντικοινωνικάς τάσεις. Ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος δέν ἐσκότωσε σωματικῶς, ἤ ψυχικῶς, ἤ πνευματικῶς ἤ κοινωνικῶς τόν πλησίον του, δέν ἐζημίωσε, δέν ἐστενοχώρησε, δέν παρημπόδισε τήν πρόοδον καί ἐλευθερίαν τοῦ συνανθρώπου του μέ λόγια καί μέ ἔργα, δέν ἠνόχλησε τόν πλησίον του, ἔστω καί ἄν δέν ὠφέλησε, δέν προήγαγε τό κοινωνικόν σῶμα, εἶναι ἕνα ὑγιές κοινωνικόν κύτταρον, ἕνα ἄξιον κύτταρον. Ποιός ἠξεύρει; Ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος καθ᾽ ὅλην του τήν ζωήν ἔμεινε στάσιμος εἰς μίαν κατάστασιν, πιθανόν νά εἶχε μέσα του τό πάθος τοῦ ἐγκλήματος. Πιθανόν νά ἐπιέσθη ἔξωθεν μέχρι τοῦ σημείου νά τό διανοηθεῖ. Καί ὅλας του τάς δυνάμεις τάς κατηνάλωσε εἰς τήν καταστολήν αὐτοῦ τοῦ πάθους. Τό ὅτι δέν ἔπραξε τοῦτο καθ᾽ ὅλην του τήν ζωήν, αὐτή ἡ προσπάθεια καί μόνη τοῦ ἐπιτρέπει νά ᾽πεῖ εἰς τόν ἑαυτόν του ὅτι ἐθριάμβευσε. Ὑπάρχουν βέβαια καί ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι αὐτό τό πάθος τό κατηύθυναν, ἔτσι ὥστε νά τούς γίνει μιά κινητήριος δύναμις πού

τούς ἔδωσε τήν ὤθησιν γιά μεγάλα ὕψη. Ὅπως ἐπίσης ἄνθρωποι πού, μέ ὀλίγας δυνάμεις καί καλήν οἰκονομίαν αὐτῶν, ἔφθασαν εἰς τήν ἀνωτάτην βαθμίδα κοινωνικῆς ἐξελίξεως. Ἐπέρασαν χρονικῶς τήν ἐποχήν τους, ἔχουν διανύσει διάστημα περισσότερον ἀπό ἐκεῖ πού εἶναι σήμερα οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι. Ἐτερμάτισαν. Ὅπως ἐξ ἄλλου μερικοί, πού δέν ἔφθασαν ἀκόμη στήν ἐποχή τους, μέ τά τόσα μέσα πού διέθεταν.

Ἐκεῖνο, λοιπόν, πού θά λάβωμε ὑπ᾽ ὄψιν μας εἰς τήν ἀξιολόγησιν ἑνός φορέως κοινωνικῶν φαινομένων, εἶναι ἡ διευθυνομένη οἰκονομία τῶν δυνάμεών του. Ἡ καταβολή προσπαθείας. Ἡ ἐπίτευξις τῆς καταστολῆς ἀντικοινωνικῶν τάσεων. Τότε ἡ καλή του οἰκονομία ἔχει ἕνα θετικόν ἀντίκτυπον καί εἰς τόν ἴδιον καί εἰς τήν πολιτείαν. Μή ζητᾶμε ὅμως νά βροῦμε καί μίαν ἀνάλογον ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους τῆς πολιτείας. Ὁ δέκτης τοιούτων καταστάσεων δέν εἶναι ἀκόμα ἕτοιμος στήν πολιτεία. Διότι δέν ἐδημιουργήθη ἀκόμα, παράλληλα μέ τόν ὀργανισμόν τῶν φορέων τῶν ἐπαγγελματικῶν φαινομένων τῆς κοινωνίας, καί ἕνας χῶρος, μία θέσις, μία στέγη, ἕνας ὀργανισμός τῶν φορέων τῶν κοινωνικῶν φαινομένων τῆς ζωῆς. Καί αὐτοί οἱ δύο ὀργανισμοί εἶναι αὐτοτελεῖς, δέν κωλύει ὁ ἕνας τήν ἐργασίαν τοῦ ἄλλου, ἀλλά τήν συμπληρώνει. Μέ τήν λειτουργία ἀμφοτέρων ἀρτιοῦται καί προχωρεῖ τό κοινωνικόν σῶμα χωρίς νά χωλαίνει.

Βραβεύουμε τούς ἀριστεῖς τῆς τέχνης καί τῆς ἐπιστήμης εἰς μίαν πολιτείαν, ἀλλά ξεχνοῦμε τούς ἀριστεῖς τῆς ζωῆς. Αὐτούς, οἱ ὁποῖοι μέ τήν στάσιν των δέν μᾶς ἠνόχλησαν, αὐτούς οἱ ὁποῖοι εἰργάσθησαν ἀθορύβως διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς ζωῆς, αὐτούς, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐξησφάλισαν τήν γαλήνην. Αὐτούς, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐβοήθησαν, χωρίς καταφανεῖς ἀποδείξεις, νά ζήσουμε σέ μιά δύσκολη στιγμή.

Τούς ἐργάτας τῶν κοινωνικῶν φαινομένων τῆς ζωῆς τούς διακρίνουμε μόνον ὅταν σφάλλουν. Τούς ἐξαίρομεν μόνον διά νά τούς τιμωρήσουμε. Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι καμμιά φορά, ὅταν ὡριμάσει ἡ κοινωνία, θά κατανοηθεῖ πώς καί οἱ ἄγρυπνοι φρουροί τῶν συνόρων τῆς ζωῆς καί οἱ ἄγνωστοι στρατιῶτες τῆς δημιουργίας εἶναι μέλη τῆς κοινωνίας μας, δέν εἶναι ξένοι.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΕΩΣ

ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ διαβάθμιση ἐξετάζουμε τήν πορείαν. Τό ἄτομο νά βαδίσει τόν δρόμο του ἀνενόχλητο καί χωρίς νά ἐμποδίσει τόν δρόμο κανενός ἕως τό τέλος. Νά γίνει ἀπό νήπιον παιδί, ἔφηβος, ἄνδρας, καί σωματικῶς καί ψυχικῶς καί πνευματικῶς καί κοινωνικῶς. Καί νά φθάσει ὁ ἄνθρωπος εἰς τό σημεῖον, πού νά μπορέσει νά ἀποδώσει καί εἰς τούς τέσσαρες αὐτούς τομεῖς. Τά μέσα, πού θά μεταχειρισθεῖ, θά τοῦ τά ὑπαγορεύσει ἡ φύσις του, τό περιβάλλον, ἡ ἐποχή του. Αὐτά τά μέσα γιά ʼμᾶς σήμερα δέν ἔχουν καμμίαν ἀξίαν. Ἀξίαν ἔχει, νά μή ἐνοχλήσει τό περιβάλλον του καί νά φθάσει στόν προορισμό του. Καί, ἐκ παραλλήλου, νά ἐργασθεῖ καί νά θεραπεύσει καί ὁλοκληρώσει καί τήν κοινωνικήν πλευράν. Ἀρχίζοντας πάλιν ἀπό τό ἄτομόν του. Νά ἐργασθεῖ καί νά ὁλοκληρώσει τό κοινωνικόν κύτταρον-ἄνθρωπος, καί ἔπειτα νά προχωρήσει σέ εὐρύτερες κοινωνικές μορφές. Νά ἐργασθεῖ γιά τόν ἑαυτόν του, γιά τήν οἰκογένειάν του, γιά τήν πολιτεία.

Σʼ αὐτή τήν πορεία θά συναντήσει κοινωνίες, πού γιά ὡρισμένο διάστημα θά προχωρήσουν μαζί του. Θά εἶναι μέλος κάθε φορά σέ μιά ἤ σέ περισσότερες κοινωνίες. Πολυάνθρωπες ἤ μέ ὀλιγωτέρους ἀνθρώπους. Εὐχάριστες ἤ δυσάρεστες. Χρέος του εἶναι, νά βοηθήσει νά προχωρήσουν ὅλοι μαζί, γιά νά προχωρήσει καί αὐτός. Μά ἐκεῖνος δέν θά ξεχάσει τόν δρόμο του. Ὅλοι οἱ κοινωνικοί μας δεσμοί εἶναι πρόσκαιροι. Ἡ ζωή τους ἔχει κάποιο ὅριο, ὅπως καί ἡ δική μας. Χωρίς νά εἶναι ἀνάγκη νά ἀποθάνουν τά πρόσωπα πού τούς ἀποτελοῦν, ἔρχεται μιά μέρα καί τελειώνουν. Σταματοῦν. Καί ἡ δική μας ἡ δουλειά εἶναι νά προχωροῦμε, ὑπακούοντες στόν χρόνο καί ἀκολουθοῦντες τόν χρόνο, πού εἶναι μόνιμος στή ζωή σύντροφός μας καί παραστάτης. Δέν θά εἴμεθα σʼ ὅλη μας τή ζωή μέλη τῆς κοινωνίας τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Θά ἔλθει ἐποχή, πού θά τελειώσουμε. Θά τελειώσει γιά ʼμᾶς αὐτό τό κοινωνικό φαινόμενον. Σʼ αὐτή τήν πορεία ὁ ἄνθρωπος θά συναντήσει ἐρημιές. Σωματικές, πνευματικές, ψυχικές, κοινωνικές. Πρέπει νά σκεφθεῖ ὅτι δέν εἶναι ἐκεῖνος, πού ἔφτιαξε τόν δρόμο τόν δικό του. Ἀκόμα πρέπει νά ἀναγνωρίσει στόν δρόμο τό δικαίωμα νά ἔχει τήν μορφήν του. Χρέος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νά βρεῖ τρόπο νά τόν περάσει. Καί μερικοί δρόμοι εἶναι ἀκόμα σέ ἀρχέγονο κατάσταση. Ἄν ἀργότερα διορθωθοῦν, εἶναι ἄλλο ζήτημα. Τώρα πρω-

τεύει νά τούς περάσει. Καί θά τούς περάσει βαδίζων, κινούμενος. Ὄχι μένων στάσιμος καί ἀδρανῶν. Πηγαίνοντας χειροπιαστά μέ τόν χρόνο. Ἐνσαρκώνων τόν χρόνο. Δηλαδή ἐ ρ γ α ζ ό μ ε ν ο ς. Ὁποιαδήποτε ἐργασία ἀπαιτεῖ ἡ στιγμή. Δέν εἶναι μιά ὡρισμένη ἐργασία, πού θά αὐξήσει ἤ θά μειώσει τήν ἀξίαν μας. Ἀλλά ἐκείνη ἡ ἐργασία ἔχει ἀξίαν γιά ᾿μᾶς σήμερα, πού θά ἐπιτρέψει εἰς τό σύστημα χώρων, ὅπου ἀνήκουμε ἐκείνη τή στιγμή, νά προχωρήσει, κι ἐμεῖς νά προχωρήσουμε μαζί του. Καί αὐτό τό σύστημα χώρων, ὅταν τό καλοκοιτάξουμε, ἔχει μεγάλη ἔκταση. Ὅσον καί ἄν φαίνεται ὅτι ἀνήκουμε μόνον σέ μιά οἰκογένεια, σέ μιά πολιτεία, σέ ἕνα κράτος, εἴμεθα συγχρόνως αὐτή τή στιγμή μέλη ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ἀντιπρόσωποι τῆς ἐποχῆς μας, πού ἀπό ᾿μᾶς περιμένει γιά νά προχωρήσει. Ἀπό τά ἄτομα περιμένει νά τή βάλουν μέσα στό ὄχημα τοῦ χρόνου, πού προχωρεῖ καί τρέχει. Ὅταν ὡριμάσει ἕνα ἄτομο καί ἀποδώσει, ὡριμάζει καί μιά ἐποχή καί ἀποδίδει τούς καρπούς της. Καί οἱ πυρῆνες, πού θά μείνουν, εἶναι ἐκεῖνοι πού θά κάμουν τόν κύκλο τους μέ τή σειρά τους καί θά ἀποδώσουν, ὅταν ἔλθει ἡ ὥρα τους, μέσα στό δικό τους χῶμα, μέσα στήν ἰδιοτυπία τῆς ἐποχῆς.

Εἰς τά κοινωνικά φαινόμενα, ἔχουμε πάντοτε μίαν ἀκατάπαυστον κίνησιν, μίαν πορείαν, λόγῳ τοῦ ὅτι ἀκολουθοῦν τόν χρόνον. Καί εἶναι συνδεδεμένα μέ τόν χρόνον, γιατί ἡ φύσις τους εἶναι ὀργανική. Ἐάν ἀπό καιροῦ εἰς καιρόν ἐξαφανίζονται, εἶναι ἡ περίοδος τοῦ ὕπνου καί κατά τήν περίοδον αὐτήν ὁ χρόνος δέν παύει ἀπό τοῦ νά τρέχει. Αὐτός ὁ χρόνος ἐπιφέρει σέ ὅλα μίαν ἀλλοίωσιν. Αὐτή ἡ φόρτισις τοῦ χρόνου, ἀλλοῦ καί ἄλλοτε εἶναι ἐποικοδομητική, ἀλλοῦ καί ἄλλοτε εἶναι φθοροποιός, συντριπτική, καταστρεπτική. Ὅταν ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον ἀκολουθήσει τήν πορείαν του χωρίς νά ἐξέλθει τῶν ὁρίων του, βαίνει πάντοτε πρός μίαν ἄνοδον, ἡ ὁποία φυσικά συνεπάγεται καί μίαν ἄνοδον καί μίαν ἐξέλιξιν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ἕως ὅτου αὐτή ἡ ἄνοδος φθάνει εἰς ἕνα σημεῖον, πού τό κοινωνικόν φαινόμενον ἔφθασε εἰς τήν πλήρωσίν του. Τότε οἱ φορεῖς εἶναι ἄχρηστοι, τό συγκρότημα τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐχρησίμευαν ὡς τό καλούπι τρόπον τινά αὐτῆς τῆς μορφῆς, διαλύεται ἤ τουλάχιστον πρέπει νά διαλυθεῖ, διότι δέν ἔχει πλέον κανένα λόγον ὑπάρξεως. Ὁ ρόλος των ἔληξε, πρέπει νά παραδώσουν τήν σκυτάλην. Ἄν ἐπιμένουν νά συζοῦν, νομίζοντες ὅτι ἐξυπηρετοῦν ἐκεῖνο τό ὁποῖον τούς ἥνωνε, εἶναι μιά μεγάλη πλάνη, διότι θά εἶναι ἠναγκασμένοι νά διαβιοῦν εἰς μίαν ἀτμοσφαῖραν ἐστερημένην ἀέρος, θά εὑρίσκονται εἰς μίαν ἀγ-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

χώδη κατάστασιν. Μήπως πρέπει νά ἀποθάνουν; Βέβαια ὄχι. Θά ἀπέθνησκαν, ἤ τουλάχιστον θά σταματοῦσαν νά ζοῦν καί ἀσφαλῶς νά προοδεύουν, ἄν ἔμεναν ἀγκιστρωμένοι σέ κάτι, πού ἔχει ἤδη πεθάνει. Ἡ ὑπόλοιπη ζωή τους θά ἦτο ἕνας ἐπιθανάτιος ρόγχος διαρκείας. Μία μολυσματική ἑστία, καί διά τόν ἑαυτόν των καί διά τούς ἄλλους. Τότε, τί θά γίνει; Θά στραφοῦν πρός μίαν ἄλλην πλευράν τῆς κοινωνικῆς των ζωῆς, ἀπό τίς πολλές πού ὑπάρχουν σέ κάθε ἄνθρωπον, καί εἰς τήν ὁποίαν περιοχήν ὑπάρχει ἄφθονος ἀέρας ζωογόνος νά ἀναπνεύσουν καί ἡ ὁποία ζητεῖ τήν ἀνάπτυξιν καί τήν κατανάλωσιν τῆς δραστηριότητος, τῆς ἐνεργείας πού διαθέτει κάθε ἄνθρωπος. Ἀλλά συγχρόνως πρέπει νά ἀδιαφορήσει τελείως ὁ ἄνθρωπος διά τό εἶδος τῆς νέας ἐργασίας του, ἄν δηλαδή εἶναι διάφορος τῆς ἐργασίας τήν ὁποίαν ἐκτελοῦσε μέχρι σήμερον, καθώς καί διά τούς συνεργάτας του, ἐφ᾽ ὅσον ἡ νέα του ἐργασία προάγει τήν ζωήν τους καί τήν κοινωνίαν.

Τώρα, πῶς θά ἀξιολογήσουμε αὐτό τό κοινωνικόν φαινόμενον καί τήν πολιτείαν του. Θά παραδεχθοῦμε, ὅτι ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον, τό ὁποῖον ἔφθασε στήν τελευτήν του, τότε μόνον προήγαγε τό ἄτομον καί τήν κοινωνίαν; Βέβαια ὄχι. Τότε μόνον εἶναι πρόοδος, ἔστω καί ἀρνητική, δηλαδή ἔλλειψις ὀπισθοδρομήσεως, ὅταν κατά τήν πορείαν του δέν ἐξῆλθε τῶν ὁρίων του. Δέν ἔχουμε τραύματα ψυχικά, σωματικά, πνευματικά, κοινωνικά, δέν ἔχουμε θυσίες ἀνθρώπινες. Ἐάν χρειασθοῦν θυσίες, ἄν ἡ διαβίωσίς μας μέσα σ᾽ αὐτή τήν πορεία ἀπαιτεῖ θυσίας, θά θυσιάσουμε τάς ἀντικοινωνικάς μας τάσεις. Καί ἄν χρειασθεῖ αὐτοάμυνα, θά θυσιάσουμε τό κοινωνικόν φαινόμενον καί ὄχι τούς φορεῖς. Θά περιορισθοῦμε, ὅσον καί ἄν ὁ χῶρος καμμιά φορά εἶναι πολύ στενός, θά φροντίσουμε νά μή ἐξέλθουμε τῶν ὁρίων, ἕως ὅτου τό κοινωνικόν φαινόμενον φθάσει στήν πλήρωσή του, ὁπότε ἡ συμβίωσίς μας δέν ἐξυπηρετεῖ πλέον κανένα σκοπόν. Ὅταν φέρουμε εἰς πέρας ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον ἀναιμάκτως, αὐτό εἶναι ἕνας θρίαμβος διά τήν ζωήν.

Ἐπίσης δέν πρέπει νά νομίζουμε, ὅτι τό τέλος ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου ἔρχεται μέ τό τέλος τῆς ζωῆς μας. Αὐτό δέν ισχύει δι᾽ ὅλους τούς ἀνθρώπους καί δι᾽ ὅλα τά κοινωνικά φαινόμενα, καί δι᾽ ὅλας τάς περιστάσεις. Μέ τόν θάνατον ἑνός ἀνθρώπου σέ μία ἡλικία δέν θά ᾽πεῖ ὅτι ἐξηντλήθη καί τό ὅριον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπίσης ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ἀνήκουν, εἶναι φορεῖς, πολλῶν κοινωνικῶν φαινομένων συγχρόνως, ὑπάρχουν καί ἄλλοι, πού ἀπό κάποια πλευρά

πρέπει νά τελειώσουν μέ τό ἕνα διά νά συνεχίσουν μέ τό ἄλλο. Εἶναι φορεῖς ὀλίγων κοινωνικῶν φαινομένων κάθε φορά, καθ᾽ ὅλην τήν διάρκειαν τῆς ζωῆς των. Ἐξαρτᾶται ἀπό τήν φύσιν ἑκάστου ἀνθρώπου.

Τώρα, διά νά εἴπωμεν ὅτι ἕνας ἄνθρωπος προήγαγε τό κοινωνικόν σῶμα, συνέβαλε εἰς τήν πρόοδον καί ἐξέλιξιν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, πρέπει νά φέρει ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον εἰς τήν πλήρωσίν του; Ἀσφαλῶς ὄχι. Τό ὅτι τό προήγαγε κατά μίαν βαθμίδα, τό ὅτι τό κράτησε στήν ἴδια βαθμίδα πού τό παρέλαβε χωρίς νά ἐπιφέρει καμμίαν ζημίαν, χωρίς νά ἐκδηλώσει ἀντικοινωνικές τάσεις, χωρίς νά θίξει σωματικῶς ἤ ψυχικῶς ἤ πνευματικῶς ἤ κοινωνικῶς τά μέλη τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, εἶναι καί αὐτό μία πρόοδος. Ἀλλά καί ἡ πορεία εἰς τήν πλήρωσιν ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου εἶναι μία διαρκής ἄνοδος; Εἶναι μία ἱκανοποίησις καί ἀπόλαυσις ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον ἐκείνου, πού θά μᾶς περιμένει κατά τήν τελείωσιν; Συμβαίνει καί ἐδῶ, ὅ,τι συμβαίνει καί εἰς κάθε πορείαν. Διά νά ἀπολαύσουμε τόν δροσερόν, ἐλεύθερον ἀέρα κάποιας κορυφῆς, εἶναι ἀνάγκη καμμιά φορά νά ἀνεβοκατεβοῦμε πολλούς λόφους. Διά νά ἀπολαύσουμε ἕνα θαλάσσιον λουτρόν, θά πρέπει νά σκονισθοῦμε πολύ καμμιά φορά, κατά τήν πορείαν μας ἕως ἐκεῖ. Ὁ φορεύς, ὅμως, πού βλέπει τήν πρόοδον, ἱκανοποιεῖται, ἔστω καί μονομερῶς.

Γιά νά ᾽δοῦμε πραγματοποιούμενον ἕνα ὡραῖον ἀρχιτεκτόνημα, πρέπει νά ἀρχίσουμε ἀπό δουλειές πού δέν ἔχουν καμμίαν σχέσιν μέ τήν ἄνεσιν, πού μᾶς ἐπιφυλάσσει τό ὡραῖον σχέδιον. Δουλειές ἐντελῶς διαφορετικές ἀπό ἐκεῖνες πού ἔκανε ὁ ἄνθρωπος-ἀρχιτέκτων μέσα εἰς τό κομψόν του γραφεῖον. Ὁ ἄνθρωπος, πού ὡραματίσθη τό σχέδιον.

Ποιός ὅμως μᾶς βεβαιώνει, ὅτι ἡ πορεία αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ σωστή πορεία, πρίν ᾽δοῦμε τό οἰκοδόμημα καί τήν χρῆσιν του ἐμεῖς, πού πρώτη φορά βλέπουμε τέτοια πράγματα. Γιά νά ἀντιληφθοῦμε τήν ἀξίαν κάποιας πορείας, πρέπει νά εἴμεθα προητοιμασμένοι. Νά ἔχουμε κάποιαν προπαιδείαν. Νά ἔχουμε ἀποκτήσει βιώματα ἀνάλογα, πού θά μᾶς ἐπιτρέψουν τήν πρόσληψιν καί ἀφομοίωσιν τῶν νέων παραστάσεων. Πρέπει νά ἔχουμε ᾽δεῖ αὐτή τήν πορείαν. Πρέπει νά ἔχουμε λάβει πεῖραν. Εἴτε διαβάζοντας τήν ἱστορίαν της. Εἴτε βλέποντες αὐτήν ὡς γεγονός. Εἴτε ἐνσαρκώνοντες αὐτήν μέ τήν ζωήν μας. Εἴτε πιστεύοντες εἰς

αὐτούς, πού τήν εὐαγγελίζονται. Νά μᾶς ἔχει ἑλκύσει ἡ ἰδεατή μορφή τοῦ σκοποῦ της.

Διά νά φθάσουμε αὐτό τό ὑψηλόν ἐπίπεδον τοῦ σχεδίου, χρειάζεται μιά μεγάλη προσπάθεια ἐκ μέρους τῶν μελῶν πού ἀποτελοῦν τήν κοινωνίαν. Καί, διά νά γίνει αὐτή ἡ προσπάθεια, πρέπει τά ἄτομα νά ἔχουν ἀναγνωρίσει τήν ἀξίαν αὐτοῦ τοῦ σχεδίου. Νά εἶναι προητοιμασμένοι νά τήν ἀναγνωρίσουν. Πῶς, ὅμως, νά τήν ἀναγνωρίσουν, ὅταν ἀπέχουν πολλές βαθμίδες ἀπό τήν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι ἱκανός νά τό ἀναγνωρίσει; Ἀφοῦ δέν πέρασαν ἀκόμα ἀπό τήν βαθμίδα πού γνωρίζει κανείς κάτι, ἀφοῦ δέν μποροῦν νά διαγνώσουν τήν αἰτίαν, πού προκαλεῖ τήν ἀναστάτωσιν τῆς οἰκοδομῆς, ἀφοῦ δέν μποροῦν νά ᾽δοῦν, νά διαισθανθοῦν τήν μορφήν τοῦ φαινομένου πού συναντήσαμε καί τό ὁποῖον καλούμεθα νά ἐνσαρκώσουμε. Ἀλλά τούς εἶναι κλειστός καί ὁ ἄλλος ὁ δρόμος, ἀπό τόν ὁποῖον μποροῦν νά προχωρήσουν. Ἡ δύναμις τῆς πίστεως, πού ἐπιστρατεύουμε ὅταν ἔχουμε τήν ἀδυναμίαν τῆς κατανοήσεως. Τί θά καταλάβει ἀπό τό σχέδιον μιᾶς ὡραίας πολυκατοικίας ὁ τρωγλοδύτης; Τό σχέδιον εἶναι σιωπηλόν, ἐνῶ τά ἔνστικτα κραυγάζουν καί μᾶς ἀποσποῦν τήν προσοχήν. Ἄν δέν μπορέσουμε καμμιά φορά νά τούς ἐπιβάλουμε σιωπήν, δέν θά ἀπελευθερωθοῦμε ἀπό τήν καταδυνάστευσή τους.

Τό σχέδιον εἶναι νεκρόν καί ἐμεῖς ζωντανοί. Αὐτό δέν θά πεῖ, ὅτι πρέπει νά τό ἀγνοήσουμε. Ἕνα μέρος της ζωντάνιας μας πρέπει νά τοῦ τήν προσφέρουμε, γιά νά ὁλοκληρωθεῖ καί ἡ κοινωνική μας ζωή. Νά μή μένουμε κατά μέρη ζωντανοί καί εἰς τό σύνολον νεκροί.

Ἡ ζωή σέ ὅλους τούς τομεῖς προχωρεῖ σέ ἐπίπεδα ὑψηλότερα καί εὐρύτερα καί ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμε νά διαβιοῦμε εἰς τά ἀρχέγονα σπήλαια, στάς τρώγλας τοῦ ἐνστίκτου. Ἡ ἀπόστασις γίνεται κάθε μέρα καί πιό μεγάλη. Μή ἀπορήσουμε, ἄν μιά μέρα ἡ ζωή μᾶς ἐγκαταλείψει. Μή περιμένουμε νά μᾶς πάρει στούς ὤμους. Ἔχουμε πόδια. Ἔχουμε δυνάμεις νά τήν ἀκολουθήσουμε. Ὅπως μή νομίσουμε, ὅτι μποροῦμε αὐτούσιοι νά ζήσουμε γιά ἀπεριόριστον χρόνον καί στούς δυό χώρους, μέ ἀντίθετες κατευθύνσεις. Θά διαμελισθοῦμε. Πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε τήν περιοχήν τοῦ καθενός. Νά ξεμπερδέψουμε αὐτό τό μπερδεμένο ὑλικό καί νά πάει κάθε στοιχεῖον στή θέση του. Στόν χῶρο τόν δικό του. Μέ τήν ποσότητα πού ἀναλογεῖ σ᾽ αὐτόν τόν χῶρο κάθε φορά. Τήν τοπικήν ἤ χρονικήν. Καί νά

βροῦμε τήν ἱεράρχησίν τους. Σάν νά ποῦμε γιά μιά στιγμή, ὅτι ζοῦμε κατά τήν παιδικήν ἡλικίαν, σάν ὥριμοι ἄνδρες, καί κατά τήν ὥριμον ἡλικίαν νά ζοῦμε τήν ζωήν τῶν ἐφήβων. Πρέπει νά βροῦμε τό ὅριον καί τήν διαβάθμισιν αὐτῶν τῶν στοιχείων, γιά νά προοδεύσουν καί νά προοδεύσουμε κι ἐμεῖς μαζί τους.

Οἱ νόμοι καί οἱ θεσμοί ἔχουν τεθεῖ ἀπό ἀνθρώπους καί κοινωνίες, πού ἔχουν περάσει πολύ τήν ἐποχή τους. Δηλαδή τήν στάθμην τοῦ συνόλου τῆς ἀνθρωπότητος. Μεταξύ τῶν λαῶν καί τῶν θεσμῶν ὑπάρχει μιά τεραστία ἀπόστασις. Ὑπάρχουν ἄτομα, πού αὐτή τήν ἀπόσταση τήν διανύουν ἤ μέ τήν πίστη ἤ μέ τήν γνώση, καί εἶναι οἱ λεγόμενοι νομοταγεῖς πολῖται, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦν τόν νόμον καί μένουν ἱκανοποιημένοι. Ἄλλοι ὑποτάσσονται μέ τήν βίαν. Ὑπάρχουν ὅμως καί ἄλλοι, πού θέλουν νά κρίνουν αὐτούς τούς νόμους καί τούς θεσμούς μέ τό δικό τους μυαλό. Δηλαδή μέ τήν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται εἰς μίαν ὁποιανδήποτε διαβάθμισιν ἀπό τάς πολλάς διαβαθμίσεις πού ὑπάρχουν, ἕως ὅτου φθάσει κανείς εἰς τήν ὑψηλήν βαθμίδα των θεσμῶν τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Καί τήν γνώμην τους τήν ἐκφράζουν, καί αἱ ἰδέαι των βρίσκουν μεγάλην ἀπήχησιν, γιατί εἶναι πολύς ὁ κόσμος, πού βρίσκεται μακρυά ἀπό τόν ἀκραῖον σταθμόν. Καί τότε αἱ ἰδέαι ἐμφανίζονται ὡς κάτι νέον, τό ὁποῖον πρέπει νά καταργήσει ὅλα ὅσα εἰπώθησαν καί φαίνονται πεπληρωμένα. Δέν εἶναι τίποτε νέον, τό ὁποῖον ἔρχεται νά καταλύσει ὅλα τά παληά. Εἶναι ἕνας σταθμός, πού συνήντησε ἡ ἀνθρωπότης εἰς τήν πορείαν της. Εἶναι μιά διαβάθμισις, πού ἔρχεται κατ᾽ εὐτυχίαν, γιά νά μᾶς δείξει τήν στάθμην τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπως ἐπίσης τό ποῦ εἶναι τά ἀσθενῆ σημεῖα, τά ὁποῖα θέλουν τόνωση, γιά νά μπορέσει νά προχωρήσει στό σύνολόν της. Αὐτοί οἱ ἥλιοι τῶν ἐπαναστάσεων, πού τόσο ἀκριβά τούς πληρώνει ἡ ἀνθρωπότης, πρέπει νά μᾶς ἀφήσουν κάποιο κέρδος. Νά φωτίσουν τόν δρόμο μας καί νά ᾽δοῦμε ποῦ βρισκόμαστε, σέ ποιά ἀπόσταση βρισκόμαστε μέ ὅ,τι ἔχουμε βάλει σκοπό τῆς ζωῆς μας. Καί νά φωτίσουν τόν νοῦ μας, νά γνωρίσουμε πῶς διανύεται αὐτή ἡ ἀπόστασις. Νά ᾽δοῦμε, ὅτι μία τεραστία ἀπόστασις δέν διανύεται μέ ἕνα πήδημα. Ἀλλά βῆμα πρός βῆμα. Οὔτε μέ λόγια, ἀλλά μέ πράξη. Μιά σκάλα τήν ἀνεβαίνουμε σκαλί-σκαλί. Αὐτά τά μεγάλα τραντάγματα μᾶς ξυπνοῦν γιά νά μᾶς ᾽ποῦν, ὅτι μιά κλῖμαξ ἔχει βαθμίδας. Ἔχει σκαλιά. Ὅτι στή ζωή προχωροῦμε, δέν στεκόμαστε. Τό ζήτημα εἶναι, νά βροῦμε αὐτά τά σκαλιά. Σέ ποιό σκαλί εἴμαστε καί ποιό ἀκολουθεῖ. Ἐκεῖ πρέπει νά συγκεντρώσουμε ὅλη

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

μας τήν προσοχή καί ὅλη μας τήν δραστηριότητα. Ὄχι γκρεμίζοντας τούς ἄλλους. Ἔτσι οὔτε στόν ἑαυτόν μας προσφέρουμε μίαν πρόοδον, οὔτε στό σύνολον. Καί αὐτό, διά νά τό ἐννοήσει κανείς, δέν χρειάζεται σοφίαν.

Τό ζήτημα εἶναι, γιατί εὑρίσκεται ὁ ἄνθρωπος σ᾽ αὐτή τήν ἀνεπιθύμητη ἀνάγκη. Νά ἐπαναστατεῖ. Ἐδῶ εἶναι ὁ κόμβος. Καί ἐδῶ χρειάζεται ἡ σοφία. Νά κατανοήσουμε ὅτι, ἄν δέν λυθεῖ αὐτός ὁ πολύπλευρος κόμβος, δέν προχωροῦμε. Καί ἐδῶ χρειάζεται ἡ μεγαλυτέρα σοφία. Νά εὕρουμε τόν τρόπο νά τόν λύσουμε. Κάθε κλωστή νά πάρει τόν δρόμο της. Σέ κάθε ἄνθρωπο νά ἀναγνωρίσουμε ἕνα ὅριον. Κάθε ἄνθρωπος νά ἀποκτήσει τόν δικό του χῶρο, νά ἀναπνέει τήν δική του βαθμίδα. Καί κάθε βαθμίς εἶναι χρήσιμος καί ἀξιότιμος. Αὐτές οἱ ἐπαναστάσεις, πού ἐμφανίζονται κατά καιρούς καί συγκεντρώνουν τόσο κόσμο γύρω τους, εἶναι μιά διαφυγή τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἦτο ἀδύνατον νά ζήσουν εἰς ἕνα χῶρον, εἴτε λόγῳ τῆς φύσεώς των εἴτε λόγῳ τῆς διαβαθμίσεως, στήν ὁποίαν εὑρίσκονται ἐκείνην τήν στιγμήν. Αὐτή ἡ διαφυγή γίνεται μέ ἕνα βίαιον ρῆγμα τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Αὐτό πρέπει νά μᾶς διδάξει, ὅτι πρέπει νά ὑπάρχουν ἀσφαλιστικές δικλεῖδες, πού νά μποροῦν νά ρυθμίζουν τήν κατάστασίν μας. Νά ὑπάρχουν διαβαθμίσεις σέ κάθε κλίμακα. Ὅλα τά ἄτομα μιᾶς ἐποχῆς δέν εἶναι εἰς τό ὕψος τῆς διαβαθμίσεως ἐκείνης, πού μποροῦν νά ὑποταχθοῦν εἰς τούς νόμους τῆς ἐποχῆς των. Εἰς τήν ὑψηλήν μορφήν τῆς κοινωνίας, πού ἀνήκουν. Δι᾽ αὐτό παρανομοῦν. Καί αὐτό τό βρίσκουν πολύ σωστό. Γιατί ἀνταποκρίνεται στήν διαβάθμισίν τους. Ἐκεῖνο, πού πρέπει νά διορθώσουμε, εἶναι νά μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά στέκεται στή δική του βαθμίδα χωρίς νά παρανομεῖ. Νά διευρύνουμε τή βαθμίδα του, νά τήν ἀξιοποιήσουμε καί νά τήν διαμορφώσουμε ἔτσι, πού νά μπορεῖ ἐκεῖ μέσα νά ζεῖ καί νά ἀναπνέει, ὄχι νά ἀσφυκτιᾶ. Ἀλλά πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε τήν ἰδέαν τῆς τακτοποιήσεως. Νά θέλουμε νά διορθώσουμε. Μιά πληγή νά μή τήν ἀφήνουμε νά πυορροεῖ.

Τόν ἄνθρωπο, πού ἔζησε μέσα στήν ὑψηλή σφαῖρα τῆς τέχνης καί εἶδε τό ὅραμα ἑνός ὡραίου ἀρχιτεκτονήματος καί διέγνωσε τόν τρόπο πού χτίζεται ἕνα οἰκοδόμημα, κι ἐμεῖς ὥς ἐκείνη τή στιγμή δέν εἴχαμε ᾽δεῖ νά γίνεται κάτι τέτοιο, θά τόν ἐλεηνολογήσουμε, ὅταν τόν δοῦμε νά κουβαλάει ὅπου βρίσκει τά ὑλικά τῆς οἰκοδομῆς. Νά σκονίζεται, νά λερώνεται καί νά σωριάζει πέτρες καί ἄμμο ἐκεῖ, πού γιά ᾽μᾶς ἦτο μία ὡραία δίοδος ἕως τώρα. Καί ἄν ὁ ἄνθρωπος πεθάνει

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πρίν προφθάσει νά προχωρήσει περισσότερο, θά τόν κλαΐμε γιά τό κατάντημά του. Γιά τήν τρέλλα του. Ἐνῶ δέν ἦταν τίποτε ἄλλο, παρά μία πρόοδος εἰς μίαν πορείαν. Μιά διαβάθμισις.

Τώρα, ἄν ἔλθει κάποιος ἄλλος καί συνεχίσει τό ἔργον. Ἀρχίζει νά χωρίζει τά ὑλικά καί νά τά τοποθετεῖ κατά εἶδος, καί πεθάνει χωρίς νά προχωρήσει περισσότερον, θά τόν κατηγορήσουμε καί αὐτόν, διότι, ἐνῶ περιμέναμε μίαν σύνθεσιν, αὐτός βαίνει πρός τήν ἀντίθετον διεύθυνσιν, πρός τήν ἀποσύνθεσιν. Ἀλλά καί αὐτό δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά ὅ,τι χρειάζεται διά τήν πρόοδον τῆς ἐργασίας. Μιά ἄλλη διαβάθμισις.

Καί ἄς μή τήν ἀφήσουμε ἀκόμα αὐτή τήν εἰκόνα, πρίν ᾽δοῦμε καί μίαν ἄλλην της πλευράν. Τήν πλευράν, πού ὁ ἄνθρωπός μας ἐσώριασε τό ὑλικόν καί παρημπόδισε κάποιαν δίοδον. Πολλοί ἐπιμένουν νά θέλουν νά περνοῦν ἀπό τήν γνωστήν τους δίοδον καί νά σπάζουν τά μοῦτρα τους καί νά μή θέλουν νά λοξοδρομήσουν.

Εἰς τά κοινωνικά ζητήματα εἴμεθα πολύ πίσω, διότι δέν ἔχουμε ἀποκτήσει ἀρκετήν πεῖραν. Ἀκόμη δέν ἔχουμε συνηθίσει εἰς τήν δομήν ἑνός οἰκοδομήματος κοινωνικοῦ, δέν ἔχουμε μάθει, πῶς ἀναπτύσσεται ἕνας κοινωνικός ὀργανισμός. Διότι αὐτός ὁ ὀργανισμός ἀκόμη δέν συνεπληρώθη. Ὅλες οἱ λειτουργίες του δέν ἔχουν τακτοποιηθεῖ. Λειτουργοῦν μέ τεχνητά ὄργανα, ὄχι μέ φυσικά. Διά τήν ἀνέγερσιν ἑνός σπιτιοῦ τά ὑπομένομεν ὅλα. Καί νά σκονισθοῦμε καί νά ἀνησυχήσουμε καί νά χάσουμε τόν ἀέρα καί τόν ἥλιο, καί νά λοξοδρομήσουμε. Ἔχουμε μακροτάτην πεῖραν. Ἔχουμε ᾽δεῖ τό ἀποτέλεσμα καί πιστεύουμε, ὅτι ὅλη αὐτή ἡ δυσάρεστος ὑπόθεσις θά τελειώσει μιά μέρα καί θά καταλήξει σέ καλό. Ἔπειτα, ὑπάρχει ἕνα μεγάλο ζήτημα, πού μᾶς ἀποκαλύπτει αὐτός ὁ παραλληλισμός. Τό σχέδιον τοῦ σπιτιοῦ εἶναι κάθε φορά ἀνάλογον τῶν ὑλικῶν πού διαθέτουμε καί τῶν ἀναγκῶν, διά τάς ὁποίας δημιουργεῖται. Εἴμεθα δέ ἐλεύθεροι νά πράξωμεν τοῦτο, ἀρκεῖ νά εὑρεθεῖ ὁ κατάλληλος χῶρος. Υπάρχουν διαβαθμίσεις, μέσα στίς ὁποῖες μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά κινηθεῖ ἐλεύθερα. Ἐνεργοῦμε ἀναλόγως τῶν μέσων πού διαθέτουμε. Σχέδιον καί ἐκτέλεσις εὑρίσκονται ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ. Ἔχουμε συνειδητοποιήσει, ὅτι μέ τά ἄχυρα τῆς καλύβης δέν κτίζεται τό σχέδιον μιᾶς πολυκατοικίας. Ἀλλά ἀναγνωρίζουμε καί τό δικαίωμα νά ζήσουν καί τά δύο. Ὅπου ἡ

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἀνάγκη τό ἀπαιτεῖ. Στόν χῶρο τόν δικόν τους καί γιά τήν ἰδιαίτερη χρήση τοῦ καθενός.

Ἴσως φανεῖ παράξενο, πού μιλᾶμε γι᾽ αὐτά τά αὐτονόητα πράγματα. Ἀλλά θά φανεῖ ἀκόμα πιό παράξενο ἄν ποῦμε, ὅτι στήν κοινωνία αὐτό δέν τό ἔχουμε ἀκόμα συνειδητοποιήσει. Καί τό ἔχουμε συνειδητοποιήσει στό σπίτι. Σ᾽ αὐτή τήν πλευρά ἔχουμε ἐξασκηθεῖ πολύ, ἔχουμε ζυμωθεῖ μαζί. Ἀρχίσαμε ἀπό τήν βρεφικήν ἡλικίαν τοῦ σπιτιοῦ καί προχωροῦμε βαθμιαίως μαζί του σέ πλήρη ἁρμονία μέ τά ὑλικά του. Τά ὑλικά τά ὑπολογίζουμε πάντοτε καί συμβαδίζουμε μέ αὐτά. Είς τήν κοινωνίαν, ὅμως, αὐτό δέν τό ἔχουμε συνειδητοποιήσει, γιατί ὁ ὀργανισμός τῶν κοινωνικῶν φαινομένων εἶναι ἀόρατος ὀργανισμός. Δέν γίνεται ὁρατός μέ τά μάτια τοῦ σώματος. Ἀλλά μέ κάτι ἄλλα μάτια κάποιου καλλιεργημένου συστήματος τοῦ ἀνθρώπου. Μέ τά μάτι, πού βλέπει ὁ καλλιτέχνης τῆς ἀφηρημένης τέχνης. Πέραν τῶν αἰσθήσεων. Μέ μάτια πνευματικά. Ἔπειτα, ὑπάρχει ἕνα μεγάλο ἀνακάτεμα στά ὑλικά τῆς κοινωνίας, μέ τήν εὔκολη διείσδυση ξένου ὑλικοῦ καί ξένων σχεδίων καί μέ τίς συνέπειές τους.

Ζητᾶμε μέ τά ἄχυρα νά φτιάξουμε πολυκατοικίες, καί ἀποροῦμε, πῶς γκρεμίζονται. Ἔχουμε σχέδια, πού χρειάζονται ἀτομική ἐνέργεια, κι ἐμεῖς ἐργαζόμεθα μέ πλίνθους. Ἔχουμε θεσμούς κοινωνικῆς ζωῆς καί ἐμεῖς διαβιοῦμε ὡς «κοινότητες». Ἡ κοινωνική ζωή ἀπαιτεῖ ἤθη κι ἐμεῖς ζοῦμε ὑπό τήν κυριαρχίαν τοῦ ἐνστίκτου. Δέν ἀπεκτήσαμε ἀκόμη παντοῦ τό ἀνάλογον ὑλικόν, πού χρειάζεται τό ἔξοχον καί ὑψηλόν σχέδιον πού ἔχουμε θεσπίσει. Σχέδιον διά μίαν πολύ ἐξελιγμένην κοινωνίαν.

Παρουσιάσαμε τό ὅλον πρό τοῦ μέρους. Παρουσιάσαμε τόν τελικόν σκοπόν, χωρίς ἐνδιαμέσους. Παρουσιάσαμε τόν τελευταῖον ὄροφον καί ἀφηρέσαμεν τάς βαθμίδας. Σωστός εἶναι ὁ δρόμος πού πῆρε ἡ Ἱστορία. Ἄν δέν θέσωμεν τόν σκοπόν, τό τέρμα, πῶς θά βροῦμε τόν δρόμο, πού ὁδηγεῖ ἐκεῖ. Ἄλλωστε, δέν πρόκειται νά κρίνουμε ἐμεῖς τήν Ἱστορία, ἀλλά ζητοῦμε μόνον νά τήν ἑρμηνεύσουμε, νά εὕρωμεν πῶς θά τήν ἀκολουθήσουμε. Διά νά φθάσουμε ἐκεῖ πού ἔφθασε σήμερα ἡ Ἱστορία, μᾶς χρειάζονται ὡρισμένα στάδια ἐργασίας, ὡρισμένες διαβαθμίσεις νά περάσουμε, εἰς ἄλλους περισσότερες καί εἰς ἄλλους ὀλιγώτερες. Καί ὄχι μέ ἐργασίες θεωρητικές, ἀλλά πρακτικές. Νά συμμετέχει καί τό σῶμα καί ἡ ψυχή καί τό πνεῦμα. Ἀλλά καί ὅσοι δέν δύνανται νά φθάσουν τήν τελευταία βαθμίδα,

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

μή νομίσουν ὅτι καί δέν ὑπάρχει. Διότι ἐκείνη κρατεῖ τήν κλίμακα ἐπί τῆς ὁποίας ὅλοι ἀνέρχονται. Ἄν δέν ὑπῆρχε τό ὅλον, δηλαδή κάτι, τό ὁποῖον δέν χρήζει συμπληρώσεως, κάτι ἀπό τό ὁποῖον δυνάμεθα νά ἀρυσθῶμεν ὅ,τι καί ἄν ζητήσουμε, διά νά προοδεύσουμε καί ἱκανοποιηθοῦμε, ἄν δέν ὑπῆρχε ὁ τελευταῖος ὄροφος, ἀλλά μόνον ἡ κλῖμαξ πού ὁδηγεῖ ἐκεῖ, ἄν δέν ὑπῆρχε κάτι, τό ὁποῖον μένει σταθερόν καί ἀμετάβλητον, τότε ὅλα θά κατέρρεον. Ἀκόμα δέν ἔχουμε καμμίαν διαβάθμισιν σχεδίου. Μπροστά στόν ὄγκον τῆς ἐργασίας, πού ζητᾶμε ἀπό τόν ἀπροετοίμαστον ἄνθρωπον, τό ἄτομον συνθλίβεται. Τό ἴδιο αὐτό σχέδιο ζητᾶμε νά ἐφαρμοσθεῖ παντοῦ μέ τά ὁποιαδήποτε ὑλικά. Καί εἰς τό ἴδιο χρονικό διάστημα. Χωρίς νά ὑπολογίζουμε τά μικρά, ἔστω, ἐπιτεύγματα εἰς τόν τομέα τῆς προόδου, τά ὁποῖα ἔγιναν μέ ποιός ξέρει πόσες προσπάθειες ἀπό τόν καθένα. Μή μᾶς ξενίζει, ὅτι μερικά ὑλικά ἀρνοῦνται νά ὑποταχθοῦν εἰς τό σχέδιον πού τούς ἐπιβάλλουμε καί μᾶς παρουσιάζουν τό δικό τους. Ἀλλά καί αὐτά, μή ζητοῦν ὅμως νά τό ἐπιβάλλουν παντοῦ.

Ὅπως σέ μιά πορεία μας ἐδῶ ἐπάνω στή γῆ συναντᾶμε χωριά μέ σπίτια πρωτόγονα, πολιτεῖες μέ σπίτια προηγμένα. Ἔτσι καί ἡ ἀνθρωπότης, στήν πορεία τοῦ χρόνου, θά συναντήσει κοινωνικά καθεστῶτα ἀπό ὁμάδας ἀνθρώπων μικράς ἤ μεγάλας, ἄλλα προηγμένα καί ἄλλα καθυστερημένα, ἀναλόγως τῆς φύσεως αὐτῶν πού τά ἀποτελοῦν. Χρέος καί τῶν μέν καί τῶν δέ εἶναι ὁ σεβασμός, καί ὄχι ἡ ἐπικράτησις διά τῆς βίας καί ἡ ἀντικοινωνική στάσις.

Ὑπάρχουν εἰς τήν κοινωνίαν στοιχεῖα ἐξελιγμένα, τά ὁποῖα εἶναι δυνατόν νά συντελέσουν εἰς τήν δομήν ὁποιουδήποτε σχεδίου, ὁσονδήποτε ὑψηλοῦ καί ὡραίου. Δέν εἶναι ὅμως ὅλα τά στοιχεῖα μιᾶς κοινωνίας τῆς αὐτῆς διαβαθμίσεως, καί ἔτσι δέν μποροῦν νά συντελέσουν στήν ἐκτέλεση τοῦ ἑνιαίου σχεδίου. Διά τοῦτο, ἤ τό καταστρατηγοῦν σιωπηλῶς, ἤ συντρίβονται ἀπό τό βάρος του. Γι᾽ αὐτό ἡ πολιτεία φροντίζει διά τήν ἀνάπτυξιν τῶν στοιχείων πού τήν ἀποτελοῦν.

Ἀλλά κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ καί πρέπει νά φθάσει εἰς τήν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς ἐξελίξεως εἰς τόν τομέα τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, διά νά εἴπωμεν ὅτι ἐξετέλεσε τόν προορισμόν του; Ἐάν ἐλέγαμεν ναί, θά ἤμεθα ἔξω τῆς πραγματικότητος. Καί ἡμεῖς σήμερα θέλομεν νά εὑρισκόμεθα μέσα στήν πραγματικότητα. Δέν ὁμιλοῦμεν θεωρητικῶς. Τότε θά ἔπρεπε νά ἐλέγαμε, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

πρέπει νά ζοῦν ἕνα ὡρισμένον χρονικόν διάστημα καί νά μή ὑπάρχει διαβάθμισις χρονική, ἐφ᾽ ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἔχει τήν δυνατότητα νά ζεῖ ὡρισμένα χρόνια.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δέν ἔρχονται μέ τά ἴδια ἐφόδια στή ζωή, μέ τόν ἴδιον ἐξοπλισμόν, καί ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δέν συναντοῦν τάς αὐτάς δυσκολίας. Καί εἰς τήν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀτόμου πρέπει νά ἀναγνωρίσουμε ἕνα βεληνεκές, μίαν διαβάθμισιν, ἀλλά καί τό ὁποῖον δύναται νά ἐπιτευχθεῖ μέ τήν προσπάθειαν τοῦ ἀτόμου, μέ μίαν καλήν οἰκονομίαν τῶν δυνάμεών του. Ἔπειτα, ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού προχωροῦν ὁριζοντίως, ὅπως ἄλλοι κατακορύφως. Εἶναι ἄνθρωποι τῆς ἐπιφανείας καί ὄχι τοῦ βάθους. Εἶναι ἄνθρωποι τῆς ζωῆς καί ὄχι τοῦ κόσμου. Εἶναι ἄνθρωποι τῆς στατικῆς διαβαθμίσεως καί ὄχι τῆς ἐνεργητικῆς. Εἶναι ἄνθρωποι πού συλλέγουν ὑλικό, δέν τό μορφοποιοῦν. Εἶναι ἄνθρωποι πού κατεδαφίζουν, δέν οἰκοδομοῦν.

Διά νά ἀξιολογήσουμε μίαν πορείαν εἰς τό κοινωνικόν σῶμα, δέν θά τήν συγκρίνουμε μέ τήν πορείαν ἑνός ἄλλου ἀνθρώπου, πού ξεκίνησαν μαζί καί εἶναι καί αὐτός φορεύς ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου. Και δέν θά βραβεύσουμε ἐκεῖνον, πού διήνυσε κατά τό ἴδιον χρονικόν διάστημα τήν μεγαλυτέραν ἀπόστασιν, ὅπως εἴπαμε καί ἄλλοτε. Ἀλλά θά ἐξετάσουμε, μέ τί μέσα ξεκίνησε καθένας. Τί βάρη καί τί δυσκολίες συνήντησε. Καί ἄν ἔκαμε ἕνα μικρόν βῆμα, θά τό θεωρήσουμε ὡς πρόοδον, τήν στιγμήν πού κάποιον ἄλλον αἱ αὐταί συνθῆκαι, ἴσως καί εὐνοϊκώτεραι, τόν ὁδήγησαν στό βάραθρον καί δυνατόν νά παρέσυρε καί ἄλλους μαζί του. Αὐτό ἰσχύει καί διά τήν ἀξιολόγησιν τῆς στατικῆς διαβαθμίσεως, καί τῆς ἐνεργητικῆς.

Θά ἐξετάσωμεν τάς ζημίας, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν κατά τήν πορείαν αὐτήν, τάς θυσίας, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν διά νά φθάσωμεν εἰς τό τέλος του ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον, εἰς τό ὅριόν του, ὅταν τό κατορθώσουμε πρίν ὁ θάνατος διακόψει τήν πορείαν. Καί, ἐάν εὕρωμεν, ὅτι εἰς τήν πορείαν αὐτήν δέν ὑπῆρξαν θυσίαι ἀνθρώπινοι μέ τή δική μας θέληση, τότε καί μόνον τότε θά δυνάμεθα νά ὁμιλοῦμεν περί ἐξελίξεως. Ὅτι ἕνα κοινωνικόν φαινόμενον συνέβαλε εἰς τήν ἐξέλιξιν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος.

Εἰς αὐτάς ὅμως τάς ἀνθρωπίνους θυσίας, δέν πρέπει νά καταλογίσωμεν μόνον τόν θάνατον, ἀλλά καί τάς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι δέν πλήττουν μόνον τόν ἀσθενῆ, ἀλλά ἀνακόπτουν τήν πρόοδον καί πολλῶν ἤ ὀλίγων συνανθρώπων μας.

Καί αἱ ἀσθένειαι αὐταί εἰς τό κοινωνικόν πεδίον εἶναι ψυχικαί. Καί δι᾽ αὐτάς τάς ψυχικάς ἀσθενείας τήν μεγαλυτέραν εὐθύνην, ἄν μή ὁλόκληρον, ἔχει ὁ πλησίον. Καί διότι τάς ἐδημιούργησε, ἀλλά καί διότι δέν τάς ἐθεράπευσε. Γι᾽ αὐτό ἡ ἀξιόλογος πορεία μέσα στό κοινωνικό σῶμα εἶναι ἡ πορεία χωρίς ἀντικοινωνικές ἐκδηλώσεις.

Ἀπό ὅλα αὐτά πού εἴπαμε, βλέπουμε ὅτι ἡ πορεία καί ἡ κατάληξις εἰς τόν σκοπόν, στά κοινωνικά ζητήματα, δέν εἶναι ἔργον ἑνός ἀνθρώπου, μιᾶς ἐποχῆς, ἑνός κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ· συμμετέχει καί ὁ χρόνος. Ἀκόμα χρειάζεται καί νά δημιουργηθοῦν ὡρισμένες προϋποθέσεις, διά νά φθάσουμε στήν ὡρίμανσιν. Ἕνας ἄνθρωπος δέν γίνεται ἔφηβος ὅταν θέλουμε ἐμεῖς, ἀλλά καί οὔτε ὅταν φθάσει στήν ἐφηβική ἡλικία. Πρῶτα πρέπει νά περάσει ἄλλες ἡλικίες καί ἔπειτα νά λειτουργήσουν ὡρισμένοι ἀδένες. Μπορεῖ νά γηράσει στά χρόνια, ἀλλά νά μή ἔχει κατορθώσει νά φθάσει στήν ἐφηβική ἡλικία. Ἀλλά τό ὅτι δέν ἔχει φθάσει ἡ πολιτεία στό σύνολό της σέ μιά ὡρίμανση, αὐτό δέν θά ᾽πεῖ ὅτι δέν μπορεῖ καί ἕνα ἄτομο μεμονωμένο νά φθάσει. Ὑπάρχουν μέσα στήν πολιτεία ὅλα τά μέσα, ἀρκεῖ νά θέλει καί νά μπορεῖ νά τά χρησιμοποιήσει. Καί αὐτό τό ἄτομον, ἄς μή τό θεωροῦμε ξένο. Ἄν ἐμεῖς δέν τό νοιώθουμε, γιατί προχώρησε καί ἀπεμακρύνθη καί ζεῖ σέ ἄγνωστα σ᾽ ἐμᾶς μέρη, μέ τή δική τους νομοτέλεια, ἐκεῖνο βρίσκεται πολύ κοντά μας, γιατί πέρασε ὅλους τούς σταθμούς, πού βρισκόμαστε ἐμεῖς, καί ξέρει ὅλες τίς δυσκολίες τους. Ἀκόμα ξέρει, πώς δέν εἶναι μόνον στό χέρι καί στήν προσπάθεια τοῦ ἀτόμου καί στήν καλή του θέληση ἡ πρόοδος, ὑπάρχουν καί ἄλλοι παράγοντες, πού ἐνεργοῦν ἀνασταλτικά. Κι ἀπ᾽ τήν ἄλλη μεριά, ἔχει συνείδηση τῶν ἀδυναμιῶν του. Στά σημεῖα ἀκριβῶς πού ἐμεῖς ἔχουμε μιά πλούσια ἄνθιση καί μιά σφριγηλή εὐρωστία. Ἡ συμβίωσις μαζί του, γιά νά ἀποτελέσουμε καί ἐνσαρκώσουμε κάποιο κοινωνικό φαινόμενο, θά ἔχει ἔντονα τά χαρακτηριστικά τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου. Θά συμπληρώνουν τά μέλη του ἄλληλα. Ἐκεῖνο ἐμᾶς καί ἐμεῖς ἐκεῖνο. Ὅπως τό σῶμα μέ τό ἔνδυμα. Ἡ μορφή μέ τήν οὐσία. Θά ὑπάρχουν περιοχές καί στίς δύο πλευρές, πού γιά τόν ἄλλον εἶναι ἀπρόσιτες. Νοητές ὅμως, ὅταν φωτισθοῦν, καί κατανοητές ὅταν ἤ τούς περάσουμε τό κατάλληλον ἔνδυμα, ἤ τό ἔνδυμα ἀποκτήσει περιεχόμενον. Πλευρές παραδεκτές ἀπό τόν ὀρθό λόγο. Αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη συμβολή τῶν μελῶν γιά τήν

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου ἑνός κοινωνικοῦ φαινομένου. Ἡ δημιουργία πνευματικῶν μορφῶν μέ τήν ὁρατή τους πλευρά.

Ἀλλά ἡ σύστασις αὐτοῦ τοῦ ὑψηλοῦ κοινωνικοῦ φαινομένου καί ἡ εἴσοδός μας σ᾽ αὐτό εἶναι κάπως δύσκολη. Καί εἶναι δύσκολη, γιατί εἶναι πολύ ἁπλῆ. Τό μόνο σημεῖο ἐπαφῆς μεταξύ μας, ἡ πύλη, ἀπό τήν ὁποίαν εἰσερχόμεθα σ᾽ αὐτό τό κοινωνικό φαινόμενο, εἶναι ὁ σεβασμός. Ἡ ἄγρυπνη παρακολούθησις τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ὁ διαρκής ἔλεγχος, νά μή παρεισφρύσουν ξένα στοιχεῖα. Ἡ ἐπιστράτευσις τοῦ λογικοῦ μας, τοῦ δικοῦ μας λογικοῦ, καί ἡ ὑποταγή σ᾽ αὐτό. Ἡ ἐνατένισις πάντοτε πρός τόν σκοπόν. Ἡ κατοχύρωσις τῶν ὁρίων του. Ἡ ἀποφυγή προδοσίας. Σέ κάθε κοινωνικόν φαινόμενον χρειάζεται ὁ σεβασμός γιά τήν συγκρότησίν του. Ἀλλά ἐδῶ ἐντονώτερα, μέ μεγαλυτέραν αὐθορμησίαν, γιατί κατέχει τήν πρωτεύουσαν θέσιν γιά τήν ζωήν τοῦ φαινομένου. Ἐάν λείψει ὁ σεβασμός, δέν θά μπορέσει νά ὑπάρξει ποτέ καμμία συνεννόησις καί καμμία πρόοδος. Ἐκεῖνο σέβεται τούς ἐμψυχωτάς τῆς ὁποιασδήποτε διαβαθμίσεως, ἀρκεῖ νά μή ἐξέρχονται τῶν ὁρίων των, νά μή παρανομοῦν. Ἀπαιτεῖ ὅμως καί ἀπό τούς ἄλλους τό ἴδιον διά τήν ἰσορρόπησιν, ἀλλά καί διότι εἶναι κάτι, πού μπορεῖ νά διαθέσει τό κάθε ἄτομον καί σέ ὁποιανδήποτε βαθμίδα εὑρίσκεται. Δέν χρειάζονται ἐφόδια. Μέ αὐτόν τόν σεβασμόν μπορεῖ νά ἀνθίσει ἕνα βιώσιμον καρποφόρον κοινωνικόν φαινόμενον, καί ὄχι μία θνησιγενής συμβατική ἐπικοινωνία. Καί αὐτός ὁ σεβασμός εἶναι ἀρκετός γιά νά μᾶς ἀξιοποιήσει τή βαθμίδα μας καί νά μᾶς φέρει ἀπό κάποιαν πλευρά στήν πρώτη σειρά τῆς ἱεραρχίας τῶν ἀξιῶν. Στήν ὑψηλότερη διαβάθμιση τῶν κοινωνικῶν φαινομένων.



THE PHILOSOPHY OF GRADATIONS

A PHILOSOPHICAL VIEW OF HISTORY



ΑΘΗΝΑΙ 1968

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

TO MY TEACHERS AND PROFESSORS

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

THE SHAPE OF HISTORY

A statue which is speechless and deaf. A sphinx. A soldier fallen on the battlefield. His face turned upwards. The upper part of his body supported by a stone, so that it is slightly uplifted.

Much babble about.

This is the shape of history.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

A PHILOSOPHICAL VIEW OF HISTORY

FIRST IMAGE

THERE WAS a time when the life of men was separated into many periods, some short and others long, and each period had to be lived on a separate star. These stars were surrounded by a fire, which opened and closed as the stars breathed. The life of man on each star was short and it served as a preparation for the life on the next star. Men talked little. After their death, they never came back to the same star and, while living a period of their life, they remembered nothing of the previous periods lived on other stars. They were happy.

One day superior men, who were much learned and advanced, came from a far away land. Each of them took on the study of a separate star and the life of men on it. And, after a long time, one by one they came back to their land and wrote the results of their studies in books.

The one, who had studied a star where men lived the moments of one of their meals, presented man as a being, which eats during all his life. Another author, who had done his research on a star where men were praying, declared in his book that the act of prayer characterizes man. The investigator, who happened to be on a star, where men lived a period of sleep, has sleep as the main theme in his book. So each book presented a different view of man.

These books were much admired, although they were big and difficult. Many years often separated the dates of their appearance. It was hard to find and read all of them.

Then a man came, who had a strong desire for knowledge. He gathered all the books, he studied them, he put them in order and saw that they presented the life of man in all its stages and expressions. He was able to see man as a whole. And he thought:

Why should those men of the stars live such a short life? Why should they

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

not know more about the life of man? Why should they not pass from one stage of their life to the other, alive? Why should they not know more joys? Why should they not keep the life that is given to them and become free from death?

And thinking was not the only thing this man did. His great love for men urged him to call the inhabitants of his land and propose that they go to the stars and lengthen the lives of the men living there. They could show them how to go from a star to another without passing from death.

They all agreed on the plan. They took their books and went to the stars.

Great difficulties awaited them there.

How to persuade the sleeping ones, that they should wake up, move and work? How to make the eating ones stop and those who were in vivid action fall asleep? Promising them, that they would sleep again, eat again, work again, was no help.

The newcomers talked to them for hours, describing what men from other stars did that they, too, were able to do.

They said that human beings in certain stages of their lives can produce human beings: a human being can come out of them. This was impossible to be understood.

They also said that out of every man an invisible spiritual man will be born. This also was not understood.

They also said that everything has a limit and everything changes and evolves. The life of man cannot remain separated in pieces forever; it will become a whole, like their lives. The stars will be united to make one planet and things will be mingled. Man must learn to find his way through this confusion.

They spoke about the inner voice of Conscience, which guides each human being to the right path: how difficult it will be to hear this weak voice in the big noise of the confusion, and how the strength of the little voice increases, whenever it finds its echo or a response in words or books.

All these were inconceivable to the majority of the men of the stars. Only a limited number of persons among them, who had already begun to feel the need for a change, believed these teachings and followed the newcomers.

Difficulties, however, arose even with those who were willing to follow the

newcomers.

Whenever a live man had to go from a star to another, he had to use a space-ship. This was easy, when several persons could travel together, but there were cases when each one had to use his own space-ship and be pilot himself. Moreover, going to the last star - the last stage in one's life - required a jump. These were very difficult things for the men of the stars and they resisted their guides, who insisted that this was the duty of man and an inevitable step in one's life.

The newcomers talked much about the last step a man had to take. One had to put off his body, jump to the last star for a moment, only to leave his soul there and come back; to leave there the strength, that was lent to him in order to enable him to finish the great journey of his life; to leave in its place the fire he had grasped and whose only purpose was to gather and elaborate the material out of which his own candle could be formed, the candle which can hold the eternal light, which was lent to him and became his lighthouse for unknown future journeys.

This is man's debt; he cannot avoid paying it.

There, before his last step, he will stay waiting for the strength required for the jump, to come to him. He will stay waiting for the call. And, while waiting, his only care should be that his body does not stick to his soul at any point. He will light a big fire around his soul, so that the body cannot approach it.

And when he steps onto the last star, he will see no fire around it. It has shut it inside itself and turned into light. There he can hold the fire in his hands and it does not burn. There is nothing that can be burned by the fire there.

He can play with fire.

But how could the men of the stars understand such things?

It was impossible for them to understand that, in order to go on, man changes his life and environment, but neither he nor the environment dies. His duty is always to enjoy his life, to love his environment with all his heart, but leave it untouched. And, one day, some signs will show him that his ship weighs anchor for new journeys. And indeed, how can the ship continue its life without being detached from the harbor? Traveling is the purpose of the ship and of the life of

man and of everything. He must know his destiny each time he arrives at a harbor. His time is always limited. He must finish his jobs quickly and get ready for new journeys.

All these were inconceivable to the men of the stars.

So, finally, the men of the stars, not being able to understand the new-comers, killed them and found their peace again.

AND THE DAY came, when all the stars except the last one did unite to form a planet called earth. And on this planet there was a mixture of different persons, ages, moments of life and expressions of life.

Let us examine this situation more closely.

EACH ONE had to find his life's way by himself. Man was no more born in the environment suited to his stage of evolution: where he could just do what the others around him were doing and thus be filled with joy and happiness, because this would be exactly what he wanted and his environment would understand him and therefore welcome and accept him.

In the new situation, the different stages of evolution had not ceased to exist, but each person should find and choose his own place himself, by using his own mind in thinking. Man had to know himself and place himself in his proper position without disturbing anything in the environment. He should accept the existence of everything around him and respect it.

Man should close his eyes and ears to what happened around him and open them widely towards his own self, so that he could know himself and hear its demands and thus be able to search for the environment suited to his age and to each moment of his life, and make his evolution possible.

These were very difficult things. The noise all around made it almost impossible for the voice of the individual, the voice of self, to be heard. Man was used to take his neighbors, who lived close to him, to be his fellows and companions in the journey of life, as it happened in the past. He followed them, although they caused much bitterness and delay in his life, thinking that this was the way things had to be.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

He thought that persons, with whom he spent long periods of his life, were of the same environment and within the same limits as he himself, and therefore they should never part. The bitterness that arose from his living together with them did not serve as a sign that he had passed close to them only accidentally and he should live together with them for a short period of time only. He thought it was the rule, friends and neighbors to be the cause of bitterness, and he did not think about the reasons of it or about ways of improving the situation, thus hindering his own evolution.

He might even do things contrary to his conscience, only because people around him did such things and he had been entangled by those around him.

IN THIS NEW mixed situation, everybody had the opportunity to see persons in ages and occupations different from his own. Many people used to gather together and talked about what they perceived in others, who were different from them. This gave them such a great pleasure, that they almost made it a purpose of their lives; they hastened to finish any work they had, in order to come together and talk. And their words were so many, that they hindered their evolution.

IN THE COURSE of their life, men had to pass through regions of storm, cold, loneliness and silence, but many of them did not dare even to approach there, although it was necessary to pass through them in order to go on in life. These men were not yet prepared to meet such regions. In their attempt to escape from reality in such moments, they turned to narcotic drugs: a companion, nice words, a spectacle, a warm corner in company of other people; it was so easy to find this warm corner near them in the mixed world they were now living in.

When they were alone with themselves, however, they felt an emptiness, which nothing of what they had experienced could fill. So they waited impatiently for the moment when they would enter the pleasant atmosphere for a short while again. They lived waiting for the pleasant moments. They worked in order to earn the means of obtaining those narcotic drugs, that had become necessary for them.

There were so many people living in this way, that it seemed that this was the right way to live. The multitudes influenced others, and thus the evolution of

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

a great number of people stopped at that stage.

The worst thing with those who, in their weakness, turned to human companions, was that they thought that they were bound never to part.

A man, who happened to see a light in the distance, or felt his wings starting to move, or succeeded in reaching a window where the breeze filled his emptiness and the view presented new wide horizons to him, could not easily decide to walk towards the better world in front of him, because this required much strength and because his companions would accuse him of treachery. They had not reached the point to see and feel what he had seen and felt, and so, being unable to understand him, they would accuse him, although no harm was done to them nor would they get any benefit in accusing him.

The region of loneliness, away from the warmth of human companion, arose fear. Man had to pass through it alone and carrying the heavy accusations of others against him for sins he was not guilty of, his only act being that he had taken the road suited to his age.

Thus man yielded and the rare flower that had started to open was crushed under the barbarous blind foot of ignorance.

THE FACT that people were so numerous gave rise to additional problems. These people had definite needs, which should be satisfied before anything else could be done. Problems of sheltering, production, hygiene and food arose, and men spent all the energy of their minds in working for their solution. In this way, no time was left to them for thinking about the development of themselves.

The need of exchanging goods soon led to the invention of money. Money enabled one to obtain all goods which make life comfortable. Moreover, persons who had much money were considered as being noble and people respected and honored them. This stimulated the selfishness of men, and they tried to get as much money as possible. They worked in order to get money. They cultivated their spirit in order to put it in the service of money. This hindered their evolution, but they could not do otherwise.

THERE ALWAYS existed persons, who talked to people about life and evlution and strove for it. People listened to them with pleasure, but only a limited number of persons followed them. The majority of men, being entangled and bound as we have seen above, did not possess the freedom necessary to follow the masters. Their entanglement caused an unbearable heaviness and fatigue to them, but to free themselves from it was so painful that they did not dare do it.

IT OFTEN happened that people, being used to the way things were in the past, when each one lived each period of his life in its own environment, thought that everybody should do what they did, one and the same thing throughout all their lives. Those, who woke up and were strong, did not recognize the right of others to sleep or pray, but, whenever they found them in such moments, they showed their strength over them and enslaved them. Those, who reached a moment when they should rest, pray, sleep, stay inactive or allow others to govern, would do so only by force. And after sleep or prayer had filled them with strength, they would arise and gain their freedom by themselves.

Those groups of men, who succeeded in conquering by force other groups in their land, acquired a great glory and their leaders became famous all over the world. This was one of the reasons that made some people desire to be conquerors.

There were, however, a few men who wanted to spread their wings over many lands in a universal embracing, but their life was short and the proper successor could not be found immediately.

THINKING about man's desire to conquer led some people to conclusions, which they applied to themselves and, urged by the love for man and the desire to help, they communicated their results to mankind. They were not understood, however. This was what they said:

"We do not deny the tendency of man to conquer. Moreover, man usually approves and admires the action of conquering. This very action of conquering, however, causes much pain to other men. This shows that something is wrong, which must be found and corrected.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

"Man wants to collect and own everything: people, lands, objects, knowledge. It is true that he needs all these; but he usually tries to conquer something that does not belong to him and which is disproportionate to his dimensions. How is he going to keep it? What is he going to do with it when he dies?

"Man must turn his tendency to conquer towards something else, that belongs to him and he can take it with him after death; something which his hands can hold and which would contain everything; something that does not have the wideness of the senses but has the comprehensiveness of the emotions; something that has the dimensions of energy and not of matter.

"Just as the human organism takes from the foods only the substances needed for its development and life, so the inner part of man, by collecting energy, will get the strength required for conquering what he wants: everything in one and the same moment, something that belongs to him, something very human: himself, his lost Paradise; he will be united with his God. But, in order to reach this goal, man must walk towards it and also use all transportation means that bring him near to it: the means that have the intensity of energy and not the extent of matter.

"In the mixed world he is living in, man has to think in order to find his way, and he must experience the emotions in order to be able to go on towards his goal. He cannot start moving before he feels a vibration inside him. This vibration is caused by the sorrow and joy of another human being, and it is only the soul that can feel it. So man has to take his soul with him, and his soul must be well developed, exercised and strong."

THERE WERE people, who did not want to change the stage of their lives. If, for example, they were holding a bloody knife at the moment of the union of the stars, they did not want to dry it now, but they plunged it wherever they could, in order to keep this moment of their life alive forever. For, at the moment of the union of the stars, each person was marked indelibly by the fire surrounding the star on which he was then found. This mark of the fire governed the life of people now, in spite of their tendency to deny this fact. Deep inside every man lay the memory of his stage of life and his occupation at that moment.

THERE WERE also people, who saw the mark of fire and did not say: "This is the world; this shall be the last step in my progress and evolution, it is my destiny to live with this mark forever. It is enough for me, that my body finds here whatever it desires".

These people felt the mark of the fire like a cause of suffocation; like a wall that closed the wide view, which they glimpsed each time their soul took them to fly towards her regions; like a spot on a beautiful picture. They felt it like a deep chasm that separated them from the wide world around them. This chasm was deep in some men and shallow in others.

These people thought:

"I must start from here, if I want to live free from oppression. I must close that chasm and shut my soul's mouth.

"My body can live here, but my soul here dies. She asks me to take her to her land on the other side of the chasm, in order to stop annoying me and to leave life to me.

"She says to me:

'Don't be afraid. Go on. I have been pulling you all the time; I have been leading you; I have been giving you strength. But my place is not here; I cannot live with you forever; I shall leave some day, and I do not want to leave a dead, motionless, dark body to you. I shall leave to you whatever I have. My purpose here is to show you the way and give you strength, until your eyes are wide open and can see all: inside, outside and around you, and until your feet are able to make you move to all directions: upwards and downwards and around you.

'You must exercise your eyes well; they must be able to open and close; to see with closed eyelids; not to see while they are open.

'You must exercise your feet well; they must make you stand and hold your weight; they must be able to take the first step, the step that closes chasms, erases limits and frees you; they must be able to take you wherever your eye reaches.

'Then you will feel the birth of a new life, which is not marked by anything; a life, which nobody pulls or pushes or presses in any way; a life, which does not need anybody to give it motion and show it the way.

'I shall not be needed then. I shall then be free. The dead body will move and be lighted; it will be alive and, with it, everything that will have been thrown into the chasm will be filled with life.

'Moreover, many years after the day my mouth is shut, your mouth will open and you will be heard. You will speak.'"

People were pleased to hear these words. They were, however, frightened, when they first considered the greatness of the task they had to do.

They started by throwing into the chasm everything that was useless to them and everything that was forgotten in some corner because nobody liked it, although it might be useful. But these things could not get into the chasm; the wind took them away regardless of their weight. The chasm also did not demand things, whose being taken away from a person would kill him. It kept and attracted like a magnet those things, which men had surrounded with their love and care for some time. Every such thing, regardless of its size and weight, became bigger and heavier when thrown into the chasm.

Then men thought: "There is nothing with which we can live together forever. It is enough that something stirs our pulses once and we transmit our own pulsation to it; then let it go into the chasm while it is still alive. Thus it will never be lost".

In this way, everything that was perishable took its place in the chasm, until nothing remained out of it, except for the perishable bodies of men.'

Then men thought: "This body, too, will die some day, but, if I throw it into the chasm today, it will remain alive. It will form a bridge that will enable me to cross the chasm and reach my goal: to embrace life".

IN THE MIXED situation that followed the union of the stars, a certain order had to be established and roads be opened, so that the conflicts between great groups of men could be avoided; lonely people should be able to live and evolve; everybody should be able to find his way even in the midst of storm.

So the laws were set down.

Roads were opened, so that everybody could pass and reach his goal and so

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

that all hearts could feel joy. But men found them narrow, steep and oppressive. Some people followed them blindly, without any personal effort and, when they fell into some pit, they said: "This is the way it should happen; I am following the law". Others, in the name of free will and the independence of the individual, tried to get out of the boundaries of these roads in order to feel free. But all these only stopped their progress and lost their freedom. A man is free only by obeying the laws. Nobody has the right to accuse another of obeying the laws. And everybody has the right to develop his activities within the legitimate limits that are imposed to him.

There exist, however, some happy moments, when men, whose heart beats with the rhythm of the law, are born. These men may reach their goal even in the limited time of their lives. They can let their will act freely and break oppressive bonds. They walk calmly and obediently within the imposed limits, with their eyes wide open, careful not to stumble, fall and delay. They concentrate all their efforts on overcoming all obstacles quickly, because life is short. The goal attracts them more and more, as they approach it. This goal is the much desired freedom, where al barriers and limits are thrown down. Man arrives to freedom, if he always carries it with him; if he honors it and makes it his leader in life; if he wishes to be a member of its family and obeys the orders of its father; if he obeys the law freely and consciously.

THIS WAS the life on earth and it remained like this for thousands of years, up to our days.

THE ABOVE descriptions show that the meaning of life is lost. Life itself, however, exists, since we are alive. And since we are holding it in our hands, we shall try to draw its meaning out of the tomb and make it lead our lives. The life of man is a struggle against death. The first purpose of his daily food, the medicines he takes and the rules for maintaining health, is to keep him alive. And the purpose of the obstacles he faces is to strengthen him and prepare him for the final struggle, and to prove that he knows his goal and is marching towards it, determined not to stop before obstacles. And the last obstacle for us on earth is death;

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

our last struggle is the struggle against death; we must win.

In order to win in this difficult struggle, man must be accompanied by the eternal and imperishable and not the perishable and the ephemeral. Everything has a perishable part, a skin, which will dissolve, will be scattered, will be given away, will serve other purposes, and which is useful for a limited period of time that once constitutes the present. Everything also has an eternal part, a kernel, which it always keeps for itself and which will live forever. These kernels are the steps leading to life and freeing from death. They form the axis of life, which will lead us through the dark tunnel and bring us safe to light. This axis is called Work and Prayer.

Man begins to see the light shining in the distance.

Man has been much exercised by his struggles with the obstacles he has been facing for thousands of years. His reasoning and his will have been developed and he is able to find his way in life himself, without confusing it with that of others, and free from influences. So he does not bother others in any way nor is he bothered by anybody.

Man has understood that he does not remain unchanged. He evolves. Like his body, which is born a baby and little by little changes into a child, a youth and then a mature man, so also the soul, the spirit and society undergo a development. Man concentrates his powers and, accompanied by work and prayer, marches firmly towards the completion of his History.

The accomplishments of man in the various expressions of civilization are wonderful. He has also shown his soul's bravery and the strength of his body in wars, where he has often been admired. The galloping rhythm of progress, however, has led to a great development of man's weapons, so that today they threaten to destroy both the victorious and the defeated.

The great wars, which have shown the enormous powers of man and have led to the creation of a very powerful weapon, have had a further purpose.

They have occurred because there was a reason for them. They have been indispensable. The different materials, which were all brought together at the moment of the union of the stars, must be well mixed into a dough, which, cast into a mold, will serve life. When, on some day in the future, our union with the

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

last star will occur, the fire surrounding the earth, which consists of the fires that have been surrounding the separate stars in the past, will disappear and leave the forms it contains the prepared dough, so that they can find their souls on the last star, unite with them and live.

Then the different ages and moments of life of man will not be separated by death nor be surrounded by fire. All will live freely the same moment of their lives. There is another purpose, which the powerful weapons of man serve: to stop the great conflicts between nations. By stopping these conflicts for some time, the course of history does not stop; it only changes direction. The course of History is formed by struggles and the great change it has undergone today is, that the struggles now have to take place inside man. In our times, History has met life in man's form and has asked it to follow her, otherwise she cannot go on. Life has asked History to stop, so that man may reach her.

HISTORY has stopped and replies to man: "In order to take you with me and make you my fellow traveler, you must struggle inside yourself as much as I have struggled until I constructed the powerful weapon, which you cannot hold in your hands today. You must construct your own nuclear weapon in order to walk with me and be able to hold my weapon in your hands. I am leaving it now and I am waiting for you. You must hurry. I shall not touch my weapon, but I cannot assure you that it will not be touched by anything; I cannot protect it".

So the struggle is now being carried on in the inside of man, and History consciously becomes, today, history of man.

Man could not study History with such a zeal, if it were something strange to him. There would be no need for the existence of History and its being written with so much pain, if no lesson or benefit for man were its results. Today the struggle and purpose of History becomes struggle and purpose of each individual.

Today man is invited to replace the easy role of the conqueror by the difficult role of fellow traveler.

Those who are weak are invited to become strong and those who are strong are invited to suspend the use of their strength and wait for the others. Man is invited to ascend to the height of the present historical moment.

In order to follow the rapid development of History and keep pace with it, man must develop all his psychic, spiritual and bodily powers equally. Man has much developed his spirit and its creations have led him to his present stage.

Now it is time to put a bridle and discipline over the creative power of the spirit and develop the powers of his soul and especially strengthen his soul's wings with the help of Art. Then he will be able to move, not only by the mechanical means he creates, but also by his own power.

Thus the development man will be completed.

This is the purpose of History with respect to man. Man will gather all his scattered bodily, spiritual and psychic powers and use them to serve man and the society. He will struggle for man's elevation and not for man's death.

History is not a theory, but action and application. He will progress more, who applies its teachings earlier.

The purpose of History with respect to the State is to create a living organism, in which all systems will function properly and each cell will be in its place; the State may then be considered as a human being, as Plato has said: "ὡς ἄνθρωπον ἐν μεγάλῳ".

TODAY MANKIND is trying to establish an order, its first order, in a new form. The stars have been united now; we do not have a monophonic music as before. On one and the same star there are people of not only one age and occupation. The voices are many and our music must be polyphonic.

Every group of voices must understand that it has to hear other voices around. It must be careful, however, to stay strictly within its limits and not be influenced by the others, neither try to predominate. And every voice, that is permitted to be heard alone for a while, must be in harmony with the whole. All must act in accordance to a given plan.

Mankind seeks to harmonize these voices, so that each one finds its own way.

Each man should follow his course in life without bothering others nor being bothered by them.

Each man should find his own environment, in which to live each stage and

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

moment of his life, within the limits imposed by the laws.

So men will feel satisfied in their lives and their actions will be justified.

This is accomplished through WORK and PRAYER.

SECOND IMAGE

ONCE UPON A TIME man was flying in a ship, which could also be considered as his cover and skin and himself.

He could go everywhere and do everything there, except for opening a door, which was forbidden. But he did open that door some day, and he fell down and was broken into pieces. His ship uttered a cry of pain followed by these words:

"Collect all your pieces and unite them into a whole, and then I shall come and take you".

And since man could not collect the pieces of himself, another being did it and put all the pieces into a sack. The pieces in the sack were blind, but filled with life, and cried from pain: "I want to be healed. I need balm for my wounds. I want to get out of here". So man opened holes on the sack and stretched out his arms, legs and tongue in order to lessen his pains.

He remembered the first of the words he heard when he fell: "Collect". He did not see the pieces of himself. The fact that they were all in the sack made him feel he was unbroken. Collecting things offered him a satisfaction and a temporary relief from pain. Little by little the word "collect" was forgotten and only the tendency to collect things remained in man. Until now, people like to collect things without knowing why. They think that what they collect has some value. Everybody collects something instinctively: bus tickets, empty boxes, money, books, objects of art, dolls, bottles, hats, knowledge, people who form audiences in speeches, antiques, stamps, memories, and any other thing one can imagine. There is a point of view, from which all these have one and the same value: they serve man's tendency to collect.

Man also remembered the word "Unite" among the words of the ship. As

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

in the previous case, this word, too, was forgotten later, and man was left with the tendency to unite. People unite to form groups, associations and societies, without the one considering seriously who the other person is and what his deeds are. It is sufficient that the tendency to unite be satisfied. Psychic [of the soul], spiritual and physical contacts between men take place; they satisfy this tendency in an easy way. But they do not bring any positive result; they do not bring the healing union; they are in agreement with the concept of union, but do not satisfy the subject that needs it; they take place outside of the aching region; outside of the region of man; they take place outside of that, which man takes with him when he leaves this world; outside of the individual, where the union must occur. And if the union of the individual does not occur first, no union of society is possible. So the above contacts bring neither the union of the individual nor that of society. They are an outer cover, that brings us together and gives us the false feeling that we are united; when the cover disappears, there is no union left. We have here only a first, rude form of union. But everything starts from rudeness. The child, who takes the brush and paints everything around him: walls, papers and furniture, is not an artist. He does all that he can do. But this is the beginning on the road that leads to art, the goal. In our case, the goal is the union and formation of the individual. The journey towards it lasts for centuries; men and eras form its decisive moments.

This tendency of man to unite is very strong.

And man always dreams of that ship which is going to take him to new journeys.

Some people try to construct it and others believe that it exists, this same old ship, waiting for the moment to come and take man in it again, according to its promise.

Those people who have succeeded in remembering the words of the ship at the time of the fall of man, are deeply moved by the memory of that cry of pain. Every day renews it and they hear it more clearly. For thousands of years, this cry is becoming stronger day by day. Those people are among the men, who cannot stand pain and they believe that pain is not a situation which cannot be changed or corrected. They have searched the inner part of man in order to find the cause

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

of pain and heal it. They have reached the root of it and opened it and there they found that first picture, of man broken into pieces, and the words of the ship. They recognize, there, the first and only true instinct, images of which are all the others. They saw that man's wounds are still open and bleeding, and they felt the unbearable pain of each one of man's pieces.

THE REMEDY lay there, next to them, untouched.

Man had to put his arms, legs and tongue back into the sack and tell them: "You shall work here. You will shut in yourselves here and not allow those pieces, that struggle and cry and seem like an active volcano, get out of the sack; they must move within the sack until they find the piece, from which they have been separated, and unite again. And every product of such a volcano must stay in the sack, too, in order to help bring about the union".

WHEN EACH PIECE will have thus found its place, the pain will put on the sack like a garment and they will both fly away, spreading the news that man is united again and does not need them. Pain will be succeeded by joy, and word will take the place of cry.

And the ship will be true to its promise and will come to take man back, and it will send a new message to him:

"Work and Give".

Those people, who are waiting for the ship to come and take them, are collecting atomic energy of the soul.

Thus men succeed in making their dream come true.

One by one, men are able to get into their ship again and continue their journeys.

THIRD IMAGE

ONCE UPON A TIME the one became many, and now man tries to learn how the one can be made.

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΤΩΝ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΕΩΝ

ΜΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΠΟΔΟΣΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

THE PHILOSOPHY OF GRADATIONS

A PHILOSOPHICAL VIEW OF HISTORY



ΑΘΗΝΑΙ 1968

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

Στούς δασκάλους καί καθηγητάς μου

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΤΟ ΣΧΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἕνα ἄγαλμα πού εἶναι βουβό και κουφό. Μιά σφίγγα. Ἕνας στρατιώτης, πεσμένος στό πεδίο τῆς μάχης. Τό πρόσωπό του στραμμένο πρός τά ἐπάνω. Τό ἀνώτερο μέρος τοῦ σώματός του στηριγμένο σέ μιά πέτρα, ὥστε νά εἶναι λίγο ἀνασηκωμένο.

Πολλή φλυαρία τριγύρω.

Αὐτό εἶναι τό σχῆμα τῆς ἱστορίας.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΜΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΙΚΟΝΑ ΠΡΩΤΗ

ΗΤΑΝ ΚΑΙΡΟΣ, πού ἡ ζωή τῶν ἀνθρώπων ἦταν χωρισμένη σέ περιόδους, ἄλλες μικρές καί ἄλλες μακρές, καί κάθε περίοδος ἔπρεπε νά βιωθεῖ σέ ἕνα ξεχωριστό ἄστρο. Αὐτά τά ἄστρα περιβάλλονταν ἀπό φωτιά, πού ἄνοιγε καί ἒκλεινε καθώς τά ἄστρα ἀνέπνεαν. Ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου σέ κάθε ἄστρο ἦταν σύντομη καί ἀποτελοῦσε προετοιμασία γιά τή ζωή στό ἑπόμενο ἄστρο. Οἱ ἄνθρωποι μιλοῦσαν λίγο. Μετά τόν θάνατό τους, ποτέ δέν ἐπανέρχονταν στό ἴδιο ἄστρο καί, ὅσο ζοῦσαν μία περίοδο τῆς ζωῆς τους, δέν ἐνθυμοῦντο τίποτε ἀπό τίς προηγούμενες περιόδους πού ἔζησαν σέ ἄλλα ἄστρα. Ἦσαν εὐτυχισμένοι.

Μιά μέρα, ἀνώτεροι ἄνθρωποι, πού ἦταν πολύ σπουδαγμένοι καί προχωρημένοι, ἦρθαν ἀπό μιά μακρυνή χώρα, Ὁ καθένας τους ἀνέλαβε τή μελέτη ἑνός ξεχωριστοῦ ἄστρου καί τῶν ἀνθρώπων πού ζοῦσαν ἐκεῖ. Καί, ὕστερα ἀπό πολύν καιρό, ἕνας ἕνας ἐπέστρεψαν στή χώρα τους καί ἔγραψαν τά ἀποτελέσματα τῶν μελετῶν τους σέ βιβλία.

Αὐτός, πού εἶχε μελετήσει ἕνα ἄστρο ὅπου οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν τίς στιγμές ἑνός ἀπό τά γεύματά τους, παρουσίασε τόν ἄνθρωπο ὡς ἕνα ὄν, πού σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς ζωῆς του τρώει. Ἄλλος συγγραφεύς, πού εἶχε κάνει τήν ἔρευνά του σέ ἄστρο ὅπου οἱ ἄνθρωποι προσεύχονταν, διεκήρυξε στό βιβλίο του ὅτι τόν ἄνθρωπο χαρακτηρίζει ἡ δράση τῆς προσευχῆς. Ὁ ἐρευνητής, πού συνέβη νά εἶναι σέ ἄστρο, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν μία περίοδο ὕπνου, ἔχει τόν ὕπνο ὡς κύριο θέμα στό βιβλίο του. Ἔτσι κάθε βιβλίο παρουσίαζε μιά διαφορετική ὄψη τοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτά τά βιβλία ἐθαυμάζοντο πολύ, ἄν καί ἦταν μεγάλα καί δύσκολα. Χρόνια πολλά χώριζαν τίς ἡμερομηνίες τῆς ἐμφανίσεώς τους. Ἦταν δύσκολο κάποιος νά τά βρεῖ καί νά τά διαβάσει ὅλα.

Ὕστερα ἦλθε ἕνας ἄνθρωπος, πού εἶχε δυνατή ἐπιθυμία γιά γνώση. Συγ-

κέντρωσε ὅλα βιβλία, τά μελέτησε, τά ἔβαλε στή σειρά καί εἶδε ὅτι παρουσίαζαν τή ζωή τοῦ ἀνθρώπου σέ ὅλα τά στάδια καί τίς ἐκφράσεις της. Μπόρεσε νά ᾽δεῖ τόν ἄνθρωπο ὡς ἕνα ὅλον. Καί σκέφτηκε:

Γιατί αὐτοί οἱ ἄνθρωποι τῶν ἄστρων νά ἔχουν τόσο σύντονμη ζωή; Γιατί νά μή γνωρίζουν περισσότερα γιά τήν ἀνθρώπινη ζωή; Γιατί νά μή περνοῦν ζωντανοί ἀπό τό ἕνα στάδιο τῆς ζωῆς στό ἄλλο; Γιατί νά μή γνωρίζουν περισσότερες χαρές; Γιατί νά μή διατηροῦν τή ζωή πού τούς δόθηκε καί νά γίνουν ἐλεύθεροι ἀπό τόν θάνατο;

Καί ἡ σκέψη δέν ἦταν τό μόνο πρᾶγμα πού ἔκανε αὐτός ὁ ἄνθρωπος. Ἡ μεγάλη ἀγάπη του γιά τούς ἀνθρώπους τόν ὤθησε νά καλέσει τούς κατοίκους τῆς χώρας του καί νά προτείνει νά πᾶνε στά ἄστρα καί νά ἐπιμηκύνουν τίς ζωές τῶν ἀνθρώπων πού ζοῦσαν ἐκεῖ. Θά μποροῦσαν νά τούς δείξουν πῶς νά πηγαίνουν ἀπό τό ἕνα ἄστρο στό ἄλλο, χωρίς νά περνοῦν ἀπό τόν θάνατο.

Ὅλοι συμφώνησαν μέ αὐτό τό σχέδιο. Πῆραν τά βιβλία τους καί πῆγαν στά ἄστρα.

Ἐκεῖ τούς περίμεναν μεγάλες δυσκολίες.

Πῶς νά πείσουν τούς κοιμισμένους, ὅτι πρέπει νά ξυπνήσουν, νά κινηθοῦν καί νά ἐργασθοῦν; Πῶς νά κάνουν αὐτούς πού ἔτρωγαν νά σταματήσουν, καί αὐτούς πού βρίσκονταν σέ ζωηρή δράση νά κοιμηθοῦν; Δέν βοηθοῦσε τό νά τούς ὑποσχεθοῦν ὅτι καί πάλι θά κοιμηθοῦν, καί πάλι θά φᾶνε, καί πάλι θά ἐργασθοῦν.

Οἱ νεοφερμένοι τούς μίλησαν γιά ὧρες, περιγράφοντας τί ἔκαναν οἱ ἄνθρωποι στά ἄλλα ἄστρα, ὅτι κι αὐτοί ἦταν ἱκανοί νά κάνουν τό ἴδιο.

Εἶπαν ὅτι οἱ ἄνθρωποι, σέ συγκεκριμένα στάδια τῆς ζωῆς τους, μποροῦν νά παράγουν ἀνθρώπους: μπορεῖ ἀπό μέσα τους νά βγεῖ ἕνας ἄνθρωπος. Αὐτό ἦταν ἀδύνατον νά κατανοηθεῖ.

Εἶπαν ἐπίσης, ὅτι ἀπό κάθε ἄνθρωπο θά γεννηθεῖ ἕνας ἀόρατος πνευματικός ἄνθρωπος. Κι αὐτό, ἐπίσης, δέν κατανοήθηκε.

Εἶπαν ἀκόμη, ὅτι τό κάθε τι ἔχει ἕνα ὅριο καί τό κάθε τι ἀλλάζει καί ἐξελίσσεται. Ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου δέν μπορεῖ νά παραμείνει χωρισμένη σὲ κομμάτια γιά πάντα· θά γίνει ἕνα ὅλον, ὅπως οἱ δικές τους ζωές. Τά ἄστρα θά ἑνωθοῦν νά φτιάξουν ἕνα πλανήτη καί τά πράγματα θά ἀναμιχθοῦν. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά μάθει νά βρίσκει τόν δρόμο του μέσα σε αὐτή τή σύγχυση.

Μίλησαν γιά τήν ἐσωτερική φωνή τῆς Συνειδήσεως, πού ὁδηγεῖ κάθε ἀνθρώπινο ὄν στόν σωστό δρόμο: πόσο δύσκολο θά εἶναι νά ἀκούσουν αὐτή τήν ἀδύναμη φωνή μέσα στόν μεγάλο θόρυβο τῆς συγχύσεως, καί πῶς ἡ δύναμη τῆς μικρῆς φωνῆς μεγαλώνει, ὅταν βρίσκει τήν ἠχώ της ἤ μιά ἀνταπόκριση σέ λόγια ἤ βιβλία.

Ὅλα αὐτά ἦταν ἀσύλληπτα γιά τήν πλειοψηφία τῶν ἀνθρώπων τῶν ἄστρων. Μόνον ἕνας μικρός ἀριθμός προσώπων ἀνάμεσά τους, πού εἶχαν ἤδη ἀρχίσει νά αἰσθάνονται τήν ἀνάγκη γιά μία ἀλλαγή, πίστεψαν αὐτές τίς διδασκαλίες καί ἀκολούθησαν τούς νεοφερμένους.

Δυσκολίες, ὅμως, ἐμφανίστηκαν ἀκόμη καί μέ αὐτούς πού ἦταν πρόθυμοι νά ἀκολουθήσουν τούς νεοφερμένους.

Κάθε φορά, πού ἕνας ζωντανός ἄνθρωπος ἔπρεπε νά πάει ἀπό ἕνα ἄστρο σέ ἄλλο, ἔπρεπε νά χρησιμοποιήσει ἕνα διαστημόπλοιο. Αὐτό ἦταν εὔκολο, ὅταν περισσότεροι ἄνθρωποι μποροῦσαν νά ταξιδέψουν μαζί, ἀλλά ὑπῆρχαν περιπτώσεις ὅπου καθένας ἔπρεπε νά χρησιμοποιήσει τό δικό του διαστημόπλοιο καί νά εἶναι πιλότος ὁ ἴδιος. Ἐπί πλέον, ἡ μετάβαση στό τελευταῖο ἄστρο - τό τελευταῖο στάδιο τῆς ζωῆς κάποιου - ἀπαιτοῦσε ἕνα ἅλμα. Αὐτά ἦταν πολύ δύσκολα πράγματα γιά τούς ἀνθρώπους τῶν ἄστρων καί ἀντιστέκονταν στούς ὁδηγούς τους, οἱ ὁποῖοι ἐπέμεναν ὅτι αὐτό ἦταν τό καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου καί ἀναπόφευκτο βῆμα στή ζωή του.

Οἱ νεοφερμένοι μίλησαν πολύ γιά τό τελευταῖο βῆμα, πού ἔπρεπε νά κάνει ὁ ἄνθρωπος. Ἔπρεπε νά ἀποδυθεῖ τό σῶμα του, νά πηδήσει στό τελευταῖο ἄστρο γιά μιά στιγμή, ἴσα μόνο γιά ν᾽ ἀφήσει την ψυχή του καί νά ἐπανέλθει· νά ἀφήσει ἐκεῖ τή δύναμη, πού τοῦ δάνεισαν γιά νά μπορέσει νά τελειώσει τό μεγάλο ταξίδι τῆς ζωῆς του· νά ἀφήσει στή θέση της τή φωτιά πού εἶχε ἁρπάξει καί μόνος σκοπός της ἦταν νά συγκεντρώσει καί νά ἐπεξεργασθεῖ τό ὑλικό ἀπό τό ὁποῖο θά διαμορφωνόταν ἡ δική του λαμπάδα, ἡ λαμπάδα πού μπορεῖ νά κρατήσει τό αἰώνιο φῶς, πού τοῦ δάνεισαν καί ἔγινε φάρος του γιά ἄγνωστα μελλοντικά ταξίδια.

Αὐτό εἶναι χρέος τοῦ ἀνθρώπου· δέν μπορεῖ νά ἀποφύγει νά τό πληρώσει.

Ἐκεῖ, πρίν ἀπό τό τελευταῖο βῆμα του, θά σταθεῖ περιμένοντας τή δύναμη, πού ἀπαιτεῖται γιά τό ἅλμα, νά ἔλθει σ᾽ αὐτόν. Θά σταθεῖ περιμένοντας τό κάλεσμα. Καί ἐνῶ περιμένει, μοναδική φροντίδα του πρέπει νά εἶναι, νά μή κολλήσει

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

τό σῶμα του στήν ψυχή του σέ κάποιο σημεῖο. Θά ἀνάψει μιά μεγάλη φωτιά γύρω ἀπό τήν ψυχή του, ὥστε τό σῶμα νά μή μπορεῖ νά τήν πλησιάσει.

Καί, ὅταν πατήσει στό τελευταῖο ἄστρο, δέν θά βλέπει φωτιά γύρω της. Τήν ἔχει κλείσει μέσα του καί τήν μετέτρεψε σέ φῶς. Ἐκεῖ μπορεῖ νά κρατεῖ τή φωτιά στά χέρια του καί δέν θά καίει. Τίποτε δέν μπορεῖ νά καεῖ ἀπό τή φωτιά ἐκεῖ.

Μπορεῖ νά παίξει μέ τή φωτιά.

Τούς ἦταν ἀδύνατον νά καταλάβουν ὅτι, γιά νά προχωρήσει, ὁ ἄνθρωπος ἀλλάζει τή ζωή του καί τό περιβάλλον, ἀλλά οὔτε αὐτός, οὔτε τό περιβάλλον, πεθαίνει. Καθῆκον του εἶναι πάντα νά ἀπολαμβάνει τή ζωή του, νά ἀγαπᾶ τό περιβάλλον του μέ ὅλη τήν καρδιά του, ἀλλά νά τό ἀφήνει ἀνέγγιχτο. Καί, κάποια μέρα, κάποια σημάδια θά τοῦ δείξουν ὅτι τό καράβι του σηκώνει ἄγκυρα γιά καινούργια ταξίδια. Καί πραγματικά, πῶς μπορεῖ τό καράβι νά συνεχίσει τή ζωή του χωρίς νά ἀποσπασθεῖ ἀπό τό λιμάνι; Νά ταξιδεύει, εἶναι ὁ σκοπός τοῦ καραβιοῦ καί τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κάθε τινός. Πρέπει νά ξέρει τόν προορισμό του κάθε φορά πού φτάνει σέ ἕνα λιμάνι. Ὁ χρόνος του εἶναι πάντα περιωρισμένος. Πρέπει νά τελειώνει τίς ἐργασίες του γρήγορα καί νά ἑτοιμάζεται γιά νέα ταξίδια.

Ὅλα αὐτά ἦταν ἀσύλληπτα γιά τούς ἀνθρώπους τῶν ἄστρων.

Ἔτσι, τελικά, οἱ ἄνθρωποι τῶν ἄστρων, μή μπορώντας νά καταλάβουν τούς νεοφερμένους, τούς σκότωσαν καί ξαναβρῆκαν τήν ἡσυχία τους.

ΚΑΙ ΗΛΘΕ ἡ μέρα, πού ὅλα τά ἄστρα ἐκτός ἀπό τό τελευταῖο ἑνώθηκαν κι ἔφτιαξαν ἕνα πλανήτη πού ὀνομάσθηκε γῆ. Καί ἐπάνω σ᾽ αὐτόν τόν πλανήτη ὑπῆρχε ἕνα μεῖγμα διαφορετικῶν ἀνθρώπων, ἡλικιῶν, στιγμῶν ζωῆς καί ἐκφράσεων ζωῆς.

Ἄς ἐξετάσουμε αὐτή τήν κατάσταση ἀπό πιό κοντά.

Ο ΚΑΘΕΝΑΣ ἔπρεπε νά βρεῖ τόν δρόμο τῆς ζωῆς του μόνος του. Ὁ ἄνθρωπος δέν γεννιόταν πλέον στό περιβάλλον πού ταίριαζε στό στάδιο τῆς ἐξελίξεώς του: ἐκεῖ ὅπου μποροῦσε ἁπλῶς νά κάνει ὅ,τι ἔκαναν οἱ ἄλλοι γύρω του καί μέ αὐτόν τόν τρόπο νά γεμίζει χαρά καί εὐτυχία, ἐπειδή αὐτό θά ἦταν ἀκριβῶς πού ἤθελε, καί τό περιβάλλον του θά τόν καταλάβαινε καί συνεπῶς θά τόν καλωσώριζε καί θά τόν ἀποδεχόταν.

Στή νέα κατάσταση, τά διάφορα στάδια ἐξελίξεως δέν εἶχαν πάψει νά ὑπάρχουν, ἀλλά κάθε πρόσωπο ἔπρεπε νά βρεῖ καί νά ἐπιλέξει τή θέση του μόνο του, χρησιμοποιώντας τό μυαλό του μέ τή σκέψη. Ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε νά γνωρίζει τόν ἑαυτό του καί νά τοποθετεῖται στή σωστή θέση, χωρίς νά διαταράσσει ὁτιδήποτε στό περιβάλλον. Ἔπρεπε νά ἀποδέχεται τήν ὕπαρξη γιά τό κάθε τι γύρω του καί νά τό σέβεται.

Ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε νά κλείνει τά μάτια καί τά αὐτιά του σέ αὐτό πού συνέβαινε γύρω του καί νά τά ἀνοίγει διάπλατα πρός τόν ἑαυτό του, ὥστε νά μπορέσει νά γνωρίσει τόν ἑαυτό του καί νά ἀκούσει τίς ἀπαιτήσεις του κι ἔτσι νά μπορέσει νά ψάξει γιά τό περιβάλλον, πού θά ταίριαζε στήν ἡλικία του καί στήν κάθε στιγμή τῆς ζωῆς του, καί νά κάνει ἐφικτή τήν ἐξέλιξή του.

Αὐτά ἦταν πολύ δύσκολα πράγματα. Ὁ θόρυβος ὁλόγυρα ἔκανε σχεδόν ἀδύνατον νά ἀκουστεῖ ἡ φωνή τοῦ ἀτόμου, ἡ φωνή τοῦ ἑαυτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος εἶχε συνηθίσει νά παίρνει τούς γείτονές του, πού ζοῦσαν κοντά του, ὡς φίλους καί συντρόφους στό ταξίδι τῆς ζωῆς, ὅπως συνέβαινε στό παρελθόν. Τούς ἀκολουθοῦσε, ἄν καί τοῦ προκαλοῦσαν πολλή πικρία καί καθυστέρηση στή ζωή του, νομίζοντας ὅτι ἔτσι ἔπρεπε νά συμβαίνουν τά πράγματα.

Νόμιζε ὅτι τά πρόσωπα, μέ τά ὁποῖα περνοῦσε μακρές περιόδους τῆς ζωῆς του, ἦταν ἀπό τό ἴδιο περιβάλλον καί μέ τά ἴδια ὅρια ὅπως αὐτός, καί συνεπῶς δέν ἔπρεπε ποτέ νά ἀποχωριστοῦν. Ἡ πικρία πού προέκυπτε ἀπό τή ζωή του μαζί τους δέν λειτουργοῦσε ὡς σημάδι, ὅτι μόνον τυχαίως πέρασε ἀπό κοντά τους καί ἔπρεπε μόνο γιά μία σύντομη περίοδο τῆς ζωῆς του νά ζήσει μαζί τους. Νόμιζε ὅτι ἦταν κανόνας, οἱ φίλοι καί γείτονες νά προξενοῦν πικρία, καί δέν σκεπτόταν τούς λόγους πού συνέβαινε αὐτό ἤ πῶς θά μποροῦσε νά βελτιωθεῖ ἡ κατάσταση, κι ἔτσι ἐμπόδιζε τήν δική του ἐξέλιξη.

Μποροῦσε ἀκόμη και νά κάνει πράγματα ἀντίθετα πρός τήν συνείδησή του, μόνο καί μόνο ἐπειδή οἱ ἄνθρωποι γύρω του ἔκαναν τέτοια πράγματα καί αὐτός εἶχε μπλεχτεῖ μέ ἐκείνους πού ἦταν γύρω του.

ΣΕ ΑΥΤΗ ΤΗΝ καινούργια ἀνάμικτη κατάσταση, καθένας εἶχε τήν εὐκαιρία νά δεῖ ἀνθρώπους μέ ἡλικίες καί ἐπαγγέλματα διαφορετικά ἀπό τά δικά του. Πολλοί ἄνθρωποι συνήθιζαν νά μαζεύονται μαζί καί νά μιλοῦν γιά ὅ,τι ἔβλεπαν σέ ἄλλους, πού ἦταν διαφορετικοί ἀπό αὐτούς. Αὐτό τούς ἔδινε τόσο μεγάλη εὐχα-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ρίστηση, πού σχεδόν τό ἔκαναν σκοπό τῆς ζωῆς τους· βιάζονταν νά τελειώσουν ὁποιαδήποτε ἐργασία εἶχαν, γιά νά βρεθοῦν μαζί καί νά μιλήσουν. Καί τά λόγια τους ἦταν τόσο πολλά, πού ἐμπόδιζαν τήν ἐξέλιξή τους.

ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ τῆς ζωῆς τους, οἱ ἄνθρωποι ἔπρεπε νά περάσουν μέσα ἀπό περιοχές θύελλας, κρύου, μοναξιᾶς καί σιωπῆς, ἀλλά πολλοί ἀπό αὐτούς δέν τολμοῦσαν οὔτε νά πλησιάσουν ἐκεῖ, ἄν καί ἦταν ἀναγκαῖο νά περάσουν ἀπό ἐκεῖ γιά νά προχωρήσουν στή ζωή. Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι δέν ἦταν ἀκόμη προετοιμασμένοι νά συναντήσουν τέτοιες περιοχές. Στήν προσπάθειά τους νά ξεφύγουν ἀπό τήν πραγματικότητα σέ τέτοιες στιγμές, στρέφονταν σέ ναρκωτικά φάρμακα: ἕνα ἤ μία σύντροφο, ὄμορφα λόγια, ἕνα θέαμα, μιά ζεστή γωνιά στή συντροφιά ἄλλων ἀνθρώπων· ἦταν τόσο εὔκολο νά βροῦν αὐτή τή ζεστή γωνιά κοντά τους, μέσα στόν ἀνάμικτο κόσμο στόν ὁποῖο τώρα ζοῦσαν.

Ὅταν ἦταν μόνοι μέ τόν ἑαυτό τους, ὅμως, αἰσθάνονταν ἕνα κενό, πού τίποτε ἀπό αὐτά πού εἶχαν βιώσει δέν μποροῦσε νά τό γεμίσει. Ἔτσι περίμεναν ἀνυπόμονα τή στιγμή, ὅπου θά μποροῦσαν νά μποῦν πάλι στήν εὐχάριστη ἀτμόσφαιρα γιά λίγο. Ζοῦσαν περιμένοντας τίς εὐχάριστες στιγμές. Ἐργάζονταν γιά νά ἐξασφαλίσουν τά μέσα γιά ν᾽ ἀποκτήσουν ἐκεῖνα τά ναρκωτικά φάρμακα, πού τούς εἶχαν γίνει ἀπαραίτητα.

Ὑπῆρχαν τόσο πολλοί ἄνθρωποι πού ζοῦσαν ἔτσι, πού φαινόταν ὅτι αὐτός εἶναι ὁ σωστός τρόπος νά ζοῦν. Τά πλήθη ἐπηρέαζαν τούς ἄλλους, κι ἔτσι ἡ ἐξέλιξη μεγάλου πλήθους ἀνθρώπων σταματοῦσε σέ αὐτό τό στάδιο.

Τό χειρότερο πρᾶγμα, σέ αὐτούς πού, στήν ἀδυναμία τους, στρέφονταν σέ ἀνθρώπινη συντροφιά, ἦταν ὅτι νόμιζαν ὅτι δεσμεύονταν νά μή χωρίσουν ποτέ.

Ἕνας ἄνθρωπος, πού συνέβη νά δεῖ ἕνα φῶς μακρυά, ἤ αἰσθάνθηκε τά φτερά του νά ἀρχίζουν νά κινοῦνται, ἤ πέτυχε νά φτάσει ἕνα παράθυρο ὅπου τό ἀεράκι γέμισε τό κενό του καί ἡ θέα τοῦ παρουσίασε νέους ὁρίζοντες, δέν θά μποροῦσε εὔκολα νά ἀποφασίσει νά βαδίσει πρός τόν καλύτερο κόσμο μπροστά του, ἐπειδή αὐτό θά ἀπαιτοῦσε μεγάλη δύναμη καί ἐπειδή οἱ σύντροφοί του θά τόν κατηγοροῦσαν γιά προδοσία. Αὐτοί δέν εἶχαν φτάσει στό σημεῖο νά ᾽δοῦν καί νά αἰσθανθοῦν αὐτό πού ἐκεῖνος εἶχε ᾽δεῖ καί αἰσθανθεῖ κι ἔτσι, μή μπορώντας νά τόν καταλάβουν, θά τόν κατηγοροῦσαν, παρ᾽ ὅλο πού δέν εἶχε γίνει κάποιο κακό σέ αὐτούς κι οὔτε θά εἶχαν κάποιο ὄφελος μέ τό νά τόν κατηγορήσουν.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἡ περιοχή τῆς μοναξιᾶς, μακρυά ἀπό τή ζέστη τῆς ἀνθρώπινης συντροφιᾶς, διήγειρε φόβο. Ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε νά περάσει μέσα ἀπό αὐτήν μόνος καί κουβαλώντας τίς βαρειές κατηγορίες τῶν ἄλλων γιά ἁμαρτίες γιά τίς ὁποῖες δέν ἦταν ἔνοχος, καθώς ἡ μόνη δράση του ἦταν, ὅτι εἶχε πάρει τόν δρόμο πού ταίριαζε στήν ἡλικία του.

Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ὑποχωροῦσε καί τό σπάνιο ἄνθος, πού εἶχε ἀρχίσει νά ἀνοίγει, συντριβόταν κάτω ἀπό τό βάρβαρο τυφλό πόδι τῆς ἀγνοίας.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἦταν τόσο πολλοί, ἔφερε πρόσθετα προβλήματα. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί εἶχαν συγκεκριμένες ἀνάγκες, πού ἔπρεπε νά ἱκανοποιηθοῦν πρίν νά μπορεῖ νά γίνει κάτι ἄλλο. Προέκυψαν προβλήματα κατοικίας, παραγωγῆς, ὑγιεινῆς καί τροφῆς, καί οἱ ἄνθρωποι ξόδευαν ὅλη τήν ἐνέργεια τοῦ μυαλοῦ τους ἐργαζόμενοι γιά τίς λύσεις. Ἔτσι δέν ἔμενε χρόνος σ᾽ αὐτούς γιά νά σκεφθοῦν γιά τήν ἀνάπτυξή τους.

Ἡ ἀνάγκη γιά ἀνταλλαγή ἀγαθῶν σύντομα ὁδήγησε στήν ἀνακάλυψη τοῦ χρήματος. Τό χρῆμα ἔκανε κάποιον ἱκανό νά ἀποκτήσει ὅλα τά ἀγαθά πού κάνουν τή ζωή ἀναπαυτική. Ἐπί πλέον, πρόσωπα πού εἶχαν πολλά χρήματα ἐθεωροῦντο ὅτι εἶναι εὐγενῆ καί ὁ κόσμος τά σεβόταν καί τά τιμοῦσε. Αὐτό διήγειρε τόν ἐγωϊσμό τῶν ἀνθρώπων καί προσπαθοῦσαν νά ἀποκτήσουν ὅσο γίνεται περισσότερα χρήματα. Ἐργάζονταν γιά νά ἀποκτήσουν χρήματα. Καλλιεργοῦσαν τό πνεῦμα τους γιά νά τό θέσουν στήν ὑπηρεσία τοῦ χρήματος. Αὐτό ἐμπόδιζε τήν ἐξέλιξή τους, ἀλλά δέν μποροῦσαν νά πράξουν διαφορετικά.

ΠΑΝΤΑ ΥΠΗΡΧΑΝ πρόσωπα, πού μιλοῦσαν στόν κόσμο γιά τή ζωή καί τήν ἐξέλιξη καί ἀγωνίζονταν γι᾽ αὐτά. Ὁ κόσμος τούς ἄκουγε μέ εὐχαρίστηση, ἀλλά μόνον ἕνας περιωρισμένος ἀριθμός προσώπων τούς ἀκολουθοῦσε. Ἡ πλειοψηφία τῶν ἀνθρώπων, ὄντας μπλεγμένοι καί δεσμευμένοι ὅπως εἴδαμε παραπάνω, δέν διέθεταν τήν ἀπαραίτητη ἐλευθερία γιά νά ἀκολουθήσουν τούς δασκάλους. Τό μπλέξιμό τους προκαλοῦσε ἀβάσταχτο βάρος καί κόπωση σέ αὐτούς, ἀλλά τό νά ἐλευθερωθοῦν ἀπό αὐτό ἦταν τόσο ὀδυνηρό, πού δέν τολμοῦσαν νά τό κάνουν.

ΣΥΝΕΒΑΙΝΕ συχνά, οἱ ἄνθρωποι, συνηθισμένοι στό πῶς ἦταν τά πράγματα στό παρελθόν, ὅταν καθένας ζοῦσε τήν κάθε περίοδο τῆς ζωῆς του στό περιβάλ-

λον πού τῆς ἀντιστοιχοῦσε, νά νομίζουν ὅτι ὅλοι πρέπει νά κάνουν ὅ,τι ἐκεῖνοι ἔκαναν, ἕνα καί τό ἴδιο πρᾶγμα σέ ὅλη τή ζωή τους. Ἐκεῖνοι, πού ξυπνοῦσαν καί ἦταν δυνατοί, δέν ἀναγνώριζαν τό δικαίωμα τῶν ἄλλων νά κοιμοῦνται ἤ νά προσεύχονται, ἀλλά, ὅταν τούς εὕρισκαν σέ τέτοιες στιγμές, ἔδειχναν τή δύναμή τους ἐπάνω σ᾽ αὐτούς καί τούς ὑποδούλωναν. Ἐκεῖνοι, πού ἔφθαναν μιά στιγμή πού ἔπρεπε νά ἀναπαυθοῦν, νά προσευχηθοῦν, νά κοιμηθοῦν, νά παραμείνουν ἀδρανεῖς ἤ νά ἐπιτρέψουν σέ ἄλλους νά κυβερνήσουν, τό ἔκαναν μόνο μέ τή βία. Καί ἀφοῦ ὁ ὕπνος ἤ ἡ προσευχή τούς γέμιζαν μέ δύναμη, σηκώνονταν καί κέρδιζαν τήν ἐλευθερία τους μόνοι τους.

Ἐκεῖνες οἱ ὁμάδες ἀνθρώπων, πού πετύχαιναν νά κατακτήσουν μέ βία ἄλλες ὁμάδες στή χώρα τους, ἀποκτοῦσαν μεγάλη δόξα καί οἱ ἡγέτες τους ἀποκτοῦσαν φήμη σέ ὅλο τόν κόσμο. Αὐτό ἦταν ἕνας λόγος πού ἔκανε κάποιους ἀνθρώπους νά ἐπιθυμοῦν νά εἶναι κατακτηταί.

Ὑπῆρχαν, ὅμως, λίγοι ἄνθρωποι πού ἤθελαν νά ἁπλώσουν τά φτερά τους σέ πολλές χῶρες σέ ἕνα παγκόσμιο ἀγκάλιασμα, ἀλλά ἡ ζωή τους ἦταν σύντομη καί δέν μποροῦσε νά βρεθεῖ ἀμέσως κατάλληλος συνεχιστής τους.

ΟΙ ΣΚΕΨΕΙΣ περί τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἀνθρώπου νά κατακτᾶ ὁδήγησε κάποιους σέ συμπεράσματα, τά ὁποῖα αὐτοί ἐφήρμοσαν στόν ἑαυτό τους καί, ὠθούμενοι ἀπό ἀγάπη γιά τόν ἄνθρωπο καί ἐπιθυμία νά βοηθήσουν, ἐπικοινώνησαν τά ἀποτελέσματά τους στήν ἀνθρωπότητα. Ὅμως δέν ἔγιναν κατανοητοί. Νά, τί εἶπαν:

«Δέν ἀρνούμεθα τήν κατακτητική τάση τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπί πλέον, ὁ ἄνθρωπος συνήθως ἐγκρίνει καί θαυμάζει τήν πράξη τῆς κατακτήσεως. Ὅμως αὐτή ἀκριβῶς ἡ πράξη τῆς κατακτήσεως προκαλεῖ πολύ πόνο σέ ἄλλους ἀνθρώπους. Αὐτό δείχνει ὅτι κάπου ὑπάρχει ἕνα λάθος, πού πρέπει νά βρεθεῖ καί νά διορθωθεῖ.

«Ὁ ἄνθρωπος θέλει νά συλλέγει καί νά κατέχει τό κάθε τι: ἀνθρώπους, χῶρες, ἀντικείμενα, γνώση. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τά χρειάζεται ὅλα αὐτά˙ ἀλλά συνήθως προσπαθεῖ νά κατακτήσει κάτι πού δέν τοῦ ἀνήκει καί πού εἶναι δυσανάλογο μέ τίς δικές του διαστάσεις. Πῶς θά τό διατηρήσει; Τί θά κάνει μέ αὐτό, ὅταν πεθάνει;

«Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά στρέψει τήν τάση του νά κατακτᾶ πρός κάτι ἄλλο,

πού τοῦ ἀνήκει καί μπορεῖ νά τό πάρει μαζί του μετά τόν θάνατο· κάτι πού τά χέρια του μποροῦν νά κρατήσουν καί πού μπορεῖ νά τά περιέχει ὅλα· κάτι πού δέν ἔχει τό πλάτος τῶν αἰσθήσεων ἀλλά ἔχει τήν περιεκτικότητα τῶν συναισθημάτων· κάτι πού ἔχει τίς διαστάσεις τῆς ἐνεργείας καί ὄχι τῆς ὕλης.

«Ὅπως ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός παίρνει ἀπό τίς τροφές μόνο τίς οὐσίες πού χρειάζονται γιά τήν ἀνάπτυξη καί τή ζωή του, ἔτσι τό ἐσώτερο τμῆμα τοῦ ἀνθρώπου, συγκεντρώνοντας ἐνέργεια θα πάρει τή δύναμη πού χρειάζεται γιά νά κατακτήσει αὐτό πού θέλει: ὅλα σέ μιά καί τήν ἴδια στιγμή, κάτι πού τοῦ ἀνήκει, κάτι πολύ ἀνθρώπινο: τόν ἑαυτό του, τόν χαμένο Παράδεισό του· θά ἑνωθεῖ μέ τόν Θεό του. Ἀλλά γιά νά φθάσει αὐτόν τόν στόχο, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά βαδίσει πρός αὐτόν καί συγχρόνως νά χρησιμοποιήσει καί ὅλα τά μεταφορικά μέσα πού θά τόν φέρουν κοντά σέ αὐτόν: τά μέσα πού ἔχουν τήν ἔνταση τῆς ἐνεργείας καί ὄχι τήν ἔκταση τῆς ὕλης.

«Στόν ἀνάμικτο κόσμο, μέσα στόν ὁποῖον ζεῖ, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά σκέπτεται γιά νά βρεῖ τόν δρόμο του, καί πρέπει νά βιώνει τά συναισθήματα γιά νά μπορεῖ νά προχωρήσει πρός τόν στόχο του. Δέν μπορεῖ νά ἀρχίσει νά κινεῖται πρίν αἰσθανθεῖ μία δόνηση μέσα του. Αὐτή ἡ δόνηση προκαλεῖται ἀπό τή λύπη καί τή χαρά ἑνός ἄλλου ἀνθρώπου, καί μόνον ἡ ψυχή μπορεῖ νά τήν αἰσθανθεῖ. Ὥστε ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά πάρει μαζί του τήν ψυχή του, καί ἡ ψυχή του πρέπει νά εἶναι καλά ἀνεπτυγμένη, ἐξασκημένη καί δυνατή.

ΥΠΗΡΧΑΝ ἄνθρωποι, πού δέν ἤθελαν νά ἀλλάξουν τό στάδιο τῆς ζωῆς τους. Ἄν, γιά παράδειγμα, κρατοῦσαν ἕνα ματωμένο μαχαῖρι κατά τή στιγμή τῆς ἑνώσεως τῶν ἄστρων, δέν ἤθελαν νά τό στεγνώσουν τώρα, ἀλλά τό βύθιζαν ὅπου μποροῦσαν, γιά νά κρατήσουν αὐτή τή στιγμή τῆς ζωῆς τους ζωντανή γιά πάντα. Διότι, κατά τή στιγμή τῆς ἑνώσεως τῶν ἄστρων, κάθε ἄνθρωπος σημαδεύτηκε ἀνεξίτηλα ἀπό τή φωτιά πού περιέβαλλε τό ἄστρο στό ὁποῖο βρισκόταν ἐκείνη τή στιγμή. Αὐτό τό σημάδι τῆς φωτιᾶς κυβερνοῦσε τώρα τούς ἀνθρώπους, παρά τήν τάση τους νά ἀρνοῦνται αὐτό τό γεγονός. Βαθειά μέσα σέ κάθε ἄνθρωπο βρισκόταν ἡ μνήμη τοῦ σταδίου τῆς ζωῆς του καί τοῦ τί ἔκανε κατά τή στιγμή ἐκείνη.

ΥΠΗΡΧΑΝ ΚΑΙ ἄνθρωποι, πού εἶδαν τό σημάδι τῆς φωτιᾶς καί δέν εἶπαν: «Αὐτός εἶναι ὁ κόσμος· αὐτό θά εἶναι τό τελευταῖο βῆμα στήν πρόοδο καί ἐξέλιξή μου, εἶναι ἡ μοίρα μου νά ζήσω μέ αὐτό τό σημάδι γιά πάντα. Μοῦ ἀρκεῖ, ὅτι τό

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

σῶμα μου βρίσκει ἐδῶ ὅ,τι ἐπιθυμεῖ».

Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονταν τό σημάδι τῆς φωτιᾶς σάν πρόξενο ἀσφυξίας· σάν ἕνα τοῖχο πού ἔκλεινε τήν εὐρεῖα θέα πού ἀντίκρυζαν κάθε φορά πού ἡ ψυχή τους τούς ἔπαιρνε νά πετάξουν πρός τά μέρη της· σάν μία κηλῖδα ἐπάνω σέ μία ὅμορφη εἰκόνα. Τό αἰσθάνονταν σάν ἕνα βαθύ χάσμα πού τούς χώριζε ἀπό τόν εὐρύ κόσμο γύρω τους. Τό χάσμα αὐτό γιά κάποιους ἦταν βαθύ καί γιά ἄλλους ρηχό.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί σκέφθηκαν:

«Πρέπει νά ἀρχίσω ἀπό ἐδῶ, ἄν θέλω νά ζήσω ελεύθερος ἀπό καταπίεση. Πρέπει νά κλείσω τό χάσμα καί νά κλείσω τό στόμα τῆς ψυχῆς μου.

«Τό σῶμα μου μπορεῖ νά ζήσει ἐδῶ, ἀλλά ἡ ψυχή μου ἐδῶ πεθαίνει. Μοῦ ζητάει νά τήν πάω στή χώρα της, στήν ἄλλη πλευρά τοῦ χάσματος, γιά νά σταματήσει νά μέ ἐνοχλεῖ καί νά ἀφήσει τή ζωή σ᾽ ἐμένα.

«Μοῦ λέει:

“Μή φοβᾶσαι. Προχώρα. Ἐγώ σέ τραβοῦσα ὅλη τήν ὥρα· ἐγώ σέ ὁδηγοῦσα· ἐγώ σοῦ ἔδινα δύναμη. Ἀλλά ἡ θέση μου δέν εἶναι ἐδῶ· δέν μπορῶ νά ζήσω μαζί σου γιά πάντα· θά φύγω κάποια μέρα, καί δέν θέλω νά ἀφήσω σ᾽ ἐσένα ἕνα πεθαμένο, ἀκίνητο, σκοτεινό σῶμα. Θά σοῦ ἀφήσω ὅ,τι ἔχω. Ὁ σκοπός μου ἐδῶ εἶναι νά σοῦ δείχνω τόν δρόμο καί νά σοῦ δίνω δύναμη, μέχρι τά μάτια σου νά ἀνοίξουν διάπλατα καί νά μπορεῖς νά τά δεῖς ὅλα: μέσα, ἔξω καί γύρω σου, καί μέχρι τά πόδια σου νά γίνουν ἱκανά νά σέ κάνουν νά κινηθεῖς πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις: πρός τά ἐπάνω, πρός τά κάτω καί γύρω σου.

“Πρέπει νά ἐξασκήσεις τά μάτια σου καλά· πρέπει νά μποροῦν νά ἀνοίγουν καί νά κλείνουν· νά βλέπουν μέ κλειστά βλέφαρα· νά μή βλέπουν ἐνῶ εἶναι ἀνοιχτά.

“Πρέπει νά ἐξασκήσεις τά πόδια σου καλά· πρέπει νά σέ κάνουν νά στέκεσαι καί νά κρατᾶς τό βάρος σου· πρέπει νά μποροῦν νά κάνουν τό πρῶτο βῆμα, τό βῆμα πού κλείνει χάσματα, σβήνει ὅρια καί σέ ἐλευθερώνει· πρέπει νά μποροῦν νά σέ πᾶνε ὅπου φτάνει ἡ ματιά σου.

“Τότε θά αἰσθανθεῖς τή γέννηση μιᾶς καινούργιας ζωῆς, πού δέν εἶναι σημαδεμένη ἀπό κάτι· μιᾶς ζωῆς, ὅπου κανείς δέν σέ τραβάει ἤ σέ σπρώχνει ἤ σέ πιέζει μέ ὁποιονδήποτε τρόπο· μιᾶς ζωῆς, πού δέν χρειάζεται κανέναν νά τῆς δώ-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

σει κίνηση καί νά τῆς δείξει τόν δρόμο.

"Τότε ἐγώ δέν θά χρειάζομαι. Τότε θά εἶμαι ἐλεύθερη. Τό νεκρό σῶμα θά κινεῖται καί θά φωτίζεται· θά εἶναι ζωντανό καί μαζί του κάθε τι, πού θά ἔχει ριχθεῖ μέσα στό χάσμα, θά γεμίσει μέ ζωή.

"Ἐπί πλέον, πολλά χρόνια μετά τήν ἡμέρα πού θά κλείσει τό στόμα μου, θά ἀνοίξει τό δικό σου στόμα καί θά γίνεις ἀκουστός. Θά μιλήσεις."»

Οἱ ἄνθρωποι εὐχαριστοῦντο νά ἀκοῦνε αὐτά τά λόγια. Φοβήθηκαν ὅμως, ὅταν πρωτοσκέφθηκαν τό μέγεθος τῆς ἐργασίας πού ἔπρεπε νά κάνουν.

Ἄρχισαν νά ρίχνουν μέσα στό χάσμα ὅ,τι τούς ἦταν ἄχρηστο καί κάθε τι πού εἶχε ξεχαστεῖ σέ κάποια γωνιά ἐπειδή κανείς δέν τό ἤθελε, ἄν καί μπορεῖ νά ἦταν χρήσιμο. Ἀλλά αὐτά τά πράγματα δέν μποροῦσαν νά μποῦν στό χάσμα· ὁ ἄνεμος τά ἀπομάκρυνε, ὅσο βαρειά κι ἄν ἦταν. Καί τό χάσμα δέν ἀπαιτοῦσε πράγματα πού ἡ ἀπομάκρυνσή τους ἀπό κάποιον ἄνθρωπο θά τόν σκότωνε. Κρατοῦσε καί εἵλκυε σάν μαγνήτης ἐκεῖνα τά πράγματα, τά ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι εἶχαν περιβάλει μέ ἀγάπη καί φροντίδα γιά κάποιο δάστημα. Κάθε τέτοιο πρᾶγμα, ὅσο κι ἄν ἦταν τό μέγεθός του καί τό βάρος του, γινόταν μεγαλύτερο καί βαρύτερο ὅταν ριχνόταν στό χάσμα.

Τότε οἱ ἄνθρωποι σκέφτηκαν: «Δέν ὑπάρχει τίποτε, μέ τό ὁποῖο νά μποροῦμε νά ζοῦμε μαζί γιά πάντα. Ἀρκεῖ πού κάτι μᾶς δονεῖ μιά φορά καί μεταφέρουμε τή δόνησή μας σ᾽ αὐτό· ὕστερα ἄς πάει στό χάσμα ὅσο εἶναι ἀκόμη ζωντανό. Ἔτσι δέν θά χαθεῖ ποτέ.»

Ἔτσι κάθε τι πού ἦταν φθαρτό ἔπαιρνε τή θέση του μέσα στό χάσμα, μέχρι πού δέν ἔμεινε τίποτε ἔξω, ἐκτός ἀπό τά φθαρτά σώματα τῶν ἀνθρώπων.

Τότε οἱ ἄνθρωποι σκέφθηκαν: «Κι αὐτό τό σῶμα θά πεθάνει μιά μέρα, ἀλλά, ἄν τό ρίξω σήμερα στό χάσμα, θά παραμείνει ζωντανό. Θά σχηματίσει γέφυρα, νά μπορέσω νά περάσω τό χάσμα καί νά φθάσω τόν στόχο μου: νά ἀγκαλιάσω τή ζωή».

ΣΤΗΝ ΑΝΑΜΙΚΤΗ κατάσταση πού ἀκολούθησε τήν ἕνωση τῶν ἄστρων, ἔπρεπε νά ἐγκατασταθεῖ κάποια τάξις καί νά ἀνοίξουν δρόμοι, ὥστε νά ἀποφευχθοῦν οἱ συγκρούσεις μεταξύ μεγάλων ὁμάδων ἀνθρώπων· οἱ μοναχικοί ἄνθρωποι ἔπρεπε νά μποροῦν νά ζοῦν καί νά ἐξελίσσονται· καθένας ἔπρεπε νά μπορεῖ νά βρίσκει τόν δρόμο του, ἀκόμη καί μέσα σέ θύελλα.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἔτσι μπῆκαν οἱ νόμοι.

Ἀνοίχθηκαν δρόμοι, ὥστε καθένας νά μπορεῖ νά περάσει καί νά φθάσει τόν στόχο του καί ὅλες οἱ καρδιές νά μποροῦν νά αἰσθάνονται χαρά. Ἀλλά οἱ ἄνθρωποι τοῦς βρῆκαν στενούς, ἀπότομους καί καταπιεστικούς. Κάποιοι ἄνθρωποι τούς ἀκολουθοῦσαν τυφλά, χωρίς προσωπική προσπάθεια καί, ὅταν ἔπεφταν σε κάποια λακούβα, ἔλεγαν: «Ἔτσι ἔπρεπε νά γίνει· ἀκολουθῶ τόν νόμο». Ἄλλοι, στό ὄνομα τῆς ἐλεύθερης βουλήσεως καί τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἀτόμου, δοκίμαζαν νά βγοῦν ἀπό τά σύνορα αὐτῶν τῶν δρόμων γιά νά αἰσθανθοῦν ἐλεύθεροι. Ἀλλά ὅλοι αὐτοί μόνο σταμάτησαν τήν πρόοδό τους καί ἔχασαν τήν ἐλευθερία τους. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος μόνον μέ τό νά ὑπακούει στούς νόμους. Κανείς δέν ἔχει δικαίωμα νά κατηγορήσει ἄλλον ὅτι ὑπακούει στούς νόμους. Καί καθένας ἔχει δικαίωμα νά ἀναπτύξει τίς δραστηριότητές του μέσα στά νόμιμα ὅρια πού τοῦ τίθενται.

Ὑπάρχουν, ὅμως, κάποιες εὐτυχισμένες στιγμές, ὅταν γεννιῶνται ἄνθρωποι πού ἡ καρδιά τους κτυπᾶ μέ τόν ρυθμό τοῦ νόμου. Αὐτοί μποροῦν νά φθάσουν τόν στόχο τους ἀκόμη καί μέσα στόν περιωρισμένο χρόνο τῆς ζωῆς τους. Μποροῦν νά ἀφήσουν τή θέλησή τους νά δράσει ἐλεύθερα, καί σπάει καταπιεστικά δεσμά. Βαδίζουν ἤρεμα καί μέ ὑπακοή μέσα στά δεδομένα ὅρια, μέ τά μάτια τους ὀρθάνοιχτα, προσεκτικοί νά μή σκοντάψουν, πέσουν καί καθυστερήσουν. Συγκεντρώνουν ὅλες τους τίς προσπάθειες στό νά ὑπερνικήσουν ὅλα τά ἐμπόδια γρήγορα, διότι ἡ ζωή εἶναι σύντομη. Ὁ στόχος τούς ἑλκύει ὅλο καί περισσότερο, καθώς τόν πλησιάζουν. Αὐτός ὁ στόχος εἶναι ἡ πολυπόθητη ἐλευθερία, ὅπου καταρρίπτονται ὅλα τά φράγματα καί ὅρια. Ὁ ἄνθρωπος φθάνει στήν ἐλευθερία, ἄν τήν κουβαλάει πάντα μαζί του· ἄν τήν τιμᾶ καί τήν κάνει ὁδηγό του στή ζωή· ἄν θέλει νά εἶναι μέλος τῆς οἰκογενείας της καί ὑπακούει στίς διαταγές τοῦ πατέρα της· ἄν ὑπακούει στόν νόμο ἐλεύθερα καί συνειδητά.

ΑΥΤΗ ΗΤΑΝ ἡ ζωή στή γῆ, καί παρέμενε ἔτσι γιά χιλιάδες χρόνια, μέχρι τίς ἡμέρες μας.

ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ περιγραφές δείχνουν ὅτι τό νόημα τῆς ζωῆς ἔχει χαθεῖ. Ἡ ἴδια ἡ ζωή, ὅμως, ὑπάρχει, ἀφοῦ εἴμαστε ζωντανοί. Καί ἀφοῦ τήν κρατοῦμε στά χέρια μας, θά προσπαθήσουμε νά ἀνασύρουμε τό νόημά της ἀπό τόν τάφο καί νά τό

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

βάλουμε νά ὁδηγεῖ τίς ζωές μας. Ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἕνας ἀγών ἐνάντια στόν θάνατο. Ὁ πρῶτος σκοπός τοῦ καθημερινοῦ φαγητοῦ του, τῶν φαρμάκων πού παίρνει καί τῶν κανόνων γιά τή διατήρηση τῆς ὑγείας, εἶναι νά τόν διατηρήσουν ζωντανόν. Καί ὁ σκοπός τῶν ἐμποδίων, πού ἀντιμετωπίζει, εἶναι νά τόν δυναμώσουν καί νά τόν προετοιμάσουν γιά τόν τελικό ἀγῶνα, καί νά ἀποδείξουν ὅτι ξέρει τόν στόχο του καί βαδίζει πρός αὐτόν, ἀποφασισμένος νά μή σταματήσει μπροστά σέ ἐμπόδια. Καί τό τελευταῖο ἐμπόδιο γιά ἐμᾶς στή γῆ εἶναι ὁ θάνατος· ὁ τελευταῖος ἀγών μας εἶναι ὁ ἀγών ἐναντίον τοῦ θανάτου· πρέπει νά νικήσουμε.

Γιά νικήσει σέ αὐτόν τόν δύσκολο ἀγῶνα, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά συνοδεύεται ἀπό τό αἰώνιο καί ἄφθαρτο, καί ὄχι τό φθαρτό καί ἐφήμερο. Τό κάθε τι ἔχει ἕνα φθαρτό τμῆμα, ἕνα δέρμα, πού θά διαλυθεῖ, θά σκορπισθεῖ, θά δοθεῖ, θά ἐξυπηρετήσει ἄλλους σκοπούς, καί πού εἶναι χρήσιμο γιά την περιωρισμένη περίοδο χρόνου πού συγκροτεῖ τό παρόν. Τό κάθε τι ἔχει καί ἕνα αἰώνιο τμῆμα, ἕνα πυρῆνα, πού πάντα τό κρατάει γιά τόν ἑαυτό του καί πού θά ζήσει γιά πάντα. Αὐτοί οἱ πυρῆνες εἶναι τά βήματα πού ὁδηγοῦν στή ζωή καί ἀπελευθερώνουν ἀπό τόν θάνατο. Σχηματίζουν τόν ἄξονα τῆς ζωῆς, πού θά μᾶς ὁδηγήσει μέσα ἀπό τό σκοτεινό τοῦνελ καί θά μᾶς φέρει μέ ἀσφάλεια στό φῶς. Αὐτός ὁ ἄξων ὀνομάζεται Ἐργασία καί Προσευχή.

Ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει νά βλέπει τό φῶς νά λάμπει μακρυά.

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀσκηθεῖ πολύ, μέ τούς ἀγῶνες του μέ τά ἐμπόδια πού ἔχει ἀντιμετωπίσει ἐπί χιλιάδες χρόνια. Ἡ σκέψη του καί ἡ θέλησή του ἔχουν ἀναπτυχθεῖ καί εἶναι ἱκανός νά βρίσκει τόν δρόμο του στή ζωή μόνος του, χωρίς νά τόν συγχέει μέ τόν δρόμο τῶν ἄλλων, καί ἐλεύθερος ἀπό ἐπιρροές. Ἔτσι δέν ἐνοχλεῖ μέ ὁποιονδήποτε τρόπο τούς ἄλλους, οὔτε ἐνοχλεῖται ἀπό κάποιον.

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει καταλάβει, πώς δέν παραμένει ἀμετάβλητος. Ἐξελίσσεται. Ὅπως τό σῶμα του, πού γεννιέται ὡς ἕνα βρέφος καί σιγά-σιγά ἀλλάζει σέ παιδί, ἔφηβο καί ὕστερα σέ ὥριμον ἄνθρωπο, ἔτσι καί ἡ ψυχή, τό πνεῦμα καί ἡ κοινωνία ὑφίστανται μία ἀνάπτυξη. Ὁ ἄνθρωπος συγκεντρώνει τίς δυνάμεις του καί, συνοδευόμενος ἀπό τήν ἐργασία καί τήν προσευχή, βαδίζει σταθερά πρός τή συμπλήρωση τῆς Ἱστορίας του.

Τά ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου στίς διάφορες ἐκφράσεις τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι θαυμαστά. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐπίσης δείξει τή γενναιότητα τῆς ψυχῆς του καί

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

τή δύναμη του σώματός του σέ πολέμους, ὅπου ἔχει συχνά θαυμασθεῖ. Ὁ καλπάζων ρυθμός τῆς προόδου, ὅμως, ἔχει ὁδηγήσει σέ μεγάλη ἀνάπτυξη τῶν ὅπλων τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε σήμερα αὐτά ἀπειλοῦν νά καταστρέψουν καί τούς νικητάς καί τούς ἡττημένους.

Οἱ μεγάλοι πόλεμοι, πού ἔχουν δείξει τίς τεράστιες δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου καί ἔχουν ὁδηγήσει στή δημιουργία ἑνός πολύ ἰσχυροῦ ὅπλου, εἶχαν καί ἕνα παραπάνω σκοπό.

Συνέβησαν διότι ὑπῆρχε λόγος γι᾽ αὐτό. Ἦταν ἀπαραίτητοι. Τά διάφορα ὑλικά, πού βρέθηκαν μαζί κατά τή στιγμή τῆς ἑνώσεως τῶν ἄστρων, πρέπει νά ἀναμιχθοῦν καλά σέ μία ζύμη, ἡ ὁποία, ὅταν μπεῖ σέ καλούπι θά ὑπηρετήσει τή ζωή. Ὅταν, κάποια μέρα στό μέλλον, θά συμβεῖ ἡ ἕνωσή μας μέ τό τελευταῖο ἄστρο, ἡ φωτιά πού περιβάλλει τή γῆ καί πού ἀποτελεῖται ἀπό τίς φωτιές πού περιέβαλλαν τά ξεχωριστά ἄστρα στό παρελθόν, θά ἐξαφανισθεῖ καί θά ἀφήσει τίς μορφές πού περιέχει στήν ἕτοιμη ζύμη, ὥστε νά μπορέσουν νά βροῦν τίς ψυχές τους στό τελευταῖο ἄστρο, νά ἑνωθοῦν μαζί τους καί νά ζήσουν.

Τότε οἱ διάφορες ἡλικίες καί στιγμές τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου δέν θά χωρίζονται μέ τόν θάνατο, οὔτε θά περιβάλλονται ἀπό φωτιά. Ὅλοι θά ζοῦν ἐλεύθερα τήν ἴδια στιγμή τῶν ζωῶν τους. Ὑπάρχει καί ἄλλος σκοπός, τόν ὁποῖον ὑπηρετοῦν τά ἰσχυρά ὅπλα τοῦ άνθρώπου: νά σταματοῦν τίς μεγάλες συγκρούσεις μεταξύ ἐθνῶν. Σταματώντας γιά λίγο αὐτές τίς συγκρούσεις, δέν σταματάει ἡ ροή τῆς Ἱστορίας· μόνο ἀλλάζει κατεύθυνση. Ἡ ροή τῆς Ἱστορίας διαμορφώνεται μέ ἀγῶνες καί ἡ μεγάλη ἀλλαγή, τήν ὁποία ἔχει ὑποστεῖ σήμερα εἶναι, ὅτι οἱ ἀγῶνες τώρα πρέπει νά λαμβάνουν χώρα μέσα στόν ἄνθρωπο. Στίς ἡμέρες μας, ἡ Ἱστορία συνάντησε τή ζωή στή μορφή τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς ζήτησε νά τήν ἀκολουθήσει, ἀλλοιῶς δέν μπορεῖ νά προχωρήσει. Ἡ ζωή ζήτησε ἀπό τήν Ἱστορία νά σταματήσει, ὥστε νά μπορέσει νά τή φτάσει ὁ ἄνθρωπος.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ἔχει σταματήσει καί ἀπαντᾶ στόν ἄνθρωπο: «Γιά νά σέ πάρω μαζί μου καί νά σέ κάνω συνταξιδιώτη μου, πρέπει νά ἀγωνίζεσαι μέσα σου ὅσο ἔχω ἀγωνισθεῖ ἐγώ μέχρι πού κατασκεύασα τό ἰσχυρό ὅπλο, πού ἐσύ δέν μπορεῖς νά κρατήσεις στά χέρια σου σήμερα. Πρέπει ἐσύ νά κατασκευάσεις τό δικό σου πυρηνικό ὅπλο γιά νά περπατήσεις μαζί μου καί νά μπορεῖς νά κρατᾶς τό ὅπλο μου στά χέρια σου. Τό ἀφήνω τώρα καί σέ περιμένω. Πρέπει νά βιασθεῖς. Δέν θά

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἀγγίξω τό ὅπλο μου, ἀλλά δεν μπορῶ νά σοῦ ἐξασφαλίσω ὅτι δέν μπορεῖ νά ἀγγισθεῖ ἀπό τίποτε· δέν μπορῶ νά τό προστατεύσω».

Ἔτσι τώρα ὁ ἀγών συνεχίζεται στό ἐσωτερικό τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ Ἱστορία συνειδητά γίνεται, σήμερα, ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἄνθρωπος δέν θά μποροῦσε νά μελετήσει τήν Ἱστορία μέ τόσο ζῆλο, ἄν τοῦ ἦταν κάτι ξένο. Δέν θά ὑπῆρχε ἀνάγκη νά ὑπάρχει ἡ Ἱστορία καί νά γράφεται μέ τόσον πολύ πόνο, ἄν δέν εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα κάποιο μάθημα ἤ ὄφελος γιά τόν ἄνθρωπο. Σήμερα ὁ ἀγών καί ὁ σκοπός τῆς Ἱστορίας γίνεται ἀγών καί σκοπός τοῦ κάθε ἀνθρώπου.

Σήμερα ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νά ἀντικαταστήσει τόν εὔκολο ρόλο τοῦ κατακτητοῦ μέ τόν δύσκολο ρόλο τοῦ συνταξιδιώτου.

Αὐτοί πού εἶναι ἀδύναμοι καλοῦνται νά γίνουν δυνατοί καί αὐτοί πού εἶναι δυνατοί καλοῦνται νά ἀναστείλουν τή χρήση της δυνάμεώς τους καί νά περιμένουν τούς ἄλλους. Ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νά ἀνεβεῖ στό ὕψος τῆς παρούσης ἱστορικῆς στιγμῆς.

Γιά νά ἀκολουθήσει τήν ταχεῖα ἀνάπτυξη τῆς Ἱστορίας και νά συμβαδίσει μαζί της, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά ἀναπτύξει ἐξ ἴσου ὅλες τίς ψυχικές, πνευματικές καί σωματικές δυνάμεις του. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀναπτύξει πολύ τό πνεῦμα του, καί τά δημιουργηματά του τόν ὁδήγησαν στό παρόν στάδιο.

Τώρα εἶναι καιρός νά βάλει χαλινάρι καί πειθαρχία στήν δημιουργική δύναμη τοῦ πνεύματος καί νά ἀναπτύξει τίς δυνάμεις τῆς ψυχῆς του, καί εἰδικά νά δυναμώσει τά φτερά τῆς ψυχῆς του μέ τή βοήθεια τῆς Τέχνης. Τότε θά μπορεῖ νά κινεῖται, ὄχι μόνο μέ τά μηχανικά μέσα πού δημιουργεῖ, ἀλλά καί μέ τή δική του δύναμη.

Ἔτσι θά συμπληρωθεῖ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτός εἶναι ὁ σκοπός τῆς Ἱστορίας ἀναφορικά μέ τόν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος θά συγκεντρώσει ὅλες τίς σκορπισμένες σωματικές, πνευματικές καί ψυχικές δυνάμεις του καί θά τίς χρησιμοποιήσει γιά νά ὑπηρετήσει τόν ἄνθρωπο καί τήν κοινωνία. Θά ἀγωνίζεται γιά τήν ἀνύψωση τοῦ ἀνθρώπου καί ὄχι γιά τόν θάνατο τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Ἱστορία δέν εἶναι μία θεωρία, ἀλλά δράση καί ἐφαρμογή. Θά προχωρήσει περισσότερο αὐτός, πού ἐφαρμόζει νωρίτερα τά διδάγματά της.

Ὁ σκοπός τῆς Ἱστορίας ἀναφορικά μέ τήν Πολιτεία εἶναι νά δημουργήσει ἕνα ζωντανόν ὀργανισμό, στόν ὁποῖο ὅλα τά συστήματα θά λειτουργοῦν σωστά καί κάθε κύτταρο θά εἶναι στή θέση του· τότε ἡ Πολιτεία μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὡς ἕνα ἀνθρώπινο ὄν, ὅπως εἶπε ὁ Πλάτων: "ὡς ἄνθρωπον ἐν μεγάλῳ".

ΣΗΜΕΡΑ ἡ ἀνθρωπότης προσπαθεῖ νά ἐγκαταστήσει μία τάξη, τήν πρώτη της τάξη, μέ μία νέα μορφή. Τά ἄστρα τώρα ἔχουν ἑνωθεῖ· δέν ἔχουμε μονοφωνική μουσική ὅπως πρίν. Σέ ἕνα καί τό αὐτό ἄστρο ὑπάρχουν ἄνθρωποι ὄχι μόνο μιᾶς ἡλικίας καί ἐπαγγέλματος. Οἱ φωνές εἶναι πολλές καί ἡ μουσική μας πρέπει νά εἶναι πολυφωνική.

Κάθε ὁμάδα φωνῶν πρέπει νά καταλάβει ὅτι ἔχει νά ἀκούει γύρω ἄλλες φωνές. Πρέπει νά προσέχει, ὅμως, νά παραμένει αὐστηρά μέσα στά ὅριά της καί νά μή ἐπηρεάζεται ἀπό τίς ἄλλες, οὔτε νά προσπαθεῖ νά κυριαρχήσει. Καί κάθε φωνή, πού τῆς ἐπιτρέπεται νά ἀκουστεῖ μόνη της γιά λίγο, πρέπει νά εἶναι σέ ἁρμονία μέ τό σύνολο. Ὅλες πρέπει νά δροῦν σύμφωνα μέ δοσμένο σχέδιο.

Ἡ ἀνθρωπότης ζητεῖ νά ἐναρμονίσει αὐτές τίς φωνές, ὥστε κάθε μία νά βρίσκει τόν δικό της δρόμο.

Κάθε ἄνθρωπος πρέπει νά ἀκολουθεῖ τήν πορεία τῆς ζωῆς του, χωρίς νά ἐνοχλεῖ ἄλλους οὔτε νά ἐνοχλεῖται ἀπό αὐτούς.

Κάθε ἄνθρωπος πρέπει νά βρεῖ τό δικό του περιβάλλον, μέσα στό ὁποῖο νά ζεῖ κάθε στάδιο καί στιγμή τῆς ζωῆς του, μέσα στά ὅρια πού θέτουν οἱ νόμοι.

Ἔτσι οἱ ἄνθρωποι θά αἰσθάνονται ἱκανοποιημένοι ἀπό τή ζωή τους καί οἱ δράσεις τους θά εἶναι δικαιωμένες.

Αὐτό ἐπιτυγχάνεται μέ ΕΡΓΑΣΙΑ καί ΠΡΟΣΕΥΧΗ.

ΕΙΚΟΝΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΜΙΑ ΦΟΡΑ κι ἕναν καιρό ὁ ἄνθρωπος πετοῦσε μέσα σ᾽ ἕνα ὄχημα, πού θά μποροῦσε νά θεωρηθεῖ καί τό κάλυμμά του καί δέρμα του καί ἑαυτός του.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Μποροῦσε νά πάει παντοῦ καί νά κάνει ὁτιδήποτε ἐκεῖ, ἐκτός ἀπό τό νά ἀνοίξει μιά πόρτα, πού τοῦ ἦταν ἀπηγορευμένη. Ἀλλά αὐτός ἄνοιξε τήν πόρτα κάποια μέρα, καί ἔπεσε κάτω καί ἔγινε κομμάτια. Τό ὄχημά του ἔβγαλε μία κραυγή πόνου τήν ὁποία ἀκολούθησαν αὐτά τά λόγια:

«Μάζεψε ὅλα τά κομμάτια σου καί ἕνωσέ τα σέ ἕνα ὅλον, καί τότε θά ἔλθω νά σέ πάρω».

Καί ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος δέν μποροῦσε νά μαζέψει τά κομμάτια τοῦ ἑαυτοῦ του, τό ἔκανε αὐτό ἕνα ἄλλο ὄν κι ἔβαλε ὅλα τά κομμάτια σ᾽ ἕνα σακκί. Τά κομμάτια μέσα στό σακκί ἦταν τυφλά, ἀλλά γεμᾶτα ζωή, καί κραύγαζαν ἀπό πόνο: «Θέλω νά θεραπευθῶ. Χρειάζομαι βάλσαμο γιά τίς πληγές μου. Θέλω νά βγῶ ἀπ᾽ ἐδῶ.» Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ἄνοιξε τρύπες στό σακκί καί ἅπλωσε προς τά ἔξω τά χέρια του, τά πόδια του καί τή γλῶσσα του γιά νά μειώσει τούς πόνους του.

Θυμήθηκε τήν πρώτη ἀπό τίς λέξεις πού ἄκουσε ὅταν ἔπεσε: «Μάζεψε». Δέν ἔβλεπε τά κομμάτια τοῦ ἑαυτοῦ του. Τό γεγονός ὅτι ἦταν ὅλα μέσα στό σακκί τόν ἔκανε νά αἰσθάνεται ὅτι δέν ἦταν σπασμένος. Τό νά μαζεύει πράγματα τοῦ ἔδινε ἱκανοποίηση καί προσωρινή ἀνακούφιση ἀπό τόν πόνο. Σιγά-σιγά ἡ λέξη «μάζεψε» ξεχάστηκε καί ἔμεινε στόν ἄνθρωπο μόνον ἡ τάση νά μαζεύει πράγματα. Μέχρι τώρα, οἱ ἄνθρωποι ἀρέσκονται νά συλλέγουν πράγματα, χωρίς νά ξέρουν τό γιατί. Νομίζουν ὅτι αὐτά πού συλλέγουν ἔχουν κάποια ἀξία. Ὁ καθένας ἐνστικτωδῶς συλλέγει κάτι: εἰσιτήρια λεωφορείων, ἄδεια κουτιά, χρήματα, βιβλία, ἀντικείμενα τέχνης, κοῦκλες, μπουκάλια, καπέλλα, γνώσεις, ἀνθρώπους πού σχηματίζουν ἀκροατήριο σέ ὁμιλίες, ἀντίκες, γραμματόσημα, μνῆμες καί ὅ,τι ἄλλο πρᾶγμα μπορεῖ κάποιος νά φανταστεῖ. Ὑπάρχει μία ἄποψη, κατά τήν ὁποία ὅλα αὐτά ἔχουν μία καί τήν ἴδια ἀξία: ἐξυπηρετοῦν τήν τάση τοῦ ἀνθρώπου νά μαζεύει.

Ὁ ἄνθρωπος θυμόταν ἐπίσης τή λέξη «Ἕνωσε» ἀπό τά λόγια τοῦ ὀχήματος.

Ὅπως καί στήν προηγούμενη περίπτωση, καί αὐτή ἡ λέξη ἀργότερα ξεχάστηκε καί ἀπέμεινε στόν ἄνθρωπο ἡ τάση νά ἑνώνεται. Οἱ ἄνθρωποι ἑνώνονται καί σχηματίζουν ὁμάδες, συλλόγους καί κοινωνίες, χωρίς ὁ ἕνας νά ἐξετάζει σοβαρά ποιό εἶναι τό ἄλλο πρόσωπο καί ποιά εἶναι τά ἔργα του. Ἀρκεῖ πού ἱκανοποιεῖται ἡ τάση νά ἑνώνεται. Ψυχικές, πνευματικές ἐπαφές λαμβάνουν χώρα μεταξύ τῶν ἀνθρώπων˙ αὐτές ἱκανοποιοῦν αὐτή τήν τάση εὔκολα. Ἀλλά δέν φέρ-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

νουν κάποιο θετικό ἀποτέλεσμα· δέν φέρνουν τήν θεραπευτική ἕνωση· εἶναι σύμφωνες μέ τήν ἔννοια τῆς ἑνώσεως, ἀλλά δέν ἱκανοποιοῦν τό ὑποκείμενο πού τήν χρειάζεται· λαμβάνουν χώρα ἔξω ἀπό τήν περιοχή πού πονάει· ἔξω ἀπό τήν περιοχή τοῦ ἀνθρώπου· λαμβάνουν χώρα ἔξω ἀπό αὐτό, πού ὁ ἄνθρωπος παίρνει μαζί του ὅταν φεύγει ἀπό αὐτόν τόν κόσμο· ἔξω ἀπό τό ἄτομο, ὅπου πρέπει νά συμβεῖ ἡ ἕνωση. Καί ἄν δέν συμβεῖ πρῶτα ἡ ἕνωση στό ἄτομο, καμμία ἕνωση δέν εἶναι δυνατή στήν κοινωνία. Ἔτσι οἱ άνωτέρω ἐπαφές δέν φέρνουν τήν ἕνωση οὔτε στό ἄτομο οὔτε στήν κοινωνία. Εἶναι ἕνα ἐξωτερικό κάλυμμα, πού μᾶς φέρνει μαζί καί μᾶς δίνει τό ψεύτικο αἴσθημα ὅτι εἴμαστε ἑνωμένοι· ὅταν τό κάλυμμα ἐξαφανίζεται, δέν ἀπομένει κάποια ἕνωση. Ἐδῶ ἔχουμε μόνο μία πρώτη, χονδροειδῆ μορφή ἑνώσεως. Ἀλλά ὅλα ἀρχίζουν ἀπό τό χονδροειδές. Τό παιδί, πού παίρνει τό πινέλο καί βάφει τά πάντα γύρω του: τοίχους, χαρτιά καί ἔπιπλα, δέν εἶναι ἕνας καλλιτέχνης. Κάνει ὅλο αὐτό πού μπορεῖ νά κάνει. Ἀλλά αὐτό εἶναι ἡ ἀρχή στόν δρόμο πού ὁδηγεῖ στήν τέχνη, στόν στόχο. Στήν περίπτωσή μας, ὁ στόχος εἶναι ἡ ἕνωση καί διαμόρφωση τοῦ ἀτόμου. Τό ταξίδι πρός αὐτήν διαρκεῖ αἰῶνες· ἄνθρωποι καί ἐποχές ἀποτελοῦν τίς ἀποφασιστικές στιγμές του.

Αὐτή ἡ τάση τοῦ ἀνθρώπου νά ἑνώνεται εἶναι πολύ δυνατή.

Καί ὁ ἄνθρωπος πάντα ὀνειρεύεται ἐκεῖνο τό ὄχημα, που θά τόν πάρει σέ νέα ταξίδια.

Κάποιοι ἄνθρωποι προσπαθοῦν νά τό κατασκευάσουν καί ἄλλοι πιστεύουν ὅτι ὑπάρχει, ἐκεῖνο τό παληό ὄχημα, καί περιμένει νά ἔλθει ἡ στιγμή πού θά πάρει πάλι μέσα του τόν ἄνθρωπο, σύμφωνα μέ τήν ὑπόσχεσή του.

Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, πού πέτυχαν νά θυμηθοῦν τά λόγια τοῦ ὀχήματος κατά τήν ὥρα τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, συγκινοῦνται βαθειά ἀπό τήν ἀνάμνηση ἐκείνης τῆς κραυγῆς πόνου. Κάθε μέρα τήν ἀνανεώνει καί τήν ἀκοῦν πιό καθαρά. Ἐπί χιλιάδες χρόνια, αὐτή ἡ κραυγή δυναμώνει μέρα μέ τήν ἡμέρα. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἶναι ἀνάμεσα σέ αὐτούς, πού δέν μποροῦν νά ἀντέξουν τόν πόνο καί πιστεύουν ὅτι ὁ πόνος δέν εἶναι μία κατάσταση πού δέν μπορεῖ νά ἀλλάξει ἤ νά διορθωθεῖ. Ἔχουν ἐρευνήσει τό ἐσωτερικό τμῆμα τοῦ ἀνθρώπου γιά νά βροῦν τήν αἰτία τοῦ πόνου καί νά τόν θεραπεύσουν. Ἔφτασαν στή ρίζα του καί τήν ἄνοιξαν, καί ἐκεῖ βρῆκαν τήν πρώτη εἰκόνα, τοῦ ἀνθρώπου σπασμένου σέ κομμάτια, καί τά λόγια τοῦ ὀχήματος. Ἀναγνωρίζουν ἐκεῖ τό πρῶτο καί ἀληθινό ἔνστικτο,

τοῦ ὁποίου εἰκόνες εἶναι ὅλα τά ἄλλα. Εἶδαν ὅτι οἱ πληγές τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀκόμη ἀνοικτές καί αἱμορροοῦν, καί αἰσθάνθηκαν τόν ἀβάσταχτο πόνο καθενός ἀπό τά κομμάτια τοῦ ἀνθρώπου.

ΤΟ ΙΑΜΑ βρισκόταν ἐκεῖ, δίπλα τους, ἀνέγγιχτο.

Ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε νά βάλει τά χέρια, τά πόδια καί τή γλῶσσα του πάλι μέσα στό σακκί καί νά τούς πεῖ: «Ἐδῶ θά ἐργασθεῖτε. Θά κλείσετε μέσα σας καί δέν θά ἐπιτρέψετε σέ αὐτά τά κομμάτια, πού ἀγωνίζονται καί κραυγάζουν καί μοιάζουν μέ ἐνεργό ἡφαίστειο, νά βγοῦν ἀπό τό σακκί· πρέπει νά κινηθοῦν μέσα στό σακκί μέχρι νά βροῦν τό κομμάτι ἀπό τό ὁποῖο χωρίσθηκαν, καί νά ἑνωθοῦν καί πάλι. Καί κάθε προϊόν ἑνός τέτοιου ἡφαστείου πρέπει νά μείνει κι αὐτό μέσα στό σακκί, γιά νά βοηθήσει νά ἐπέλθει ἡ ἕνωσις».

ΟΤΑΝ ΕΤΣΙ κάθε κομμάτι θά ἔχει βρεῖ τή θέση του, ὁ πόνος θά φορέσει τό σακκί σάν ἔνδυμα καί αὐτοί οἱ δύο θά πετάξουν, διαλαλώντας τήν εἴδηση ὅτι ὁ ἄνθρωπος ξαναενώθηκε καί δέν τούς χρειάζεται. Τόν πόνο θά διαδεχθεῖ ἡ χαρά, καί ὁ λόγος θά πάρει τή θέση τῆς κραυγῆς.

Καί τό ὄχημα, πιστό στήν ὑπόσχεσή του, θά ἔλθει νά πάρει πίσω τόν ἄνθρωπο, καί θά τοῦ δώσει καινούργιο μήνυμα:

«Ἐργάζου καί Δίνε».

Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, πού περιμένουν νά ἔλθει τό ὄχημα νά τούς πάρει, συλλέγουν ἀτομική ἐνέργεια τῆς ψυχῆς.

Ἔτσι οἱ ἄνθρωποι πετυχαίνουν νά κάνουν τό ὄνειρό τους πραγματικότητα.

Ἕνας-ἕνας, οἱ ἄνθρωποι γίνονται ἱκανοί νά ξαναμποῦνε στό ὄχημά τους καί νά συνεχίσουν τά ταξίδια τους.

ΕΙΚΟΝΑ ΤΡΙΤΗ

ΜΙΑ ΦΟΡΑ κι ἕναν καιρό τό ἕνα ἔγινε πολλά, καί τώρα ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νά μάθει, πῶς μπορεῖ νά γίνει τό ἕνα.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΜΟΡΦΕΣ
ΔΙΧΩΣ ΦΟΝΤΟ



ΑΘΗΝΑΙ 1970

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

Σ᾽ ἐσένα, ἀναγνώστη,
πού περιμένουν
οἱ μορφές τοῦ βιβλίου μου
νά τίς ζωντανέψεις
μέ τό δικό σου φόντο

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΧΩΣ ΦΟΝΤΟ

1. Γιά τούς μεγάλους

Μή σέ πλανέψει ἡ τόση ἀγάπη πού βρίσκεις γύρω.
Ἕνα ἀνθοβόλισμα κάτω ἀπ᾽ τόν ἥλιο.
Θά ᾽ρθει τό σκότος καί θά τό σβήσει.
Μή σέ τρομάξει τό πολύ μῖσος πού σέ κυκλώνει.
Πέπλος θανάτου, νύχτα, τό χιόνι.
Θά ᾽ρθεῖ τό φέγγος νά τ᾽ ἀναστήσει.

Ἀθῆναι, 20 Δεκεμβρίου 1963

2. Ὁ φιλάνθρωπος

Ἤθελε νά βοηθήσει τούς φτωχούς, μά ποῦ νά βρεῖ τά χρήματα.

Τό ᾽θελε ὅμως πολύ.

Πρέπει κάποιος τρόπος νά βρεθεῖ.

Σκέφθηκε τήν ἱστορία νά συμβουλευθεῖ, καί βρῆκε τόν Χριστό.

Χρήματα ὁ Χριστός δέν εἶχε καί πλούτισαν χιλιάδες μέ ἕνα "Σταυρωθήτω".

Σήκωσε τότε κι ἐκεῖνος τόν Σταυρό του καί Τόν ἀκολούθησε.

Ἔτσι ἐπλούτισε ἡ φτωχολογιά καί ἔλαμψαν τά πρόσωπα πλούσιων καί φτωχῶν ἀπό είλικρινῆ χαρά.

Ζωντάνεψε τό ὄνειρό του.

Σ᾽ ἐκεῖνον φθάνει ἡ Ἀνάστασις.

3. Ὁ εἰρηνοποιός

Κι ἦταν ὁ στόχος γερός. Ἀκατάβλητος. Μεγάλο τό τίμημα γιά ὅποιον τόν ρίξει. Μά ὄχι μικρότερο καί γιά ὅποιον μπορέσει ἁπλῶς νά τόν θίξει.

Κόσμος πολύς μαζεύεται γύρω του, ὁ ἕνας τόν ἄλλον βοηθάει.

Ἀδελφώνονται. Συσφίγγονται γιά μιά συντονισμένη προσπάθεια, σέ μιά θαυμαστή ἑνότητα πού τήν δένει ὁμόνοια, εἰλικρίνεια, πίστις, χαρά.

Καί ὁ στόχος ἀκόμα νά πέσει.

Θά στέκεται ὄρθιος νά κτυπιέται ἀλύπητα, ὥσπου νά δεῖ νά σχηματίζεται γύρω του μιά πανανθρώπινη, εὐημεροῦσα, ἀδελφωμένη, ὁμονοοῦσα, εἰρηνική καί χαρούμενη κοινωνία.

4. Ἄγνοια

Βλέπω πάλι δυναμίτη μαζεύουν. Φουρνέλο θά ρίξουν ν᾽ ἀνοίξει ὁ δρόμος. Τόση πέτρα ποῦ βρίσκεται;

Καθαρίζουν τούς πανώρηους τούς κήπους τους. Βαθαίνουν τῶν σπιτιῶν τά θεμέλια νά πατήσει γερά τό περήφανο πίτι τους στίς μεστές πολιτεῖες, καί ρίχνουν τά μπάζα νά φράξουν τόν ἔρημο δρόμο.

Τή χαρά σάν παγίδα διαλέξανε γιά ν᾽ ἀνοίξει τῆς γῆς ἡ καρδιά νά καθίσει τό σπίτι τους. Καί χτυπᾶνε μέ ἀδάμαστη θέληση γιά ν᾽ ἀνάψει ὁ σπινθήρας πού αὐτό θά φωτίσει.

Ἀπό ἄγνοια σέ ἕνα ἡφαίστειο κτίσαν τό σπίτι τους. Κι ὁ σπινθήρας θ᾽ ἀνάβει τό ἔναυσμα γιά τήν ἔκρηξη στόν ἔρημο δρόμο.

5. Νίκη

Σέ βλέπω στόν Σταυρό κρεμασμένο, Χριστέ μου, μέ τό κεφάλι πεσμένο, τούς μῦς χαλαρούς, ἀμίλητο, ἀδύνατο, καί σκέπτομαι:

Ἔτσι μπορεῖ νά σταθεῖ ὄρθιος στόν κόσμο ἕνας Χριστός. Ἔτσι μπορεῖ νά ζήσει. Σταυρωμένος μέ καρφιά, ἐπάνω σ᾽ ἕνα σταυρό. Καλά στερεωμένος ψηλά στόν Σταυρό μπορεῖ νά σηκώσει τό βάρος τῆς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.

Δέν Τοῦ ἔμεινε τίποτε ἄλλο ἀπό αὐτό.

Ἔχει ξοδέψει τήν ψυχή Του στήν ἀγάπη.

Τό πνεῦμα Του στήν ἐξυπηρέτηση.

Τή φωνή Του στή διδασκαλία.

Τίς σωματικές Του δυνάμεις στήν πορεία.

Ὁλόσωμος, ὅπως Τόν βλέπουμε καί σήμερα, συμβολίζει τήν διάρκεια μέ τήν προσφορά.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

6. Χαμογελαστή

Ἀφιεροῦται στήν ἀγαπητή μου κόρη, μαθηματικόν, γιά τήν πρώτη της ἐπιστημονική ἀνακοίνωση στήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τῆς 4-12-1969.

Ὅλα τά παιδόπουλα φρόντιζαν μ᾽ ἀγάπη τά μικρά λουλούδια τους. Θά τά φέρναν πρόσχαρα στήν τρανή γιορτή.

Μά ἕνα παιδόπουλο μέ περίσσεια ἀγάπη, καθαρή τροφή, ἄγρυπνη φροντίδα καί θέση καλή εἶχε κατορθώσει τό μικρό τριαντάφυλλο γίγαντα νά φτιάξει.

Κι ὅλοι τό χαιρότανε. Τί καλά θά φάνταζε ἡ τρανή γιορτή.

Κι ἦρθε ἡ νύχτα ἡ ἄγρια, ἡ βάρβαρη, ἡ φρικτή.

Τό πρωΐ τό τριαντάφυλλό σου δέν ἦταν ἐκεῖ.

Κι ἦρθες στή γιορτή δίχως τό τριαντάφυλλο, χαμογελαστή.

Τό τριαντάφυλλό σου ἔδωσε τά φύλλα του στά μικρά ἀγγελούδια πού εἶχαν γεννηθεῖ. Κι ἔγιναν φτεροῦγες νά πετοῦν ψηλά, μακρυά ἀπ᾽ τή γῆ.

Κι ἦρθαν καί σέ σήκωσαν πάνω σ᾽ ἕνα σύννεφο τριανταφυλλί κι ἔπλεξαν στεφάνι μέ τά πρόσωπά τους γύρω ἀπ᾽ τά μαλλιά σου, καί στή μέση ἐσύ.

Κι ἔγινε τραγούδι τους τό χαμόγελό σου στήν τρανή γιορτή.

7. Ἀπ᾽ τῆς Ἀνατολῆς τά κύματα

Ἄκου... Ἄκου...Αὐτοί οἱ κτύποι πού ἀκοῦς ἔρχονται ἀπό μακρυά. Ἀπό τήν Ἀνατολή. Ἀπό τόν Γολγοθᾶ. Κρατήσαν τά κύματα τόν χτύπο τῶν σφυριῶν πού σταύρωσαν τόν Χριστό καί μᾶς τόν δίνουν, ὅταν τύχει καί ζήσεις στά μέρη πού πέρασε ὁ Χριστός κατά τήν Ἀνάληψη.

8. Θαμμένες ἀλήθειες

Γῆ! Καί τί δέν κρύβεις μέσα στά σπλάχνα σου. Ἕνα ἀκοίμητο ἡφαίστειο. Μιά φωτιά δυνατή, πού ἕνας φρουρός αὐστηρός, μιά φλούδα γερή σάν μπάντα σφιχτή τά κρατεῖ ἀνεκδήλωτα. Καί βαδίζει ἀπό πάνω ἡ ζωή μέ ἀσφάλεια. Ἔχεις ἀκόμα θησαυρούς ἀλογάριαστους, πού πρέπει ὁ ἄνθρωπος νά δουλέψει σκληρά νά τούς βρεῖ.

Καί σ᾽ ἐμένα, στά δικά μου τά σπλάχνα ὅλ᾽ αὐτά κατοικοῦν. Μά ἐδῶ ὑπάρχει καί κάτι, πού ἐσύ δέν τό ἔχεις.

Οἱ νεκροί, πού ἀγκαλιάζεις, σέ μένα μόνον κοιμοῦνται. Πότε-πότε ξυπνοῦν, ἀναδεύονται, θέλουν νά βγοῦν ἀπ᾽ τό μνῆμα τους. Μά ποτέ δέν ἀφήνω νά γίνει αὐτό. Εἶναι ἀλήθειες θαμμένες γιά ν᾽ ἀφήσουν νά ζήσουν τά ὄντα πού ἐπάνω στό ψέμα τή ζωή τους στηρίζουν.

9. Αἰτωλικόν 1-12-67

Ἕνα δεκάχρονο παιδάκι ἀνέβηκε καί κάθισε στό πρεβάζι τοῦ χαμηλοῦ φτωχοῦ σπιτιοῦ του. Ἀγκάλιασε τά γόνατά του καί κοίταζε τή θάλασσα σιγοτραγουδώντας.

Κεντρικός ὁ δρόμος τοῦ σπιτιοῦ του, μέ ηὐξημένη πάντα τήν κίνηση, κανένας δέν τό πρόσεξε. Ὄχι νά τό μεμφθεῖ, ἀλλά οὔτε κἄν νά τό παρατηρήσει.

Τόσος πολιτισμός! Τόση ἐλευθερία! Ὅλοι οἱ συμπολῖται γύρω του μπορεῖ οὔτε γιά ἕνα ὀλιγοήμερο ταξίδι νά μή βγῆκαν ἀπό τά ὅρια τῆς μικρῆς (!) τους πατρίδος. Ζυμωμένοι μέ τήν ἔννοια τῆς ἐλευθερίας καί τοῦ πολιτισμοῦ, ἔχουν γίνει ἕνα μαζί τους. Τά θεωροῦν σάν κάτι φυσικό, ἀσάλευτο καί αὐτονόητο.

Τό παιδάκι, πού κοίταζε τή θάλασσα, θά σκεφτόταν ταξίδια μακρυνά σέ χῶρες ἀνεπτυγμένες καί μεγάλες.

Δέν θέλω μέ καμμιά μου σκέψη νά ταράξω τήν εὐτυχία τοῦ ὀνείρου σου καί τῆς τωρινῆς στιγμῆς σου, μικρέ μου. Φθάνει πού μοῦ ἔδωσες ἀνάγλυφη τήν εἰκόνα τῆς ἐλευθερίας καί τοῦ πολιτισμοῦ καί μοῦ εἶπες:

-Ὑπάρχει στή γῆ ἐλευθερία, ὑπάρχει καί πολιτισμός.

10. Ὅταν τραγουδάει τ᾽ ἀηδόνι

Σέ κάποιο μουσικό κομμάτι γιά ὀρχήστρα, ἕνας-ἕνας ἀπ᾽ τούς ἐκτελεστάς ἀποχωρεῖ καί φεύγει. Μαζί μ᾽ αὐτόν, τό φῶς πού εἶχε κοντά του χάνεται καί πιά δέν φέγγει.

Μά ὅταν τραγουδάει τ᾽ ἀηδόνι γίνεται κάτι ἄλλο. Βλέπουμε στή σκηνή νά τραγουδάει τ᾽ ἀηδόνι καί στή σάλα, ἕνας-ἕνας ἀπ᾽ τούς ἀκροατάς νά φεύγει καί στή θέση του ἕνα φῶς ἀκοίμητο νά μένει.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

10α. UN SOSPIRO

Μέ τούς πρώτους τόνους, ξαφνικά ἕνας κόσμος λησμονημένος, φανερώθηκε καί χύθηκε ὁλόγυρά μας.

Θά φαντάζεσθε πώς θυμηθήκαμε καμμιά χρυσῆ ἐποχή τῆς πατρίδος μας, κάποιον περίλαμπρο ναό πού εἴχαμε ἐπισκεφθεῖ, τήν αἴθουσαν κάποιου Μουσείου, κάποιο βιβλίο, πού κάποτε μᾶς εἶχε συνταράξει. Τίποτε ἀπ᾽ ὅλα αὐτά. Ἀλλά,

Ἕνας πυρήνας ἄνοιξε τήν καρδιά του, διά νά μᾶς δείξει τά συστατικά του. Ἕνα κουκούτσι δένδρου θεόρατου. Ἕνας πυρήνας μέ τή στυφή, πικρή του γεύση, μέ τήν συνηθισμένη λιτή ἐμφάνιση. Θά ᾽λεγες

- Πάρτε τον ἀπό ᾽δῶ. Δέν ἔχει γιά τήν ποίηση, δέν ἔχει γιά τή μουσική, δέν ἔχει γιά τήν τέχνη καμμιά σημασία.

Μά σήμερα ἀποφάσισε νά ξεντυθεῖ τή φορεσιά του τήν ἀσκητική. Ν᾽ ἀνοίξει τήν καρδιά του καί νά χύσει στή δική μας τήν καρδιά ὅλο τό περιεχόμενό της γιά νά γνωρίσουμε τήν γεύση του καί τήν καταγωγή του.

Καί νοιώσαμε πώς εἶχε μέσα του κρυμμένα πράγματα σ᾽ ἐμᾶς ἀπό καιρό λησμονημένα.

Τῆς φυλλωσιᾶς τά τρεμουλιάσματα. Τά ὁλάνθιστα κλαδιά, τά πεντακάθαρα τραγούδια τῶν πουλιῶν. Τοῦ ἥλιου τίς θωπειές καί τή δροσιά κάποιας κρυστάλλινης πηγῆς μαζί μ᾽ ὅλης τῆς φύσης τίς μαγεῖες.

Αὐτό δέν ζήτησε στά νιάτα του, λουλούδι προφαντό, γιά κάποια ὄμορφη γιορτή νά ξεπεζέψει, οὔτε σέ στῆθος κοριτσιοῦ νά θρονιασθεῖ νά βασιλέψει.

Μονάχα κάποιου περαστικοῦ, πού κάθισε στίς ρίζες του νά ξαποστάσει, ἅρπαξε ἕνα στεναγμό καί ἡ δική του ὀμορφιά εὐθύς ἐχάθη.

Καί τώρα, πνοή ζωῆς ἀνέκφραστη κλείνει στά σωθικά του.

Χαρά σ᾽ ἐκεῖνον πού θά μπορέσει κάποτε νά τή γευθεῖ φυτεύοντάς το μέσ᾽ στὴ γῆ ἤ μέσα στήν καρδιά του.

Ἐμπνευσμένο ἀπό τήν ἐκτέλεση τῆς Πηνελόπης Ραγκαβῆ τοῦ ὁμωνύμου ἔργου γιά πιάνο τοῦ Liszt στό Ἰταλικό Ἰνστιτοῦτο.

Βραδυά Liszt, 24 Ἰανουαρίου 1956

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

11. Φυλλοκάρδια

Ἔβλεπε ἄλλα παιδιά πού φοροῦσαν παπούτσια, κι ἔλυωνε ἡ καρδιά του. Πολλά παιδιά στό χωριό του δέν εἴχανε παπούτσια, ἀλλά δέν τά ἔνοιαζε.

Ἔβλεπε τ᾽ ἀρχοντόπουλα πού τρώγανε σέ καλοστρωμένα τραπέζια καί καθόταν καί τά κοίταζε. Πότε θά τρώω κι ἐγώ σ᾽ ἕνα τέτοιο τραπέζι, σκεφτότανε.

Τώρα πού μεγάλωσε τόν πῆρε ὁ πατέρας του μαζί του, νά πᾶνε στό ἄλλο χωριό. Στόν δρόμο συναντήσανε ἕνα πύργο. Ἔξω ἀπό τή μεγάλη κλειστή πόρτα τῆς εἰσόδου καθότανε ἕνα ἄσχημο ἀγριεμένο σκυλί καί τόν φύλαγε.

-Τί ἐχει μέσα αὐτός ὁ πύργος, πατέρα; ρώτησε ὁ μικρός.

-Ὅ,τι ἐπιθυμεῖ ἡ καρδιά κάθε ἀνθρώπου, παιδί μου. Ὅποιος θέλει κάτι, τό ζητάει ἀπ᾽ τόν σκύλο, κι ἐκεῖνος τοῦ δίνει μιά κλωτσιά στήν καρδιά, πετιέται ἕνα φυλλοκάρδι, κι ὁ σκύλος τ᾽ ἁρπάχνει καί τό τρώει. Ἔπειτα ἀνοίγει τήν πόρτα. Ὅποιος τό ἀντέχει, πηγαίνει.

Τό παιδί ἀναγάλλιασε ὅταν τό ἄκουσε. Βρῆκε τήν εὐκαιρία καί πῆγε.

12. Ἐπιθυμίες πού ἐκπληροῦνται

Πάντα ἤθελα νά γράψω ἕνα θεατρικό ἔργο. Ἕνα ἔργο διασκεδαστικό. Μά τώρα πού τά σπίτια μας ἔγιναν κρυστάλλινα καί τά στόματά μας ἀπέκτησαν μικρόφωνα, περιττό νά γράφουμε θεατρικά ἔργα.

Ἡ ζωή μας ἔγινε θέατρο καί ὁ κόσμος διασκεδάζει, εὐθυμεῖ.

Τά θεατρικά ἔργα δέν γράφονται τώρα μέ τήν πέννα, ἀλλά μέ τήν καρδιά.

Εἶν᾽ ἀλήθεια πώς τό κρύσταλλο παραμορφώνει καμμιά φορά τήν πραγματικότητα κι ἀκόμη καθρεφτίζει τό περιβάλλον. Μά δέν πειράζει, ὁ κοσμάκης γελάει. Διασκεδάζει.

13. Ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου

Ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου εἶν᾽ ἕνας ὥριμος καρπός. Σέ κάθε ὥριμο καρπό ἕνα μέρος εἶναι γιά τόν ἄνθρωπο. Ἕνα μέρος εἶναι γιά τή φωτιά. Ἕνα μέρος εἶναι γιά τά ζῶα.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

14. Τοῦ πόνου τά γεννήματα

Εὐλογημένος ἄς εἶναι ὁ πόνος.
Μᾶς προσφέρει τόν ἄνθρωπο, πού μᾶς γεμίζει ἀγάπη.
Μᾶς προσφέρει τό ποίημα, πού μᾶς δίνει χαρά.
Μᾶς προσφέρει τόν οὐρανό, πού μᾶς γεμίζει καλωσύνη.

15. Οἱ δημιουργοί

Τόν τελευταῖο καιρό ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου γιά τούς Δημιουργούς τούς πεθαμένους, νά σηκωθοῦν ἀπό τόν τάφο τους νά περπατήσουνε μαζί μας. Νά τριγυρίσουνε τή γῆ, νά μᾶς γνωρίσουν.

Αὐτός πού τό ἐπέτρεψε τούς ἄφησε μόνον τίς μνῆμες ἀπό τίς ἡμέρες τίς μαρτυρικές νά πάρουνε μαζί τους.

Τῆ φτώχειας, τοῦ διασυρμοῦ, τῆς παραγνώρισης, τοῦ παραγκωνισμοῦ. Τίς μνῆμες τῆς ἀφάνειας καί τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου των.

Καί βλέπει ὁ Μπετόβεν, πού σέ μιά γωνιά τά σάπια του τά χόρτα ἔτρωγε, νά στρώνονται σέ πλούσια τραπέζια οἱ ἑρμηνευταί του καί μουσικολόγοι.

Ὕμνους ἐφτάψηλους νά ὑψώνουν καί δάφνινα στεφάνια νά ἑτοιμάζουν σέ ὅσους καταπιάνονται μέ τή φιλοσοφία τοῦ Σωκράτους. Τό κώνειον διαλέξανε γιά ᾽κεῖνον σάν κατακλεῖδα καί ἀμοιβή.

Ἀλλ᾽ ἄς σταματήσουμε ἐκεῖ, γιατί ἀρχίσαμε νά ντρεπόμαστε γιά τόν πολιτισμό μας.

16. «Οὐ φονεύσῃς»

Καί πάλευε σ᾽ ὅλη του τή ζωή νά ὑπακούσει στήν ἐντολή.

Ἄγριο τό πάθος μέσα του φουρτούνιαζε κι ἐκεῖνος πάσχιζε, μέ δύναμη πολλή, νά τό κρατήσει μέ τό χαλινάρι. Καί τά κατάφερε.

Κανέναν δέν ἐπείραξε.

Κι ἔρχεται τό ραντάρ καί βρίσκει μέσα του στοιχεῖα ἐγκληματία.

-Ὑποκριτά, τοῦ φώναξαν, εἰς θάνατον.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

17. Μεσημεριάτικη ἐπίσκεψις σ’ ἕνα νεκροταφεῖο 30-7-1965

1. Ὅ,τι ἦταν κακό, ἀνταριασμένο, ἄσχημο, βραχύβιο, ἀφανίστηκε.
Κι ἔμεινε τό αἰώνιο.
Ἡ Τέχνη. Ἡ γαλήνη. Τό φῶς. Τό δένδρο. Τό λουλούδι.

2. Εἶδα τοῦ πόνου τό ἀνθοβόλισμα, τοῦ τάφου τή λαμπρή καρποφορία.

3. Πέρασε ἕνας ὁδοστρωτήρας κι ὅλα τά εὐθυγράμμισε.

18. Ἡ ἱστορία μιᾶς γλώσσας

Γλωσσοῦ, γλωσσοῦ, φώναζε στό παιδάκι ἡ Μαλβίνα κάθε φορά πού πήγαινε στό σπίτι της, κάθε φορά πού τό ᾽βλεπε στ᾽ ὁλάνθιστο μπαλκόνι του.

Ἡ Μαλβίνα καθόταν στό διπλανό σπίτι. Στ᾽ ἀρχοντικό τοῦ ποιητῆ. Καί τό παιδί στό ἄλλο. Σπίτι κι αὐτό τοῦ ποιητῆ. Ἐκεῖ εἶχε τό παιδάκι γεννηθεῖ. Κι ἀκόμα ἐκεῖ ζοῦσε, ὅταν ἄρχισε ἐτούτη ἡ ἱστορία.

Ἦταν τριῶν-τεσσάτων ἐτῶν. Ἕνα κοριτσάκι.

Αὐτά δέν τά θυμᾶται τό ἴδιο, οἱ ἄλλοι τοῦ τά λέγανε, ὅταν μεγάλωσε. Κι ἐκεῖνο ἀποροῦσε. Γιατί, ὅταν ἔνοιωσε τόν ἑαυτόν του, βρέθηκε μέ κομμένη τή γλῶσσα.

Τήν κόψαν καί τήν πέταξαν. Γι᾽ αὐτό, ὅταν τοῦ μιλᾶτε, σᾶς ἀπαντάει μ᾽ ἕνα χαμόγελο. Μέ μουσική. Γι᾽ αὐτό, ἐκεῖ πού κάθεσθε στό σπίτι σας, ἀκοῦτε ξαφνικά κάποια φωνή. Μιά γλῶσσα νά μιλάει δίχως σῶμα. Μοναχή.

Τό παιδί ταξίδεψε. Ἔφυγε μακρυά. Μά ἡ γλῶσσα του φαίνεται νά ᾽μεινε ἐκεῖ. Στό σπίτι πού γεννήθηκε. Στό σπίτι τοῦ ποιητῆ. Κι ἀκόμα, στήν ἴδια ἡλικία. Στήν ἡλικία τήν παιδική.

Αὐτό κάνει πολύ παράξενη τήν συντροφιά μέ τοῦτο τό παιδί, ὅσο κι ἄν τώρα ἔχει μεγαλώσει. Ἄν τύχει μιά κουβέντα ν᾽ ἀκουστεῖ ἀπ᾽ τό στόμα του. Σάν μασκαράτα θά φανεῖ, πού τριγυρνάει ἔξω ἀπ᾽ τόν χορό. Σάν ξεφτίδι καί συντρίμμι. Σάν κάτι, πού βυθίζεται στήν ἄβυσσο. Σάν παραμορφωμένη τρικλίζουσα ἠχώ. Ἄσε, πού πρέπει νά περάσει καιρός πολύς, γιά νά τό καταλάβετε αὐτό πού θά σᾶς πεῖ. Δέν διανύεται εὔκολα τό χάος, ἡ ἀπόστασις, πού τό χωρίζει ἀπ᾽ τή γλῶσσα του.

Ἀκόμα κι ἄν σᾶς μιλήσει γιά πράγματα, πού τόσο σᾶς ἐνδιαφέρουν ἄν τ᾽ ἀ-

κούσετε ἀπό κάποιον ἄλλο. Αὐτά τά ἴδια θά σᾶς φανοῦνε βαρετά, ἀκατανόητα. Ἀκόμα, πού δέν ἔχουν τή θέση τους ἐκεῖ. Πολύ σωστά. Ποιός θά μαντέψει τήν τραγωδία πού κρύβεται πίσω ἀπ᾽ ὅλ᾽ αὐτά.

Τό παιδί αὐτό δέν μπορεῖ νά ἔχει μέ κανέναν μυστικό. Ὅ,τι κι ἄν πεῖ, στή δημοσιά πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα θ᾽ ἀκουσθεῖ. Τῆς δημοσιᾶς τά λόγια, ποιός θά τά σεβασθεῖ. Ὅσο κι ἄν βγαίνουνε κι αὐτά ἀπό κάποιο τέμενος ὑψηλό. Μέσα ἀπ᾽ τοῦ λόγου τό πανσέβαστο ἱερό.

Σάν τσίχλα τά μεταχειρίζονται τά λόγια του, πού τή μασᾶνε κι ἔπειτα τή φτύνουνε. Ἀντίσταση δέν φέρνουνε στό στόμα τους. Μέ πόση εὐκολία τήν τσίχλα τή δαμάζουνε! Καί πόση περηφάνεια νοιώθουνε! Σάν νικηταί! Ὅλοι αὐτοί οἱ τσιχλοδαμασταί!

Μά, σάν ἀκούσουν τή φωνή του ὄχι σάν ἠχώ, μά ἀπ᾽ τήν ἴδια του τή γλῶσσα, μέσ᾽ ἀπ᾽ τό ἴδιο του τό στόμα. Ὅταν μέσα στή σιωπή καί στ᾽ ὄνειρο σμίξουν ἡ γλῶσσα καί τό σῶμα του κι ἀκούσουμε δυό λέξεις ἔτσι, σάν παραλήρημα, τότε συμβαίνει κάτι τρομερό.

Ὅλοι βουβαίνονται.

Ἕνας σεισμός κάποιο βαρύ λιθάρι μέσα τους κυλάει, πού ἀπ᾽ τή μιά τό στόμα τους σφαλάει. Κι ἀπ᾽ τήν ἄλλη μία κρύπτη ἀνοίγει, πού ἕνα ὑπερούσιο φῶς ἀπό ᾽κεῖ μέσα ξεπηδάει!

Τά πρόσωπά τους λάμπουν. Οἱ φλυαρίες ἐδῶ θέση δέν ἔχουνε καμμιά. Βρισκόμαστε στοῦ λόγου τήν περιοχή, πού ἀπαντᾶμε μέ μία πράξη, μέ ἕνα φῶς, μέ μιά ἐνδόμυχη χαρά, μέ σιωπή.

Αὐτό τό φῶς ἦταν ὁ φάρος πού ἔλαμψε καί εἶδε τό παιδί τήν περιοχή τῆς γλώσσας του.

Ἐκεῖ λοιπόν τήν πέταξαν τή γλῶσσα του. Ἐκεῖ πρέπει νά πάει νά τή βρεῖ. Μά πῶς νά φθάσει ἕως ἐκεῖ; Ποιός εἶν᾽ ὁ δρόμος πού ὁδηγεῖ ἀπ᾽ τ᾽ ὄνειρο στήν πράξη; Στόν λόγο, ἀπ᾽ τή σιωπή;

Συμβουλεύθηκε ὅλους τούς σοφούς καί ἔμαθε, τί πρέπει νά κάμει.

Ἔμαθε, πώς ὁ δρόμος ἕως ἐκεῖ εἶναι πολύ μακρύς. Μιά ὁλόκληρη ζωή. Κι ἕνας δρόμος πολύ διαφορετικός ἀπό τούς ἄλλους. Γιά νά τόν περάσεις χρειάζεται μιά ἰδιαίτερη ἄσκηση γι᾽ αὐτό. Μιά διαρκής προσπάθεια.

Καί πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα πρέπει νά μάθεις νά κάνεις τή ζωή τῆς γλώσσας, γιά νά

περάσεις τούς δρόμους πού θά συναντήσεις. Ἄς δοῦμε λίγο αὐτή τή ζωή.

Δέν πρέπει νά τρομάζεις, νά ὑποχωρεῖς, ὅ,τι κι ἄν συναντήσεις.

Τή μοναξιά, τό σκότος, τοῦ χώρου τήν στενότητα, τόν ἐνταφιασμό καί τήν ἀνυπαρξία. Τήν ὁμοιομορφία στίς καθημερινές σου τίς δουλειές. Ὅπως καί στούς τοίχους τοῦ δωματίου σου, πού κατοικεῖς, τήν ἔλλειψη κάθε διάκοσμου, κάθε ἀλλαγῆς καί κάθε ποικιλίας. Νά σηκώνεις τήν βαρύτατη εὐθύνη γιά τοῦ ἀνθρώπου τή ζωή. Νά μπορεῖς νά γεύεσαι τίς γλύκες, τίς ξυνίλες καί τίς πίκρες καί νά τά καταπίνεις, ἀτενίζοντας μόνον στόν σκοπό. Τή ζωή. Νά δουλεύεις ὅταν σέ διατάξουνε, ἀψηφώντας τ᾽ ἀγκάθια πού σέ κατατσιμπᾶνε. Καί νά ἀναπαύεσαι ὅταν οἱ ἄλλοι τό θελήσουν. Νά συνεργάζεσαι μέ συντρόφους πού εἶναι ὡπλισμένοι μέχρις ὀδόντων καί νά εἶσαι ἄοπλος. Νά μπαινοβγαίνεις μέσ᾽ ἀπό διπλές σειρές μαχαίρια, πού ὅλο κινοῦνται καί κόβουν, καί νά εἶσαι τό μαλακώτερο πρᾶγμα τοῦ κόσμου. Στό τέλος, ἕνα ἀσπόνδυλο σκουλῆκι ν᾽ ἀπομείνεις. Ἀσπόνδυλο, ὅπως εἶναι καί ἡ γλῶσσα. Ποιός τό πιστεύει, πώς σ᾽ αὐτό τό ἀσπόνδυλο σκουλῆκι ἀνήκει ἡ κορώνα τοῦ λόγου.

Στήν ὑπηρεσία τοῦ λόγου τοῦ θείου καί ἀθανάτου νά βρίσκεσαι, καί μ᾽ ὅλες τίς μορφές τοῦ φθαρτοῦ τοῦ σώματος ν᾽ ἀνακατεύεσαι καί νά ὑπηρετεῖς, νά κατεργάζεσαι καί νά τακτοποιεῖς τήν πρώτη ὕλη τήν ἀκατέργαστη, γιά τό κατώτερο σύστημα τοῦ φθαρτοῦ κορμιοῦ, πού ὡστόσο κρατάει στή ζωή του τόν ἄνθρωπο.

Νά ὑμνεῖς τήν ἐλευθερία καί νά εἶσαι ἰσόβια δεμένος.

Ν᾽ ἀποκτήσεις τῆς γλώσσας τήν εὐλυγισία καί τήν εὐαισθησία καί τήν κρίση. Συμβουλή, βοήθεια καί ἀντικατάσταση μή περιμένεις στή δουλειά σου. Κι ἀκόμα πρέπει νά μάθεις νά μπορεῖς νά ζεῖς ἀθέατος, ἀμίλητος, ἐσύ, πού αὐτό εἶναι ἡ δουλειά σου, νά μιλᾶς. Νά ζεῖς, χωρίς κανένα ἔπαινο ποτέ ν᾽ ἀκούσεις ἤ καμμιά θέση περίοπτο καί τιμητική ν᾽ ἀποκτήσεις. Κι ἄς εἶσαι ὁ στῦλος τῆς ζωῆς.

Ὅταν τά μάθεις ὅλ᾽ αὐτά καί ὅσα ἄλλα ζεῖ ἡ γλῶσσα, θά μπορέσεις νά φθάσεις στήν περιοχή τῆς γλώσσας σου καί νά τήν ἀποκτήσεις. Τότε θ᾽ ἀκουσθεῖ ἀκέρια ἡ φωνή σου, βγαλμένη ἀπ᾽ τό στόμα τό δικό σου.

Καί θά γίνει πάλι ἕνας σεισμός καί θά κυλίσει πάλι τό λιθάρι, γιά νά φράξει τό δικό σου στόμα. Κι ἀπ᾽ τήν ἄλλη μεριά, ν᾽ ἀνοίξει τά στόματα τῶν ἄλλων, πού εἶχε κλείσει, γιά ν᾽ ἀκούσουμε ὄχι φλυαρίες, ἀλλά λόγια φωτισμένα καί λαμπρά.

Ἄλλο μεγαλύτερο ἐσύ ἀπ᾽ τή ζωή μήν περιμένεις. Αὐτός ἦταν τῆς δικῆς σου ζωῆς ὁ ἀπώτερος σκοπός.

Ν᾽ ἀνάψεις ἕνα φῶς στό σκοτάδι.

Νά δεῖς τά σκοτεινά καί ἀβυσσαλέα καί ἀνικανοποίητα καί κακεντρεχῆ ἀνθρώπινα πρόσωπα νά τά καταυγάζει ὑπερούσια λάμψη. Ἕνα φῶς, πού πηγάζει ἀπ᾽ τά ἴδια τους τά σώματα.

Αὐτός ἦταν ὁ σκοπός, πού κόπηκε ἡ γλῶσσα σου.

Νά ζήσεις τή ζωή τῆς γλώσσας, γιά ν᾽ ἀποκτήσεις τή λάμψη τοῦ λόγου.

Αὐτός εἶναι ὁ σκοπός τῆς ζωῆς. Νά δημιουργήσει σώματα αὐτόφωτα.

Νά τραυτισθεῖς μέ τόν λόγο.

Ἡ τραγωδία, τό δρᾶμα, νά γίνει παιάν.

Καλοκαίρι τοῦ 1956

19. Μή μοῦ ἅπτου

Μή μ᾽ ἀγγίζετε.

Εἶναι πολύ βαρύ αὐτό, πού σήμερα στά χέρια μου κρατάω.

Δῶσε κάτι καί σ᾽ ἐμᾶς, νά ξαλαφρώσεις. Κοίταξε πόσοι σέ παραστέκουνε.

Πῶς νά σᾶς δώσω, πού εἶναι ἀκομμάτιαστο. Εἶναι ἕνα, εἶναι ὁλόκληρο, εἶναι κάτι πού, καί νά τό συλλογισθεῖτε σεῖς, ὄχι νά τό δεῖτε, τρέμετε ἀπ᾽ τόν φόβο σας.

Εἶναι τό τίποτα.

20. Ἡ δύναμις τοῦ ὀνείρου

Τό ἀνάπηρο παιδί, κάθε βράδυ πού θά πέσει στό κρεββάτι, ἀγκαλιάζει σφιχτά τά δυό δεκανίκια του, κάνει θέση στό μικρό μαξιλάρι, ν᾽ ἀκουμπήσουν καί αὐτά, καί κοιμᾶται ὅλη νύχτα μαζί τους, χρόνια πολλά.

Φαντάζεται πώς εἶναι αὐτά τά παιχνίδια του. Ἡ ρακέττα τοῦ τέννις, μιά μπάλα, τό στεφάνι, τό τρελλό τό σχοινάκι. Κι ἀκόμα φαντάζεται πώς ἔχει δυό πόδια γερά, πού τόν τρέχουν καί τόν πᾶνε ὅπου αὐτός τό θελήσει. Κι ὁ κόσμος ὁλόκληρος εἶναι ὅπως αὐτός τόν φαντάζεται. Καί τόν παίρνει ἕνας ὕπνος γλυκύτατος μέ ἕνα ὄνειρο ὡραῖο, πού στήν ὄψη του σάν χαμόγελο χάνεται καί ζεῖ μέσα σέ ὅ,τι εἶχε αὐτό φαντασθεῖ. Ξυπνάει χαρούμενο. Πολύ εὐτυχισμένο. Τί κι ἄν ἡ μέρα

τά σβήσει ὅλα αὐτά καί τοῦ φέρει κι ἄλλα δεινά. Θά ᾽ρθεῖ πάλι τό βράδυ καί θά ζήσει ἐλεύθερο ἀπό ὅλα αὐτά.

Τή μισή ζωή του τήν πέρασε ἔτσι. Πού ξυπνάει μιά μέρα καί πετιέται ἐπάνω μέ ὅλα τά μέλη γερά.

Δεκανίκια δέν χρειάζεται πιά, οὔτε τό βράδυ κοιμᾶται μ᾽ αὐτά.

Δέν τά πέταξε, ὅμως. Τούς δίνει μιά θέση στό σπίτι του. Νομίζει πώς κάτι χρωστάει σ᾽ αὐτά.

Μιά μέρα, κι αὐτός δέν κατάλαβε πῶς, μπλέχτηκε μέσα τους καί τό σῶμα του χτύπησε. Δέν μάτωσε. Πόνεσε ὅμως πάρα πολύ. Γυρίζει καί κοιτάζει αὐτά πού τόν ἔκαναν νά πονέσει τόσο πολύ, νά στέκονται σάν γι᾽ αὐτά τίποτε νά μή εἶχε συμβεῖ. Κι ἀπόρησε.

Ἐγώ, πού τόσο πολύ σᾶς ἀγάπησα, πού ποτέ δέν σᾶς ξέχασα καί σᾶς εἶχα τόσα χρόνια ὅλη νύχτα κοντά μου γιά ν᾽ ἀκούω τῆς καρδιᾶς σας τούς κτύπους, καί νά νοιώθω τό δικό σας κορμί νά σπαράζει, στέκεσθε ᾽κεῖ ἀδιάφορα, χωρίς νά δείχνετε καί σ᾽ ἐμένα λίγη συμπόνια.

Μά, στάσου, μήπως τό δικό σας κορμί εἶναι ἄδειο, χωρίς καρδιά. Μήπως ἦταν ἡ δική μου ἡ καρδιά, πού ὅλη νύχτα κτυποῦσε. Μήπως τήν κίνηση σᾶς τήν ἔδινε ἡ δική μου καρδιά, καθώς σφιχτά σᾶς κρατοῦσα; Μήπως ὅλα τριγύρω μου εἶναι νεκρά καί, σάν ἡ δική μου καρδιά σταματήσει, δέν θ᾽ ἀκούεται τίποτε πιά; Αὐτό εἶναι.

Κι ἀπόμεινε ἡ χαρά του λυγμός, τό χαμόγελο μάσκα.

Ποιός, ὅμως, μοῦ ζωντάνεψε τά νεκρά μου τά μέλη σάν ὅλα τριγύρω εἶναι νεκρά;

Βλέπω κάτι γι᾽ ἀπόκριση νά ᾽ρχεται. Κάτι, πού κανένας δέν μπορεῖ νά τό ᾽δεῖ κι ἔτσι δέν μπορεῖ αὐτό νά σκοτώσει. Ἐγώ μονάχα τό βλέπω. Γιά ᾽μένα ὑπάρχει. Δέν ἔχει καρδιά κι ὅμως ζεῖ.

Τ᾽ ὄνειρό μου. Ἄς κάμει λοιπόν τό θαῦμα ξανά, κι ἄς ξυπνήσει ὅλα ὅσα εἶναι νεκρά.

Κι εγώ, γιά νά βγῶ ἀπ᾽ αὐτόν τόν βραχνά, τ᾽ ὄνειρό μου ἀγκαλιάζω. Καί βλέπω τή μάσκα νά πέφτει καί νά λάμπει τό φῶς τῆς ἀλήθειας.

Ἡ ζωή τούς νεκρούς νά σπαράζει καί μυριάδες καρδιές νά χτυποῦν σάν καμπάνες, ὅταν ἡ δική μου ἡσυχάζει.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

21. Ὁ κακοῦργος

1. Ἕνας ᾽χειρώνας. Ἕνας ἐργάτης βλέπει κάποιο ὄχημα γεμᾶτο ἀνθρώπους νά φέρεται χωρίς φρένα, μέ σβησμένα τά φῶτα, πρός τόν γκρεμό. Τ᾽ ἁρπάχνει μέ τά χέρια του καί τό τραβάει πίσω. Τό βάζει στόν δρόμο του. Κανένας ἄνθρωπος, ἀπό ὅσους ἤτανε μέσα στό ὄχημα, δέν ἔπαθε τίποτα. Οὔτε ὁ ἐργάτης. Ἀλλά τό ὄχημα καταστράφηκε.

Ὅταν ἔμαθε ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ὀχήματος, πού ἦταν ἕνας πλούσιος ἀριστοκράτης, ὅτι ἕνα ἀπό τά χίλια του ὀχήματα, τό πιό παληό, ἀχρηστεύθηκε, πῆγε τόν ἐργάτη στά δικαστήρια καί ζήτησε ἀπό τούς φίλους του δικαστάς τήν εἰς θάνατον καταδίκην του. Κι ἀπ᾽ τήν ἄλλη μεριά, ὁ ἐργάτης γίνεται ὁ στόχος τῶν ἐμπαιγμῶν τῶν ἀργοσχόλων γιά τήν πράξη του.

2. Ἕνας Χριστιανός, μετά τήν Θεία Κοινωνία παίρνει ἀντίδωρο καί τό βάζει στό στόμα του, ὅπως ἒκανε πάντοτε κι ὅπως κάνουν ὅλοι οἱ Χριστιανοί.

Μά σήμερα, καθώς προσπαθεῖ νά μασήσει τόν ἄρτον, συναντᾶ κάτι πολύ σκληρό, πού παρ᾽ ὀλίγο νά τοῦ σπάσει τό δόντι. Τό παίρνει στό χέρι του καί βλέπει πώς εἶναι ἕνα μεγάλο ἀστραφτερό διαμάντι. Μεγάλη τιμή τοῦ ἔκανε, νά ἀνακατευθεῖ μέ τό ἀντίδωρό του καί νά δεχθεῖ νά γίνει βορά τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά δέν εἶναι ἡ θέσις του ἐκεῖ. Εἶναι ἔξω τῶν ὁρίων του. Γι᾽ αὐτό ἀναγκάζεται ὁ Χριστιανός νά ὁδηγήσει τό ἀστραφτερό διαμάντι στήν περίλαμπρη θέση του καί νά κρατήσει τόν ἄρτον. Ὅλοι ἐθεώρησαν τήν πρᾶξιν του ἐγκληματική. Νά μή δεχθεῖ ἕνα κομμάτι ἀπό τό ἀντίδωρο καί νά τό ἀπομακρύνει!

3. Κάποια σκέψις τόν μεθάει καί τόν μεταφέρει σέ κόσμους φανταστικούς. Μέσα σέ μιά ἀτμοσφαῖρα γλυκειά θεάτρου. Μεγάλη σάν τόν κόσμον ὁλόκληρον. Πλούσιου σέ συναισθήματα, μά πού ἐσύ εἶσαι ἀνεύθυνος γιά ὅ,τι κι ἄν γίνει. Ἐλεύθερος. Καί βλέπει πώς μέσα στή σκηνή εἶναι κι αὐτός. Κι εἶναι δεμένος στό ἅρμα τοῦ ἥλιου γιά τόν δρόμο μιᾶς ἀνέφελης μέρας. Κι εἶναι παιδί καί κρατεῖ σφιχτά τό παιχνίδι του. Ἕνα παληάτσο. Κι ὅλο κάτι τοῦ λέει, κι ἐκεῖνος γελάει. Κι ὁ κόσμος κι ἡ φύσις γελάει μαζί του.

Μά, καθώς σκέπτεται αὐτά, κάτι γλυστράει καί πέφτει ἀπ᾽ τά χέρια του, μέ κρότο πολύ... Τί φρίκη! Ἕνα ὅπλο. Ἐθορύβησε χωρίς νά πατήσει αὐτός ποτέ τήν σκανδάλη. Δέν ἦταν λοιπόν τό παιχνίδι του, πού κρατοῦσε στό χέρι; Κι ὁ κόσμος

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

του, δέν εἶναι τά πλάτη τοῦ ἀπείρου; Κι αὐτός. Ἕνας κατάδικος στή μικρή φυλακή του.

Μά ἐκεῖνος πάντα αἰσθάνεται πώς εἶναι ἐλεύθερος.

Ἕνα ἀθῶο παιδάκι. Μέσα σέ κόσμο πολύ. Πού ὅλοι τό καλωσορίζουν καί τοῦ χαμογελοῦν. Καί ἐκεῖνο τούς μιλάει καί τούς φέρεται μέ ἀγάπη. Σάν ν᾿ ἀντικρύζει τόν παληάτσο του.

22. Μάθημα μιᾶς ἱστορίας

Σταλαγματιά-σταλαγματιά, ἄρχισε πάλι νά γεμίζει ἡ κούπα στό σχῆμα τῆς καρδιᾶς. Μέ ἕνα ὑγρό βαρύ. Πολύ βαρύ.

Καί τό ἀβάσταχτο φορτίο τό κουβαλοῦσες ἀναντίρρητα. Μεγάλο τό κατόρθωμά σου.

Ὥσπου γέμισε ξέχειλα τό ποτῆρι. Μιά σταγόνα ἀκόμα, καί θά ξεχειλοῦσε. Μιά σταγόνα ἀκόμα, καί τό βάρος θά σ᾿ ἔριχνε κάτω. Δέν θά ἄντεχες. Ἀλλά δέν ἔπεσε. Ἔγινε κάτι ἄλλο. Αὐτό πού γίνεται κάθε φορά. Ἔγινε ἕνας σεισμός. Κουνήθηκε τό ποτῆρι, καί τό ὑγρό τό βαρύ, τό καυτερό, χύθηκε πάλι καί σέ ζεμάτισε. Δέν μπόρεσες νά τό κρατήσεις. Ἤσουν ἀδύνατος. Ἤ κοιμόσουνα, ὅταν ἔγινε ὁ σεισμός. Δέν ἦσουνα ἐν ἐγρηγόρσει. Μόνον πού ἐσένα καίει κάθε φορά. Κανέναν ἄλλον. Δέν τ᾿ ἀφήνεις. Εἶναι κι αὐτό μία πρόοδος.

Ἄραγε, θά κοιμᾶσαι πάλι, ὅταν θά ξαναγεμίσει τό ποτῆρι καί γίνει ὁ σεισμός, ἤ θά ᾿σαι ξυπνητός; Θά ᾿χεις αὐτή τή φορά τή δύναμη νά τό κρατήσεις ἀκίνητο; Θά ᾿χεις μάθει τό μάθημα αὐτῆς τῆς ἱστορίας ἕως τό τέλος;

Ἄν μπορέσεις κάποτε ν᾿ ἀκινητήσεις καί τό κρατήσεις καί δέν χυθεῖ, θά κρυώσει τό καυτερό ὑγρό καί θά πάρει τήν εξαίσια μορφή τῆς κούπας σου.

Θά βγεῖ ἀπό ᾿κεῖ μέσα πολύτιμο στολίδι. Ἔργον τέχνης θαυμαστόν. Θησαύρισμα τῶν αἰώνων. Μιά καρδιά.

23. Στόν δρόμο τῆς προόδου

Καλῶς ὥρισες, μέ τό στιλέτο στό χέρι, ἐδῶ στήν παναρμονία ἡσυχία. Στήν ἰσορρόπηση τῶν πάντων. Πού ὅλα πορεύονται μέ ρυθμό καί μέ τάξη, μέσα σ᾿ ἕνα ἀέναο μαγνητικό πεδίο. Ἐδῶ, πού κανένας δέν βγαίνει ἀπό τήν τροχιά του. Ὁ κα-

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

θένας, σάν ἄξιος ἀθλητής, κάθε ἐμπόδιο ἔμαθε νά ὑπερπηδᾶ καί νά βρίσκει τήν τροχιά του καί νά μή τήν χάνει ποτέ, σάν τήν γῆ καί τ᾽ ἄλλα οὐράνια σώματα. Μιά τροχιά δίχως πάγκους καί ξαπλωτῆρες. Ἀτερμάτιστη.

Καλῶς ἦλθες, μέ τό στιλέτο στό χέρι. Θά σ᾽ ἔλεγα βάρβαρο. Μά, ὄχι. Εἶσαι ὁ σοφός ὁ γιατρός, πού κρατάει τό νυστέρι στό χέρι γιά ν᾽ ἀνοίξει τό ἀπόστημα πού κανείς δέν τό βλέπει. Εἶναι βαθειά μέσ᾽ στήν ὕπαρξη, πού κανένας ποτέ δέν τό ᾽χει μαντέψει. Μόνον ὅταν τό νυστέρι τ᾽ ἀγγίξει, τό αἰσθάνεσαι.

Θά τά ξεκαθαρίσει ὅλα, γιά νά μπορεῖ ὁ καθένας ξαλαφρωμένος νά τρέχει. Νά προχωρεῖ. Νά προοδεύει.

Μά, ποῦ βρέθηκε τό χέρι, πού κρατάει τό στιλέτο; Ἐρημιά εἶν᾽ ἐδῶ. Ἀδιάφορο. Θ᾽ ἀκολουθεῖ τόν καθένα, ὅπου κι ἄν πάει. Ὥσπου νά καθαρίσει καί τό τελευταῖο ἀπόστημα. Τότε θά σταθεῖ. Θά τερματίσει.

24. Στοῦ πάθους τό μεθύσι

Κι εἶχε δυό σώματα ὁ λεβεντονηός. Δυό κορμιά ὁ ἥρωάς μας.

Ἕνα πού τοῦ ᾽χε δώσει ἐτούτη ἐδῶ ἡ γῆ, ὁ κόσμος, ἡ ζωή. Κι ἕνα ὁ Ἅδης, ὅταν τόν εἶχε ἐπισκεφθεῖ.

Ἄοπλα καί τά δύο. Τό ἕνα ἀπό σάρκα καί ὀστᾶ, καί τ᾽ ἄλλο ἦταν φάντασμα, ἀέρινο.

Καί σάν ὁρμοῦσαν τά θεριά πού ἀπάνταγε στόν δρόμο του, νά τόν κατασπαράξουν γιατί βρέθηκε μπροστά τους, τούς πέταγε τό φάντασμα. Κι ἐκεῖνα, τυφλά ὅπως ἦταν ἀπ᾽ τό πάθος τους, τ᾽ ἁρπάζανε. Μά ποῦ νά ξέρουν τί τούς περίμενε; Γιατί τό φάντασμα, ὅταν τ᾽ ἄγγιζες, ἔπαιρνε σάρκα καί ὀστᾶ ἀπ᾽ τά δικά σου, καί μόνο τή θωριά δέν ἄλλαζε οὔτε τόν ὁπλισμό. Γιά τοῦτο τά θεριά εὔκολα τό δαμάζανε. Τό γέμιζαν πόνους καί πληγές καί ἱκανοποιημένα τό ἀφήνανε. Δέν τόν σκοτώνανε. Σ᾽ αὐτά ἔφθανε ἡ βία. Ἔπειτα τό φάντασμα ἐπήγαινε στόν Ἅδη νά ξεντυθεῖ, χωρίς ν᾽ ἀφήσει τή θωριά του, τήν φορεσιά του τήν πρόσκαιρη καί νά γυρίσει στόν ἀφέντη του ἀλάβωτο.

Καί τά θεριά, ὅταν κοιμότανε ὕστερα ἀπό τοῦ πάθους τό μεθύσι, βγάζανε κάτι μουγκρητά, σάν νά ᾽ρχόντουσαν ἀπό πληγές ἀθέατες σ᾽ ἐμᾶς. Κάτι πληγές, πού καί στόν Ἅδη θά τίς βροῦν μπροστά τους, γιατί στόν Ἅδη δέν τά περιμένει

ἕνα σῶμα ἀέρινο φαντάσματος. Μόνο μιά σάρκα λαβωμένη ἀγιάτρευτα, πού αἰώνια πονεῖ καί τυραννεῖ.

25. Ὅλά τά χρέη ξωφλημένα

Ἦταν κάποτε μιά ὄμορφη παιδοῦλα. Μέ μεγάλη καρδιά. Πλούσια ψυχή. Μά χωρίς λόγια πολλά.

Ζοῦσε ἁπλᾶ, ἀλλά τίποτε δέν τῆς ἔλειπε. Ἡ Μοῖρα τῆς ἔστελνε γύρω της ἀνθρώπους διαλεχτούς. Μέ θέσεις μεγάλες, γνώσεις, τίτλους, περιουσίες, πολυταξιδεμένους καί κοινωνικούς.

Μά, πῶς νά ἀνταποκριθεῖ ἡ παιδοῦλα μας στήν τόση λάμψη, τόσο πλοῦτο, τόσο πλῆθος, τόση ρητορεία ἐκκωφαντική.

Τότε θυμήθηκε πώς εἶχε ἕνα θησαυρό. Ναί, αὐτός μποροῦσε ὅλους νά καλύψει. Μόνον αὐτούς; Κι ἄλλους τόσους.

Θυμήθηκε πώς εἶχε στούς ἀντίποδας ἕναν ἀδελφό. Καί τούς τόν χάρισε. Ὁλόκληρον. Δέν κράτησε ἀπ᾽ αὐτόν, οὔτε μιά καλημέρα.

Κι ἡσύχασε. Θά φύγει ἀπ᾽ τή γῆ μ᾽ ὅλα τά χρέη πληρωμένα.

26. 13 Ἰουλίου 1955

Σήμερα μοῦ ζήτησαν οἱ θεοί μιά μεγάλη θυσία. Μιάν ἀναίμακτη θυσία.

Τί ἄραγε θέλουν νά μοῦ προσφέρουν οἱ θεοί καί ζήτησαν αὐτό τό τίμημα;

Ἀλλά τί ἄλλο μπορεῖ νά εἶναι τόσο ἀκριβό, ἐκτός ἀπ᾽ τή ζωή. Ἐκτός ἀπ᾽ τήν Ἀθανασία.

27. Τό νέον ὅπλον

Ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νά κατασκευάσει τό τέλειον ὅπλον. Εἰς τήν προσπάθειαν αὐτήν ἔχει πολύ προχωρήσει. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ἔφθασε εἰς τόν σκοπόν του. Τό κατεσκεύασε. Ἕνα τέλειον ὅπλον, πού μπορεῖ νά ἀντιμετωπίσει τά πάντα. Ὀργάνωσε τήν ἄμυνάν του καί τήν κατασκοπείαν του κατά τρόπον θαυμαστόν. Ἕνας ἀόρατος ὀφθαλμός θά περιπολεῖ τήν γῆν καί θά ἔχει ἀνά πᾶσαν στιγμήν τάς κινήσεις καί τάς σκέψεις τοῦ ἀντιπάλου.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Πολλά χρήματα ἐξόδευσε διά τό ὅπλον. Πολύν χρόνον εἰργάσθη. Μεγάλην προσπάθειαν καί πολλήν ἐπιστημοσύνην χρειάσθηκε. Ἀλλά τελικά τό κατώρθωσε. Καί ἡσύχασε. Εἶμαι ἀήττητος, σκέπτεται.

Ξέχασε ὅμως τήν Κερκόπορτα ἀνοιχτή. Ξέχασε τήν θεομηνίαν. Μέχρις ἑνός σημείου δύναται νά προφυλαχθεῖ.

Κανένα ὅπλον ἀπό τά γνωστά δέν μπορεῖ ν᾽ ἀντιμετωπίσει τήν θεομηνίαν ἐξ ὁλοκλήρου, κανένα μέσον. Μόνον ὁ Ἄνθρωπος. Μόνον ὁ ἄοπλος ἄνθρωπος.

Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά βοηθήσει, νά μή προκληθεῖ μία θεομηνία. Ὁ οὐρανός καθρεφτίζει τήν ψυχικήν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου. Μιά γαληνεμένη ψυχή εἶναι εὐλογία διά τόν ἄνθρωπον καί γιά ὅλη τή φύση.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀρκετά καλλιεργηθεῖ ψυχικά. Φροντίζει νά μή ἐρεθίζει τόν ἀντίπαλον. Νά ὑποχωρεῖ ἐν μέτρῳ διά νά ἀποτρέψει τήν ἔκρηξιν ἑνός πολέμου, τοῦ ὁποίου γνωρίζει τάς συνεπείας καί δέν θέλει νά τάς ἰδεῖ. Καί, τελικά, αὐτό τό τέλειον ὅπλον δυνατόν νά φέρει τό τέλος τοῦ πολέμου χωρίς νά ἐκραγεῖ. Διά τήν ἀντιμετώπισν, ὅμως, τῆς θεομηνίας δέν φθάνει μόνον ἡ καλή διάθεσις τῶν ὀλίγων ἀρχηγῶν· πρέπει νά γίνει καθολική. Νά συνειδητοποιήσει ὁ ἄνθρωπος τήν ἀξίαν τῆς ψυχικῆς γαλήνης. Αὐτό εἶναι τό νέον ὅπλον. Νά μή ταράσσεται ὁ ἴδιος, ἀλλά νά μή ταράσσει καί τούς ἄλλους. Καί τοῦτο, διά νά νά γίνει, χρειάζεται τίς ἴδιες μακροχρόνιες προσπάθειες, τά ἴδια ἔξοδα καί τήν πολλήν ἐπιστημοσύνην. Ἡ ψυχική καλλιέργεια θά βοηθήσει είς τό νά ἐπιτύχει ἡ ἐπιβίωσίς μας στή γῆ, ἕως ὅτου πᾶμε στούς ἄλλους πλανήτας, καί δι᾽ αὐτῆς θά κατακτηθεῖ ἡ εἰρήνη. Καί ὁ ἄνθρωπος θά νοιώσει τήν χαράν τῆς ζωῆς γιά τόν ἑαυτόν του καί γιά τούς ἄλλους.

28. Θυσία

Ἕνας εὐσεβής Χριστιανός ἐφόρεσε ὅ,τι εἶχε, πῆρε τόν ἄρτον, τόν οἶνον καί τό ἔλαιον, νά πάει στό ἐρημοκκλῆσι νά προσκυνήσει. Τοῦ εἶπαν ὅτι εἶναι μία ὥρα ἀπ᾽ τό σπίτι του πεζῆ.

Δέν πῆρε τίποτε μαζί του φαγώσιμο. Λίγη ἡ ὥρα. Μά τόν δρόμο τόν ἔχασε κι ἔκαμε τρεῖς μέρες νά φθάσει. Ἄφησε τά δῶρα στήν ἐκκλησία καί γύρισε στό σπίτι νηστικός. Ὅλοι τόν ἐπετίμησαν.

- Ἐγώ τά δῶρα νά πειράξω; Ἡ γῆ δέν εἶναι γιά ᾽μένα σκοπός, εἶναι πάτημα.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Εἶναι σκαλί, στά οὐράνια νά φθάσω. Νά γευθῶ τή Χάρη τή Θεία, νά ντυθῶ τόν ἁγιασμένο Χιτῶνα τοῦ Πνεύματος.

Ποιός ξέρει πόσος καιρός θά περάσει γιά νά μπορέσω νά πάω πάλι τά δῶρα μου.

29. Μιά μικρή ἱστορία

Φύσηξε ἕνας ἀέρας δυνατός κι ἔρριξε κάτω τά φύλλα πού ντύνανε τό δένδρο. Κι ἔμεινε, λές, τό δένδρο γυμνό.

Κι ἔγινε ἕνας σεισμός δυνατός, καί γκρέμισε τίς βρύσες πού τό πότιζαν. Κι ἔμεινε, λές, τό δένδρο διψασμένο.

Ποιός τό ᾽λεγε πώς θά ᾽πεφταν τόσα φύλλα μαζί. Ὅλα. Ἀπό καιρό θά ᾽ταν ξερά. Τό δένδρο εἶχε ρουφήξει ὅλη τους τή δροσιά.

Ποιός τό ᾽λεγε πώς θά ξερρίζωνε τόσο βαθειά τίς ρίζες ὁ σεισμός. Συθέμελα. Ἀπό καιρό θά ἦταν στεῖρες. Τό δένδρο εἶχε πιεῖ τήν τελευταία τους σταλαγματιά.

Ποιός τό ᾽λεγε πώς τό δένδρο δέν θά χρειαζότανε πιά φορέματα; Ποιός τό ᾽λεγε πώς τό δένδρο δέν θά ζητοῦσε πιά νά ξεδιψάσει.

Καί πάλι φύσηξε κάποιος ἀέρας καί τά φύλλα φυτρώσανε ξανά. Κι ἔγινε πάλι ἕνας σεισμός, κι ἄνοιξε φαρδύ πλατύ τῆς βρυσομάνας τό στόμα.

Μόνο πού τώρα σκαρφάλωσαν τά φύλλα στό δένδρο γιά νά στηριχθοῦν. Κι αὐτό πίνει τό νερό, ἐκεῖνα γιά νά ζήσουν.

Τό δένδρο ξέρει, πώς θ᾽ ἀπομείνει στό τέλος διψασμένο καί γυμνό. Δίχως τά διακριτικά σημάδια πού θέλει ὁ λαός νά τό γνωρίζει. Δίχως ὄνομα. Ἔμαθε.

Μά περιμένει ὡστόσο μ᾽ ἀναγάλια ὅσους θά ᾽ρθοῦν νά ζητήσουν στή σκεπή του τίς τελευταῖες ἀναλαμπές του γιά νά ζήσουν. Κι ἔτσι νά μήν πᾶν᾽ χαμένες.

Ξέρει, πώς ὅλα ἔχουν ἕνα τέλος. Ἀκόμα κι αὐτή ἡ μικρή ἱστορία.

30. Ἕνα ἱστορικό μάθημα τῆς ζωῆς

«Ἄν δέν ἔκανα αὐτό, ἄν δέν χωρίζαμε, θά ἔφθανα στό ἔγκλημα, δέν γινόταν ἀλλοιῶς.»

Κι ἡ τελευταία συλλαβή ἔβγαινε ἀπ᾽ τό στόμα του μισοσβησμένη. Ἔπειτα

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

σώπαινε. Σώπαινε νά ξεκουραστεῖ. Λές καί δέν εἶχε ἄλλη δύναμη ἀπ᾽ αὐτή. Εἶχε τόση, πού νά μπορέσει νά ξεστομίσει αὐτή τή φράση. Σάν τόν μαραθωνοδρόμο, πού φώναξε τό "Νενικήκαμεν" καί χάθηκε. Τόσο βάρος εἶχαν τά λόγια αὐτά γιά ᾽κεῖνον. Καί τ᾽ ἄκουγε ὁ συνομιλητής του μέ μεγάλο σεβασμό. Σάν νά ᾽βγαιναν τά Ἅγια μέσ᾽ ἀπό τό Ἱερό. Ἔνοιωθε πώς κάτι μεγάλο συνέβαινε ἐτούτη τή στιγμή. Ἔνοιωθε πώς ἦταν μιά στιγμή ἐκμυστηρεύσεως. Μά, μή νομίσουμε πώς καταλάβαινε καί τίποτε ἀπό τά λόγια αὐτά. Ποιός μπόρεσε ποτέ νά καταλάβει τά μυστήρια. Ὅποιος ζητήσει νά τά νοιώσει μέ τή λογική, θά συντριβεῖ. Τά μυστήρια εἶναι βίωσις, ζωή. Εἶναι περίπατος μέσα στά σιωπηλά παλάτια τῆς ζωῆς, πού ἔχεις εἴσοδο μόνον ὅταν μπορέσεις μέ τόν δικό τους ρυθμό νά ταυτισθεῖς.

Γι᾽ αὐτό ὁ συνομιλητής του ἔμενε βουβός. Μόνον ἄκουγε. Αὐτό, πού μποροῦσε νά καταλάβει ἀπ᾽ αὐτά τά λόγια, ἦταν τό βάρος τους. Καθώς τ᾽ ἀπίθωνε ἐπάνω του. Ἦταν κάτι βαρύ, πολύ βαρύ.

Κι ἀφοῦ μπόρεσε νά τό κρατήσει μόνος του αὐτό τό βάρος, σώπασε. Δέν ζήτησε μέ κανέναν νά τό μοιραστεῖ. Ὅταν κρατοῦμε ἕνα τόσο μεγάλο βάρος, πρέπει νά εἴμαστε προσεκτικοί. Μ᾽ ἕνα ἐλάχιστο ἄγγιγμα μπορεῖ νά χαθεῖ ἡ ἰσορροπία καί ὁ ἄνθρωπος πού τό κρατάει νά συντριβεῖ.

Μεγάλη δύναμη κρύβανε μέσα τους αὐτά τά λόγια. Ὅλα εἴχανε φθάσει ἕως τό ἔγκλημα. Τό περιβάλλον. Ἡ ψυχική διάθεσις τοῦ ἀνθρώπου. Τά ὅπλα τά εἶχε στά χέρια του. Ὁ ἄνθρωπός μας ἀνῆκε είς τάς ἐνόπλους δυνάμεις τῆς χώρας, ἀλλά τό ἔγκλημα ἀπετράπη. Δέν ἔγινε. Θρίαμβος τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως, ὑπεροχή τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος ἐδάμασε τόν θάνατο.

Ἐνίκησε ἡ ζωή. Γιά μιά τέτοια νίκη ζητάει νά μᾶς προετοιμάσει μέ τό σημερινό της μάθημα ἡ ζωή. Πού, ἄν τό μάθουμε, εἶναι ἕνα βῆμα πρός τά ἐμπρός σύσσωμης τῆς Ἱστορίας. Τό πρῶτο της βῆμα. Σταματημένη ἀπό παληά. Ἀπό τόν καιρό πού γεννήθηκε, μέ τά παιδιά τῶν πρωτοπλάστων.

Σήμερα ἡ Ἱστορία ὡρίμασε. Δυνάμωσε. Στάθηκε στά πόδια της. Ἀποφάσισε νά καταθέσει τήν βακτηρίαν της καί νά ἐπιχειρήσει τό πρῶτο της βῆμα μοναχή. Κατάλαβε πώς, ὅσο καί ἄν τελειοποιήσει τήν βακτηρίαν της, τά ὅπλα, ἡ ἴδια δέν προοδεύει. Ἕως τώρα τῆς ἐχρειάζετο, γιά νά σταθεῖ στά πόδια της.

Ὅλα αὐτά ξαφνιάζουν, ὅταν τά πρωτοδεῖς. Σοῦ ᾽ρχεται νά πάρεις τήν πέννα νά τά γράψεις. Αὐτή τήν ἱστορία τήν κάνεις θέμα κοινόν.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Δέν εἶναι σάν τίς φυσικές ἐπιστῆμες. Σάν τήν τεχνική. Πού πῆραν πλέον τόν δρόμο τους καί, ὅ,τι καί ἄν μᾶς ποῦνε, δέν θά μᾶς ξαφνιάσει. Δέν θά τρέχουμε νά τό λέμε.

Αὐτή τή στιγμή, πού ξαφνιάζει, προσπαθεῖ νά μᾶς περιγράψει τό παρακάτω διήγημα. Τήν πορείαν τῆς Ἱστορίας χωρίς τήν χρησιμοποίησιν ὅπλων. Τήν ἀναίμακτον πορείαν.

ΑΥΤΟΣ ὁ χωρισμός ἐξυπηρετεῖ πολλά. Σέ πολλά ἐπίπεδα. Ἀκόμη καί τοῦτο.

Δύο κύτταρα τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, τά ὁποῖα ὁδεύουν μαζί, ὡρίμασαν καί ἦλθε ἡ ὥρα τους νά χωρισθοῦν, γιά νά τροφοδοτήσουν τά συστήματα, διά τά ὁποῖα ἐγεννήθησαν.

Αὐτός ὁ χωρισμός ἐξασφαλίζει τήν ζωήν καί τῶν δύο κυττάρων καί συμβάλλει είς τήν ἀνάπτυξιν καί ζωήν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Εἶναι μία σοβαρή ἐγχείρησις καί πολύ λεπτή. Νά χωρισθοῦν, χωρίς νά καταστραφοῦν. Μόνον ν᾽ ἀλλάξουν τό ὄχημα τοῦ κοινωνικοῦ φαινομένου.

Μέ ἀγῶνες γράφεται ἡ Ἱστορία. Μέ πολέμους. Γιά ἕνα πόλεμο θέλει νά μᾶς προετοιμάσει σήμερα ἡ ζωή μ᾽ αὐτή τή συνομιλία. Γιά ἕνα πόλεμο σέ ἕνα παμπάλαιο ἐπίπεδο τοῦ παρελθόντος, ἀλλά μέ σύγχρονα μέσα. Δίδοντας τήν εἰκόνα ἑνός πολέμου τοῦ ἀπωτάτου μέλλοντος. Ἑνός πολέμου, πού δέν πρέπει νά θιγεῖ καμμία ἀνθρώπινη ζωή.

Κανείς δέν ὑποπτεύεται, ὅτι αὐτήν τήν συνάντησιν τήν μετεχειρίσθη ἡ ζωή γιά νά διδάξει τό μάθημα προετοιμασίας πολέμου. Τό ξέρει ἡ ζωή ὅτι, καί στό ἄκουσμα αὐτῶν τῶν λέξεων - μάθημα, πόλεμος - χάνεται ἡ ἰσορροπία τοῦ ὀργανισμοῦ. Καί ἑπομένως ἡ ἱκανότης δεκτικότητος τοῦ ἀνθρώπου.

Τά βάζει μέσα στή φυσική ροή μιᾶς ἱστορίας, πού ἀπ᾽ τή φύση της καί τό περιβάλλον της εἶναι τέτοια, πού δέν σέ ταράζει καθόλου.

Σ᾽ ἕνα τέτοιο περιβάλλον ἀρχίζει τό μάθημα. Ἀλλά καί τό πεδίον τῆς μάχης ἔχει τήν ἴδια εὐχάριστη γιά τόν μαθητή ἀτμόσφαιρα.

Κι ἀκόμα κάτι ἄλλο. Τό πεδίον τῆς μάχης ἰσοφαρίζει τήν αἴθουσα διδασκαλίας. Ὅ,τι λείπει ἀπό τό ἕνα, ἔρχεται νά τό συμπληρώσει τό ἄλλο. Κρατώντας πάντοτε τό μέτρον.

Ἐδῶ ὑπάρχει κλειστός χῶρος. Ἐκεῖ ἀνοικτός. Ἀριστοκρατία ἐδῶ. Λαός ἐκεῖ.

Ἡ τωρινή σου ζωή ἐδῶ. Ἐκεῖ ὅλες οἱ ἀναμνήσεις τῆς περασμένης ζωῆς σου. Γιά νά ἱκανοποιεῖται ἡ πολυμέρεια τοῦ ἀνθρώπου καί νά μή χάνεται ἡ ἰσορροπία.

Ὅλα εἴχανε χάσει τό βάρος τους σ᾽ ἐκείνη τή συνομιλία.

Ὁ ἄνθρωπος ἤτανε ἄρρωστος βαρειά, μά τίποτε δέν τό ἔδειχνε. Μόνο πού χρειαζότανε, γιά νά ᾽ναι ἡ φωνή του ἀδύνατη, νά ἰσοφαρίζει μέ τοῦ συνομιλητοῦ του τήν εὐαισθησία. Καί νά ᾽ναι σάν αὐτόν.

Ἀλαφροπάτητος σάν ὀπτασία.

Ἄψογος ἐμφάνισις, ὅπως ταιριάζει νά παρακολουθοῦμε τά μυστήρια. Καί ν᾽ ἀντικαθρεπτίζουμε τοῦ συνομιλητῆ μας τοῦ ἀπολύτου τήν ἰδέα πού τοῦ ἄρεσε, ἔστω γιά μιά στιγμή, ἔστω μέ ἐξωτερικά κριτήρια. Στά λόγια τους καμμία ἀντιγνωμία. Λές καί ἀνατραφήκανε μαζί. Μ᾽ αὐτό γινότανε μόνον γιά ἐκείνη τή στιγμή. Ἄβυσσος τούς χωρίζει. Καί στή ζωή καί στίς ἰδέες καί στήν καταγωγή.

Στό σπίτι γιά νά μπεῖ, εἶχε μιά ὥρα ὡρισμένη καί τακτή. Δέν σέ ξάφνιαζε τό κουδουνάκι. Οὔτε ἦταν ἀνάγκη νά ἀνοίξει ὑπηρεσία μέ μιά ἰδιαίτερη στολή. Ἀκόμα μποροῦσε ν᾽ ἀνοίξει κι ἡ Κυρία, μέ ὅ,τι βρισκότανε ἐκείνη τή στιγμή. Ὁ ἄνθρωπος θά τήν ἀντίκρυζε πάντοτε μέ τόν ἴδιο σεβασμό, σάν νά ᾽τανε βασίλισσα στόν θρόνο της, ντυμένη στό φλουρί. Ὅλα ἁπλᾶ, ἀνθρώπινα, χωρίς καμμιά ἀρχοντοχωριατιά.

Τόν ἐδεχότανε σ᾽ ἕνα μικρό σαλόνι, ὅσο γιά νά χωράει εὐρύχωρα δύο ἄτομα. Σάν φόρεμα στά μέτρα σου. Ζεστό τόν χειμῶνα. Δροσερό τό καλοκαίρι. Σκαλισμένο ὅπως θά τό ᾽θελε ὁ συνομιλητής του. Μέ καθίσματα ἀναπαυτικά, ὅπως θά τά ᾽θελε ὁ καθένας τους.

Ὁ ἄνθρωπος εἶχε κέρδος ἀπό τούτη τήν ἐπίσκεψη. Ἐρχότανε γιά νά πάρει λεφτά. Κι ἔτσι κρατοῦσε μέσα του μιά ἑορταστική διάθεση. Κάποια χαρά, πού ἔκανε καί τοῦ δρόμου τήν κόπωση, τό βάρος της νά χάνει.

Καί πάλι, δέν ἤτανε ὁ συνομιλητής του πού τά πλήρωνε, γιά νά τόνε πειράξουνε. Ἄλλου δουλειές ἤτανε ὅλ᾽ αὐτά, πού αὐτός τίς ἔκανε μέ κάθε προθυμιά.

Ἐκεῖ ὅλα ἤτανε στή θέση τους. Καμμία ταραχή. Ἡ πλάστιγξ ἀδρανοῦσε. Ἀδρανοῦσε γιά νά μπορέσει νά δεχτεῖ ἕνα μονάχα βάρος. Αὐτό καί μόνον νά κρατήσουμε στά χέρια μας, γιά νά τό νοιώσουμε. Νά καλοζυγιστεῖ.

Ἔπρεπε νά τό γνωρίσουμε καλά αὐτό τό βάρος. Τό ᾽ξερε ἡ ζωή. Θά δίναμε ἐξετάσεις. Καί οἱ βαθμοί στίς ἐξετάσεις τῆς ζωῆς εἶναι μονάχα δύο. Θάνατος ἤ

ζωή. Ἤξερε ἡ ζωή, πώς κάπου 'κεῖ κοντά μᾶς περιμένει ὁ θάνατος, καί αὐτόν τόν θάνατο θά τόν γνωρίζαμε μόνον ἀπό τό βάρος. Γι' αὐτό ζητοῦσε νά μᾶς γλυτώσει.

Κι ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, ἤθελε νά μάθει. Τήν λογαριάζουμε τήν ζωή, ἤ τήν περιφρονοῦμε καί δέν τήν παίρνουμε μαζί μας στόν δρόμο μας.

Ἕξι χρόνια, τόν μῆνα μιά φορά, ἐρχότανε ὁ ἄνθρωπος καί τά 'λεγε αὐτά στόν συνομιλητή του. Κι ἐκεῖνος ἀντιδροῦσε πάντα μέ τόν ἴδιο τρόπο.

Ἕξι χρόνια, τόν μῆνα μιά φορά, σήκωνε ἡ ζωή τό ζύγι τό βαρύ τῆς σιωπῆς, γιά νά νοιώσουμε τό βάρος τό πραγματικό ἀπ' αὐτά τά λόγια. Τόν θάνατο κλείνανε μέσα τους τά λόγια. Τόν θάνατο, πού μόνον μέ τή σιωπή ἰσοφαρίζει. Τόν θάνατο, πού μόνον μέ τήν σιωπή μπορεῖ νά ζυγισθεῖ.

Τόν θάνατο κλείνει μέσα του τό ἔγκλημα, πού εἶναι καί αὐτός ἕνας χωρισμός, ἀλλά χωρισμός μέ καταστροφή τῆς μορφῆς. Ἐνῶ χωρισμός χωρίς θάνατο εἶναι διάλυσις ἑνός φαινομένου. Εἶναι πρᾶξις δημιουργική. Ἐπειδή τίποτε ζωντανό δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει, χωρίς νά εὑρίσκεται είς τό ὄχημα ἑνός φαινομένου. Εἶναι ἕνα καινούργιο ξεκίνημα. Δημιουργία, ἐξέλιξις, ζωή.

Ἐπήγαινε καί στοῦ ἀνθρώπου τό σπίτι ὁ συνομιλητής, μά δέν τόν εὗρισκε ποτέ ἐκεῖ. Ἔμπαινε ὅμως μέσα, γιατί εἶχε τό κλειδί.

Κι ἐδῶ, σ' ἐτούτη τήν περιοχή, ἡ ἴδια ἁρμονία, ἡ ἴδια ἰσορροπία, ἡ ἴδια ἀταραξία.

Ὁμόγνωμοι ἄνθρωποι, πού τούς χώριζε ἡ ἄβυσσος.

Οἱ κορυφές δέν συγκρούονται.

Ἀτμόσφαιρα λεπτή, εὐχάριστη. Ἀέρας διάφανος, ἐλαφρός. Θέα ἀπέραντη ἀπό τόν Ὑμηττό ἕως τόν Παρθενῶνα. Παρτέρια παντοῦ ἀνθισμένα, φρεκοποτισμένα καί χλωρά. Πιό πάνω δύο σκαλιά, στήν πρώτη τήν ταράτσα, οἱ φυλλωσιές μαθαίναν ἕνα τρελλό χορό στίς σκορπισμένες κάτω σκιές ἀπ' τήν κληματαριά. Γλυκόλαλα πουλιά νά κελαηδοῦν καί ὅλα τά κατοικίδια είς τήν κυρά νά πειθαρχοῦν.

Κι ἐδῶ ἡ ἔννοια τοῦ ἀπολύτου ντυμένη τήν καθαριότητα, τήν τάξη. Παντοῦ ὁμοιογένεια. Ὅλα ἀνθρώπινα, χωρίς καμμιά ἀρχοντοχωριατιά.

Μέσ' στό δωμάτιο πού ἔμπαινε ὁ συνομιλητής, γνωστά καί ἄγνωστα ἦταν ὅλα ἀγαπητά. Συνδεδεμένα μέ ὅλη τή ζωή του, ἀπ' τήν ὥρα πού ἄνοιξε τά μάτια του στό φῶς. Καί τά πασπάλευε καί τά τακτοποιοῦσε ὁλομόναχος μ' ἐκείνη τήν

ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση πού κάνουμε ἐτοῦτες τίς δουλειές. Ἄνοιγε τά συρτάρια - ἔπαιρνε τό ἕνα, τό ἄλ....ἔ!... Φρίκη! Τί βάρος εἶν᾽ αὐτό. Ὁλόκληρος ἐρρίγησε. Τό βάρος ἐκεῖνο τό γνωστό, βρισκότανε στά χέρια του ἐκείνη τή στιγμή. Τό βάρος πού κλείνει μέσα του τόν θάνατο, τόν χωρισμό. Καθώς ἐπῆρε κάτι στά χέρια του, τό ἕνοιωσε ὁλόκληρο. Μά, ὄχι. Πῶς εἶναι δυνατόν. Τόσο βάρος σέ τοῦτο ᾽δῶ τό πραγματάκι πού χωράει στή χούφτα σου ὁλόκληρο καί βρίσκεται σ᾽ ἐτούτη τή φιλική περιοχή, πού σοῦ ἀνέθεσαν νά τή φροντίζεις. Καί πάλι, ὅσο τό καλοζύγιζε μέ κάθε προσοχή στό χέρι του, εὕρισκε πώς δέν ὑπῆρχε καμμιά ἀμφιβολία. Αὐτό ἤτανε. Τό γύρισε καί λίγο νά τό καλοϊδεῖ, γιατί ἦταν ἄγνωστη σέ ἐκεῖνον ἡ μορφή του, πού βλέπει μιάν ἐπιγραφή, «Χειροβομβίς». Κι ἀπό τήν ἄλλη τή μεριά ἔγραφε «Μπιμπλό». Ἔτσι τά δίνει τά προβλήματα στίς ἐξετάσεις ἡ ζωή. Μέ τή λύση τους μαζί. Μά, κοντά στή λύση τήν ὀρθή, θά σοῦ βάλει καί τή λύση τή στραβή. Καί σύ διάλεξε, θά σοῦ πεῖ.

Ἡ ζωή δέν ἔχει χέρια. Τά δικά μας χέρια μεταχειρίζεται. Εἶπε σέ κάποιον, πού τόν χαρακτηρίζει ἀδιαφορία, καί τῆς τά ᾽γραψε. Κι ἐκεῖνος τό ᾽κανε ἀφοῦ ἔκλεισε τά μάτια του. Ὁ μαθητής γιά μιά στιγμή κλονίστηκε! Τοῦ πέρασε ἡ σκέψη νά τό πάρει στό σπίτι, νά παίξουν τά παιδιά. Μά πάλι, ἐκεῖνο τό βάρος.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ἡ ζωή στέκεται κρυμμένη κάπου ἐκεῖ κοντά σέ μιά γωνιά, καί μέ κομμένη τήν ἀναπνοή περιμένει νά δεῖ, τί θά κάμει ὁ μαθητής.

Μά ὁ μαθητής ξέρει καλά τό μάθημά του. Δέν τό πείραξε αὐτό πού βρῆκε. Φώναξε τήν κοντινή ἀστυνομία. Αὐτή τό ἐβεβαίωσε καί τό πῆρε μέ κάθε προφύλαξη.

Αὐτό ἤτανε. «Μία χειροβομβίς πλήρης ἐν δράσει», ἔτσι εἴπανε οἱ εἰδικοί.

Ὁ μαθητής τόν γλύτωσε τόν θάνατο. Μά τοῦ ᾽μεινε ὁ χωρισμός. Αὐτό τό δυνατόν ὅπλο ἔφερε τή διάσπαση, χωρίς νά ἐκπυρσοκροτήσει. Αὐτή εἶναι ἡ νέα τακτική τοῦ πολέμου. Τοῦ εἶπε πώς πρέπει νά λοξοδρομήσει. Ὅσα χρόνια κι ἄν ἔζησαν μαζί, τώρα ἔπρεπε νά χωρισθοῦν. Αὐτό ἐπιβάλλει ἡ κοινωνική οἰκονομία ἐτούτη τή στιγμή. Χωρίστηκε τελειωτικά μέ ἐκείνη τήν περιοχή. Μέ τό χέρι πού ἔγραψε ἐκείνη τήν ... ἐπιγραφή. Κι ἀκόμη δέν μπορεῖ τίποτε ἀπό ᾽κεῖνο τό χέρι νά δεχθεῖ. Ὅ,τι κι ἄν εἶναι, τόν κάνει ν᾽ ἀνατριάζεται, ὁλόκληρος νά τρέμει, νά παραλογεῖ. Γιατί τά μάτια του ἐπάνω στό ἄκακο τό παιχνιδάκι διαβάζουν πάντα μιά

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἐπιγραφή, «Χειροβομβίς». Ἔτσι ἔγινε ὁ χωρισμός, δέν ἐγινότανε ἀλλοιῶς. Ὑψηλή ἐπιταγή.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ἡ ζωή, μέ τήν καρδιά ξαλαφρωμένη πηδάει, τρέχει, τραγουδάει. Δέν ξέρει, πῶς τή χαρά της νά γιορτάσει. Πότε ἀνθοστολίζει μιά βιολέττα, πότε ἀνάβει ἕνα φῶς ἐκεῖ ψηλά στόν οὐρανό. Κι ὅλο φωνάζει.

Σήμερα, μακρυά ἀπ᾽ τή δική μου περιοχή τά πρωτοβρόχια μέ τά μαῦρα πέπλα. Μακρυά οἱ κλεισοῦρες καί οἱ μοναξιές. Θέλω χορό μέ τά λουλούδια καί συντροφιά μέ τίς νεροσυρμές.

Μά ξάφνου κάτι σκέφτηκε καί σταματάει. Τή βλέπουμε νά πέφτει ἀποκαμωμένη σέ στάση προσευχῆς. Καί κάτι σάν νά ψιθυρίζει.

- Σ᾽ εὐχαριστῶ, Θεέ μου, πού μ᾽ ἀξίωσες νά ἐπιτύχω στόν σκοπό μου. Νά τραβήξω ἕναν ἄνθρωπο, πού μοῦ παρέδωσες νά ὁδηγῶ, ἀπ᾽ τό κατώφλι τοῦ θανάτου καί πάλι στή ζωή. Καί τώρα Σέ παρακαλῶ, ἀξίωσέ με νά τόν ὁδηγήσω σῶον εἰς τό κατώφλι τῆς Ἀθανασίας. Κι ἔτσι νά τελειώσει ὁ κύκλος. Ἡ μεγάλη μου ἀποστολή.

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ, μετά τίς ἐξετάσεις, δέν τόν ξαναεῖδε ποτέ πιά τόν δάσκαλό του.

Ἄραγε ἤτανε μιά ὀπτασία; Ἄραγε νά κατέβηκε ὁ ἴδιος ὁ Θεός νά βοηθήσει σέ τούτη τή φοβερή δοκιμασία;

31. Τότε κι ἐγώ θά χαρῶ

ΚΕΡΑΣΕ τούς φίλους μου πρῶτα, τελευταῖον ἐμένα.

Δέν νοιώθω τή χαρά μοναχός μου.

Θέλω πρῶτα νά ᾽δῶ τή χαρά νά λάμψει τριγύρω μου σάν κρυστάλλινη ἀράγιστη κούπα. Τότε θά ᾽ρθεῖ κι ἡ δική μου σειρά νά χαρῶ.

Ἄν δέν ἀστράψει τῆς παρέας μου τό καθάριο τό κύπελλο, ποῦ θά χυθεῖ ἡ δική μου χαρά, τό δικό μου ποτό;

ΣΙΚΑΓΟ 1969

ΑΔΗΜΟΣΙΕΥΤΑ



κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ΑΔΗΜΟΣΙΕΥΤΑ

Ἕνα ὅραμα

ΕΝΑ ΟΡΑΜΑ τή ματιά σου ἐτράβηξε ψηλά στήν κορφή. Τήν καρδιά σου ἐμάγεψε, τήν ψυχή σου ἐθέριεψε, τό κορμί σου γιγάντωσε, τόν νοῦ σου ἐφτέρωσε κι εἶπες: Ἐκεῖ θέλω νά φθάσω.

Ἦταν κάτι σάν Παρθενώνας στήν ὀμορφιά, στό μέτρο, στήν ἀντοχή καί στήν καταγωγή.

Ξεκίνησες ἀπό πολύ μακρυά. Κι ὅλο γιά τό ὅραμα μιλᾶς. Σαγηνεύεις τά πλήθη κοντά σου κι ὅλοι μαζί προχωρεῖτε σ᾽ ἕνα δρόμο μακρύ, ἀνηφορικό, κακοτράχαλο, δύσκολο.

Ξάφνου μιά σκέψη σέ σταμάτησε: Ἡ ἀπόστασις εἶναι μεγάλη˙ ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου μικρή. Θά προφθάσω;

Τό βῆμα ἐτάχυνες, ἀπ᾽ τά πλήθη ξεμάκρυνες.

Τώρα μιλᾶς μοναχός.

Μά ὄχι˙ δέν εἶσαι μόνος.

Οἱ μελλούμενες γενιές ἀπ᾽ τά ὕψη σοῦ γνέφουν. Μιά οὐράνια ζωοδότρα φωνή ἀκοῦς σάν ἀντίλαλο, καί νοιώθες νά ἀναβλύζει ἀπό μέσα σου μιά ἀκατάσχετη δύναμη, ὅταν σοῦ λέει:

Εἶμαι κοντά σου. Προχώρει. Θά φθάσεις.

Δεκέμβριος 1972

Ἥλιος

Τό φωτεινό σφογγάρι τοῦ ἥλιου ἐσάρωσε ὅλα τά σύννεφα
καί ἄφησε τόν Ἀττικό οὐρανό ἀκηλίδωτο.
Κατέβηκε καί στή γῆ
καί ἔλυωσε ὅλους τούς πάγους ἀπό τήν ἀνθρώπινη καρδιά

καί τήν ἄφησε ξεκάθαρη.
Αὐτό σάν εἶδε ὁ οὐρανός, ἀναταράχτηκε.
Ποιός ἐκεῖ κάτω στή λάσπη ζητάει νά παραβγεῖ μπροστά μου
στή λαμπρότητα;
Τή νύχτα, πού ὁ ἥλιος ἔφυγε,
μάζεψε ὅσα χιόνια καί σύννεφα μπόρεσε
καί τά σώριασε πάλι στήν ἀνθρώπινη καρδιά.
Ἡ ἀνθρώπινη ὅμως καρδιά
πρόφθασε νά κλείσει
σέ μιά κρύπτη μυστική
μιά ἀκτῖνα ἀπό τόν ἥλιο τότε πού τήν ἐπισκέφτηκε.
Καί περιμένει, ὥσπου νά ᾿ρθεῖ ἡ ὥρα,
πού θά κλειστεῖ κάτω ἀπ᾿ τή γῆ,
μακρυά ἀπό τά μάτια τοῦ οὐρανοῦ,
γιά νά τήν ἀφήσει ἐλεύθερη
καί νά παρουσιάσει τήν καρδιά πάλι
στήν πρώτη της λαμπρότητα.

Ἀληθινά παραμύθια, Α

ΚΑΙ ΠΕΡΑΣΕ ἡ νεράϊδα ἡ γαλανή μέ τό στέμμα τ᾿ ἀτίμητο στό χέρι.

Τό εἶδες καί τό θαύμασες πολύ.

Τόση ὀμορφιά στά χέρια νά κρατεῖ κάποιος ἐδῶ στή γῆ, στόν κόσμο δέν εἶδ᾿ ἄλλη.

Κι ἐκείνη σέ πλησίασε. Καί, χωρίς νά τό ζητήσεις, Πάρτο, σοῦ λέει, στό κεφάλι κορώνα γιά νά τό φορεῖς σέ σέν᾿ ἀξίζει.

Καί σύ, τρέχεις, τ᾿ ἁρπάζεις ἀπ᾿ τά χέρια της μ᾿ ὁρμή καί νοιώθεις μιά χαρά ἀνείπωτη, μεγάλη. Τό φόρεσες καί σκόρπαγες στό διάβα σου ὀμορφιά καί φῶς καί λάμψη περισσή.

Τό στέμμα εἶναι βαρύ, πολύ βαρύ. Φτιαγμένο μ᾿ ἀλογάριαστο χρυσάφι καί

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

στολίδι. Μά σύ, ποῦ νά τό νοιώσεις. Σάν πούπουλο σοῦ φαίνεται ὅταν τό φορεῖς κι εἶν᾽ ἡ χαρά σου τόση!

Δέν εἶχες δεῖ δυό χέρια ἀόρατα καί δυνατά πού στό κρατοῦσαν. Ξωπίσω σου ἡ νεράϊδα ἔγινε ἀερικό καί σ᾽ ἀκολούθαγε καί σέ βοηθοῦσε.

Σέ μιά στιγμή τήν ἔνοιωσες, σάν πῆρε τή μορφή της, κι ἀπόρησες πολύ.

- Ἐσύ τό στέμμα μου κρατεῖς, γιατί; ἔχω ὑπηρέτες τόσους.

Καί τ᾽ ἀρχοντόπουλο τούς δούλους του καλεῖ νά τόν βοηθήσουν, τό στέμμα νά φορεῖ.

Μά μόλις τ᾽ ἄγγιξε ὁ πρῶτος μέ τό χέρι του στήν ἄκρη, εὐθύς ἐχάθη.

Ποῦ νά ᾽ξερε τό πολυταξιδεμένο, τό πολύξερο παιδί, πώς δέν μποροῦσε ἄλλος νά τό ᾽γγίξει τ᾽ ἀτίμητο τό στέμμα τό βαρύ, ἀπό ἐκεῖνον πού ἡ νεράϊδα εἶχε διαλέξει.

Κυριακή, 23 Δεκεμβρίου 1951

Κῆπος

Ὁλόδροσος ξημερώθηκε ὁ κῆπος ἐκεῖνο τό πρωϊνό.
Στό καλωσυνάτο κάλεσμα τῶν λουλουδιῶν
ἔσπευσαν τά πουλιά γύρω νά δροσισθοῦν.
Μιά μικρή κουρασμένη πεταλουδίτσα
ρούφηξε τή μυρωμένη δροσιά
καί ἀνάλαφρα πέταξε
στήν πατρίδα της,
ν᾽ ἀπιθώσει στό λιμάνι τῆς ἀπονεμιᾶς
τήν ψυχή της.

Τί κι ἄν μιά βάρβαρη δύναμις
ἐσύντριψε τήν ἄλλη μέρα τά πάντα στόν κῆπο.
Καί τά ἄνθη, καί τά φυτά,
καί τίς πέτρες, καί τά σερπετά,
καί τίς ἀτράνταχτες ρίζες

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἑνός βαθύσκιου δέντρου.
Ὅλα ξεχάστηκαν στόν κῆπο.
Κι ἀπόμεινε ἡ καλωσύνη του
νά σελαγίζει τήν ψυχή.

Ἀληθινά παραμύθια, Β

ΜΕΣΑ Σ᾽ ΕΝΑ πύργο μυστικό, εἶχε ἡ ἀνάλαφρη νεράϊδα ὅλου τοῦ κόσμου τά καλά κλεισμένα καί κρυμμένα.

Κι ὅταν ἡ φύσις ὅλη ἡσύχαζε, ἔπεφτε στόν βαθύ τόν ὕπνο γιά νά ξεκουρασθεῖ, ἔβγαιν᾽ ἐκείνη ἀπό τήν κρύπτη της ἀόρατη καί σιωπηλή καί μέ μεγάλη ἁπλοχεριά τά σκόρπιζε.

Ἔτσι εὕρισκε ὁ καθένας στόν δρόμο τῆς ζωῆς του ὅ,τι ποθοῦσε.

Ὁ ἀνθός τό χρῶμα καί τό ἄρωμά του. Ὁ ἥλιος τό φῶς. Ἡ διψασμένη γῆ δροσιά. Ὁ κοιμισμένος ὄνειρα γλυκά. Παιγνίδια τό μικρό παιδάκι. Γλυκόλαλο τραγούδι τό πουλάκι. Καί ὅλοι, μέ μιά λέξη, τή χαρά.

Οἱ ἄνθρωποι ἀποροῦσαν καί ρωτοῦσαν, ἀπό ποῦ τόση εὐλογία στόν κόσμο ἔχει δοθεῖ, κι ὅλοι ζητούσανε νά βροῦνε τήν πηγή της.

Αὐτό σάν ἄκουσε ἡ νεράϊδα ἡ ἀνάλαφρη ταράχτηκε, καί σκέφτηκε πώς κάποτε ἔπρεπε κι ἐκείνη νά παρουσιαστεῖ καί κάποιον στά παλάτια της νά ὁδηγήσει, τήν πηγή τῆς χαρᾶς του γιά νά δεῖ.

Φαντάσθηκε πώς ὁ πύργος ὁ κρυφός θά ᾽ταν γιά ᾽κεῖνον χῶρος ἱερός. Προσκύνημα. Τόπος λατρείας καί προσευχῆς. Τόπος γαλήνης καί ἀπολαύσεως. Τόπος ξεκούρασης. Τόπος βελτίωσης. Τόπος συγκέντρωσης καί σιωπῆς.

Πόσο γελάσθηκε ὅμως ἡ νεράϊδα μας.

Ὁ ἄνθρωπός μας, γιά τή μεγάλη του ἐπιτυχία μόνον ἄρχισε νά φλυαρεῖ.

Κι ἀκόμα διαλαλοῦσε, πώς ὁ κλειδοκράτορας τοῦ πύργου εἶναι μιά νεράϊδα ἀνάλαφρη κι ἀδύνατη, πού μ᾽ ἕνα φύσημά του, αὐτός ὁ δυνατός, μποροῦσε νεκρή στό χῶμα νά κυλίσει.

Καί τό ᾽καμε!

Τ᾽ ἀνάλαφρο τό χέρι, πού ὡστόσο τό τιμόνι τῆς ζωῆς κρατοῦσε καί ρύθμιζε

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

ἑνός πολύμορφου χειμάρρου τήν πορεία, πέφτει παράλυτο.

Τό χέρι, πού μ᾽ ἕνα δακτυλάκι του τίς πόρτες ἀπ᾽ τό βιός τοῦ κόσμου σφαλιστές κρατοῦσε, ὅταν ἔπρεπε, πέφτει νεκρό.

Οἱ πόρτες τοῦ κρυφοῦ τοῦ πύργου μέ μιᾶς ἀνοίγουνε καί ὅλα τά καλά χυμᾶνε ἔξω μέ ὁρμή καί ἀνακατεύονται.

Τό χρῶμα ἀπ᾽ τό τριαντάφυλλο χύθηκε ποτάμι ἀπό αἷμα. Ἡ εὐλογημένη ἡ δροσιά ἔγινε νεροποντή, πού χωριά καί πολιτεῖες καταστρέφει. Ἡ πικράδα τῆς ἐληᾶς στήν ἀνθρώπινη καρδιά ἐχύθη. Τό φῶς τοῦ ἡλίου παράπεσε κι ἔγινε κεραυνός.

Κανείς δέν ἤξερε ἀπό ποῦ καί πῶς ἔγινε αὐτή ἡ θεομηνία.

Κι ὅταν ξαναγεννήθηκε ἡ νεράϊδα ἡ ἀνάλαφρη, ἔφερε ἀπ᾽ τά τρίσβαθα τοῦ Ἅδου τό μεγάλο μήνυμα.

Ἀθώρητη κι ἀμίλητη σέ ὅλη τήν κατοπινή ζωή της ν᾽ ἀπομείνει.

Τρίκαλα Κορινθίας, 20 Αὐγούστου 1952

Λόγος πανηγυρικός καί συγχαρητήριος*

Ἀγαπητά μου παιδιά καί σύνεδροι
τῆς σπιτικῆς συνεδριάσεως τῆς παιδικῆς σας ἡλικίας,

Πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα θά ἤθελα νά ἐκφράσω τή μεγάλη χαρά μου γιά τά λαμπρά ἀποτελέσματα τῶν σπιτικῶν συνεδριάσεων τῆς παιδικῆς σας ἡλικίας, τά ὁποῖα ἀπέδωσε ἡ δική σας ἐργασία.

Νίκη ὀνομάζεται στόν κύκλο μας τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας.

Μιά μεγάλη νίκη ἔχει καταγράψει ὁ καθένας ἀπό ᾽σᾶς.

---

* Ἐκφωνήθηκε στίς 23 Ὀκτωβρίου 1951 πρός τά τρία παιδιά, ἡλικίας 7, 9 καί 11 ἐτῶν τότε, ἐπί τῇ λήξει διετοῦς περιόδου «σπιτικῶν συνεδριάσεων παιδικῆς ἡλικίας». Τό βραβεῖο, πού ἐδόθη μέ συγχαρητήρια ἀφιέρωση στό κάθε παιδί, ἦταν τό βιβλίο «Ἀναμνήσεις τῆς Βασιλόπαιδος Μαρίας», ἔκδοση Ἄλφα Σκαζίκης, 1951.

Γι᾽ αὐτό στόν καθένα χωριστά ἀπευθύνω τά θερμότερά μου συγχαρητήρια.

Θά ἤθελα τώρα νά σᾶς πῶ δυό λόγια γιά τόν σκοπό τῶν συνεδριάσεων αὐτῶν καί τήν ἀξία τοῦ λαμπροῦ πανηγυρισμοῦ τῶν καλῶν ἀποτελεσμάτων.

Ὅπως φροντίζουμε γιά τήν σωματική ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ, δίνοντάς του τήν κατάλληλη τροφή καί ὑγιεινή καθόλου δίαιτα, ὅπως φροντίζουμε γιά τήν πνευματική του ἀνάπτυξη μέ τό νά τό στέλνωμε στό σχολεῖο κλπ., ἔτσι πρέπει νά φροντίσουμε καί γιά τήν ψυχική του ἀνάπτυξη.

Σέ αὐτό θέλουν νά μᾶς βοηθήσουν οἱ συνεδριάσεις μας.

Ἀλλά ποιά εἶναι αὐτή ἡ ψυχική ἀνάπτυξις; Τί κάναμε καί πανηγυρίζουμε σήμερα καί μᾶς δίνουν βραβεῖα καί συγχαρητήρια καί ἄλλα πολλά;

Ὅταν γεννηθεῖ τό παιδάκι, δέν μπορεῖ νά κάνει τίποτε. Ἐμεῖς τό περιποιούμεθα καί τοῦ δίνουμε ὅ,τι πρέπει νά φάει, ἐμεῖς τό μετακινοῦμε. Σιγά-σιγά ὅμως ἀποκτᾶ δυνάμεις καί μπορεῖ καί στέκεται στά δικά του πόδια. Εἶναι τό πρῶτο μεγάλο κατόρθωμα πού ἔκανε τό σῶμα του.

Τό παιδί στό σχολεῖο κατορθώνει, ἔπειτα ἀπό πολλά, νά γράψει μίαν ἔκθεσιν, νά λύσει ἕνα πρόβλημα. Νά φτιάξει κάτι στή χειροτεχνία. Τό παιδί ἀνεπτύχθη, λέμε, πνευματικῶς, τοῦ δίνουμε καλούς βαθμούς καί τό προβιβάζομε, πηγαίνει σέ μεγαλύτερες τάξεις.

Τώρα ἐρχόμαστε στήν ψυχική ἀνάπτυξη.

Στις συνεδριάσεις ἀναφέρει ὁ καθένας τά ἐλαττώματα τῶν ἄλλων. Αὐτά πού κάνει καί ἐνοχλεῖ τούς ἄλλους. Ὅλοι γεννιόμαστε μέ ἐλαττώματα. Αὐτά τά ἐλαττώματα παρουσιάζομε ἐδῶ στίς συνεδριάσεις, τά κουβεντιάζουμε ἀπό ὅλες τίς μεριές, παραδεχόμαστε ὅτι εἶναι πράγματι ἐνοχλητικά καί ἀναθέτουμε σ᾽ αὐτόν πού τά κάνει, νά φροντίσει νά τά διορθώσει μόνος του. Ὅταν τό μπορέσει αὐτό, ἀνεβαίνει ἕνα σκαλοπάτι στήν περιοχή τῆς ψυχικῆς ἀναπτύξεως.

Ἐπειδή καί σεῖς τό μπορέσατε αὐτό, γι᾽ αὐτό σήμερα πανηγυρίζουμε.

Μπορέσατε κάτι, πού εἶναι κακό, πού σᾶς τό εἶπαν οἱ ἄλλοι ὅτι εἶναι κακό καί τό παραδεχθήκατε καί σεῖς ὅτι εἶναι κακό, νά μή τό κάνετε. Δείξατε ὅτι ὁ ψυχικός σας ἄνθρωπος ἔχει τήν δύναμη νά σταθεῖ στά δικά του πόδια καί νά πάει ὅπου πρέπει, ὄχι νά τόν πηγαίνουν τά ἐλαττώματά του ὅπου θέλουν. Μερικοί ἄνθρωποι ἔχουν τό ἐλάττωμα νά ἐνοχλοῦν τούς ἄλλους ὅταν ἐργάζονται, ἤ νά τρῶνε ἀπό τό πρωΐ ὥς τό βράδυ καραμέλες καί νά ἀρρωσταίνουν. Αὐτά τά ἐλατ-

τώματα πρέπει νά ἔχουμε τήν δύναμη νά τά κόβουμε καί μόνοι μας.

Ἀπεδείχθη ὅτι σεῖς τήν ἔχετε αὐτή τή δύναμη. Ἐπαλαίσατε μέ τό κακό καί τό νικήσατε. Νά φροντίζετε πάντοτε νά τήν μεταχειρίζεσθε γιά νά προοδεύσετε. Ἡ δουλειά πού ἔχετε νά κάνετε στή ζωή εἶναι μεγάλη, καί θά τήν κάνετε μόνοι σας. Δέν περνᾶμε τίς τάξεις στήν ψυχική ἀνάπτυξη, οὔτε ἀντιγράφοντας, οὔτε κλέβοντας βαθμούς, ἀλλά μέ διαρκῆ πάλη μέ τό κακό. Καί γι᾽ αὐτή τήν πάλη ἔχετε τή δύναμη. Καί αὐτή ἡ πάλη θά συνεχισθεῖ σέ ὅλη σας τή ζωή.

Ποιός θά πεῖ, ὅτι μέ τό νά μπορέσει τό παιδί νά περπατήσει συνετελέσθη καί ἡ σωματική του ὡρίμανσις; ἤ μέ τό νά προβιβασθεῖ τόν πρῶτο χρόνο τελείωσε ἡ πνευματική του καλιέργεια;

Ἔτσι καί στόν ψυχικόν κόσμον.

Ἀλλά τό παρήγορον εἶναι, ὅτι ὑπάρχει ἕνα τέρμα. Ὅπως ὁ σωματικός ἄνθρωπος μεγαλώνει, ἀναπτύσσεται, ὡριμάζει καί ὄχι μόνο τόν ἑαυτό του διευθύνει, ἀλλά φτιάχνει καί ἄλλους ἀνθρώπους, ἔτσι καί στό ψυχικό καί πνευματικό ὑπάρχει ἕνα τέρμα, ἡ ὡρίμανσις.

Τελειώνω μέ τήν εὐχήν νά κατορθώσετε νά φθάσετε καί σεῖς σ᾽ αὐτό τό τέρμα.

Σημειώσεις γιά τόν Σαίξπηρ καί τό ἔργο του

ΘΑ ΗΘΕΛΑ νά δώσω μίαν ἀπάντησιν εἰς τήν ἐρώτησιν: «Διατί ὁ Σαίξπηρ σκοτώνει τόσους πολλούς ἀνθρώπους», ἐπειδή κι ἐγώ τό σκέφθηκα πολλές φορές καί αὐτό εἶναι καί ἕνα χαρακτηριστικό γιά τά ἔργα του.

Τώρα πού γνωρίσαμε ὁλόκληρο τό ἔργο τοῦ Σαίξπηρ, καί πού ἐδόθη μία ἀπάντησις σ᾽ αὐτή τήν ἐρώτηση, ἄνοιξε δηλαδή ἕνα παραθυράκι σ᾽ αὐτή τή μεριά μέσ᾽ στό μυαλό μας, μποροῦμε νά ᾽δοῦμε τί ὑπάρχει ἐκεῖ μέσα, μποροῦμε νά ποῦμε κι ἐμεῖς κάτι γι᾽ αὐτό.

Ἡ ἀπάντησις αὐτή ἔχει δύο πλευρές, ἡ μιά ἐστραμμένη πρός τό ἔργον τοῦ Σαίξπηρ καί ἡ ἄλλη πρός τό πρόσωπο τοῦ Σαίξπηρ. Φυσικά, εἶναι καί αἱ δύο πλευραί τοῦ αὐτοῦ νομίσματος, ἐφ᾽ ὅσον στό ἔργο τοῦ συγγραφέως ὑπάρχει ὁ ἴδιος καί ἡ ζωή του.

Καί, ὡς πρός τόν συγγραφέα, ἡ ἀπάντησις ἔρχεται μόνη της, ἄν σκεφθοῦμε

πώς ὁ Σαίξπηρ, πού ἦτο μία φύσις πλουσία, δυνατή, ἀλλά συγχρόνως τρυφερά, εὐαίσθητος καί μέ μεγάλη φαντασία, πού ὄχι μόνο θά εὕρισκε ἀπήχηση μέσα του καί ὁ ἀσθενέστερος τόνος, ἀλλά θά γινόταν καί χίλιες φορές μεγαλύτερος, αὐτός ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἠναγκασμένος νά ἐργάζεται στά παιδικά του χρόνια ὡς ὑπηρέτης γιά νά ἐξασφαλίσει τόν ἄρτον του.

Σ᾽ αὐτή τή θέση, ὄχι μόνον νά πραγματοποιήσει τίς σκέψεις καί ἐπιθυμίες του δέν θά μποροῦσε, ἀλλά οὔτε καί νά τίς ἐκφράσει. Καί, ἄν κανένα κλωναράκι ἀπ᾽ τήν πλούσια φύση του εὕρισκε τόν καιρό νά μεγαλώσει, θά τσακιζόταν πολύ γρήγορα. Ἀπό ᾽κεῖ μπορεῖ νά ἔχουν προέλευση οἱ τόσοι του σκοτωμοί καί, καθώς ἀπηχοῦσε βαθειά μέσα του τό κάθε τι, μᾶς τούς παρουσίασε σάν ἀνάγλυφα.

Καί τώρα, ἄν στραφοῦμε στό ἔργον τοῦ Σαίξπηρ καί τό θεωρήσουμε σάν κάτι ἑνιαῖο, ὁλόκληρο, σάν προετοιμασία τοῦ τελευταίου ἥρωος, τοῦ Πρόσπερου, σάν τή ζωή τοῦ Πρόσπερου, πού πρέπει νά εἶναι ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεύς, βλέπουμε ὅλες αὐτές τίς μορφές τῆς φύσεώς του νά παρουσιάζονται καί νά φεύγουν ὄχι πεθαμένες, ὄχι ἀφοῦ ἐξατμισθοῦν, ἀλλά ἀφοῦ σκοτωθοῦν τή στιγμή τῆς δράσεώς των. Τίς βλέπουμε νά φεύγουν ζωντανές ἀπ᾽ τή ζωή, μέ ὅλο τόν χυμό τους. Ὅπως θά λέγαμε στή γλῶσσα τῆς ψυχολογίας, νά ἀπωθοῦνται στό ὑποσυνείδητον. Ἐκεῖ συγκεντρωμένες ὅλες, ἀφοῦ ὑποστοῦν τήν σχετικήν ἐπεξεργασίαν, ἀφοῦ πάρει ἡ κάθε μιά ἀπ᾽ τὴν ἄλλη κάτι, ἀφοῦ ἀποκτήσουν κοινωνικήν συνείδησιν, βγαίνουν κατά διαταγήν τοῦ αὐθέντου των, αὐτόν μέν νά ἐξυπηρετήσουν, αὐτές δέ νά ἀνανεώσουν τάς δυνάμεις των μέσα στή ζωή.

Ἔτσι μποροῦμε νά ποῦμε, πώς ἡ θυσία αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἔγινε γιά νά θρέψουν μέ τό αἷμα τους τήν μορφήν τοῦ Πρόσπερου, ἐξασφαλίζοντες καί οἱ ἴδιοι τή ζωή τους. Στήν Τρικυμία κυριαρχεῖ τό ὥριμον πνεῦμα, πού δέν ἀφαιρεῖ τή ζωή, ἀλλά δίδει ζωή καί σέ ὅποιον πρέπει, ὅσο πρέπει καί ὅταν πρέπει.

Ὁ Σαίξπηρ τήν ἔζησε τή ζωή του, τήν ἀγάπησε καί τήν παρηκολούθησε στό ἔργον της. Τήν ἄφησε νά πατήσει βαθειά τή σφραγῖδα της ἐπάνω του καί μᾶς τήν παρουσίασε μέ ὅλες τίς λεπτομέρειες.

Νομίζω πώς, στήν σύγκριση τῶν ἔργων τοῦ Σαίξπηρ καί τοῦ Γκαῖτε, λείπει ἀπό τόν πρῶτο τό μεταφυσικό στοιχεῖο.

Τό ἔργον τοῦ Σαίξπηρ εἶναι ἡ ὁδός, πού πρέπει νά ἀκολουθήσει ὁ πνευματικός ἄνθρωπος γιά νά φθάσει στήν ὥριμον ἡλικίαν.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

Ἀκόμη, ἡ ζωή καί τό ἔργον τοῦ Σαίξπηρ μπορεῖ νά μᾶς λέγουν ὅτι, γιά νά γίνει κανείς φιλόσοφος, πρέπει νά μάθει νά ὑπηρετεῖ. Καί θά μπορούσαμε ἴσως νά προσθέσουμε, πώς ἕνας καλός ὑπηρέτης εἶναι πάντοτε ἕνας ἀληθινός φιλόσοφος.

Παρατηρήσεις: Εἶπα ὅτι ἕνα βῆμα χωρίζει τόν Ἄμλετ ἀπ᾽ τό νησί τοῦ Πρόσπερου. Θά ἤθελα νά κάμω τὴν ἑξῆς παρατήρησιν. Δέν θέλω νά ᾽πῶ ὅτι ἡ μορφή πού ἀκολουθεῖ τόν Ἄμλετ εἶναι ὁ Πρόσπερος, ὅτι εἶναι ἡ ἀμέσως ἀνωτέρα βαθμίς, ἀλλά τό νησί τοῦ Πρόσπερου, τό ἐπίπεδον εἰς τό ὁποῖον κινεῖται ἡ νοοτροπία του. Εἰς αὐτό τό ἐπίπεδον δέν θά καταλάβει ἀμέσως τήν ἀνωτάτην θέσιν πού ἔχει ὁ Πρόσπερος, ἀλλά θά ἀναπτυχθεῖ σιγά-σιγά ὑπ᾽ αὐτό τό πνεῦμα. Νομίζω ὅτι θά μπορούσαμε νά προσθέσωμε, ὅτι τό χάσμα πού χωρίζει αὐτό τό νησί γεφυρώνεται στό Σαιξπηρικό ἔργο μέ τήν μορφήν τῆς Κορντέλιας.

Ἀπ᾽ τή ζωή τῶν δυνατῶν

ΕΤΣΙ ΞΕΚΙΝΗΣΕ κι ἐκεῖνο τό πρωϊ νά πάει στό κτῆμα του, μέ τραγούδια καί χαρές. Μά ὅταν πλησίαζε νά φθάσει, ἕνα χάσμα ἀνοίχτηκε μπροστά του τρίσβαθο καί σκοτεινό καί τοῦ ᾽φραξε τόν δρόμο.

Πέρασμα δέν εἶχε ἀπό ἀλλοῦ. Τό χάσμα ἔπρεπε νά γεφυρωθεῖ.

Τρέχει νά βρεῖ ἕνα μηχανικό καλόν, τά σχέδια νά δώσει.

Μάταια ὅμως. Ὅσους μηχανικούς κι ἂν ρώτησε, ὅλοι τήν ἴδια ἀπόκριση τοῦ ᾽δώσαν:

Γεφύρι δέν μπορεῖ νά στερεωθεῖ σ᾽ αὐτή τή θέση.

Τί νά κάμει; Τό κτῆμα ἦταν γιά ᾽κεῖνον ἡ ζωή του. Μέ κάθε τρόπο ἔπρεπε νά βρεῖ μέσο γιά νά πηγαίνει.

Καί σκέφθηκε. Μονάχος μου θά χτίσω τό γεφύρι.

Ὅλη τή νύχτα σχέδια πολλά ἐρχόταν στό μυαλό του. Ὥς τό πρωϊ τά ξεκαθάριζε, κι ἔτρεξε τή δουλειά του γιά ν᾽ ἀρχίσει.

Μά, σάν ἀντίκρυζε τό χάσμα τό βαθύ, τ᾽ ἀτέλειωτο, γύριζε πίσω.

Καί μόνον ἡ θωριά του τοῦ ᾽σφιγγε τήν καρδιά καί τοῦ ᾽δενε τά χέρια.

Κι ἄρχιζε ἕνα κλάμμα μακρόσυρτο, βουβό, ὥς τό βράδυ τό βαθύ.

Τή νύχτα, ξαλαφρωμένος πιά, πάλι τή σκέψη του στό κτῆμα τραβοῦσε.

Κι ἄρχιζε καινούργια σχέδια νά καταστρώνει, κι ὅλο ζωή, μ᾽ ἀκατανίκητη ὁρμή γιά τή μεγάλη ἐκτέλεση τοῦ ἔργου ξεκινοῦσε.

Μά πάλι στό κλάμμα του γυρνοῦσε νά ξεκουρασθεῖ.

Αὐτό κράτησε πολύ.

Ὥσπου μιά ᾽μέρα, σάν ἔφθασε ἐκεῖ, τό χάσμα δέν τοῦ φάνηκε πολύ βαθύ.

Κι ὅσο πλησίαζε, ὅλο καί γινόταν πιό ρηχό, πιό ρηχό, ὥσπου ἔκλεισε. Τί εἶχε γίνει;

Τά δάκρυα πού ἔχυνε τόσον καιρό γινήκανε ποτάμια καί τό κλείσανε.

Καί τώρα ὅλο χαρούμενες φωνές ἀντιλαλοῦν ἐπάνω. Πολύχρωμα βαρκάκια στολισμένα μέ σημαῖες, μέ τραγούδια, μέ κιθάρες, ὅλη τήν ἡμέρα τό σκεπάζουν. Τά νερά του ὅλα τῆς φαντασίας του τά σύννεφα τά καθρεφτίζουν.

Τό χάσμα γεφυρώθηκε. Μπορεῖ νά πηγαίνει στό κτῆμα του. Θά ζήσει.

Ἐχάρηκα πολύ.
Εὐχαριστῶ πολύ.
Αὐτό ἦταν ὅλο.

ΚΑΠΟΤΕ ἦταν ἕνα παιδάκι, πού ζοῦσε ἀπ᾽ τή χαρά πού γύρω του σκορποῦσε.

Σάν ἔβλεπε τούς ἄλλους χαρούμενους κι εὐτυχισμένους, ζωντάνευε, μεγάλωνε, ἀνέπνεε βαθειά, κοιμόταν ἥσυχο. Ἦταν ἀναπαυμένο.

Γυρνοῦσε ὅλη μέρα ᾽δῶ κι ἐκεῖ γιά νά ᾽βρει στόν καθένα κάτι νά χαρίσει. Κάτι πού θά τόν εὐχαριστοῦσε κατάβαθα κι ἀληθινά, γιά νά μπορέσει ἡ χαρά του πλούσια ν᾽ ἀναβλύσει.

Μά πιό πολύ τό συγκινοῦσαν τά παιδιά.

Ἡ ἀνόθευτη καί δυνατή χαρά τους, πού ξεπηδοῦσε ἀπ᾽ ὅλο τους τό εἶναι, ἔδινε μιά ὁλοκάθαρη λάμψη στά πρόσωπά τους, πού ἦταν γιά τὸ καλό, τό ξωτικό παιδάκι ἡ πιό καλή τροφή του, ἡ ζωή του.

Ἐμάζευε σωρό τοῦ κόσμου τά παιγνίδια, γιά νά ᾽χει καί νά δίνει ὅ,τι ἡ ψυχή τοῦ καθενός ζητοῦσε κι ἔτσι νά ζεῖ εὐτυχισμένο.

Μά τώρα τελευταῖα τό καλό μας τό παιδάκι μιά ἔννοια τό κρατοῦσε πάντα σκεπτικό. Μπορεῖς νά πεῖς καί πονεμένο.

Δέν εὕρισκε νά φέρει κάτι σ᾽ ἕνα εὐγενικό παιδί καί καλοαναθρεμμένο, γιά νά μπορέσει κι αὐτό μέ τήν καρδιά του νά χαρεῖ.

Τοῦ πήγαινε ἀπ᾽ ὅλα τά παιγνίδια, αὐτά πού ξετρελλαίνουν τά παιδιά. Θά τά ᾽βλεπες σέ λίγο μαζεμένα, μᾶλλον πεταμένα, ὅλα μαζί σωρό σέ μιά γωνιά.

Ὁ κόσμος τό θαρροῦσε εὐτυχισμένο τό εὐγενικό μας τό παιδί, ἔτσι ὅπως ἦταν πλημμυρισμένο ἀπό παιγνίδια καί πάντα πρόθυμο τόν καθένα νά εὐχαριστεῖ.

Μόνο τό καλό μας τό παιδί μποροῦσε νά διακρίνει, πώς ὅλα τά ᾽χε, μόνο τοῦ ἔλειπε ἡ χαρά.

Γι᾽ αὐτό σκεπτόταν καί σκεπτόταν, τί νά κάμει γιά νά τή δώσει καί σ᾽ αὐτό καμμιά φορά.

Ὥσπου, μιά μέρα, μιά σκέψη τοῦ φώτισε τόν νοῦ.

Τρέχει, πετάει, κι ἐγώ δέν ξέρω πῶς, ἁρπάχνει ἕνα ἀγγελούδι ἀπ᾽ τοῦ Θεοῦ τό χέρι καί τοῦ τό πάει. «Παῖξε καί σύ», τοῦ λέει, «νά σέ ᾽δῶ, σάν τ᾽ ἄλλα τά παιδιά».

Κι ἐκεῖνο, μόλις τ᾽ ἀντίκρυσε, τ᾽ ἁρπάχνει κι ἀμέσως ἡ χαρά σάν ἀστραπή τοῦ φώτισε τήν ὄψη καί τό σπίτι. Σ᾽ ὅλη τή γῆς λές κι ἡ χαρά του θ᾽ ἁπλωθεῖ.

Αὐτό ἦταν τό ξεχωριστό παιγνίδι, πού γύρευε νά βρεῖ τόσον καιρό. Ἕνα παιγνίδι τέλειο κι ὡραῖο, νά ᾽ναι μέ τό εὐγενικό παιδάκι ταιριαστό.

Ξέρει τό εὐγενικό μας τό παιδάκι νά διαλέγει. Τοῦ τό ᾽χουνε διδάξει αὐτό ἀπό πολύ μικρό. Ποιό εἶναι τό ὡραῖο καί τό ἄξιο νά γνωρίζει καί ποιά εἶναι ἡ θέση του γι᾽ αὐτό.

Τή ζωή του ὁλόκληρη ἔχει ἀναστατώσει τό παιγνιδάκι πού ἦρθε ἀπ᾽ τόν οὐρανό. Ποῦ νά τό βάλει; Τί θά τοῦ φορέσει; Ἔχει ἔννοιες τώρα ἕνα σωρό.

Προσέχει μήπως καί τό βλάψει τό παιγνίδι μέ τήν αἰθέρια τή μορφή. Τά καλά παιδιά δέν τά χαλοῦν τά παιγνιδάκια, τοῦ εἶχε πεῖ κάποτε ἡ μαμά. Κι εἶναι ὑπάκουο παιδί.

Τά τετράδια καί τά βιβλία του ἔχει κάπως παραμελήσει τό παιδάκι τό μελετηρό.

Πολλές φορές μέ τ᾽ ἀγγελοῦδι του κοιμᾶται. Τοῦ ἀφήνει θέση στό μαξιλάρι

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

του κοντά. Κι ὅταν καμμιά φορά αὐτό δέν κάμει, τότε, μόλις ξυπνήσει ἀνταριασμένο ξεπετιέται καί τρέχει γιά νά ᾽δεῖ ποῦ βρίσκεται καί πῶς περνᾶ.

Εἶναι ἀλήθεια πώς τόν ὕπνο του λίγο τόν ἔχει χάσει κι ἔχει ἀδυνατίσει ἀπ᾽ τίς ἔννοιες τίς πολλές. Τόσο, πού τό καλό παιδί ἄρχισε ν᾽ ἀνησυχεῖ, μήπως καί τό πειράξουν οἱ ἀσχολίες του αὐτές.

Γι᾽ αὐτό μιά μέρα, χωρίς κἄν νά τό περιμένουν, πάει στό σπίτι του γιά νά ᾽δεῖ τό εὐγενικό μας τό παιδί.

Τό βρίσκει νά προσεύχεται ὁλόψυχα, ἐξαϋλωμένο, μπροστά στήν εἰκόνα του τῆς Παναγιᾶς τήν κρεμαστή.

«...........

Μπερδεύω τά λογάκια μου
σάν στέκομαι ἀντικρύ Σου,
μά ξέρεις Σύ, Παρθένα μου, τί θέλω
ὅταν σιμώνω καί μπρός στήν ἅγια εἰκόνα Σου
τά μάτια μου ὑψώνω.»

Γιά μιά στιγμή γυρίζει καί τό βλέπει, τό καλό παιδί. Ξαφνιάσθηκε, εὐχαριστήθηκε, μά τοῦ ᾽γνεψε μιά ἄλλη ὥρα νά περάσει ἀπό ᾽κεῖ. Δέν εὕρισκε λόγια γιά νά τοῦ μιλήσει , οὔτε ἤξερε τί νά τοῦ ᾽πεῖ.

Γιά τί νά προσευχόταν ἄραγε τό εὐγενικό μας τό παιδάκι στήν Παναγιά; Τήν εὐχαριστοῦσε γιά τό παιγνιδάκι; Τῆς ζητοῦσε νά τοῦ δώσει τήν ἡσυχία του; Τῆς ζητοῦσε νά κρατεῖ γερό τό ἀγγελουδάκι του; Ποιός ξέρει, Οὔτε τό ἴδιο δέν ἤξερε. Μόνο αἰσθανόταν τήν ἀνάγκη νά προσευχηθεῖ . Ζητοῦσε ἕνα ἁπλόχωρο λιμάνι, τή χαρά του νά χωρεῖ. Τά ἄλλα τά περίμενε νά τά βρεῖ ἡ ἡ Παναγία. Καί τά βρῆκε.

Ὅταν ξαναπῆγε τό καλό μας παιδί, τά βρῆκε ὅλα στή θέση τους. Πόσο εὐχαριστήθηκε!

Τό ἀγγελουδάκι ἥσυχα καθόταν στήν κατάλληλη θέξη μέ τά ροῦχα πού τοῦ ταίριαζαν.

Στό σπίτι ἦταν τό κάθε τι στή θέση του καί τό εὐγενικό μας τό παιδί, ἥσυχο καί εἰρηνεμένο, στά ἀγαπημένα του τετράδια καί βιβλία σκυμμένο πάλι τό θωρεῖ. Τώρα εὕρισκε λόγια νά τοῦ μιλήσει, καί ἤξερε τί ἤθελε νά ᾽πεῖ.

- Ἐχάρηκα πολύ.

Καί το καλό παιδάκι, πού αὐτό ἤθελε ν᾿ ἀκούσει, τοῦ ἀπαντᾶ:
- Εὐχαριστῶ πολύ.

Σκέψεις

Η ΧΑΡΑ, γιά νά γεννηθεῖ, πρέπει νά περάσει ἀπ᾿ τήν καρδιά κάποιου θεοῦ. Πρέπει νά γίνει ὁ παλμός της.

Η ΧΑΡΑ εἶναι το παιδί τοῦ παρόντος.

ΜΗΝ ΕΝΑΝΤΙΩΝΕΣΑΙ στό κακό, μου εἶπες. Καί τό ᾽κανα.
- Τί νόμισες κακό;
- Ὅ,τι δέν ταίριαζε μέ τά γοῦστα μου.
Πολύ ὅμως κράτησε αὐτή ἡ δοκιμασία. Καί σήμερα ἦρθε ἕνα μαμούνι νά μέ δρασκελίσει καί νά μέ κάμει κι αὐτό ὑποπόδιο τῶν ποδῶν του, μά δέν μπόρεσα νά τ᾿ ἀφήσω. Τό φύσηξα κι ἔφυγε. Κι ἐγώ γκρεμίστηκα κι ἔχασα ὅ,τι ἔκανα ὥς τώρα.

Σάν βαλίτζα

ΞΕΚΙΝΑΝΕ γιά ταξίδι. Πᾶν᾿ ἐξοχή. Ὁ πατέρας, ἡ μητέρα, τά παιδιά. Ἔχουν μαζί τους τίς βαλίτζες τους. Μικρές, μεγάλες. Ἀκόμα καί τήν πιό μεγάλη, τή βαρειά βαλίτζα, τήν παληά. Τή μάνα ἀπ᾿ τίς βαλίτζες.

Ὅπου τήν ἀκουμπήσεις στέκεται. πατάει γερά. Τήν παίρνουν μαζί στό καφενεῖο. Τήν βάζουνε κι αὐτή σέ μιά καρέκλα καί περιμένουν τό λεωφορεῖο. Κόσμος πολύς πλακώνει. Δέν βρίσκει θέση νά καθίσει. Κάτω οἱ βαλίτζες πάλι. ἡ κάθε μία τήν καρέκλα της σέ κάποιον πρέπει νά παραχωρήσει.

Τό βράδυ φθάσανε στήν ἐξοχή. Ἀνεβαίνουν στό ξενοδοχεῖο, κι ἀρχίζουν τίς ἑτοιμασίες.

Ἀνοίγουν τίς βαλίτζες, τή μιά, τήν ἄλλη, μά βλέπουν πώς ἀπ᾿ τή μεγάλη τήν παληά ἔχουν ξεχάσει τά κλειδιά. Τή βάζουν σέ μιάν ἄκρη καί τήν ἀφήνουν μοναχή καί σκονισμένη.

Σέ λίγες μέρες σκοτείνειασε ὁ καιρός. Βροχή μεγάλη πιάνει κι ἀπ᾿ τό σπα-

σμένο τζάμι ὁ ἀέρας τήν πάει ἐπάνω στά κρεββάτια πού κοιμοῦνται τά παιδιά.

Ἡ ὥρα ἔχει περάσει, εἶναι βράδυ. Ποιόν νά φωνάξουν. Τή βαλίτζα τήν παλιά κάποιος θυμᾶται. Τήν ἁρπάζει κι ἐπάνω στό πρεβάζι μπρός στό σπασμένο τζάμι τήνε βάζει. Τί καλά πού κάθισε ἐκεῖ, σάν στό σπίτι της. Ὅλους τούς φυλάει καί κοιμοῦνται ἥσυχα.

Στή ράχη της λυσσομανάει τ᾽ ἀγέρι κι ἡ βροχή, μά δέν τή νοιάζει. Εἶναι ἀπό καλό, γερό, παληό πετσί.

Τήν ἄλλη μέρα, φρεσκοπλυμένη, ὁλόδροση, ξανανιωμένη μοιάζει.

Ἔκανε κι αὐτή ἐξοχή.

Δέν ξέρω τό γιατί, μά ἔτσι μοῦ ἐφάνη μιά γρηά, πού εἶχα ᾽δεῖ νά μένει μοναχή στό ἐξοχικό τό καφενεῖο. Σάν μιά βαλίτζα πού ᾽χουν ξεχάσει τό κλειδί.

Μιά δύσκολη ἀποστολή*

Η ΘΑΥΜΑΣΤΗ πολιτεία, ἔπειτα ἀπό μιά μεγάλη θεομηνία, τάφηκε ζωντανή. Ὅταν πέρασαν πολλά χρόνια, ἀπεφάσισαν νά κάμουν ἀνασκαφές γιά νά τή βροῦνε.

Πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα βρήκανε τό Ὠδεῖον της. Σήμερα θ᾽ ἀνοίγανε τήν πόρτα ἀπ᾽ τή μεγάλη του αἴθουσα. Κι εἴπανε στόν κόσμο πώς μπορεῖ νά πάει νά ᾽δεῖ, ἄν θέλει.

Πήγαμε. Εἴδαμε ὅλα ὅπως ἦτανε τότε. Οἱ θεαταί ἀκίνητοι στά καθίσματά τους μέ ὀρθάνοιχτα μάτια ἔβλεπαν.

Σέ λίγο βγῆκε στή σκηνή ἕνας ἄνθρωπος μέ ἕνα βιολοντσέλο στό χέρι.

Κάθισε σέ μιά καρέκλα κι ἄρχισε νά κουνάει τό δοξάρι ἐπάνω στίς χορδές. Τό ἄλλο χέρι του ἀνεβοκατέβαινε ἐπάνω-κάτω στό βιολοντσέλο.

Οἱ ἄνθρωποι ἔβλεπαν, μόνον ἔβλεπαν, δέν ἄκουγαν τίποτε (ὅπως κι ἐμεῖς). Ἀκίνητοι, καθώς ἔμεναν, φαινότανε πώς χρόνια τώρα δέν κάνανε τίποτε. Ὅλο κα-

---

* Ἐμπνευσμένο ἀπό τίς διπλωματικές ἐξετάσεις βιολοντσέλου τοῦ κ. Αἰμιλ. Σασαρώλη στήν αἴθουσα τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, τάξις κ. Φαραντάτου/Κουρούκλη, 5-2-1953.

κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα

θόντανε. Ὁ ἄνθρωπος στή σκηνή πότε-πότε σταματοῦσε, ἔβγαζε τὸ μαντῆλι του καί σκουπιζότανε. Τά χέρια του, τό κεφάλι του, τό βιολοντσέλο.

Θά ᾿ταν πολύ δύσκολο αὐτό πού ἔκανε αὐτή τή στιγμή, γιατί ἱδρωκοποῦσε καί ἀγωνιοῦσε δεινά.

Ἐμεῖς δὲν καταλαβαίναμε τίποτε. Δέν βλέπαμε ποῦ ἦταν τόση δυσκολία.

Παρ᾿ ὅλ᾿ αὐτά ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἔμενε ἐκεῖ, δέν ἔφευγε ἀπ᾿ τὴ θέση του.

Κάποια διαταγή θά εἶχε. Κάποιο θρησκευτικό καθῆκον. Κάποιο χρέος θά τόν ἔφερε ἐκεῖ, κι ἀπό πολύ μακρυά ἴσως. Κάποια δύσκολη ἀποστολή ἐκτελοῦσε.

Σέ λίγο σηκώθηκε, ἔφυγε ἀπό τή σκηνή καί ξαναγύρισε μέ ἄλλα δύο πρόσωπα. Δύο κορίτσια. Ἐκεῖνα ἐκάθισαν κοντά στό πιάνο. Ἡ μία ἄρχισε νά παίζει, ἡ ἄλλη γύριζε τά φύλλα τοῦ βιβλίου.

Τότε ὅλοι οἱ θεαταί κουνήθηκαν. Γύρισαν τά κεφάλια τους νά δοῦν τά κορίτσια. Τώρα μποροῦν νά κουνᾶνε τά κεφάλια τους ἀριστερά, δεξιά.

Καί ἡ ἐκτέλεσις συνεχίζετο.

Δέν ἔμεινα ἕως τό τέλος. Ἔφυγα.

Μοῦ εἶπαν, ὅμως, πώς ὅταν τελείωσε, ὅλοι οἱ πεθαμένοι σηκώθηκαν, περπάτησαν καί βγῆκαν ἔξω.

Τότε κατάλαβα τή δύσκολη ἀποστολή αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, πού ἱδρωκοποῦσε καί ἀγωνιοῦσε ἐπάνω στή σκηνή.

Καί τήν ἐπέτυχε.



κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα



κλικ γιά ἐπιστροφή στά Περιεχόμενα